

ДЖОН ГРИШАМ КАМЕРАТА

Превод от английски: Матуша Бенатова, 1995

chitanka.info

Навремето бях адвокат и защитавах хора, обвинени във всевъзможни престъпления. За щастие не съм имал клиент, извършил предумишлено убийство и осъден на смърт. Не ми се е налагало да влизам в Отделение на очакващи екзекуция, нито пък да върша нещата, които вършат адвокатите в този роман.

Тъй като ненавиждам подготвителните проучвания, направих онова, което обикновено правя, когато пиша книгите си. Издирих адвокати със съответния опит и се сприятелих с тях. Обаждах им се по всяко време и измъквах необходимата информация. Тук искам да им благодаря за това.

Ленард Винсънт от много години е адвокат към Отдела за работа със затворници в щата Мисисипи. Той отвори за мен вратите на своята кантора. Помогна ми да се справя със законите, показва ми делата си, разведе ме из огромния щатски затвор, известен просто като Парчман. И неговите безкрайни истории се вплетоха някак в моя разказ. Ленард и аз още се борим със сложните морални измерения на смъртното наказание. Струва ми се, че и занапред ще е така. Благодаря и на неговите колеги, както и на надзирателите и служителите в Парчман.

Джим Крейг е човек с голямо сърце, а и чудесен юрист. Като изпълнителен директор на Центъра за защита на углавни престъпници в щата Мисисипи той е служебният адвокат на повечето осъдени на смърт. Джим Крейг умело ме преведе през непроходимия лабиринт от обжалвания след произнасяне на присъдата и битки за защита правата на осъдения. Неизбежните грешки са мои, не негови.

С Том Фрийланд и Ги Гилеспи учихме заедно в Юридическия факултет. Благодаря им за помощта. Марк Смирноф е мой добър, приятел и редактор на „Оксфорд Америкън“ и както обикновено поработи върху ръкописа ми, преди да го изпратя в Ню Йорк.

Благодаря също на Робърт Уорън и Уилям Балард за помощта им и както винаги специални благодарности на моята най-добра приятелка Ръоне, която продължава да наднича зад рамото ми, за да чете всяка нова глава.

1

Решението да се постави бомба в кантората на адвоката евреин бе взето сравнително лесно. В операцията щяха да участват само трима. Първият осигуряваше парите, вторият бе местен човек, който добре познаваше района, а третият бе патриот и фанатик с талант за взривни устройства и учудваща способност да изчезва безследно. След взрива той напусна страната и шест години се кри в Северна Ирландия.

Адвокатът се казваше Марвин Крамер, четвърто поколение евреин от Мисисипи. Семейството бе забогатяло от търговия в делтата. Той живееше в стара къща в Гринвил, крайречен град с малобройна, но силна еврейска общност, едно приятно място, в чиято история имаше съвсем незначителни расови разногласия. Занимаваше се с право, тъй като търговията го отегчаваше. Подобно на повечето евреи от германски произход, и семейство Крамер се бяха интегрирали напълно в културата на Юга и се смятаха за типични южняци, които просто изповядват различна религия. Изблиците на антисемитизъм бяха рядкост. Общо взето, членовете на фамилия Крамер се бяха слели с останалата част на обществото и си гледаха работата.

Марвин не бе като другите. В края на петдесетте години баща му го изпрати на север да учи в колежа Брандис. Там той прекара четири години, после още три в Юридическия факултет на Колумбийския университет. При завръщането му в Гринвил през шейсет и четвърта Мисисипи се бе превърнал в център на движението за граждански права. Марвин активно се включи в него. Не мина и месец, откакто отвори малка адвокатска кантора, и го арестуваха заедно с двама негови състуденти от Брандис заради опитите им да регистрират чернокожи гласоподаватели. Баща му беше бесен. Семейството се чувстваше неловко, но Марвин пет пари не даваше. Получи първата смъртна заплаха на двасет и пет години и започна да носи оръжие. На жена си, която беше от Мемфис, също купи пистолет. Нареди на

чернокожата им прислужница и тя да носи пистолет в чантата си. Семейство Крамер имаха две момченца — близнаци на две години.

Първото дело за граждански права бе заведено през шейсет и пета от адвокатската кантора „Марвин Б. Крамер и сие“ макар тогава все още да нямаше съдружници срещу местни управници. Ставаше дума за редица случаи на дискриминация при гласуването. Вестниците в целия щат съобщиха за делото на първите си страници и поместиха снимката на Марвин. Името му попадна и в списъка на евреите, на които Кланът се готвеше да отмъсти. Представете си само — адвокат, евреин, радикал с брада и меко сърце, учил при евреи на Север, а сега тук, в делтата на Мисисипи, протестира заедно с черните и ги представя в съда. Беше прекалено.

После се появиха слухове, че адвокатът Крамер плаща със собствените си пари гаранциите за защитниците и активистите на движението за граждански права. Той водеше дела само срещу институциите на белите. Плати за възстановяването на църква на чернокожи, взривена от Клана. Бяха го виждали да приема негри в дома си. Държеше речи пред евреи на север и ги насърчаваше да се присъединят към борбата. Пишеше до вестниците пламенни писма, от които бяха публикувани само няколко. Адвокатът Крамер се приближаваше смело към гибелта си.

Присъствието на пазач, патрулиращ нощем сред цветните лехи, предотврати нападението в дома на Крамер. Марвин му плащаше от две години. Беше бивш полицай, въоръжен от глава до пети. Семейство Крамер се постараха цял Гринвил да узнае, че ги охранява отличен стрелец. Кланът, разбира се, знаеше за пазача и нямаше намерение да го закача. Така бе взето решението за взривяването на кантората, а не на дома на Крамер.

Планирането на операцията отне съвсем малко време, най-вече защото в нея участваха няколко души. Човекът с парите, нафукан бял расист, се казваше Джеремая Доугън и тогава изпълняваше временно ролята на имперски маг на Клана в Мисисипи. Предшественикът му бе окошарен, така че Джери Доугън се забавляваше чудесно, като организираше бомбените атентати. Всъщност по-късно ФБР призна, че Доугън е бил много ефективен като терорист, тъй като е прехвърлял мръсната работа на малки, независими ударни групи, нямащи нищо общо една с друга. ФБР бяха постигнали съвършенство при

внедряването на информатори в Клана. Затова Доугън не вярваше на никого, освен на собственото си семейство и на неколцина съучастници. Притежаваше най-големия паркинг в Меридиън, Мисисипи, и бе натрупал купища пари от всевъзможни тъмни сделки. Понякога проповядваше в селските баптистки църкви.

Вторият от групата също бе член на Клана. Казваше се Сам Кейхол и беше от Клантън, Мисисипи, окръг Форд, на три часа северно от Меридиън и на един час на юг от Мемфис. Кейхол беше известен на ФБР. Те обаче не знаеха за връзката му с Доугън. Според ФБР Кейхол беше безобиден, тъй като живееше в район, където Кланът не развиваше почти никаква дейност. Напоследък в окръг Форд бяха изгорени няколко кръста, но нямаше нито бомбени атентати, нито убийства. Във ФБР знаеха, че бащата на Кейхол е бил член на Клана, но, общо взето, семейството изглеждаше доста пасивно. Привличането на Сам Кейхол беше великолепен ход на Доугън.

Бомбеният атентат срещу кантората на Крамер започна с едно телефонно обаждане в нощта на седемнайсети април шейсет и седма, година. Подозирайки — и не без основание, — че телефоните се подслушват, Джеремайя Доугън изчака до полунощ и се отправи към една бензиностанция на юг от Меридиън. Там имаше телефонен автомат. Освен това подозираше, че ония от ФБР го следят. Прав беше. Наблюдаваха го, но нямаха никаква представа на кого се обажда.

Сам Кейхол слушаше мълчаливо от другата страна, зададе един-два въпроса и затвори. После си легна, но не каза нищо на жена си. Тя знаеше, че не трябва да пита. На сутринта той излезе рано и пое към Клантън. Закуси в кафенето, а после позвъни от телефонен автомат в съдебната палата на окръг Форд.

Три дни по-късно, на двайсети април, Кейхол напусна Клантън на здрачаване и шофира в продължение на два часа до Кливланд, университетски град в делтата, на един час път от Гринвил. Чака четирийсет минути на паркинга на оживен търговски център. Нямаше и следа от зелен понтиак. Хапна пържено пиле в евтин ресторант, после пое към Гринвил, за да разгледа кантората на „Марвин Б. Крамер и сие“. Преди две седмици Кейхол беше прекарал цял ден в Гринвил и опозна града доста добре. Намери кантората на Крамер, след това — внушителния му дом, а после откри синагогата. Доугън каза, че може би идва ред и на синагогата, но първо трябва да ударят по адвоката

евреин. Преди единайсет Кейхол бе отново в Кливланд. Откри зеления понтиак не на паркинга в търговския център, а на спирката за камиони на шосе 61. Това беше резервният вариант. Намери ключа под постелката на мода и подкара колата през тучните поля на делтата. Отби по черен път и отвори багажника. В картонена кутия, покрита с вестници, откри петнайсет пръчки динамит, три капсул-детонатора и фитил. Подкара към града и зачака в едно денонощно кафене.

Точно в два през нощта третият член на екипа влезе в претъпканото заведение и седна срещу Сам Кейхол. Казваше се Роли Уедж. Нямаше повече от дваисет и две години, но си бе спечелил славата на ветеран от войната срещу гражданските права. Твърдеше, че е от Луизиана, а сега живееше някъде из планините, където никой не можеше да го намери. Без следа от самохвалство той бе казвал няколко пъти на Сам Кейхол, че му е писано да умре във войната за установяване господството на белите. Баща му бил член на Клана, който работел като строителен предприемач. Събарял стари къщи. От него Роли се научил да борави с експлозиви.

Сам знаеше съвсем малко за Роли Уедж, а и не вярваше много на приказките му. Никога не бе питал Доугън къде е открил хлапето.

Около половин час пиха кафе и разговаряха за незначителни неща. Чашата на Кейхол от време на време нервно потракваше по масата, докато Роли беше спокоен и невъзмутим. Очите му не мигваха. Бяха вършили това заедно вече няколко пъти, но Кейхол не преставаше да се възхищава на хладнокръвието на това момче. Беше казвал на Джеремайя Доугън, че не трепва дори когато приближават целта и поставя динамита.

Уедж беше наел кола от летището в Мемфис. Взе малка чанта от задната седалка, заключи колата и я остави на паркинга. Зеленият понтиак с Кейхол зад кормилото напусна Кливланд и се отправи на юг по шосе 61. Наближаваше три сутринта и не се виждаха никакви коли. На няколко мили на юг от село Шоу Кейхол отби по черен път и сиря. Роли му нареди да остане в колата, докато той проверява експлозивите. Сам се подчини. Роли взе чантата си и отиде при багажника, където прегледа динамита, капсул-детонаторите и фитила. Остави чантата си в багажника, затвори го и кимна на Сам да тръгва към Гринвил.

Наближаваше четири, когато за първи път спряха пред кантората на Крамер. Улицата бе пуста и тъмна. Роли каза нещо в смисъл, че това

ще бъде най-лесната им задача досега.

— Жалко, че не можем да взривим дома му — заяви спокойно той, докато пътуваха към къщата на Крамер.

— Да, наистина много жалко — отвърна нервно Сам. — Но, нали знаеш, че там има охрана.

— Знам. Но с нея щяхме лесно да се справим.

— Сигурно. Ама вътре са и децата му.

— Убий ги, докато са ситни — усмихна се Роли. — Когато пораснат, малките еврейски копелета стават големи еврейски копелета.

Кейхол паркира колата в една алея зад кантората на Крамер. Изключи мотора, после двамата безшумно отвори багажника, извадиха кутията и чантата и се шмугнаха покрай живия плет, който водеше към задната врата.

Сам Кейхол я насили с лост и след няколко секунди двамата бяха вътре. Преди две седмици Сам бе казал на жената на пропуски, че уж се е загубил, а после бе помолил да използва тоалетната. В главния коридор между тоалетната и това, което най-вероятно беше кабинетът на Крамер, имаше тесен килер, пълен с купчини стари папки и други юридически боклуци.

— Стой до вратата и наблюдавай алеята — прошепна безизразно Уедж и Сам се подчини. Предпочиташе да изпълнява ролята на наблюдател и да не се занимава с експлозивите.

Роли бързо постави кутията на пода на килера и завърза с жица динамита. Беше сложна операция и сърцето на Сам биеше до пръсване винаги докато чакаше. За всеки случай застава с гръб към експлозивите да не би нещо да се окаже не както трябва.

Стояха вътре не повече от пет минути. После безгрижно се запътиха към зеления понтиак. Бяха непобедими. Всичко се оказваше толкова лесно. Бяха взривили кантора за недвижимо имущество в Джаксън, тъй като посредникът бе продал къща на семейство чернокожи. Посредник евреин. Бяха вдигнали във въздуха редакцията на малък вестник, защото издателят се беше изказал неутрално за сегрегацията. Разрушиха най-голямата еврейска синагога в щата.

Сега се движеха в тъмното по алеята. Зеленият понтиак зави по една странична улица. Фаровете светнаха.

Във всяка от предишните операции Уедж бе използвал петнайсетминутен фитил, който просто се запалваше с клечка кибрит

— също като фойерверк. Като част от цялото изпълнение екипът винаги правеше малка обиколка с отворени прозорци на колата точно при избухването на взрива. Бяха чули и усетили всеки един от предишните взривове — от безопасно разстояние, разбира се докато се измъкваха незабелязано.

Този път обаче щеше да бъде различно. Сам зави в погрешна посока и изведнъж ги спря железопътна бариера с червени светлини. Трябваше да изчакат преминаването на безкрайно дълъг товарен влак. Сам непрекъснато гледаше часовника си. Роли мълчеше. Влакът премина, но Сам отново сбърка завоя. Бяха близо до реката, в далечината се белееше мост, а от двете страни на улицата се виждаха редици от порутени къщи. Сам отново погледна часовника си. Земята щеше да се разтърси след по-малко от пет минути, а той предпочиташе да са потънали вече в безопасния мрак на пустата магистрала, когато това Стане, Роли отново се раздвижи неспокойно, сякаш шофьорът започваше да го дразни, но не каза нищо.

Още един завой и отново се озоваха на непознато място. Гринвил че беше голям град и Сам прецени, че ако продължава да завива, сигурно ще пресече позната улица. Следващият погрешен завой се оказа последният. Сам удари спирачките, щом разбра, че е влязъл неправилно в еднопосочна улица. Моторът угасна. Дръпна лоста за скоростите и завъртя ключа. Не можа да запали. Замириса на бензин.

— По дяволите! — процеди през зъби Сам. — По дяволите!

Роли седеше неподвижно на мястото си и гледаше през прозореца.

— Ама че работа! Задавих я! — Отново завъртя ключа, но без резултат.

— Не изтощавай акумулатора — каза Роли бавно и спокойно.

Сам беше на ръба на паниката. Въпреки че не знаеше къде се намират, бе сигурен, че не са далеч от края на града. Той пое дълбоко дъх, после погледна часовника си. Наблизо не се виждаха никакви други коли. Цареше пълна тишина. Идеалното време за бомбата. Той сякаш виждаше горящия фитил по дървения под. Чувстваше треперенето на земята. Чувахе грохота от взривени греди, мазилка, тухли и стъкла. Дявол да го вземе, мислеше си Сам, опитвайки да се успокои, парчетата може да ни наранят.

— Представяш ли си, Доугън да ни е изпратил повредена кола!
— промърмори той на себе си. Роли не отговори, а просто продължи да гледа нещо през прозореца.

Бяха минали поне петнайсет минути, откакто напуснаха кантората на Крамер. Беше време за фойерверките. Сам изтри потта от челото си и отново опита да запали колата. За щастие този път успя. Усмихна се на Роли, който изглеждаше напълно равнодушен. Даде заден ход, след това пое напред с пълна скорост. Първата улица му се стори позната и след две къщи излязоха на Мейн Стрийт.

— Какъв фитил използва? — попита накрая Сам, когато завиха по шосе 82, на няма и десет къщи разстояние от кантората на Крамер.

Роли вдигна рамене, сякаш искаше да каже, че това си е негова работа и Сам не трябва да пита. Намали, докато минаваха покрай една полицейска кола, а после отново запраши с пълна скорост към края на града. След минути Гринвил остана зад тях.

— Какъв фитил използва? — попита отново Сам, а гласът му бе прегракнал от напрежение.

— Опитах нещо ново — отвърна Роли, без да го погледне.

— Какво?

— Няма да го разбереш — отвърна Роли, а Сам натисна газта.

— С часовников механизъм ли? — попита той, след като бяха изминали още няколко мили.

— Нещо такова.

Пътуваха към Кливланд в пълно мълчание, В продължение на няколко мили, докато светлините на Гринвил бавно изчезваха, Сам едва ли не очакваше да види огнено кълбо или да чуе познатия тътен. Нищо не се случи. Уедж дори успя да подремне.

Когато пристигнаха, кафенето беше претъпкано. Както винаги Роли се измъкна от мястото си и затвори вратата.

— До следващия път — каза той с усмивка през отворения прозорец, а после тръгна към взетата под наем кола. Сам го наблюдаваше как се отдалечава с клатеща се походка и за сетен път се възхити на хладнокръвието на Роли Уедж.

Минаваше пет и трийсет и небето на изток порозовя. Сам обърна зеления понтиак към шосе 61 и пое на юг.

Ужасът всъщност започна някъде по времето, когато Роли Уедж и Сам Кейхол се разделиха в Кливланд. Запряна със звъна на будилника върху нощното шкафче до до възглавницата на Рут Крамер. Още с издрънчаването му в обичайното време — пет и трийсет — Рут разбра, че е болна. Имаше температура, непоносима болка в слепоочието и й се гадеше. Марвин я заведе до банята, която бе точно до спалнята им, тя остана там трийсет минути. От един месец в Гринвил върлуваше лош грип и сега бе попаднал в дома на Крамер.

В шест и трийсет прислужницата събуди близнаците Джош и Джон, вече петгодишни, и бързо ги изми, облече и нахрани. Марвин смяташе, че е най-добре да ги заведе на детска градина, така че да бъдат далеч от къщи и от вируса. Звънна на свой приятел лекар за рецепта и даде на прислужницата дващест долара, та да вземе след един час лекарството от аптеката. Сбогува се с Рут, която лежеше с лед на челото, и излезе с момчетата.

Адвокатската му практика не бе изцяло посветена на дела, свързани с гражданските права, тъй като в Мисисипи през шейсет и седма те не бяха толкова много, че да му осигурят прехраната. Занимаваше се и с криминални и с граждански дела — разводи, нарушения на градоустройствени планове, банкрути, сделки с недвижими имоти. А независимо от факта, че баща му почти не му говореше и че останалите роднини рядко произнасяха името му, Марвин прекарваше една трета от времето си в работа по семейните дела. Специално тази сутрин той трябваше да се яви в девет в съда, за да пледира срещу един иск по дело, в което бе замесен имот на чичо му.

Близнаците обичаха да идват в кантората. В детската градина трябваше да бъдат не по-рано от осем, а Марвин можеше малко да поработи, преди да заведе момчетата и да отиде в съда. Това ставаше може би веднъж месечно. Всъщност не минаваше и ден, без едно от момчетата да не моли Марвин да ги заведе първо в кантората, а после в детската градина.

Наближаваше седем и трийсет, когато пристигнаха, и близнаците тутакси се втурнаха към бюрото на секретарката и към дебелия куп хартия, която сякаш само чакаше да бъде нарязана, съшита с телбод и

сгъната на пликове. Кантората се намираше в сграда, която по различно време е била разширявана. Входната врата се отваряше към малко фойе, а бюрото на жената на пропускателна бе едва ли не под стълбището. Четири стола за клиенти подпираха стената. Под столовете бяха разпръснати списания. Надясно и наляво от фойето се намираха малки адвокатски кантори. Сега Марвин имаше трима съдружници, които работеха за него. Тесен коридор минаваше направо през средата на долния етаж, така че на трийсетина метра от входната врата се виждаше задният край на сградата. Кабинетът на Марвин беше последното най-голямо помещение долу. Вляво имаше малка тоалетна, до която се намираше претъпкан килер. Точно срещу килера беше стаята на секретарката на Марвин. Казваше се Хелън, апетитна млада жена, по която Марвин въздишаше от близо осемнайсет месеца.

На втория етаж се намираха тесните кабинети на още двама адвокати и две секретарки. Третият етаж нямаше нито отопление, нито климатична инсталация и се използваше за склад.

Марвин Крамер обикновено пристигаше в кантората си между седем и трийсет и осем, защото му беше приятно да прекара един спокоен час, преди да дойдат и останалите от фирмата и да зазвъни телефонът. Както обикновено, на двацет и първи април, петък, той пристигна пръв.

Отключи входната врата, завъртя ключа на лампата и спря във фойето. Близнаците вече бяха изтичали по коридора. Джош бе сграбчил ножиците, а Джон телбода, когато Марвин се показва на вратата и ги предупреди да не правят безобразия. Той се усмихна тайничко, после отиде в кабинета си и скоро работата го погълна.

По-късно в болницата щеше да си спомни, че към осем без четвърт се качи по стълбите на третия етаж да търси едно старо дело, което му трябваше. Бе промърморил нещо на себе си, докато изкачваше стъпалата. Както се развиха събитията, старото дело спаси живота му. Момчетата се смееха някъде долу под него.

Взривът избухна със страхотна сила. Петнайсет пръчки динамит в центъра на сграда с гредоред за секунди я превръщат в трески и парчета зидария. В продължение на минута-две наоколо хвърчаха едри отломки. Сякаш имаше земетресение. По-късно очевидци описваха как цяла вечност по улиците на Гринвил се сипели стъкла.

Джош и Джон Крамер бяха на четири-пет метра от епицентъра на взрива и за щастие не разбраха какво става. Не страдаха. Местните пожарникари откриха обезобразените им телца под огромни купища развалини. Отначало Марвин Крамер отхвъркна към тавана на третия етаж, а после пропадна заедно с парчета от покрива в пушещия кратер в центъра на сградата. Десет минути по-късно го намериха в безсъзнание и го откараха в болницата. След три часа ампутираха и двата му крака до коленете.

Взривът избухна точно в седем и четирийсет и шест и това само по себе си бе някаква щастлива случайност. След трийсет минути всички стаи в кантората щяха да бъдат пълни с хора. В този момент секретарката на Марвин, Хелън, излизаше от близката поща и усети експлозията. След десет минути тя щеше да е вътре и да прави кафе. Дейвид Лъкланд, единият от съдружниците, живееше през три пресечки и точно заключваше вратата на дома си, когато чу експлозията. Десет минути по-късно той би трябвало да преглежда пощата в кабинета си на втория етаж.

В съседната кантора избухна малък ножар и въпреки че бе овладян бързо, допринесе за всеобщата паника. Гъстият дим, който се стелеше известно време, прогони хората наоколо.

Двама пешеходци бяха ранени. Една кантонерка метър на два се приземи на тротоара на стотина метра от кантората, подскочи веднъж и хласна мисис Милдред Толгън право в лицето, докато тя се отдалечаваше от паркираната си кола и гледаше по посока на експлозията. Резултатът бе счупен нос и лоша рана без трайни последици.

Второто нараняване бе незначително, но много важно. Пострадалият не беше тукашен, казваше се Сам Кейхол и вървеше бавно към кантората на Крамер, когато земята се разтърси толкова силно, че той загуби равновесие и се препъна в бордюра на тротоара. Докато се опитваше да стане, едно летящо късче стъкло го удари по врата, а друго разряза лявата му буза. Той се прикри зад близкото дърво, докато наоколо се сипеха парчети и отломки. Сам се взря втренчено в разрушенията пред себе си и после избяга.

От бузата му капеше кръв по ризата. Беше в шок и по-късно не си спомняше подробностите. Най-вероятно щеше за втори път да се измъкне от Гринвил, ако беше по-внимателен и предпазлив. Двама

полицаи в патрулна кола се бяха отправили към центъра на града и към мястото на експлозията, когато съзряха зелен понтиак, който, незнайно защо, отказваше да се отклони встрани от пътя. Ченгетата включиха сирените и фаровете и изругаха, но зеленият понтиак стоеше замръзнал в своето платно и не помръдваше. Патрулната кола спря, ченгетата изтичаха при понтиака, отвориха вратата и намериха вътре окървавен мъж. Белезниците щракнаха около китките на Сам. Бутнаха го на задната седалка и го откараха в ареста. Прибраха и понтиака.

Бомбата, убила близнаците на Крамер, беше от най-недодяланите. Петнайсет пръчки динамит, увити здраво с черен скоч. Но нямаше фитил. Вместо детонатор Роли Уедж беше използвал часовников механизъм, по-точно евтин механичен будилник. Беше извадил от него стрелката за минутите и бе пробил дупчица между цифрите седем и осем. В дупчицата бе поставил метална карфица, която при допира с другата стрелка щеше да затвори веригата и да възпламени бомбата. На Роли му трябваше повече време от петнайсетте минути, които осигуряваше обикновенният фитил. Освен това се смяташе за експерт в тази област и искаше да експериментира с нови устройства.

Може би часовата стрелка бе заяла малко. Или повърхността на циферблата не бе идеално плоска. Може би в ентусиазма си Роли го бе пренавил или не го бе навил достатъчно. Може би металната карфица не бе съвпаднала с часа. В края на краищата това беше първият опит на Роли с часовников механизъм. А може би устройството бе действало точно по плана.

И тъй независимо от причините и оправданията при бомбения атентат на Джеремая Доугън и Ку Клуks Клан, в Мисисипи се проля еврейска кръв. И по различни практически съображения кампанията приключи.

2

След изнасянето на телата полицията в Гринвил затвори района и не пусна тълпата да припари наблизно. Няколко часа по-късно пристигна екип на ФБР от Джаксън и преди да се стъмни, започна да рови из развалините. Десетки агенти със сериозни лица се заеха с отегчителната задача да вдигат всяка дребна частичка, да я разглеждат, да я показват на други и после да я опаковат. Един празен склад за памук в покрайнините на града бе нает за съхраняване на останките от кантората на Крамер.

С течение на времето ФБР щеше да потвърди първоначалната си версия. Динамит, часовников механизъм и няколко жици. Съвсем проста бомба, направена от наемник, който е имал късмет, че сам не е загинал от нея.

Скоро Марвин Крамер бе откаран в по-добра болница в Мемфис. В продължение на три дни състоянието му бе критично, но стабилно. Рут Крамер бе приета за лечение в шоково състояние първо в Гринвил, а след това в същата болница в Мемфис. Мистър и мисис Крамер деляха обща стая, както и голямо количество успокоителни средства. Множество лекари и роднини бдяха над тях. Рут бе родена и израсла в Мемфис и имаше достатъчно приятели, които се грижеха за нея.

Докато прахта се разнасяше край кантората на Марвин, съседите — магазинери и чиновници, премигаха парчетата стъкла от тротоарите и си шепнеха едно-друго, наблюдавайки полицаите и агентите, които разравяха отломките. В търговската част на Гринвил се понесе слухът, че е задържан един заподозрян. До обяд вече се знаеше, че той се казва Сам Кейхол и е от Клантън, Мисисипи, че е член на Клана и че е бил ранен по време на взрива. В друг слух се съдържаха ужасяващи подробности за предишни операции на Кейхол, за всевъзможни тежки наранявания и обезобразени трупове, всички на нещастни чернокожи. Трети слух възхваляваше героизма на гринвилската полиция при

залавянето на този психопат само секунди след взрива. Обедните телевизионни новини в Гринвил потвърдиха вече известните факти за гибелта на двете момченца, за тежкото нараняване на баща им и за задържането на Сам Кейхол.

Сам за малко не бе освободен срещу глоба от трийсет долара. Когато го докараха в полицията, той се бе окопитил и се извини на ядосаните ченгета, задето не им се е подчинил. Определиха му незначително нарушение и го изпратиха в една килия да изчака още някакви формалности, преди да го освободят. Двамата полицаи, които го бяха задържали, побързаха да отидат при взривената сграда.

Пазачът, който изпълняваше и длъжността фелдшер на ареста, дойде при Сам с омачкана санитарна чанта в ръка и изми засъхналата кръв от лицето му. Кървенето бе спряло. Сам отново повтори, че се е бил в някаква кръчма. След нощен запой. Пазачът излезе и след един час на плъзгащото се прозорче на килията се появи полицай с други формуляри. Глобяваха го за неподчинение на патрулна кола; максималната сума била трийсет долара, и ако Сам можел да плати в брой, щели да го освободят, щом формулярите бъдат попълнени и колата му докарана. Сам закрачи нервно из килията, като току поглеждаше часовника си и опипваше раната на лицето си.

Налагаше се да изчезне. Арестът му бе регистриран и не след дълго тези тиквеници щяха да свържат името му с взрива и тогава трябваше да бяга. Ще напусне Мисисипи, може би ще се свърже с Роли Уедж и ще заминат за Бразилия или другаде. Доугън ще им даде пари. Ще му се обади веднага щом напусне Гринвил. Собствената му кола се намираше пред един мотел в Кливланд. Ще я смени с друга и ще се отпрати към Мемфис, за да хване междуградски автобус.

Точно така ще постъпи. Какъв идиот бе да се върне на мястото на взрива, но ако само успее да запази хладнокръвие, тези тъпанари щяха да го освободят.

След още половин час полицаят се появи с друг формуляр. Сам му подаде трийсет долара и получи квитанция. Последва го през тесен коридор до входното гише на ареста, където му връчиха призовка да се яви в Общинския съд в Гринвил след две седмици.

— Къде е колата? — попита той и сгъна призовката.

— Ще я докарат. Чакай тук.

Сам погледна часовника си и чака още петнайсет минути. През едно малко прозорче на металната врата той наблюдаваше пристигащите и заминаващите коли от паркинга пред ареста. Едно яко ченге докара двама пияни. Сам трепна неспокойно и зачака.

Някъде отзад чу непознат глас да казва бавно:

— Мистър Кейхол?

Обърна се и видя насреща си нисък мъж в избелял костюм, Той размахна значка под носа на Сам.

— Детектив Айви от полицията в Гринвил. Искам да ви задам няколко въпроса. — Айви посочи към редицата враги по коридора и Сам покорно го последва.

Още щом седна зад мръсното бюро срещу детектив Айви, Сам Кейхол усети, че не знае какво да каже. Айви едва бе прехвърлил четирийсет, а вече беше посивял и имаше много бръчки около очите. Запали цигара „Кемъл“ без филтър и предложи една и на Сам. После го попита как е порязал лицето си. Сам въртеше цигарата в ръце, но не я запали. Преди години бе отказал пушенето и въпреки че в този критичен момент му се искаше да си дръпне, само почука леко с цигарата по масата. Без да вдига поглед към Айви, измърмори, че може би се е наранил по време на сбиването.

Айви изръмжа неодобрително, но с усмивка, сякаш очакваше подобен отговор, а Сам разбра, че насреща му седи професионалист. Уплаши се и ръцете му затрепериха. Айви, разбира се, забеляза всичко. Къде е станало сбиването? С кого се е бил? По кое време е било? Защо се е бил в Гринвил, след като живее на три часа път оттук? Откъде е взел колата?

Сам млъкна. Айви го засипа с въпроси, на които Сам не можеше да отговори, защото лъжите щяха да доведат до нови лъжи и Айви щеше да го оплете за секунди.

— Бих искал да говоря с адвокат — рече най-накрая Сам.

— Ама това е просто чудесно. Сам. Мисля, че точно това трябва да направиш. — Айви запали нова цигара и издуха струя гъст дим към тавана.

— Тази сутрин имаме малък взрив, Сам. Това известно ли ти е?
— В гласа на Айви имаше подигравателни нотки.

— Не.

— Истинска трагедия. Кантората на местен адвокат, казва се Крамер, бе вдигната във въздуха. Преди около два часа. Май е работа на хората от Клана. Тук нямаме такива, но мистър Крамер е евреин. Обзалагам се, че нямаш представа за това, нали?

— Не.

— Жалко, Сам. Знаеш ли, че мистър Крамер имаше две момченца, Джош и Джон, и по ирония на съдбата те са били в кантората с татко си по време на експлозията?

Сам пое дълбоко въздух и погледна Айви. Разкажи ми останалото, молеха очите му.

— И двете момченца, близнаци на пет години, много сладки дечица, хвъркнаха във въздуха, Сам. Мъртви са.

Сам бавно наведе глава и почти опря брадичка в гърдите си. С него беше свършено. Двойно убийство. Адвокати, процеси, съдии, заседатели, затвор — видя всичко това съвсем ясно и стисна очи.

— Баща им може да има късмет. Сега е в болница, в хирургията. Момченцата са в дома на покойника. Истинска трагедия. Предполагам, че не знаеш нищо за бомбата, нали, Сам?

— Не. Бих искал да говоря с адвокат.

— Разбира се. — Айви бавно стана и излезе от стаята.

Стъкълцето, забило се в лицето на Сам, бе извадено от лекар и изпратено за изследвания в лаборатория на ФБР. Резултатите не бяха изненадващи — беше от прозорците на кантората. Бързо бе открита връзката между зеления понтиак и Джеремая Доугън в Меридиън. В багажника бе намерен петнайсетминутен фитил. Един млекар съобщи в полицията, че е видял колата близо до кантората на Крамер около четири сутринта.

ФБР се постараха незабавно да уведомят пресата, че мистър Сам Кейхол е дългогодишен член на Клана и че е главният заподозрян в още няколко подобни бомбени атентати. Чувстваха, че случаят е решен, и сипеха похвали върху гринвилската полиция. Самият Дж. Едгар Хувър направи изявление по случая.

Два дни след експлозията близнаците на Крамер бяха погребани в малко гробище. По това време в Гринвил живееха сто четирийсет и

шест евреи. Всички, с изключение на Марвин Крамер и още шестима, присъстваха на церемонията. Репортерите и фотографите от цялата страна бяха двойно повече.

На следващата сутрин Сам видя снимките и прочете всичко, написано по случая в малката си килия. Пазачът Лари Джак Полк беше глуповат, но вече се пишеше приятел на Сам. Още в началото му каза шепнешком, че някои негови братовчеди са членове на Клана и че самият той винаги е искал да бъде един от тях, но жена му не разрешавала. Всяка сутрин носеше на Сам горещо кафе и вестници. Лари Джак вече бе признал възхищението си от умението на Сам да борави с бомби.

Освен няколкото думи, нужни да се обработи Лари Джак, Сам не бе казал нищо. В деня след експлозията той бе обвинен в двойно убийство и перспективата за газовата камера бе обсебила мислите му. Отказа да говори пред Айви, пред други полицаи и пред ФБР. Репортерите задаваха въпроси, разбира се, но не можаха да се преборят с Лари Джак. Сам позвъни на жена си и ѝ каза да стои в Клангън и да заключва вратите. Седеше сам в циментовата си килия и започна да пише дневник.

За да открият Роли Уедж и да го свържат с взрива, ченгетата първо трябваше да го намерят. Сам Кейхол бе положил клетва като член на Клана, а за него клетвата беше свещена. Никога нямаше да издаде друг от Клана. Страстно се надяваше, че и Джеремая Доугън ще спази своята клетва.

Два дни след атентата някакъв съмнителен рошав адвокат, Кловис Брейзълтън, се появи за първи път в Гринвил. Беше таен член на Клана и си беше спечелил печална слава в Джаксън, защитавайки в съда всякакви главорези. Искаше да се кандидатира за губернатор с програмата си за запазване на бялата раса, против проклетото ФБР и в защита на чернокожите, но не с цената на расово смешение и други подобни. Бе изпратен от Джеремая Доугън да защитава Сам Кейхол и най-вече да се увери, че той няма да си развърже езика. ФБР вече бяха взели мерника на Доугън заради зеления понтиак и той се страхуваше от обвинение в съучастничество.

Кловис веднага обясни на новия си клиент, че съучастниците са също толкова виновни, колкото и извършителите. Сам слушаше, но не каза почти нищо. Беше чувал за Брейзълтън и още не му вярваше.

— Слушай, Сам — започна меко Кловис, сякаш обясняваше нещата на първокласник. — Знам кой постави бомбата. Доугън ми каза. Ако мога да преброя правилно, ставаме четирима — аз, ти, Доугън и Уедж. В този момент Доугън е почти сигурен, че никога няма да намерят Уедж. Не е разговарял с него, но момчето е умно и вероятно вече е напуснало страната. Оставете ги и Доугън. Честно да ти кажа, очаквам Джеремая да бъде обвинен всеки момент. Но на ченгетата ще им бъде трудно да го пипнат, освен ако не докажат, че е участвал в заговора за взривяването на кантората на евреина. А това може да стане само ако ти им го кажеш.

— Значи да поема всичко върху себе си.

— Не. Само си мълчи за Доугън. Отричай всичко. Ще измислим някаква версия за колата. Това е мой проблем. Ще направя така, че делото да се гледа в друг окръг, може би където няма евреи. Ако имаме късмет съдебните заседатели да са само бели, ще приключи толкова бързо, че и двамата ще станем герои. Само остави всичко на мен.

— Мислиш ли, че ще ме осъдят?

— Не, по дяволите. Виж какво, Сам, трябва да ми повярваш. Ще намерим съдебни заседатели патриоти, хора като теб, Сам. Бели. Разтревожени, че дечицата им са принудени да ходят в едно училище с малки негърчета. Добри хора, Сам. Ще си изберем дванайсет от тях, ще ги сложим в ложата в съда и ще им обясним как мръсните евреи подклаждат цялата тая глупост с гражданските права. Довери ми се, Сам, ще бъде съвсем проста работа. — След това Кловис се облегна на паянтовата маса, потупа Сам по ръката и каза: — Повярвай ми, Сам, правил съм го и преди.

По-късно същия ден Сам бе окован в белезници, заобиколен от местни полицаи и отведен към чакащата патрулна кола. По пътя до колата го снима цяла армия фотографи. Когато Сам и придружаващите го пристигнаха пред съда, там ги очакваше друга група от тези неуморими досадници.

Той се яви пред общинския съдия с новия си адвокат, почитаемия Кловис Брейзълтън, който се отказа от предварителното гледане и направи две други безшумни и рутинни юридически маневри. Двайсет минути след излизането си от затвора Сам отново бе откаран там. Кловис обеща да се върне след няколко дни, за да започне работа върху

стратегията си, после се помота пред затвора и направи великолепно шоу за репортерите.

Трябваше да мине цял месец, за да се уталожи истерията Ъ средствата за масова информация в Гринвил. На пети май шейсет и седма Сам Кей хол и Джеремая Доугън бяха подведени под отговорност за извършване на предумишлено убийство. Прокурорът обяви публично, че ще иска смъртна присъда. Името на Роли Уедж не се споменаваше, Полицията и ФБР не подозираха за неговото съществуване.

Кловис, който сега представляваше и двамата обвиняеми, успя да издейства промяна на мястото на процеса и на четвърти септември делото започна да се гледа в окръг Нетълс, на двеста мили от Гринвил. Процесът се превърна в истински цирк. Кланът си направи бивак на моравата пред съда и организираше шумни сбирки почти денонощно. Пристигнаха членове от други щати и дори бе изготвен списък с гостуващи оратори. Сам Кейхол и Джеремая Доугън бяха превърнати в символ на бялото господство и закачулени сподвижници крещяха имената им хиляди пъти дневно.

Пресата наблюдаваше и чакаше. Съдебната зала бе претъпкана с репортери и журналисти, а тия, които не извадиха късмет, бяха принудени да висят в сянката на дърветата отпред. Те разглеждаха куклуксклановците, слушаха речите им и колкото повече наблюдаваха и снимаха, толкова по-дълги ставаха речите.

Вътре в залата нещата вървяха гладко за Кейхол и Доугън. Брейзълтън направи магията си и постави дванайсет бели патриоти, както той предпочиташе да ги нарича, на местата на съдебните заседатели. После започна да руши тезата на обвинението. Най-важното беше, че доказателствата бяха косвени, тъй като никой в действителност не бе видял Сам Кейхол да поставя бомбата. Кловис наблегна на този факт в първото си изявление и това имаше ефект. Кейхол всъщност е бил нает от Доугън, който го изпратил в Гринвил по работа, и съвсем случайно той се оказал близо до кантората на Крамер в най-неподходящия момент. Мисълта за гибелта на двете ангелчета почти разплакваше Кловис. Фитилът в багажника трябва да е бил поставен там от предишния собственик на колата, някой си мистър Карсън Дженкинс, предприемач от Меридиън. Мистър Карсън Дженкинс даде показания, че работата му е налагала непрекъснато да

има динамит и че очевидно просто е забравил фитила в багажника, когато е продал колата. Мистър Карсън Дженкинс беше учител в неделното училище, тих, трудолюбив, простодушен човечец, който вдъхваше доверие. Той също беше член на Ку Клукс Клан, но във ФБР не знаеха това. Кловис организира блестящо тези свидетелски показания.

Фактът, че колата на Кейхол е била оставена на паркинг в Кливланд, никога не бе разкрит от полицията или ФБР. При първото си телефонно обаждане от затвора той бе наредил на жена си да накара сина им Еди Кейхол да отиде незабавно да я прибере. Това беше истински късмет за защитата.

Най-силният аргумент, представен от Кловис Брейзълтън обаче, бе прост. Никой не можеше да докаже, че клиентите му са заговорничели за нещо, тогава как те, съдебните заседатели на окръг Нетълс, ще изпратят на смърт тези двама мъже?

След четириднешно гледане на делото съдът се оттегли на заседание. Кловис гарантираше на своите клиенти оправдателна присъда. Обвинението беше почти сигурно в това. Куклуксклановците предвкушаха победа и усилиха темпото на моравата пред съда.

Не бе произнесена обаче нито оправдателна, нито някаква друга присъда. Интересното беше, че двама от заседателите се запънаха и твърдяха, че Сам е виновен. След ден и половина заседания дванайсетте съобщиха на съдията, че са в безизходица. Процесът бе обявен за невалиден и Сам Кейхол се прибра вкъщи за първи път от пет месеца.

Шест месеца по-късно процесът бе подновен в окръг Уилсън, на четири часа път от Гринвил и на сто мили от мястото на първия процес. По време на първия процес имаше оплаквания за преследване и заплашване на евентуалните съдебни заседатели от страна на Клана. По причини, които не бяха изяснени, съдията премести делото в район, който гъмжеше от хора на Клана и техни симпатизанти. Съдебните заседатели бяха отново само бели и, разбира се, сред тях нямаше евреи. Кловис разказа същите истории със същите ударения. Мистър Карсън Дженкинс изрече същите лъжи.

Обвинението промени малко стратегията си, но без резултат. Окръжният прокурор изостави обвинението в предумишлено убийство и настоя само за предявяване на обвинение в убийство. Без да искат смъртно наказание, съдебните заседатели можеха, ако желаят, да обявят Кейхол и Доугън за виновни в убийство — едно сравнително по-леко обвинение, но все пак с присъда.

При второто гледане на делото имаше нещо ново. Марвин Крамер седеше на инвалидна количка до първия ред и гледаше втрепенено съдебните заседатели в продължение на три дни. Рут се бе опитала да присъства на първия процес, но скоро се бе върнала в Гринвил, където отново постъпи в болница заради психични проблеми. След бомбения атентат Марвин ту влизаше, ту излизаше от болница и лекарите не искаха да му позволят да присъства на спектакъла в окръг Нетълс.

Повечето съдебни заседатели не можеха да издържат на погледа му. Не гледаха към публиката и проявяваха учудващо внимание към свидетелите. Ала една млада жена, Шарън Кълпепър, майка на момченца близнаци, не можа да се въздържи. Тя неколkokратно поглеждаше към Марвин и очите им се срещаха много пъти. Погледът му я молеше за справедливост.

Шарън Кълпепър беше единствената от дванайсетте, която още отначало гласува за наказателна присъда. Два дни тя бе хулена и заплашвана от другите съдебни заседатели. Наричаха я с обидни имена и я разплакаха, но тя продължи да упорства. Второто гледане приключи с гласуване единайсет срещу един. Съдията отново обяви процеса за невалиден и пусна всички да си ходят у дома. Марвин Крамер се върна в Гринвил, а после отново постъпи в хирургията в Мемфис. Кловис Брейзълтън изигра истински спектакъл за пресата. Окръжният прокурор не обеща нов процес. Сам Кейхол се прибра спокойно в Клантън и тържествено се закле да няма повече нищо общо с Джеремая Доугън. Самият имперски маг се завърна триумфално в Меридиън, където се похвали пред своите хора, че битката за бяло господство току-що е започнала, че доброто е победило злото, и т.н.

Името на Роли Уедж бе произнесено само веднъж. По време на една обедна почивна при второто заседание Доугън прошепна на Кейхол, че е пристигнала вест от момчето. Донесъл я беше непознат, който бе разговарял с жената на Джеремая в коридора пред съдебната

зала. Бележката беше съвсем ясна и проста. Уедж се намираше наблизом в горите, следеше процеса и ако Доугън или Кейхол споменат името му, ще хвърли във въздуха и къщите, и близките им.

3

Рут и Марвин Крамер се разделиха през седемдесета година. В края на същата година той бе приет в психиатрична болница, а през седемдесет и първа се самоуби. Рут се върна в Мемфис при родителите си. Въпреки нейните проблеми те настояваха за трети процес. Всъщност еврейската общност в Гринвил силно се развълнува, когато стана очевидно, че прокурорът се е уморил да губи и ентусиазмът му да обвинява Кейхол и Доугън се е изпарил.

Марвин бе погребан до синовете си. Построи се парк в памет на Джош и Джон Крамер и бяха учредени стипендии на тяхно име. С времето ужасът на трагедията постепенно избледня. Минаха години и в Гринвил все по-рядко се говореше за експлозията.

Въпреки натиска на ФБР трето гледане на делото не се състоя. Нямаше нови доказателства. Съдията несъмнено щеше отново да смени мястото на процеса. Обвинението изглеждаше безнадеждно, но при все това ФБР не се отказваше.

Поради отдръпването на Кейхол и изчезването на Уедж бомбените атентати на Доугън спряха. Той продължи да носи бялата роба и да произнася своите речи, като започна да си въобразява, че е основна политическа сила. Журналистите на север бяха заинтригувани от неприкрития му расизъм, от постоянната му готовност да си слага качулката и да дава възмутителни интервюта. За един кратък период той придоби истинска слава и това му доставяше огромно удоволствие.

Но в края на седемдесетте Джеремая Доугън не беше нищо друго освен един главорез в бяла роба, член на бързо западаща организация. Чернокожите сега участваха в изборите. Сегрегацията в държавните училища вече не съществуваше. Расовите бариери в целия Юг бяха премахнати от федералните съдии. Извоюваха се гражданските права и в щата Мисисипи, а Кланът се оказа неспособен да държи негрите там, където им бе мястото. Доугън не можеше повече да гори кръстове.

През седемдесет и девета се случиха две важни събития, свързани с все още откритото, но изоставено дело Крамер. Първото

беше избирането на Дейвид Макалистър за прокурор в Гринвил. Двайсет и седем годишен, той стана най-младият окръжен прокурор в историята на щата. Като юноша бе стоял сред тълпата и бе наблюдавал как агентите на ФБР разравят останките от кантората на Крамер. Скоро след избирането му той се закле да докара терористите в съда.

Второто събитие бе подвеждането под съдебна отговорност на Джеремая Доугън за неплатени данъци. След като успя да се измъкне от ФБР, той прояви немарливост и сгафи пред данъчните власти. Следствието продължи осем месеца и завърши с обвинителен акт от цели трийсет страници. Според него Доугън не беше декларирал над сто хиляди долара между седемдесет и четвърта и седемдесет и осма. Актът съдържаеше осемдесет и шест обвинения и изискваше максимална присъда от двайсет и осем години затвор.

Вината на Доугън бе неоспорима и адвокатът му този път не Кловис Брейзългън тутакси започна да проучва възможността за обжалване. В този момент се намеси ФБР.

След множество разгорещени, гневни срещи с Доугън и адвокатата му правителството предложи сделка. Джеремая трябваше да свидетелства срещу Сам Кейхол в делото Крамер, в замяна на което нямаше да лежи в затвора за неплатени данъци. Нито един ден зад решетките. Строга условна присъда и глоби, но не и затвор. Доугън, който вече не работеше активно за Клана, не бе разговарял с Кейхол повече от десет години. Съществуваха много причини, заради които си струваше да помисли за сделката, но над всичко беше дилемата дали да остане на свобода, или да лежи в затвора най-малко десет години.

Сякаш за да го улеснят в решението, данъчните власти наложиха запор върху цялата му собственост и възнамеряваха да организират разпродажба. А на всичко отгоре Дейвид Макалистър убеди разширен състав от съдебни заседатели в Гринвил да предявят още веднъж обвинение към него и приятеля му Кейхол за бомбения атентат в кантората на Крамер.

Доугън отстъпи и прие сделката.

След като живя спокойно дванайсет години в окръг Форд, Сам Кейхол за пореден път бе обвинен и арестуван; предстоеше му процес и вероятна смърт в газовата камера. Той бе принуден да ипотектира къщата и малката си ферма, за да наеме адвокат. Кловис Брейзълтън се занимаваше с по-големи сделки, а и Доугън вече не му беше съюзник.

След първите два процеса нещата в щата Мисисипи бяха коренно различни. Рекордно голям брой чернокожи се регистрираха като гласоподаватели, а те гласуваха за чернокожи. Бял състав от съдебни заседатели вече бе рядкост, В щата имаше двама чернокожи съдии и двама чернокожи шерифи. Из коридорите на съдилищата можеха да се видят чернокожи адвокати заедно с техните бели колеги. Официално сегрегацията бе приключила. Припомняйки си миналото, много жители на щата Мисисипи се питаха за какъв дявол е била нужна цялата оная шумотевица? Защо е имало толкова силна съпротива срещу признаването на основните права на всички хора? Въпреки че бяха нужни още много промени; през осемдесета щатът Мисисипи беше много по-различен в сравнение с шейсет и седма. И Сам Кейхол го разбираше.

Той си нае опитен адвокат от Мемфис — Бенджамин Кийз. Първоначалната им стратегия бе да опитат да отхвърлят обвинението на основание, че не е справедливо да го съдят след толкова дълго отлагане, Това се оказа силен аргумент и предизвика решение от Върховния съд на щата Мисисипи да се изчисти окончателно това дело. С гласуване шест срещу трима бе решено делото да продължи.

Така и стана. Третото и последно гледане на делото на Сам Кейхол започна през февруари осемдесет и първа в една малка и студена съдебна зала в окръг Ленкхед, хълмиста област в североизточната част на щата. Много неща биха могли да се кажат за процеса. Младият прокурор Дейвид Макалистър бе блестящ, но имаше неприятния навик да прекарва цялото си свободно време с представители на пресата. Той бе красив, словоохотлив и жалостив. Беше съвсем очевидно, че процесът, който той води, преследва своя цел. Мистър Макалистър имаше големи политически амбиции.

Съставът от съдебни заседатели включваше осем бели и четирима чернокожи. Бяха представени пробата от парчетата стъкло, фитилът, докладите на ФБР, както и всички останали снимки и материали от първите два процеса.

И накрая показанията на Джеремая Доугън. Който дойде по дънкова риза и със смирено изражение обясни на съда как е заговорничил със седналия ей там Сам Кейхол да взривят кантората на мистър Крамер. Сам го гледаше втренчено и попиваше всяка дума. Джеремая избягваше погледа му. Адвокатът на Сам въртя Доугън на шиш в продължение на половин ден и го принуди да признае, че е сключил сделка с правителството. Но злото вече бе сторено.

Не беше в полза на защитата на Сам Кейхол да споменава Роли Уедж. Защото това би означавало да заяви, че Сам всъщност е бил в Гринвил с бомбата. Щеше да бъде принуден да признае, че е участвал в заговора, и тогава щеше да е точно толкова виновен, колкото и човекът, поставил бомбата. Освен това трябваше да даде подробни показания, нещо, което не желяеха нито той, нито адвокатът му. Сам не би издържал един суров кръстосан разпит, тъй като щеше да бъде принуден да изрича лъжа след лъжа.

А и в този момент никой не би повярвал на изненадващия разказ за някакъв мистериозен нов терорист, който досега не е споменаван и който се е появил и си е отишъл незабелязано. Сам знаеше, че номерът с Роли Уедж няма да успее, и затова никога не спомена името му пред адвоката си.

В края на процеса Дейвид Макалистър се изправи пред съдебните заседатели в претъпканата зала и представи заключителните си аргументи. Разказа за младежките си години в Гринвил, когато имал приятели евреи. Не е знаел, че са различни от другите. Познавал е някои от семейство Крамер, чудесни хора, които работели упорито и направили много за града. И той е играл с чернокожи деца и е разбрал, че могат да бъдат чудесни приятели. Никога не е могъл да разбере защо те ходят в едно училище, а той в друго. Разказа за затрогващата история за труса от взрива на двайсети април шейсет и седма и за това как хукнал към центъра на града, където пушекът се виел към небето. В продължение на три часа стоял зад полицейския кордон и чакал. Видял суетенето на пожарникарите, когато намерили Марвин Крамер. После открили момченцата. Сълзи потекли по бузите му, когато бавно отнесли до линейката малките телца, покрити с бели чаршафи.

Макалистър се представи блестящо и когато свърши, съдебната зала бе притихнала. Неколцина от заседателите бършеха очи.

На дванайсети февруари осемдесет и първа срещу Сам Кейхол бе предявено обвинение за двойно убийство и за опит за убийство. Два дни по-късно същите съдебни заседатели се завърнаха в същата съдебна зала и поизнесоха смъртна присъда.

Той бе откаран до щатския затвор в Парчман, за да изчака определянето на деня за газовата камера. На деветнайсети февруари за първи път видя отделението на осъдените на смърт.

Кантората „Кравиц и Бейн“ включваше близо триста адвокати, които мирно съжителстваха под един покрив в Чикаго. За да бъдем точни, те бяха двеста осемдесет и шест, въпреки че беше трудно да се води точна сметка на броя им. Във всеки един момент десетина юристи напускаха по множество причини, а винаги имаше други десет, блестящи нови попълнения, с добро образование и лустро, които просто изгаряха от нетърпение да се хвърлят в битката. Въпреки че бе огромна фирма, „Кравиц и Бейн“ не успяха да се разраснат бързо като другите, да погълнат по-слабите фирми в други градове и да отнемат клиенти от своите конкуренти. Трябваше да се примирят с факта, че са едва трети по големина в Чикаго. Имаха кантори в шест града, но за голямо съжаление на по-младите съдружници на фирмената бланка не фигурираше лондонски адрес.

Въпреки че до известна степен беше смекчила стратегията си, „Кравиц и Бейн“ все още бе известна като жесток борец в съдебната зала. В нея имаше по-спокойни отдели за недвижими имоти, данъчни и фирмени въпроси, но основната печалба идваше от съдебни дела. При назначаването на нови служители компанията издирваше най-изявените завършващи студенти с най-високи оценки в пробните процеси и съдебните спорове, организирани в университета. Компанията търсеше млади мъже броят на жените бе символичен, които можеха веднага да бъдат обучени в агресивния стил, традиционен за адвокатите на „Кравиц и Бейн“.

Имаше добър, но малък отдел, който се занимаваше с телесни повреди. Това бе доходна работа, защото половината от присъдените суми оставаше за адвокатите. Един доста голям отдел се занимаваше с престъпления, извършени от високопоставени служители; тук обвиняемите в качеството си на клиенти трябваше да отделят тлъсти сумички за „Кравиц и Бейн“. От двата най-големи отдела единият се занимаваше с търговски, а другият със застрахователни дела. С изключение на телесните повреди, които носеха незначителен процент

от общите приходи, фирмата начисляваше хонорарите си на час. Двеста долара за застрахователни дела, триста долара за защита при криминално престъпление; четиристотин за голяма банка, а за богати клиенти — например корпорации, чиито лениви собствени адвокати не вършеха никаква работа — хонорарът достигаше до петстотин долара на час.

„Кравиц и Бейн“ печелеха купища пари и създаваха цяла династия в Чикаго. Кантората им беше модерна, но не луксозна. Намираше се на последния етаж на третата най-висока сграда в центъра на града — едно подобаващо за такава фирма място.

Както повечето големи компании, те печелеха толкова много, че се чувстваха задължени да създадат малък отдел за дела pro bono — с безплатна защита, — за да изпълнят моралната си отговорност пред обществото. Фирмата се гордееше с факта, че има щатен съдружник, който се занимава с тази благотворителност, един ексцентрик, вършещ добри дела. Казваше се Е. Гарнър Гудман и неговият просторен кабинет с две секретарки беше на шейсет и първия етаж. В рекламната брошура на фирмата с позлатени корици многократно се подчертаваше обстоятелството, че адвокатите на фирмата се насърчават да участват в дела pro bono. Съобщаваше се още, че през осемдесет и девета адвокатите на „Кравиц и Бейн“ са посветили, кажи-речи, шейсет хиляди часа от скъпоценното си време на неплатежоспособни клиенти. Настаняване на безпризорни деца, затворници, осъдени на смърт, незаконно пребиваващи чужденци, наркомани. То се знае — фирмата особено се вълнуваше от проблемите на бездомните. В брошурата дори имаше снимка на двама млади адвокати но ризи, с навити ръкави, с разкопчани яки и петна от пот под мишниците, с жалостиво изражение на лицата. Правеха нещо заедно с група деца от малцинствата, май заравяха отпадъци. Адвокати, които спасяват обществото.

Адам Хол беше сложил една брошура в тънка папка и вървеше бавно по коридора на шейсет и първия етаж към кабинета на Е. Гарнър Гудман. Той кимна и поздрави друг млад адвокат, когото не познаваше. На коледното тържество на фирмата на входа се раздаваха табелки с имената. Някои от съдружниците почти не се познаваха. Други се виждаха един-два пъти в годината. Хол отвори вратата и влезе в малка стая. Секретарката спря да трака на машината и се усмихна едва-едва.

Той попита дали мистър Гудман е там, а тя му кимна към редицата столове да почака. Беше подранил с пет минути за срещата в десет — като че ли имаше някакво значение. Та нали тук се работи *pro bono*. Забрави за часовника. Забрави за платените часове. Забрави за премиите за добра работа. Като предизвикателство към останалите във фирмата, Гудман не разрешаваше да се поставят часовници по стените и дори той самият не носеше часовник.

Адам прелисти папката си. Подсмихна се при вида на брошурата. Отново прочете кратката си автобиография — колежа Пепърдайн, юридически факултет в Мичиган, редактор на юридическо списание, протоколи от дела, приключили със сурови и необичайни присъди, коментари за издадени напоследък смъртни присъди. Твърде кратка наистина, но тогава той беше само на двайсет и шест. Едва от девет месеца работеше при „Кравиц и Бейн“.

Той прочете две пространни решения на Върховния съд на САЩ за екзекуции в Калифорния и си направи бележки по тях. Погледна часовника си и почете още малко. Най-накрая секретарката му предложи кафе, но Адам учтиво отказа.

Кабинетът на Е. Гарнър Гудман беше смайващ образец на безредие. Беше голям, но задръстен от вещи, на всяка стена имаше огънати под тежестта на книгите лавици, а подът бе покрит с купища прашни папки. Писалището в средата бе заринато от листа с всякакви размери. Килимчето под него бе осеяно с хартиени отпадъци.

Дървените капаци на големия прозорец закриваха великолепен изглед към езерото Мичиган. Очевидно на мистър Гудман не му оставаше време да се любува на природата.

Беше вече стар, с добре поддържана сива брада и гъста посребрена коса. Бялата му риза бе идеално колосана. Зелената шарена папийонка, негова запазена марка, бе вързана точно под брадичката. Адам влезе в кабинета и внимателно се промъкна покрай купищата хартия. Гудман не стана, а само протегна ръка и поздрави хладно. Адам му подаде папката и седна на единствения празен стол в стаята. Зачака нервно, докато Гудман разглеждаше делото, поглаждайки леко брадата и папийонката си.

— Защо искате да се заемете с дело про bono? — промърмори Гудман след продължително мълчание.

Той не вдигаше поглед от папката. Меки звуци на класическа китара долитаха от скритите в тавана тонколони.

— Ами по различни причини — раздвижи се неловко Адам.

— Май се сещам. Искате да служите на човечеството, да се отблагодарите на обществото или може би се чувствате виновен, че сте прекарвали толкова време тук, скубейки пари на час, и сега желаете да пречистите душата си, да се потрудите истински, да свършите някаква честна работа и да помогнете на другите. — Гудман стрелна Адам със сини като мъниста очи над черните рамки на очилата, кацнали на върха на доста острия му нос. — Има ли нещо вярно в това?

— Не съвсем.

Гудман продължи да разглежда делото.

— Значи са ви прикрепили към Емит Уайкоф? — Той четеше писмото от Уайкоф, шефа на Адам.

— Да, сър.

— Той е чудесен адвокат. Иначе не го обичам особено, но има голям усет за криминалните престъпления. Може би е в челната тройка. Но май е доста чепат, а?

— Бива си го.

— Откога работите с него?

— От самото начало. Отпреди девет месена.

— Значи сте адвокат от девет месеца?

— Да, сър.

— И какви са впечатленията ви? — Гудман затвори папката и погледна Адам. Бавно свали очилата си и захапа края на едната рамка.

— Засега ми харесва. Интересно ми е.

— Разбира се. Защо избрахте „Кравиц и Бейн“? Питам, защото с препоръките, които имате, бихте могли да отидете навсякъде. Защо решихте да дойдете именно тук?

— Заради криминалните дела. Точно това исках, а фирмата е известна в тази област.

— Какви други предложения сте имали? Хайде, кажете ми, питам от любопитство.

— Имах няколко.

— И къде?

— Главно във Вашингтон. Едното беше в Денвър. В нюйоркски компании не съм опитвал.

— Какво възнаграждение ви предложихме тук?

Адам отново се раздвижи неспокойно. В края на краищата Гудман беше един от съдружниците и със сигурност знаеше как плаща компанията на новите сътрудници.

— Шейсетина. А на вас колко ви плащаме?

Този въпрос развесели стареца и той се усмихна за първи път.

— Четиристотин хиляди годишно, за да пиля адвокатско време и те да се потупват по раменете, да четат морал за правистите и за отговорността пред обществото. Четиристотин хиляди, представяте ли си?

Адам беше чувал слуховете.

— Но вие не се оплаквате, нали?

— Не. Аз съм най-щастливият адвокат в града, мистър Хол. Плащат ми куп пари, за да върша работата, която обичам. Така че не гледам часовника и не се тревожа за хонорари. Всеки адвокат мечтае за това. Ето защо все още се блъскам по шейсет часа седмично. А вече приближавам седемдесетте.

Според слуховете на младини Гудман не издържал на натоварването и без малко да се унищожи от пиене и наркотици. Лекували го една година, а жена му взела децата и го напуснала. После убедил съдружниците на компанията, че все още има хляб в него. Искал само кабинет, където животът не се върти около часовниковата стрелка.

— С каква работа се занимаваше при Емит Уайкоф? — попита Гудман.

— Проучване на материалите. В момента той се е заел със защитата на група предприемачи и това ми отнема почти цялото време. Миналата седмица оспорих предложение за решение в съда — рече гордо Адам. Новаците обикновено не ставаха от бюрата си през първите дванайсет месеца.

— Истинско предложение за решение ли? — попита почтително Гудман.

— Да, сър.

— В истинска съдебна зала?

— Да, сър.

— Пред истински съдия?

— Познахте.

— Кой спечели?

— Съдията отсъди в полза на обвинението, но шансовете бяха равни. Наистина го притиснах до стената. — Това накара Гудман да се усмихне, но играта бързо свърши. Той отново отвори папката.

— Уайкоф ви дава отлични препоръки, а това не е характерно за него.

— Той просто признава таланта — отвърна Адам с усмивка.

— Предполагам, че това е от голямо значение за вас, мистър Хол. Какво по-точно имате предвид?

Усмивката изчезна от лицето на Адам и той се изкашля. Изведнъж се притесни и кръстоса крака в обратната посока.

— Ами едно дело със смъртна присъда.

— Със смъртна присъда ли? — повтори Гудман.

— Да, сър.

— Защо?

— Защото съм против смъртното наказание.

— А нима всички ние не сме против него, мистър Хол? Аз съм написал томовете за това. Занимавал съм се с двайсетина подобни проклетни дела. Защо искате да се захванете с това дело?

— Чел съм вашите книги. Просто искам и аз да направя нещо.

Гудман отново затвори папката и се облегна назад. Два листа полетяха към пода.

— Твърде млад и зелен сте още.

— Може би ще ви изненадам.

— Вижте, мистър Хол, това не е същото, като да съветваш пияници в заведения за безплатна храна. Това е въпрос на живот и смърт. Огромно натоварване е, момчето ми. Не е много забавно.

Адам кимна в съгласие, но не каза нищо. Погледът му бе прикован в Гудман и той се мъчеше да не мига. Някъде извъня телефон, но те не му обърнаха внимание.

— Имате ли предвид някакво наше дело, или става дума за нов клиент на „Кравиц и Бейн“? — попита Гудман.

— Делото Кейхол — изрече бавно Адам.

Гудман поклати глава и подръпна крайчеца на папийонката си.

— Сам Кейхол току-що се отказа от нас. Пети областен съд миналата седмица реши, че той наистина има право да прекрати договора с нас.

— Прочетох го. Знам какво е решил съдът. Човекът има нужда от адвокат.

— Не, няма. Той ще умре след три месеца със или без адвокат. Честно казано, радвам се, че изчезва от живота ми.

— Човекът се нуждае от адвокат — повтори Адам.

— Той сам се защитава и го прави дяволски добре, ако трябва да съм съвсем честен. Пише на машина собствените си предложения и изявления и сам си прави проучванията. Дори научих, че дава съвети на някои от приятелчетата си, осъдени на смърт. Естествено, само на белите.

— Проучил съм цялото дело.

Е. Гарнър Гудман бавно въртеше в ръце очилата си, размишлявайки върху казаното от Адам.

— Но това е половин тон хартия. Защо го правите?

— Интересува ме случаят. Следя го от години и чета всичко, което се пише за този човек. Попитахте ме защо съм избрал „Кравиц и Бейн“. Ами истината е, че исках да работя по делото Кейхол, и мисля, че фирмата го е защитавала безвъзмездно в продължение на осем години, нали?

— Седем, но изглеждат като двама. Мистър Кейхол не е най-приятният човек за общуване.

— Но това е напълно разбираемо, след като е бил в единична килия десетина години.

— Не ми обяснявайте за живота в затвора, мистър Хол. Влизали ли сте някога в затвор?

— Не.

— Но аз съм влизал. Бил съм в отделенията на смъртниците в шест щата. Сам Кейхол ме прокле, когато го оковах в белезници. Не е добър човек. Непоправим расист, който мрази почти всички. А и вас ще намрази, ако се срещнете с него.

— Не мисля така.

— Вие сте адвокат, мистър Хол. А той мрази адвокатите повече от чернокожите и евреите. Вече десет години е близо до смъртта и е убеден, че е жертва на адвокатски заговор. По дяволите, той се опитва

да се откаже от нас вече три години. Нашата фирма е изгубила хонорарно време за два милиона долара, за да го запази жив, а неговата единствена грижа е да ни разиграва. Вече не помня колко пъти отказа да се срещне с нас, след като бяхме били толкова път до Парчман. Той е луд, мистър Хол. Намерете си друго дело. Например за малтретирани деца или нещо подобно.

— Не, благодаря. Интересувам се от дела със смъртни присъди, а и съм пристрастен към историята на Сам Кейхол.

Гудман внимателно постави очилата на върха на носа си, после бавно вдигна крака върху края на бюрото и скръсти ръце върху колосаната риза.

— Защо, ако мога да попитам, сте пристрастен към Сам Кейхол?

— Ами не мислите ли, че това е много интересен случай? Кланът, движението за граждански права, бомбените атентати, тормозът в района. Богат на събития период от американската история. Изглежда много отдавна, а е станало само преди двайсет и пет години. Наистина завладяваща история.

Вентилаторът на тавана бавно се въртеше. Мина една минута.

Гудман свали краката си от бюрото и се облегна на лакти.

— Мистър Хол, ценя вашия интерес към работата про bono и мога да ви кажа, че има какво да се свърши в тази област. Но трябва да си намерите друго дело. Това не е студентско състезание.

— Но и аз не съм студент.

— Сам Кейхол се отказа от нашите услуги, мистър Хол. Май не разбирате това.

— Искам да ми дадете възможност да се срещна с него.

— Защо?

— Мисля, че мога да го убедя да се съгласи да го представлявам в съда.

— Нима?

Адам пое дълбоко въздух, после се изправи и се запъти към прозореца, сръчно заобикаляйки купчините папки. Още едно дълбоко поемане на въздух. Гудман го гледаше и чакаше.

— Трябва да ви съобщя една тайна, мистър Гудман. Никой не я знае, освен Емит Уайкоф. Бях принуден да му го кажа. Няма да я разгласите, нали.

— Слушам ви.

— Обещавате ли ми?

— Да, обещавам — каза Гудман и захапа дръжката на очилата си. Адам погледна през цепнатината на щорите. Една платноходка пореше водите на езерото Мичиган.

— Роднина съм на Сам Кейхол.

Гудман не трепна.

— Така значи, моето момче. Какъв ти се пада?

— Имал е син, Еди Кейхол, който напуснал Мисисипи опозорен след арестуването на баща си. Заминал за Калифорния, сменил си името и се опитал да забрави миналото. Но то не престанало да го измъчва и през осемдесет и първа се самоубил, малко след като баща му бил осъден.

Сега Гудман седеше с гръб на ръба на стола.

— Еди Кейхол е баща ми.

— Сам Кейхол е твой дядо — каза Гудман след кратко колебание.

— Не го знаех, докато не станах на седемнайсет. Съобщи ми го леля ми, след като погребяхме татко.

— Ама че работа!

— Обещахте да не казвате на никого.

— Разбира се. — Гудман седна на бюрото и качи краката си на стола. Гледаше към щорите. — Сам знае ли...

— Не. Роден съм в окръг Форд, Мисисипи, в град Клантън, а не в Мемфис. Винаги са ми казвали, че съм роден в Мемфис. Истинското ми име е Алън Кейхол, но го узнах много по-късно. Бил съм на три години, когато сме напуснали Мисисипи. Родителите ми никога не споменаваха този край. Майка ми смяташе, че между Сам и Еди не е имало никаква връзка до деня, в който му писала за смъртта на сина му. Той не отговорил.

— По дяволите — промърмори на себе си Гудман.

— Работата е много дълбока, мистър Гудман. Имам доста калпаво семейство.

— Не по твоя вина.

— Според майка ми бащата на Сам е бил активен клановец, участвал е в линчове и всякакви подобни дивотии. Така че закваската ми е доста специална.

— Баща ти не е бил такъв.

— Баща ми се самоуби. Ще ви спестя подробностите, но аз намерих тялото и почистих всичко преди връщането на майка ми и сестра ми.

— И си бил на седемнайсет години?

— Без малко. Беше през осемдесет и първа, преди девет години. А след като леля ми разказа истината, жалката история на Сам Кейхол ме обсеби изцяло. Прекарвах часове в библиотеките да се ровя из стари вестници и списания; много материали са били публикувани по случая. Прочетох протоколите на всичките три процеса.

Прегледах апелативните решения. В университета започнах да проучвам представянето на Сам Кейхол от тази компания. Вие и Уолъс Тайнър сте свършили образцова работа.

— Благодаря.

— Прочел съм стотици книги и хиляди статии за Осмата поправка към Конституцията и за оспорването на смъртното наказание. Мисля, че сте написали четири книги по този въпрос и множество статии. Знам, че съм зелен още, но проучванията ми са безупречни.

— Значи смяташ, че Сам ще ти се довери да му бъдеш адвокат?

— Не знам. Но независимо от това дали го искам, или не той ми е дядо и аз трябва да отида и да го видя.

— И не сте имали никаква връзка...

— Никаква. Бил съм тригодишен, когато сме заминали, така че не си го спомням. Хиляди пъти съм правил опит да му пиша, но не се получи. Не мога да ви кажа защо.

— Обяснимо е.

— Напротив, мистър Гудман. Не разбирам например как или защо стоя тук сега в този кабинет. Винаги съм искал да стана летец, но учих право, защото чувствах смъртното призвание да помогна на обществото. Сякаш някой се нуждае от мен и вероятно съм смятал, че този някой е бил моят побъркан дядо. Имах четири предложения за работа, но избрах тази компания, защото тя имаше смелостта да го защитава безплатно.

— Трябвало е да кажеш на някого това, преди да те назначим.

— Знам. Но никой не ме е питал дали дядо ми е бил клиент на тази фирма.

— Все пак не е трябвало да го премълчаваш.

— Няма да ме уволнят, нали?

— Съмнявам се. Къде си бил през последните девет месеца?

— Тук, работих по деветдесет часа седмично, спях на бюрото си, ядях в библиотеката, зубрех за промоцията, нали знаете как е, обичайният тренировъчен лагер, който сте измислили за нас, новациите.

— Не е ли глупаво всичко това?

— Аз съм жилав. — Адам разшири една цепнатина в щорите, за да може да види по-добре езерото. Гудман го наблюдаваше.

— Защо не вдигнете щорите? — попита Адам. — Гледката е невероятна.

— Виждал съм я.

— Какво не бих дал за такава гледка. От моята дупка не се вижда нищо.

— Работи здравата, взимай високи хонорари и някой ден всичко това ще бъде твое.

— Няма да бъде мое.

— Ще ни напуснеш ли, Адам?

— Вероятно да. Но това е друга тайна, нали разбирате? Мисля да работя здраво две години и после да продължа с нещо друго. Може би ще отворя собствена кантора, където животът няма да се върти около стрелките на часовника. Искам да се занимавам с нещо, което да е полезно за обществото, подобно на работата, която вършите вие.

— Значи след девет месеца ти вече не храниш илюзии спрямо „Кравиц и Бейн“?

— Не. Но виждам накъде отиват нещата. Не искам да прекарам цялата си кариера, като представлявам богати мошеници и капризни компании.

— Тогава ти, разбира се, си попаднал не където трябва.

Адам се отдалечи от прозореца и отиде до бюрото. Погледна надолу към Гудман.

— Не съм попаднал където трябва и искам промяна. Уайкоф ще се съгласи да ме изпрати в малката ви кантора в Мемфис за следващите няколко месеца и така ще мога да работя по делото Кейхол. Един вид отпуск, но платен, разбира се.

— Нещо друго?

— Това е всичко. Друго не ми трябва. Аз съм просто един незначителен новак, без който може да се мине. Няма да липсвам на

никого. Ей богу, тук има толкова много натегачи, горящи от желание да работят по осемнайсет часа дневно и да вземат хонорар за дваисет.

Лицето на Гудман се отпусна в сърдечна усмивка. Поклати глава, сякаш тези думи му бяха направили впечатление.

— Всичко си планирал предварително, нали? В смисъл, че си избрал тази компания, защото е представлявала Сам Кейхол и защото има кантора в Мемфис.

Адам кимна, без да се усмихва.

— Нещата потръгнаха. Не знаех как или кога ще се получи. Никой не предполагаше, че Кейхол ще пожелае да спрем да го представляваме, макар че аз подозирах. Не ме питайте какво ще стане после.

— Той ще бъде мъртъв след три месеца, ако не и по-рано.

— Но аз трябва да направя нещо, мистър Гудман. Ако компанията не ми разреши да поема делото, тогава вероятно ще си подам оставката и ще се опитам да се справя сам.

Гудман поклати глава и скочи на крака.

— Недей! Ще измислим нещо. Ще трябва да уведомя за това Дан Роузен, главния съдружник. Мисля, че ще се съгласи.

— Той има ужасна репутация.

— Заслужава си я. Но все пак мога да поговоря с него.

— Той ще се съгласи, ако вие с Уайкоф му го препоръчате, нали?

— Разбира се. Гладен ли си, момче? — Гудман се пресегна за сакото си.

— Малко.

— Хайде да отидем някъде да хапнем по един сандвич.

Обедната тълпа още не бе нахлула в заведението на ъгъла. Съдружникът и стажантът седнаха на малка маса до прозореца, който гледаше към тротоара. Движението не бе натоварено и стотици пешеходци се суетяха само на няколко крачки от тях. Келнерът им донесе затоплен сандвич със солено говеждо, кисели краставички, швейцарско сирене и сос за Гудман и пилешка супа за Адам.

— Колко души в Мисисипи чакат изпълнение на смъртна присъда? — попита Гудман.

— Миналия месец бяха четирийсет и осем. Двайсет и пет чернокожи и дваайсет и трима бели. Последната екзекуция беше преди две години — Уили Парис. Следващият вероятно ще бъде Сам Кейхол, освен ако не стане чудо.

Гудман лапаше бързо, на големи залъци. Избърса устата си с хартиената салфетка.

— Бих казал, че трябва да стане доста голямо чудо. От юридическа гледна точка не остана много за правене.

— Само обичайните молби за помилване, оставяни за краен случай.

— Хайде да отложим за по-късно разговорите за стратегията. Ти май въобще не си ходил в Парчман.

— Не. След като научих истината, ми се щеше да се върна в Мисисипи, но някак не се получи.

— Това е обширна ферма в центъра на делтата на Мисисипи, недалеч от Гринвил. Ирония на съдбата, а? Около седемнайсет хиляди акра. Може би най-горещото място в света. Намира се на шосе 49 и прилича на малко селце. Множество сгради и къщи. В предната част е администрацията, която не е оградена. Около трийсет различни лагера са разпръснати из полето и всички са строго охранявани. Всеки лагер е напълно отделен от другите. Някои се намират на много километри разстояние един от друг. Минаваш покрай различни зидове, огради, вериги и бодлива тел, а вътре се мотаят без работа стотици затворници. Облеклото им е в различен цвят, в зависимост от извършеното престъпление. Повечето са чернокожи безделници, някои играят баскетбол, други просто си седят на верандите на сградите. Тук-там ще мернеш бяло лице. Като караш бавно по чакълестия път покрай лагерите и бодливата тел, ще стигнеш до безобидна на пръв поглед ниска постройка с плосък покрив. Зад високата ограда стърчат наблюдателни кули с охрана. Цялото това модерно съоръжение си има някакво име, но всички го знаят като „Отделението“.

— Звучи, сякаш е някакво чудесно място.

— Представях си го като мрачно и студено подземие, пропито с влага, която се стича от тавана. Но се оказа просто малка сграда в средата на поле, засято с памук. Всъщност не е толкова лошо, колкото в подобни отделения в други щати.

— Бих искал да го видя.

— Още не си готов за него. Ужасно място е, пълно с отчаяни хора, които очакват смъртта си. Бях на шейсет, когато отидох там за първи път, и после не можах да спя цяла седмица. — Той отпи от кафето си. — Не знам как ще се почувстваш, когато влезеш вътре. Няма нищо по-лошо от Отделението, ако отиваш там при един напълно непознат клиент.

— Той е точно такъв.

— Как смяташ да му кажеш...

— Не знам. Ще измисля нещо. Сигурен съм, че ще стане от само себе си.

— В тая история има нещо нелепо — поклати глава Гудман.

— Цялото семейство е нелепо.

— Сега си спомням, че Сам имаше две деца, и май че едното момиче. Отдавна беше. Тайнър свърши по-голямата работа.

— Дъщеря му е леля ми Лий Кейхол Бут, но тя иска да забрави моминското си име. Омъжила се е за богат мъж от известно семейство в Мемфис. Той има една-две банки и в семейството му никога не се говори за баща ѝ.

— Къде е майка ти?

— В Портланд. Задоми се повторно преди няколко години. Чуваме се два пъти в годината. Меко казано — ненормални отношения.

— Кой ти осигури парите за колежа Пепърдайн?

— От застраховка „живот“. Баща ми трудно можеше да се задържи на работа, но бе достатъчно умен, за да си направи застраховка „живот“. Тя изтече много преди той да се самоубие.

— Сам никога не е говорил за семейството си.

— А и семейството му никога не го споменава. Жена му, моята баба, умря няколко години, преди да го осъдят. Аз, разбира се, не знаех това. Повечето неща за родословието ни съм научил от майка ми, която положи доста усилия да забрави миналото. Не знам как е в нормалните семейства, мистър Гудман, но нашето рядко се събира заедно, а когато случайно се срещнем, не сме склонни да обсъждаме миналото. Съществуват още много неразгадани тайни.

Гудман дъвчеше чипс и слушаше внимателно.

— Спомена, че имаш сестра.

— Да, Кармен. Тя е на дваайсет и три години. Много е умна. И хубава. Учи в колежа в Бъркли. Родена е в Лос Анджелис, затова не ѝ се наложи да си сменя името като нас. Поддържахме връзка.

— Тя знае ли?

— Да. Леля Лий каза първо на мен, веднага след погребението на баща ми, а после, естествено, майка ме помоли да съобщя на Кармен. Тогава тя беше едва на четиринайсет. Никога не е проявявала интерес към Сам Кейхол. Честно казано, другите от семейството биха искали той да изчезне незабелязано.

— Скоро желанието им ще се изпълни.

— Но няма да е незабелязано, нали, мистър Гудман?

— Не. Никога не става така. За един кратък, но ужасен момент Сам Кейхол ще бъде в устата на всички. Ще видим отново старите кадри от бомбената експлозия, процесите и клановците, демонстриращи пред съда. Отново ще се разрази старият спор за смъртната присъда. Пресата ще се пренесе в Парчман. После ще го убият и два дни по-късно всичко ще бъде забравено. Всеки път е едно и също.

Адам разбърка супата си и внимателно извади късче пилешко. Разгледа го, после го върна в чинията. Не беше гладен. Гудман лапна още един чипс и изтри със салфетката ъгълчетата на устата си.

— Предполагам, не си правиш илюзията, че всичко това може да бъде запазено в тайна?

— Мислих по въпроса.

— Безполезно е.

— Майка ми ме помоли да не се разчува. Сестра ми не желае да обсъжда това. А леля ми в Мемфис изтръпва само при мисълта, че е възможно всички да бъдем идентифицирани като членове на семейство Кейхол и това да ни съсипе завинаги.

— Не става въпрос само за принципна възможност. Когато журналистите приключат с теб, ще имат всички стари черно-бели фотографии, на които седиш на коленете на дядо си. Ще стане страхотен материал, Адам. Само си представи за миг. Забравеният внук се явява в последния момент и прави героично усилие да спаси злочестия си стар дядо, докато часовникът неумолимо отброява времето, което му остава.

— От една страна, това ми харесва.

— Не е лошо, наистина. Това ще привлече вниманието към нашата любима малка фирма.

— Кое то повдига още един неприятен въпрос.

— Не мисля, че е така. В „Кравиц и Бейн“ няма страхливци, Адам. Ние оцеляхме и процъфтяхме в хаотичния свят на чикагското правосъдие. Известни сме като най-дебелокожите гадни типове в града, които пет пари не дават за нищо. Не се тревожи за фирмата.

— Значи ще се съгласите.

Гудман остави салфетката на масата и отново отпи от кафето си.

— О, това е чудесна идея, ако приемем, че дядо ти също ще се съгласи. Накараш ли го да подпише, или по-скоро да преподпише, отново ще се захванем за работа. Ти ще бъдеш на предна линия. Оттук ще ти помагаме с каквото можем. Ще бъде неотлъчно в сянката ти. Ще има ефект. После ще го убият и ти няма да го понесеш. Присъстват съм на смъртта на трима мои клиенти, Адам. Включително на един в Мисисипи. Никога няма да бъдеш същият след такова преживяване.

Адам кимна и се усмихна, после погледна към пешеходците на тротоара.

— Ще бъдем наблизко, за да ти дадем кураж, когато го убият — продължи Гудман. — Няма да си сам в този момент.

— Няма ли някаква надежда?

— Почти не. Но ще обсъдим стратегията по-късно. Първо ще се срещна с Даниъл Роузен. Той вероятно ще иска да говори с теб надълго и нашироко. Второ, ще трябва да се видиш със Сам, един вид малка семейна среща. Това е трудната част. Трето, ако той се съгласи, ще се заловим за работа.

— Благодаря ви.

— Не ми благодари, Адам. Мисля, че когато всичко свърши, ние с теб вече няма да си говорим.

— Въпреки това, благодаря ви.

Срещата бе организирана бързо. Е. Гарнър Гудман проведе първия телефонен разговор, а след час необходимите участници бяха повикани. След четири часа те вече се бяха събрали в малка, рядко използвана зала за пресконференции в съседство с кабинета на Даниъл Роузен. Бяха на територията на Роузен и това доста безпокоеше Адам. Според слуховете Даниъл Роузен беше чудовище, въпреки че двата сърдечни удара бяха притъпили донякъде суровия му нрав и смекчили твърдостта му. В продължение на четирийсет години той бе безмилостен правник, най-ужасният, злият и несъмнено най-резултатният кавгаджия в чикагските съдебни зали. Преди сърдечните удари той бе известен с нечовешкия си режим на работа — деветдесет часа седмично, денонощно малтретиране на съдебни секретари и помощници, които се ровеха из папките и му набавяха информация. Няколко жени го бяха напуснали. Четири секретарки работеха едновременно, за да насмогнат на темпото му. Даниъл Роузен беше душата на „Кравиц и Бейн“, но едно време. Лекарят ограничи работата му в кабинета до петдесет часа седмично и му забрани да се явява в съда.

Сега шейсет и пет годишният понатежал Роузен бе единодушно избран от любимите си колеги да поеме по-лека сфера. Той носеше отговорността за контрола на доста тромавата бюрокрация, която управляваше „Кравиц и Бейн“. Плахо му беше обяснено, че това е висока чест, с която го удостояват останалите съдружници.

Досега тази чест се бе оказала истинско бедствие. Изолиран от бойното поле, което отчаяно обичаше и без което не можеше, Роузен се залови да управлява компанията, така както навремето се подготвяше за важно съдебно дело. Той подлагаше секретарките и чиновниците на кръстосан разпит по най-банални въпроси. Спречкваше се с другите съдружници и с часове им изнасяше лекции върху някакви неясни проблеми на фирмената политика. Затворен между четирите с ген и на кабинета си, той викаше млади сътрудници при себе си, после

инсценираше скандал, за да прецени качествата им в стресова ситуация.

Роузен нарочно избра мястото на масата точно срещу Адам, държейки в ръка тънка папка, сякаш в нея се съдържаше някаква смъртоносна тайна. Е. Гарнър Гудман седеше кротко до Адам, придърпваше папийонката си и се почесваше по брадата. Когато позвъни на Роузен, за да му предаде молбата на Адам, и разкри неговия произход, Даниъл реагира глупаво, както можеше да се очаква. Емит Уайкоф стоеше в единия край на стаята със залепен на ухото безжичен телефон колкото кибритена кутийка. Наближаваше петдесет, но изглеждаше много по-възрастен и ежедневието му бе изпълнено с паника и телефонни разговори.

Роузен внимателно отвори папката пред Адам и извади жълт бележник.

— Защо не сте ни казали за дядо си, когато се явихте на интервю миналата година? — попита той рязко, със свиреп поглед.

— Защото не ме попитахте — отвърна Адам. Гудман го беше предупредил, че срещата ще бъде трудна, но че той и Уайкоф ще се наложат.

— Недейте да остроумничите — изръмжа Роузен.

— Хайде, Даниъл — намеси се Гудман и обърна поглед към Уайкоф, който поклати глава и погледна към тавана.

— Значи вие, мистър Хол, смятате, че не е трябвало да ни съобщите за родствената си връзка с един от нашите клиенти? Разбира се, наясно сте, че имаме право да знаем това, нали, мистър Хол? — Подигравателният му тон обикновено бе предназначен за свидетели, които лъжат и биват разобличени.

— Но вие ме разпитвахте за всичко останало — отвърна Адам, запазвайки самообладание. — Помните ли проверката за сигурност? А отпечатъците от пръсти? Говореше се дори за детектор на лъжата.

— Да, мистър Хол, но вие сте ни спестили неща. За които ние не сме имали Представа. Дядо ви е бил клиент на тази фирма, когато сте подали молба за постъпване на работа. Много добре знаете, че е трябвало да ни кажете. — Гласът на Роузен бе плътен и ту се извисяваше, ту се снишаваше с драматичното умение на добър актьор. Нито за миг не погледна Адам в очите.

— Той не е типичният дядо — тихо промълви Адам.

— Все пак ви е дядо и сте знаели, че е наш клиент, когато сте постъпвали тук на работа.

— Моите извинения тогава — каза Адам. — Тази фирма има хиляди клиенти, всички са богати и добре си плащат. Никога не съм си представял, че поемането на безплатната защита по едно незначително дело ще предизвика някакъв проблем.

— Вие сте мошеник, мистър Хол. Нарочно сте избрали тази фирма, тъй като по това време тя е защитавала дядо ви. А сега изведнъж се явявате тук и искате делото. Това ни поставя в неловко положение.

— Защо неловко? — попита Емит Уайкоф, сгъна телефона и го напъха в джоба си. — Виж какво, Даниъл, говорим за човек, осъден на смърт. Та той има нужда от адвокат, дявол да го вземе!

— От собствения си внук ли? — попита Роузен.

— Кой се интересува дали му е внук? Човекът е с единия крак в гроба и има нужда от адвокат.

— Не помниш ли, че той се отказа от нас? — отсече Роузен.

— Да, помня, но може отново да ни наеме Струва си да опитаме. Хайде, горе главата.

— Слушай, Емит, моя работа е да се тревожа за репутацията на тази фирма и не ми харесва идеята да изпратим един от новите ни сътрудници в Мисисипи, за да го направят на маймуна и да екзекутират клиента му. Честно казано, мисля, че „Кравиц и Бейн“ трябва окончателно да прекратят договора с мистър Хол.

— Ами чудесно, Даниъл — каза Уайкоф. — Проявяваш типичната си неотстъпчивост по един деликатен въпрос. Тогава кой ще представлява Кейхол? Поне за миг помисли за него. Човекът се нуждае от адвокат! Може би Адам е единственият му шанс!

— Бог да му е на помощ — смънка Роузен.

Е. Гарнър Гудман реши да се намеси. Той склучи ръце върху масата и погледна сърдито Роузен.

— Репутацията на фирмата ли? — попита той. — Нима действително си мислиш, че ни смятат за някакви зле платени социални работници, посветили се в помощ на хората?

— А защо не за монахини? — добави услужливо Уайкоф, усмихвайки се подигравателно.

— Как ще навреди това на нашата фирмена репутация? — попита Гудман.

На Роузен никога не му бе минавало през ум, че може да отстъпи.

— Много просто, Гарнър. Ние не изпращаме новациите да се занимават с осъдени на смърт. Можем да ги малтретираме, да ги съсипваме, изисквайки да работят по двацет часа на ден, но не ги пращаме на бой, преди да са готови за това. Знаеш колко трудни са тези дела. Ами нали ти написа книга за тях, дявол да го вземе. Как можеш да очакваш, че мистър Хол ще успее?

— Ще контролирам всички негови, действия — отвърна Гудман.

— Той наистина е много добър — намеси се отново Уайкоф. — Знаеш ли, Даниъл, знае наизуст цялото дело.

— Ще свърши работа — каза Гудман. — Повярвай ми, Даниъл, имал съм достатъчно много подобни случаи. Ще го държа под око.

— И аз ще отделя време, за да му помогна — добави Уайкоф. — Дори ще отида дотам, ако се наложи.

Гудман трепна и се втренчи в Уайкоф.

— Ти! Безвъзмездно?

— Разбира се. И аз имам съвест.

Адам не обърна внимание на шегата и продължи да гледа втренчено Даниъл Роузен. Искаше му се да извика: „Хайде, уволни ме! Давай, мистър Роузен, прекрати договора, за да мога да ида да погребя дядо си и после да продължа да живея по някакъв начин,“

— А ако го екзекутират? — Въпросът на Роузен бе отправен към Гудман.

— И преди сме губили, Даниъл, много добре го знаеш.

— Три пъти, откакто се занимавам с безвъзмездна защита.

— Какви са шансовете му?

— Съвсем слаби. В момента е жив само но силата на отлагането, осигурено му от Пети областен съд. Но то ще бъде отменено всеки момент и ще бъде определена нова дата за екзекуцията. Вероятно в края на лятото.

— Значи скоро.

— Да. Занимаваме се с обжалванията му вече седем години, но те се изчерпаха.

— Как стана така, че от всички осъдени на смърт трябваше да защитаваме точно този негодник? — попита Роузен.

— Историята е много дълга и едва ли е уместно сега да се занимаваме с нея.

Роузен се правеше, че води сериозни бележки.

— Дори и за миг не смятате, че ще запазите това в тайна, нали?

— Може би.

— Глупости, може би. Точно преди да го убият, ще направят от него знаменитост. Средствата за масова информация ще се нахвърлят като глутница вълци. Ще ви разкрият, мистър Хол.

— Е, и?

— Ами ще осигурите богат материал за пресата.

Представяте ли си заглавията във вестниците — „Изчезналият внук се завръща, за да спаси дядо си“.

— Зарежи тая работа, Даниъл — рече Гудман.

Но той продължи.

— Пресата ще се рови до дупка, разбирате ли, мистър Хол? Ще ви изядат с парцалите и ще пишат за това колко ненормално е цялото ви семейство.

— Но ние обичаме пресата, нали, мистър Роузен? — попита хладно Адам. — Ние сме адвокати, които се явяват в съда. И се предполага, че трябва да работим пред камери. Вие никога...

— Добре казано — прекъсна го Гудман. — Даниъл, не е необходимо да съветваш този млад човек да не обръща внимание на пресата. Можем да разкажем сумати истории за някои от твоите трикове.

— Да, моля те, Даниъл, поучавай момчето за всичко друго, но зарежи тия глупости с пресата — ухили се злобно Уайкоф. — Недей точно ти.

За миг Роузен, изглежда, се смути. Адам го наблюдаваше внимателно.

— На мен самия доста ми харесва този сценарий — каза Гудман, като си играеше с папийонката и разглеждаше рафтовете с книги зад Роузен. — Всъщност ще има доста за писане. Може да се окаже много полезно за нас, нещастните адвокати, които се занимаваме с безплатна защита. Само си помисли! Този младеж тук се бори зверски да спаси доста известен убиец, осъден на смърт. И той е наш адвокат, от

фирмата „Кравиц и Бейн“. Със сигурност ще се изпишат тонове хартия и в това няма нищо лошо.

— Идеята е чудесна, ако питате мен — добави Уайкоф, а миниатюрният телефон избръмча някъде дълбоко в джоба му. Той го залепи за ухото си и се извърна настрана.

— Ами какво ще стане, ако той не успее? Няма ли да ни навреди? — попита Роузен.

— Предполага се, че Сам трябва да умре, нали? Именно за това е и в Отделението за осъдени на смърт — обясни Гудман.

Уайкоф спря да мънка и пхна телефона обратно в Джоба си.

— Трябва да тръгвам — каза той и нервно се запъти към вратата. — Та докъде стигнахме?

— Все пак това не ми харесва — каза Роузен.

— Даниъл, Даниъл, винаги си бил упорито магаре — каза Уайкоф, като спря в края на масата и се облегна на нея с двете си длани. — Знаеш, че идеята е добра, но просто те е яд, защото не ни е казал в началото.

— Така е. Той ни измами, а сега ни използва.

Адам пое дълбоко въздух и поклати глава.

— Я се стегни, Даниъл. Интервюто му беше преди една година. Това вече е минало, човече. Забрави го. В момента имаме по-належащи проблеми. Той е умен. Страшно работлив е. Реалист. Прецизен в проучванията. Имам късмет, че е при нас. А семейството му е просто объркано. Но, разбира се, няма да прекратяваме договора си с всеки адвокат, който има ненормално семейство. — Уайкоф се ухили на Адам. — Плюс това всички секретарки смятат, че е доста привлекателен. Предлагам да го изпратим на юг за няколко месеца и после да го върнем колкото се може по-скоро. Имам нужда от него. Сега трябва да бягам. — Той излезе и затвори вратата след себе си.

В стаята се възцари мълчание, докато Роузен драскаше нещо в бележника си, после се отказа и затвори папката. Адам едва ли не изпита съжаление към него. Ето го великия боец, легендарния Чарли Хъсъл за чикагското правосъдие, прочутия адвокат, който в продължение на трийсет години е разтърсвал съдебни заседатели, ужасявал противниците си и сплашвал съдиите. Сега седеше тук като някакъв писарушка и отчаяно се бореше срещу възлагането на

безвъзмездна защита на новак. Адам съзнаваше хумора и иронията на жалката ситуация.

— Ще се съглася с това, мистър Хол — каза Роузен драматично и тихо, почти шепнешком, сякаш беше много разстроен. — Но ви обещавам следното: когато делото Кейхол приключи и вие се върнете в Чикаго, ще предложа прекратяване на договора ви с „Кравиц и Бейн“.

— Вероятно няма да се наложи — рече бързо Адам.

— Вие ни се представихте с фалшиви подбуди — продължи Роузен.

— Казах вече, че съжалявам. Няма да се повтори.

— На всичко отгоре сте и умник.

— Както и вие, мистър Роузен. Покажете ми някой адвокат, който се явява в съда и не се прави на умен.

— Доста остроумно. Забавлявайте се с делото Кейхол, мистър Хол, тъй като то ще ви бъде последното в тази фирма.

— Искате да се забавлявам с една екзекуция ли?

— Успокой се, Даниъл — каза меко Гудман. — Просто се отпусни. Тук никой не е бил уволнен. Роузен посочи гневно с пръст към Гудман.

— Кълна се, че ще поискам неговото уволнение.

— Добре. Ти само можеш да препоръчаш това, Даниъл. Ще го представя пред комисията и просто ще си навлечем огромна разправия. Съгласен ли си?

— Нямам търпение да го дочакам — сръза го Роузен и скочи на крака. — Още сега ще започна кампанията.

Ще събере гласове до края на седмицата. Довиждане! — Той изхвърча от стаята и затръшна вратата.

Поседяха мълчаливо един до друг, гледаха през масата над празните столове към рафтовете с дебели правни книги, спретнато подредени до стената, и се вслушваха в ехото от трясъка на вратата.

— Благодаря — каза най-накрая Адам.

— Той всъщност не е лош — каза Гудман.

— Очарователен е. Истински лорд.

— Познавам го от доста отдавна. Сега страда, наистина е объркан и потиснат. Не знаем какво да правим с него.

— Ами пенсиониране например?

— Мислихме за това, но досега нито един съдружник не е бил принудително пенсиониран. Поради очевидни причини това ще е прецедент, който бихме искали да избегнем.

— Наистина ли мисли да ме уволни?

— Не се тревожи, Адам, Това няма да стане. Обещавам ти. Сгрешил си, че не си казал в началото, но това е дребен грях. И напълно обясним. Млад си, уплашен, наивен и искаш да помогнеш. Не се безпокой за Роузен. Съмнявам се, че след три месеца ще заема още тази длъжност.

— Мисля, че дълбоко в себе си той ме харесва.

— Очевидно.

Адам пое дълбоко въздух и заобиколи масата. Гудман извади писалката си и започна да си води бележки.

— Нямаме много време, Адам — каза той.

— Знам.

— Кога можеш да заминеш?

— Утре. Довечера ще си стегна багажа. Десет часа път е. — Делото тежи петдесетина кила. В момента се печата. Ще ти го пратя утре.

— Разкажи ми за кантората в Мемфис.

— Разговарях с тях преди около час. Директор е Бейкър Кули и той те очаква. Ще ти отделят малък кабинет и секретарка и ще ти помагат колкото могат. Не са големи специалисти, когато се стигне до съд.

— Колко адвокати има там?

— Дванайсет. Това е малка фирма, която погълнахме преди десет години, като никой не си спомня как точно е станало. Свестни момчета са обаче. И добри адвокати. Остатък от стара фирма, процъфтяла благодарение на търговците на памук и зърно. Мисля, че по тая линия е свързана с Чикаго. Така или иначе, изглежда добре, изписана на бланката ни. Бил ли си в Мемфис?

— Роден съм там, не помниш ли?

— Да, спомням си.

— Бил съм там веднъж. Посетих леля си преди няколко години.

— Старо крайречно градче, доста запазено. Ще ти хареса.

— Как може да ми хареса нещо през следващите няколко месеца?

— Хубаво. Трябва да идеш в Отделението колкото се може по-скоро.

— Ще бъда там вдругиден.

— Добре. Ще позвъня на директора. Казва се Филип Найфе, ливанец, колкото и странно да е. Има ги съвсем малко в делтата на Мисисипи. Но, така или иначе, той е стар приятел и ще го уведомя, че ще отидеш там.

— Директорът ти е приятел?

— Да. Преди няколко години дадох първата жертва в тази война — Мейнард Тоул. Противно момче. Екзекутираха го, май че беше през осемдесет и шеста, и след това се сприятелих с директора. Ще повярваш ли, че той е против смъртното наказание?

— Не.

— Мрази екзекуциите. Ще научиш нещо ново, Адам — смъртното наказание може би е много популярно в нашата страна, но хората, които са принудени да го изпълняват, са против него. Ще се срещнеш с тези хора: охраната, която е близо до затворниците, администраторите, които трябва да съставят план за ефикасна смърт, служи телите на затвора, които репетираат един месец предварително. Това е едно странно и много потискащо кътче от света.

— Нямам търпение да го видя.

— Ще говоря с директора, за да получа разрешение за посещението ти. Сигурно ще ти позволят да останеш няколко часа. Разбира се, може да трае и пет минути, ако Сам не иска адвокат.

— Мислиш ли, че той ще разговаря с мен?

— Да. Не мога да си представя реакцията му, но ще разговаря. Може да се наложи да идеш няколко пъти, преди да подпише, но ще успееш.

— Кога си го виждал за последен път?

— Преди две години. Ходихме с Уолъс Тайнър. Ще трябва да си свериш часовника с него. През последните шест години той се занимаваше активно с това дело.

Адам кимна и премина нататък. През деветте си месеца тук бе използвал информацията, събрана от Тайнър.

— С какво ще започнем?

— Ще поговорим за това по-късно. Ще се срещна с Тайнър рано сутринта, за да прегледаме отново делото. Няма да започнем, преди да

ни дадеш знак. Не можем да продължаваме, ако не е наш клиент.

Адам мислеше за снимките във вестника, за черно-белите фотографии от шейсет и седма, когато Сам бе арестуван, за цветните снимки в списанията от третия процес през осемдесета и за филмовите кадри, от които той бе направил трийсетминутен видеофилм за Сам Кейхол.

— Той как изглежда?

Гудман остави писалката на масата и заопипва папийонката си.

— Среден ръст. Слаб, но пък човек рядко може да види дебелици в Отделението при нервното напрежение и слабата храна там. Страстен пушач, което също е нещо обичайно, тъй като няма кой знае какво да се прави, а и, така или иначе, го чака смърт. Някаква странна марка са, май че „Монклер“, син пакет. Сива и мазна коса, доколкото си спомням. Тези хора не се къпят всеки ден. Дълга на тила, но това беше преди две години. Не е оплешивял още. Сива брада, Доста сбръчкан, но все пак приближава седемдесет. А освен това и пушенето. Ще видиш, че белите в Отделението изглеждат по-зле, отколкото черните.

Стоят затворени двайсет и три часа на ден, така че някак залиняват. Бледи, русоляви, с болнав вид. Сам е синеок, има приятни черти. Мисля, че някога е бил красив.

— След като баща ми умря и научих истината за Сам, имах много въпроси към майка си. Не можа да ми отговори на всичките, но веднъж ми каза, че той и баща ми не си приличали.

— Както и ти със Сам, ако за това намекваш.

— Да, предполагам.

— Той не те е виждал от бебе. Адам. Едва ли ще те познае. Няма да бъде толкова лесно. Ще трябва да му го кажеш.

Адам гледаше разсеяно масата.

— Прав си. Как ли ще реагира?

— Убий ме, не мога да си представя. Мисля, че ще бъде прекалено шокиран, за да говори много. Но той е доста интелигентен. Не е образован, но е чел много и се изразява добре. Все ще измисли да каже нещо. Може би ще му трябват няколко минути, за да реши какво точно.

— Говориш така, сякаш го харесваш.

— Напротив. Той е ужасен расист и фанатик и досега не е показал, че се разкайва за действията си.

— Ти си убеден, че е виновен.

Гудман изсумтя и се усмихна на себе си, после се замисли какво да отговори. Проведоха се три процеса, за да се определи вината или невинността на Сам Кейхол. От девет години делото се подмяташе из апелативните съдилища и се преглеждаше отново от много съдии. Безброй статии във вестници и списания разследваха атентата и организаторите му.

— Съдебните заседатели сметнаха, че е виновен. Мисля, че единствено това е от значение.

— А ти? Ти какво мислиш?

— Чел си делото, Адам. Проучвал си го дълго време. Няма съмнение, че Сам е участвал.

— Но?

— Съществуват много неизвестни. Винаги е така.

— В досието му няма сведения, че се е занимавал с експлозиви.

— Така е. Но е бил терорист от Ку Клуks Клан, а те са поставили доста бомби. След ареста на Сам експлозиите спират.

— Но при един взрив преди атентата срещу Крамер някакъв свидетел твърди, че е видял двама души в зеления понтиак.

— Така е. Но на свидетеля не му позволиха да даде показания на процеса. А и той бил напуснал бара в три сутринта.

— Но друг свидетел, шофьор на камион, твърди, че е видял Сам и друг мъж да говорят в едно кафене в Кливланд няколко часа преди експлозията в кантората на Крамер.

— Вярно е. Но шофьорът е мълчал три години и не го допуснаха да даде показания на последния процес. Сведенията му били за нещо, станало твърде отдавна.

— Та кой е бил съучастникът на Сам?

— Съмнявам се, че ще го разберем някога. Имай предвид, Адам, че това е човек, който се е явявал три пъти на процес и никога не е дал показания. Не е казал буквално нищо на полицията, много малко на адвокатите си, нито дума на съдебните заседатели, а и на нас не е съобщил нищо ново през последните седем години.

— Смяташ ли, че е действал сам?

— Не. Имал е помощник. Сам таи в себе си мрачни тайни, Адам. Никога няма да ги разкрие. Дал е обет като член на Клана и още се придържа към този изкривен, романтичен принцип на свещената клетва, която никога не може да наруши. Баща му също е бил клановец, нали знаеш?

— Да, знам. Не ми го напомняй.

— Извинявай. Така или иначе, твърде късно е да се търсят нови доказателства. Ако е имал съучастник, трябвало е да го разкрие отдавна. Може би е трябвало да проговори пред ФБР. Може би е трябвало да сключи сделка с прокурора. Не знам, но когато си обвинен за двойно убийство и те очаква смърт, започваш да говориш. Проговаряш, Адам. Спасяваш си кожата и оставяш приятеля си да си блъска главата.

— А ако не е имало съучастник?

— Имало е. — Гудман взе писалката си и написа едно име на парче хартия. Плъзна го по масата към Адам, който го погледна и каза:

— Уин Летнър. Името ми е познато.

— Летнър беше агент на ФБР и отговаряше за делото Крамер. Сега е пенсионер и живее край река, пълна с пъстърва, в Озаркс. Обича да разправя истории от войната срещу Клана. Спомня си и движението за граждански права в Мисисипи.

— Ще иска ли да говори с мен?

— О, разбира се. Много обича бира и когато подпийне, започва да разказва невероятни истории. Не издава нищо секретно, но знае повече за взрива в кантората от всеки друг. Винаги съм подозирал, че знае повече, отколкото казва.

Адам сгъна листчето и го сложи в джоба си. Погледна часовника си. Наближаваше шест.

— Трябва да тръгвам. Да си приготвя багажа и всичко останало.

— Утре ще изпратя делото. Ще ми позвъниш, щом говориш със Сам.

— Разбира се. Мога ли да кажа още нещо?

— Давай.

— От името на семейството ми, такова каквото е — майка ми, която не желае да разговаря за Сам, сестра ми, която произнася името му шепнешком, леля ми в Мемфис, която се е отказала от фамилията

Кейхол, бих искал да благодаря на теб и на фирмата за всичко. Възхищавам ти се.

— Моля те. И аз ти се възхищавам. Хайде сега, тръгвай за Мисисипи.

Квартирата му представляваше мансарда над третия етаж на склад от началото на века. Беше близо до центъра, в район, известен с голяма престъпност, но безопасен по светло. Складът бил купен в средата на осемдесетте години от някакъв находчив баровец, който потрошил сума пари за модернизирането и хигиенизирането му. Разделил го на шейсет апартамента, наел хитър предприемач и започнал да ги предлага на току-що започващи кариерата си младоци. Натрупал пари, защото апартаментите тутакси били населени от амбициозни млади банкери и брокери.

Адам не харесваше това място. Беше го наел за шест месеца и срокът изтичаше след три седмици, но нямаше къде другаде да отиде. Щеше да бъде принуден да поднови договора за още шест месеца, тъй като „Кравиц и Бейн“ очакваха от него работа по осемнайсет часа дневно и не му оставаше време да търси друг апартамент.

Дори не намери време да купи никакви мебели. На дъсчения под, с лице към тухлената стена, бе поставено хубаво кожено канапе без облегалки. Имаше две огромни възглавници — жълта и синя, в случай че дойдат повече гости, което беше малко вероятно, вляво се намираше малкият кухненски бокс с плот и три плетени столчета, а надясно от канапето беше спалнята с неоправеното легло и захвърлени на пода дрехи. Шейсет и пет квадратни метра за хиляда и триста долара на месец. Заплатата на Адам като на обещаващ стажант преди девет месеца бе шейсет хиляди на година, а сега беше шейсет и две хиляди. От брутното възнаграждение — малко над пет хиляди месечно — хиляда и петстотин даваше за щатски и федерални данъци. Още шестстотин отиваха в пенсионния фонд на „Кравиц и Бейн“, който щеше да облекчи живота му, когато станеше на петдесет и пет, ако преди това не го съсипеха окончателно. След плащането на наема, водата, отоплението и тока, четиристотин месечно за взетия под наем сааб и извънредни разходи като замразена храна и някои нови дрехи на Адам му оставаха около седемстотин долара. Част от тях харчеше по

жени, но обикновено познатите му бяха също току-що напуснали колежа, назначени на работа и с нови кредитни карти; те настояваха да си плащат сметките. Това бе добре дошло за Адам. Благодарение на бащината застраховка „живот“ той не бе ползвал студентски заеми. Въпреки че имаше неща, които би искал да си купи, упорито внасяше по петстотин долара в различни инвестиционни фондове. Тъй като не съществуваше близка перспектива да има жена и семейство, целта му бе да работи здраво, да пести много и да се пенсионира на четирийсет.

До тухлената стена бе опряна алуминиева маса с телевизор върху нея. Адам седна на канапето по спортни гащета, с дистанционното управление в ръка. В мансардата бе тъмно. Минаваше полунощ. С течение на годините той бе сглобил един видеофилм и го бе нарекъл „Приключенията на бомбаджията клановец“. Започваше с кратък репортаж, заснет от местен екип в Джаксън, Мисипипи, от трети март шейсет и седма сутринта след взривяването на една синагога. „Това е четвъртият атентат срещу еврейски обекти през последните два месеца“, съобщи репортерката, а зад нея се чуваше ревът на багер, разчистващ разрушенията наоколо. ФБР разполагаше с много малко улики и с още по-малко информация за пресата. „Продължават терористките действия на Клана“, каза мрачно репортерката и прекъсна.

Следваше атентатът срещу кантората на Крамер. Започваше с воя на сирени и с полицията, която гонеше хората от местопроизшествието. Местен репортер и операторът му се оказаха където трябва в самото начало, за да заснемат лудницата. Виждаха се хора, тичащи към това, което бе останало от кантората на Марвин. Над предната морава се стелеше гъст облак кафяв прах. Дърветата бяха изпочупени и оголели. Облакът бе неподвижен и нямаше изгледи скоро да се разсее. Чуваха се викове „Пожар“, а камерата снимаше безразборно наоколо, после се спря пред съседната сграда, от чиято разрушена стена бълваше гъст дим. Репортерът дишаше тежко в микрофона и бърбореше несвързано нещо за шокиращата сцена. Сочеше ту в една, ту в друга посока, а камерата реагираше със закъснение. Полицията го избута настрана, но той бе твърде възбуден, за да им обърне внимание. Неговият звезден миг бе настъпил, тъй като в заспалия град Гринвил бушуваше истински ад.

Трийсет минути по-късно гласът му, вече по-спокоен, се чу от друг ъгъл. Описваше изнасянето на Марвин Крамер. Полицията разшири кордона и избути тълпата назад, а пожарникарите и хората от спасителната група вдигнаха тялото и го понесоха през руините. Камерата проследи линейката, докато тя изчезна. После, след един час и от друг ъгъл, репортерът, вече съвсем спокоен и мрачен, показва двете носилки с покритите малки телца. Пожарникарите пристъпваха внимателно.

След това камерата се насочи към входа на затвора и за пръв път показаха Сам Кейхол. Бе в белезници и бързо го вкараха в чакаща отпред кола.

Както винаги Адам натисна бутона и върна кадрите със Сам. Беше през шейсет и седма, преди двайсет и три години. Сам бе на четирийсет и шест. Косата му бе черна и късо подстригана, според модата тогава. Под лявото му око имаше малка лепенка. Той вървеше бързо, в крак с агентите, защото хората го гледаха, снимаха и засипваха с въпроси. Обърна се само веднъж в отговор на виковете и както винаги Адам спря филма и за кой ли път се взря в лицето на дядо си. Картината бе черно-бяла и неясна, но погледите им винаги се срещаха.

Шейсет и седма. Ако Сам е бил на четирийсет и шест, Еди е бил на двайсет и четири, а Адам е наближавал три. Тогава се е казал Алън. Алън Кейхол, който скоро щеше да стане жител на друг далечен щат. Там съдията щеше да подпише документ, осигуряващ му новото име. Често бе гледал този филм и се питаше къде ли е бил в момента, когато са загинали момченцата на Крамер. Осем сутринта, двайсет и първи април шейсет и седма.

По онова време семейството му е живяло в малка къща в Клантън, а той вероятно все още е спял. Още е нямал три години, а близнаците на Крамер са били само на пет.

Видеото продължи с накъсани кадри: Сам влизаше и излизаше от различни коли, затвори и съдилища. Винаги с белезници, той бе придобил навика да гледа в земята няколко стъпки пред себе си. Лицето му бе безизразно. Никога не гледаше към репортерите, никога не отговаряше на въпросите им и никога не казваше нито дума. Движеше се бързо, изхвърчаше от вратата и се втурваше към чакащата кола.

Първите два процеса бяха отразени в ежедневни репортажи. През всичките тези години Адам бе успял да намери по-голямата част от филмите и внимателно бе редактирал материалите. Там беше лицето на Кловис Брейзълтън, адвокатът на Сам, със силния си, боботещ глас, винаги готов да даде интервю за пресата. С времето клиповете с Брейзълтън бяха доста орязани. Адам го презираше. Имаше ясни, панорамни кадри с моравата пред съда, с тълпите от мълчаливи зяпачи, въоръжената до зъби щатска полиция и членове на Клана с роби, островърхи качулки и зловещи маски. Имаше и кадри със Сам. Винаги забързан, той постоянно се криеше от камерите зад гърба на някой едър агент. След втория процес, когато съдебните заседатели отново не можаха да вземат единодушно решение, Марвин Крамер сирия инвалидната си количка на тротоара пред съда в окръг Уилсън и със сълзи в очи яростно заклея Сам Кейхол и Ку Клуks Клан, както и тесногръдата съдебна система в Мисисипи. Докато камерите се въртяха, стана жалък инцидент. Изведнъж Марвин съзря двама клановци в бели роби и закрещя към тях. Единият му отвърна нещо, но думите се губеха в шума. Адам бе опитал безуспешно всичко, за да възстанови думите. Отговорът щеше да остане завинаги неразгадан. Две години преди това, докато учеше право в Мичиган, Адам успя да открие един от местните репортери, който бе присъствал на сцената и бе държал микрофона си недалеч от лицето на Марвин. Според репортера отговорът от другия край на моравата бил свързан с желанието им да взривят и останалото от крайниците на Марвин. Сигурно е било нещо много жестоко и грубо, защото Марвин бе изпаднал в безумен гняв. Започна да крещи гадости на клановците, които полака-лека се измъкваха, завъртя металните колелата на количката към тях, изруга и заплака. Жена му и неколцина приятели се опитваха да го задържат, но той се отскубна и бясно завъртя колелата с ръце. Придвижи се пет-шест метра, жена му хукна след него, а камерите снимаха. Тротоарът свърши и започна трева. Количката подскочи и Марвин се просна на ливадата. Покривалото, което скриваше ампутираните му крака, отхвъркна, а той се претърколи до едно дърво. Жена му и приятелите му го застигнаха след миг и за няколко секунди той остана скрит сред малката група на земята. Но гласът му се чуваше. Докато камерата отстъпваше назад и бързо се насочваше към двамата клановци, единият от които се превиваше от

смах, а другият замръзна на мястото си, от купчината на земята долетя странен вой. Марвин стенеше, но това бе острият, пронизителен вой на ранен луд. Болезнен и потискащ звук, който трая няколко секунди, после камерата премина към следващата сцена.

Когато за пръв път видя как Марвин се търкаля по земята, как вие и стене, Адам се просълзи. Въпреки че нещо все още го стягаше за гърлото, той бе престанал да плаче много отдавна. Филмът бе негово творение и никой друг не го бе гледал. А той го бе въртял толкова много пъти, че вече бе просто невъзможно да изпита първоначалното възмущение.

Техниката бе отбелязала голям напредък от шейсет и осма година насам. Филмът на третия и последен процес на Сам бе много по-ясен. Беше февруари осемдесет и първа, в едно хубаво градче с оживен площад и съдът се помещаваше в приятна старинна постройка. Беше студено, сигурно това бе възпряло тълпите от зяпачи и демонстранти. Репортажът от първия ден на процеса показва трима закачулени клановци, скупчени около малка печка. Те триеха ръце и приличаха повече на гуляйджии от карнавала преди Сирна неделя, отколкото на истински престъпници. Наблюдаваха ги десетина щатски полицаи в сини якета.

Тъй като движението за граждански права по онова време се смяташе по-скоро за история, третият процес на Сам Кейхол привлече повече средства за масова информация, отколкото първите два. Твърде често се правеше аналогия с нацистките престъпници.

Сам не бе задържан по време на последния процес. Той бе свободен човек и ставаше още по-трудно да бъде хванат от обектива на камерата. Отделни кратки кадри улавяха Сам, докато се втурваше към една или друга врата на съда. Беше остарял малко през тринайсетте години след втория процес. Косата му бе все още къса и добре подстригана, но вече посивяла. Изглеждаше по-пълен, но в добра форма. Движеше се леко по тротоарите, излизаше и влизаше в автомобили, преследван от репортери. Обективът го бе уловил на излизане през задния вход на съда и Адам спря лентата точно когато Сам се втренчи право в камерата.

По-голямата част от филмовия материал от третия и последен процес показваше наперения и красив млад прокурор на име Дейвид

Макалистър, който носеше черни костюми, а усмивката му разкриваше безупречни зъби.

Без съмнение Дейвид Макалистър имаше големи политически амбиции. Притежаваше необходимите външност, коса, брадичка, плътен глас, гладка реч и способност да привлича камерите.

През осемдесет и девета, осем години след процеса, Дейвид Макалистър бе избран за губернатор на щата Мисисипи. За никого не бе изненада, че ключовите думи в неговата платформа бяха: повече затвори, по-дълги присъди и твърда защита на смъртното наказание. Адам презираше и него, но знаеше, че само след няколко седмици, а може би и дни ще седи в кабинета на губернатора в Джаксън, Мисисипи, и ще моли същия този губернатор за помилване.

Видеолентата свършваше със Сам, отново в белезници, когото извеждат от съда след произнасянето на смъртната присъда. Лицето му бе безизразно. Неговият адвокат изглеждаше шокиран. Репортерът приключи със съобщението, че Сам ще бъде откаран в Отделението за осъдени на смърт след няколко дни.

Адам натисна бутона за превъртане и се загледа в празния екран. Зад канапето имаше три кашона с останалата част от историята; обемистите протоколи на всичките три процеса, които Адам си бе купил още в колежа; копия от резюмета, молби и други документи от войната, която бе бушувала в Апелативния съд след осъждането на Сам; дебел, внимателно индексирани том с копия от стотици вестници и списания, които разказваха за приключенията на Сам като клановец; материали и проучвания за смъртното наказание; бележки от Юридическия факултет. Той знаеше повече за дядо си от всеки друг на този свят.

Въпреки това Адам съзнаваше, че се е докоснал само до повърхността. Натисна друг бутон и отново пусна филма.

Еди Кейхол бе погребан няма и месец по-късно, след като Сам бе осъден на смърт. Церемонията се състоя в затънтена църква в Санта Моника. Присъстваха малко приятели и още по-малко членове на семейството. Адам седеше на предния ред между майка си и сестра си. Държаха си ръцете и гледаха затворения ковчег на няколко сантиметра от тях. Както винаги майка му се държеше стоически и твърдо. От време на време очите ѝ се насълзяваха и тя попиваше сълзите с хартиена кърпичка. Двамата с Еди се бяха разделяли и одобрявали толкова много пъти, че децата вече не знаеха къде се намират вещите на единия и на другия. Въпреки че в брака им никога не бе имало насилие, той беше един непрекъснат развод — заплахи за развод, планове за развод, мрачни разговори с децата за развод, преговори за развод, молби за развод, оттегляне на молбите, клетви да не се разделят. По време на процеса на Сам Кейхол майката на Адам незабелязано пренесе вещите си в малката им къща и остана с Еди. Еди престана да ходи на работа и отново се затвори в тъмния си малък свят. Адам заразпитва майка си, но тя му обясни с няколко думи, че баща му просто е изпаднал в една от своите кризи. Когато семейството преживяваше поредната криза на Еди, завесите се държаха спуснати, щорите също. Лампите бяха загасени, говореше се тихо, телевизорът не се включваше.

След три седмици той умря. Застреля се в спалнята на Адам в деня, когато знаеше, че Адам пръв ще се прибере вкъщи. Бе оставил на пода бележка с инструкции за Адам да побърза и почисти всичко преди завръщането на жените. В кухнята бе намерена още една бележка.

По онова време Кармен бе на четиринайсет, с три години по-малка от Адам. Бе зачената в Мисисипи, но се роди в Калифорния. Преди това Еди официално промени фамилното си име от Кейхол на Хол. Алън стана Адам. Живееха в източен Лос Анджелис, в тристаен

апартамент с мръсни чаршафи на прозорците. Адам помнеше чаршафите с дупките по тях. Беше едно от многото временни жилища.

На първия ред до Кармен седеше тайнствена жена, известна като леля Лий, Току-що бе представена на Адам и Кармен като единствената сестра на Еди. Като деца ги бяха учили да не задават въпроси за семейството, но от време на време се споменаваше името на Лий. Тя живееше в Мемфис, беше се омъжила за човек от богато семейство, бе родила дете и бе прекъснала връзка с Еди поради някаква стара вражда. Децата и особено Адам мечтаеха да се запознаят с някой роднина и тъй като леля Лий бе единствената, за която се споменаваше нещо, те си мечтаеха за нея. Искаха да я видят, но Еди винаги им отказваше. Не е свестен човек, казваше той. Но майка им шепнешком обясняваше, че Лий е добра и че някой ден ще ги заведе до Мемфис, за да се запознаят.

Но ето че Лий дойде до Калифорния и те заедно погребяха Еди Хол. Тя остана две седмици след погребението и се опозна с племенника и племенницата си. Те я харесаха, защото бе хубава и със самочувствие, носеше сини джинси и фланелки и ходеше боса по плажа. Заведе ги на пазар и на кино. Правеха дълги разходки по брега на океана. Тя измисли всевъзможни извинения за това, че не ги е посетила преди. Искях, кълнеше се, но Еди не ми позволи. Не желаше да ме види, тъй като в миналото се скарахме.

Именно леля Лий бе седяла с Адам на края на кея, наблюдавайки как слънцето потъва в Тихия океан, и бе заговорила за баща си, Сам Кейхол. Докато вълните леко се плискаха под тях, тя обясни на младия Адам, че като бебе е живял в малък град в Мисисипи. Държеше ръката му и от време на време го потупваше по коляното, докато му разказваше окаяната история на тяхното семейство. Описа му накратко дейността на Сам като член на Клана и взривяването на кантората на Крамер, както и процесите, които най-накрая го бяха изпратили в Отделението на смъртта в Мисисипи. Имаше големи празнини в историята, която тя му разказа, достатъчно големи да изпълнят томовете на цяла библиотека, но тя Деликатно избегна парливите проблеми.

За един неулегнал шестнайсетгодишен младеж, току-що загубил баща си, Адам прие доста, стоически цялата история. Зададе няколко въпроса, а когато задуха студен вятър, те се притиснаха един към друг.

Повечето време той само слушаше смаяно, без да се шокира или да се ядосва. Беше завладян напълно. Ужасната история събуждаше у него странно доволство. Все пак съществуваше някакво семейство! Може би в крайна сметка той не бе толкова ненормален. Сигурно съществуваша лели, чичовци и братовчеди, с които можеше да живее и да разговаря. Вероятно имаше стари къщи, построени от истински прадеди, земя и ферми, в които те са живели. В края на краищата той имаше някакви корени.

Но Лий бе умна и твърде бързо схвана този интерес от негова страна. Обясни му, че Кейхол са странно и потайно племе, затворени в себе си, избягващи непознати. Не бяха приятелски настроени и сърдечни хора, които се събират за Коледа и на Четвърти юли. Тя живееше само на час път от Клантън и въпреки това никога не им бе ходила на гости.

Разходките до кея по здрач се превърнаха в ритуал през следващата седмица. Отбиваха се на пазара и купуваха плик червено грозде, после плюеха семките в океана, докато се стъмни. Лий разказваше истории от детството им в Мисисипи — нейното и на малкия ѝ брат Еди. Живели в малка ферма на петнайсет минути от Клантън. Ловели риба в езерата и яздели понита. Сам бил свестен баща; не се налагал, но не бил любвеобилен. Майка им била слаба жена, която не обичала Сам, но треперела над децата си. Загубила едно дете при раждане, когато Лий била на шест, а Еди почти на четири, и прекарала на легло близо година. Сам наел една негърка да се грижи за Еди и Лий. Майка им умряла от рак през седемдесет и седма и това било последното събиране на семейството. Еди се промъкнал тайно в града за погребението, но избягвал всички. Три години по-късно Сам бил арестуван за последен път и осъден.

За собствения си живот Лий не разказа много. Напуснала набързо дома си на осемнайсет, една седмица след завършване на гимназия, отишла в Нашвил и направила много успешни записи. Срещнала Филип Бут, абсолвент от университета Вандербилт. Семейството му притежавало банки. Накрая се оженили и заживели не особено щастливо в Мемфис. Имали син, Уолт, който очевидно бе доста буен. Сега живеел в Амстердам. Това бяха единствените подробности.

Адам не би могъл да каже дали Лий се е превърнала в нещо различно, но подозираше, че е така. Кой би могъл да я вини?

Тя си замина така неусетно, както и пристигна, без да се сбогува. След два дни позвъни и говори с Адам и Кармен. Помоли ги да ѝ пишат, те го сториха, но тя им се обаждаше и пишеше все по-рядко. Обещанието за нови контакти бавно избледня. Майка им непрекъснато я оправдаваше. Лий била добра, но все пак си оставала Кейхол, затворена и особнячка. Адам беше сломен.

През лятото след дипломирането си в колежа с един негов приятел тръгнаха на обиколка из страната. Спряха в Мемфис и прекараха две вечери с леля Лий. Тя живееше сама в обширен модерен апартамент досами скалите с изглед към реката. Прекараха часове на терасата, само тримата, ядоха домашна пица, пиха бира, наблюдаваха лодките и разговаряха почти за всичко, освен за семейството. Адам бе обладан от мисълта за Юридическия факултет, а Лий го засипваше с въпроси за неговото бъдеще. Беше жизнена, забавна и приказлива — идеалната домакиня и леля. Когато се прегърнаха за довиждане, тя се просълзи и го помоли да я посети отново.

Адам и приятелят му не продължиха към щата Мисисипи. Отправиха се на запад през Тенеси и Смоуки Маунтинс. Един ден според пресмятанията на Адам се оказаха на стотина мили от затвора Парчман и Сам Кейхол. Това бе преди четири години, през лятото на осемдесет и шеста, и той вече бе събрал доста голяма кутия с материали за дядо си. Видеофилмът също бе почти готов.

Разговорът им по телефона снощи бе кратък. Адам каза, че ще живее в Мемфис няколко месеца и че иска да я посети. Лий го покани в апартамента си, същия този апартамент върху скалите — четири спални и прислужница за половин ден. Тя настоя да живее при нея. После той ѝ каза че ще работи в кантората в Мемфис по делото на Сам. На другия край на жицата настъпи мълчание и последва не особено настоятелно предложение все пак да я посети, за да разговарят и за това.

Адам натисна звънеца няколко минути след девет и погледна към черния си сааб с подвижен покрив. Комплексът не беше нищо особено — редица от двайсет апартамента, нагъсто един до друг, с червени

плоски покриви. Широка тухлена стена с тежки железни зъбци на върха предпазваше обитателите от опасностите, криещи се в покрайнините на Мемфис. Въоръжен портиер му отвори единствената врата на сградата. Ако не беше изгледът към реката от другата страна, апартаментите нямаше да са нищо особено.

Лий застана на прага и те се разцелуваха.

— Добре дошъл — каза тя, хвърли поглед към паркинга и после заключи вратата след него. — Изморен ли си?

— Всъщност не. Десет часа път е, но аз го взех за дванайсет. Не съм бързал.

— Гладен ли си?

— Не. Хапнах преди няколко часа. — Той я последва вътре, застанаха един срещу друг и се опитаха да измислят най-подходящите думи. Тя приближаваше петдесет и бе доста остаряла през последните четири години. Светлокестенявата ѝ коса бе равномерно посивяла и много по-дълга от преди. Меките ѝ сини очи бяха зачервени и тревожни, заобиколени от множество бръчици. Носеше широка памучна блуза и избелели джинси. Както винаги Лий се владееше отлично.

— Радвам се, че те виждам — усмихна се мило тя.

— Сигурна ли си?

— Разбира се. Да седнем на терасата. — Хвана го за ръка и го поведе към стъклената врата и дървената площадка с кошници папрат и тропически растения, окачени по дървените греди. Реката беше под тях. Седнаха в плетени люлеещи се столове.

— Как е Кармен? — попита тя, докато наливаше чай с лед от керамична кана.

— Добре е. Още учи в колежа в Бъркли. Чуваме се един път седмично. Ходи с едно доста сериозно момче.

— Какво учи сега? Забравила съм.

— Психология. Иска да защити докторат, после може би ще стане учителка. — В чая имаше прекалено много лимон и малко захар. Адам отпиваше бавно. Все още бе задушно и горещо.

— Наближава десет — каза той. — Защо е толкова горещо?

— Добре дошъл в Мемфис, скъпи. Ще се опечем до септември.

— Не бих могъл да издържа.

— Свиква се някак. Пием много чай и не излизаме навън. Как е майка ти?

— Все още е в Портланд. Новият ѝ съпруг направи цяло състояние от търговия с дървен материал. Виждал съм го веднъж. Може би е на шейсет и пет, но изглежда на седемдесет. Тя е на четирийсет и седем, а изглежда на четирийсет. Хубава двойка са. Непрекъснато пътуват — Сейнт Барц, южна Франция, Милано, навсякъде, където ходят богатите. Тя е много щастлива. Децата ѝ са големи. Еди е мъртъв. Миналото е грижливо скътано настрана. А и има много пари. Животът ѝ е доста подреден.

— Много си жесток.

— Напротив. Тя всъщност не иска да се мотая около нея, тъй като болезнено ѝ напомням за баща ми и за неговото нещастно семейство.

— Майка ти те обича, Адам.

— Боже, колко ми е приятно да го чуя! Откъде си толкова сигурна?

— Просто знам.

— Не подозирах, че вие с мама сте толкова близки.

— Не сме. Спокойно, Адам. Отпусни се.

— Извинявай. Пренапрегнат съм, това е всичко. Имам нужда от по-силно питие.

— Дадено. Хайде да се позабавляваме, докато си тук.

— Не съм дошъл за забавление, лельо Лий.

— Казвай ми Лий, става ли?

— Добре. Утре ще се срещна със Сам.

Тя внимателно остави чашата си на масата, после стана и влезе вътре. Върна се с бутилка „Джак Даниълс“ и наля солидна доза в двете чаши. Отпи голяма глътка и се загледа към реката.

— Защо? — попита най-накрая тя.

— А защо не? Защото ми е дядо. Защото ще умре. Защото съм адвокат, а Сам има нужда от помощ.

— Та той дори не те познава.

— Утре ще се запознаем.

— Значи ще му кажеш?

— Да, разбира се. Представяш ли си? Всъщност ще разкрия една дълбока, мрачна, гадна тайна на семейство Кейхол. Какво ще кажеш?

Лий държеше с две ръце чашата си и бавно клатеше глава.
— Той ще умре — промълви тя, без да поглежда към Адам.
— Не още. Но ми е приятно да чуя, че това те интересува.
— Да, интересува ме.
— Нима? Кога го видя за последен път?
— Не започвай отново, Адам. Ти не разбираш.
— Добре. Искрена си. Тогава защо не ми обясниш. Слушам те.
Искам да разбера.
— Не можем ли да говорим за нещо друго, скъпи? Не съм готова за този разговор.
— Не.
— Ще го обсъдим по-късно, обещавам ти. Просто точно сега не съм готова. Мислех, че ще поклюкарстваме и ще се посмеем.
— Съжалявам, Лий. Гади ми се от клюки и тайни. Нямам минало, защото баща ми се постара да го заличи. Искам да го узная, Лий. Искам да знам колко лошо е било всъщност.
— Ужасно беше — прошепна Лий сякаш на себе си.
— Добре. Сега съм вече голямо момче. Мога да го понеса. Баща ми ни напусна, преди да се наложи да ми го каже. Боя се, че оставаш само ти.
— Дай ми малко време.
— Няма време. Утре ще бъда очи в очи с него. — Адам отпи голяма глътка и изтри устни с ръкава си. — Преди двайсет и три години „Нюзуик“ писа, че бащата на Сам също е бил клановец. Вярно ли е?
— Да. Дядо ми.
— И още няколко чичовци и братовчеди.
— Цялата проклета пасмина.
— Според „Нюзуик“ в окръг Форд било публична тайна, че Сам Кейхол е застрелял чернокож в началото на петдесетте години и никога не е бил арестуван за това. Не е лежал и един ден в затвора. Вярно ли е?
— Какво значение има това сега, Адам? Случило се е много години, преди да се родиш.
— Значи е истина?
— Да.
— И ти си знаела?

— Видях го.

— Видяла си го! — Адам стисна ужасено очи. Задиша учестено и се отпусна в люлеещия се стол. Вниманието му бе привлечено от сирената на влекач и той го проследи по реката, докато изчезна под моста. Уискито започна да го хваща.

— Хайде да говорим за нещо друго — каза меко Лий.

— Дори когато бях малък — прошепна той, все загледан в реката, — обичах историята. Очарован бях от начина, по който са живели хората преди години — фургоните, златната треска, каубоите и индианците, заселването на Запада. В четвърти клас имаше едно момче, което твърдеше, че прапрадядо му е обирал влакове и е заровил парите в Мексико. Искаше да събере банда и да избяга, за да открие парите. Знаехме, че лъже, но ни беше забавно. Често се питах какви ли са били моите прадеди и помня, че бях много озадачен, защото сякаш нямаше никого.

— Какво казваше Еди по въпроса?

— Казваше ми, че всички са мъртви, освен това семейните истории били празна работа. Всеки път, когато задавах въпроси за семейството, майка ми ме дръпваше настрана и ми заповядваше да престана, защото това можело да го разстрои и отново да изпадне в мрачно настроение, с дни да се затвори в спалнята. По-голямата част от детството си прекарах, ходейки на пръсти заради баща си. Когато пораснах, започнах да разбирам, че той е много странен, много нещастен, но никога не съм си представял, че ще се самоубие.

Тя разклати леда в чашата си и отпи последната глътка.

— Работата е много дълбока, Адам.

— Чакам да ми разкажеш.

Лий взе бавно каната с чая и напълни чашите. Адам наля уиски и на двамата. Минаха няколко минути, докато отпиваха и наблюдаваха движението по крайречния път.

— Била ли си в Отделението за осъдени на смърт? — попита той накрая, все още вперил поглед в светлините по реката.

— Не — отвърна тя едва чуто.

— Той е там вече близо десет години, а ти не си отишла да го видиш нито веднъж?

— Писах му едно писмо, скоро след последния процес. Шест месеца по-късно той ми отговори да не ходя. Не искам да го виждам в

Отделението на смъртта. Пратих му още две писма, но той не ми отговори.

— Извинявай.

— Не се извинявай. Имам голяма вина, Адам, и не ми е никак лесно да говоря за това. Просто ми дай малко време.

— Може би ще остана известно време в Мемфис.

— Искам да живееш при мен. Ще имаме нужда един от друг. — Тя се поколеба и разбърка чая с показалеца си. — Той ще умре, нали?

— Вероятно.

— Кога?

— След два-три месеца. Възможностите за обжалване са буквално изчерпани. Няма почти никаква надежда.

— Тогава защо се заемаш?

— Не знам. Може би защото ме привлича самата борба. Ще се претрепя от работа през следващите няколко месеца и ще се моля за някакво чудо.

— И аз ще се моля — каза тя и отново отпи от чашата.

— Можем ли да поговорим за нещо друго? — попита той и я погледна в очите.

— Разбира се.

— Сама ли живееш тук? Мисля, че е редно да те попитам, ако ще оставам тук.

— Сама. Съпругът ми живее в къщата ни извън града.

— Сам ли е там? Просто ми е любопитно.

— Понякога. Харесва млади момичета, малко над двайсет, обикновено служителки в банките му. Очаква да му позвъня, преди да отида там. А и аз очаквам да ми позвъни, преди да дойде тук.

— Така е добре и е удобно. Кой наложи това споразумение?

— И двамата стигнахме до него с течение на времето.

Не живеем заедно от петнайсет години.

— Странен брак.

— Но всъщност така е много добре. Аз вземам парите му, и не задавам въпроси за личния му живот. При задължителните поводи се явяваме в обществото заедно и той е щастлив.

— А ти щастлива ли си?

— Да, през повечето време.

— Ако той те мами, защо не се разведеш? Ще се отървеш от него. Аз ще те представявам в съда.

— Няма полза от развод. Фелпс произлиза от много почтено, консервативно старо семейство. Ужасно богати хора. Аристокрацията на Мемфис. Някои от тези семейства се женят помежду си от десетилетия. Всъщност от Фелпс очакваха да се ожени за негова пета братовчедка, но вместо това моите прелести му взеха ума. Семейството яростно се противопоставяше, а един развод сега ще бъде болезнено признание, че са били прави. Плюс това тези хора се гордеят със синята си кръв и един гаден развод ще ги унизи. Харесва ми независимостта, която ми осигуряват парите му и възможността да правя каквото си искам.

— Някога обичала ли си го?

— Разбира се. Бяхме лудо влюбени, когато се оженихме. Между другото, още преди женитбата заживяхме заедно. Беше през шейсет и трета и идеята за голяма сватба с неговите аристократи и моите селяци не ни се нравеше. Майка му не ми говореше, а баща ми гореше кръстове и поставяше бомби. По онова време Фелпс не знаеше, че баща ми е член на Клана, а аз, разбира се, отчаяно се мъчех да го запазя в тайна.

— Той разбра ли?

— Щом арестуваха татко след експлозията, аз му казах. Той на свой ред каза на баща си, и слухът бавно и дискретно се разпространи сред цялото семейство Бут. Тези хора умеят да пазят тайна. Това е единственото общо, което имат със семейство Кейхол.

— Значи малцина знаят, че си дъщеря на Сам?

— Много малко. Искам така да си остане.

— Срамуваш се от...

— По дяволите, да, срамувам се от баща си! Всеки би се срамувал. — Думите ѝ внезапно прозвучаха рязко и горчиво. — Надявам се, че не храниш романтична представа за някакъв клет старец, който страда в Отделението на смъртта и ще бъде несправедливо разпънат на кръст заради греховете си.

— Не мисля, че трябва да умре.

— И аз. Но той със сигурност е убил доста хора — близнаците на Крамер, баща им, баща ти, и бог знае още колко. Трябва да остане в затвора до края на живота си.

— Не изпитваш ли никаква жал?

— Рядко. Ако денят ми е бил добър и слънцето грее, може да се сетя за него и да си спомня някоя приятна дребна случка от детството. Но тези моменти са редки, Адам. Той причини много болка на мен и на хората около себе си. Учеше ни да мразим всички. Държеше се лошо с майка ни. Цялото му проклето семейство е гадно.

— Тогава просто да го убием.

— Не казвам това, Адам. И ти си несправедлив. През Цялото време мисля за присъдата му. Моля се за него всеки ден. Питала съм тези стени милион пъти защо и как баща ми е станал толкова ужасен човек. Защо не е някой приятен старец, седнал сега на портата на къщата си с лула и бастун, а може би и с чашка уиски, което ще е добре за стомаха му? Защо трябваше точно баща ми да стане член на Клана, да убие невинни деца и да съсипе собственото си семейство?

— Може би не е искал да ги убива.

— Но те са мъртви, нали? Съдебните заседатели казаха, че той го е направил. Разкъсани са на парчета и са заровени един до друг в малък гроб. Кой се интересува дали е имал намерение да ги убива? Той е бил там, Адам.

— Все пак това може да се окаже много важно.

Лий скочи на крака и сграбчи ръката му.

— Ела — дръпна го тя. Отидоха до края на терасата. Тя посочи към хоризонта през няколко улици. — Виждаш ли онази плоска сграда, която гледа към реката? Най-близката до нас. Ей там, през три-четири пресечки.

— Да — отвърна бавно той.

— Най-горният етаж е петнайсетият. Сега преброй отдясно шест етажа надолу. Разбра ли?

— Да. — Адам кимна послушно. Сградата беше помпозна, с изглед към реката.

— Сега преброй четири прозореца наляво. Лампата свети. Виждаш ли я?

— Да.

— Познай кой живее там.

— Откъде да знам?

— Рут Крамер.

— Рут Крамер ли?! Майката?

— Точно тя.

— Познаваш ли я?

— Среждали сме се само веднъж, случайно. Тя знаеше, че съм Лий Бут, съпруга на скандалния Фелпс Бут, но само толкова. Беше някакво претенциозно тържество за набиране на средства за местната балетна труппа или нещо подобно. Винаги съм я избягвала, когато мога.

— Изглежда, че градът е малък.

— Понякога е съвсем малък. Ако я попиташ за Сам, какво ще ти каже?

Адам гледаше светлините в далечината.

— Не знам. Четох, че все още го преживява.

— Дали го преживява? Та тя изгуби цялото си семейство. Не се омъжи повторно. Смяташ ли, че я е грижа дали баща ми е имал намерение да убие децата ѝ или не. Разбира се, че не. Единственото, което има значение за нея, е, че те са мъртви, Адам, мъртви от двайсет и три години. Тя знае, че са били убити от бомбата, поставена от баща ми, и че ако той си бе останал при семейството, вместо да се шляе наоколо посред нощ с откачените си приятелчета, малките Джош и Джон нямаше да са мъртви. Сега щяха да са на двайсет и осем, вероятно с много добро образование, женени, с едно или може би две деца, с които Рут да се забавлява. Нея не я е грижа за кого е била поставена бомбата, Адам, а само, че е била там и че е избухнала. Децата ѝ са мъртви. Само това има значение за нея.

Лий направи крачка назад и седна в люлеещия се стол. Отново разклати леда в чашата и после отпи от нея.

— Не ме разбирай погрешно, Адам. Аз съм против смъртното наказание. Вероятно съм единствената петдесетгодишна бяла жена в страната, чийто баща е осъден на смърт. Това е дивашко, неморално, дискриминационно, жестоко, нецивилизовано и се подписвам срещу него. Но не забравяй и жертвите. Те са в правото си да искат възмездие. Заслужават го.

— Рут Крамер иска ли възмездие?

— По всичко изглежда, че да. Тя вече не говори много пред пресата, но активно работи с жертвите на различни престъпления. Преди години цитираха нейно изявление, че ще бъде в залата, когато екзекутират Сам Кейхол.

— Май не прилича на опрощение.

— Не помня баща ми да е молил за прошка.

Адам се обърна и седна на перваза с гръб към реката. Погледна към постройките в центъра и после се втренчи в краката си.

— Е, лельо Лий, какво ще правим?

— Моля те, стига с това „лельо“.

— Добре, Лий. Аз съм тук. Няма да си замина. Ще посетя утре Сам, а когато си тръгна оттам, ще съм неговият адвокат. — В тайна ли смяташ да го държиш?

— Фактът, че всъщност съм от семейство Кейхол? Не възнамерявам да го казвам на никого, но се съмнявам, че това все още е някаква тайна. Сам е един от известните осъдени на смърт. Съвсем скоро пресата ще започне сериозно да рови.

Лий подви крака под себе си и се загледа в реката.

— Това ще ти навреди ли? — попита тя нежно.

— Не, разбира се. Аз съм адвокат. Адвокатите защитават прелъстителите на деца, убийци, търговци на наркотици, изнасилвачи и терористи. Ние не сме популярно племе. Как може да ми навреди фактът, че ми е дядо?

— Във фирмата знаят ли?

— Казах им вчера. Е, не им стана приятно, но го приеха. Всъщност скрих от тях, когато ме взеха на работа, и сбърках. Но мисля, че сега всичко е наред.

— Ами ако той откаже?

— Тогава ще сме в безопасност, нали? Никой няма да разбере и ти ще си спасена. Ще се върна в Чикаго и ще чакам Си Ен Ен да предаде екзекуцията. Истинско шоу. Сигурен съм, че някой студен есенен ден ще отида на гроба му, ще оставя цветя, ще гледам надгробния камък и ще се питам за сетен път защо го е направил и как е станал такъв негодник, защо съм се родил в това злочесто семейство и други подобни въпроси, дето сме си ги задавали години наред. Ще ти предложи да дойдеш с мен. Ще прилича на малко семейно събиране, само ние от семейство Кейхол, промъкващи се през гробището с евтин букет цветя в ръце и тъмни очила, за да не ни познае никой.

— Престани — каза тя и Адам видя сълзи в очите ѝ.

Потекоха по бузите, стигнаха до брадичката и тя ги изтри с пръсти.

— Извинявай — каза той и се извърна. Голям кораб се движеше по реката на север. — Извинявай, Лий.

След дваайсет и три години той най-сетне се връщаше в щата, в който се бе родил. Не се чувстваше кой знае колко добре и въпреки че не се страхуваше от нищо, караше предпазливо с петдесет и пет мили в час, без да задминава никого. Пътят се стесни и зави из гладка равнина в делтата на Мисисипи. В продължение на една миля крайпътният насип се издигаше отдысно и най-накрая изчезна. Мина през Уолс, първото селище по шосе 61, и продължи на юг.

По време на задълбочените си разследвания той бе наумил, че по този път в продължение на десетилетия са пътували бедни чернокожи от делтата на север към Мемфис и Сейнт Луис, Чикаго и Детройт, за да търсят работа и прилични жилища. Именно тук, в тези градове и ферми, в порутените ниски къщи, прашни магазини и пъстри барове покрай шосе 61, се беше родил блусът, за да се разпространи после на север. Тази музика беше намерила естественото си място в Мемфис, където се беше смесила с църковните песни и кьнтри мелодиите, а всичко това заедно бе родило рокендрола. Той слушаше стара касетка на Мъди Уотърс, когато влезе в злополучния окръг Тъника, известен като най-бедния в страната.

Музиката не го успокои. Бе отказал закуската у Лий с извинението, че не е гладен, но всъщност в стомаха му имаше буца, която растеше с всяка измината миля.

На север от града ширналите се поля стигаха до хоризонта. Соята и памукът бяха до колене. Малка армия от зелени и червени трактори с плугове зад тях кръстосваха безкрайните спретнати редици от листна маса. Въпреки че още нямаше девет, вече бе горещо. Земята беше суха и след всяка бразда се виеха облаци прах. От време на време се появяваше хеликоптер, спускаше се акробатично почти до земята и пръскаше пестициди, а после се стрелваше нагоре. Движението бе натоварено и бавно, понякога почти спираше, когато чудовищен тежкотоварен камион преминаваше по средата на пътя, сякаш шосето е пусто.

Адам не бързаше. Не го очакваха преди десет, а и нямаше да има никакво значение, ако закъснееше.

В Кларксдейл той излезе от шосе 61 и се отправи на югоизток по 49-о, през малките селища Матсън, Дъблин и Тътуайлър, през други поля със соя. Мина покрай памукови вършачки, които не работеха, но явно чакаха жетвата. После покрай редици бедни къщурки и мръсни Фургони, които, неясно защо, бяха съвсем близо до шосето. Рядко зърваше по някоя хубава къща, винаги в Далечината, винаги в сред величествени дъбове и брястове, обикновено с ограден басейн от едната страна. Нямаше съмнение кой е собственикът на полята.

Пътен знак съобщаваше, че щатският затвор е на пет мили, и Адам инстинктивно намали скоростта. Миг по-късно той се натъкна на голям трактор, който нехайно ръмжеше по пътя, и предпочете да го следва, без да го задминава. Шофьорът, възрастен мъж с мръсно кепе, му направи знак да го задмине. Адам му махна в отговор и продължи след него с двайсет мили в час. Не се виждаха други коли. От време на време парче кал отхвъркваше от задните гуми на трактора и се приземяваше на сантиметри от сааба. Той намали скоростта още повече. Шофьорът се извърна назад и отново махна на Адам. Устните му се движеха, а лицето му бе сърдито, сякаш това бе неговото шосе и му беше неприятно, че някакви идиоти карат след трактора му. Адам се усмихна и махна отново, но продължи отзад.

След няколко минути зърна затвора. Покрай пътя не се виждаха никакви високи огради с железни вериги, нито блестяща бодлива тел срещу бягства. Нямаше наблюдателни кули с въоръжена охрана, нито групи затворници, викащи по преминаващите. Адам видя входа отдясно и надписа ЩАТСКИ ЗАТВОР НА МИСИСИПИ над него. До входа имаше няколко постройките, обърнати към шосето и очевидно неохранявани.

Адам отново махна на шофьора на трактора и свърна в отбивката. Пое дълбоко въздух и огледа входа. Една жена в униформа излезе от караулката под арката и го загледа. Адам я приближи бавно и свали прозореца.

— Добро утро — каза тя. На колана ѝ висеше пистолет, а в ръката си държеше папка. От караулката го наблюдаваше друг надзирател. — Какво желаете?

— Адвокат съм и дойдох да видя един клиент, осъден на смърт — рече тихо Адам, съзнавайки колко писклив и нервен е гласът му. Спокойно, повтаряше си той.

— Нямаме осъден на смърт, сър.

— Моля?

— Тук няма отделение за осъдени на смърт. Има една група в строгия тъмничен затвор, но и там няма да намерите осъдени на смърт.

— Добре.

— Името ви? — попита тя, разглеждайки папката.

— Адам Хол.

— А на вашия клиент?

— Сам Кейхол. — Той очакваше някаква реакция, но жената не прояви интерес. Тя откъсна един лист и каза:

— Почакайте тук.

Навътре водеше алея за коли, от двете страни на която имаше дървета и ниски постройки. Това не беше затвор, а приятна уличка в градче, където всеки миг щяха да се появят деца на колела и ролкови кънки. Отдясно се виждаше някаква странна конструкция с веранда и цветни лехи. Табелката гласеше ЦЕНТЪР ЗА ПОСЕТИТЕЛИ, сякаш там се продаваха сувенири и лимонада за туристи. Покрай него префуча бял пикап с трима чернокожи младежи и надпис на вратата ИЗПРАВИТЕЛНО ОТДЕЛЕНИЕ — МИСИСИПИ.

Адам зърна жената от входа зад колата си. Записваше нещо в папката, докато се приближаваше към прозореца.

— Местоживеене — Илиной? И по-точно? — попита тя.

— Чикаго.

— Носите ли фотоапарат, оръжие или касетофон?

— Не.

Тя протегна ръка през прозорчето и постави картонче върху таблото. После отново погледна папката си и каза:

— Ще ви дам бележка, че трябва да се срещнете с Лукас Ман.

— Кой е той?

— Адвокатът на затвора.

— Не знаех, че е нужно да се виждам с него.

Тя държеше лист хартия на около метър от лицето си.

— Така пише тук. Завийте на третата пресечка вляво, ей там, после покрай онази червена тухлена постройка — показва му жената.

— Какво иска той?

Тя изсумтя и вдигна рамене, после се отправи към караулката, клатейки глава. Тъпи адвокати.

Адам леко натисна газта и премина покрай Центъра за посетители надолу по сенчестата алея. От двете страни се виждаха спретнати бели дървени къщи, където, както научи по-късно, живееха надзирателите на затвора и други служители със семействата си. Той следваше указанията и паркира пред стара тухлена постройка. Двама затворници в сини панталони на бели райета премитаха стълбите. Адам избягваше да ги гледа в очите, докато влизаше.

Малко се затрудни да намери кабинета на Лукас Ман, защото нямаше табелка. Секретарката го посрещна с усмивка и отвори вратата към голяма стая, където мистър Ман стоеше прав до писалището си и говореше по телефона.

— Седнете — прошепна му секретарката и затвори вратата.

Ман се усмихна и махна смутено с ръка, докато слушаше какво му говорят.

Адам постави куфарчето си на един стол и застана зад него. Кабинетът беше голям и чист. Високите прозорци гледаха към шосето и осигуряваха обилна светлина в стаята. На стената отляво висеше голяма снимка в рамка. Познато лице — красив млад мъж с честна усмивка и волева брадичка. Дейвид Макалистър, губернатор на щата Мисисипи. Адам подозираше, че такива снимки висят във всяка канцелария, коридор, килер или тоалетна, собственост на щата.

Лукас Ман издърпа шнура на телефона и застана до прозореца, с гръб към бюрото и към Адам. Той изобщо не приличаше на адвокат. Наближаваше шейсетте, с дълга прошарена коса, която някак успяваше да държи пригладена на тила. Облеклото му бе връх на академичния шик — силно колосана риза в защитен цвят, с два джоба, и шарена вратовръзка, стегнато вързана и все пак свободно висеща; под разкопчаното горно копче се виждаше сива памучна фланелка; кафяви памучни панталони, също силно колосани, с маншет, широк един пръст, разкриващ ивица бял чорап; обувките му блестяха. Очевидно Лукас знаеше как да се облича. Ако имаше и малка обица на лявото ухо, би бил безупречният застаряващ хипи, който с възрастта започва да се придържа към общоприетите норми.

Кабинетът бе обзаведен с канцеларски мебели втора употреба — дървено бюро, върху което цареше идеален ред; три метални стола с износена дамаска; няколко различни по размер кантонерки, подредени до стената. Адам стоеше зад стола и се опитваше да се успокои. Дали тази среща бе задължителна за всички адвокати, които идваха на посещение? Не, естествено. В Парчман имаше пет хиляди затворници. Гарнър Гудман не беше споменал, че трябва да се срещне с Лукас Ман.

Името му беше смътно познато. Някъде на дъното на един от кашоните със съдебни дела и изрезки от вестници го бе виждал и напразно се опитваше да си спомни дали Лукас Ман е добър или лош. Каква точно бе ролята му в споровете за смъртното наказание? Адам знаеше със сигурност, че враг номер едно е главният прокурор на щата, докато Лукас не се вместила никъде в сценария.

Лукас рязко затвори телефона и протегна ръка към Адам.

— Радвам се да се запознаем, Адам. Моля, седнете — каза той спокойно, като провлачваше думите, и посочи към стола. — Благодаря ви, че се отбихте.

— Няма нищо. Приятно ми е да се запознаем — отвърна Адам нервно и седна. — Какво има?

— Няколко неща. Първо, исках просто да се срещнем. Адвокат съм тук от дванайсет години. Занимавам се с повечето граждански дела, които възникват. Знаете как е, всякакви смахнати молби, подавани от нашите обитатели — за правата на затворниците, дела за щети и други подобни. Май че ни съдят всеки ден. Според статута, който имам, играя малка роля и в делата на осъдените на смърт. Разбрах, че сте дошли, за да се видите със Сам.

— Именно.

— Той ли ви нае?

— Не съвсем.

— И аз така си помислих. Възниква един малък проблем. Виждате ли, не можете да посетите затворник, ако не го представлявате, а знам, че Сам се е отказал от защитата на „Кравиц и Бейн“.

— Значи не мога да го видя, така ли? — попита Адам почти с облекчение.

— Нямате право. Вчера надълго говорихме с Гарнър Гудман. Припомнихме си екзекуцията на Мейнард Тоул. Знаете ли нещо за нея?

— Смътно.

— Беше през осемдесет и шеста. Втората екзекуция в моята практика — заяви Лукас, сякаш самият той бе включил газа. Седна на ръба на писалището и погледна към Адам. — Всъщност съм имал четири. Сам ще бъде петият. Та Гарнър представляваше Мейнард Тоул и така се запознахме. Той е истински джентълмен и яростен защитник на своите довереници.

— Благодаря — каза Адам, тъй като не можа да измисли нищо друго.

— Аз лично мразя екзекуциите.

— Противник ли сте на смъртното наказание?

— В повечето случаи. Всъщност при мен нещата са циклични. Всеки път след екзекуция си мисля, че целият свят е полудял. После, а така става винаги, отново преглеждам документите по делото и си спомням колко жестоки и ужасни са някои от извършените престъпления. Първата ми екзекуция беше на Теди Доил Мийкс, скитник, изнасилил, обезобразил и убил малко момче. Никой не се натъжи, когато му пуснаха газа. Вижте, мога да ви разкажа безброй истории. Вероятно ще имаме време за това по-късно, а?

— Разбира се — отвърна Адам уклончиво. Не може ще да си представи, че в някакъв момент ще му се прииска да чуе истории за жестоки убийци и тяхното екзекутиране.

— Казах на Гарнър, че според мен не е редно да ви се разреши посещение при Сам. Той ме изслуша, после обясни доста неясно, че може би вашият случай е по-специален и че трябва да ви се разреши поне едно посещение. Не пожела да ми каже какво толкова специално има, разбирате ли? — Докато говореше, Лукас поглаждаше брадичката си, сякаш почти бе сглобил мозайката.

— Правилникът ни тук е доста строг, особено за осъдените на смърт. Но директорът ще изпълни всичко, което му кажа. — Думите му увиснаха във въздуха.

— Аз, въъ, наистина трябва да го видя — промърмори Адам.

— Е, той има нужда от адвокат. Искрено се радвам, че сте тук. Никога не сме екзекутирали никого, без да присъства адвокатът му. До последния миг съществуват възможности за всякакви юридически маневри и ще ми бъде по-леко, ако Сам има адвокат.

Той заобиколи бюрото и седна от другата страна. Отвори една папка и се загледа в лист хартия. Адам чакаше и се опитваше да диша нормално.

— Извършваме доста подробни проучвания за миналото на осъдените на смърт — каза Лукас, без да вдига поглед от папката. Думите му прозвучаха като тържествено предупреждение. — Особено когато възможностите за обжалване са се изчерпили и екзекуцията приближава. Знаете ли нещо за семейството на Сам?

Адам изведнъж усети възела в стомаха си като баскетболна топка. Успя едновременно да вдигне рамене и да поклати глава в знак, че не знае нищо.

— Възнамерявате ли да говорите със семейството на Сам?

Отново никакъв отговор, а само същото неловко повдигане на раменете, които в този миг тежаха като олово.

— Мисля, че е нормално при такива случаи, когато приближи екзекуцията, да се увеличат контактите със семейството на осъдения. Вероятно ще искате да се свържете с тези хора. Сам има дъщеря в Мемфис, някоя си мисис Лий Бут. Имам тук един адрес, мога да ви го дам, ако искате. — Лукас го гледаше подозрително. Адам не можеше да помръдне. — Не я познавате, нали?

Адам поклати глава, но не каза нищо.

— Сам е имал син, Еди Кейхол. Клетият човечец се е самоубил през осемдесет и първа. Живял е в Калифорния. Еди е оставил две деца. Син, роден в Клантън, Мисисипи на дванайсети май, шейсет и четвърта, което според юридическия указател на Мартиндейл-Хубел странно съвпада с вашата дата на раждане. Там пише, че сте роден в Мемфис на същата дата. Еди е имал и дъщеря, родена в Калифорния. Това са внуците на Сам. Ще се опитам да се свържа с тях, ако вие...

— Еди Кейхол е баща ми — изрече с мъка Адам, пое дълбоко дъх и се отпусна на стола. Сърцето му биеше до пръсване, но поне сега можеше да диша по-спокойно.

Изведнъж му олекна. Дори успя да се усмихне.

Лицето на Ман остана безизразно. Помисли за миг, после заяви с нотка на задоволство:

— Така и очаквах. — Веднага започна да прехвърля листата в папката, сякаш тя съдържаше много други изненади. — Сам е много самотен в Отделението и често съм се питал какво е неговото

семейство. Получаваше някакви писма, но почти нищо от близките си. Посетители всъщност няма, но той едва ли желае някой да дойде. Все пак не е нормално такъв известен затворник да бъде пренебрегнат от своите роднини. Особено бял. Не мислете, че това е просто любопитство от моя страна.

— Дума да няма.

— Трябва да се подготвим за екзекуцията, мистър Хол — продължи Лукас, сякаш не го чу. — Например трябва да знаем какво ще правим с тялото. Уреждане на погребението и други подобни. Ето това е работа на семейството. След разговора ни с Гарнър вчера помолих наши хора в Джаксън да издирят семейството. Оказа се много лесно. Провериха в нашата документация и откриха, че в щата Тенеси няма регистрирано раждане на Адам Хол на дванайсети май, шейсет и четвърта. Нещата сами се навързаха. Не беше трудно.

— Вече не се крия.

— Кога научихте за Сам?

— Преди девет години. Леля ми, Лий Бут, ми каза след погребението на баща ми.

— Поддържали ли сте някаква връзка със Сам?

— Не.

Лукас затвори папката и се облегна назад в скърцащия стол.

— Значи Сам няма представа кой сте и защо сте тук?

— Точно така.

— Ама че работа — подсвирна Лукас и впери поглед в тавана.

Адам се успокои и се поизправи. Бе изплюл камъчето и ако не беше Лий с нейните страхове, че ще я разкрият, щеше да се чувства напълно доволен.

— За колко време мога да го видя днес? — попита той.

— Ами ето какво мистър Хол...

— Защо не ме наричате просто Адам?

— Добре, Адам, всъщност имаме два правилника за Отделението.

— Извинете, но охраната на вратата ми каза, че тук няма Отделение за осъдени на смърт.

— Официално не. Няма да чуете тук да се споменава нещо друго освен строг тъмничен затвор или СТЗ, или Отделение 17. Така или иначе, когато наближи часът на някой от Отделението, малко

облекчаваме правилата. Обикновено посещенията на адвокат са ограничени до един час дневно. Но в случая със Сам времето няма да бъде проблем. Сигурно има за какво да разговаряте.

— Значи времето няма да бъде ограничено?

— Не. Ако искате, може да останете цял ден. Опитваме се да облекчим положението през последните дни. Можете да идвате и да си отивате когато пожелаете, стига да няма някакъв риск за сигурността. Бил съм в отделенията за осъдени на смърт в пет други щата и повярвайте ми, ние тук се отнасяме с тях най-добре. За бога, в Луизиана изкарват нещастника от килията му и го затварят в друга, наречена Дом на смъртта, три дни преди да го убият. Жестоко е. Ние не правим подобни неща. Към Сам ще има специално отношение до съдбовния ден.

— Съдбовният ден?

— Да. Точно след четири седмици, не знаехте ли? Осми август. — Лукас се пресегна към някакви книжа в ъгъла на бюрото и ги подаде на Адам. — Получихме ги тази сутрин. Пети областен съд отменил отлагането на присъдата вчера късно следобед. Върховният съд на щата Мисисипи е определил като нова дата на екзекуцията осми август.

Адам пое документите, без да ги поглежда.

— Четири седмици — повтори той смаяно.

— Боя се, че са толкова. Занесох копие на Сам преди около час, така че той е в доста лошо настроение.

— Четири седмици — отново повтори Адам на себе си. Прочете становището на съда. Делото бе озаглавено „Сам Кейхол срещу щата Мисисипи“. — Май е по-добре да отида и да го видя веднага, какво ще кажете? — попита той, без да се замисли.

— Добре. Вижте какво, Адам, аз не съм от лошите, ясно ли е? — Лукас стана бавно, отиде до писалището и се намести леко отгоре. Скръсти ръце и загледа Адам. — Просто си върша работата, разбирате ли? Не мога да не се намеся, защото трябва да наблюдавам това място и да съм сигурен, че всичко става законно, според правила та. Не ми харесва, защото тук вече е истинска лудница и голямо напрежение, звънят ми непрекъснато по телефона директорът, заместниците му, от кабинета на главния прокурор, губернаторът, вие и стотици други. Така че никога не мога да остана настрана, въпреки че бих искал. Това е

най-неприятната част от работата. Да знаете, че ако имате нужда от мен, аз съм тук. Винаги ще бъда честен и откровен с вас.

— Мислите ли, че Сам ще ми позволи да поема защитата му?

— Да, мисля, че ще се съгласи.

— Какви са шансовете екзекуцията да се извърши след четири седмици?

— Петдесет на сто. Човек никога не знае какво ще реши съдът в последната минута. Ще започнем подготовката след около седмица. Доста дълъг е задължителният списък.

— Един вид сценарий за екзекуцията.

— Нещо такова. Не мислете, че ни е приятно да го правим.

— Предполагам, че всички тук просто си изпълняват задълженията, нали?

— Такъв е законът на щата. Ако обществото ни желае да убива престъпници, някой все пак трябва да го извърши.

Адам пхна листа със становището на съда в куфарчето си и се изправи.

— Благодаря за гостоприемството.

— Няма за какво. Бих искал да знам как е минало посещението при Сам.

— Ще ви изпратя копие от споразумението, ако той подпише.

— Точно това искам.

Ръкуваха се и Адам се отправи към вратата.

— Още нещо — спря го Лукас. — Когато доведат Сам в стаята за посещения, помолете охраната да му сваля белезниците. Аз също ще се разпоредя. Сам ще го оцени.

— Благодаря.

— На добър час.

Температурата се бе повишила най-малко с три-четири градуса, когато Адам излезе от сградата. Мина покрай същите двама затворници, които метяха същите боклуци със същите лениви движения. Той спря на първите стъпала и за миг се загледа в групата затворници, които събираха сметта покрай магистралата на стотина метра от него. Отстрани ги наблюдаваше въоръжен надзирател на кон. Колите профучаваха, без да намаляват скоростта. Адам се запита какви ли престъпления са извършили хората, получили разрешение да работят извън оградата, толкова близо до шосето. Май никой друг освен него не се интересувахе от това.

Измина краткото разстояние до колата и докато отвори вратата и включи мотора, от него вече течеше пот. Пое през паркинга зад кабинета на Ман, после зави вляво и излезе на главната алея. Отново подмина спретнатите малки бели къщи с цветя и дървета отпред. Каква цивилизована малка общност. Една стрелка сочеше към Отделение 17. Той бавно зави и след секунди се озова на черен път, който водеше към висок зид с бодлива тел отгоре.

Отделението бе построено през петдесет и четвърта и официално се наричаше Строг тъмничен затвор или за по-кратко СТЗ. Задължителната табелка на стената вътре посочваше датата, името на тогавашния губернатор, имената на различни влиятелни и отдавна забравени длъжностни лица, играли важна роля в построяването му, и, разбира се, имената на архитекта и предприемача. Беше доста модерна за онова време едноетажна постройка от червени тухли с плосък покрив, представляваш два дълги правоъгълника, долепени един до друг.

Адам паркира и впери поглед към Отделението. Отвън не се виждаха решетки на прозорците, нито патрулираща охрана. Ако не бяха оградите и бодливата тел, постройката можеше да мине за начално училище в предградията. На пустеещото игрище встрани

самотен затворник дриблираше с баскетболна топка, която току хвърляше към изкривения баскетболен кош.

Оградата пред Адам беше най-малко дванайсет стъпки висока и на върха завършваше с дебела бодлива и остра тел, която стигаше до ъгъла, където се издигаше наблюдателната кула. Този зид обикаляше Отделението от четирите страни със забележителна симетрия, а във всеки ъгъл се виждаше една и съща кула, с остъклена кабинка на върха. Отвъд зида се простираха безкрайни памукови поля. Отделението беше буквално потънало в разцъфтял памук.

Адам слезе от колата, защото изведнъж усети, че се задушава, и стисна здраво дръжката на малкото си куфарче, докато гледаше нагорещената ниска постройка, където убиваха хора. Той бавно свали сакото си и забеляза, че на ризата му вече са избили петна от пот, която лепнеше по тялото. Възелът в стомаха му отново се стегна. Пристъпи бавно и смутено напред с треперещи колене.

Скъпите му плетени мокасини се бяха покрили с прах, когато стигна наблюдателната кула и погледна нагоре. Една сериозна жена в униформа вече спускаше надолу с въже червена кофа. С такива обикновено миеха колите.

— Сложете ключовете си в кофата — каза тя без всякакви предисловия и се облегна на перилата. Бодливата тел на върха на оградата бе на около два метра под нея.

Адам веднага се подчини. Внимателно сложи ключовете в кофата, където имаше много други такива връзки. Тя дръпна въжето нагоре, а той гледаше как кофата се издига и после спира. Жената завърза някак въжето и малката червена кофа увисна безпомощно във въздуха. Ако имаше лек бриз, тя щеше да се поклаща, но в този задух нямаше и въздух за дишане. Ветровете отдавна бяха изчезнали оттук.

Охраната бе приключила с него. Някой отвътре натисна копче или дръпна лост. Адам нямаше представа кой го направи, но нещо избръмча и едното крило на масивната врата от преплетени железни халки започна да се плъзга, за да може той да влезе. Измина пет-шест метра по черния път, после спря, когато първата врата се затвори зад него. Беше на път да научи основното правило за сигурност в затвора — на всеки вход има по две заключващи се врати.

Когато първата врата зад него отново щракна на мястото си, втората се отвори и се плъзна навътре покрай оградата. В това време

един як надзирател с ръце, дебели колкото краката на Адам, се появи на главния вход на Отделението и бавно се отпрати към посетителя. Имаше шкембе и дебел врат и на практика изчакваше Адам, както Адам изчакваше вратите да се затворят след него.

Протегна огромната си черна ръка и каза:

— Сержант Пакър.

Адам я пое, но погледът му бе привлечен от лъскавите черни каубойски ботуши на сержант Пакър.

— Адам Хол — отвърна той, като се опитваше да се справи с ръчището на сержанта.

— Идвате при Сам — рече Пакър, сякаш съобщаваше някакъв добре известен факт.

— Да, сър — усмихна се слабо Адам, чудейки се дали всички тук го наричат просто Сам.

— За пръв път ли идвате? — Те бавно се запътиха към входа на постройката.

— Да — каза Адам и погледна към най-близкия ред отворени прозорци. — Всички осъдени на смърт ли са тук? — попита той.

— Аха. Сега са четирийсет и седем. Изгубихме един от тях миналата седмица.

Бяха стигнали почти до главния вход.

— Изгубихте ли го?

— Да. Върховният съд анулира решението си. Трябваше да бъде преместен в друго отделение с общ режим. Сега трябва да ви претърся. — Бяха стигнали входа и Адам нервно се оглеждаше, за да види къде точно Пакър смята да извърши операцията.

— Само разтворете малко краката си — каза сержантът, като взе от ръцете му куфарчето и го постави на циментовия под. Скъпите плетени мокасини бяха залепнали за земята. Въпреки че беше замаян и за миг неспособен да мисли, в този ужасен момент Адам не можеше да си спомни някой някога да го е молил да разтвори краката си, дори и малко. Но Пакър беше професионалист. Той чевръсто опипа чорапите му, прокара съвсем деликатно пръсти към коленете, които видимо трепереха, после около кръста. За щастие претърсването свърши бързо, след като сержант Пакър доста сръчно бръкна под мишниците му — да не би да носи пистолет, — после ловко пхна дебелията си дясна

ръка в куфарчето и го върна на Адам. — Днес не е най-подходящият ден за посещение при Сам — добави той.

— Казаха ми вече — отвърна Адам и отново метна сакото си през рамо.

— Оттук — измърмори Пакър, като слезе на тревата и заобиколи ъгъла. Адам покорно го последва по друга червена тухлена пътечка до обикновена незабележима врата с плевели покрай нея. На вратата нямаше никакъв надпис или табелка.

— Какво е това? — попита Адам. Смътно си спомни описанието на Гудман за мястото, но в момента всички подробности му се губеха.

— Стая за разговори — каза Пакър, извади ключ и отключи. Адам се огледа наоколо, преди да влезе, и се опита да се съсредоточи. Вратата беше в съседство с централната част на Отделението и на Адам му хрумна, че може би надзирателите и техните началници не искат адвокатите да любопитстват и да душат наоколо. И така, стигнаха до входа.

Той си пое дълбоко въздух и влезе. Нямаше други адвокати, дошли на посещение при своите клиенти, и Адам се успокои. Срещата можеше да се окаже доста бурна и емоционална и той предпочиташе всичко да стане насаме. Поне в този момент нямаше никой. Стаята бе достатъчно голяма, за да побере няколко адвокати, може би девет метра дълга и четири широка, с бетонен под и ярко луминесцентно осветление. Стената в далечния край беше от червени тухли с три прозореца до тавана, точно както външната страна на Отделението. Веднага ставаше ясно, че стаята за разговори е била пристроена впоследствие.

Вентилатор, монтиран на прозореца, бръмчеше сърдито и почти не охлаждаше. Дебела стена от тухли и метал разделяше помещението на две: от едната страна стояха адвокатите, а от другата — техните клиенти. Един Метър от стената беше от тухли, после следваше нещо като малко гише, където адвокатите можеха да поставят неотменните си бележници и да си водят задължителните записки. Ярkozелена преграда от дебели метални решетки се издигаше от гишето до тавана.

Адам бавно отиде до края на стаята, минавайки покрай сбирщина от стари столове — зелени и сиви на цвят, изхвърлени от някой ресторант или канцелария.

— Ще заключа вратата — каза Пакър от прага. — Ще доведем Сам. — Вратата се затръшна и Адам остана сам. Бързо си избра място в края на стаята в случай, че дойде и друг колега; той несъмнено би заел позиция в другия край. Така биха могли да подготвят стратегията си, без да си пречат. Придърпа един стол към дървеното гише, остави самото си на друг стол, извади бележник, отвори писалката и започна да си гризе ноктите. Опита се да спре, но не можа. Стомахът му се бунтуваше яростно, а краката му трепереха неудържимо. Разгледа през преградата частта на затворниците — същото дървено гише, същите стари различни по вид столове. В средата на преградата пред него се виждаше малък процеп — десет на двацет сантиметра, и именно през тази пролука щеше да види лицето на Сам Кейхол.

Зачака нервно, повтаряйки си, че трябва да запази спокойствие, да не се притеснява, да се отпусне. Щеше да се справи с положението. Надраска нещо в бележника си, но не можа да го прочете. Нави си ръкавите. Огледа стаята за скрити микрофони и камери, но обстановката бе толкова обикновена и скромна, че трудно се връзваше с мисълта за подслушване. Ако можеше да се съди по сержант Пакър, служителите бяха флегматични, почти безразлични.

Той погледна празните столове от двете страни на преградата. Колко ли отчаяни хора са се срещали тук в последните часове от живота си със своите адвокати, за да чуят утешителни думи? Колко ли настойчиви молби са преминавали през преградата, докато часовникът безмилостно е отмервал минутите и часовете? Колко ли адвокати са седели на неговото място и са казвали на клиентите си, че няма какво повече да се направи и че екзекуцията ще се състои? Това бяха отрезвяващи мисли, които поуспокоиха Адам. Не беше нито първият, нито последният, дошъл тук на посещение. Беше адвокат, добре образован, надарен с пъргав ум, и имаше зад себе си мощната подкрепа на „Кравиц и Бейн“. Щеше да направи всичко, което е нужно. Краката му спряха да треперят и той престана да си гризе ноктите.

Резето на вратата щракна и Адам едва не подскочи, тя се отвори бавно и в частта от стаята, определена за затворниците, влезе млад бял мъж от охраната. Зад него в яркочервен гащеризон и с белезници на ръцете се показа Сам Кейхол. Той огледа мрачно стаята и премигна към преградата; очите му се спряха на Адам. Младокът отзад го дръпна за лакътя и го заведе точно срещу новия му адвокат. Беше слаб,

блед и с една глава по-нисък от двамата надзиратели, които не стояха плътно зад него и не го притесняваха.

— Кой си ти? — просъска той на Адам, който в този момент отново бе захапал ноктите си.

Единият от охраната бутна стол зад Сам, а другият го накара да седне. Той постави окованите си ръце върху гишето и се втренчи в Адам. Двата от охраната отстъпиха и понечиха до излязат, когато Адам каза:

— Може ли да свалите бележниците му?

— Не, сър. Не може.

Адам преглътна с мъка.

— Просто ги свалете. Ще бъдем тук за кратко време — рече той колкото се може по-настойтелно. Двата от охраната се спогледаха, сякаш никога не бяха чували подобна молба. Извадиха бързо ключето и свалиха бележниците.

Сам показва пълно безразличие. Той гледаше Адам през отвора в преградата, докато надзирателите излизаха от стаята. Вратата се затръшна след тях и резето щракна.

Бяха сами. Среца на двама от семейство Кейхол. Вентилаторът бръмчеше и съскаше. В един дълъг миг това бяха единствените звуци, които нарушаваха тишината. Въпреки че полагаше всички усилия, Адам просто не можеше да гледа Сам в очите повече от две секунди. Той се подготви да записва важни неща в бележника си и докато номерираше всеки ред, погледът на Сам го изгаряше.

Най-накрая Адам пхна визитната си картичка през отвора на преградата.

— Казвам се Адам Хол. Адвокат съм в компанията „Кравиц и Бейн“. В Чикаго и Мемфис.

Сам спокойно взе визитната картичка и я разгледа от Двете страни. Адам наблюдаваше всяко негово движение. Пръстите на стареца бяха сбръчкани и потъмнели от тютюна. Лицето му беше бледо и само небръснатата от пет дни сива остра брада му придаваше цвят. Косата му бе дълга, прошарена и мазна, опъната назад. Адам веднага реши, че той изобщо не прилича на мъжа от видеофилма. Не приличаше и на последните си снимки от процеса през осемдесет и първа. Сега бе стар, с пепеляв цвят на лицето и гъсти тънки бръчици около очите. Дълбоки бразди от възрастта и несгодите прорязваха

челото му. Единственото приятно нещо у него бяха пронизващите тъмносини очи, които сега се впиха в новия посетител.

— Вие, евреите, никога не се отказвате, нали? — каза той с приятен, равен глас. Нямахме никакъв намек за гняв.

— Не съм евреин — отвърна Адам и успя да не отклони погледа си.

— Тогава как така работиш за „Кравиц и Бейн“? — попита Сам и остави визитната картичка настрана. Говореше тихо, бавно, с търпението на човек, прекарал девет години в единична килия.

— Компанията предлага равни възможности за работа на всички.

— Това е чудесно. Предполагам, че всичко е както трябва и напълно законно. В пълно съответствие с решенията за гражданските права и добронамерените федерални закони.

— Разбира се.

— Колко съдружници има сега в „Кравиц и Бейн“?

Адам вдигна рамене. Броят им се променяше всяка година.

— Около сто и петдесет.

— Сто и петдесет съдружници. А колко от тях са жени?

Адам се поколеба и се опита да измисли.

— Наистина не знам точно. Може би десетина.

— Десетина — повтори Сам почти без да движи устните си. Бе скръстил неподвижно ръце и го гледаше немигащо. — Значи по-малко от десет на сто са жени съдружници. А колко от съдружниците ви са негри?

— Не можем ли да ги наричаме чернокожи?

— Ама разбира се, но това също е остарял термин. Те искат да ги наричат афроамериканци. Разбира се, ти си достатъчно просветен политически и го знаеш.

Адам кимна мълчаливо.

— Колко са афроамериканските ви съдружници?

— Май са четирима.

— По-малко от три на сто. Да, „Кравиц и Бейн“, великият бастион на гражданска справедливост и либерални политически действия, всъщност дискриминира афроамериканците и американките. Просто не знам какво да кажа.

Адам надраска нещо нечетливо в бележника си. Разбира се, можеше да заяви, че почти една трета от сътрудниците са жени и че

фирмата полага всички усилия да привлече най-добрите чернокожи студенти по право. Можеше да му обясни как двама бели, чиито предложения за работа бяха изчезнали в последната минута, сега съдеха фирмата за обратна дискриминация.

— Колко са съдружниците евреи? Осемдесет на сто ли?

— Не знам. Всъщност за мен това няма значение.

— Но за мене има. Винаги съм се чувствал неловко, когато са ме защитавали такива отявлени лицемери.

— Много хора намират това за напълно нормално.

Сам внимателно бръкна в единствения джоб на гащеризона си, извади син пакет цигари „Монклер“ и запалка. Гащеризонът му бе наполовина разкопчан и разкриваше гъстите сиви косми по гърдите му. Беше от много тънък памук. Адам не можеше да си представи как се живее тук без климатична инсталация.

Сам запали цигара и издуха дима към тавана.

— Мислех, че съм приключил с вашата фирма.

— Не ме изпраща фирмата. Дойдох доброволно.

— Защо?

— Не знам. Вие имате нужда от адвокат и...

— Защо си толкова нервен?

Адам свали пръстите от устата си и спря да потрепва с крака.

— Не съм нервен.

— Напротив. Виждал съм много адвокати тук, но никога не съм виждал толкова нервен човек. Какво има, момче? Страхуваш се, че мога да те нападна през преградата ли?

Адам изсумтя и се опита да се усмихне.

— Глупости. Не съм нервен.

— На колко си години?

— На дваайсет и шест.

— Изглеждаш на дваайсет и две. Кога завърши правото?

— Миналата година.

— Прекрасно. Еврейските негодници са изпратили един новак да ме спасява. Отдавна разбрах, че тайничко искат да ме видят мъртъв, но това вече го доказва. Убил съм няколко евреи, а сега те искат да ме убият. През цялото време съм бил прав.

— Признавате ли, че сте убили момчетата на Крамер?

— Какъв е този идиотски въпрос? Съдебните заседатели казаха, че съм го извършил. От девет години апелативните съдилища твърдят същото. Единствено това има значение. Защо, по дяволите, ми задаваш такива въпроси?

— Имате нужда от адвокат, мистър Кейхол. Тук съм, за да ви помогна.

— Имам нужда от много неща, момче, но, дявол да го вземе, сигурен съм, че нямам нужда от съветите на амбициозен младок като теб. Ти си опасен, синко, но си твърде невеж, за да го разбереш. — Отново тонът му бе преднамерен и безчувствен. Държеше цигарата между показалеца и средния пръст на дясната ръка и от време на време изтръскваше пепелта в пластмасова чашка. Току примигваше. Лицето му бе безизразно.

Адам си водеше безсмислени бележки, после отново се опита да погледне Сам в очите през малкия процеп на преградата.

— Вижте, мистър Кейхол, аз съм адвокат и имам силно морално предубеждение относно смъртното наказание. Имам стабилно образование и подготовка, добре познавам всичко, свързано с Осмата поправка, и мога да ви помогна. Затова съм тук. Безплатно.

— Безплатно — повтори Сам. — Каква щедрост. Нима не знаеш, синко, че сега получавам поне по три предложения седмично от адвокати, които искат да ме представляват безплатно? Големи адвокати. Известни адвокати. Богаташи. Вярно, че някои от тях са отвратителни влечуги. Всички те искрено желаят да седнат на твоето място, да запишат всички предложения и молби, отправени в последната минута, да дават интервюта, да застанат пред камерите, да ми държат ръката в последните часове, да наблюдават как ми пускат газа, после да проведат поредната пресконференция, да подпишат договор за записването на книга, за снимането на филм, а може би и на телевизионен сериал за живота и времето, в което е живял Сам Кейхол, един истински убиец от Клана. Разбираш ли, момче, аз съм известен и това, което съм извършил, е вече легенда. И тъй като се готвят да ме убият, след това ще стана още по-известен. Затова ме искат адвокатите. Струвам куп пари. Ама това е, нещата тая страна са много калпави.

Адам клатеше глава.

— Кълна ви се, че не искам нито една от тези облаги. Ще го оформим писмено. Ще подпишем споразумение за запазване на пълна

тайна.

Сам се изкиска.

— Добре, ама кой ще го приведе в сила, след като мен ме няма?

— Вашето семейство — отвърна Адам.

— Забрави за семейството ми — отсече Сам.

— Мотивите ми са безкористни, мистър Кейхол. Фирмата, в която работя, ви е представлявала седем години и ние знаем почти всичко за живота ви. Проучих доста задълбочено и миналото ви.

— Стотици тъпи репортери са разглеждали дори бельото ми. Много хора май знаят твърде много за мен, но аз нямам абсолютно никаква полза сега от цялата тая комбинирана информация. Остават ми четири седмици. Знаеш ли това?

— Да, имам копие от становището на съда.

— Четири седмици, и ще ми пуснат газа.

— Затова хайде да се заловим за работа. Обещавам ви, че няма да кажа нито дума на пресата, и освен ако вие не ми разрешите, никога няма да повторя нищо, казано от вас, и никога няма да подпиша договор за написването на книга или снимането на филм. Заклевам се.

Сам запали още една цигара и се загледа в нещо върху гишето. Леко разтри с десния палец дясното си слепоочие, а цигарата бе на сантиметри от косата му. Доста дълго единственият звук бе гъргоренето от изтощения вентилатор на прозореца. Сам пушеше и размишляваше. Адам драскаше нещо в бележника си и беше много горд, че краката му си стоят неподвижно на пода, а стомахът не го боли. Мълчанието бе неловко и той съвсем правилно си помисли, че Сам би могъл да си седи, да пуши и да мисли, без да говори нищо дни наред.

— Познаваш ли „Барони“? — тихо попита Сам.

— „Барони“ ли?

— Да, „Барони“. Дойде тук миналата седмица от Девети областен съд. Дело от Калифорния.

Адам си блъскаше главата да си спомни нещо за Барони.

— Може би съм го виждал.

— Може би си го виждал ли? Ти си добре образован, знаеш много и така нататък и може би си виждал делото „Барони“? Що за тъпак си, ей богу?

— Не съм тъпак.

— Добре, добре. Какво ще кажеш за делото „Щата Тексас срещу Икс“? Сигурно си чел за него.

— Кога се е гледало?

— През последните шест седмици.

— От кой съд?

— От Пети областен.

— Осмата поправка ли?

— Не бъди глупав — изръмжа Сам с искрено отвращение. — Да не мислиш, че прекарвам времето си в четене на дела за свободата на словото. Тук седи собственият ми задник, момче, собствените ми китки и глезени ще бъдат вързани и собственият ми нос ще вдиша отровата.

— Не, не помня нищо за Икс.

— Какво четеш изобщо?

— Всички важни дела.

— Чел ли си делото „Беърфут“?

— Разбира се.

— Разкажи ми за Беърфут.

— Какво е това, изпит ли?

— Така го искам. Откъде е бил Беърфут? — попита Сам.

— Не си спомням. Но делото се казваше „Беърфут срещу Естел“, най-известния случай през осемдесет и трета година, в който Върховният съд постанови, че осъдените на смърт не могат да задържат за по-късен етап искове за обжалване, които да ги спасят впоследствие. Най-общо казано.

— Да, чел си го. Не ти ли се струва странно, че един и същи съд може да си променя мнението когато си пожелае? Помисли за това. В продължение на два века Върховният съд на САЩ е разрешавал законно екзекуциите. Твърдеше се, че са конституционни, въз основа на Осмата поправка. После, през седемдесет и втора, Върховният съд на САЩ цитира същата непроменена конституция и обяви смъртната присъда извън закона. После, през се деветдесет и шеста, Върховният съд на САЩ обяви, че в края на краищата екзекуциите били законни. Същите надуты пуяци с черни тоги в същата онази сграда във Вашингтон. Сега Върховният съд на САЩ отново променя правилата чрез същата конституция. Момчетата на Рейгън са се отегчили да четат

толкова много обжалвания, затова обявяват, че затварят някои вратички. Струва ми се странно.

— На много хора им се струва странно.

— Какво ще кажеш за делото „Дулейни“? — попита Сам, дръпвайки силно от цигарата си. В стаята нямаше почти никаква вентилация и над тях вече се бе образувал облак дим.

— Къде се е гледало?

— В Луизиана. Сигурно си го чел.

— Да, сигурно. Положително съм чел повече дела от вас, но невинаги си правя труда да ги запомня, освен ако нямам намерение да ги използвам.

— Къде да ги използваш?

— За различни процедури и обжалвания.

— Значи и преди си се занимавал със смъртни присъди. Колко?

— Това ми е първата.

— Защо това не ме успокоява? Ония евреи от „Кравиц и Бейн“ са те изпратили тук да си правиш опити с мен, нали? Да се поупражниш малко, да обогатиш практиката си.

— Казах ви, че никой не ме е изпратил тук.

— Как е Гарнър Гудман? Жив ли е още?

— Да. Той е на вашите години.

— Значи не му остава много, нали? А Тайнър?

— Мистър Тайнър е добре. Ще му кажа, че сте питали за него.

— О, моля те. Кажи му, че наистина ми липсва, всъщност и за двамата ми е мъчно. По дяволите, трябва ха ми почти две години, за да се отърва от тях.

— Те се изтрепаха от работа заради вас.

— Кажи им да ми изпратят сметката. — Сам се подсмихна под мустак и това бе първата му усмивка от началото на срещата им. Той старателно изгаси цигарата в чашката и запали нова. — Истината е, мистър Хол, че мразя адвокатите.

— Това е типично за американците.

— Адвокатите ме преследваха, обвиняваха, мамеха и после ме натикаха тук. Откакто съм дошъл, отново ме преследват, изстискват, лъжат и сега се връщат чрез теб, някакъв разпален младок без никаква идея как въобще да стигне до проклетата съдебна зала.

— Може би ще останете изненадан.

— Ще бъда страшно изненадан, синко, ако можеш да различиш задника си от дупка в земята. Ти ще бъдеш първият от „Кравиц и Бейн“, който притежава такава информация.

— Но те са ви спасявали от газовата камера през последните седем години.

— И може би трябва да им бъда благодарен за това, така ли? В Отделението има петнайсет обитатели, които са с по-дълъг стаж от мен. Защо аз да бъда следващият? Тук съм от девет години и половина. Тримон е дошъл преди четиринайсет. Е, той, разбира се, е афроамериканец, а това винаги помага. Нали знаеш, че те имат повече права. Много по-трудно е да се екзекутира някой от тях, защото каквото и да са направили, то винаги е по вина на някой друг.

— Не е вярно.

— Откъде, по дяволите, знаеш кое е вярно и кое не? Преди една година си бил още студентче с избелели джинси, което е пиело евтина бира с приятелчета идеалисти. Не си поживял още, синко. Не ми разправяй на мене кое е вярно, кое не.

— Значи подкрепяте бързите екзекуции на афроамериканците?

— Всъщност това не е лоша идея. В действителност много от тия нещастници заслужават газовата камера.

— Сигурен съм, че повечето хора в Отделението не мислят така.

— Това е твое мнение.

— А вие, разбира се, сте различен и нямате нищо общо с това.

— Така е. Аз съм политически затворник, изпратен тук от самовлюбен маниак, който ме използваше за собствените си кариеристични цели.

— Можем ли да поговорим за собствената ви вина или невинност?

— Не. Но не съм направил това, което твърдят съдебните заседатели.

— Значи сте имали съучастник? Друг ли постави бомбата?

Сам разтри дълбоките бръчки по челото си със средния пръст, сякаш за да прогони някаква мисъл. Но не успя. Изведнъж изпадна в някакъв унес. Тук бе много по-хладно, отколкото в килията. Разговорът нямаше смисъл, но поне беше с някой друг, а не с охраната или със съседа по килия. Щеше да се възползва и да го продължи колкото се може повече.

Адам прегледа бележките си и се зачуди какво да говори по-нататък. Бъбреха вече от двайсет минути, всъщност се препираха без никаква определена цел. Той реши да спомене за тяхното семейство, преди да си отиде. Но не знаеше как да започне.

Времето минаваше. Не се гледаха в очите. Сам си запали нова цигара.

— Защо пушите толкова много? — попита най-накрая Адам.

— Предпочитам да умра от рак на белите дробове. Често ще срещнеш подобно желание в Отделението за осъдени на смърт.

— По колко кутии пушите на ден?

— Стигам до три. Зависи дали имам пари.

Мина още една минута. Сам бавно допуши цигарата си и любезно попита:

— Къде си учил?

— В Юридическия в Мичиган, преди това в Пепърдайн.

— Това къде е?

— В Калифорния.

— Там ли си израсъл?

— Да.

— В колко щата съществува смъртното наказание?

— В трийсет и осем. Въпреки че в повечето от тях не се прилага. Изглежда, че е популярно само в дълбокия Юг, в Тексас, Флорида и Калифорния.

— Знаеш ли, че почитаемото правосъдие тук промени законите? Сега можем да умираме чрез смъртоносна инжекция. По-хуманно е. Нали е хубаво? Не се отнася за мен обаче, тъй като съм осъден преди това. Ще трябва да помириша газа.

— Може би няма да се наложи.

— На двайсет и шест ли си?

— Аха.

— Роден си през шейсет и четвърта, значи.

— Да.

Сам извади още една цигара от пакета и почука с Филтъра по дъската.

— Къде?

— В Мемфис — отвърна Адам, без да го гледа.

— Не разбираш, синко. Този щат има нужда от екзекуция, а аз случайно се оказвам най-близката жертва. В Луизиана, Тексас и Флорида ги убиват като мухи, а ревностните застъпници на закона в този щат не могат да разберат защо нашата малка камера не се използва. Колкото по-жестоки престъпления се извършват, толкова повече хора искат екзекуции. Това им помага да се чувстват по-добре, сякаш системата започва да действа по-ефективно и престъпленията ще намалют. Политиците открито обещаваат в кампаниите си създаването на повече затвори, въвеждането на по-сурови присъди и повече екзекуции. Затова онези тъпацы в Джаксън гласуваха за смъртоносна инжекция. Предполага се, че тя е по-хуманна, по-малко отвратителна и по-лесна за прилагане. Следиш ли мисълта ми?

Адам леко кимна.

— Време е за нова екзекуция и аз съм наред. Ето защо така дяволски бързат. Не можеш да ги спреш.

— Но защо да не опитаме? Искам да се възползвам от възможността.

Сам най-накрая запали цигарата си. Дръпна силно, после издуха дима през леко отворената си уста. Облегна се на лакти и надникна през отвора на преградата.

— От коя част на Калифорния си?

— От южен Лос Анджелис. — Адам срещна пронизващия му поглед и извърна очи.

— Семейството ти все още ли е там?

Остра болка преряза Адам в гърдите и за миг сърцето му спря. Сам си пафкаше цигарата и не мигаше.

— Баща ми умря — каза той с треперещ глас и се смъкна с няколко сантиметра в стола си.

Измина една дълга минута. Сам седеше изправен на стола си. Най-накрая попита:

— А майка ти?

— Тя живее в Портланд. Омъжи се повторно.

— Сестра ти къде е?

Адам затвори очи и отпусна глава.

— Учи в колеж — измънка той.

— Мисля, че се казва Кармен, нали? — попита тихо Сам.

Адам кимна.

— Откъде разбра? — попита той през зъби.

Сам се отдръпна от преградата и се отпусна назад в сгъваемия метален стол. Хвърли цигарата си на пода, без да я поглежда.

— Защо дойде тук? — попита той с много по-твърд и суров глас.

— Откъде разбра, че съм аз?

— По гласа. Същият е като на баща ти. Защо дойде тук?

— Еди ме изпрати.

Погледите им се срещнаха за миг, после Сам погледна настрани. Той бавно се облегна напред и постави лакти на коленете си. Заби поглед в пода. Седеше напълно неподвижно.

После закри очи с дясната си ръка.

Филип Найфе беше на шейсет и три години и му оставаха деветнайсет месеца до пенсионирането. Деветнайсет месеца и четири дни. Беше служил двајсет и седем години като главен надзирател в затвора и бе преживял управлението на шест губернатора, цяла армия от щатски законодатели, хиляди дела на затворници, безброй нарушения от страна на федералните съдилища и повече екзекуции, отколкото му се искаше да си спомня.

Директорът, както той предпочиташе да го наричат въпреки че титлата вече не съществуваше официално според законите на щата Мисисипи, бе чист ливанец, чиито родители бяха емигрирали през двајсетте години и се бяха заселили в делтата. Бяха преуспели с малката си бакалница в Кларксдейл, където майка му се бе прочула с ливанските си сладкиши. Образованието си той получи в държавно училище, после в колеж, а след това се върна в щата и се зае с наказателното право по причини, които отдавна беше забравил.

Той мразеше смъртното наказание. Разбираше, че общество го го иска, и много отдавна бе наизустил всички безчувствени доводи за необходимостта от него. То беше спирачка. Премахваше убийците. Беше върховното наказание. Беше библейско. Удовлетворяваше потребността на обществото от възмездие. Облекчаваше болката у семейството на жертвата. В случай на необходимост той Можеше убедително да изложи тези аргументи пред който и да е прокурор. Всъщност дори вярваше в един-два от тях.

Тежестта от действителното умъртвяване обаче падаше върху него и той презираше тази ужасна страна от своята работа. Именно Филип Найфе отвеждаше осъдения от килията му до тъй наречената изолационна стая, за да прекара там последния час преди смъртта. Филип Найфе бе този, който го съпровождаше от стаята до газовата камера и проверяваше каишите за краката, ръцете и главата. Имаш ли някакво последно желание? Изричал бе тези думи двајсет и два пъти в продължение на двајсет и седем години. Той трябваше да нареди на

охраната да заключи вратата на камерата, да кимне на палача да дръпне лостовите за смесване на смъртоносния газ. Всъщност бе наблюдавал лицата на първите двама, докато умираха, после бе решил, че е най-добре да гледа лицата на присъстващите в малката стая отзад. Той трябваше да избере и присъстващите. Имаше да свърши стотина неща, изредени в малък наръчник от правила за умъртвяване на осъдените, включително установяването на смъртта, изнасянето на тялото от камерата, напръскването му, за да се премахне мирисът на газ от дрехите, и тъй нататък.

Веднъж бе дал показания пред законодателна комисия в Джаксън и изложи мнението си за смъртното наказание. Той имаше по-добра идея, която напразно се бе опитал да защити тогава. Според него осъдените убийци би трябвало да се държат в отделни килии, където не биха могли да убиват и от които бягството е невъзможно. Лишени са от правна амнистия. Най-накрая ще си умрат от естествена смърт в Отделението, а не от ръката на щатски служители.

Тези предложения излязоха на първите страници на вестниците и за малко не го уволниха заради тях.

Деветнайсет месеца и четири дни, мислеше си той, докато прокарваше пръсти през гъстата си сива коса и бавно четеше последното становище на Пети областен съд. Лукас Ман седеше от другата страна на бюрото и чакаше.

— Четири седмици — каза Найфе и остави документите настрана. — Колко обжалвания остават? — попита провлечено.

— Обичайните последни усилия — отвърна Ман.

— Кога пристигна това?

— Рано тази сутрин. Сам ще го обжалва във Върховния съд, където вероятно няма да му обърнат внимание. Това ще отнеме около седмица.

— Твоето мнение на адвокат?

— До този момент са били представени всички заслужаващи внимание аргументи. Шансът да стане след четири седмици е петдесет на сто.

— Това е много.

— Нещо ми подсказва, че този може би ще гръмне.

При безкрайните завъртания на рулетката за смъртното наказание шанс от петдесет на сто означаваше почти пълна сигурност.

Подготовката трябваше да започне. Трябваше да се отвори наръчникът. След безкрайни обжалвания и отлагания в продължение на години последните четири седмици щяха да отлетят като един миг.

— Говорил ли си със Сам? — попита директорът.

— Няколко думи. Сутринта му занесох копие от становището на съда.

— Гарнър Гудман ми позвъни вчера и каза, че изпращат един от младите им сътрудници да говори със Сам. Погрижи ли се за това?

— Говорих с Гарнър и със сътрудника. Казва се Адам Хол и в момента е при Сам. Ще бъде интересно. Сам му е дядо.

— Какво?

— Добре ме чу. Сам Кейхол е дядо на Адам Хол по бащина линия. При рутинното проучване на Адам Хол вчера забелязахме няколко бели петна. Позвъних на ФБР в Джаксън и след два часа те вече разполагаха с много косвени доказателства. Тази сутрин го попритиснах и той си призна. Не мисля, че се опитва да го крие.

— Но той носи друго име.

— Това е дълга история. Не са се виждали, откакто Адам е бил бебе. Баща му е напуснал щата след арестуването на Сам. Отишъл на запад, местил се, често оставал без работа, изглежда, е бил истински неудачник. Самоубил се през осемдесет и първа. Така или иначе, Адам е учил в колеж и има отличен успех. Завършил е право в Мичиган в един от десетте най-добри университети, бил е редактор на правно списание. Постъпил на работа при нашите приятели от „Кравиц и Бейн“ и днес сутринта се появи, за да се срещне с дядо си.

Сега Найфе зарови и двете си ръце в косата и поклати глава.

— Прекрасно. Нямаме нужда от реклама, нито от тъпи репортери с техните идиотски въпроси.

— В момента са заедно. Предполагам, че Сам ще се съгласи момчето да го представлява. Искрено се надявам да склони. Никога не сме екзекутирали затворник без адвокат.

— Но не е зле да екзекутираме някой и друг адвокат без затворник — каза Найфе и се усмихна насила. Омразата му към адвокатите бе пословична, но Лукас не се дразнеше от това. Разбираше го. Веднъж бе пресметнал, че Филип Найфе е бил на практика обвиняем в повече дела, отколкото който и да е друг човек в историята на щата. Беше си спечелил правото да мрази адвокатите. —

Пенсионирам се след деветнайсет месеца — каза той, сякаш Лукас не го знаеше. — Кой е следващият след Сам?

Лукас се замисли, опитвайки се наум да прехвърли огромното количество обжалвания на четирийсет и седемте затворници.

— Май никой. Пицата бе на косъм преди четири месеца, но успя да получи отлагане. Изтича след около година, но в неговото дело има и други проблеми. До две години не виждам следваща екзекуция.

— Пицата ли? Не се сещам.

— Малкълм Фрайър. За една седмица убил три момчета, които разнасяли пици. На процеса твърдял, че мотивът му не е бил грабеж. Просто бил гладен човекът.

Найфе вдигна и двете си ръце и кимна.

— Да, да, спомних си. Той ли е на ред след Сам?

— Вероятно. Трудно е да се каже.

— Знам. — Найфе плавно се изправи и застана до прозореца. Обувките му бяха някъде под бюрото. Пъхна ръце в джобовете си, притисна пръстите на краката в килима и за миг се замисли дълбоко. След последната екзекуция го бяха взели в болницата. Сърцебиене, каза неговият лекар. Прекара една седмица на легло, наблюдавайки ускорения си пулс на монитора. После обеща на жена си никога повече да не присъства на екзекуция. Ако успееше някак да преживее екзекуцията на Сам, след това можеше да се оттегли и да получи пълна пенсия.

Обърна се и погледна приятеля си Лукас Ман.

— Този път не мога да го направя, Лукас. Ще прехвърля топката на друг, някой от подчинените ми, някои по-млад, способен, на когото мога да имам доверие и който никога не е виждал подобно представление, някой, който просто жадува да оцапа ръцете си.

— Не е Наджънт, нали?

— Точно той. Джордж Наджънт, полковник от запаса, моят доверен помощник.

— Той е смахнат.

— Да, но си е наш, Лукас. Той е фанатик по отношение на подробностите, дисциплината, организацията — най-подходящият е, дявол да го вземе. Ще му дам наръчника, ще му кажа какво искам и той ще извърши чудесно умъртвяването на Сам Кейхол. Ще бъде безупречен.

Джордж Наджънт бе помощник главен надзирател в Парчман. Бе се прочул с организирането на най-успешния изправителен лагер за престъпници, попаднали за първи път в затвора. Това беше жестоко изпитание в продължение на шест седмици, през които Наджънт се перчеше и крачеше важно наоколо с черни ботуши, ругаеше и заплашваше с жестоки наказания при най-малкото нарушение. Попадналите за първи път в затвора рядко се връщаха в Парчман.

— Той е луд, Филип. Няма да мине много време, и някой ще пострада.

— Точно така! Сега разбираш. Ще го оставим да се справи със Сам според правилника. По книгата. Наджънт умира да спазва правилата. Той е най-подходящият, Лукас. Ще бъде безупречна екзекуция.

Това всъщност нямаше никакво значение за Лукас Ман. Той вдигна рамене и каза:

— Ти се шефът.

— Благодаря — отвърна Найфе. — Само ще държиш под око Наджънт, нали? Аз ще го следя от тази страна, а ти се грижи за юридическите въпроси. Ще се справим.

— Ще бъде най-голямата екзекуция — каза Лукас.

— Знам. Трябва да забавя темпото. Аз съм стар човек.

Лукас събра книгата си от бюрото и се отправи към вратата.

— Ще ти позвъня, след като Адам си отиде. Трябва да ми се обади, преди да си тръгне.

— Бих искал да се запозная с него — каза Найфе.

— Той е свястно момче.

— Като цялото семейството, а?

Свястното момче и осъденият му дядо седяха мълчаливо петнайсет минути. Единственият звук в стаята бе Неприятното бръмчене на претоварения вентилатор. По някое време Адам отиде до стената и сложи ръка пред прашните перки. Усети лек полъх на похладен въздух. Облегна се на гишето със скръстени ръце и погледна към вратата, колкото се може по-далеч от Сам. Поседя така, след което вратата се отвори и се появи сержант Пакър.

— Само да видя дали всичко е наред — каза той, погледна първо към Адам, после през преградата към Сам, който се бе облегнал напред с ръка върху лицето.

— Добре сме — каза неубедително Адам.

— Хубаво — каза Пакър и бързо затвори вратата.

Резето щракна и Адам бавно се върна при стола си. Придърпа го близо до преградата и опря лакти в нея. Една-две минути Сам не му обръщаше внимание, после изтри очи с ръкава си и вдигна глава. Погледите им се срещнаха.

— Трябва да поговорим — прошепна Адам.

Сам кимна, но не каза нищо. Отново изтри очите си, този път с другия ръкав. Извади цигара и я захапа. Ръката му трепереше, докато щракаше запалката си. Бързо издиха дима.

— Значи ти наистина си Алън — рече той тихо и дрезгаво.

— Някога, да. Узнах го след смъртта на баща ми.

— Роден си през шейсет и четвърта.

— Да.

— Първият ми внук.

Адам кимна и погледна настрани.

— Изчезнахте през шейсет и седма.

— Нещо такова. Не помня. Най-ранните ми спомени са от Калифорния.

— Научих, че Еди е отишъл в Калифорния и че му се е родило второ дете. Някой ми каза по-късно, че се казва Кармен. През годините научавах това-онова и знаех, че сте някъде в Южна Калифорния, но той направи всичко възможно, за да изчезне.

— Местехме се често, когато бях малък. Мисля, че му е било трудно да се задържи на постоянна работа.

— Ти не знаеше ли нищо за мен?

— Не. Никога не се говореше за семейството. Научих за теб едва след смъртта му.

— Кой ти каза?

— Лий.

Сам затвори очи за миг, после отново запуши.

— Как е тя?

— Мисля, че е добре.

— Защо постъпи на работа при „Кравиц и Бейн“?

— Фирмата е добра.
— Знаеше ли, че те ме представляват?
— Да.
— Значи си го планирал от самото начало?
— От близо пет години.
— Но защо?
— Не знам.
— Сигурно имаш някаква причина.
— Причината е очевидна. Ти си ми дядо, нали? Независимо дали ми харесва, или не, ти си си ти и аз съм си аз. А сега съм тук, така че какво ще правим?
— Мисля, че трябва да си идеш.
— Няма да си ида, Сам. Подготвям се за това от дълго време.
— За какво си се подготвял?
— Трябва ти адвокат. Нуждаеш се от помощ. Затова съм тук.
— Никой не може да ми помогне вече. Решили са да ме тикнат в камерата поради много причини. Не трябва да се замесваш.
— Защо?
— Първо, защото положението е безнадеждно. Ще те заболи, ако се изтрепеш от работа и се провалиш. Второ, ще се разкрие кой си. Ще бъде ужасно неловко. Животът ти ще е много по-добър, ако си останеш Адам Хол.
— Аз съм Адам Хол и не възнамерявам да променям името си. Но същевременно съм и твой внук, а това също не може да се промени, нали? Та какво толкова страшно има?
— Ще бъде много неприятно за семейството ти. Еди направи всичко възможно, за да те опази. Не разваляй сега всичко.
— Няма защо да крия. Във фирмата знаят. Казах на Лукас Ман и...
— Тази мижитурка ще раздрънка на всички. Не му вярвай нито за миг.
— Виж какво, Сам, ти не разбираш. Не ме интересува дали ще се раздрънка, или не. Не ме интересува дали светът ще разбере, че съм ти внук. Омръзнали са ми всички тия мрачни семейни тайни. Сега съм голям и мога да се грижа за себе си. Плюс това съм адвокат и кожата ми започва да загрубява. Мога да се справя.

Сам се поотпусна малко в стола си и се загледа в пода, като леко се подсмиваше. После изпъшка и много бавно кимна.

— Ти просто не разбираш, момче — каза той отново, вече отчетливо и търпеливо. Дрезгавостта бе изчезнала.

— Ами обясни ми — усмихна се Адам.

— Ще ни трябва много време.

— Разполагаме с четири седмици. Много може да се разкаже за четири седмици.

— Какво по-точно искаш да узнаеш?

Адам се облегна на лакти още по-напред, с отворен бележник и писалка в ръка. Очите му бяха на сантиметри от отвора в преградата.

— Първо, искам да говорим за делото — обжалвания, стратегия, процесите, взрива, с кого си бил в онази нощ...

— Не съм бил с никого.

— Можем да поговорим за това по-късно.

— Вече започнахме. Бях сам, чуваш ли?

— Добре. Второ, искам да науча нещо повече за моето семейство.

— Защо?

— А защо не? Защо да го пазиш в тайна? Искам да знам нещо за твоя баща, за неговия баща, за твоите братя и братовчеди. Може да не ми харесат тези хора, след като чуя всичко, но имам право да знам. През целия си живот съм бил лишен от тези неща и сега искам да знам.

— Няма нищо забележително.

— Нима? Е, Сам, мисля, че има доста забележителни неща, след като си стигнал до Отделението за осъдени на смърт. Обществото тук е доста специално. Като добавим факта, че ти си бял, все пак заможен навремето и приближаващ седемдесет, получава се нещо доста забележително. Искам да знам как и защо си стигнал дотук. Какво те е накарало да вършиш тези неща? Колко клановци е имало в семейството? И защо? Колко общо са убитите?

— И ги мислиш, че просто ще ти разкажа всичко това?

— Да, мисля, че ще го направиш. Ще отстъпиш. Аз съм ти внук, Сам, единственият жив роднина, когото го е грижа за тебе. Ще проговориш, Сам. Ще говориш с мен.

— При положение, че стана разговорлив, какво друг ще обсъждаме?

— Еди.

Сам пое дълбоко въздух и затвори очи.

— Не искаш ли твърде много? — попита той тихо.

Адам драскаше нещо безсмислено в бележника си.

Сега беше време за изпълнението на ритуала по изпушването на още една цигара и Сам го извърши с още по-голямо старание. Поредната струя син дим се насочи към мъглата високо над главите им. Ръцете му отново спряха да треперят.

— След като свършим с Еди, за какво друго искаш да говорим?

— Не знам. Нещо, което ще ни запълни четирите седмици.

— А кога ще говорим за теб?

— Когато искаш. — Адам се пресегна към куфарчето си и извади една тънка папка. Пъхна през отвора листове и писалка. — Това е споразумение, че приемаш да те представлявам. Подпиши долу.

Без да се докосва до листа, Сам го прочете от разстояние.

— Значи отново да сключа споразумение с „Кравиц и Бейн“.

— Ами нещо такова.

— Какво искаш да кажеш? Тук пише, че съм съгласен онези евреи отново да ме представляват. Толкова много време ми трябваше да се отърва от тях, а дори не им плащах, дявол да го вземе.

— Сключваш споразумение с мен, Сам. Никога няма да видиш онези хора, щом не искаш.

— Не искам.

— Добре. Но все пак работя в тази фирма, така че споразумението трябва да се сключи с нея. Просто е.

— А, оптимизмът на младежта. Всичко е лесно. Аз си седя тук, на стотина крачки от газовата камера, а часовникът ей там, на стената, отброява все по-безмилостно времето, което ми остава, и всичко е просто.

— Само подпиши този документ. Сам.

— И после какво?

— След това се залавяме за работа. Като адвокат не мога да направя нищо за теб, преди да сме подписали споразумението. Подпиши и започваме.

— Кое е първото, с което искаш да започнем?

— Да обсъдим взривяването на кантората на Крамер Много бавно, стъпка по стъпка.

— Правил съм го хиляди пъти.

— Отново ще го направим. Тук нося една дебела тетрадка, пълна с въпроси.

— Задавали са ми ги вече.

— Да, Сам, но не си отговорил, нали?

Сам стисна филтъра на цигарата между устните си.

— А и не съм ги задавал аз, нали?

— Смяташ, че лъжа?

— А не е ли така?

— Не.

— Но не си разказал цялата история, нали?

— Какво значение има, адвокате? Чел си делото „Бейтман“?

— Да, знам го и там има много слаби места.

— Типичен адвокат.

— Ако има други доказателства, винаги съществуват начини да се представят. Това, което ще направим, Сам, е да се опитаме да внесем достатъчно неясноти, което да накара някой съдия някъде да се замисли и да нареди отлагане на присъдата, за да изясни нещата.

— Знам правилата на играта, момче.

— Адам. Чу ли, казвам се Адам.

— Добре, а ти ме наричай дядо. Предполагам, че смяташ да обжалваш пред губернатора.

— Да.

Сам се протегна напред и се приближи до преградата. С показалеца на дясната ръка започна да сочи някъде към върха на носа на Адам. Лицето му се изостри, а очите му се присвиха.

— Слушай сега, Адам — изръмжа той, размахвайки пръст. — Ако подпиша тая хартийка, не искам никога повече да говориш с оная гад. Никога. Разбираш ли?

Адам гледаше пръста му, но не отвърна нищо. Сам реши да продължи.

— Той е лъжец и негодник. Подъл, лицемерен, корумпиран и напълно способен да замаскира мръсотията си с приятна усмивка и изрядна прическа. Само заради него съм тук, в Отделението на смъртта. Ако се свържеш по какъвто и да е начин с него, преставащ да бъдеш мой адвокат.

— Значи съм твой адвокат?

Пръстът спря да се размахва и Сам малко се поуспокои.

— Ами мога да ти дам възможност да се поупражниш с мен. Знаеш ли, Адам, адвокатската професия е лоста гнила. Ако бях свободен човек и просто се опитвах да си изкарам прехраната, гледах си работата, плащах си данъците, спазвах законите и други подобни, нямаше да мога да намеря адвокат, който да отдели време дори да ме заплюе, ако няхах пари. А ето ме сега, доказан убиец, осъден на смърт, без цент в банката, и адвокати от цялата страна ме молят да поемат защитата ми. Известни богати адвокати с дълги имена — отпред с инициали, отзад с цифри, — прочути адвокати със собствени самолети и телевизионни предавания. Можеш ли да ми го обясниш?

— Не, разбира се. А и не ме интересува.

— Избрал си една болна професия.

— Повечето адвокати са честни и работят много.

— Сигурно. А повечето от приятелчетата ми тук в Отделението щяха да бъдат министри или мисионери, ако не бяха погрешно осъдени.

— Губернаторът може да се окаже последната ни възможност.

— Тогава могат още сега да ми пуснат малко газ. Надутият тъпанар вероятно ще иска да присъства на екзекуцията ми, после ще даде пресконференция и ще преиграе всяка подробност пред света. Той е безгръбначно нищожество, което се издигна само благодарение на мен. И няма да се спре пред нищо, ако може още малко да ме изцеди. Стой настрана от него.

— Можем да го обсъдим по-късно.

— Мисля, че точно сега го обсъждаме. Ще ми обещаеш, преди да подпиша този лист.

— Някакви други условия?

— Да. Искам да добавя нещо тук, така че, ако отново реша да се откажа от теб, ти и фирмата ти да не се карате с мен. Това сигурно е лесно.

— Чакай да видя.

Договорът отново премина през отвора и Адам добави кратък абзац накрая. Върна го на Сам, който го прочете бавно и остави листа върху гишето.

— Не го подписа — каза Адам.

— Все още мисля.

— Мога ли да ти задам няколко въпроса, докато мислиш?

— Можеш.

— Къде си се научил да работиш с експлозиви?

— На различни места.

— Преди Крамер е имало поне още пет бомбени атентата и при всички е бил използван един и същ прост експлозив — динамит, капсул-детонатори, фитил. При Крамер, разбира се, е било различно поради часовниковия механизъм. Кой те е учил да правиш бомби?

— Някога палил ли си фойерверк?

— Естествено.

— На същия принцип е. Драсваш клечка на фитила изхвърква бясно и гръмва.

— Часовниковият механизъм е малко по-сложен. Кой те е учил как се свързва с жици?

— Майка ми. Кога смяташ да се върнеш?

— Утре.

— Добре. Ще направим следното. Нужно ми е малко време, за да помисля. Не искам да говоря точно сега и съм напълно сигурен, че не желая да отговарям на никакви въпроси. Нека да разгледам този документ, да нанеса някои поправки и ще се срещнем отново утре.

— Това е губене на време.

— Тук съм изгубил близо десет години. Един ден повече е без значение.

— Може да не ми разрешат да се върна, ако не те представлявам официално. Това посещение днес е специално благоволение.

— Страхотен екип са тия момчета, нали? Кажи им, че си мой адвокат за следващите двайсет и четири часа. Ще те пуснат.

— Имаме много работа, Сам. Ще ми се да започнем.

— Не разбираш ли, че трябва да помисля. Когато прекараш тук девет години сам в килията си, започваш наистина добре да мислиш и да анализираш. Но не можеш да го правиш бързо, разбираш ли? Отнема ти по-дълго време да подредиш нещата по местата им. Знаеш ли, сега сякаш ми се вие свят. Доста силен удар ми нанесе.

— Окей.

— Утре ще бъда по-добре. Тогава можем да говорим. Обещавам ти.

— Щом така искаш. — Адам затвори писалката и я сложи в джоба си. Пъхна папката в куфарчето и се отпусна на стола. — През следващите два месеца ще бъда в Мемфис.

— В Мемфис ли? Мислех, че живееш в Чикаго.

— Имаме малка кантора в Мемфис. Там ще работя. Телефонният номер е на визитната картичка. Можеш да ми позвъниш по всяко време.

— Какво ще правиш, когато свърши всичко това?

— Не знам. Може би ще се върна в Чикаго.

— Женен ли си?

— Не.

— А Кармен?

— И тя не е.

— Каква е тя?

Адам скръсти ръце зад тила си и се загледа в тънката мъгла над тях.

— Много е умна. Много хубава. Страшно прилича на мама.

— Евелин беше красиво момиче.

— Все още е красива.

— Винаги съм смятал, че Еди има късмет с нея. Въпреки че не харесвах семейството ѝ.

А тя със сигурност не е харесвала семейството на Еди, помисли си Адам. Брадичката на Сам почти докосваше гърдите му. Той разтри очи и щипна върха на носа си.

— Тая работа със семейството ще отнеме доста време, нали? — попита той, без да вдига глава.

— Да.

— Може би няма да мога да говоря за някои неща.

— Напротив, ще можеш. Дължиш ми го, Сам. И на себе си също.

— Не знаеш за какво говориш, иначе няма да искаш да узнаеш всичко.

— Опитай. Писнало ми е от тайни.

— Защо настояваш да знаеш толкова много?

— За да мога да се опитам да го разбера.

— Ще бъде просто губене на време.

— Не мислиш ли, че аз трябва да реша това?

Сам постави ръце на коленете си и бавно се изправи. Пое дълбоко въздух и погледна надолу към Адам през преградата.

— Сега искам да си ида.

Очите им се срещнаха през тесния процеп.

— Разбира се — каза Адам. — Искаш ли да ти донеса нещо?

— Не. Само се върни.

— Обещавам ти.

Пакър затвори вратата, заключи я и заедно излязоха от тясната сянка пред стаята за разговори на ослепителното обедно слънце. Адам примижа и спря за миг, после отчаяно затърси тъмните очила из джобовете си. Пакър чакаше търпеливо, очите му бяха предвидливо скрити зад дебели огледални стъкла, а лицето му бе защитено от широката периферия на униформената шапка. Не можеше да се диша, въздухът беше като нажежена стена. Ръцете и лицето на Адам веднага се покриха с пот, докато най-накрая намери очилата в куфарчето и ги надяна. Премигна, намръщи се и щом привикна с тях, последва Пакър през черния път и прежурената трева пред Отделението.

— Сам добре ли е? — попита Пакър. Бе пъхнал ръце в джобовете си и не бързаше.

— Предполагам, да.

— Гладен ли сте?

— Не — отвърна Адам и погледна часовника си.

Наближаваше един часа. Не беше сигурен дали Пакър му предлага затворническата храна или нещо друго, но не можеше да рискува.

— Жалко. Днес е сряда, а това означава ряпа и царевичен хляб. Чудесно е.

— Благодаря. — Адам беше сигурен, че някъде дълбоко в гените му е заложено да мечтае за ряпа и царевичен хляб. Днешното меню трябваше да напълни със слюнка устата му и да предизвика трънка в стомаха му.

Но той се смяташе за калифорниец и доколкото си спомняше, не бе виждал ряпа. — Може би следващата седмица — каза той, не вярвайки на ушите си, че му предлагат да обядва в Отделението.

Бяха стигнали до първата врата. Когато тя се отвори, Пакър, без да изважда ръце от джобовете си, попита:

— Кога ще дойдете пак?

— Утре.

— Толкова скоро?

— Да. Ще идвам тук известно време.

— Е, радвам се, че се запознахме. — Той се ухили и се отдалечи.

Когато Адам преминаваше през втората врата, червената кофа започна да се спуска. Спря на един метър от земята и той започна да рови на дъното, докато намери своята връзка с ключове. Не погледна нито веднъж към охраната.

Бяло микробусче с официалните надписи на затвора отстрани и отзад чакаше до колата на Адам. Прозорецът откъм шофьора се отвори и Лукас Ман подаде глава.

— Бързате ли?

Адам отново погледна часовника си.

— Всъщност не.

— Добре. Качвайте се. Трябва да поговорим. Ще направим една бърза обиколка наоколо.

На Адам никак не му се искаше да прави бърза обиколка наоколо, но и без това смяташе да се отбие в кабинета на Ман. Отвори другата врата и хвърли сакото и куфарчето си на задната седалка. За щастие климатичната инсталация работеше. Хладен и все още безупречно колосан, Лукас изглеждаше малко странно зад кормилото на микробуса. Отдалечи се от Отделението и пое към главното шосе.

— Как мина? — попита той. Адам се опита да си спомни точно описанието, което Сам бе дал на Лукас Ман. Нещо в смисъл, че не може да му се вярва.

— Мисля, че беше добре — отвърна той предпазливо.

— Ще го представявате ли?

— Може би. Иска да го обмисли довечера. И желае да ме види утре.

— Няма проблем, но ще трябва да го накарате да подпише утре. Имаме нужда от някакво писмено пълномощно от негова страна.

— Ще го получа утре. Къде отиваме? — Завиха наляво и се отдалечиха от затвора. Минаха покрай последните спретнати бели къщи със сенчести дървета и цветни лехи и поеха през полето, засято с памук и фасул, чийто край не се виждаше.

— Нямам предвид нещо конкретно. Мислех си, че може би искате да видите част от нашето стопанство. Трябва да уточним някои неща.

— Слушам ви.

— Решението на Пети областен съд пристигна сутринта, а вече ни позвъниха поне трима репортери. Подушили са мириса на кръв, разбира се, и искат да знаят дали краят на Сам е дошъл. Познавам някои от тези хора, имал съм работа с тях и преди, при други екзекуции. Малцина са свестните, повечето са отвратителна пасмина. Както и да е, всички те питат за Сам и се интересуват дали има адвокат. Дали ще се защитава сам до края. И други подобни глупости.

Отдясно в полето се виждаше голяма група затворници в бели панталони, без ризи. Работеха на редици, бяха потънали в пот, а гърбовете и гърдите им лъщяха под палещото слънце. Охраняваше ги въоръжен надзирател на кон.

— Какво правят онези там? — попита Адам.

— Брат памук.

— Задължават ли ги да работят?

— Не. Всички са доброволци. Иначе трябва да седят по цял ден в килиите си.

— Облечени са в бяло, а Сам в червено. До магистралата видях друга група в синьо.

— Различният цвят на дрехите показва на какъв режим са. Бялото означава, че тия тук не са опасни.

— Какви престъпления са извършили?

— Всякакви. Наркотици, убийства, всичко, за което може да се сети човек. Но откакто са тук, са показали добро поведение, затова носят бели дрехи и им е разрешено да работят.

Завиха в пресечката и отново видяха огради и бодлива тел. Отляво имаше еднакви постройки на две нива, разклоняващи се във всички посоки от централното тяло. Ако не беше бодливата тел и кулите с охраната, това отделение можеше да мине за зле проектирано общежитие в колеж.

— Какво е това? — попита Адам, посочвайки с ръка.

— Отделение 30.

— Колко отделения има тук?

— Не знам точно. Непрекъснато се строят нови помещения, а старите се събарят. Трябва да са трийсетина.

— Изглеждат нови.

— О, да. Имаме проблеми с федералните съдилища близо двайсет години, затова строим непрекъснато. Не е тайна, че истинският главен надзирател на това място е федерален съдия.

— Могат ли репортерите да изчакат до утре? Трябва да видя какво е намислил Сам. Не ми се ще да говоря с тях сега, а утре нещата да тръгнат на зле.

— Мисля, че за един ден мога да ги отклоня. Но няма да искат да чакат дълго.

Отминаха последната наблюдателна кула и Отделение 30 изчезна. Пътуваха най-малко две мили, преди да зърнат над полята блестящата бодлива тел на друго отделение.

— След вас тази сутрин разговарях и с директора — каза Лукас. — Каза, че иска да се срещнете. Ще ви хареса. Знаете ли, че той мрази екзекуциите? Надяваше се да се пенсионира след две години, без да преживее още една екзекуция, но сега започва да се съмнява.

— Май разбирам. Той просто си върши работата, нали?

— Всички тук си вършим работата.

— Точно това искам да кажа. Имам впечатлението, че всеки тук иска да ме потуша по гърба и да поговори с тъжен глас с мен за онова, което ще се случи с бедния старец Сам. Никой не иска да го убива, вие просто си вършите работата.

— Много хора биха искали Сам да умре.

— Кой по-точно?

— Губернаторът и главният прокурор. Сигурен съм, че сте наясно с губернатора, но главният прокурор е човек, с когото трябва да бъдете много внимателен. Той, разбира се, иска да стане губернатор някой ден. Не знам защо, но в този щат сме избрали цяло поколение от млади, ужасно амбициозни политици. Тях сякаш не ги свърта на едно място.

— Май че се казва Роксбър.

— Той е. Обича да го снимат, а този следобед очаквам да даде пресконференция. Ако не измени на себе си, ще си припише всички заслуги за победата в съда и ще обещае да положи големи усилия, за да се извърши екзекуцията на Сам след четири седмици. Нали знаете, канцеларията му се занимава с такива неща, А няма да се изненадам, ако самият губернатор се появи във вечерните новини с някакъв коментар. Мисълта ми е следната, Адам — ще има огромен натиск

отгоре, за да се гарантира, че няма да има повече отлагане. Искат смъртта на Сам заради собствени политически цели. Ще го постигнат с всички средства.

Адам се загледа в следващия лагер, покрай който минаваха. Баскетболният мач с по десетина играчи от всяка страна бе в пълен разгар. Всичките бяха чернокожи. До игрището неколцина щангисти тежка категория вдигаха щанги. Адам забеляза и няколко бели.

Лукас свърна по друг път.

— Има и още една причина — продължи той. — В Луизиана ги убиват направо. В Тексас през тази година са екзекутирали вече шестима. Във Флорида — пет. А тук не е имало екзекуция повече от три години. Според някои ние просто се размотаваме. Време е да покажем на другите щати, че и ние се отнасяме също толкова сериозно към доброто управление. Миналата седмица в Джаксън законодателна комисия обсъди този въпрос. Имаше всякакви гневни изявления за безкрайното протакане. Не бе изненадващо решението им, че са виновни федералните съдилища. Упражнява се голям натиск, когато нечия смъртна присъда трябва да се приведе в изпълнение. Сам се оказва следващият.

— Кой е след Сам?

— Всъщност никой. Може би едва след две години. Лешоядите вече кръжат наоколо.

— Защо ми казвате всичко това?

— Аз не съм ваш враг, разбирате ли? Аз съм адвокатът на затвора, не съм щатът Мисисипи. А вие не сте идвали преди. Мислех, че ще искате да узнаете тези неща.

— Благодаря — отвърна Адам. Въпреки че бе получил информацията, без да я иска, щеше да му бъде полезна.

— Ще ви помагам с каквото мога.

На хоризонта се показаха покривите на сгради.

— Онова предната част на затвора ли е? — попита Адам.

— Да.

— Сега искам да си вървя.

Кантората на „Кравиц и Бейн“ в Мемфис заемаше два етажa от сграда, наречена „Бринкли Плаза“, построена през двайсетте години на

ъгъла между Мейн Стрийт и Монро в центъра на града. Мейн Стрийт бе известна и като търговския комплекс на средна Америка. В опит да се съживи центърът на града бе наложена забрана за движение на коли и камиони и асфалтът бе заменен с плочки, чешми и декоративни дървета. Допускаха се само велосипедисти.

Самата сграда беше ремонтирана и подновена с вкус. Главното фоайе блестеше в мрамор и бронз. Канторите на „Кравиц и Бейн“ бяха просторни и богато украсени с антики, дъбов фурнир по стените и персийски килими.

Привлекателна млада секретарка придружи Адам до ъгловия кабинет на Бейкър Кули, главния съдружник. Запознаха се, ръкуваха се и гледаха възхитено секретарката, докато излезе и затвори вратата.

— Добре дошли на юг — най-накрая рече той и седна разкошен въртящ се стол, тапициран в червена кожа.

— Благодаря. Сигурно сте говорили с Гарнър Гудман.

— Вчера. Два пъти. Той ме информира. В края на този коридор има хубава малка заседателна зала с телефон, компютър и много пространство. Ваша е, докато, тъй, всичко свърши.

Адам кимна и огледа кабинета. Кули имаше вид на делови човек. Беше малко над петдесетте, чист и спретнат като бюрото си. Говореше бързо и непрекъснато жестикулираше. С посивялата си коса и тъмните кръгове под очите приличаше на изтощен от работа счетоводител.

— С какво се занимавате тук? — попита Адам.

— Нямаме много дела в съда, а за наказателни да не говорим — дойде бързият отговор, сякаш престъпниците нямаха право да стъпват с мръсните си крака по дебелия мокет и скъпите килими в кантората.

Адам си спомни описанието на Гудман за клона в Мемфис — фирма бутик, с дванайсет добри адвокати, чието сливане с „Кравиц и Бейн“ преди години беше мистерия. Допълнителният адрес върху бланката обаче изглеждал много добре.

— Занимаваме се най-вече с корпоративни проблеми — продължи Кули. — Представяваме стари банки и сме пълномощници на местни правителствени организации.

Вълнуваща работа, помисли си Адам.

— Фирмата съществува от сто и четирийсет години и е най-старата в Мемфис. Още от времето на Гражданската война. Няколко пъти се е разделяла, а после се сляла с големите от Чикаго.

Кули гордо завърши хронологията, сякаш произходът имаше нещо общо с правната практика през деветдесета година.

— Колко адвокати работят тук? — попита Адам, опитвайки се да запълни паузите в разговора, който бе тръгнал бавно и безцелно.

— Дузина. Единайсет помощници. Девет чиновници. Седемнайсет секретарки. Десетина души помощен персонал. За тази част на страната фирмата върши добра работа. Разбира се, съвсем не като в Чикаго.

Тук си съвсем прав, помисли си Адам.

— С нетърпение очаквам да поработя с вас. Надявам се, че няма да ви преча.

— В никакъв случай. Но се страхувам, че няма да можем много да ви помогнем. Ние сме корпоративен тип адвокати, канцеларски плъхове, работим с купища книжа и други подобни. Не съм влизал в съдебна зала от двайсет години.

— Ще се оправя. Мистър Гудман и момчетата в Чикаго ще ми помогнат.

Кули се надигна поривисто и потри ръце, сякаш не знаеше какво друго да прави с тях.

— Дарлийн ще бъде ваша секретарка. Всъщност тя работи за няколко души, но аз успях някак да я прикрепя към вас. Тя ще ви даде ключ и ще ви обясни за паркирането, безопасността, телефоните, ксерокса и другите неща. Всичко тук е първокласно. Ако имате нужда от помощник, трябва само да ми кажете. Ще откраднем един от другите и...

— Не, няма нужда. Благодаря.

— Добре тогава, елате да видим кабинета ви.

Адам последва Кули по тихия пуст коридор и се усмихна вътрешно, представяйки си канторите в Чикаго. Там коридорите бяха винаги пълни с изтормозени адвокати и забързани секретарки. Телефоните звъняха непрекъснато, а бръмченето на ксероксите, факс машините и вътрешните телефони създаваше атмосфера на търговски център. Беше истинска лудница десет часа дневно. Уединение можеше да се намери само в библиотеките или из ъглите на сградата, където работеха съдружниците.

Това място бе тихо като дом на покойници. Кули бутна една врата и щракна ключа на осветлението.

— Как ви се струва? — попита той, описвайки голям кръг с ръка. Стаята бе повече от подходяща — дълъг тесен кабинет с красива полирана маса в средата и пет стола от всяка страна. В единия край бе подредено временно работно място с телефон, компютър и стол. Адам заобиколи масата и погледна етажерката, пълна с прегледно подредени, но явно неизползвани юридически книги. Надникна зад завесите на прозорците.

— Хубав изглед — каза той и погледна надолу към гълъбите и хората по търговската улица.

— Надявам се, че е добре — каза Кули.

— Чудесно е. Ще ми свърши работа. Ще си стоя тук и няма да ви се пречкам.

— Глупости. Ако имате нужда от нещо, просто ми звъннете. — Кули бавно се приближи към Адам. — Има обаче един проблем — каза той и внезапно свъси вежди.

Адам се обърна към него.

— Какъв?

— Преди два часа ми позвъни един тукашен репортер. От Мемфис. Не го познавам, но каза, че следи делото Кейхол от години. Знаете ли, попита дали нашата фирма все още се занимава с делото. Предложих му да се свърже с колегите от Чикаго. Ние, разбира се, нямаме нищо общо. — Той извади едно листче от джоба на ризата си и го подаде на Адам. На него беше написано име и телефонен номер.

— Ще се погрижа за това — каза Адам.

Кули се приближи още малко и скръсти ръце на гърдите си.

— Вижте, Адам, нали знаете, че ние не се явяваме в съда. Вършим корпоративна работа. Големи пари падат. Но сме много въздържани и избягваме всякаква публичност.

Адам бавно кимна, но не каза нищо.

— Никога не сме имали нищо общо с наказателни дела, а още повече с такова голямо дело.

— И нямате желание да се ровите в мръсотията.

— Не съм искал да кажа това. Не ме разбирайте превратно. Просто нещата са различни в Мемфис. Тук не е Чикаго. Най-големите ни клиенти са няколко много стабилни и почтени стари банкери, за които работим от години, и... как да кажа, стараем се просто да запазим репутацията си. Разбирате какво имам предвид, нали?

— Не.

— Мисля, че се изразих ясно. Не се занимаваме с престъпници и внимаваме много да не навредим на авторитета си.

— Не се ли занимавате с престъпници?

— Никога.

— Но вие представлявате големи банки, нали?

— Хайде, Адам, не се правете, че не разбирате за какво намерявам. Сферата, в която ние практикуваме, е твърде нестабилна. Децентрализация, уедряване, банкрути — това е наистина динамичен сектор на правото. Конкуренцията между адвокатските фирми е жестока и не искаме да губим клиенти. Всеки се стреми да привлече големите банки, дявол да го вземе.

— И не искате вашите клиенти да бъдат опетнени от моите?

— Слушайте, Адам, вие сте от Чикаго. Нека това дело си остане там, където е било. То принадлежи на Чикаго, по него са работили тамошните колеги. Мемфис няма нищо общо, разбирате ли?

— Тази кантора е част от „Кравиц и Бейн“.

— Да, и тази кантора няма да спечели нищо, ако се свърже с отрепка като Сам Кей хол.

— Сам Кейхол е мой дядо.

— Я стига! — Коленете на Кули се подгънаха и ръцете му се отпуснаха. — Лъжете!

Адам пристъпи към него.

— Не лъжа, а ако имате нещо против присъствието ми тук, ще трябва да позвъните в Чикаго.

— Това е ужасно — изстена Кули и отстъпи към вратата.

— Обадете се в Чикаго.

— Може и да го направя — измънка той тихо, почти на себе си, отвори вратата и изчезна, мърморейки нещо.

Добре дошъл в Мемфис, каза си Адам, седна в новия си стол и се взря втренчено в тъмния екран на компютъра. Остави листчето на масата и погледна името и телефонния номер. Стомахът го присви и той си спомни, че не е ял от много отдавна. Наближаваше четири. Обзе го слабост. Беше уморен и гладен.

Вдигна краката си на масата до телефона и затвори очи. Целият ден мина като в мъгла. Възбудата по пътя до Парчман, стъписването при входа на затвора, неочакваната среща с Лукас Ман, ужасът при

влизането в Отделението, страхът пред срещата със Сам. А сега директорът на затвора искаше да се срещне с него, пресата настояваше за информация, колегите от Мемфис желяеха случаят да се потули. И всичко това стана за по-малко от осем часа.

А какво ли го очакваше утре?

Седяха един до друг на мекото канапе с купа пуканки помежду им. Босите им крака бяха върху малката масичка сред пет-шест празни кутии от китайска храна и две бутилки вино. Адам държеше дистанционното управление. Стаята бе тъмна. Той бавно ядеше пуканки, една по една.

Лий не беше помръднала дълго време. Очите ѝ бяха насълзени, но тя не каза нищо. Той отново включи видеото и натисна паузата, когато Сам се появи за първи път с белезници, на път от затвора към съда.

— Ти къде беше, като научи, че е арестуван? — попита той, без да я гледа.

— Тук, в Мемфис — отвърна тя тихо, но твърдо. — Бяхме женени от няколко години. Бях си вкъщи. Фелпс позвъни и каза, че в Гринвил е имало експлозия и че са убити най-малко двама. Можело да е работа на Клана. Каза ми да гледам обедните новини, но аз се страхувах. След няколко часа позвъни мама и ми каза, че са арестували татко заради бомбата. Тя ми съобщи, че е в затвора в Гринвил.

— Ти как реагира?

— Не знам. Бях изненадана и уплашена. Еди ми позвъни и ми каза, че Сам е наредил той и мама да прескочат до Кливланд и да вземат колата му. Помня, че Еди непрекъснато повтаряше: най-накрая го направи, най-накрая го направи. Беше убил хора. Еди плачеше, аз също се разплаках. Помня, че беше ужасно.

— Те са прибрали колата.

— Да. Никой не разбра. Въобще не се спомена за това на нито един от процесите. Страхувахме се, че ченгетата може да разберат и да накарат мама и Еди да дадат показания. Но това не стана.

— Аз къде съм бил по това време?

— Чакай да си помисля. Живеехте в малка бяла къща в Клантън и ти вероятно си бил там с Евелин. Мисля, че тя тогава не работеше.

Но не съм сигурна.

— С какво се занимаваше баща ми тогава?

— Не помня. По едно време работеше като управител на магазин за автомобилни резервни части в Клантън, но много често си сменяше работата.

Филмът продължи с клипове за Сам, когото въвеждаха и извеждаха от затвора и съда. Последва съобщението, че той е официално обвинен за убийствата. Адам натисна паузата.

— Някой от вас посети ли Сам в затвора?

— Не. Поне докато беше в Гринвил. Гаранцията беше много голяма, май около половин милион долара.

— Точно половин милион долара.

— Ами отначало семейството се опита да събере парите, за да го пуснат. Майка ми, разбира се, искаше да убедя Фелпс да напише чека. Фелпс, естествено, отказа. Не искаше да се намесва по никакъв начин. Скарахме се ужасно, но всъщност не можех да го виня. Татко остана в затвора. Помня, че един от братята му безуспешно се опита да продаде малко земя. Еди не искаше да иде в затвора да го види, а мама не беше в състояние. Не съм сигурна дали и Сам е искал да ходим.

— Кога сме напуснали Клантън?

Лий се облегна напред и взе чашата с вино от масата. Тя отпи една глътка и се замисли.

— Май че един месец, след като влезе в затвора. Веднъж отидох да видя мама и тя ми каза, че Еди ще заминава. Не повярвах. Тя каза, че е потиснат и унижен и не може да гледа хората в очите. Току-що изгубил работата си и не искал да излиза на улицата. Позвъних му и говорих с Евелин. Еди отказа да се обади. Тя ми обясни, че той е в депресия, чувства се опозорен и прочие. Казах й, че всички се чувстваме така. Попитах я дали ще заминават и тя ми отговори — категорично не. Една седмица по-късно мама отново се обади и събщи, че сте си опаковали нещата и сте заминали посред нощ. Позвънил хазяинът, за да си иска наема, но никой не бил виждал Еди. Къщата била празна.

— Да можех да си спомня поне малко от тези неща!

— Но, Адам, ти си бил едва тригодишен. Последния път, когато те видях, ти си играеше под гаража на малката бяла къща. Беше толкова умен и сладък.

— О, благодаря ти.

— Минаха няколко седмици, после един ден Еди ми позвъни и ме помоли да кажа на мама, че сте в Тексас и че сте добре.

— В Тексас ли?

— Да. Много по-късно Евелин ми обясни, че сте се придвижили на запад. Тя беше бременна и нямаше търпение да се установите където и да е. Той позвъни отново и каза, че сте в Калифорния. Това беше последното обаждане от дълги години насам.

— Години ли?

— Да. Опитах се да го убедя да се прибере вкъщи, но той беше непреклонен. Кълнеше се, че никога няма да се върне, и сигурно беше искрен.

— Къде са били родителите на майка ми?

— Не знам. Те не бяха от окръг Форд. Май живееха в Джорджия а може би във Флорида.

— Не ги познавам.

Той отново натисна копчето и видеото продължи. Първият процес започна в окръг Нетълс. Камерата обходи моравата пред съда, групата на Клана, редиците полицаи и тълпящите се зяпачи.

— Това е невероятно — каза Лий.

Той отново спря филма.

— Ти беше ли на процеса?

— Само веднъж. Промъкнах се в съдебната зала и слушах заключителните пледоарии. Той ни забрани да ходим и на трите процеса. Мама и не можеше. Имаше високо кръвно и вземаше много лекарства. Едва-едва се надигаше от леглото.

— Сам знаеше ли, че си вътре?

— Не. Седях в задната част на залата с шал на главата. Той не ме видя.

— А Фелпс къде беше в това време?

— Криеше се в офиса си, занимаваше се със своя бизнес и се мелеше никой да не разбере, че Сам Кейхол му е тъст. За първи път се поделихме скоро след процеса.

— Какво си спомняш от процеса, от залата?

— Мислех си, че Сам е попаднал на добри съдебни заседатели, на хора като него. Не знам как го бе напразил адвокатът, но бяха избрали дванайсет от най-големите негодници, които можеха да

намерят. Наблюдавах реакциите им към прокурора и как внимателно слушат адвоката на Сам.

— Кловис Брейзълтън.

— Той беше отличен оратор и те попиваха всяка негова дума. Бях смаяна, когато съдебните заседатели не можаха да се споразумеят за присъда и процесът бе обявен за невалиден. Бях убедена, че ще го оправдаят. Мисля, че и той беше шокиран.

Видеото продължи с реакциите след обявяването на процеса за невалиден, с многословните забележки на Кловис Брейзълтън, с още един кадър, в който Сам напуска съдебната зала. После започна вторият процес, доста подобен на първия.

— Колко време си събирал това? — попита тя.

— Седем години. Бях първи курс в колежа, когато ми хрумна тази идея. Беше предизвикателство. — Той пренави патетичната сцена с Марвин Крамер, който пада от инвалидната количка след края на втория процес, и спря на кадрите с усмихващото се лице на водеща от местната телевизия, която бърбореше нещо за започване на трети процес срещу легендарния Сам Кейхол. Беше осемдесет и първа.

— Сам беше на свобода тринайсет години — каза Адам. — С какво се е занимавал?

— Беше саможив, занимаваше се малко със земеделие и се опитваше да свързва двата края. Никога не е говорил с мен за бомбата или за някоя друга своя дейност като член на Клана. Но му харесваше популярността, която имаше в Клангън. Там той беше като някаква местна легенда и това го ласкаеше. Здравето на мама се влоши и той си остана вкъщи, за да я гледа.

— Никога ли не е мислил да замине?

— Никога не ми е споменавал нищо. Беше сигурен, че проблемите му с правосъдието са приключили. Беше преживял два процеса и два пъти се беше отървал. В края на шейсетте години нямаше състав от съдебни заседатели а Мисисипи, който да осъди член на Клана. Смяташе, че е непобедим. Остана близо до Клантън, избягваше Клана и си живееше спокойно. Мислех, че ще прекара старините си, като отглежда домати и лови риба.

— Питал ли е някога за баща ми?

Тя допи чашата си и я остави на масата. Никога не ѝ бе хрумвало, че един ден ще я молят да си спомни такива подробности от

тая тъжна история. Бе направила всичко възможно да я забрави.

— През първата година, когато се върна вкъщи, понякога ме питаше дали имам новини от брат ми. Нямах, разбира се. Знаехме, че сте някъде в Калифорния, и се надявахме, че сте добре. Сам е много горд и упорит човек, Адам. Никога не би му хрумнало да ви потърси и да ви моли да се върнете. Тъй като Еди се срамуваше от семейството си, Сам смяташе, че е по-добре да си остане в Калифорния. — Тя замълча и се сниши в канапето. — На мама ѝ откриха рак през седемдесет и трета и аз наех частен детектив да намери Еди. Той работи шест месеца, взе ми сума пари, но не го откри.

— Бил съм на девет години, в четвърти клас. Живеех ме в Салем, Орегон.

— Да. Евелин по-късно ми каза, че вие сте били известно време в Орегон.

— Местехме се непрекъснато. До осми клас всяка година посещавах различно училище. После се установихме в Санта Моника.

— Бяхте неуловими. Еди сигурно бе наел добър адвокат, защото всички следи от Кейхол бяха заличени. Детективът дори се свърза с някои местни хора, но без успех.

— Тя кога умря?

— През седемдесет и седма. Всъщност седяхме пред църквата и чакахме да започне погребалната церемония, когато Еди се вмъкна през една странична врата и седна зад мен. Не питай как е узнал за смъртта на мама. Просто се появи в Клантън и после отново изчезна. Не каза нито една дума на Сам. Бе взел кола под наем, за да не може никой да провери номерата. След погребението го потърсих, но той беше изчезнал. На следващия ден отидох в Мемфис и видях, че ме чака пред вратата. Пихме кафе два часа и разговаряхме за всичко. Показа ми ученически снимки на теб и Кармен. Всичко било чудесно в слънчева Калифорния. Добра работа, хубава къща в предградията. Евелин продавала недвижими имоти. Американската мечта. Каза ми, че никога няма да се върне в Мисисипи, дори за погребението на Сам. След като се заклех, че ще пазя тайна, той ми каза новите ви имена и ми даде телефонния си номер. Не адреса, а само телефонния номер. Заплаши ме, че ако наруша тайната, просто ще изчезне отново. Помоли ме да не му звъня по телефона, освен в спешни случаи. Казах му, че искам да видя теб и Кармен, а той отговори уклончиво, че и това може

да стане някой ден. В отделни моменти си беше старият Еди, в други ми изглеждаше съвсем различен. На раздяла се прегърнахме и си махнахме. Повече не го видях.

Адам натисна дистанционното и видеото светна. Ясните кадри от третия, последен процес се движеха бързо и изведнъж се появи Сам, с тринайсет години по-стар и с нов адвокат. Двамата излетяха от една странична врата на съда в окръг Лейкхед.

— Ходи ли на третия процес?

— Не. Той ми нареди да не ходя.

Адам спря видеото.

— Кога разбра Сам, че отново започват да го преследват?

— Трудно е да се каже. Един ден прочетох в мемфиски вестник, че новият прокурор в Гринвил иска преразглеждане на делото Крамер. Не беше дълъг материал, само два абзаца в средата на вестника. Помня, че го прочетох с ужас. Четох го десет пъти. След всички тези години името Сам Кейхол отново се появи във вестници те. Не можех да повярвам на очите си. Позвъних му. И той, разбира се, също го беше прочел. Каза ми да не се тревожа. Две седмици по-късно се появи нова статия, този път по-дълга, със снимка на Дейвид Макалистър в средата. Позвъних на татко, а той ме успокои, че всичко е наред. Така се започна. Отначало доста кротко, а после набра скорост и просто нямаше спиране. Семейство Крамер подкрепиха идеята, после се намеси Националната асоциация за защита на цветнокожите. Един ден стана ясно, че Макалистър е решил да настоява за нов процес, който нямало да завърши като другите. На Сам му призля от това, уплаши се, но опита да се държи смело. Каза, че е спечелил два пъти и можел да успее отново.

— Позвъни ли на Еди?

— Да. Щом стана ясно, че отново ще предявят обвинение, му позвъних и му съобщих новината. Той не каза почти нищо. Обещах му да го държа в течение. Не мисля, че го прие добре. Скоро за това започнаха да пишат всички вестници и съм сигурна, че Еди е следил процеса.

Изгледаха мълчаливо останалите кадри. Усмивнатото лице на Макалистър се виждаше навсякъде и Адам съжали многократно, че не го е изрязал още отначало. Сам бе отведен за последен път в белезници и екранът угасна.

— Някой гледал ли го е? — попита Лий.

— Не. Ти си първата.

— Как успя да събереш всичко това?

— Отне ми доста време, малко пари и много усилия.

— Невероятно е.

— Когато бях в гимназията, имахме един откачен учител по политология. Той ни позволяваше да мъкнем вестници и списания и да спорим по злободневни въпроси. Някой донесе някаква уводна статия от „Лос Анджелис Таймс“ за предстоящия процес на Сам Кейхол от Мисисипи. Обсъждахме я доста подробно, после следях ме процеса. Всички, включително и аз, бяхме много до волни, когато той бе признат за виновен. Но имахме огромен спор за смъртното наказание. Два месеца по-късно баща ми умря и ти най-накрая ми каза истината. Бях ужасен, че приятелите ми ще я узнаят.

— Узнаха ли?

— Не, разбира се. Аз съм от семейство Кейхол и умея да пазя тайна.

— Скоро няма да бъде тайна.

— Няма.

Настъпи дълга пауза, докато гледаха празния екран. Най-накрая Адам натисна копчето и изключи телевизора. Захвърли дистанционното на масата.

— Съжалявам, ако това ще ти причини неприятности, Лий. Наистина. Предпочитах да го избегна по някакъв начин.

— Ти не разбираш.

— Знам. А ти не можеш да го обясниш, нали? От Фелпс и от семейството му ли се страхуваш?

— Презирам Фелпс и семейството му.

— Но харесваш парите им.

— Заслужила съм ги, ясно ли е? Търпя го от двайсет и пет години.

— Нима се страхуваш, че ще те отлъчат от клубовете ти? Че ще те изритат и от тенис кортовете?

— Стига, Адам.

— Извинявай — каза той. — Беше много тежък ден. Излизам от забравата, Лий. Изправям се пред миналото и мисля, че очаквам всички да бъдат също толкова смели. Извинявай.

— Той как изглежда?

— Грохнал старец. Много бръчки и избледняла кожа. Твърде стар е, за да го държат затворен в кафеза.

— Спомням си, че говорих с него няколко дни преди последния процес. Попитах го защо просто не избяга, защо не изчезне през нощта и не се скрие някъде, в Южна Америка например. И знаеш ли какво?

— Какво?

— Мислеше си за това. Мама беше умряла преди три години. Еди също. Беше чел книги за Менгеле и Айхман и други нацистки военнопръстъпници, изчезнали в Южна Америка. Той дори спомена Сао Пауло, каза, че е град с двайсетмилионно население, пълен с всякакви бежанци. Имал приятел, май също клановец, който можел да уреди документите му и да му помогне да се скрие. Той мислеше много за това.

— Да беше го направил. Може би тогава баща ми все още щеше да е жив.

— Два дни преди да отиде в Парчман, го посетих в затвора в Гринвил. Това беше последната ни среща. Попитах го защо не е избягал. Никога не бил вярвал, че ще получи смъртна присъда. Каза, че е направил голяма грешка, като не е изчезнал. Грешка, която щяла да му струва живота.

Адам постави купата с пуканките на масата и бавно се наклони към нея. Сложи глава на рамото ѝ. Тя го хвана за ръката.

— Съжалявам, че се забърка във всичко това — прошепна Лий.

— Толкова ми беше жал да го гледам как седи на стола в червения си затворнически гащеризон. Осъден на смърт.

Клайд Пакър щедро си наля силен чай в чаша с неговото име и започна да отхвърля канцеларската работа. Бе работил в Отделението двайсет и една години, последните седем като началник-смяна. Осем часа всеки ден той бе един от четиримата сержанти, отговарящи за по четиринайсет осъдени мъже, двама надзиратели и двама обслужващи затворници с леки присъди. Приключи с документацията и провери дъската за съобщения. Имаше една бележка да се обади на директора. В друга се съобщаваше, че на Ф. М. Демпси му свършват хапчетата за сърце и иска да отиде на лекар. Те всички искаха да отидат на лекар. Той отпи от горещото кафе и излезе от канцеларията за сутрешната си обиколка. Провери униформите на двамата надзиратели на входа и каза на по-младия да се подстриже. Беше бял.

Отделението не беше лошо място за работа. По правило осъдените на смърт бяха тихи и се държаха добре. Прекарваха двайсет и три часа дневно в килиите си, отделени един от друг, което ги лишаваше от възможността да създават неприятности. Спяха по шестнайсет часа. Хранеха се в килиите. Разрешаваха им един час на ден разходка, или „техния час навън“, както го наричаха. Ако желаеха, можеха да прекарат този час сами. Всички имаха или телевизор, или радио, или и двете. След закуска четирите редици килии оживяваха — музика, новини, лигави телевизионни сериали и тихи разговори през решетките. Затворниците не можеха да видят съседите си по килия, но разговаряха свободно. Понякога избухваха спорове за силната музика, но тези малки кавги се уреждаха бързо от охраната. Затворниците имаха някои права и привилегии. Отнемането на телевизор или радио беше истинска катастрофа.

В Отделението се раждаха странни приятелства. Половината бяха бели, другата половина — чернокожи, но всички бяха осъдени за жестоки убийства. Почти никой не го бе грижа за миналото и криминалните деяния, както и за цвета на кожата. Обикновените затворници се деляха на най-различни банди, най-вече по расов

признак. В Отделението обаче за човека съдеха по начина, по който понасяше уединението. Независимо дали се харесваха един друг, или не, всички бяха затворени заедно в това кътче от света, очаквайки смъртта. Бяха малко братство от измет, неудачници, скитници, истински главорези и хладнокръвни убийци.

А смъртта на един можеше да означава смърт за всички. Новината за потвърждаването на смъртната присъда на Сам сега се шепнеше из секторите и през решетките. Когато тя се разнесе вчера по обяд, Отделението притихна. Всички затворници изведнъж пожелаха да говорят с адвокатите си. Поднови се интересът към всички правни въпроси и Пакър забеляза, че някои от тях се ровят в съдебните си дела, а телевизорите и радиоапаратите са изключени.

Той се вмъкна през тежката врата, отпи голяма глътка кафе и бавно и тихо тръгна из сектор А. По коридора се виждаха четиринайсет еднакви килии с размери два на три. Предната част на всяка от тях представляваше стена от железни решетки, така че затворникът не можеше да се уедини нито за миг. Всичките му действия — спане, използване на тоалетната — ставаха пред очите на охраната.

Всички бяха по леглата, когато Пакър се спираше пред килиите и търсеше с поглед главата под завивките. Осветлението бе изключено и секторът бе потънал в мрак. Отговорникът на сектора, затворник със специални привилегии, щеше да ги събуди или да ги изрита в пет. Закуската пристигаше в шест — яйца, препечен хляб, конфитюр, понякога бекон, кафе и плодов сок. След няколко минути Отделението щеше бавно да се оживи, когато четирийсет и седем мъже щяха да се отърсят от съня и да се върнат към безкрайния процес на умиране. Той беше бавен, точеше се ден след ден, когато поредният злощастен изгрев носеше поредната вълна от жегата в техните малки кръгове на ада. Понякога, в дни като отминалия, когато някакъв съд някъде отхвърлеше молба или обжалване и решаваше, че екзекуцията трябва да се извърши скоро, нещата се ускоряваха.

Пакър отпиваше от кафето си и броеше главите, влачейки се тихо в изпълнение на сутрешния ритуал. Обикновено нещата в Отделението вървяха гладко, когато не се нарушаваха правилата и се спазваха инструкциите. Правилникът съдържаеше много точки, но те бяха справедливи и лесни за спазване. Всички ги знаеха. Но екзекуцията си

имаше свой правилник, с различна философия и променящи се инструкции, което обикновено разстройваше спокойствието на Отделението. Пакър уважаваше много Филип Найфе, но го проклинаше, когато променяше наредбата преди и след всяка екзекуция. Съществуваше страхотен обществен натиск, екзекуциите трябваше да се извършват по точно определен начин, според конституцията и със съответното съчувствие. Една с една не си приличаха.

Пакър мразеше екзекуциите. Той вярваше в смъртното наказание, защото беше религиозен и след като Бог казваше око за око, значи така трябваше да бъде. Но предпочиташе екзекуциите да се извършват някъде другаде и от други хора. За щастие те бяха такава рядкост тук, в Мисисипи, че неговата работа си вървеше гладко, с малки сътресения. Бе преживял петнайсет екзекуции за двацет и една години, но само четири от седемдесет и втора насам.

Пакър заговори тихо с един от охраната в края на сектора. Слънцето вече надничаше през отворените прозорци. Денят щеше да бъде горещ и задушен. И много по-тих. Щеше да има и много по-малко оплаквания за храната, по-малко желаниа да се отиде при лекаря и мърморене за щяло и нещяло. Като цяло затворниците щяха да бъдат послушни и вниманието им щеше да бъде ангажирано с друго. Бе изминала най-малко година, а може би и повече, откакто отлагането на присъда бе прекратено с толкова скорошно назначение на дата. Пакър се усмихна вътрешно, докато търсеше поредната глава под завивките. Наистина се очертаваше спокоен ден.

През първите няколко месеца от живота на Сам в Отделението Пакър не му обръщаше внимание. Официалният правилник ограничаваше контакта със затворниците до един необходим минимум, а Пакър разбра, че Сам е човек, който може лесно да живее в самота. Той беше клановец. Мразеше чернокожите. Говореше малко, беше озлобен и мрачен, поне в началото. Но пълното бездействие в продължение на осем часа дневно постепенно изглади ръбовете и те постигнаха някаква степен на общуване, която се състоеше от кратки думи и изсумтявания. След като в продължение на девет години се бяха виждали всеки ден, Сам започна понякога дори да се усмихва на Пакър.

След дългогодишни наблюдения Пакър бе решил, че съществуват два вида убийци в Отделението. Едните бяха хладнокръвните убийци, които при удобен случай отново биха посегнали на човек, а другите бяха просто хора, които никога не биха помислили да пролеят втори път кръв. Първите трябваше бързо да ги пхнат в газовата камера. Вторите разстройваха много Пакър, защото тяхното екзекутиране не беше от полза за никого. Обществото нямаше да пострада и дори нямате да забележи, ако тези затворници излязат на свобода. Сам твърдо принадлежеше към втората група. Можеше да се върне вкъщи и скоро да умре там в самота. Не, Пакър не искаше Сам Кейхол да бъде екзекутиран.

Той се потътри обратно по сектор А, като пиеше кафето си и се взираше в тъмните килии. Неговият сектор бе най-близо до изолационната, до която се намираше камерата. Сам бе в килия №6 на сектор А, буквално на трийсетина метра от газовата камера. Преди няколко години бе помолил да го преместят заради някаква глупава свада със Сесил Дъф от съседната килия.

Сега Сам седеше в тъмното на ръба на леглото. Пакър спря и се приближи до решетките.

— Добрутро, Сам — каза той тихо.

— Добрутро — отвърна Сам и премигна към Пакър. После се изправи и застана в средата на килията, с лице към вратата. Беше облечен в мърлява бяла фланелка и широки гащета, което поради жегата бе обичайното облекло за затворниците в Отделението. Според правилника яркочервените гащеризони се носеха извън килията, но вътре облеклото бе оскъдно.

— Денят ще бъде горещ — изрече обичайният сутрешен поздрав Пакър.

— Почакай до август, и ще видиш — както обикновено отговори Сам.

— Добре ли си? — попита Пакър.

— Никога не съм се чувствал по-добре.

— Адвокатът ти каза, че днес пак ще дойде.

— Да. Тъй рече. Май имам нужда от много адвокати а, Пакър?

— Така изглежда. — Пакър отпи от кафето и тръгна надолу по коридора. Прозорците зад него гледаха на юг и през тях се процеждаха първите слънчеви лъчи. — Ще се видим по-късно, Сам — каза той и се

отдалечи. Провери останалите килии и установи, че всички затворници са вътре. Резетата на вратите щракнаха, когато той излезе от сектор А и се върна в предната част на затвора.

Над мивката от неръждаема стомана се намираше единствената лампа в килията — също от неръждаема стомана, за да не може да се нареже и използва като оръжие или средство за самоубийство. Под мивката имаше тоалетна от същата стомана. Сам включи лампата и си изми зъбите. Наближаваше пет и трийсет. Тази нощ спа лошо.

Запали цигара и седна на края на леглото, гледайки краката си и боядисания циментов под, който някак задържаше топлината през лятото и студа през зимата. Единствените му обувки, чифт гумени сандали за баня, които мразеше, бяха под леглото. Имаше и един чифт вълнени чорапи, с които спеше през зимата. Останалите му вещи включваха черно-бял телевизор, радио, пишеща машина, шест фланелки с дупки, пет чифта обикновени бели гащета, четка за зъби, гребен, ножички за нокти, вентилатор, четири романа с меки корици, подредени по размер и дебелина на една полица, и календар. Най-ценното, което имаше, бе колекция от книги по право, които бе събирал и научил наизуст през годините, прекарани тук. Те също бяха поставени прилежно върху дървени полици срещу леглото му. В един кашон на пода между полиците и вратата имаше обемисти папки, съдържащи хронологично съдебната история на делото „Щатът Мисисипи срещу Сам Кейхол“. И нея бе научил наизуст.

Банковата му сметка бе оскъдна. Нямахе други задължения освен смъртната присъда. Отначало бедността о измъчваше, но тази грижа бе изчезнала преди много години. Според семейната легенда прапрадядо му бил богат човек със земи и роби, но никой от сегашните членове на семейство Кейхол не беше заможен. Бе познавал осъдени, които трепереха над вещите си, сякаш наследниците им щяха да се карат за скапаните им телевизори и порнографски списания. Той бе мислил за собственото си завещание и бе решил да остави вълнените си чорапи и мръсното бельо на щата Мисисипи или може би на Националната асоциация за защита на цветнокожите.

Килията отдясно обитаваше Дж. Б. Гулит, неграмотно бяло момче, което бе изнасило и убило връщащ се вкъщи хомосексуалист.

Преди три години само дни деляха Гулит от екзекуцията, когато Сам се намеси с изобретателно предложение, посочвайки няколко нерешени проблема и обяснявайки на Пети областен съд, че Гулит няма адвокат. Незабавно бе постановено отлагане на присъдата и Гулит му стана приятел до гроб.

Отляво беше Хенк Хеншоу, известният лидер на отдавна забравена банда престъпници, позната като Сърдитата мафия. Хенк и пъстрата му банда отвлечли товарен камион една нощ, като само искали да откраднат стоката. Шофьорът извадил пистолет и бил убит в последвалата престрелка. Семейството на Хенк плащаше на добри адвокати, така че още много години нямаше вероятност да умре.

Своя малък участък от Отделението тримата съседи наричаха „Родезия“.

Сам хвърли цигарата в тоалетната и се изтегна на леглото. В деня преди взривяването на кантората на Крамер той се бе отбил в къщата на Еди в Клантън, но не помнеше защо го бе направил, освен че бе занесъл пресни домати от своята градина и си бе поиграл с малкия Алън, сега Адам, в предния двор. Беше април и времето бе топло, спомни си той, а внукът му бе бос. Помнеше пълничките малки крачета с лепенка на едното пръстче. Порязал се на някакво камъче, обясни му Алън и беше много горд. Детето обичаше лепенките и винаги имаше по някоя на пръстите или коленете си. С домати в ръце, Евелин бе поклатила глава, когато той гордо оказа на дядо си цяла кутия от тях.

Тогава видя Алън за последен път. Бомбата избухна на другия ден, а Сам прекара следващите единайсет месеца в затвора. След края на втория процес, когато го освободиха, Еди и семейството му вече бяха заминали. Той бе твърде горд, за да ги потърси. Разпространяваха се всякакви слухове и клюки за тяхното местопребиваване. Лий казваше, че са в Калифорния, но не можа да ги намери. Години по-късно тя бе разговаряла с Еди и бе научила за раждането на второто им дете, момиче на име Кармен.

От дъното на сектора долетяха гласове. Животът започваше в Отделението на осъдените на смърт. Сам среса мазната си коса, запали още една цигара и разгледа календара на стената. Днес бе дванайсети юли. Оставаха му дваисет и седем дни.

Седна в края на леглото и продължи да разглежда краката си. Дж. Б. Гулит включи телевизора, за да хване новините, и докато Сам пушеше и чешеше глезените си, той слушаше Ен Би Си от Джаксън. След хрониката за местни престрелки, обири и убийства водещият съобщи новината, че в Парчман приближава извършването на екзекуция. Пети областен съд, съобщи той развълнувано, вчера е отменил отлагането на присъдата на Сам Кейхол, най-известния затворник в Парчман, и е насрочил екзекуцията за осми август. Властите смятат, че молбите за обжалване на Кейхол вече са се изчерпали, продължи гласът, и че екзекуцията ще се състои.

Сам включи своя телевизор. Както обикновено, звукът предхождаше картината с цели десет секунди и той чу самият главен прокурор да предрича възмездие за мистър Кейхол след толкова години. На екрана се появиха очертанията на грубо лице, което бълваше думи — лицето на Роксбър, изкривено едновременно в усмивка и в гримаса и някак вгълбено, докато развиваше пред камерите сценария на окончателното отвеждане на мистър Кейхол в газовата камера. Отново се появи водещият, тукашно момче с мустаци като прасковен мъх, който завърши репортажа, припомняйки ужасното престъпление на Сам, а зад рамото му се виждаше шарж на клановец с маска и островърха качулка. Пистолет, горящ кръст и инициалите ККК допълваха картината. Момчето повтори датата осми август, сякаш зрителите би трябвало да я отбележат в календарите си и да си вземат отпуск. После дадоха прогнозата за времето.

Той изключи телевизора и отиде до решетките.

— Сам, чу ли? — извика Гулит от съседната килия.

— Аха.

— Ще те побъркат, братко.

— Да.

— Гледай на нещата откъм хубавата страна.

— Коя по-точно?

— Ами остават ти само четири седмици затвор — изкиска се Гулит на шегата, но не се смя дълго.

Сам извади някакви книжа и седна на края на леглото. В килията нямаше столове. Прочете споразумението на Адам, две страници, от които страница и половина юридически термини. Сам бе запълнил цялото поле с прегледни бележки, написани с молив. Бе добавил цели

абзаци на гърба. Сети се за още нещо и намери място да го добави. С цигара в дясната ръка, препречете отново документа. После още веднъж.

Най-накрая Сам се пресегна към рафтовете и внимателно извади допотопната си портативна машина марка „Роял“. Нагласи я върху коленете си, пхна лист хартия и започна да пише.

В шест и десет вратата откъм северната страна на сектор А щракна и се отвори. В коридора се появиха двама надзиратели. Единият буташе количка с четиринайсет подноса, подредени в различни отделения. Спряха пред първата килия и пхнаха металния поднос през тесния отвор във вратата. Обитателят на килия № 1 бе кльощав кубинец, който чакаше до решетките, гол до кръста. Гащетата му висяха като торба. Той грабна подноса, сякаш бе умиращ от глад бежанец, и мълчаливо го отнесе на леглото си.

Тази сутрин закуската беше бъркани яйца, четири препечени филийки бял хляб, дебело парче бекон, две малки кутийки с желе от грозде, шишенце консервиран портокалов сок и голяма пластмасова чаша кафе. Храната топла и питателна, явно специално отпусната за днес от федералните власти.

Минаха към следващата килия, където затворникът ри чакаше. Винаги чакаха, винаги стояха до вратите като гладни кучета.

— Закъсняхте с единайсет минути — каза тихо затворникът и взе подноса си. Надзирателите дори не го удостоиха с поглед.

— Дай ни под съд — рече единият.

— И аз имам някакви права.

— Имаш топки.

— Не ми говори по този начин. Ще те дам под съд, Че ме обиждаш.

Двамата забутаха количката към следващата килия без коментар. Това бе просто част от ежедневния ритуал.

Сам не чакаше до вратата. Бе погълнат от заниманието си в малката „адвокатска кантора“, когато закуската пристигна.

— Досетих се, че ще пишеш — каза единият, когато спряха пред килия №6. Сам бавно остави машината на леглото.

— Любовни писма — каза той и се изправи.

— Каквото и да е, Сам, по-добре побързай. Готвачът вече говори за последното ти ядене.

— Кажете му, че искам пица. Замразена и после стоплена в микровълнова печка. Може да се съгласи. А може просто да хапна хотдог и фасул. — Сам пое подноса през отвора на вратата.

— Имаш право на избор, Сам. Последния път осъденият поиска пържола и скариди. Представяш ли си? Пържола и скариди тук.

— Приготвиха ли му ги?

— Не. Той изгуби апетит и вместо с ядене го натъпкаха с валиум.

— Хич не е лошо да си отидеш така.

— Млъкнете! — изрева Дж. Б. Гулит от съседната килия. Пазачите придвижиха количката по-надолу. Гулит стискаше решетките с две ръце. Те спряха на известно разстояние.

— Е, май сме доста нервни тая сутрин? — каза единият.

— Не можете ли, тъпанари с тъпанари, просто да носите храната мълчаливо? Нима мислите, че всяка сутрин се събуждаме и искаме да започнем деня, като слушаме умните ви приказки? Давай закуската.

— Хайде сега. Ужасно съжаляваме. Просто си мислехме, че вие тук се чувствате самотни.

— Сбъркал си. — Гулит взе подноса и се извърна.

— Доста е докачлив днес — каза единият от охраната и те двамата се запътиха да дразнят някой друг.

Сам остави подноса с храната на леглото и сложи пакетче захар в кафето си. Не беше свикнал да закусва бъркани яйца и бекон. Ще си запази препечения хляб и желето за по-късно. Ще отпива по малко от кафето, за да му стигне до десет часа, когато правеше упражнения и излизаше навън.

Постави машината на коленете си и започна да чука по клавишите.

До девет и трийсет версията за споразумение на Сам бе готова. Той се гордееше с нея, тъй като това бе най-сполучливият плод на усилията му през последните месеци. Захапа филийка препечен хляб и провери документа за последен път. Машинописът бе прегледен, но старомоден, резултат от допотопната машина. Езикът бе прочувствен, с много повторения, цветист и изобилстващ с думи, които не можеха да бъдат, изречени от плах лаик. Сам боравеше почти свободно с правната терминология и можеше да отстоява мнението си пред всеки адвокат.

В края на коридора шумно се тресна врата. Тежки стъпки зачаткаха равномерно и Пакър се появи пред решетките.

— Адвокатът ти дойде, Сам — каза той и свали чифт белезници от колана си.

Сам се изправи и дръпна нагоре гащетата.

— Колко е часът?

— Минава девет и трийсет. Какво значение има?

— Часът ми за разходка е в десет.

— Искаш да излезеш навън или да се срещнеш с адвоката си?

Сам помисли малко, докато намъкваше червения гащеризон и обуваше гумените сандали. Обличането беше бърза процедура в Отделението за осъдени на смърт.

— Не може ли да се срещна с него по-късно?

— Ще проверим.

— Нали знаеш, че искам да изляза за един час навън.

— Знам, Сам. Да вървим.

— Наистина е важно за мен.

— Знам, Сам. За всички е важно. Ще се опитаме да отложим срещата за по-късно, става ли?

Сам се среса много внимателно, после изплакна ръцете си със студена вода. Пакър чакаше търпеливо. Искаше да каже нещо на Дж. Б. Гулит, нещо за настроението му тази сутрин, но Гулит вече спеше. Повечето затворници спяха. Обикновено осъдените на смърт

закусваха, после гледаха около час телевизия и отново лягаха за сутрешна дрямка. Въпреки че проучването му по никакъв начин не можеше да се нарече научно, Пакър бе изчислил, че те спят по петнайсет-шестнайсет часа дневно. Можеха да спят в жегата, потънали в пот, в студ и сред шума от телевизор или радио.

Тази сутрин шумът бе много по-слаб от обикновено. Вентилаторите бръмчаха, но не се чуваха никакви викове.

Сам приближи до решетките, обърна се с гръб към Пакър и протегна и двете си ръце през тесния процеп във вратата. Пакър му сложи белезниците, Сам отиде до леглото и взе документа. Пакър кимна към охраната в края на коридора и електронното устройство отвори вратата на килията. После я затвори.

При подобни ситуации веригите за краката не бяха задължителни за всички. Ако беше някой по-млад затворник, силен и буен, Пакър сигурно щеше да му ги сложи. Но не и на Сам. Не и на един старец. До къде можеше да избяга? Какви пакости можеше да направи с краката си?

Пакър леко хвана Сам за костеливото рамо и го поведе по коридора. Спряха пред вратата на етажа, пред още една решетка, почакаха да се отвори и затвори и напуснаха етаж А. Следваше ги още един пазач, докато стигнаха желязна врата, която Пакър отключи с ключ от връзка на колана си. Влязоха и видяха Адам, който седеше сам от другата страна на зелената решетка.

Пакър свали белезниците на Сам и излезе от стаята.

Първия път Адам чете бавно. Втория път си направи някои бележки и се подсмихна на езика, използван от Сам. Бе виждал и лошо изпълнение от дипломирани адвокати. Но бе срещал и много по-прецизни работи. Сам страдеше от същия недостатък, който имаха повечето първокурсници по право. Употребяваше шест думи там, където една бе достатъчна. Латинският му беше ужасен. Цели параграфи бяха неизползваеми. Но като цяло не беше лошо за един лаик.

Двете страници на споразумението бяха станали пет, напечатани прегледно с прецизно поле, само две печатни грешки и една дума с неправилен правопис.

— Доста добре се справяш — каза Адам и остави документа на гишето. Сам пушеше и го гледаше през процепа. — По същество това е същият договор, който ти дадох вчера.

— По същество е дяволски различно — поправи го Сам.

Адам погледна бележките си и каза:

— Изглежда, те тревожат пет неща. Губернаторът, книгите, филмите, прекратяването на договора и кой ще присъства на екзекуцията.

— Тревожат ме много неща. Но те не подлежат на обсъждане.

— Вчера ти обещах, че няма да имам нищо общо с книги и филми.

— Добре. Преминаваме нататък.

— Терминологията за прекратяване на договора е добра. Искаш да имаш правото да се откажеш от моята защита и от услугите на „Кравиц и Бейн“ по всяко време и на основания, които не могат да бъдат оспорвани.

— Отне ми повече от година да се отърва от тия еврейски негодници. Не искам отново да преживея всичко това.

— Звучи ми разумно.

— Не ме е еня дали го смяташ за разумно, разбра ли? Това влиза в споразумението и не подлежи на обсъждане.

— Правилно. И не искаш да имаш работа с никого, освен с мен.

— Точно така. Не искам никой от „Кравиц и Бейн“ да се докосва до делото ми. Там гъмжи от евреи и не желая те да се намесват, ясно ли е? Същото се отнася за негрите и за жените.

— Виж какво Сам, хайде да се откажем от обидите. Защо да не ги наричаме чернокожи?

— О, извинявай. А не е ли по-правилно да ги нарича ме афроамериканци, евреи американци и жени американки? Ти и аз ще бъдем ирландски американци и също така бели мъже американци. Ако се нуждаеш от помощта на фирмата, опитай се да общуваш с германо-америкакци или итало-американци. Тъй като си в Чикаго, можеш да използваш и неколцина полски американци. Ей, това наистина ще бъде хубаво. Ще бъдем достойни, расово и политически коректни, нали?

— Както щеш го наричай.

— Вече се чувствам по-добре.

Адам провери бележките си.

— Ще го приема.

— И няма да сгрешиш, дявол да го вземе, ако искаш да сключим споразумение. Просто не набърквай малцинствата в живота ми.

— Мислиш ли, че те умират от желание да се намесят?

— Не мисля нищо. Остават ми четири седмици и предпочитам да ги прекарам с хора, на които вярвам.

Адам отново прочете един абзац на третата страница. Според него единствено Сам имаше право да избере двамата присъстващи на екзекуцията.

— Не разбирам клаузата за свидетелите — каза Адам.

— Много просто. Ако се стигне дотам, ще има около петнайсет присъстващи. Тъй като аз съм важната личност, избирам двама. Според правилника, ако си имал възможност да го прегледаш, трябва да присъстват няколко. Директорът, който между другото е ливано-американец, има някакво право да избере останалите. Те обикновено разиграват лотария заедно с пресата, за да посочат кои от лешоядите ще имат право да гледат.

— Тогава защо искаш да включиш тази клауза?

— Защото адвокатът винаги е един от двамата избраници на осъдения. Тоест на мен.

— И ти не искаш аз да присъствам на екзекуцията?

— Точно така.

— Но допускаш, че ще искам да присъствам.

— Не допускам нищо. Факт е, че адвокатите умират от желание да видят нещастните си клиенти в газовата камера, щом това стане неизбежно. После нямат търпение да застанат пред телевизионните камери, да плачат и да хленчат за липсата на справедливост.

— И ти смяташ, че аз ще постъпя така?

— Не, едва ли.

— Тогава защо включваш тази клауза?

Сам се облегна напред на лакти. Носът му бе на сантиметри от преградата.

— Защото ти няма да присъстваш на екзекуцията, разбра ли?

— Дадено — каза Адам небрежно и премина към следващата страница. — Няма да се стигне дотам, Сам.

— Браво! Точно това исках да чуя.

— Разбира се, може би ще имаме нужда от губернатора.

Сам изсумтя с отвращение и се отпусна на стола. Кръстоса десния си крак върху лявото коляно и погледна сърдито Адам.

— Споразумението е много ясно.

Така беше наистина. Почти цяла страница бе посветена на зловна атака срещу Дейвид Макалистър. Сам бе забравил юридическия език и бе използвал думи като „циничен“, „егоистичен“ и „нарцистичен“ и често споменаваше неутолимата му страст към рекламата.

— Значи не се имате с губернатора — каза Адам.

Сам изсумтя.

— Това не е много хубаво, Сам.

— Твоето мнение хич не ме интересува.

— Губернаторът би могъл да ти спаси живота.

— Така ли? Та именно заради него съм тук, в Отделението, и чакам да умра в газовата камера. Защо, по дяволите, ще иска да ми спасява живота?

— Не казах, че иска. Казах, че би могъл. Нека не изпускаме възможностите, които имаме.

Сам се ухили и запали цигара. После завъртя очи, сякаш момчето от другата страна на преградата бе най-тъпото същество, което бе виждал от десетилетия, и се облегна на левия си лакът, насочвайки към Адам кривия си десен показалец.

— Ако мислиш, че Дейвид Макалистър ще ми даде оправдателна присъда в последната минута, значи си глупак. Но нека да ти кажа как ще действа той. Ще ни използва и двамата, за да си направи най-голямата възможна реклама. Ще те покани в кабинета си и преди да си стигнал там, вече ще е уведомил журналистите. Ще те изслуша със забележителна искреност. Ще покаже сериозна сдържаност по въпроса дали трябва да умра. Ще насрочи втора среща, по-близо до датата на екзекуцията. А след като си отидеш, ще даде няколко интервюта и ще разгласи всичко, което си му казал. Отново ще разкаже за взривяването на кантората на Крамер. Ще говори за гражданските права и всякакви други радикални глупости за негрите. Вероятно дори ще се разплаче. Колкото повече се доближавам до газовата камера, толкова по-голям ще става циркът с телевизията и пресата. Той ще направи всичко възможно, за да бъде в центъра на вниманието. Ще се среща с теб всеки ден, ако му позволим. С негова помощ ще стигнем до камерата.

— Той може да го направи и без нас.

— И ще го направи. Помни ми думата, Адам. Един час преди да умра, той ще проведе пресконференция някъде, вероятно тук, може би в резиденцията си, ще стои там пред обективите на стотици камери и ще ми откаже снизхождение. И в очите на този негодник ще има сълзи.

— Един разговор с него няма да ни навреди.

— Ти го казваш. Върви и говори. А направиш ли го, ще се позова на втория параграф и ще те изритам обратно в Чикаго.

— Той може да ме хареса. Можем да станем приятели.

— О, и още как. Ти си внук на Сам. Каква страхотна история! Повече репортери, повече камери, повече журналисти, повече интервюта. Ще иска да се запознае с теб, за да може да те влачи със себе си. Ами че ти можеш да му осигуриш втори мандат.

Адам обърна страницата, записа си още нещо и заговори за друго, да се отклони от темата за губернатора.

— Къде си се научил да пишеш така? — попита той.

— На същото място, където и ти. Научихаме същите учени глави, които са ти преподавали. Истински съдии. Почитаеми съдии. Нафукани адвокати. Скучни професори. Чел съм същите глупости, които си учил.

— Не е лошо — каза Адам, докато преглеждаше друг абзац.

— Радвам се, че мислиш така.

— Виждам, че доста си практикувал тук.

— Практика. Какво значи практика? Защо адвокатите практикуват? Защо не могат просто да работят като всички останали? Водопроводчиците практикуват ли? А шофьорите на камиони? Не, те просто работят. Но не и адвокатите. Не, по дяволите. Те са специални и практикуват. При цялата им проклета практика човек мисли, че знаят какво правят. Предполага, че в края на краищата трябва да го правят добре.

— Обичаш ли изобщо някого?

— Това е идиотски въпрос.

— Защо да е идиотски?

— Защото седиш от другата страна на бариерата. И можеш да излезеш от онази врата и да си отидеш. А довечера можеш да вечеряш в хубав ресторант и да спиш в меко легло. От тази страна животът е малко по-различен. Не съм виждал луната от девет години. Държат се с

мен като с животно. Имам си клетка. Имам смъртна присъда, която позволява на щата Мисисипи да ме убие след четири седмици. Затова, синко, ми е трудно да обичам и да проявявам съчувствие. Трудно е да харесваш хората в днешно време. Затова въпросът ти е глупав.

— Да не искаш да кажеш, че си обичал и си проявявал съчувствие, преди да дойдеш тук?

Сам се загледа през отвора в преградата и запуши.

— Още един глупав въпрос.

— Защо?

— Защото няма връзка, адвокате. Ти си адвокат, а не психиатър.

— Аз съм твой внук и следователно имам право да задавам въпроси за миналото ти.

— Питай тогава. Може и да не ти отговоря.

— Защо?

— Миналото си е отишло, синко. То е зад гърба ми. Не можем да поправим стореното. Нито можем да обясним всичко.

— Но аз нямам минало.

— Тогава ти наистина си късметлия.

— Не съм толкова сигурен в това.

— Виж какво, ако очакваш аз да запълня празнините, боя се, че не си попаднал на когото трябва.

— Добре. И кой според теб е подходящият събеседник?

— Не знам. И не ме интересува.

— Но може би мен ме интересува.

— Ами да ти кажа честно, точно сега не ме е много грижа за теб. Не знам дали ми вярваш, но в момента се тревожа много повече за себе си. За себе си и за предстоящото. За себе си и за кожата си. Някъде тиктака голям часовник, и то доста силно. Чува ли го? Поради някаква странна причина, не ме питай защо, но чувам прокле тото тиктакане и то наистина ме безпокои. Много ми е трудно да се тревожа за проблемите на другите.

— Защо влезе в Клана?

— Защото баща ми беше в него.

— А той защо е влязъл?

— Защото баща му е бил в Клана.

— Страхотно. Три поколения.

— Мисля, че са четири. Полковник Джейкъб Кейхол се е бил с Нейтън Бедфорд Форест във войната и според семейната легенда е бил един от първите членове на Клана. Прадядо ми.

— Гордееш се с този факт.

— Това въпрос ли е?

— Да.

— Не става дума за гордост. — Сам кимна към гишето. — Ще подпишеш ли споразумението?

— Да.

— Хайде тогава.

Адам се подписа на последната страница и я подаде на Сам.

— Въпросите, които задаваш, са от много поверителен характер. Като мой адвокат не трябва да споменаваш нито дума пред никого.

— Много добре си знам задълженията.

Сам се подписа и после разгледа двата подписа.

— Кога стана Хол?

— Един месец преди четвъртия ми рожден ден. Не само аз, а цялото семейство. Разбира се, не помня нищо.

— Защо все пак е оставил част от името — Хол? Защо въобще не се е отказал от него и не е станал Милър, Грийн или нещо от този сорт?

— Това въпрос ли е?

— Не.

— Той е бягал, Сам. И е изгарял мостовете след себе си. Струва ми се, че четири поколения в Клана са му дошли твърде много.

Сам остави договора на стола до него и запали нова цигара. Издуха дима към тавана и погледна Адам.

— Слушай, сине — рече той бавно с внезапно омекнал тон, — хайде да оставим засега семейните въпроси настрана. Може би по-късно отново ще се върнем към тях. Сега искам да знам какво ще стане с мен. Какви са ми шансовете, нали разбираш? Ето такива неща. Как ще спреш стрелките на часовника? Какви молби ще подадеш в съда?

— Всичко това зависи от няколко неща. Сам. Зависи от това, което ще ми кажеш за взрива.

— Не те разбирам.

— Ако има някакви нови факти, ще ги представим. Съществуват възможности, повярвай ми. Ще намерим съдия, който ще ни изслуша.

— Какви нови факти?

Адам отгърна следващата страница в бележника си и надраска датата в полето.

— Кой докара зеления понтиак в Кливланд в нощта на взрива?

— Не знам. Някой от хората на Доугън.

— И ти не знаеш името му?

— Не.

— Не ме будалкай, Сам.

— Кълна ти се, че не знам кой е бил. Не съм го виждал. Колата беше оставена на един паркинг. Там я намерих. Трябваше да я върна на същото място. Не съм виждал човека, който я е докарал дотам.

— Защо не го споменаха по време на процесите?

— Откъде да знам? Може би защото е бил дребна риба. Вниманието беше насочено единствено към мен. Защо да си губят времето с него? Нямам представа.

— Крамер е бил бомба номер шест, нали?

— Май че толкова бяха. — Сам отново се приведе напред и лицето му почти докосна преградата. Сниши глас, подбирайки внимателно думите си, сякаш някой ги подслушваше.

— Не си ли сигурен?

— Беше много отдавна. — Той затвори очи и се замисли за миг.

— Да, така беше, номер шест.

— ФБР твърди, че това е бил шестият атентат.

— Това решава спора. Те са винаги прави.

— Веднъж ли е бил използван зеленият понтиак или и при всички останали атентати?

— Доколкото си спомням, два пъти. Гледахме да не използваме една и съща кола.

— Винаги ли Доугън ги доставяше?

— Да. Той беше търговец на коли.

— Знам, Същият човек ли докара понтиака при предишната акция?

— Никога не съм виждал човека, който е докарвал колите. Доугън не действаше по този начин. Беше крайно внимателен и изпипваше всички подробности. Не съм сигурен, но предполагам, че човекът, който е докарвал колите, не е знаел нищо за мен.

— Динамитът в колите ли беше?

— Да. Винаги. Доугън имаше оръжие и експлозиви, които биха стигнали за една малка война. Онези от ФБР не откриха арсенала му.

— Къде се научи да използваш експлозиви?

— В тренировъчния лагер на Клана и от наръчника.

— Вероятно се е предавало по наследство, а?

— Не.

— Сериозно те питам. Как се научи да взривяващ експлозиви?

— Много е просто. Всеки глупак може да се научи за трийсет минути.

— Значи малко практика, и ставаш експерт.

— Практиката е полезна. Не е по-трудно, отколкото да запалиш фойерверк. Драсваш клечка кибрит, независимо каква, и я поставяш в края на дълъг фитил, докато той се запали. После си плюеш на петите. Ако имаш късмет, няма да избухне до петнайсет минути.

— Значи всички в Клана се научават на това?

— Повечето от ония, които познавах, можеха да го правят.

— Познаваш ли все още някои от Клана?

— Не. Те ме изоставиха.

Адам го наблюдаваше внимателно. Пронизващите сини очи бяха спокойни. Бръчките не трепваха. Без признаци на съжаление или гняв. Сам отвърна на погледа му, без да мигне.

Адам се върна отново към бележника си.

— На втори март шейсет и седма е бил вдигнат във въздуха храмът „Хирш“ в Джаксън. Ти ли го направи?

— Преминаваш направо към целта, а?

— Това е лесен въпрос.

Сам мачкаше филтъра на цигарата между устните си.

— Важно ли е?

— Просто отговори на проклетия въпрос — отсече Адам. — Твърде късно е да шикалкавиш.

— Досега не са ми го задавали.

— Ами предполагам, че днес е големият ти ден. Да или не?

— Да.

— Зеленият понтиак ли използва?

— Май така беше.

— Кой беше с теб?

— Защо мислиш, че е имало още някой?

— Защото един свидетел каза, че е видял зеленият понтиак да профучава край мястото няколко минути преди експлозията. Каза също, че в колата е имало двама. В предварителното припознаване дори те е определил като шофьора на колата.

— О, да. Онова приятелче Баскар. Четох за него във вестниците.

— Бил е на ъгъла, когато ти и съучастникът ти сте профучали покрай него.

— Разбира се, че е бил там. Първо той току-що е бил излязъл от бара в три сутринта, пиян като свиня и безчувствен като пън. Сигурно знаеш, че Баскар никога не е припарвал до съдебна зала, никога не е слагал ръка върху Библията и не се е клел да говори истината, никога не е бил на кръстосан разпит и се появи едва след като вече бях в ареста в Гринвил. Тогава сума ти хора вече бяха видели снимки на зеления понтиак. Предварителното припознаване бе направено едва след като снимката ми се появи във всички вестници.

— Значи той лъже?

— Не, просто не е знаел. Имай предвид, Адам, че никога не са ми предявявали обвинение за тази бомба. Никога не са оказвали натиск върху Баскар. Той не е давал показания под клетва. Мисля, че неговата история се появи, след като един репортер от вестник в Мемфис беше обиколил бардаците, докато намери такъв като Баскар.

— Хайде да опитаме по друг начин. Имало ли е с теб някой друг, когато си взривил синагогата на втори март шейсет и седма?

Сам сведе очи към пода, отдръпна се малко от преградата и се отпусна на стола. Както се очакваше, той извади синия пакет от предния си джоб, взе една цигара, чукна филтъра и я стисна с влажните си устни. Драсването на клечката беше следващата кратка церемония, след която към тавана отново се издигна струя плътен дим.

Адам гледаше и чакаше, докато не стана ясно, че скоро няма да има отговор. Забавянето само по себе си беше признание. Той нервно почукваше с писалката си по бележника. Дишането му се учести, получи сърцебиене. Празният стомах започна да го присвива. Не беше ли това лъч светлина? Ако тогава е имало съучастник, може и са действали като екип, но не Сам е поставил динамита, който е убил близнаците на Крамер. Вероятно биха могли да представят този факт на някой благоразположен съдия, който ще ги изслуша и ще нареди

спиране на изпълнението на присъдата. Може би. Вероятно. Беше ли възможно?

— Не — бе тихият, но твърд отговор на Сам, погледна Адам през отвора.

— Не ти вярвам.

— Не съм имал съучастник.

— Не ти вярвам, Сам.

Старецът вдигна небрежно рамене, сякаш това изобщо не го интересуваше. Кръстоса крака и обви с ръце едното си коляно.

Адам си пое дълбоко въздух, надраска нещо, сякаш бе очаквал този отговор, и обърна нова страница.

— В колко часа пристигна в Кливланд в нощта на двайсети април шейсет и седма?

— Кога?

— Първия път.

— Напуснах Клантън около шест. Карах два часа до Кливланд. Значи ще да е било около осем.

— Къде отиде?

— До един търговски център.

— Защо отиде там?

— За да взема колата.

— Зеленият понтиак ли?

— Да. Но той не беше там. Затова отидох до Гринвил, да поогледам малко.

— Беше ли ходил там преди?

— Да. Две седмици преди това, за да разузная. Дори бях минал покрай кантората на евреина, че да я огледам.

— Постъпил си доста глупаво, нали? Защото на процеса секретарката му е познала в теб мъжа, който е влизал в кантората и я е питал за някаква улица, после е искал да ползва тоалетната.

— Много глупаво, наистина. Но пък не съм и помислял, че ще ме хванат. Иначе тя нямаше да види втори път лицето ми. — Той ухапа филтъра и дръпна силно.

— Много лош ход. Разбира се, сега е лесно да седиш тук и да премисляш отново всичко.

— Колко време стоя в Гринвил?

— Около час. После се върнах в Кливланд, за да взема колата. Доугън винаги разработваше подробни планове с няколко възможности. Колата беше оставена на място Б, близо до паркинг на камиони.

— Къде намери ключовете?

— Под постелката.

— Какво направи?

— Качих се да покарам. Излязох от града и стигнах до някакво памуково поле. Намерих едно усамотено място и паркирах колата. Отворих багажника, за да проверя динамита.

— Колко бяха пръчките?

— Мисля, че петнайсет. Обикновено използвах между дванайсет и дваайсет в зависимост от сградата. Двайсет за синагогата, защото беше нова и модерна, от бетон и камък. Но кантората на евреина беше стара дървена постройка, така че петнайсет пръчки динамит щяха да я изравнят със земята.

— Какво още имаше в багажника?

— Обикновени неща. Картонена кутия с динамит. Два капсул-детонатора и петнайсетминутен фитил.

— Това ли е всичко?

— Да.

— Сигурен ли си?

— Разбира се.

— Ами часовниковият механизъм? Детонаторът?

— О, да. Забравих го. Беше в друга, по-малка кутия.

— Опиши я.

— Защо? Чел си протоколите от процесите. Експертът от ФБР майсторски възстанови малката ми бомба. Чел си го, нали?

— Много пъти.

— И си виждал снимките, които представиха на процеса. Онези с парчетата и остатъците от часовниковия механизъм. Виждал си всичко това, нали?

— Виждал съм го. Доугън откъде е взел часовника?

— Никога не съм питал. Такъв може да се купи във всяка дрогерия. Беше евтин, механичен будилник. Нищо особено.

— За първи път ли използва часовников механизъм?

— Знаеш, че е така. Другите бомби се взривяваха с фитили. Защо ми задаваш тия въпроси?

— Защото искам да чуя отговорите ти. Чел съм всичко, но желая да го чуя и от теб. Защо си искал да взривиш със закъснение бомбата в кантората на Крамер?

— Защото ми беше омръзнало да паля фитили и да бягам като луд. Искях да има повече време между поставянето на бомбата и взрива.

— В колко часа я постави?

— Наближаваше четири сутринта.

— В колко часа трябваше да избухне?

— Около пет.

— Къде сбърка?

— Не избухна в пет, а няколко минути преди осем. Тогава в сградата вече имаше хора и някои от тях бяха убити. Затова сега съм тук в червената униформа и се питам какъв ли е мирисът на оня газ.

— Доугън е дал показания, че двамата заедно сте избрали Марвин Крамер за жертва; че Крамер е фигурирал в списъка на Клана от три години; че ти си предложил да се използва часовников механизъм за убийството на Крамер, защото сте познавали навиците му; че си действал сам.

Сам слушаше търпеливо и си пушеше цигарата. Присви очи и кимна. После почти се усмихна.

— Ами боя се, че Доугън превъртя. Ония от ФБР го дебнеха от години и накрая той отстъпи. Знаеш ли, не беше силен човек. — Той пое дълбоко въздух и погледна Адам. — Но част от това, което е казал, е истина. Не всичко, а само някои неща.

— Имал ли си намерение да убиеш Крамер?

— Не. Ние не убивахме хора. Просто вдигахме сгради във въздуха.

— Ами къщата на Пиндър във Висксбърг? Твоя работа ли беше?

Сам кимна бавно.

— Бомбата е избухнала в четири сутринта, докато цялото семейство Пиндър е спяло дълбоко. Шест души. Като по чудо е имало само едно незначително наранява не.

— Не беше чудо. Поставих бомбата в гаража. Ако съм искал да убия някого, щях да я сложа до прозореца на спалнята.

— Половината къща се е срутила.

— Да, а можех да използвам часовник и да изтрепя няколко евреи, докато си ядат гевречетата или каквото е там.

— Защо не го направи?

— Казах ти вече, че не сме имали за цел да убиваме хора.

— А какво сте искали да направите?

— Да сплашваме. Да отмъщаваме. Да попречим на проклетите евреи да финансират движението за граждански права. Опитвахме се да заставим африканците да си кротуват там където им беше мястото — в собствените им училища и църкви, квартали и тоалетни, далеч от нашите жени и деца. Евреи като Марвин Крамер се обявяваха за общество на смесени раси и бунтуваха африканците. Трябваше да вкараме в пътя кучия му син.

— И го вкарахте, нали?

— Получи това, което заслужаваше. Но ми е жал за момчетата.

— Толкова си състрадателен, че ще ме разплачеш.

— Слушай, Адам, и ме чуй добре. Не съм искал да нараня никого. Бомбата бе нагласена да избухне в пет сутринта — три часа преди обичайното време, когато той идваше на работа. Децата са били с него единствено заради грипа на жена му.

— Но не изпитваш угризения за ампутираните крака на Марвин?

— Всъщност не.

— И никакви угризения, че той се самоуби една година след това?

— Не аз, а той е натиснал спусъка.

— Ти си болен, Сам.

— Да, и ще ми стане още по-зле, когато помириша оня газ.

Адам поклати глава с отвращение, но се сдържа и не каза нищо повече. Можеха да спорят по-късно за расизма и омразата, въпреки че той не очакваше в сегашния момент да постигне някакъв напредък със Сам по тези въпроси. Но бе твърдо решен да опита. Сега обаче трябваше да обсъдят фактите.

— След като провери динамита, какво направи?

— Върнах се обратно на паркинга за камиони. Пих кафе.

— Защо?

— Може би съм бил жаден.

— Не ме будалкай, Сам. Просто се постарай да отговориш на въпросите.

— Чаках.

— Какво по-точно?

— Трябваше да убия няколко часа. Наближавате полунощ и исках да прекарам колкото се може по-малко време в Гринвил. Затова убивах времето в Кливланд.

— Говори ли с някого в кафенето?

— Не.

— Имаше ли много хора?

— Наистина не помня.

— Сам ли седеше?

— Да.

— На маса ли?

— Да. — Старецът се ухили, тъй като знаеше какво ще последва.

— Един шофьор на камион, някой си Томи казал, че е видял мъж, който много прилича на теб паркинга за камиони през онази нощ да пие кафе с някакъв младеж.

— Никога не съм виждал мистър Фарис, но смятам че след три години спомените му са поизбледнели. Доколкото знам, не е казал дума на никого, преди да го изнамери някакъв репортер и името му да се появи във вестниците. Чудно как тия мистериозни свидетели изникват години след процесите.

— Защо Фарис не е дал показания на последния процес?

— Не питай мен. Предполагам, защото не е имал какво да каже. Фактът, че съм пил кафе сам или с някой друг седем часа преди взрива, нямаше връзка с делото. Плюс това кафето пих в Кливланд и това няма нищо общо с престъплението.

— Значи Фарис е лъгал?

— Не знам какво е правил Фарис и не ме интересува. Бях сам. Единствено това има значение.

— В колко часа напусна Кливланд?

— Мисля, че наближаваше три.

— И потегли направо към Гринвил?

— Да. Карах до къщата на Крамер, видях, че пазачът седи на верандата, поех към кантората, към четири паркирах зад нея, вмъкнах

се през задния вход, поставих бомбата в един килер в коридора, върнах се при колата и изчезнах.

— В колко часа напусна Гринвил?

— Смятах да си тръгна след взрива. Но както знаеш, напуснах града едва след няколко месеца.

— Къде отиде, след като излезе от кантората на Крамер?

— Намерих едно малко кафене на магистралата, на около половин миля от кантората на Крамер.

— Защо отиде там?

— Да пия кафе.

— Колко беше часът?

— Не знам. Май четири и половина. Имаше ли много хора? — Само няколко. Беше най-обикновена денонощна закусвалня с дебел готвач в мръсна фланелка и келнерка, която мляскаше дъвка.

— Говори ли с някого?

— Говорих с келнерката, когато ѝ поръчах кафето. Май ядох и поничка.

— Значи изпи чаша силно кафе на спокойствие, докато чакаше бомбата да избухне.

— Обичах да слушам как избухват бомбите и да наблюдавам реакциите на хората.

— Значи си го правил и преди това?

— Няколко пъти. През февруари същата година поставих бомба в кантората за недвижими имоти в Джаксън — евреите бяха продали на няколко чернилки къща в бял квартал — и точно бях седнал в една закусвалня през три къщи, когато бомбата гръмна. Тогава използвах фитил и трябваше да изчезна бързо, да оставя колата и да седна някъде. Момичето току-що ми донесе кафето, когато земята се разтърси и всички се вцепениха. Много обичах това. Беше четири сутринта и заведението беше претъпкано с шофьори и пласьори, дори имаше няколко ченгета в един ъгъл, които, естествено, се втурнаха към колите си и изчезнаха сред воя на сирените. Масата ми се разклати толкова силно, че кафето се разля.

— И това те забавляваше, така ли?

— Да, така. Но другите акции бяха доста рисковани. Нямах време да намеря кафене или закусвалня, затова просто обикалях с колата наоколо и чаках върховния момент. Непрекъснато си гледах

часовника и винаги знаех кога ще избухне. Ако се случеше да съм в колата, гледах да съм в края на града. — Сам замълча и силно дръпна от цигарата. Произнасяше думите бавно и внимателно. Очите му шареха наоколо, докато говореше за приключенията си, но изразите му бяха премерени. — Наблюдавах и експлозията у Пиндърови — добави той.

— И как го направи?

— Те живееха в голяма къща в предградията, с много Дървета. Паркирах в подножието на един хълм на около миля от къщата и бях седнал под едно дърво, когато се случи.

— Какво спокойствие.

— Наистина така беше. Пълнолуние, прохладна нощ. Виждах добре улицата и почти целия покрив. Беше толкова спокойно и тихо, всички спяха и изведнъж, бум, покривът хвъркна във въздуха.

— Какъв беше грехът на мистър Пиндър?

— Ами беше еврейин. И обичаше черните. Винаги прегръщаше радикалните африканци, когато идваха от Север и агитираха всички. Обичаше да демонстрира и бойкотира заедно с тях. Подозирахме, че финансира много от дейностите им.

Адам си водеше бележки и се опитваше да възприеме всичко това. Беше му трудно, тъй като не бе за вярване. Може би в края на краищата смъртната присъда не беше толкова лоша идея.

— Да се върнем към Гринвил. Къде се намираше кафенето?

— Не помня.

— Как се казваше?

— Беше преди двацет и три години. А и не беше място, което ти се ще да запомниш.

— На шосе осемдесет и две ли се намираше?

— Май да. Какво смяташ да правиш? Ще си губиш времето да търсиш дебелия готвач и мърлявата келнерка? Съмняваш ли се в това, което ти разказах?

— Да. Съмнявам се.

— Защо?

— Защото не можеш да ми кажеш къде си се научил да правиш бомби с часовников детонатор.

— В гаража зад къщата ми.

— В Клантън ли?

— Извън Клантън. Не е толкова трудно.

— Кой те научи?

— Сам се научих. Имах чертеж, малка брошура с диаграми и други подобни. Фаза едно, фаза две, фаза три. Проста работа.

— Колко пъти пробва подобно устройство преди Крамер?

— Веднъж.

— Къде? Кога?

— В гората недалеч от къщата. Взех две пръчки динамит и другите необходими неща и отидох до едно поточе. Действаше безотказно.

— Разбира се, И всичко това си научил в гаража?

— Казах ти вече.

— В твоята собствена малка лаборатория?

— Наричай го както искаш.

— Ами ония от ФБР претърсиха всеки сантиметър от гаража и другите постройки, докато си бил в предварителния арест. Не откриха нито следа от експлозиви.

— Може би са били некадърни. А може би съм бил доста предпазлив и не съм искал да оставя никакви следи.

— А може би бомбата е била поставена от някой, който е имал опит с експлозивите.

— Не. Съжалявам.

— Колко време стоя в кафенето в Гринвил?

— Доста дълго. Мина пет, после наближи шест. Излязох няколко минути преди шест и подкарах към кантората на Крамер. Всичко изглеждаше нормално. Неколцина ранобудници вече щъкаха навън, а аз не исках да ме видят. Пресякох реката и поех към Лейк Вилидж, Арканзас, после се върнах в Гринвил. Вече беше седем часът, слънцето беше изгряло и по улиците имаше хора. Взрив нямаше. Паркирах колата в една пресечка и пообиколих наоколо. Проклетата бомба не избухваше. А не можех да вляза вътре, нали разбираш? Продължих да обикалям, вслушвах се напрегнато и се надявах земята да се разтърси. Но нищо не се случи.

— Видя ли Марвин Крамер и синовете му да влизат в сградата?

— Не. Завих зад един ъгъл и видях колата му. Дяволска работа. Главата ми беше празна. Не можех да мисля, После обаче си рекох, какво толкова, той е само един евреин и е сторил толкова злини.

Помислих си и за секретарките, и за другите хора, които работят вътре, и отново завих покрай сградата. Помня, че си погледнах часовника в осем без двайсет и ми хрумна, че може би трябва да позвъня анонимно в кантората и да кажа на Крамер, че в килера има бомба. В случай че не ми повярва, можеше да отиде да види и после да си спасява кожата.

— Защо не го направи?

— Нямах монети за телефон. Бях ги дал всичките за бакшиш на келнерката, а не исках да влизам никъде и да развалям пари. Казах ти, че бях страшно нервен. Ръцете ми трепереха, а не исках да будя подозрение. Никой не ме познаваше. А и моята бомба беше вътре в сградата, нали? Намирах се в малък град, където всички се знаят и много добре си спомнят непознатите, когато става въпрос за извършено престъпление. Вървах по тротоара на улицата на Крамер. Пред една бръснарница имаше щанд за вестници и един човек търсеше дребни из джобовете си. Едва не го помолих за десет цента, за да позвъня, но бях ужасно нервен.

— Защо си бил нервен, Сам? Току-що каза, че не те е било грижа дали Крамер ще пострада. Това е била шестата ти бомба, нали?

— Да, но при другите беше лесно. Запалваш фитила, затваряш вратата и чакаш няколко минути. Продължавах да мисля за хубавичката секретарка, която ме упъти за тоалетната. Същата, която по-късно даде показания на процеса. Мислех и за другите, които работеха в него вата кантора, защото, когато ходих там преди, вътре беше пълно с народ. Наближаваше осем и знаех, че работното време започва след няколко минути. Знаех, че ще бъдат убити много хора. Мозъкът ми отказваше да работи. Помня, че стоях до една телефонна кабина, гледах си часовника, после поглеждах към телефона, казвайки си, че трябва да позвъня. Най-накрая влязох вътре, намерих номера, но когато затворих указателя, вече го бях забравил. Затова го намерих отново и започнах да набирам, но се сетих, че нямам десет цента. Реших да вляза в бръснарницата и да поискам. Краката ми тежаха като олово и бях потънал в пот, Приблжих се до бръснарницата, спрях пред витрината и погледнах вътре. Беше претъпкано. Мъжете се бяха наредили покрай стена та, говореха и четяха вестници, а редицата столове беше заета с клиенти, които говореха едновременно. Помня, че двама ме погледнаха, после и други започнаха да се заглеждат и аз отминах.

— Къде отиде?

— Не се сещам точно. Спомням си, че видях една кола да спира пред съседната сграда. Помислих си, че е може би секретарка или някой друг, който се готви да влезе в кантората на Крамер, и май се бях запътил към колата, когато бомбата избухна.

— Значи си бил на отсрещната страна на улицата?

— Така мисля. Помня, че паднах на колене, а отгоре ми се изсипаха парчета стъкла и отломки. Но после почти нищо не си спомням.

На вратата леко се почука и сержант Пакър се появи с голяма пластмасова чаша в ръка, хартиена салфетка и сметана.

— Мислех, че може би ще искате кафе. Извинявайте, че ви прекъсвам. — Той сложи чашата и всичко останало на гишето.

— Благодаря — каза Адам.

Пакър бързо се обърна и се отправи към вратата.

— За мен две пакетчета захар и една сметана — каза Сам от другата страна.

— Да, сър — отсече Пакър, без да спира.

— Обслужването тук е добро — рече Адам.

— Направо е чудесно.

Разбира се, на Сам не му донесоха кафе. Той веднага разбра това за разлика от Адам. И така, след като почака няколко минути, Сам каза:

— Изпий го. — Запали поредната цигара и стана от стола, за да се пораздвижи, докато Адам бъркаше захарта с пластмасова пръчица. Наближаваше единайсет и Сам беше пропуснал едночасовата разходка. Не вярваше, че Пакър ще намери друго време, за да го компенсира. Той се поразходи из стаята, няколко пъти клекна и протегна ръце, наведе се към пръстите на краката си, а коленете му пукаха и ставите изхвъркваха, докато се изправяше. През първите няколко месеца от престоя му в Отделението той свикна редовно да прави физически упражнения. Стигна дотам, че правеше по сто коремни преси в килията си всеки ден. Намали теглото си до седемдесет и пет килограма, за което му помогна и нискокалоричното меню. Коремът му бе плосък и стегнат. Беше по-здрав отвсякога.

Не му трябваше много време обаче да осъзнае, че Отделението е последният му дом и че един ден ще го убият. Каква беше ползата от добро здраве и силни мускули, когато човек е затворен двайсет и три часа Дневно в очакване на смъртта? Постепенно спря упражненията. Започна да пуши повече. Сред другарите си Сам бе смятан за късметлия главно защото получаваше нещичко отвън. По-малкият брат на Сам, Дони, който живееше в Северна Каролина, му изпращаше веднъж месечно кашон с цигари „Монклер“. Сам пушеше средно по три-четири пакета дневно. Искаше да изпревари щатските власти и сам да се унищожи.

Предпочиташе това да стане чрез някаква продължителна болест или друго страдание, изискващи скъпо лечение, което според конституцията щатът Мисисипи бе длъжен да му осигури.

Изглежда, щеше да изгуби състезанието.

Федералният съдия, който контролираше Парчман въз основа на решението по дело, водено преди време за правата на затворниците, бе издал категорични заповеди за промяна на основните процедури в

затвора. Внимателно беше определил правата на затворниците до най-малките подробности, като размерите на всяка килия в Отделението и точната сума пари, която можеха да притежават. Максимумът беше двайсет долара. Наричаха ги „прах“, тъй като винаги пристигаха отвън. Осъдените на смърт нямаха право да работят и да печелят пари. Щастливците получаваха по няколко долара месечно от роднини и приятели. Можеха да ги похарчат в бюфета — за безалкохолни напитки, сладкиши, закуски и истински цигари, а не свити от тях.

Повечето затворници не получаваха нищо отвън. Те търгуваха, разменяха и събираха монети, с които можеха да си купят тютюн на листа, които свиваха в тънка хартия и пушеха бавно. Сам наистина бе късметлия.

Той седна и запали нова цигара.

— Защо не даде показания на процеса? — попита го адвокатът му през преградата.

— На кой процес?

— Добър въпрос. На първия. И на втория.

— Не се наложи. Брейзълтън избра изцяло бял състав от съдебни заседатели, които проявиха съчувствие и разбиране. Знаех, че тези хора няма да ме осъдят. Нямаше смисъл да давам показания.

— А на последния процес?

— Там беше малко по-сложно. С Кийз го обсъждахме много пъти. Отначало той мислеше, че би било полезно, защото можех да обясня на съдебните заседатели какви са били намеренията ми. Че никой не е трябвало да пострада и прочие. Че бомбата е трябвало да избухне в пет часа. Но знаехме, че кръстосаният разпит ще е безмилостен. Съдията беше разпоредил вече, че могат да се обсъждат и другите бомбени атентати, за да се изяснят някои неща. Щяха да ме принудят да призная, че всъщност аз съм поставил бомбата, всичките петнайсет пръчки динамит, което беше повече от достатъчно, за да бъдат убити много хора.

— И така, защо не даде показания?

— Заради Доугън. Лъжливото копеле каза пред съдебните заседатели, че планът ни бил да убием евреина. Той беше много благодатен свидетел. Ами помисли си, явява се бившият маг на Клана като свидетел на обвинението срещу един от неговите хора. Беше силен ход и съдебните заседатели веднага се хванаха.

— Защо излъга Доугън?

— Джери полудя, Адам. Искам да кажа, че той наистина откачи. Ония от ФБР го дебнаха петнайсет години, подслушваха телефона му, следяха жена му из града, тормозеха роднините му, заплашваха децата му, звъняха на вратата му по всяко време на денонощието. Животът му беше ад. Някой винаги го наблюдаваше и подслушваше. Той загуби бдителността си и тогава се намесиха данъчните. Заедно с ФБР го уведомили, че го чакат трийсет години в кафеза. Доугън се огъна. След процеса научих, че е заминал за известно време. В съответното заведение. Лекували го, върнал се вкъщи и скоро след това умрял.

— Значи Доугън е мъртъв?

Сам се стресна и не можа да дръпне докрай от цигарата си. Димът излизаше от устата му и се къдреше нагоре към носа и очите, а те в този момент гледаха недоверчиво през отвора право в очите на внука.

— Не знаеше ли за Доугън? — попита той.

Адам трескаво прерови в ума си безбройните статии и истории, които бе събрал и картотекирал. После поклати глава.

— Не. Какво е станало с него?

— Мислех, че знаеш — отвърна Сам. — Мислех, че си наизустил всичко, свързано с мен.

— Знам много неща за теб, Сам. Но наистина не знаех за Джеремайя Доугън.

— Изгоря по време на пожар у дома си. Той и жена му. Една нощ, както си спели, някаква тръба започнала да пропуска газ. Съседите казали, че било като бомбен взрив.

— Кога се е случило?

— Точно една година след деня, в който той свидетелства срещу мен.

Адам се опита да запише всичко това, но писалката му отказваше. Потърси отговор в изражението на Сам.

— Година ли?

— Да.

— Интересно съвпадение.

— Аз бях тук, разбира се, но научих само откъслечни неща. Ченгетата го нарекоха злополука. Всъщност мисля, че имаше дело срещу газовата компания.

— Значи не мислиш, че е било убийство?

— Напротив, сигурен съм, че е бил убит.

— Добре. Кой го е направил?

— Всъщност ония от ФБР-то идваха тук и ми зададоха няколко въпроса. Представяш ли си? Федералните си пъхат носа тук. Две момчета от Север. Просто нямаха търпение да посетят Отделението на осъдените на смърт, да се перчат със значките си и да се срещнат с истински жив терорист от Клана. Бяха дяволски уплашени — страхуваха се дори от сенките си. Задаваха ми тъни въпроси в продължение на един час и после си отидоха. Оттогава не съм виждал никого.

— Кой може да е убил Доугън?

Сам захапа филтъра и смукна за последен път от цигарата. Угаси я в пепелника, докато изпускаше дима през преградата. Адам размаха ръце, за да разсее дима, но Сам не му обърна внимание.

— Много хора — промълви той.

Адам си записа в полето на бележника, че трябва да говорят за Доугън по-късно. Първо ще направи проучване и в някой бъдещ разговор отново ще се върне на тази тема.

— Само заради самия спор — каза той все още пишейки — май е трябвало да дадеш показания, за да се противопоставиш на Доугън.

— Почти го направих — каза Сам с нотка на съжаление. — Последната вечер преди края на процеса аз, Кийз и помощничката му, забравих й името, стояхме до полунощ и обсъждахме дали да дам показания, или не. Само си помисли, Адам. Щях да бъда принуден да призная, че аз съм поставил бомбата, че е имало часовников механизъм и е трябвало да избухне по-късно, че съм бил замесен и в други бомбени атентати и че съм стоял на отсрещната страна на улицата по време на взрива. Плюс това обвинението бе вече доказало, че Марвин Крамер е бил предварително определена мишена. Имам предвид записите на телефонни разговори, които ония от ФБР пуснаха пред съдебните заседатели. Трябваше да ги чуеш. Поставиха огромни високоговорители в залата и сложиха касетофона на една маса пред заседателите, сякаш беше нещо като жива бомба. Прозвуча гласът на Джери, говореше с Уейн Грейвз, записът стържеше, но се чуваше. Заканваше се да унищожи Марвин Крамер, хвалеше се как щял да изпрати групата си, тоест мен, до Гринвил, за да се погрижа за всичко.

Гласовете сякаш бяха на призраци от ада и съдебните заседатели попиваха всяка дума. Имаше голям ефект. Последваха, разбира се, показанията на самия Доугън. Бих изглеждал направо смешен, ако в този момент се опитам да дам показания и да убедя заседателите, че всъщност не съм лош човек. Макалистър щеше да ме изяде с парцалите. Затова решихме да не давам показания. Сега, като се връщам назад, разбирам, че е било погрешен ход. Трябваше да говоря.

— Но по съвет на адвокатата си не си го направил, така ли?

— Виж, Адам, ако смяташ да атакуваш Кийз на основание неефективна защита, откажи се. Платих доста на Кийз, ипотекирах цялото си имущество и той свърши добра работа. Гудман и Тайнър също обмисляха как да спипат Кийз, но не можаха да открият нищо нередно в неговата защита. Откажи се.

В делото на Кейхол в „Кравиц и Бейн“ доста голяма част бе отделена на проучвания и бележки по въпроса за защитата в лицето на Бенджамин Кийз.

Неефективната защита беше стандартният аргумент при обжалването на смъртната присъда, но той не бе използван в делото на Сам. Гудман и Тайнър го бяха обсъждали подробно и бяха разнасяли дълги резюмета напред-назад между канцелариите на шейсет и първия и шейсет и шестия етаж в Чикаго. Последното гласеше, че Кийз си е свършил толкова добре работата на процеса, че няма в какво да бъде обвинен.

Делото включваше и три страници писмо на Сам с изричната забрана да се атакува Кийз за каквото и да било. Заявяваше, че няма да подпише никаква петиция по този въпрос.

Последното резюме обаче бе написано седем години по-рано, когато смъртта бе все още далечна възможност. Сега положението беше различно. Трябваше отново да се извадят наяве различни доводи и дори да се измислят нови. Дошло бе времето да се хванат и за сламка.

— Къде е сега Кийз? — попита Адам.

— Последното, което научих, е, че намерил някаква работа във Вашингтон. Писа ми преди около пет години че се отказва от адвокатската практика. Много тежко понесе загубата на делото. Май никой от нас не очакваше подобен изход.

— Не си очаквал да те осъдят?

— Всъщност не. Нали знаеш, че два пъти се отървах. Съставът от съдебни заседатели при третия процес включваше осем бели или по-скоро англо-американци. Независимо, че процесът тръгна зле, мисля, че изобщо не вярвах, че ще ме осъдят.

— А Кийз?

— О, той не беше спокоен. И приемаше всичко много сериозно. С месеци наред се подготвяхме за процеса. Той изостави другите си клиенти, пренебрегваше дори семейството си седмици наред преди процеса. Макалистър правеше изявления във вестниците май всеки ден и колкото повече говореше, толкова повече работехме. Публикуваха списъка на вероятните съдебни заседатели, четиристотин души. Проучването на всички тях ни отне много дни. Подготовката му преди процеса беше безупречна. Не бяхме наивни.

— Лий ми каза, че си смятал да изчезнеш.

— Значи ти е казала.

— Да, снощи.

Той почука с филтъра по плота на гишето и известно време гледа благоговейно цигарата, сякаш щеше да му бъде последната в живота.

— Да, мислех и за този вариант. Минаха почти четиринайсет години, преди Макалистър да ме подгони. Бях свободен човек, когато вторият процес свърши и се върнах вкъщи. Четирийсет и шест годишен, оправдан от два състава съдебни заседатели. Всичко беше зад гърба ми. Бях щастлив. Животът беше нормален. Занимавах се със земеделие, имах малка дъскорезница, пиех кафето си в града и гласувах във всички избори. Ония от ФБР-то ме следиха няколко месеца, но скоро се увериха, че съм се отказал от бомбите. От време на време някой досаден репортер или журналист се изтърсваше в Клантън със своите въпроси, но никой не искаше да разговаря с тях. Всички бяха от Север, тъпи, груби и невежи, и не се застояваха дълго. Веднъж един дойде вкъщи и не щеше да си тръгне. Вместо да си взема пушката, аз просто пуснах кучетата и те го сръфаха. Втори път не се върна. — Той се подсмихна и запали цигара. — И в най-ужасните си мисли не съм си представял, че ще стане така. Ако имах и най-малкото подозрение, най-беглата представа, че това може да ми се случи, щях да изчезна преди много години. Бях напълно свободен, разбираш ли, без всякакви ограничения. Щях да отида в Южна Африка, да си

променя името, да изчезна за известно време, а после да се заселя някъде, например в Сао Пауло или в Рио де Жанейро.

— Като Менгеле.

— Нещо подобно. Знаеш, че него не можах да го пипнат. Не можах да хванат нито един от тях. Сега щях да си живея в хубава къщичка, да говоря португалски и да се присмивам на глупаци като Дейвид Макалистър. — Сам поклати глава, затвори очи и се унесе в мечти.

— Защо не замина, когато Макалистър започна да вдига шум?

— Защото бях глупак. Всичко стана бавно. Като лош сън, който постепенно се превръща в реалност. Първо Макалистър бе избран след всички обещания, които даде. Няколко месеца по-късно Доугън бе притиснат от данъчните власти. Започнах да чувам слухове и да чета разни неща по вестниците. Но просто не исках да повярвам, че това би могло да ми се случи. Преди да се осъзная, ФБР-то вече ме следеше и не можех да бягам.

Адам погледна часовника си и изведнъж се почувства уморен. Говореха повече от два часа и той имаше нужда от свеж въздух и слънце. Болеше го главата от цигарения дим, а и в стаята ставаше все по-горещо. Той затвори писалката и пъхна бележника си в куфарчето.

— По-добре да тръгвам — каза той към преградата. — Вероятно утре ще се върна отново.

— Ще бъда тук.

— Лукас Ман ми даде разрешение да идвам когато поискам.

— Той е голяма работа, нали?

— Добър е. Просто си върши работата.

— Също и Найфе, и Наджънт, а и останалите бели хора.

— Бели хора ли?

— Да, това е жаргонът за властите. Никой всъщност не иска да ме убива, но те просто си вършат работата. Ами вземи онзи малък лумпен с деветте пръста, официалния палач, дето смесва различните видове газ и ги пуска в камерата. Питай го какво прави, когато ме връзва, и той ще ти каже, че просто си върши работата. Свещеникът в затвора, лекарят и психиатърът, както и охраната, която ще ме придружи до камерата, и санитарите, които ще ме изнесат, ами всички те са чудесни хора и нямат нищо особено против мен, просто си вършат работата.

— Едва ли ще се стигне дотам, Сам.

— Това обещание ли е?

— Не. Но бъди оптимист.

— Да. Оптимизмът е наистина популярен тук. Аз и момчетата си падаме по мотивационните програми, както и по програмите за пътувания и хоум шопинг. Африканците предпочитат сериалите.

— Лий се тревожи за теб, Сам. Искаше да ти каже, че мисли за теб и се моли.

Сам прехапа долната си устна и се загледа в пода. Кимна бавно, но не каза нищо.

— Ще живея при нея през следващия месец.

— Все още ли е омъжена за оня?

— Ами така изглежда. Искане да те види.

— Не.

— Защо не?

Сам внимателно стана от стола и почука на вратата зад него. Обърна се и се взря в Адам през преградата. Гледаха се в очите, докато пазачът не отвори вратата, за да изведе Сам.

— Момчето си отиде преди един час. Получил е съгласието на Сам, въпреки че не го видях в писмен вид — обясняваше Лукас Ман на Филип Найфе, който стоеше до прозореца в своята канцелария и наблюдаваше група затворници, които събираха боклука по шосето. Найфе имаше главоболие, гърбът също го пробощдаше, а бе минала едва половината от един ужасен ден, започнал с три обаждания рано сутринта от губернатора и две от Роксбър, главния прокурор. Причината за обажданията бе, разбира се, Сам.

— Значи той си е осигурил адвокат — каза Найфе, като леко разтриваше гръбнака си с юмрук.

— Да, и момчето наистина ми хареса. Отби се на излизане и изглеждаше, сякаш го е бутнал камион. Мисля, че не им е лесно, на него и на дядо му.

— Ще стане още по-лошо за дядото.

— И за всички нас.

— Знаеш ли какво ме попита губернаторът? Искаше да получи копие от нашия правилник за екзекуции. Отговорих му, че не може. Той каза, че като губернатор на този щат смята за редно да има такова копие. Опитах се да му обясня, че това всъщност не е никакво ръководство, а малка брошура от отделни листа, прикрепени в черна папка, което претърпява големи промени всеки път, когато вкараме някой в газовата камера. Искал да знае как все пак го наричаме. Отговорих му, че не го наричаме никак, всъщност няма никакво официално име, защото, слава богу, не се налага да се използва често, но че аз лично го наричам Малката черна книжка. Той продължи да настоява, с което ме ядоса, приключихме разговора, а петнайсет минути по-късно адвокатът му, онзи дребен гърбав смръдльо с очилата...

— Ларамор.

— Ларамор ми позвъни и каза, че според еди-кой си параграф от закона губернаторът има право на копие от правилника. Накарах го да

чака на слушалката десет минути, извадих кодекса, после прочетохме заедно закона и, разбира се, както обикновено се оказа, че той лъже и блъфира, смятайки ме за кретен. В моето копие нямаше такъв параграф. Треснах му слушалката. Десет минути по-късно губернаторът отново позвъни, вече съвсем омекнал, каза ми да забравя Малката черна книжка, че той е много загрижен за конституционните права на Сам и прочие и иска от мен само да го държа в течение на нещата. Не е ли готин, а? След половин час позвъни Роксбър, познай защо. Искане да знае дали съм разговарял с губернатора. Знаеш ли, Роксбър си мисли, че с него сме много гъсти, понеже сме стари политически партньори, нали разбираш, значи можем да си вярваме. И така, той ми каза, поверително, разбира се, като на приятел, че според него губернаторът може да се опита да използва екзекуцията за собствени политически цели.

— Глупости! — отсече Лукас.

— Да, а аз викам: „Не мога да повярвам, че мислиш така за нашия губернатор.“ Бях съвсем сериозен и той също и си обещахме, че ще наблюдаваме изкъсо губернатора и щом забележим, че се опитва да използва това положение, незабавно ще се информираме взаимно. Роксбър каза, че има някои неща, с които може да отрезви губернатора, ако излезе от релси. Не посмях да попитам какво точно има предвид, но изглеждаше уверен в себе си.

— Е, кой е по-голям глупак от двамата?

— Трудно е да се каже, вероятно Роксбър. — Найфе внимателно се протегна и се запъти към писалището си. Беше си свалил обувките, а отзад ризата му се бе измъкнала от панталоните. Очевидно изпитваше болка. — И двамата са безгранично алчни за слава. Приличат на две малки момчета, страшно уплашени, че едното ще получи по-голямо парче сладкиш от другото. Мразя ги и двамата.

— Всички ги мразят, освен гласоподавателите.

На вратата се почука силно, три пъти на равни интервали.

— Сигурно е Наджънт — каза Найфе и усети, че болката изведнъж се усили. — Влез.

Вратата се отвори бързо и полковник от запаса Джордж Наджънт влезе с отмерена крачка в стаята, спирайки за миг, за да затвори, и се приближи делово към Лукас Ман, който не стана, но все пак му протегна ръка.

— Привет, мистър Ман — поздрави отривисто Наджънт и пристъпи напред, за да се ръкува през писалището и с Найфе.

— Седни, Джордж — каза Найфе, посочвайки един празен стол до Ман. Найфе искаше да му нареди да зареже военните глупости, но знаеше, че е безполезно.

— Да, сър — отвърна Наджънт и седна, като държеше гърба си изправен.

Въпреки че в Парчман униформи носеха само пазачите и затворниците, Наджънт бе успял да измайстори униформа и за себе си. Ризата и панталоните му бяха тъмнозелени, съвсем по мярка, безупречно изгладени, с ръбове, които като по чудо не се мачкаха. На няколко сантиметра над глезените панталоните изчезваха в кожени черни ботуши, които се лъскаха и бършеха най-малко два пъти дневно, така че винаги блестяха.

Веднъж бе плъзнал слух, че някой бил забелязал залепнала кал върху едната подметка, но слухът не бе потвърден. Горното копче на ризата му бе разкопчано и така се образуваше равностраничен триъгълник, който разкриваше сива фланелка. Джобовите и ръкавите бяха обикновени, без всякаква украса, медали и ленти, а Найфе отдавна подозираше, че това е доста унищително за полковника. Прическата бе военна, взета ниско над ушите, с тънък пласт сиви кичури отгоре. Наджънт бе на петдесет и две. Бе служил на страната си трийсет и четири години, отначало като редник в Корея, а по-късно като капитан във Виетнам, където бе воювал зад писалището. Бе пострадал при автомобилна злополука и го бяха върнали вкъщи с още една лента.

Вече две години Наджънт служеше безупречно като помощник главен надзирател и доверен и лоялен подчинен на Найфе. Той обичаше подробностите, правилата и наредбите. Изгълтваше с кориците всички ръководства, непрекъснато пишеше нови процедури, директиви и модификации на съществуващите наредби и ги даваше на директора да ги види. Създаваше доста главоболия, но въпреки това беше необходим. За никого не бе тайна, че о.з. полковникът иска да заеме поста на Найфе след две години.

— Джордж, говорехме с Лукас за положението на Кейхол. Не знам доколко си запознат с обжалването, но вчера Пети областен съд е

спрял отлагането на присъдата, така че след четири седмици ще имаме екзекуция.

— Да, сър — отсече Наджънт, попивайки и намествайки в съзнанието си всяка дума. — Прочетох го в днешния вестник.

— Добре. Лукас смята, че този път екзекуцията може и да се състои. Нали, Лукас?

— Шансът е доста голям. Повече от петдесет на сто — каза Лукас, без да гледа Наджънт.

— Откога си тук, Джордж?

— От две години и един месец.

Директорът пресмяташе нещо и разтриваше слепоочията си.

— Изпусна ли екзекуцията на Парне?

— Да, сър. С няколко седмици — отвърна той с леко разочарование.

— Значи не си присъствал досега на екзекуция?

— Не, сър.

— Ами те са ужасни, Джордж. Просто ужасни. Най-лошата част от работата. Честно казано, просто не съм готов за това. Надявах се да се пенсионирам, преди да използваме отново камерата, но сега ми изглежда съмнително. Имам нужда от помощ.

Гърбът на Наджънт сякаш се изпъна още повече. Той кимна бързо, а очите му зашариха във всички посоки. Найфе внимателно седна, смръцвайки се, докато се наместваше в мекия кожен стол.

— Тъй като не се чувствам готов този път, Джордж, с Лукас си помислихме, че може би ти ще се справиш добре.

О.з. полковникът не можа да скрие усмивката си. После тя бързо изчезна от лицето му и бе заменена с най-сериозно изражение.

— Сигурен съм, че мога да се справя, сър.

— И аз смятам така. — Найфе посочи към една черна папка в ъгъла на бюрото си. — Тук имаме нещо като правилник. Ей то там, мъдростта, събрана от двайсетина посещения в газовата камера през последните трийсет години.

Наджънт присви очи и се втренчи в черната книжка. Забеляза, че страниците са с различна големина, събрани и небрежно подредени в папката, която бе изтъркана и вехта. Той бързо реши, че само след няколко часа ръководството ще се превърне в книга, достойна за

публикуване. Това щеше да бъде първата му задача. Щеше да я изпълни безупречно.

— Защо не я прочетеш довечера и утре отново да се съберем?

— Да, сър — отвърна полковникът самодоволно.

— И нито дума на никой, докато не поговорим отново, разбра ли?

— Да, сър. — Наджънт кимна стегнато на Лукас Ман и излезе от кабинета, прегърнал черната книжка както дете стиска новата си играчка. Вратата се затвори след него.

— Откачен е — каза Лукас.

— Знам. Ще го наблюдаваме.

— Трябва да го следим. Толкова е щур, че може да пусне малко газ на Сам още този уикенд.

Найфе отвори едно от чекмеджетата на писалището и извади шишенце с хапчета. Глътна две, без вода.

— Отивам си вкъщи, Лукас. Трябва да си легна. Вероятно ще умра преди Сам.

— Тогава побързай.

Телефонният разговор с Е. Гарнър Гудман бе кратък. Адам обясни с известна нотка на гордост, че той и Сам са сключили писмено споразумение да поеме защитата му и че вече са прекарвали четири часа заедно, въпреки че не са свършили кой знае колко работа. Гудман искаше копие от споразумението и Адам му обясни, че засега няма копия, че оригиналът е на сигурно място в една килия в Отделението за осъдени на смърт и че ще направи копие само ако клиентът му се съгласи.

Гудман обеща да прегледа отново делото и да се залови за работа. Адам му даде телефонния номер на Лий и обеща да го държи в течение. Затвори телефона и отправи поглед към две ужасяващи съобщения, оставени до компютъра. И двете бяха от репортери, единия от вестник в Мемфис, а другия от телевизионен канал в Джаксън, щата Мисисипи.

Бейкър Кули бе разговарял и с двамата. Всъщност телевизионният екип от Джаксън се бе явил на пропуската на фирмата и бе напуснал едва след порой заплахи от страна на Кули. Цялото това

внимание бе разстроило еднообразното ежедневие на клона на „Кравиц и Бейн“ в Мемфнс. На Кули никак не му беше приятно. Другите съдружници почти не говореха с Адам. Секретарките бяха любезни, както изискваше длъжността им, но гледаха да стоят далеч от кабинета му.

Репортерите знаят, беше го предупредил мрачно Кули. Знаели, че Сам и Адам са дядо и внук. Няма представа как са научили, във всеки случай не от него. Той не бил казвал на никого. Но, разбира се, след като вече се разчуло, бил принуден да събере колегите си и да им съобщи новината.

Наближаваше пет. Адам седна зад писалището си. През затворената врата чуваше гласовете на чиновниците, помощниците и другите служители, които се готвеха да си тръгват. Той реши, че няма какво да каже на телевизионния репортер. Набра номера на Тод Маркс от „Мемфис Прес“. Съобщение на телефонния секретар го поведе през лабиринтите на звуковата поща и след две минути мистър Маркс вдигна вътрешния телефон с пет Цифрен номер и каза забързано:

— Тод Маркс. — Гласът му звучеше хлапашки.

— Обажда се Адам Хол от „Кравиц на Бейн“. Намерих съобщение да ви позвъня.

— Да, мистър Хол — изчурулика Маркс вече дружелюбно и не така забързано. — Благодаря ви, че ми се обадохте. Аз, въ, е, ние дочухме слух, че ще поемете Делото Кейхол и... въ, просто се опитвам да установя дали това е истина.

— Аз представлявам мистър Кейхол — каза Адам като си мереше думите.

— Да, ами точно това научихме. И, въ... вие от Чикаго ли сте?

— Да.

— Ясно. Ами как получихте делото?

— Фирмата, в която работя, е представлявала Сам седем години.

— Да, така е. Но той не се ли отказа наскоро от вашите услуги?

— Да. А сега отново наема фирмата. — Адам чуваше тракането на клавиатурата, докато Маркс записваше всичко в компютъра.

— Разбирам. Носи се слух, предполагам наистина е само слух, че Сам Кейхол е ваш дядо.

— Откъде сте научили това?

— Ами нали знаете, че си имаме източници и трябва да ги пазим в тайна. Просто не мога да ви кажа.

— Да, разбирам. — Адам пое дълбоко дъх и накара Маркс да чака от другата страна на жицата. — Къде сте сега?

— В редакцията на вестника.

— А тя къде се намира? Не познавам града.

— Вие къде сте? — попита Маркс.

— В центъра. В кабинета си.

— Аз съм наблизо. Ще дойда след десет минути.

— Не, не тук. Да се срещнем навън. В някое тихо барче.

— Добре. Хотел „Пийбоди“ е на Юниън, съвсем близо до вас. Встрани от фоайето има хубаво барче, казва се „Молардс“.

— Ще бъда там след петнайсет минути. Елате сам, ясно ли е?

— Разбира се.

Адам затвори телефона. В споразумението, написано от Сам, имаше някакви неточни и двусмислени забележки, чрез които той се опитваше да попречи на адвоката си да говори с представители на пресата. Самата клауза даваше възможност за много вратички, които всеки адвокат можеше да използва, но Адам не искаше да насилва нещата. След двете посещения дядо му продължаваше да бъде загадка за него. Той не обичаше адвокатите и лесно щеше да се откаже от още един, пък бил той и собственият му внук.

„Молардс“ се пълнеше бързо с млади служители, които имаха нужда от едно-две силни питиета, преди да поемат към предградията. Всъщност в търговската част на Мемфис живееха малко хора, така че банкерите и брокерите се събираха тук и в безброй други барове, където се наливаха с бира в зелени бутилки и сръбваха шведска водка. Нареждаха се покрай бара или около малките маси, за да обсъдят пазарната конюнктура и да спорят за бъдещето на младежта. Беше шикозно заведение с истински тухлени стени и дъсчен под. На една маса до вратата бяха наредени подноси с пилешки крилца и дробчета, увити в бекон.

Адам зърна младия мъж в джинси, с бележник в ръка. Той се представи и отидоха до една маса в ъгъла. Тод Маркс беше най-много на двайсет и пет. Носеше очила с телени рамки и коса до раменете. Държеше се сърдечно, но изглеждаше малко нервен. Поръчаха си бира „Хайнекен“.

Бележникът беше върху масата, готов за записки, и Адам реши да вземе нещата в свои ръце.

— Първо да изясним няколко основни правила — каза той. — Нищо от това, което ще кажа не може да се публикува. Не можете да ме цитирате за каквото и да е. Разбрахме ли се?

Маркс вдигна рамене, сякаш нямаше нищо против, но не беше точно това, което бе очаквал.

— Добре — каза той.

— Ще отговоря на някои ваши въпроси, но не на много. Дойдох тук, защото искам да получите вярна информация, разбирате ли?

— Напълно. Сам Кейхол ваш дядо ли е?

— Сам Кейхол е мой клиент и иска от мен да не давам информация за пресата. Затова не можете да ме цитирате. Тук съм само за да потвърдя или отрека някои слухове. И това е всичко.

— Добре. Но той дядо ли ви е?

— Да.

Маркс пое дълбоко дъх и преглътна този невероятен Факт, несъмнено прелюдия към някаква сензационна история. Вече си представяше заглавията.

После осъзна, че трябва да зададе още няколко въпроса. Внимателно извади писалка от джоба си.

— Кой е баща ви?

— Баща ми е покойник.

Последва дълга пауза.

— Добре. Значи Сам е баща на майка ви?

— Не. Сам е баща на баща ми.

— Добре. Защо фамилните ви имена са различни?

— Защото баща ми си е сменил името.

— Защо?

— Няма да отговоря на този въпрос. Не искам да навлизам в подробности за семейството ми.

— В Клантън ли сте израснали?

— Не. Роден съм там, но сме заминали, когато съм бил на три години. Родителите ми се преместили в Калифорния. Там съм израснал.

— Значи не сте били близо до Сам Кейхол?

— Не.

— Познавахте ли го?

— Вчера се запознахме.

Маркс се замисли за следващия въпрос, но за щастие донесоха бирата. Отпиха едновременно и замълчаха. Репортерът се загледа в бележника си, надраска нещо и после попита:

— Откога работите за „Кравиц и Бейн“?

— Почти година.

— Откога работите по делото Кейхол?

— От ден и половина.

Маркс отпи голяма глътка и загледа Адам, сякаш очакваше обяснение.

— Вижте, въ... мистър Хол...

— Наричайте ме Адам.

— Добре, Адам. Тук нещо не пасва. Бихте ли ми помогнали?

— Не.

— Добре тогава. Четох някъде, че Кейхол наскоро се отказал от услугите на „Кравиц и Бейн“. Работехте ли вече по делото по това време?

— Току-що ви казах, че се занимавам с делото от ден и половина.

— Кога за първи път отидохте в Отделението за осъдени на смърт?

— Вчера.

— Той знаеше ли, че ще отидете?

— Не желая да говоря за това.

— Защо?

— Това е много личен въпрос. Няма да обсъждам посещенията си в Отделението. Ще потвърдя или отрека само онези неща, които вие можете да установите другаде.

— Сам има ли и други деца?

— Няма да обсъждам семейни въпроси. Сигурен съм, че вестникът ви вече е отразил това.

— Но то беше много отдавна.

— Тогава потърсете сам отговора.

Маркс отпи още една голяма глътка, после дълго гледа в бележника си.

— Какви са вероятностите за извършването на екзекуцията на осми август?

— Много трудно е да се каже. Не искам да гадая.
— Но всички възможности за обжалване са изчерпани, нали?
— Може би. Да кажем, че ще имам доста работа.
— Може ли губернаторът да нареди помилване?
— Да.
— Това не е ли един шанс?
— Вероятността е малка. Би трябвало да го попитате.
— Клиентът ви ще даде ли някакви интервюта преди екзекуцията?
— Едва ли.
Адам погледна часовника си, сякаш изпускаше самолет.
— Имате ли други въпроси? — попита той и допи бирата си.
Маркс пхна писалката в джоба на ризата.
— Можем ли да поговорим друг път?
— Зависи.
— От какво?
— От това как ще използвате тази информация. А ако продължите да се интересувате от семейството, просто откажете се.
— Май има доста тайни, а?
— Няма да ви отговоря. — Адам стана и протегна ръка. — Приятно ми беше да се запознаем.
— Благодаря ви. Ще ви позвъня.
Адам мина бързо покрай тълпата до бара и изчезна във фоайето на хотела.

От всички глупави и дребнави наредби, наложени на затворниците в Отделението, най-дразнещото правило за Сам беше това за тринайсетте сантиметра. Този бисер в законотворчеството поставяше ограничение върху количеството правни документи, които осъденият на смърт може да държи в килията си. Дебелината на тези документи, събрани и притиснати заедно, не можеше да надвишава тринайсет сантиметра. Делото на Сам не се различаваше много от делата на другите затворници и след девет години войни и обжалвания то изпълваше два големи кашона. Как, по дяволите, можеше да проучва, а и да се подготви при ограниченията, наложени от правилото за тринайсетте сантиметра?

Пакър бе влизал в килията му няколко пъти с линейка, която размахваше като диригентска палка, за да измери внимателно папките. Всеки път Сам превишаваше лимита; веднъж според изчисленията на Пакър бе стигнал четирийсет и шест сантиметра. Всеки път Пакър пишеше рапорт за нарушаване на правилата, с който досието на Сам в затвора нарастваше още повече. Сам често се питаше дали делото му в административната сграда надвишава тринайсет сантиметра. Вероятно да. И кой го бе грижа? Бяха го държали в кафеза девет години с единствената цел да запазят живота му, за да могат един ден да му го отнемат. Какво друго биха могли да му направят?

Всеки път Пакър му даваше двацет и четири часа, за да намали обема на документацията си. Обикновено Сам изпращаше по пощата няколко сантиметра на брат си в Северна Каролина. Няколко пъти неохотно бе изпращал два-три сантиметра на Е. Гарнър Гудман.

В момента бе превишил лимита с трийсетина сантиметра. А под дюшека държеше тънка папка с делата, гледани напоследък във Върховния съд. Имаше и пет сантиметра у съседа си Хенк Хеншоу, който ги държеше върху етажерката си. Около седем сантиметра бе дал на Дж. Б. Гулит, съседът от другата страна. Сам преглеждаше всички документи и писма на Хеншоу и Гулит. Хеншоу имаше добър адвокат,

на когото плащаше с парите на семейството си. Гулит пък бе наел някакъв глупак от влиятелна фирма във Вашингтон, който никога не бе помирисвал съдебна зала.

Правилото за трите книги, които затворниците можеха да държат в килиите си, беше другото смайващо ограничение. Това правило гласеше, че осъденият на смърт може да притежава не повече от три книги. Сам притежаваше петнайсет, шест в своята килия и девет, разпределени по килиите на неговите „клиенти“ от Отделението. Нямаше време за четене на романи. Колекцията му се състоеше само от правна литература за смъртното наказание и Осмата поправка.

Беше свършил вечерята си от варено свинско, фасул и царевичен хляб и четеше дело от Девети областен съд в Калифорния. Ставаше дума за един затворник, който очаквал смъртта си с невероятно спокойствие, а адвокатите му решили, че е полудял. И така, те подали жалби, в които твърдели, че клиентът им наистина е твърде луд, за да бъде екзекутиран. Девета област изобилствала с калифорнийски либерали, противници на смъртното наказание, които с радост се вкопчили в този нов довод. Екзекуцията била отменена. Сам харесваше това дело. Много пъти му се бе искало вместо в Пети неговото дело да се бе гледало в Девети областен съд. Гулит от съседната килия каза:

— Имам хвърчило, Сам.

Сам се приближи до решетките. Пускането на хвърчила бе единственото средство за кореспонденция между затворниците, които се намираха през няколко килии. Гулит му предаде бележката. Беше от Проповедника, който се помещаваше седем килии по-надолу. Хлапакът беше станал проповедник на четиринайсет години, много се палеше, но кариерата му бе прекъсната, вероятно завинаги, след като бе осъден за изнасилването и убийството на жената на църковния настоятел. Сега беше на двайсет и четири и лежеше в Отделението от три години. Наскоро се бе върнал отново към Евангелието. Бележката гласеше следното:

Скъпи Сам,

Точно сега съм на колене и се моля за теб. Наистина вярвам, че Бог ще се намеси и ще спре това. Но ако не го

стори, ще го моля да те вземе бързо, без болка и да те отведе у дома.

С обич, Ранди

Чудесно, няма що, мислеше си Сам, те вече се молят да си ида бързо, без болка. Той седна в края на леглото и написа кратък отговор на листче хартия:

Скъпи Ранди,

Благодаря ти за молитвите. Имам нужда от тях. Трябва ми една от книгите ми. Казва се „Преглед на смъртното наказание“ от Бронщайн. Прати ми я.

Сам

Даде я на Гулит и почака с ръце, протегнати през решетките, а хвърчилото тръгна по коридора. Наближаваше осем, а беше все така горещо и задушно, но за щастие навън се стъмваше. През нощта температурата щеше да се понижи до към трийсет градуса и с вентилаторите в килиите щеше да стане поносимо.

Сам бе получил няколко хвърчила през деня. Във всички се изразяваше съчувствие и надежда, предлагаше му се помощ от всякакъв вид. Музиката бе по-тиха, липсваха обичайните крясъци при нарушаване на нечии права. Телевизорите работеха цял ден и през нощта, но сега звукът бе намален. Обстановката в сектор А бе видимо по-спокойна.

— Взех си нов адвокат — каза тихо Сам, облягайки се на лакти, а ръцете му висяха навън. Беше само по спорт ни гащета. Различаваше в тъмното дланите и китките на Гулит, но не можеше да види лицето му, когато разговаряха от килиите си. Всеки ден, когато извеждаха Сам за едночасовата разходка, той вървеше бавно по коридора и погледът му се отправяше към очите на приятелите му. И те го гледаха. Беше запомнил лицата им и разпознаваше гласовете им. Беше жестоко да живееш с години през една врата с човек, с когото водиш дълги разговори за живота и смъртта, и да виждаш само ръцете му.

— Това е добре, Сам. Радвам се за теб.

— Да. Мисля, че момчето е доста умно.

— Кой е? — Гулит бе стиснал ръце. Те бяха неподвижни.

— Внукът ми — прошепна Сам тихо, така че да го чуе само Гулит. Той можеше да пази тайна.

Пръстите на Гулит леко помръднаха, докато премисляше казаното от Сам.

— Внукът ти ли?

— Да. От Чикаго. От голяма фирма. Смята, че може би ще имаме шанс.

— Никога не си ми казвал, че имаш внук.

— Не го бях виждал от двайсет години. Появи се вчера, каза ми, че е адвокат и че иска да поеме защитата ми.

— Къде е бил през последните десет години?

— Предполагам, в разни училища. Той е съвсем млад. Мисля, че е на двайсет и шест. — Нима ще оставиш двайсет и шест годишно момче да поеме защитата ти?

Сам малко се ядоса.

— В този момент нямам голям избор.

— По дяволите, Сам, ти познаваш законите по-добре от него.

— Знам, но е добре да имам и истински адвокат, който да пише молбите и жалбите на компютър и да ги подава в подходящите съдилища, разбираш ли? Добре е да имам някой, който да може да тича до съда, да спори със съдиите и да се бори със щата на равни начала.

Последното, изглежда, удовлетвори Гулит, защото той мълча няколко минути. Ръцете му бяха неподвижни, но после започна да трие върховете на пръстите си един в друг и това, разбира се, означаваше, че нещо го измъчва. Сам чакаше.

— Мисля си нещо, Сам. Цял ден не ми дава мира.

— Какво е то?

— Ами три години ти си тук и аз съм тук, и ти си ми най-добрият приятел на света. Ти си единственият човек, на когото вярвам, разбираш ли, и не знам какво ще правя, ако те вкарат в камерата. Винаги си бил тук, до мен, и си преглеждал правните документи, които никога няма да мога да разбера. Винаги си ми давал добри съвети и си ми казвал какво да правя. Нямам доверие на тия вашингтонски адвокати. Никога не ми се обаждат, не ми пишат, тъй че не знам какво става с делото ми. Искам да кажа, че не знам дали ми остава година

или пет, а от това мога да полудея. Ако не беше ти, досега съвсем да съм откачил. И какво ще стане, ако не успееш да се измъкнеш? — В този момент вече размахваше ръце във всички посоки. Щом млъкна, ръцете му се отпуснаха.

Сам запали цигара и предложи една на Гулит, единствения в Отделението, на когото даваше от цигарите си. Хенк Хеншоу отляво не пушеше. Постояха известно време мълчаливо, издихвайки облаци дим към редицата прозорци до тавана. Най-накрая Сам рече:

— Ще ми се размине, Гулит. Адвокатът ми казва, че имаме шанс.

— Вярваш ли му?

— Мисля, че да. Умно момче е.

— Не е ли странно, човече, адвокат да ти е собственият внук? Не мога да повярвам.

Гулит бе на трийсет и една, без деца, но женен. Често се оплакваше от жена си, която си имаше приятел в свободния свят. Бе жестока — никога не идваше да го види, а веднъж му бе написала кратко писмо, за да му съобщи добрата новина, че е бременна. Гулит се цупи два дни, а после призна на Сам, че години наред я е бил и самият той е имал връзки с други жени. След един месец тя отново му писа, за да се извини. Една приятелка ѝ дала пари за аборт и в крайна сметка не искала да се развеждат. Гулит бе на върха на щастието си.

— Признавам, че е някак странно — каза Сам. — Не е взел нищо от мен, но прилича на майка си.

— Значи пристига тук господинчото и ти казва, че е отдавна изчезналият внук?

— Не. Не ми го каза веднага. Разговаряхме известно време и гласът му ми се стори познат. Като на баща му.

— Баща му е синът ти, нали?

— Да. Той умря.

— Синът ти е умрял?

— Да.

Най-сетне зелената книжка пристигна от килията на Проповедника с още една бележка, в която той споменава за прекрасния си сън отпреди две нощи. Наскоро придобил редкия талант да тълкува сънища и нямал търпение да сподели този със Сам. Сънят все още не му се бил разкрил докрай и щом му се изяснял напълно,

щял да го разгадае и да го опише на Сам. Новината ще е добра, засега знаел само толкова.

Поне спря да пее, каза си Сам, като свърши да чете бележката и седна на леглото. Проповедникът пееше някакви религиозни песни, а и сам съчиняваше песни отгоре на всичко. От време на време го обземаше вдъхновение и огласяваше сектора с цяло гърло все едно по кое време на денонощието. Беше нешколуван тенор, без голям диапазон, но с невероятна сила. Гневните оплаквания никога не закъсняваха, когато новите му песни гръмваха из коридора. Самият Пакър обикновено се намесваше, за да престане този вой. Сам дори бе заплашвал, че ще направи постъпки в съда да ускорят екзекуцията на момчето, ако не спре този вой. Това бе садистичен ход, за който той покъсно се извини. Нещастното момче бе откачено и ако на Сам му оставаха достатъчно дни живот, той смяташе да приложи стратегията за луди, за която бе чел във въпросното дело от Калифорния.

Легна на леглото и започна да чете. Вентилаторът разлистваше страниците и раздвижваше лепкавия въздух, но само след няколко минути чаршафите под него подгизнаха от пот. Той спа в тази влага до ранните часове на зората, когато в Отделението стана почти хладно и чаршафите поизсъхнаха.

Обърн Хауз бе чудновата малка църква от жълти тухли и цветно стъкло. Беше оградена с грозна телена ограда всред сенчест двор почти в центъра на Мемфис. Жълтите тухли бяха изпъстрени с надписи, а цветните стъкла на прозорците бяха заменени с шперплат. Паството се бе разбягало на изток преди години, далеч от центъра, към сигурността на предградията. Бяха отнесли със себе си пейките, песнопойките и дори камбанарията. Остана само пазачът. В съседство се намираше порутен блок, а зад него бе занемарена сграда с държавни жилища, в които посетителките на Обърн Хауз бяха настанени по федерална програма.

Всички те бяха млади майки, още деца, чийто майки също са били деца, когато са ги родили, а бащите обикновено бяха неизвестни. Средната възраст бе петнайсет години. Най-младата бе на единайсет. Те идваха от блока с бебета в ръце, а понякога и с по-големи деца, влачещи се отзад. Идваха на тройки и четворки и превръщаха посещенията си в социално събитие. Други идваха сами и гледаха уплашено. Събираха се в стария олтар, сега приемна, където се попълваха необходимите документи. Чакаха с бебетата в ръце, докато проходилите играеха под столовете. Бъбреха с приятелките си, други момичета, също от програмата, които бяха дошли пеш до Обърн Хауз, тъй като колите бяха рядкост, а и те още нямаха шофьорски книжки.

Адам спря на малкия паркинг отстрани и попита пазача откъде се влиза. Той изгледа втренчено Адам, а после му посочи вратата, пред която стояха две момичета с бебета в ръце и пушеха. Мина между тях, кимна им, опитвайки се да бъде учтив, но те само го гледаха. Вътре видя още шест млади майки, седнали в пластмасови столове, а децата щипукаха из краката им. Млада жена зад едно бюро му посочи друга врата и му каза да завие наляво по коридора.

Вратата на малката канцелария на Лий бе отворена и тя говореше сериозно с едно момиче. Усмихна му се.

— Свършвам след пет минути — каза тя. Държеше нещо, което приличаше на бебешка пелена. Момичето не водеше дете със себе си, но бе в напреднала бременност.

Адам тръгна по коридора, за да потърси тоалетната. Когато излезе, Лий го чакаше отвън. Докоснаха леко страните си.

— Какво ще кажеш за работата ни тук? — попита тя.

— С какво точно се занимавате? — Вървяха по тесния коридор с износен килим и олющени стени.

— Обърн Хауз е благотворителна организация, съставена от доброволци. Работим с млади майки.

— Сигурно е много потискащо.

— Зависи от гледната точка. Добре дошъл в моята канцелария.

— Лий посочи вратата и те влязоха.

Стените бяха покрити с цветни диаграми; на една от тях бяха нарисувани няколко бебета и подходящите за тях храни; друга изреждаше с прости думи най-често срещаните заболявания при новородените; карикатурна илюстрация рекламираше ползата от презервативите. Адам седна и огледа стените.

— Всичките ни момичета са обхванати от различни програми, защото можеш да си представиш какво знаят за гледането на бебета. Нито една от тях не е омъжена. Живеят с майките, лелите или бабите си. Обърн Хауз е създадена от монахини преди двайсет години, за да се обучават тези деца как да отгледат здрави бебета.

Адам кимна към плаката с презервативите.

— И да се предпазят от бебета?

— Да. Не се занимаваме с планиране на раждаемостта и не искаме да го правим, но няма вреда, ако споменем и за предпазването от забременяване.

— Може би трябва да се направи нещо повече.

— Може би. Шейсет на сто от бебетата, родени в този окръг през миналата година, са били извънбрачни и броят им расте всяка година. Увеличава се и броят на пребитите и изоставени деца. Да ти се скъса сърцето. Някои от тези малчугани нямат никакъв шанс.

— Кой финансира програмата?

— Частна е. Половината ни време отива в опити да осигурим пари. Бюджетът ни е твърде оскъден.

— Колко души сте?

— Десетина. Едни работят няколко следобеда седмично, а други в неделя. Аз имам късмет. Мога да си позволя да работя тук цял ден.

— Колко часа седмично?

— Не знам. И никой не ми води сметка. Идвам тук около десет и си отивам по тъмно.

— И го вършиш без заплащане?

— Вие, адвокатите, го наричате *pro bono*, нали?

— При адвокатите е различно. Вършим работата безвъзмездно, за да оправдаем съществуването си и парите, които печелим — един вид малък принос в полза на обществото. Разбираш ли, ние и без това печелим много. А тук е по-различно.

— Но си струва.

— Как откри тази сграда?

— Не знам. Беше много отдавна. Членувах в един клуб, клуб на любителките на чая, и се събирахме веднъж месечно, обядвахме и обсъждахме възможности за събиране на средства за по-нещастните от нас. Един ден една монахиня ни спомена Обърн Хауз и ние я наехме. После нещата сами потръгнаха.

— И не ти плащат нито цент?

— Фелпс има много пари, Адам. Всъщност аз дарявам голяма част от тях на Обърн Хауз. Организираме бал за събиране на средства веднъж в годината в „Пийбоди“, с фракове и шампанско. Карам Фелпс да изнудва приятелчетата си банкери да идват с жените си и да дават пари. Миналата година събрахме над двеста хиляди.

— Къде отиват парите?

— Една част отиват за режийни разходи. Имаме две служителки на щат. Наемът за сградата е нисък, но и за него трябва пари. Останалите са за бебешки храни, лекарства и книги. Никога не стигат.

— Значи ти един вид управляваш това заведение?

— Не. Плащаме на администратор. Аз съм просто съветник.

Адам разгледа плаката зад нея, онзи с големия жълт презерватив. От последните проучвания ставаше ясно, че тези предпазни средства не се използват от тийнейджърите въпреки кампаниите по телевизията, плакатите в училищата и рекламите по Ем Ти Ви от съпричастни рок звезди. Не можеше да си представи нещо по-лошо от това да седи в тази тясна неуютна стая и да говори цял ден за пелени и бебешки обриви с петнайсетгодишни майки.

— Възхищавам ти се — каза той, като гледаше плака та с бебешките храни на стената.

Лий кимна, но не каза нищо. Очите ѝ бяха уморени.

— Хайде да идем някъде да хапнем — предложи тя.

— Къде?

— Не знам. Където и да е.

— Днес се срещнах със Сам. Прекарахме два часа заедно.

Лий се облегна на стола и бавно вдигна краката си върху бюрото. Както обикновено, носеше избелели джинси и риза.

— Вече съм негов адвокат.

— Подписа ли споразумението?

— Да. Той сам го изготви, четири страници. И двамата подписахме, така че сега трябва да действам.

— Страх ли те е?

— Ужасно. Но мога да се справя. Следобед говорих с един репортер от „Мемфис прес“. Дочули, че Сам Кейхол ми е дядо.

— Ти какво му каза?

— Всъщност не можех да отрека, нали? Искаше да ми зададе всякакви въпроси за семейството, но аз бях съвсем пестелив. Казах му, че баща ми е умрял в Калифорния, но само толкова. Сигурен съм, че ще започне да рови и ще узнае повече неща.

— А за мен каза ли му?

— Не, разбира се, но той ще започне да рови. Съжалявам.

— За какво съжаляваш?

— Че може би ще открият истинската ти самоличност. Ще те заклеймят като дъщерята на Сам Кейхол, убиеца, расиста, антисемита, терориста, клановеца, най-възрастния затворник, който ще бъде отведен в газовата камера и убит като животно. Ще те принудят да напуснеш града.

— Преживявала съм и по-лоши неща.

— Какви?

— Да бъда съпруга на Фелпс Бут.

Адам се засмя и Лий също опита да се усмихне.

Някаква жена на средна възраст бутна леко отворената врата и съобщи на Лий, че е свършила работата си за деня и си отива. Лий скочи и ѝ представи красивия си млад племенник Адам Хол, адвокат от

Чикаго, който ѝ е дошъл на гости. Жената го огледа с интерес и излезе от кабинета.

— Не трябваше да го правиш — каза Адам.

— Защо не?

— Защото утре името ми ще бъде във вестниците — Адам Хол, адвокат от Чикаго и внук.

Лий се понамръщи, осъзнала думите му. Вдигна рамене, сякаш не даваше пет пари за това, но Адам видя страха в очите ѝ. Сигурно се бе ядосала за глупавата си грешка.

— Голяма работа — каза тя, вземайки чантата и куфарчето си. — Хайде да потърсим някой ресторант.

Отидоха до съседното бистро, италианско заведение с малки маси и дискретно осветление. Седнаха в един тъмен ъгъл и поръчаха за нея чай с лед, а за него — минерална вода. Когато келнерът се отдалечи, Лий се облегна на масата и рече:

— Адам, трябва да ти кажа нещо.

Той кимна мълчаливо.

— Аз съм алкохоличка.

Адам присви очи и се вцепени. Бяха пили заедно през последните две вечери.

— От десет години — обясни тя тихо през масата. — Най-близкият човек се намираше на шест-седем метра от тях. — Имаше много причини за това, може би се досещаш за някои. Бях на лечение и издържах около година. После отново постъпих в болница. Лекувала съм се три пъти, последния беше преди пет години. Никак не е лесно.

— Но снощи ти пи. Няколко чаши.

— Знам. И предишната вечер. А днес излях всички бутилки и изхвърлих и бирата. Вкъщи не остана нито капка.

— За мен това няма значение. Надявам се, че не аз съм причината.

— Не. Но се нуждая от помощта ти, разбираш ли? Ще живеем заедно два месеца и ще имаме и трудни моменти. Просто трябва да ми помогнеш.

— Разбира се, Лий. Трябваше да ми кажеш, още когато пристигнах. Аз самият не пия много. Мога и въобще да не пия.

— Алкохолизмът е странно нещо. Понякога мога да гледам как хората пият и това въобще не ме съблазнява. Друг път само при вида на реклама за бира се изпотявам. Или като видя в някое списание реклама на вино, което обичам, ми се допива толкова много, че чак ми прилошава. Борбата е ужасно мъчителна.

Келнерът донесе питиетата. Адам се страхуваше да докосне минералната си вода. Изля я върху леда и я разбърка с лъжичка.

— Има ли други алкохолици в семейството? — попита той, почти сигурен в утвърдителния отговор.

— Мисля, че не. Сам излизаше понякога за по едно, когато бяхме малки, но никога не пиеше пред нас. Майката на майка ми беше алкохоличка и затова майка ми не се докосваше до чашата. Въобще вкъщи не се пиеше.

— А при теб как стана?

— Постепенно. Когато напуснах дома ни, просто нямах търпение да опитам, защото алкохолът беше табу за нас с Еди. После срещнах Фелпс, а в неговото семейство се пие много. Отначало това беше начин да забравя, а после се превърна в необходимост.

— Ще направя всичко, което зависи от мен. Съжалявам.

— Не съжалявай. Приятно ми беше да пийна с теб, но е време да се откажа. Провалям се вече три пъти и всичко започва с мисълта, че мога да пийна една-две чашки и после да спра. По едно време цял месец пих по чаша вино дневно. После увеличих на чаша и половина, после на две и три. После отново лечение. Алкохоличка съм и никога няма да се оправя.

Адам вдигна чашата си и докосна нейната.

— Хайде наздраве за провалите. Ще опитаме заедно.

Келнерът беше студент, който бързо реши какво могат да хапнат. Предложи им печени равиоли, специалитета на главния готвач, които били просто най-добрите в града и щели да бъдат готови след десет минути. Те се съгласиха.

— Често съм се чудил с какво се занимаваш, но все не смеех да питам — каза Адам.

— Веднъж постъпих на работа. След като Уолт тръгна на училище, аз се отегчавах сама вкъщи и Фелпс ми намери работа в една от фирмите на свой приятел. Имах голяма заплата, хубав кабинет, собствена секретарка, която знаеше много повече за работата от мен.

Напуснах след една година. Омъжих се за пари, Адам, затова не трябваше да работя. Майката на Фелпс бе ужасена, че ще получавам заплата.

— Какво правят богатите жени по цял ден?

— Носят бремето на света. Първо трябва да изпратят съпруга си, който отива на работа, после трябва да си съставят план за деня. Да дадат нареждания на прислугата и да я наглеждат. Пазаруването се разделя най-малко на две части — сутрин и следобед, като сутрешното обикновено се състои в няколко телефонни разговора с магазините за хранителни продукти. Следобедният пазар понякога се прави лично, докато шофьорът чака на паркинга, разбира се. Обядът отнема по-голямата част от деня, тъй като планирането му с кого и къде изисква доста време, а изпълнението най-малко два часа. Обикновено представлява малък банкет, на който присъстват подобни изтормозени души. После идва обществената отговорност, която също е част от живота на богатата жена. Най-малко три пъти седмично тя ходи на чай у приятели, където се хрупат скъпи бисквити и се оплаква трагедията на изоставените бебета и на откачените им майки. После отново бърза за вкъщи — да се освежи преди завръщането на съпруга след края на тежкото ежедневие в офиса. Тя пие първото си мартини с него до басейна, докато четирима души приготвят вечерята им.

— Ами секса?

— Той е прекалено уморен за секс. А освен това вероятно има и любовница.

— Така ли стана и с Фелпс?

— Предполагам, въпреки че той не можеше да се оплаче по отношение на секса. Родих, остарях, а той винаги е бил осигурен с млади блондинки от банките му. Няма да повярваш на очите си, ако видиш офиса му. Пълен е с разкошни жени с безупречни зъби и маникюр, всички с къси поли и дълги крака. Седят зад хубави писалища и говорят по телефона в очакване да щракне с пръсти и да ги повика. Има хубава спалня до заседателната зала. Той е истинско животно.

— Значи ти се отказа от трудния живот на богатата съпруга и се премести?

— Да. Не бях много добра като богаташка жена, Адам. Мразех това. Забавно ми беше, но за много кратко, не можах да си намеря

място. Просто кръвната ми група е различна. Може да не ми повярваш, но семейството ми не беше известно на обществените кръгове в Мемфис.

— Шегуваш се.

— Кълна ти се, че е така. А да бъдеш достойна богата жена с бъдеще в този град, трябва да произхождаш от семейство на богати вкаменелости, за предпочитане с прадядо, който е забогатял от памукови плантации. Просто не можах да се вмести там.

— Но ти все още играеш социалната игра.

— Не. Просто спазвам благоприличие, но само заради Фелпс. Той държи да има съпруга, негова връстница, на която вече възрастта й личи — зряла жена, изглеждаща добре с вечерна рокля и диаманти, способна сама да се забавлява, докато бърбри със скучните му приятели. Излизаме три пъти годишно. Аз съм нещо като застаряваща жена за показ.

— А на мен ми се струва, че той би искал да има истинска жена за показ, една от ония лъскави блондинки.

— Не. Щеше да съсипе семейството, а и наследството е много голямо. Фелпс е много предпазлив по отношение на семейството си. Когато родителите му си отидат, той ще престане да се крие.

— Мислех, че родителите му те мразят.

— Разбира се, че ме мразят. По ирония на съдбата, именно заради тях бракът ни все още съществува. Един развод би предизвикал скандал, а те са ревностни католици.

Адам се засмя и поклати объркано глава.

— Това е лудост.

— Да, но има ефект. Аз съм щастлива. Той е щастлив. Той си има своите млади момичета. Аз флиртувам с когото си искам. Не си задаваме въпроси.

— Ами Уолт?

Тя бавно остави чашата чай на масата и се извърна.

— Какво Уолт? — попита тя, без да го гледа.

— Никога не говориш за него.

— Знам — каза тя тихо, все още вперила поглед към нещо в другия край на стаята.

— Чакай да отгатна. Отново тайни.

Тя го погледна тъжно, после леко вдигна рамене, сякаш за да каже: какво толкова, по дяволите?

— В края на краищата той ми е първи братовчед — каза Адам. — И доколкото знам, ако няма други разкрития, той е единственият първи братовчед, който имам.

— Няма да го харесаш.

— Естествено. Той е и Кейхол.

— Не, той целият се е метнал на семейство Бут. Фелпс искаше син, не знам защо. И така, роди ни се син. Фелпс, разбира се, имаше малко време за него. Винаги бе твърде зает с банката си. Водеше го в клуба извън града и се опита да го научи да играе голф, но не се получи. Уолт не обичаше спорта. Веднъж отидоха в Канада на лов за фазани, а след като се върнаха, не си говориха цяла седмица. Не беше лигльо, но не беше и мъжествен. В гимназията Фелпс е бил истински атлет — играел е футбол, ръгби, бокс и други такива. И Уолт се опита да играе, но просто нямаше талант. Фелпс стана още по-настойтелен и Уолт се възпротиви. И така, Фелпс с типичната си суровост го изпрати в пансион. Синът ми напусна дома ни на петнайсет години.

— В кой колеж отиде да учи?

— Прекара една година в Корнел, после се отказа.

— Отказа ли се?

— Да. Замина за Европа след първата година и оттогава е там.

Адам изучаваше лицето ѝ и я чакаше да продължи. Отпи от водата и се готвеше да каже нещо, когато се появи келнерът и бързо постави голяма купа със зелена салата помежду им.

— Защо остана в Европа?

— Отиде в Амстердам и се влюби.

— В хубава холандка ли?

— В хубав холандец.

— Ясно.

Тя изведнъж прояви интерес към салатата, отсипа малко в чинията си и започна да я реже на малки парченца. Адам направи същото. Ядоха мълчаливо известно време, докато бистрот се напълни и стана по-шумно. Красива двойка уморени интелектуалци седнаха на малката маса до тях и си поръчаха силни питиета.

Адам си намаза масло върху парче кифла, отхапа една хапка и попита:

— Как реагира Фелпс?

Тя изтри ъгълчетата на устата си.

— Последното пътешествие, което Фелпс и аз предприехме до Амстердам, бе, за да намерим сина си. Не го бяхме виждали почти две години. Беше писал няколко пъти и ми се беше обаждал от време на време, но после писмата престанаха. Ние, разбира се, се разтревожихме, затова взехме самолета, настанихме се в един хотел и стояхме там, докато го намерихме.

— Той какво правеше?

— Работеше като келнер в едно кафене. Имаше по една обица на всяко ухо. Косата му бе късо подстригана. Носеше странни дрехи и сабо с вълнени чорапи. Говореше отлично холандски. Не искахме да правим сцени, затова го помолихме да дойде в нашия хотел. Той се съгласи. Беше ужасно. Просто страшно. Фелпс се държа по обичайния си идиотски начин и злото вече не можеше да се оправи. Тръгнахме си и се върнахме вкъщи. Фелпс вдигна голям шум, че ще промени завещанието си и ще лиши Уолт от пари.

— Не се ли е връщал вкъщи?

— Не. Ходя веднъж годишно в Париж и там се виждаме. И двамата отиваме сами, това е единственото условие. Отсядаме в хубав хотел и прекарваме една седмица заедно, скитаме из града, ходим по ресторанти и музея. За мен това е най-хубавата седмица в годината. Но той мрази Мемфис.

— Бих искал да се запозная с него.

Лий го наблюдаваше внимателно, после очите ѝ се насълзиха.

— Бог да те благослови. Ако говориш сериозно, ще ми бъде много приятно да дойдеш с мен.

— Напълно сериозно. За мен няма значение, че той е с такива наклонности. Просто ще се радвам да се запозная с първия си братовчед.

Тя пое дълбоко дъх и се усмихна. Донесоха равиолите в две големи чинии, от които се вдигаше пара във всички посоки. Келнерът остави и дълга франзела чеснов хляб в края на масата и се отдалечи.

— Уолт знае ли за Сам? — попита Адам.

— Не. Никога не събрах смелост да му го кажа.

— А знае ли за мен и Кармен? За Еди? Или за славната история на нашето семейство?

— Да, нещичко. Когато беше малък, му казах, че има братовчеди в Калифорния, но че никога не идват в Мемфис. Фелпс, разбира се, му каза, че братовчедите му в Калифорния са много по-низша класа и следователно не заслужават вниманието му. Адам, трябва да разбереш преди всичко, че Уолт бе възпитан от баща си да бъде сноб. Ходеше в най-престижните училища, посещаваше най-хубавите клубове, а около него бяха само братовчедите Бут. Те всички са нищожества.

— А как се отнасят останалите от семейство Бут към факта, че един от тях е хомосексуалист?

— Мразят го, разбира се. А и той ги мрази.

— На мен вече ми харесва.

— Не е лошо момче. Исква да учи живопис. Непрекъснато му изпращам пари.

— Сам знае ли, че има внук хомосексуалист?

— Май че не. Няма кой да му го каже. Той не знаеше, че има и нормален внук допреди два дни.

— Вероятно няма да му го кажа.

— Моля те, недей. И без това си има достатъчно проблеми.

Равиолите поизстигнаха и те ги изядоха мълчаливо. Келнерът донесе още вода и чай. Двойката до тях си поръча бутилка червено вино и Лий погледна натам няколко пъти.

Адам изтри устните си и помълча за миг. После се облегна на масата.

— Мога ли да те попитам нещо лично? — прошепна той.

— Всичките ти въпроси, изглежда, са лични.

— Така е. Та мога ли да ти задам още един?

— Моля.

— Ами просто си мислех... тази вечер ти ми каза, че си алкохоличка, съпругът ти е животно, а синът ти е обратен. Твърде много е за една вечеря. Но има ли още нещо, което трябва да знам?

— Чакай да видя. Да, Фелпс също е алкохолик, но не си признава.

— Нещо друго?

— Два пъти е съден за сексуален тормоз спрямо подчинени.

— Добре. Да оставим семейство Бут. В нашето семейство има ли още някакви изненади?

— Още не сме започнали, Адам.

— Точно от това се страхувах.

Преди зазоряване в делтата се разрази силна гръмотевична буря и Сам се събуди от трясъка на светкавица. После той чу дъждът да барабани по отворените прозорци над коридора, водата да се стича по стената и да образува локви под прозорците недалеч от килията му. Може би денят нямаше да бъде много горещ. Може би дъждът щеше да продължи и да прогони слънцето, а може би вятърът щеше да продуха влагата за ден-два. Винаги хранеше тези надежди, започнеше ли да вали, но една лятна гръмотевична буря обикновено само разкалваше земята и после жегата ставаше още по-задушлива под палещото слънце.

Той вдигна глава. Водата се стичаше от прозорците, събираше се на пода и в нея блещукаше отразената светлина от далечната жълта електрическа крушка. Иначе в Отделението цареше мрак. И тишина.

Сам обичаше дъжда, особено през нощта и особено през лятото. В безграничната си мъдрост щатът Мисисипи бе построил затвора в най-горещата област, а конструкцията на строгия тъмничен затвор наподобяваше истинска пещ. Външните прозорци бяха малки и неизползваеми, специално конструирани по този начин за допълнителна сигурност. Архитектите на това малко отделение на ада бяха решили също така да няма никаква вентилация, никаква възможност вътре да прониква свеж въздух или застоялият да излиза навън. А след като според тях построиха образцово наказателно съоръжение, те решиха да го оставят без климатична инсталация. Щеше да си стои гордо сред соята и памука и да поглъща същата горещина и влага от земята. А когато земята бе суха, Отделението просто щеше да се опече заедно с полските култури.

Щатът Мисисипи обаче не можеше да контролира времето и когато валеше дъжд и охлаждаше въздуха. Сам се усмихваше вътрешно и произнасяше кратка благодарствена молитва. В края на краищата едно по-висше същество контролираше всичко. Щатът беше безпомощен, когато валеше. Това бе една малка победа.

Той се изправи и изпъна гърба си. Леглото му се състоеше от парче дунапрен, предназначен за дюшек, дълъг метър и осемдесет, широк — седемдесет и пет и дебел — десет сантиметра. Беше поставен върху метална рамка, неподвижно прикрепена към пода и стената, и покрит с два чаршафа. Понякога през зимата даваха одеяла. Болката в гърба бе често срещано страдание в Отделението, но с времето тялото свикваше и оплакванията намаляваха. Лекарят на затвора не се смяташе за приятел на осъдените на смърт.

Сам направи две крачки и се облегна на лакти върху решетките. Заслуша се в шума от вятъра и гръмотевиците и се загледа в капките, които подскачаха по перваза на прозореца и падаха на пода. Колко хубаво би било да премине през тези стени и да се разходи по мократа трева от другата страна, из района на затвора, под дъжда, гол и луд, подгизнал от водата, която се стича от косата и брадата му.

Ужасното на Отделението за осъдени на смърт беше в това, че тук всеки ден се умираше по малко. Чакането убиваше. Живееха в клетки, а когато се събудеха, зачеркваха още един ден и си казваха, че сега са с един ден по-близо до смъртта.

Сам запали цигара и се загледа в дима, който се издигна нагоре към дъждовните капки. Странни неща стават в нашата абсурдна съдебна система. Един ден съдилищата решават едно, а на следващия — точно обратното. Едни и същи съдии стигат до различни заключения по едни и същи въпроси. Някое съдилище няма да обърне внимание на някое безумно предложение или жалба, а после в един прекрасен ден ще го одобри и ще постанови отлагане на присъдата. Съдиите умират и ги заменят други, които мислят по различен начин. Президентите идват и си отиват и назначават свои хора във Върховния съд, който се люшка ту на една, ту на друга страна.

Понякога смъртта е желана. А ако му предложат да избира между смърт, от една страна, или живот в Отделението, от друга, Сам веднага би избрал газовата камера. Но винаги съществуваше надежда, слабата блещукаща надежда, че нещо някъде в огромния лабиринт на съдебната джунгла ще докосне някоя струна у някого и изпълнението на присъдата ще се отмени. Всеки обитател в Отделението мечтаеше за чудодееен обрат, изпратен от небето. Именно мечтите им помагаха да преживеят от един нещастен ден до друг.

Наскоро Сам бе чел, че в Америка има около две хиляди и петстотин осъдени на смърт и че през осемдесет и девета само осемнайсет са били екзекутирани. В Мисисипи са били екзекутирани само четирима от седемдесет и седма, годината, през която Гари Гилмор настояваше за въвеждането на смърт чрез разстрел в Юта. Тези цифри внушаваха известна сигурност и укрепваха решимостта му да продължи да обжалва.

Той пушеше пред решетките, докато бурята отмина и дъждът сирия. Когато слънцето изгря, получи закуската си и в седем часа включи телевизора за сутрешните новини. Гризеше студен препечен хляб, когато изведнъж видя собственото си лице на екрана зад водещата. Тя енергично съобщи вълнуващата новина на деня: странното дело на Сам Кейхол и неговия нов адвокат. Изглежда, че новият му адвокат е негов внук, когото той не е виждал от години, някой си Адам Хол, млад служител на голямата фирма „Кравиц и Бейн“ в Чикаго, която се занимавала със защитата на Сам през последните седем години. Снимката на Сам бе най-малко отпреди десет години, същата, която използваша всеки път, когато името му се споменаваше по телевизията или в печата. Снимката на Адам бе малко по-странна. Той очевидно не бе позирал за нея. Някой го бе снимал навън, когато не бе гледал към фотоапарата. Водещата обясни развълнувано, че тази сутрин „Мемфис Прес“ е потвърдил родството на Адам Хол и Сам Кейхол. Тя обрисова накратко престъплението на Сам и повтори два пъти датата на екзекуцията. Подробности — по-късно, обеща тя, може би още в обедните новини. След това премина към хрониката на убийствата, извършени през нощта.

Сам хвърли препечения хляб на пода до рафтовете с книги и втренчи поглед в него. Една хлебарка веднага го надуши и запълзя наоколо, докато накрая не реши, че не става за ядене. Адвокатът му вече беше проговорил пред пресата. На какво ги учеха в юридическите факултети? Не ги ли обучаваха как да контролират средствата за масова информация?

— Сам, тук ли си? — Беше Гулит.

— Да.

— Току-що те видях по четвърти канал.

— Да. И аз се видях.

— Ядосан ли си?

— Нищо ми няма.

— Поеми дълбоко въздух, Сам. Всичко е наред.

Сред осъдените на смърт в газовата камера изразът „поеми дълбоко въздух“ се използваше често и минаваше за шега. Казваха си го през цялото време, обикновено когато някой бе ядосан. Но когато този израз се използваше от охраната, в него нямаше и следа от хумор. Беше нарушение на конституцията. Споменаваха се в много дела като пример за жестокото отношение към затворниците, осъдени на смърт.

Сам се съгласи с буболечката и остави остатъка от закуската си. Отпи от кафето и се загледа в пода.

В девет и трийсет сержант Пакър се появи в сектора, за да изведе Сам. Беше време за едночасовата разходка на чист въздух. Дъждът бе спрял и слънцето напичаше. Двама от охраната придружаваха Пакър и носеха чифт вериги за крака. Сам ги посочи и попита:

— За какво са?

— За сигурност, Сам.

— Нали излизам само на разходка?

— Не, Сам. Отиваме в юридическата библиотека. Адвокатът ти иска да се срещнете там, за да разговаряте сред книгите по право. Сега се обърни.

Сам се обърна и протегна двете си ръце през отвора на вратата. Пакър му сложи белезниците, после вратата се отвори и Сам излезе в коридора. Двамата от охраната коленичиха и започнаха да му поставят веригите на краката, когато Сам попита Пакър:

— Ами разходката?

— Какво за разходката?

— Кога ще изляза?

— По-късно.

— Ти каза същото вчера, но не го изпълни. Вчера ме излъга. Сега отново ме лъжеш. Ще те дам под съд.

— Съдебните дела отнемат много време, Сам. Влачат се с години.

— Искам да говоря с директора.

— Сигурен съм, че и той иска да говори с теб, Сам. Сега, желаш ли да видиш адвоката си, или не?

— Имам право на среща с адвокатата си, но ми се полага и един час разходка.

— Не го тормози, Пакър! — извика Хенк Хеншоу от около два метра.

— Лъжеш, Пакър! Лъжеш! — добави Дж. Б. Гулит от другата страна.

— Спокойно, момчета — каза хладно Пакър. — Ние ще се погрижим за стария Сам.

— Ако можете, щяхте да му пуснете малко газ още днес — изрева Хеншоу.

Сред като му поставиха веригите, Сам се потътри из килията и взе една папка. Притисна я към гърдите си и се заклатушка надолу по коридора редом с Пакър. Пазачите вървяха след тях.

— Побъркай ги, Сам — реवेशе Хеншоу след тях.

По коридора на сектора ги съпътстваха и други викове в подкрепа на Сам и освирквания и обиди към Пакър. Минаха през няколко врати и сектор А остана зад тях.

— Директорът казва, че днес следобед ще излезеш за два часа. И така всеки ден, докато се свърши — рече Пакър, докато се придвижваха бавно по късия коридор.

— Какво да се свърши?

— Това нещо.

— Кое нещо?

Пакър и повечето от охраната говореха за екзекуцията като за „нещото“.

— Знаеш какво имам предвид.

— Кажи на директора, че е голям сладур. И го питай дали ще излизам за по два часа, ако това нещо не стане, разбра ли? И тъй като ти отвори дума за него, кажи му, че за мен той е лъжец и кучи син. Ясно му е.

Спряха до дебели решетки и почакаха вратата да се отвори. Минаха през нея и отново спряха до двама надзиратели на входа. Пакър набързо записа нещо в един тефтер и те излязоха навън, където ги чакаше бяло микробусче. Двамата надзиратели хванаха Сам за ръцете и го повдигнаха заедно с веригите през страничната врата. Пакър седна отпред до шофьора.

— Има ли тук климатична инсталация? — попита Сам рязко шофьора, който бе свалил прозореца.

— Да — каза шофьорът, докато излизаха на заден ход.

— Ами тогава включи я проклетията, чу ли?

— Стига, Сам — каза Пакър неубедително.

— Достатъчно се потя по цял ден в кафеза без климатична инсталация, но е наистина глупаво да седя тук и да се задушavam. Включи я тая пуста машина. И аз имам права.

— Поеми дълбоко въздух, Сам — провлече Пакър и намигна на шофьора.

— Ще си платиш, Пакър. Ще съжаляваш, че си го казал.

Шофьорът натисна един бутон и климатичната инсталация започна да духа хладен въздух. Микробусчето премина през двойната врата и бавно се отправи по черния път, който се отдалечаваше от Отделението.

Въпреки че беше в белезници и вериги, това кратко пътешествие навън бе освежително. Сам спря да се оплаква и престана да обръща внимание на другите в колата. В затревените канавки покрай пътя имаше локви от дъжда, който бе измил избуялите памукови храсти. Стеблата и листата бяха тъмнозелени. Сам си спомни, че като момче береше памук и после бързо отхвърли тази мисъл. Беше тренирал съзнанието си да забравя миналото, а в редките случаи, когато спомените от детството се връщаха, той бързо ги отпращаше.

Микробусчето бавно пъплеше и той бе благодарен за това. Загледа се в двама затворници, които седяха под едно дърво и наблюдаваха как техен приятел вдига тежести на слънце. Бяха оградени, но колко хубаво беше, мислеше си той, да си навън, да говориш и да се разхождаш, да спортуваш или да мързелуваш, без дори да помислиш за газовата камера и да се тревожиш за последното обжалване.

Юридическата библиотека беше известна като „Вейката“, защото беше твърде малка, за да се смята за пълноценен клон. Главната юридическа библиотека на затвора се намираше още по-навътре във фермата, в друг лагер. „Вейката“ се използваше най-вече от осъдените на смърт. Беше залепена за гърба на административна сграда — само с

една врата и без прозорци. Сам бе ходил там много пъти през последните девет години. Беше просто една стаичка с прилична колекция от съвременни правни книги. В средата имаше изпотрошена заседателна маса, а четирите стени бяха покрити с рафтове. От време на време някой затворник на лек режим проявяваше желание да работи като библиотекар, но трудно се намираше добър и книгите рядко бяха по местата си. Това много дразнеше Сам, защото той обичаше реда.

Пред вратата надзирателите свалиха белезниците и веригите на Сам.

— Разполагаш с два часа — каза Пакър.

— Разполагам с колкото време си искам — каза Сам разтървайки китките си, като че ли бяха прекършени от белезниците.

— Разбира се, Сам. Но когато дойда след два часа, обзалагам се, че ще натоварим дръгливия ти задник в тая кола.

Пакър отвори вратата, а надзирателите заеха местата си пред нея. Сам влезе в библиотеката и затръшна вратата след себе си. Остави папката на масата и втренчи поглед в адвоката си.

Адам седеше в далечния край на заседателната маса с книга в ръка и чакаше клиента си. Беше чул гласовете навън и видя как Сам влезе в стаята без охрана и белезници. Стоеше в червения си гащеризон, много по-дребен сега, когато я нямаше дебелата метална преграда помежду им.

Гледаха се изпитателно през масата, внук и дядо, адвокат и клиент, двама непознати. Неловка пауза, в която се измерваха с поглед и нито един от двамата не знаеше как да подходи към другия.

— Здравей, Сам — каза Адам и тръгна към него.

— Добро утро. Видях се по телевизията преди няколко часа.

— Да. Чете ли вестника?

— Не още. Той пристига по-късно.

Адам плъзна вестника към него по масата и Сам го хвана. Разгърна го с две ръце, седна на един стол и го вдигна на няколко сантиметра от носа си. Прочете го внимателно и разгледа снимките — своята и на Адам.

Тод Маркс очевидно бе прекарал по-голямата част от вечерта в проучвания и хаотични телефонни разговори. Беше установил, че някой си Алън Кейхол е роден в Клантън, окръг Форд, през шейсет и четвърта, и че името на баща му върху свидетелството за раждане е

Едуард А. Кейхол. Бе проверил свидетелството за раждане на Едуард С. Кейхол и бе открил, че името на неговия баща е Самюъл Лукас Кейхол, същият, който сега се намира в Отделението за осъдени на смърт. Съобщаваше, че Адам Хол е потвърдил, че името му е било сменено в Калифорния и че дядо му е Сам Кейхол. Стараеше се да не цитира пряко Адам, но въпреки това внукът му бе нарушил споразумението им. Нямаше съмнение, че е разговарял с журналиста.

Цитирайки неназовани източници, статията съобщаваше как Еди и семейството му напуснали Клантън през шейсет и седма след арестуването на Сам и заминали за Калифорния, където по-късно Еди се самоубил. Разказът прекъсваше дотам, тъй като Марк очевидно не бе имал време в края на деня и не бе могъл да получи никакво потвърждение от Калифорния. Неназованият източник не споменаваше, че дъщерята на Сам живее в Мемфис, така че Лий бе пропусната. Бейкър Кули, Гарнър Гудман, Филип Найфе, Лукас Ман и един адвокат от кабинета на главния прокурор в Джаксън бяха отказали коментар. Въпреки това краят бе силен с въздействащото описание на взрива в кантората на Крамер.

Материалът бе на първа страница на „Мемфис Прес“, над уводните статии. Старата снимка на Сам бе отдясно, а до нея бе поместена странна снимка на Адам от кръста нагоре. Лий му бе донесла вестника преди няколко часа, докато той си седеше на терасата и наблюдаваше движението по реката рано сутринта. Пиха кафе и плодов сок и прочетоха статията няколко пъти. Адам си поблъска главата и реши, че Тод Маркс е поставил фотограф на пост на улицата срещу хотел „Пийбоди“ и когато са се разделили с Адам и той е излязъл на улицата, фотографът го е снимал. Вчера бе със същия костюм и вратовръзка.

— Разговарял ли с този негодник? — изръмжа Сам и остави вестника на масата. Адам седеше срещу него.

— Срецнахме се.

— Защо?

— Защото той е звънял в кантората ни в Мемфис и е казал, че е дочул някакви слухове, а аз исках да изясня нещата. Не е станало кой знае какво.

— Снимката ми на първата страница е нищо, така ли?

— И преди си се появявал на първа страница.

— А ти?

— Не съм и позирал за снимка. Всъщност съм бил щракнат от засада. Но мисля, че въпреки това съм излязъл страхотно.

— Потвърди ли пред него тези факти?

— Да. Споразумяхме се да не публикува нищо, да не ме цитира по никакъв повод и да не ме използва за източник. Той наруши споразумението ни и подло ме използва. На всичко отгоре е довел и фотограф, така че за пръв и последен път разговарям с някой от „Мемфис Прес“.

Сам погледна за миг вестника. Отпусна се и отново заговори бавно. Дори се опита да се усмихне.

— И ти потвърди, че си мой внук?

— Да. Не мога да отрека, нали?

— Искаш ли да го отречеш?

— Прочети вестника, Сам. Ако исках, щеше ли да се появи на първа страница?

Това удовлетвори Сам и той се усмихна по-широко. Прехапа устната си и погледна Адам в очите. После извади нов пакет цигари и Адам се огледа за прозорец.

След като запали, Сам каза:

— Стой настрана от пресата. Те са безскрупулни и тъпи. Лъжат и правят глупави грешки.

— Но аз съм адвокат, Сам. Така съм възпитан.

— Знам. Трудно е, но опитай да се контролираш. Не искам това отново да се случи.

Адам се пресегна за куфарчето си, усмихна се и извади някакви документи.

— Имам чудесна идея как да спасим живота ти. — Той потри ръце и извади писалката от джоба си. Време беше за работа.

— Слушам те.

— Ами както се досещаш, извършил съм много проучвания.

— Затова ти плащат.

— Да. И измислих чудесна теория, нов иск, който възнамерявам да подам в понеделник. Теорията е проста. Мисисипи е един от петте щата, в които все още съществува газовата камера, нали така?

— Да, така е.

— А през осемдесет и четвърта законодателството на Мисисипи прие закон, който дава на осъдения право да избере смърт чрез инжекция или газовата камера. Но новият закон важи само за осъдените след първи юли осемдесет и четвърта. За теб не важи.

— Вярно. Мисля, че около половината от момчетата в Отделението ще имат право на избор. След години, разбира се.

— Една от причините, поради които законодателството одобри въвеждането на смъртоносната инжекция, бе да придаде повече хуманност на умъртвяването. Проучих историята на този закон и се натъкнах на много дискусии по проблемите, които е имал щатът с екзекуциите в газовата камера. Теорията е проста: направете екзекуциите бързи и безболезнени и ще има по-малко конституционни претенции срещу тяхната жестокост. Смъртоносните инжекции повдигат по-малко правни проблеми и улесняват самия процес на умъртвяване. Та нашата теория е, че тъй като щатът е възприел смъртоносната инжекция, той всъщност е признал, че газовата камера е отживяла времето си. А защо е така? Защото това е жесток начин да се убиват хора.

Сам помисли по това, без да спира да пуши.

— Продължавай — каза той.

— Ще атакуваме газовата камера като метод за умъртвяване.

— С щата Мисисипи ли ще се ограничиш?

— Вероятно да. Знам, че е имало проблеми с първите двама, Теди Доил Мийкс и Мейнард Тоул.

Сам изсумтя и издуха дима през масата.

— Проблеми ли? Ти би могъл и така да го наречеш.

— Знаеш ли нещо?

— Не се занасяй, та те умряха на петдесетина метра от мен. Седим по цял ден в килиите си и мислим за смъртта. Всички в Отделението знаят какво се случи с тия момчета.

— Разкажи ми.

Сам се облегна на лакти и впери немиждащ поглед във вестника пред себе си.

— За десет години Мийкс бе първият екзекутиран в Мисисипи и те не знаеха какво да правят. Беше през осемдесет и втора. Бях тук от две години и дотогава живеехме в някакъв нереален свят. Никога не мислехме за газовата камера, цианидните таблетки и последното

ядене. Бяхме осъдени на смърт, но, ей богу, не убиваха никого, тогава защо трябваше да се безпокоим? Но екзекуцията на Мийкс ни стресна. Затриха го, значи можеха да довършат и нас.

— Какво стана с него? — Адам беше чел десетки версии за опорочената екзекуция на Теди Доил Мийкс, но искаше да чуе и Сам.

— Всичко стана наопаки. Видя ли камерата?

— Не още.

— Има една малка стая отстрани, където палачът смесва разтвора. Сярната киселина е в банка, която той взема от малката си лаборатория и поставя в тръба отиваща в дъното на камерата. При екзекуцията на Мийкс палачът беше пиян.

— Глупости, Сам.

— Не съм го видял, разбира се. Но всички знаеха, че е бил пиян. Според законите на щата се определя официален палач, но директорът и неговите хора се сетиха за това едва няколко часа преди екзекуцията. Никой, имай предвид, не мислеше, че Мийкс ще умре. Всички чакахме да дойде нареждане за спиране на екзекуцията в последната минута, защото това се бе случвало вече два пъти. Но този път не стана така и в последната минута те се разтичаха да открият щатския палач. Намерили го пиян. Мисля, че беше водопроводчик. Както и да е, първия път отровата не действала. Той поставил банката с киселината в тръбата, дръпнал лоста и всички зачакали Мийкс да поеме дълбоко дъх и да умре. Мийкс сдържал дъха си колкото се може по-дълго, после поел въздух. Нищо не се случило. Те чакали. Мийкс чакал. Присъстващите чакали. Всички бавно се обърнали към палача, който също чакал и ругаел. Върнал се в малката си стаичка и забъркал нова смес от сярна киселина. После трябвало да извади предишния контейнер от тръбата, което му отнело десет минути. Директорът, Лукас Ман и останалите негодници стояли там, чакали, нервничели и ругаели пияния водопроводчик, който най-сетне поставил банката и дръпнал лоста. Този път сярната киселина отишла точно на място — в една купа под стола, за който бил вързан Мийкс. Палачът дръпнал втория лост и изсипал цианидните таблетки, също под стола, върху сярната киселина. Таблетките паднали и разбира се, струята газ се понесла нагоре към стария Мийкс, който се мъчел да не диша. Знаеш ли, парите се виждат. Когато той най-сетне ги вдъхнал, затреперил и се разтресъл и това продължило доста време. Не знам защо, но в

камерата има метален прът, който се спуска от тавана до пода, точно зад стола на осъдения. Когато Мийкс застинал и всички помисли ли, че е мъртъв, главата му започнала да се удря в пръта с всичка сила. Очите му били обърнати, от зейналата му уста се стичала пяна, а той продължавал да бие с тила си по металния прът. Ужасно било.

— За колко време е свършил?

— Казва ли ти някой. Според лекаря на затвора смъртта е била мигновена и безболезнена. Някои очевидци твърдят, че Мийкс се е гърчил, задушавал и удрял глава в продължение на пет минути.

Екзекуцията на Мийкс бе осигурила много материал за противниците на смъртната присъда. Нямаше почти никакво съмнение, че страшно се е мъчил. За неговата смърт бе писано много. Версията на Сам учудващо съвпаднаше с тази на очевидците.

— Кой ти разказа всичко това? — попита Адам.

— Двама надзиратели. Не на мен, разбира се, но слуховете бързо се разпространяват. Имаше и реакция на обществото, която щеше да е още по-остра, ако Мийкс не беше толкова отвратителна личност. Всички го мразеха. И неговата жертва бе страдала много, така че смъртта му трудно можеше да предизвика съчувствие.

— Ти къде беше по време на екзекуцията?

— В първата ми килия в сектор Г, далече от камерата. През онази нощ заключиха всички килии в Парчман. Стана точно след полунощ, което е някак смешно, тъй като има на разположение цял ден, за да се извърши екзекуцията. Решението за изпълнението на смъртната присъда не определя часа, а деня. Но проклетите негодници просто нямат търпение да приключат колкото се може по-бързо. Насрочват всяка екзекуция за дванайсет и една минута. Така, ако има отлагане, разполагат с целия ден адвокатите да го отменят. Бъстър Моук си отиде точно така. Вързаха го за стола в полунощ, после телефонът иззвъня и го върнаха обратно в изолационната, където той чака и се поти цели шест часа, докато адвокатите търчаха от един съд в друг. Най-накрая, когато изгря слънцето, го вързаха за последен път. Мисля, че знаеш какви са били последните му думи.

Адам поклати глава.

— Нямам представа.

— С Бъстър бяхме приятели. Момче от класа. Найфе го попитал дали има нещо да каже и той рекъл, че наистина има. Казал, че

пържолата, която са му приготвили за последно, била доста сурова. Найфе измънкал, че ще говори с готвача. После Бъстър попитал дали губернаторът не е издал нареждане за помилване в последния момент. Найфе отвърнал, че не е. После Бъстър казал: „Ами предай на тоя кучи син, че е изгубил един гласоподавател.“ Те му тръшнаха вратата и пусли смъртоносния газ.

Сам очевидно се развесели, а Адам трябваше да се засмее насила. Той погледна в бележника си. Две години след екзекуцията на Теди Доил Мийкс обжалванията на Мейнард Тоул стигнали до задънена улица и дошло време камерата отново да се използва. „Кравиц и Бейн“ поели безплатната защита на Тоул. Един млад адвокат, Питър Вайзенберг, защитавал Тоул под ръководството на Е. Гарнър Гудман. И Вайзенберг, и Гудман присъствали на екзекуцията, която ужасно напомняла на екзекуцията на Мийкс. Адам не бе обсъждал екзекуцията на Тоул с Гудман, но бе чел делото и версиите на очевидците, записани от Вайзенберг и Гудман.

— А екзекуцията на Мейнард Тоул? — попита Адам.

— Той беше африканец, побойник, убил няколко души в един грабеж и, разбира се, за всичко обвиняваше системата. Винаги говореше за себе си като за африкански воин. Заплашваше и мен няколко пъти, но в повечето случаи всичко беше въздух под налягане.

— Какво значи това?

— Ами значи, че просто говореше глупости. Често срещано нещо при африканците. Всички те са невинни, нали знаеш. Всеки един от тях. Тук са, защото са черни, а системата е за белите и независимо от това, че са изнасилвали и убивали, вината носят други. Винаги, ама винаги някой друг е виновен.

— Значи ти се радваше, когато той умря?

— Не съм казал такова нещо. Убийството е лошо нещо. Лошо е африканците да убиват. И белите не бива да го вършат. Но не е правилно и хората от щата Мисисипи да унищожават осъдените на смърт. Извършил съм нещо лошо, но ще го поправиш ли, като ме убиеш?

— Тоул страда ли?

— Също като Мийкс. Намериха нов палач и той успял още първия път. Струята газ поразила Тоул и той изпаднал в конвулсии, започнал да си удря главата в пръта, точно като Мийкс, с изключение

на това, че главата на Тоул очевидно е била по-твърда, защото доста дълго време я е блъскал. Продължило толкова дълго, че накрая Найфе и неговите негодници наистина се притеснили, защото той не умираше, а гледката станала ужасна, та се наложило да накарат присъстващите да напуснат стаята за очевидци. Било доста гадно.

— Някъде четох, че е умрял едва след десет минути.

— Много се е мъчил, само това знам. Разбира се, директорът и лекарят казаха, че смъртта е настъпила мигновено и безболезнено. Както винаги. След екзекуцията на Тоул обаче те направиха една малка промяна в процедурата. Когато дойде времето за моя приятел Моук, бяха измислили хитрия малък обръч за главата, направен от кожени ленти и закопчалки, прикрепени към онзи проклет прът. При екзекуцията на Моук и по-късно на Джъмбо Парис вързали главите им толкова стегнато, че просто нямало възможност да ги удрят в пръта. Хубав номер, какво ще кажеш? Помага на Найфе и на очевидците, защото не се налага да наблюдава много страдания.

— Разбираш ли идеята ми, Сам? Това е ужасен начин да се умре. Ще атакуваме самия метод. Ще намерим свидетели, които ще дадат показания за тези екзекуции, и ще се опитаме да убедим някой съдия да постанови, че съществуването на газовата камера противоречи на конституцията.

— И какво от това? После смъртоносна инжекция ли ще искаме? Какъв е смисълът? Струва ми се някак глупаво да кажа, че предпочитам да не умирам в камерата, но, ей богу, в смъртоносната инжекция няма нищо лошо. Сложете ме на носилката и ме натъпчете с отрова. Пак ще умра, нали? Нещо не мога да разбера.

— Вярно. Но ще спечелим време. Ще атакуваме газовата камера, ще си издействаме временно спиране на екзекуцията, после ще стигнем до Върховния съд. Можем да го протакаме с години.

— Веднъж вече е правено.

— Какво искаш да кажеш?

— В Тексас. През осемдесет и първа. Делото Ларсън. Бяха представени същите аргументи без никакъв резултат. Съдът заяви, че екзекуциите в газовата камера съществуват от петдесет години и че са се оказали ефикасни в хуманното умъртвяване.

— Да, но има една съществена разлика.

— Каква?

— Тук не е Тексас. Мийкс и Тоул, Моук и Парис не са били екзекутирани в Тексас. А между другото Тексас вече премина към смъртоносната инжекция. Отказаха се от газовата камера, защото намериха по-лесен начин за умъртвяване. Повечето щати са я заменили с по-добри технологии.

Сам стана и отиде до другия край на масата.

— Ами когато ми дойде времето, със сигурност ще искам да си отида чрез най-новата технология. — Той заснова до масата, после спря. — От единия до другия край на тази стая има около шест метра. Мога да вървя шест метра, без да срещна решетки. Разбираш ли какво значи да прекарваш двайсет и три часа на ден в килия два на три? Това е свободата, човече. — Той повървя още малко напред-назад, като не преставаше да пуши.

Адам наблюдаваше как крехката му фигура подскача покрай масата, а след него се стелеше струя дим. Беше бос, с тъмносини гумени сандали, които скърцаха при всяка стъпка. Сам внезапно сиря, извади една книга от етажерката, хвърли я на масата и енергично запрелиства страниците. След неколкominутно усилено търсене намери това, което търсеше, и го чете в продължение на пет минути.

— Ето го — промърмори той на себе си. — Знаех си, че съм го чел вече.

— Какво е това?

— Дело от Северна Каролина от осемдесет и четвърта. Човекът се е казвал Джими Олд и очевидно не е искал да умре. Трябвало да го завлекат насила в газовата камера, той като ритал, плачел и крещял и връзването им е отнело доста време. Затръшнаха вратата и пуснали малко газ и брадичката му се ударила в гърдите. После отметнал глава назад и започнал да се тресе. Бил обърнат към присъстващите, които не можели да видят нищо, освен бялото на очите му, а от устата му потекли лиги. Главата му се люлеела и клатушкала безспир, докато тялото му се тресяло. Това продължило доста време и един от очевидците, журналист, повърнал. Точно както при Мейнард Тоул, на директора му писнало и той дръпнал черните завеси, за да не могат присъстващите да гледат повече. Казват, че Джими умрял едва след петнайсет минути.

— Изглежда ми доста жестоко.

Сам затвори книгата и я върна внимателно на рафта. Запали цигара и се загледа в тавана.

— Буквално всяка газова камера е била построена навремето от фирмата „Итън Метал Продъкгс“ в Солт Лейк Сити. Някъде четох, че камерата в Мисури е била построена от затворници. Но нашата малка камера тук е била построена от „Итън“, а те са горе-долу еднакви — направени са от стомана, осмоъгълни по форма и остъклени, за да могат хората да наблюдават настъпването на смъртта. В самата камера няма много място, само един дървен стол с каиши. Точно под стола има метална купа, а на няколко сантиметра над купата има малка торбичка с цианидни таблетки, които палачът спуска чрез лост. Той контролира също и сярната киселина, която изтича от банка. Когато купата се напълни с киселина, палачът дръпва лоста и пуска цианидните таблетки. Това произвежда смъртоносния газ, чието действие, разбира се, се смята за безболезнено и бързо.

— Нали камерата замени електрическия стол?

— Да. През двайсетте и трийсетте години съществуваше само електрическият стол, който бе най-чудесното изобретение. Помня като малък, че използваха преносим електрически стол, който просто натоварваха в камион и го разнасяха в различни окръзи. Спираха до местния затвор, извеждаха осъдените, оковани във вериги, подреждаха ги пред камиона и всеки минаваше по реда си. Много ефикасен начин да се облекчи положението в претъпканите затвори. — Той поклати недоверчиво глава. — Така или иначе, те нямаха никаква представа какво вършат. Чуваха се някои ужасни истории за хора, които много страдали. Това е най-тежкото наказание, нали? А не най-голямото мъчение. И това не е ставало само в Мисисипи. В много щати се използвали старите, проклети електрически столове с няколко души, които да натискат копчето. Имало всякакви проблеми. Връзвали някой нещастник, натискали копчето, токът го разтърсвал здравата, но недостатъчно и нещастникът изгарял отвътре, но не умираше, така че те изчаквали няколко минути и отново му пускали тока. Това можело да продължи петнайсет минути. Понякога не връзвали електродите както трябва и често от очите и ушите на осъдения изскачали пламъци и искри. Четох за един, който не получил достатъчно висок волтаж. Кръвта отишла в главата, очите му изскочили от орбитите и по лицето му потекла кръв. По време на екзекуцията на електрически стол

кожата се нагорещява толкова много, че те не могат да докоснат осъдения известно време. Затова е трябвало да го оставят да изстине, преди да установят смъртта. Много се говори за осъдени, които седели неподвижно след първия удар, а после отново започвали да дишат. И, разбира се, отново им пускали тока. Това можело да се повтори четири-пет пъти. Било ужасно, затова онзи военен лекар изобретил газовата камера като по-хуманно средство за умъртвяване на хора. А сега, както казваш, камерата е остаряла поради въвеждането на смъртоносната инжекция.

Сам имаше слушател. Адам попиваше всяка дума.

— Колко осъдени са умрели в газовата камера в Мисисипи? — попита той.

— За първи път е била използвана през трийсет и трета. Оттогава до седемдесет и шеста са били убити сто петдесет и шест мъже. Никакви жени. След Фърман през седемдесет и втора не беше използвана цели десет години, докато не дойде ред на Теди Доил Мийкс. После я използваха три пъти или общо сто и шейсет пъти. Аз ще бъда сто шейсет и първият.

Той отново закричи, този път много по-бавно.

— Ужасно неефективен начин за убиване на хора. — Звучеше като професор по време на лекция. — И опасен. Опасен, разбира се, за нещастника, завързан за стола, но и за онези извън камерата. Проклетите съоръжения са стари и пропускат. Уплътненията изгниват и се рушат, а разходите за построяването на камера, която няма да пропуска, са ужасно големи. Дори малък пробив може да се окаже смъртоносен за палача, който е наблизо. Освен това винаги има няколко души — Найфе, Лукас Ман, а може би и свещеник, лекар, един-двама от охраната, — които стоят в стаичката точно до камерата. Към тази стаичка водят две врати и те са винаги затворени по време на екзекуцията. Ако малко газ от камерата проникне в нея, вероятно ще поразят Найфе или Лукас Ман и те ще пукнат там, направо на пода. Не би било лошо, като си помислиш. Очевидците също са доста застрашени, без да могат да усетят опасността. Между тях и камерата няма нищо освен редица прозорци, които са стари и също могат да пропуснат. Те стоят в малка стая със затворена врата и ако отнякъде влезе газ, тези зяпна ли тъпаци също ще умрат. Но истинската опасност идва след това. Прикрепват ти една жица към ребрата,

прокарват я през дупка в камерата и я извеждат навън, за да може чрез нея лекарят да провери сърдечната дейност. Щом лекарят обяви, че нещастникът е мъртъв, отварят един капак на тавана на камерата, през който се предполага, че отровният газ се изпарява навън. По-голямата част от нея наистина се изпарява. Чакат около петнайсет минути и отварят вратата. По-хладният въздух отвън предизвиква проблем, защото се смесва с останалия газ и се кондензира върху всичко вътре. Създава смъртоносен капан за всеки, който влезе в камерата. Изключително опасно е, но повечето от онези глупаци не съзнават сериозността на положението. Утайка от циановодород остава върху всичко — стени, прозорци, под, таван, врага и, разбира се, върху мъртвеца. Напръскват камерата и трупа с амоняк, за да неутрализират останалия газ, а после съответният екип влиза вътре с кислородни маски. Измиват мъртвеца втори път с амоняк или хлорен разтвор, защото отровата излиза през порите на кожата. Докато той е все още вързан за стола, му свалят дрехите, слагат ги в торба и ги изгарят. В миналото са разрешавали на затворника да носи само чифт къси гащета, за да си улеснят работата. Но сега са такива сладури, че ни позволяват да носим каквото искаме. Та, ако се стигне дотам, ще ми бъде дяволски трудно да си избира подходящо облекло.

При тази мисъл, той наистина се изплю на пода. Изруга тихо и се запъти към далечния край на масата.

— Какво става с тялото? — попита Адам, малко засрамен да засяга такива чувствителни въпроси, но въпреки това решен да отиде докрай. Сам изсумтя, после пхна нова цигара в устата си.

— Знаеш ли какво съдържа гардеробът ми?

— Не.

— Има два червени гащеризона, четири комплекта бельо и един чифт от тези прекрасни гумени сандали, разпродадени на безценица от разни чернилки след някой пожар. Не искам да умра в тия червени дрешки. Мислил съм да упражня конституционните си права и да вляза в камерата гол. Нали ще бъде чудесна гледка? Представяш ли си онези тъпаци, които се опитват да ме завържат, без да докоснат срамните ми части?

— Какво става с тялото? — попита отново Адам.

— Ами след като го измият и дезинфекцират, обличат го в затворническо облекло, свалят го от стола и го слагат в чувал.

Поставят го на носилка и с линейка го закарват до дома на покойника. После го поема семейството. В повечето случаи.

Сега Сам седеше с гръб към Адам и говореше на стената, облегнат върху рафт с книги. Мълча дълго време, вперил неподвижен поглед в ъгъла, мислейки за четиримата, които бе познавал и които вече бяха минали през газовата камера. Неписаното правило в Отделението гласеше, че когато удари твоят час, не трябва да отиваш в камерата с червения затворнически костюм. Да не им доставяш удоволствието да те убиват в дрехите, които са ти наложили да носиш в затвора.

Може би брат му, който му изпращаше месечната дажба цигари, ще му изпрати риза и чифт панталони. И чорапи. Каквото и да е, но не гумените сандали. По-скоро ще отиде бос, но не и обут в ония боклуци. Сам се обърна и бавно тръгна към края на масата, където седеше Адам.

— Харесва ми тая идея — каза той много тихо и сдържано. — Струва си да опитаме.

— Добре. Да се залавяме за работа. Искам да намериш повече дела като това на Джими Олд от Северна Каролина. Да открием всички известни опорочени екзекуции в газовата камера и да ги включим в делото. Искам да съставиш списък на хората, които могат да дадат показания за екзекуциите на Мийкс и Тоул. Може би дори и за Моук и Парис.

Сам отново се бе изправил и вадеше книги от рафтовете, мърморейки си нещо. Натрупа на масата десетки томове и се зарови в тях.

Развълнуваното житно поле се простираше чак до величествените планини, сливащи се с хоризонта. Над него, в просторна долина, защитена отзад от същите тези планини, се намираше лагерът на нацистите. Жив плет и храсти прикриваха оградите от бодлива тел, стрелбищата и тренировъчните площадки също бяха маскирани, за да не могат да бъдат открити от хеликоптер. Над земята се виждаха само две дървени колиби, които отвън приличаха на рибарски хижи. Но под тях, дълбоко в недрата на хълмовете, имаше две шахти с асансьори, които се спускаха в лабиринт от естествени кухини и изкопани от човешка ръка пещери. Тунели, достатъчно широки, за да поемат колички за голф, се разклоняваха във всички посоки и свързваха десетина различни помещения. В едното имаше печатарска преса. В други две бе складирано оръжие и амуниции. Три стаи бяха предназначени за живеене, а в още една имаше малка библиотека. Най-голямото помещение, около дванайсет метра от тавана до пода, представляваше централната зала, където нацистите се събираха на своите сборища и се прожектираха филми.

Лагерът бе оборудван с най-модерни съоръжения, със сателитни антени, които ловяха телевизионните новини от целия свят, с компютри, свързани с други лагери и осигуряващи бърз поток от информация, с факсове, безжични телефони и всякаква друга модерна електронна техника.

Всеки ден се получаваха най-малко десет вестника. Поставяха ги върху маса в стаята до библиотеката, където първи ги четеше мъж, наричан Роланд. Повечето време той живееше в лагера заедно с неколцина други помощници, които се грижеха за поддържането му. Когато вестниците пристигаха от града, обикновено около девет сутринта, Роланд си наливаше голяма чаша кафе и започваше да чете. Не беше само за удоволствие. Той беше обиколил света многократно, говореше четири езика и имаше ненаситна страст към знания. Ако

някакъв материал привлече вниманието му, той го отбелязваше, по-късно си правеше копие и го даваше за архивиране.

Имаше разнообразни интереси. Прочиташе бегло спортните страници и не поглеждаше обявите и рекламите. Страниците за мода, стил, забавления и други подобни почти не предизвикваха любопитството му. Събираше статии за групировки на арийци, нацисти и куклуксклановци. Напоследък колекционираше много материали от Германия и Източна Европа и се въодушевяваше от възраждането на фашизма там. Говореше добре немски и прекарваше най-малко по един месец в годината във великата страна. Наблюдаваше политиците и голямата им загриженост за престъпленията, предизвикани от различни форми на нетърпимост, както и желанието им да ограничат правата на групи като неговата. Следеше действията на Върховния съд и процесите срещу скинхедс в САЩ, както и тежките моменти, които изживяваха членовете на Клана.

Обикновено прекарваше по два часа всяка сутрин с вестниците, за да научи последните новини и да реши кои статии да запази за бъдещи справки. Беше рутинно занимание, което му доставяше голямо удоволствие.

Тази сутрин щеше да бъде различна. Усети нещо лошо, когато зърна снимката на Сам Кейхол на първата страница на всекидневник от Сан Франциско. Статията се състоеше само от три абзаца, които обаче отразяваха изчерпателно горещата новина, че най-старият осъден на смърт затворник в Америка ще бъде представляван от своя внук. Роланд прочете материала три пъти, за да го осъзнае, и после го отбеляза. След един час бе прочел същата история вече пет-шест пъти. Два вестника бяха публикували снимката на младия Адам Хол, за пръв път появила се на първа страница на мемфиски вестник.

Роланд от много години следеше делото на Сам Кейхол. Първо, това бе дело, което фигурираше отдавна в техните компютри — застаряващ терорист клановец от шейсетте години очаква изпълнението на присъдата си в Отделението за осъдени на смърт. Купчината изрезки за Кейхол бе дебела две педи. Въпреки че не разбираше нищо от право, Роланд споделяше преобладаващото мнение, че поводите на Сам за обжалване са се изчерпали и че той ще умре. Това прекрасно устройваше Роланд, но той не споделяше с никого своето мнение. Сам Кейхол бе смятан за герой от активистите

за бяло господство и дори малката нацистка група на Роланд бе получила покана да участва в демонстрациите преди екзекуцията. Нямаха пряка връзка с Кейхол, тъй като не бе отговорил на писмата им, но той бе символ за тях и те искаха да извлекат максимална полза от смъртта му.

Фамилното име на Роланд — Форчин, говореше, че е кейджун, сиреч преселник от френски произход, някъде от Тибодо в дълбокия Юг. Нямаше социална осигуровка, никога не бе подавал данъчни декларации и просто не съществуваше според държавните закони. Имаше три майсторски фалшифицирани паспорта — единият — немски, друг — уж издаден от властите в Ирландия. Роланд минаваше през граници и имиграционни власти без всякакви проблеми.

Едно от имената на Роланд, известно само на него и непроизнесено пред никоя жива душа, бе Роли Уедж. Бе напуснал САЩ през шейсет и седма след атентата срещу Крамер и за кратко време бе пребивавал в Северна Ирландия. Беше живял и в Либия, Мюнхен, Белфаст, и в долината Бекаа в Ливан. През шейсет и седма и шейсет и осма се бе върнал за малко в САЩ, за да следи двата процеса на Сам Кейхол. Дотогава отлично подправените документи му бяха осигурили безпрепятствено пътуване.

Имаше още няколко кратки пътувания до Щатите, все свързани с делото Кейхол. С времето обаче той започна да се тревожи все по-малко. Преди три години се бе преместил в бункера, за да разпространява посланията на нацизма. Не се смяташе вече за клановец. Сега той бе горд фашист.

Когато свърши с четенето на сутрешната преса, установи, че делото Кейхол е отразено в седем от десетте вестника. Остави ги в телена кошница и реши да излезе на слънце. Наля си още кафе в пластмасовата чаша и асансьорът го качи двайсет и четири метра нагоре до верандата на една дървена колиба. Денят бе прекрасен, прохладен и слънчев, на небето не се виждаше нито едно облаче. Той тръгна нагоре по тясна пътека към планините и след десет минути вече гледаше долината под себе си. В далечината се виждаха житните поля.

Вече двайсет и три години Роланд мечтаеше за смъртта на Кейхол. Тежкият товар на общата им тайна можеше да изчезне само след екзекуцията на Сам. Той му се възхищаваше. За разлика от Джеремая Доугън Сам бе спазил клетвата си и не бе проговорил. При

няколко адвокати, безброй обжалвания и милиони разпити Сам Кейхол не се бе поддал и на трите процеса. Той беше почтен човек и Роланд желаше смъртта му. Е, разбира се, бе принуден да отпрати няколко заплахи към Кейхол и Доугън по време на първите два процеса, но това бе толкова отдавна. Доугън се огъна под натиска, проговори и даде показания срещу Сам. И Доугън умря.

Сега го безпокоеше това момче. Като всички останали, Роланд бе изгубил следите на сина на Сам и неговото семейство. Знаеше, че дъщеря му е в Мемфис, но синът бе изчезнал. А сега изневиделица се бе появил този хубав, образован млад адвокат от голяма и богата еврейска фирма и бе решен да спаси дядо си. Тъй като Роланд знаеше много за екзекуциите, за него бе ясно, че в малкото останало време адвокатите ще опитат всичко. Ако Сам се огъне, то това щеше да стане сега в присъствието на внука му.

Хвърли един камък надолу по хълма и го гледа, докато подскачаше и изчезна. Трябваше да отиде до Мемфис.

Съботите в Чикаго бяха обикновено изпълнени с напрегната работа, докато в мемфиския клон бе малко по-спокойно. Адам пристигна в кантората в девет и завари само двама адвокати и един стажант. Заклучи се в стаята си и спусна щорите.

Вчера той и Сам работиха два часа и когато Пакър се влезе в юридическата библиотека с бележниците и веригите, те вече бяха успели да покрият масата с десетки книги и бележници. Пакър чака нетърпеливо, докато Сам бавно нареди книгите по рафтовете.

Адам прегледа бележките, които бяха направили. Вкара в компютъра данните от собствените си проучвания и за трети път провери петицията. Вече беше я изпратил по факса до Гарнър Гудман, който на свой ред я бе проверил и върнал обратно.

Гудман не беше оптимист по отношение на справедливото разглеждане на делото, но на този етап нямаше какво да губят. Ако случайно се проведе бързо заседание във Федералния съд, Гудман бе готов да свидетелства за екзекуцията на Тоул. Той и Питър Вайзенберг бяха присъствали на нея. Всъщност Вайзенберг бе толкова отвратен от умъртвяването на човек в газовата камера, че подаде оставка от фирмата и започна работа като учител. Дядо му беше

оцелял при изстреблението на евреите, но баба му бе една от жертвите. Гудман обеща да се свърже с Вайзенберг. Бил уверен, че и той ще даде показания.

Към обяд Адам вече се бе отегчил да стои в канцеларията си. Отключи вратата — на сектора бе тихо. Другите адвокати си бяха отишли. Той напусна сградата.

Качи се в колата и пое на запад, прекоси моста над реката и мина покрай паркингите за камиони и алеята за разходка на кучета в Западен Мемфис. Накрая се измъкна от задръстването и навлезе в полето. Мина покрай селцата Ърл, Паркин и Уейн. Местността стана по-хълмиста. Отби се в селски магазин, за да ние кока-кола. Отред седяха трима старци в избелели работни комбинезони, биеха мухите и се измъчваха от горещината. Той свали гюрука на колата и продължи нататък.

Два часа по-късно отново спря, този път в град Маунтин Вю, за да си купи сандвич и да попита за посоката. Калико Рок не бе далеч, просто трябваше да следва река Уайт. Пътят бе прелестен, виеше се в подножието на планините Озаркс, през гъсти гори и чисти потоци. Реката завиваше наляво, осеяна с лодките на рибари, дошли заради пъстървата.

Калико Рок бе малко градче, кацнало върху един скат над реката. На източния бряг близо до моста се виждаха три риболовни пристана. Адам паркира до реката и се запъти към първия, където се намираше базата Калико Марина за рибарски съоръжения под наем. Сградата плаваше върху понтони. Дебели въжета я задържаха до брега. Редица празни лодки бяха привързани една към друга до кея. Остър мирис на бензин и масло се носеше от единствената колонка за бензин. На една табела бяха написани цените за наемане на лодки, водачи, съоръжения и за получаване на риболовен билет.

Адам влезе в покрития понтон и се загледа в реката. Млад мъж с мръсни ръце се появи от някаква стая отзад, огледа Адам от глава до пети и очевидно реши, че той не е рибар. Все пак го попита какво желае.

— Търся Уин Летнър.

Името „Рон“ бе пришито върху джоба на ризата и бе леко зацапано с грес. Рон се върна в стаята и извика „Мистър Летнър!“ към мрежата срещу мухи, зад която имаше малък магазин. После изчезна.

Уин Летнър бе огромен мъж, висок над метър и осемдесет, с доста излишни килограми. Като видя голямото му шкембе, Адам си спомни, че Гарнър му го бе описал като любител на бирата. Наближаваше седемдесетте, а оредялата му посребрена коса бе прибрана под униформено кепе. Някъде из архивите си Адам пазеше най-малко три вестникарски изрезки със снимки на специалния агент Летнър. На тях той изглеждаше като всеки стандартен агент на ФБР — черен костюм, бяла риза, тясна вратовръзка. Ниско подстриган. И много по-слаб.

— Да, сър — извика той и излезе иззад мрежата, като изтриваше трохи от устата си. — Аз съм Уин Летнър. — Имаше плътен глас и приятна усмивка.

Адам протегна ръка.

— Казвам се Адам Хол. Приятно ми е да се запознаем.

Летнър пое ръката му и силно я разтърси. Дланите му бяха големи и силни.

— Да, сър — прогърмя гласът му. — С какво мога да ви бъда полезен?

За щастие нямаше хора освен Рон, който не се виждаше, но се чуваше силният шум от някаква машина в стаята му. Адам замълча за миг и после каза:

— Ами аз съм адвокат и представлявам Сам Кейхол.

Усмивката стана по-широка и разкри два реда здрави жълти зъби.

— Тъкмо работа за теб, момче — каза той през смях и потупа Адам по гърба.

— Май е така — каза неловко Адам, очаквайки атаката да продължи. — Бих искал да поговорим за Сам.

Изведнъж Летнър стана сериозен. Поглаждаше брадичка с тлъстата си ръка и малките му очички гледаха изпитателно Адам.

— Четох за него във вестниците, момче. Разбрах, че Сам е твой дядо. Сигурно не ти е леко. А ще стане още по-лошо. — Той отново се усмихна. — И за Сам ще е трудно. — Премигна, сякаш току-що бе изрекъл страхотна шега и очакваше Адам да се превие от смях.

Адам не схвана хумора му.

— На Сам му остава по-малко от месец, нали знаете? — каза той, сигурен, че Летнър е чел и за датата на екзекуцията.

Тежката ръка изведнъж се стовари върху рамото на Адам и го побутна по посока на магазина.

— Заповядай тук, синко. Ще поговорим за Сам. Искаш ли бира?

— Не, благодаря. — Влязоха в тясна стая с рибарски принадлежности, провесени по стени и тавани, и паянтови дървени рафтове, отрупани с храна — бисквити, рибни консерви, консервирани кренвирши, хляб, свинско с фасул, кейкове — всичко необходимо за един ден, прекаран на реката. В единия ъгъл до кутия със скакалци и кофа с риба за стръв имаше охладител за напитки.

— Сядай — каза Летнър и махна към ъгъла близо до касата. Адам се намести на разклатен дървен стол, а домакинът извади бутилка бира от хладилника. — Сигурен ли си, че не искаш?

— Може би по-късно. — Наближаваше пет часът.

Летнър отвори капачката, пресуши наведнъж една трета от бутилката, премляска и после седна на смачкана кожена седалка, очевидно извадена от служебна камионетка.

— Ще се отърват ли най-сетне от стария Сам? — попита той.

— Правят всичко възможно.

— Какви са шансовете?

— Не много добри. Разполагаме с обичайните възможности за последно обжалване, но времето тече.

— Сам не е лош — каза Летнър с нотка на разкаяние, после го преглътна с поредната доза бира. Щурците свиреха жалостиво от кутията, а над вратата тракаше климатичната инсталация. Подът поскърцваше от движението на реката.

— Откога сте в Мисисипи? — попита Адам.

— От пет години. Хувър ме повика след изчезването на трима активисти от движението за граждански права. През шейсет и четвърта. Сформирахме специален отряд и се заловихме за работа. След атентата срещу Крамер Кланът някак позагуби хъс.

— А вие за какво отговаряхте?

— Мистър Хувър бе много конкретен. Каза ми да проникна в Клана на всяка цена. Искаше да го съсипе. Вярно е, че доста бавно задвижихме нещата в Мисисипи. Поради няколко причини. Хувър мразеше семейство Кенеди, а те силно го притискаха, затова той се бавеше. Но след изчезването на тримата запретнахме ръкави. Шейсет и четвърта беше ужасна година в Мисисипи.

— Роден съм тогава.

— Да, във вестниците пише, че си роден в Клантън.

Адам кимна.

— Дълго време не знаех това. Родителите ми казваха, че съм роден в Мемфис.

Вратата издрънча и Рон влезе в магазина. Погледна ги, после извърна глава към бисквитите и сардините. Те също го гледаха и чакаха. Той се обърна към Адам, сякаш му казваше, „Продължавай да говориш. Аз не слушам.“

— Какво искаш? — грубо го попита Летнър.

Рон грабна консерва кренвирши с мръсната си ръка и я обърна към тях. Летнър кимна и махна към вратата. Рон тръгна, без да бърза, гледайки пътьом към рафта с кейкове и чипс.

— Ужасно е любопитен — каза Летнър, след като младежът беше излязъл. — Няколко пъти разговарях с Гарнър Гудман. Преди години. Ама и той е странна птица.

— Той ми е шеф. Даде ми името ви и каза, че ще се съгласите да разговаряме.

— За какво? — попита Летнър и после извади още една бира.

— За случая Крамер.

— Той е приключен. Единственото, което остана от него, е Сам и датата на екзекуцията в газовата камера.

— Искате ли да го екзекутират?

Чуха се стъпки и гласове, после вратата отново се отвори. Влезе мъж с едно момче и Летнър се изправи. Искаха стръв и храна и в продължение на десет минути пазаруваха, разговаряха и спореха къде точно рибата кълве. Летнър не забрави да скрие бирата си под тезгяха, докато клиентите му бяха вътре.

Адам си взе газирано питие от хладилника и излезе от магазина. Тръгна по края на дървения понтон и сиря пред колонката за бензин. Две хлапета в лодка бяха хвърлили въдици близо до моста и изведнъж Адам си помисли, че никога през живота си не е ловил риба. Баща му не беше човек с хобита или желание за приятни занимания. Нито бе успял да се задържи продължително време на една работа. В този момент Адам не можа да си спомни какво точно е направел баща му в свободното си време.

Клиентите си тръгнаха и вратата се затвори. Летнър се приближи трوماво към него.

— Обичаш ли да ловиш пъстърва? — попита той, като се любуваше на реката.

— Не. Никога не съм го правил.

— Хайде да се разходим. Трябва да проверя едно място на две мили надолу по реката. Изглежда, че там има много риба.

Летнър носеше хладилната чанта и внимателно я пусна в лодката. Той слезе от понтона, а лодката силно се разклати.

— Скачай — извика на Адам, който измерваше с поглед близо еднометровото разстояние между него и лодката. — И вземи онова въже. — Летнър посочи към тънка връв, закачена на една кука.

Адам откачи въжето и нервно скочи в лодката. Тя се залюля, а той загуби равновесие и падна на главата си, като за малко не се озова във водата. Летнър избухна в смях и дръпна въжето на стартера. Естествено, Рон също бе видял всичко и се хилеше глупаво от платформата. Адам бе смутен, но също се разсмя, сякаш всичко бе наистина много смешно. Летнър запали мотора, предната част на лодката се вдигна нагоре и те потеглиха.

Адам сграбчи дръжките от двете страни, когато излетяха напред към моста. Калико Рок скоро остана далеч зад тях. Реката се виеше между живописни хълмове и скални насипи. Летнър управляваше с едната ръка, а с другата държеше поредната бира. След няколко минути Адам се успокои и успя да извади една бира от хладилната чанта, без да загуби равновесие. Бутилката бе леденостудена. Той я стискаше в дясната ръка, а с лявата се държеше за лодката. Летнър си тананикаше нещо зад него. Шумът от мотора не им позволяваше да разговарят.

Минаха покрай мажа платформа, където група градски тарикати брояха улова и пиеха бира. Отминаха флотилия от гумени салове с противни младежи, които пушеха и се печеха на слънце. Махнаха с ръка на други рибари, които работеха усилено.

Лодката най-накрая забави ход и Летнър внимателно взе завоя, сякаш виждаше рибата отдолу и се опитваше да заеме най-добрата позиция. Изключи мотора.

— Риба ли ще ловиш, или ще пиеш бира? — попита той, без да откъсва поглед от водата.

— Ще пия бира.

— И аз си помислих същото. — Щом взе въдицата и я хвърли по посока на брега, той забрави за бирата.

Адам гледа една секунда и тъй като нямаше резултат, се отпусна назад и провеси крака над водата. Лодката не беше удобна.

— Често ли ловиш риба? — попита той.

— Всеки ден. Това е част от работата ми, нали разбираш, част от услугите, които предлагам на своите клиенти. Трябва да знам къде рибата кълве.

— Трудна работа.

— Все някой трябва да я върши.

— Какво те доведе в Калико Рок?

— Прекарах сърдечен удар през седемдесет и пета и трябваше да се оттегля от ФБР. Получих хубава пенсия и всичко останало, но човек дяволски се отегчава от безделието. С жената открихме базата и разбрахме, че се продава. Едната грешка доведе до следващата, и ето ме тук. Подай ми бирата.

Адам му я подаде и той отново хвърли въдицата. Бързо преброи, че в чантата остават четиринайсет бутилки. Лодката се носеше по водата и Летнър хвана едно гребло. В едната ръка държеше въдица, с другата направляваше лодката и успяваше да балансира бутилката бира между коленете си. Животът на инструктор по риболов.

Спряха под няколко дървета и за кратко време бяха защитени от палещото слънце. При него хвърлянето на въдицата изглеждаше лесно. Мяташе я с плавно движение на китката и изпращаше стръвта и кукичката точно където искаше. Но рибата не кълвеше. Летнър заметна към средата на реката.

— Сам не е лош. — Беше го казал вече.

— Смяташ ли, че трябва да го екзекутират?

— Моето мнение няма никакво значение, синко. Хората от щата искат смъртно наказание и то съществува. Казаха, че Сам е виновен и че трябва да бъде екзекутиран, така че какво значение има какво мисля аз?

— Но ти си имаш свое мнение.

— Каква полза от това? Мнението ми няма никаква стойност.

— Защо казваш, че Сам не е лош?

— Това е дълга история.

— Остават ни още четиринайсет бири.

Летнър се засмя и широката усмивка се върна на лицето му. Отпи глътка и се загледа надолу по реката.

— Всъщност ние не се интересувахме от Сам, разбираш ли? Той не участваше активно в мръсната работа, поне отначало. След изчезването на ония активисти за граждански права се заловихме бясно за работа. Пръскахме пари из целия район и не след дълго разполагахме с всякакви информатори от Клана. Всъщност тези хора бяха просто невежи селяци, нямаха нито цент и ние залагахме на жаждата им за пари. Без пари нямаше никога да открием ония тримата. Струваше ни трийсет хиляди, доколкото си спомням, въпреки че аз лично не съм контактувал с информатора. Ей богу, бяха ги заровили в един насип. Открихме ги и знаеш ли, помислихме, че сме успели. Най-накрая бяхме свършили нещо. Арестувахме неколцина, но се оказа трудно някой да бъде осъден. Насилието продължи. Взривяваха църкви и къщи на чернокожи толкова често, че не можехме да насмогнем. Беше истинска война. Стана още по-лошо, Хувър се гневеше, а ние пръскахме още повече пари. Слушай, синко, няма да ти кажа нищо полезно, разбираш ли?

— Защо?

— За някои неща мога да говоря, но за други — не.

— Когато е поставял бомбата в кантората на Крамер, дядо ми не е бил сам, нали?

Летнър отново се усмихна и се загледа във въдицата. Пръчката беше в скута му.

— Както и да е, в края на шейсет и пета и началото на шейсет и шеста разполагахме с доста широка мрежа от информатори. Всъщност не беше толкова трудно. Научавахме, че някой е член на Клана, и започвахме да го следим. Следяхме го вечер до дома му, светехме с фенерчета зад него, паркирахме колите си пред къщата му. Обикновено го плашехме до смърт. После го следвахме до местоработата му, понякога дори разговаряхме с шефа му, показвахме значките си и действахме, сякаш се готвехме да разстреляме някого. Разговаряхме с родителите му, показвахме им значките си, черните си костюми, говорехме с акцент на янки и тези нещастни провинциалисти буквално се огъваха пред нас. Ако човекът ходеше на църква, следвахме го и там в неделя, а на другия ден отивахме да говорим с проповедника му.

Казвахме му как сме чули ужасния слух, че мистър еди-кой си е активен член на Клана, и го питахме дали случайно не знае нещо по въпроса. Държахме се, сякаш членството в Клана е престъпление. Ако имаше деца в юношеска възраст, проследявахме ги на срещите им, сядахме зад тях в кината, хващяхме ги, когато паркираха в гората. Беше си чист тормоз, но имаше ефект. Най-накрая звъняхме на нещастника по телефона или го сгащвахме сам някъде и му предлагаме пари. Обещавахме му да го оставим на мира и това винаги имаше ефект. Обикновено те вече бяха рухнали психически и сами искаха да ни сътрудничат. Виждал съм ги да плачат, момче, представяш ли си? Всъщност плачеха, когато най-накрая се озоваваха пред олтара и признаваха греховете си. — Летнър се засмя. Въдицата не помръдваше.

Адам отпи от бирата си. Може би ако я изпиеха всичката, езикът му щеше да се развърже.

— Тя стана една с онзи човек, никога няма да го забравя. Хванахме го в леглото с чернокожата му любовница, което не ни изненада. Имам предвид, че тези хора горяха кръстове и стреляха по негърските къщи, а после тичаха като луди да се срещнат с чернокожите си приятелки. Не можах да разбера защо чернокожите жени се примиряваха с това. Както и да е, той имаше малка ловна хижа в гората и я използваше за любовно гнездо. Срещна се с нея един следобед за малко и на тръгване, когато отвори входната врата, ние го снимаме. Нея също, а после разговаряхме с него. Той бе църковен настоятел, а може би е имал и по-висок сан в някаква провинциална църква, наистина е представлявал нещо, разбираш ли, а ние разговаряхме с него като с куче. Нея отпратихме, а него накарахме да влезе в малката хижа, за да поприказваме. Не след дълго той заплака. По-късно стана един от най-добрите ни свидетели. Но най-накрая влезе в затвора.

— Защо?

— Изглежда, че докато е кръшкал с приятелката си, жена му е правила същото с един чернокож младеж, който работел във фермата им. Господжата забременяла, не е ясно от кого и нашият информатор отишъл в болницата я убил майката и детето. Лежа петнайсет години в Парчман.

— Така му се пада.

— По онова време нямаше много осъдени клановци, но ние толкова ги тормозехме, че те се страхуваха да вилнеят много. Насилието значително намалня, докато Доугън не реши да започне да преследва евреите. Трябва да ти призная, че ни завариха неподготвени. Нямахме никаква следа.

— Защо?

— Защото той се изхитри. Разбра, че е по-добре да действа с малобройни, независими групи.

— Групи ли? Повече от един човек?

— Нещо такова.

— Значи Сам и още някой?

Летнър изсумтя и се изкиска, после реши, че рибата се е преместила другаде. Остави въдицата и макарата в лодката и дръпна въжето на стартера. Потеглиха отново по течението. Краката на Адам висяха от лодката и скоро кожените му мокасини и голите глезени се намокриха. Той отпи от бирата. Най-накрая слънцето се скри зад хълмовете и Адам се полюбува на прелестта на реката.

Следващата спирка бе малък залив под една скала, от която висеше въже. Летнър хвърли въдицата, отново без резултат, след което започна да разпитва. Зададе стотина въпроса за Адам и семейството му — за бягството на запад, смяната на името, самоубийството. Обясни, че докато Сам е бил в затвора, направили проучвания за семейството и разбрали, че има син, който наскоро е напуснал града, но тъй като Еди изглеждал безобиден, не продължили разследването. Вместо това следели братята и братовчедите на Сам. Заинтригува го младостта на Адам и това, че е израснал, без да познава никакви свои роднини.

Адам зададе няколко въпроса, но отговорите бяха неясни и веднага предизвикаха още въпроси за неговото минало. Той се състезаваше с човек, който бе прекарал двайсет и пет години в задаване на въпроси.

Третото и последно място не беше далеч от Калико Рок и те ловиха риба, докато се стъмни. След пет бири Адам бе събрал смелост да хвърли въдицата и той. Летнър бе търпелив учител и след минути Адам хвана голяма пъстърва. За миг те забравиха Сам, Клана и другите кошмари от миналото и просто се отдадоха на риболова. Пиеха бира и ловяха риба.

Малкото име на мисис Летнър бе Айрини и тя посрещна съпруга си и неочаквания му гост любезно и непринудено. Докато Рон ги караше към къщи, Уин обясни на Адам, че Айрини е свикнала с внезапните посещения. Изглеждаше спокойна, когато те влязоха, олюлявайки се, през входната врата и ѝ подадоха наниз пъстърви.

Домът на Летнър беше всъщност крайречна вила на една миля северно от града. Задната веранда бе оградена с мрежа против насекоми, а от нея се откриваше прекрасен изглед към реката. Седнаха на плетените столове на верандата и отвориха още бири, докато Айрини пържеше рибата.

Сервирането на храната бе ново преживяване за Адам и той с наслада похапна от своя улов. Винаги е по-вкусно, когато сам си хванал рибата, уверяваше го Уин, докато дъвчеше. Бяха преполовили вечерята, когато Уин премина на скоч. Адам отказа. Пиеше му се само вода, но мъжката му гордост го накара да продължи с бирата. Точно в този момент не трябваше да показва слабост. Летнър нямаше да му го прости.

Айрини пиеше вино и разказваше истории за Мисисипи. Заплашвали ги на няколко пъти и децата им отказвали да идват. И двамата били от Охайо и близките им непрекъснато се безпокоели за тяхната безопасност. Чудесно време беше, повтори тя няколко пъти с носталгичен тон. Гордееше се много със съпруга си и с това, което бе направил но време на войната за граждански права.

След като свършиха с вечерята, тя ги остави и изчезна някъде в къщата. Наближаваше десет и на Адам вече му се спеше. Уин се изправи, подпирайки се на дървена греда, и се извини, че отива до тоалетната. Скоро се върна с две високи чаши скоч. Подаде едната на Адам и отново се настани в люлеещия се стол.

Известно време пиха и се люлееха в столовете си мълчаливо, после Летнър каза:

— Значи си убеден, че Сам е имал помощник?

— Разбира се, че е имал. — Адам съзнаваше, че езикът му е надебелял и думите излизат бавно за разлика от забележително отчетливата реч на Летнър.

— Защо си толкова сигурен?

Адам остави с мъка тежката чаша и се закле да не пие повече.

— ФБР претърсиха къщата на Сам след взрива, нали така?

— Да.

— Сам бе в затвора в Гринвил и вие получихте разрешение за обиска.

— Бях там, синко. Отидохме десетина души и тършувахме три дни.

— И не открихте нищо.

— И така би могло да се каже.

— Никакви следи от динамит. Никакви следи от капсули, фитили, детонатори. Никакви следи от каквото и да е съоръжение или вещество, използвани при взрив. Прав ли съм?

— Така е. Е, и какво е твоето заключение?

— Сам не е разбирал нищо от експлозиви, нито пък се знае някога да ги е използвал.

— Не, напротив, знае се. Доколкото си спомням, Крамер е бил шестият атентат. Смахнатите негодници непрекъснато поставяха бомби и ние не можехме да ги спрем. Ти не си бил там, но аз бях в центъра на събитията. Тормозехме клановците и внедрявахме толкова много свои хора сред тях, че ги беше страх да шавнат, а после изведнъж войната започваше отново и бомбите избухваха навсякъде. Слухтахме, когато се налагаше. Извивахме ръце, докато се огънеха. И въпреки това нямахме никакви улики. И информаторите ни не разполагаха с улики. Сякаш някакво съвсем ново поделение на Клана бе изникнало в Мисисипи, без всякаква връзка с предишното.

— Знаеше ли нещо за Сам?

— Името му фигурираше в нашите архиви. Помня, че баща му е бил клановец и може би единият или и двамата му братя. Бяха регистрирани при нас, но изглеждаха безопасни. Живееха в северната част на щата, където Кланът не вилнееше. Вероятно се горели кръстове и са вдигнали във въздуха няколко къщи, но това не можеше да се сравнява с изстъпленията на Доугън и бандата му. При нас гъмжеше от убийци. Нямахме време да разследваме всеки член на Клана в щата.

— Тогава как си обясняваш внезапния обрат към насилие при Сам?

— Не мога да си го обясня. Не е бил светец, нали? И преди е убивал.

— Моля?

— Чу ме добре. В началото на петдесетте години е застрелял един от чернокожите си работници. Не е лежал нито ден в затвора заради това. Всъщност не съм сигурен, но мисля, че дори не го арестуваха.

— Убеден ли си, че това е истина? — попита Адам.

— Да. Излезе наяве, когато Сам беше вече в затвора и очакваше процеса. Ровихме се из окръг Форд месеци наред и чухме няколко пъти за убийството. Може да е имало и други убийства. Някоя и друга чернокожа жертва.

— Предпочитам да не го научавам.

— Питай него. Виж дали старият негодник ще има достатъчно кураж да го признае пред внука си. — Отпи още една глътка. — Обичал е насилието, синко, и положително е знаел как да поставя бомби и да убива хора. Не бъди наивен.

— Не съм наивен. Просто се опитвам да спася живота му.

— Защо? Той уби две напълно невинни момченца. Две деца. Съзнаваш ли го?

— Той бе осъден за убийствата. Но ако убийствата са нещо лошо, значи е лошо щатът да го убива.

— Не на мене тия. Смъртното наказание е прекалено добро за тези хора. Твърде чисто и стерилно. Те знаят, че ще умрат, и имат време да си кажат молитвите и да се сбогуват. Ами жертвите? Нима са имали някакво време да се подготвят?

— Значи искаш Сам да бъде екзекутиран?

— Да. Искам всички те да бъдат екзекутирани.

— Ти май каза, че той не е лош.

— Излъгах те. Сам Кейхол е хладнокръвен убиец. И е абсолютно виновен. Как иначе можеш да обясниш факта, че атентатите спряха, след като го арестуваха?

— Може би са се уплашили след Крамер?

— Те? Кой по дяволите са „те“?

— Сам и партньорът му. И Доугън.

— Добре. Да продължим по тази линия. Нека приемем, че Сам е имал съучастник.

— Не. Да допуснем, че Сам е бил съучастникът. Да предположим, че другият е бил специалист по взривовете.

— Специалист ли? Това се били най-прости бомби, синко. При първите пет атентата просто няколко пръчки динамит, увити с жица. Драсваш клечката, бягаш като луд, а петнайсет минути по-късно избухва. Бомбата в кантората на Крамер не е била нищо повече от връзка динамитни пръчки с прикрепен към нея будилник. Има ли са късмет, че не е избухнала, докато са я поставяли.

— Мислиш ли, че е избухнала според плана?

— Съдебните заседатели смятаха така. Доугън каза, че са искали да убият Марвин Крамер.

— Тогава защо Сам се е мотаел наоколо? Защо е бил толкова близо, че е бил ранен от стъкла, отхвъркнали при взрива?

— Ще трябва да питаш Сам. Сигурен съм, че вече си го направил. Той твърди ли, че е имал съучастник?

— Не.

— Това решава нещата. Ако собственият ти клиент отрича, защо, по дяволите, продължаваш да ровиш?

— Защото мисля, че клиентът ми лъже.

— Ами толкова по-зле за клиента ти тогава. Ако той иска да лъже и да прикрие някого, теб какво те интересува?

— Защо ще ме лъже?

Летнър поклати объркано глава, после измънка нещо и отпи от чашата си.

— Откъде накъде питаш мен, по дяволите? Не искам да знам, ясно ли ти е? Честно ти казвам, не ме интересува дали Сам лъже, или казва истината. Но ако лъже и теб, неговия адвокат и собствен внук, тогава нека го вкарат в камерата.

Адам отпи голяма глътка и се загледа в тъмнината. Всъщност на моменти се чувстваше доста глупаво, когато се мъчеше да докаже, че го лъже собственият му клиент. Ще опита за последен път и после ще говорят за друго.

— Не вярваш ли на свидетелите, които са видели Сам с друг човек?

— Не. Помня, че бяха съмнителни. Мъжът на паркинга дълго време е мълчал. Другият точно е излизал от някакъв бардак. Не може да им се вярва.

— А на Доугън вярваш ли?

— Съдебните заседатели му повярваха.

— Не питам за тях.

Най-накрая Летнър започна да диша тежко, изглежда, го хващаше.

— Доугън беше едновременно и откачен, и гений. Каза, че бомбата е била поставена, за да убие човек, и аз му вярвам. Имай предвид, Адам, че те за малко не ликвидираха цяло семейство във Висксбърг. Не си спомням името...

— Пиндър. А ти продължаваш да казваш, че „те“ са направили това или онова.

— Просто допускаме нещо, нали? Приемаме, че дядо ти не е бил сам. Поставили са бомбата в къщата на Пиндър посред нощ. Могли са да изтрепят цялото семейство.

— Сам каза, че е поставил бомбата в гаража, за да не пострада никой.

— Той ли ти каза това? Признал е, че го е направил? Тогава защо, по дяволите, ме питаш за някакъв съучастник? Май трябва да повярваш на клиента си. Тоя кучи син е виновен, Адам. Повярвай му.

Адам пак отпи от питието си и клепачите му натежаха. Погледна часовника си, но не може да види нищо.

— Кажи ми за записите — каза той с прозявка.

— Какви записи? — попита Летнър и също се прозя.

— Записите, които ФБР са пуснали на процеса. В които Доугън говори с Уейн Грейвз за взривяването на кантората на Крамер.

— Разполагахме с много записи. А те имаха много обекти. Крамер беше един от многото. Имахме запис на разговора на двама клановци за взривяването на някаква синагога по време на сватбена церемония. Искаха да залостят вратата, да пуснат някакъв газ по тръбите на отоплителната инсталация и да изтрепят всички вътре. Човече, тия копелета бяха откачени. Не беше Доугън, а двама от неговите идиоти, които си говореха глупости, и затова не обърнахме внимание на записа. Уейн Грейвз беше от Клана, но беше на щат и при нас и ни позволяваше да подслушваме телефона му. Една нощ позвъни на Доугън, каза, че се обажда от автомат, и започнаха да говорят за атентата срещу Крамер. Споменаха и други обекти. Записът имаше голям ефект на процеса. Но записите не ни помогнаха да предотвратим нито един взрив. Нито да идентифицираме Сам.

— Значи не сте имали никаква представа, че Сам Кейхол е замесен?

— Ни най-малка. Ако този глупак бе напуснал Гринвил навреме, може би все още щеше да е на свобода.

— Крамер знаеше ли, че е в списъка им?

— Казахме му. Но тогава вече той бе свикнал със заплахите. Държеше охрана пред дома си. — Летнър започваше да заваля думите, а брадичката му се бе отпуснала към гърдите с три-четири сантиметра.

Адам се извини и бавно се отправи към тоалетната. Когато се върна на верандата, чу силно хъркане. Летнър бе заспал на стола с чаша в ръка. Адам я взе и отиде да потърси къде да легне.

Късната утрин бе топла, но на предната седалка на военния джип, в който нямаше климатична инсталация, бе горещо като в сауна. Адам се потеше и държеше ръката си върху дръжката на вратата, която се надяваше да успее да отвори веднага, ако не може да задържи закуската на Айрини.

Беше се събудил на пода до тясна кушетка в пералнята до кухнята, която бе взел за кабинет. А кушетката била пейка, както му обясни през смях Летнър, на която той сядал, за да си събуе ботушите. Айрини трябваше да претърси цялата къща, докато го намери, и Адам не бе спрял да се извинява, докато и двамата не го помолиха да млъкне. Тя бе настояла за обилна закуска. По традиция в тяхното семейство това бе единственият ден през седмицата, когато ядяха свинско. Адам бе седнал на масата в кухнята и се наливаше с ледена вода, докато беконът се пържеше, Айрини си тананикаше, а Уин четеше вестника. Тя забърка яйца и приготви „Блъди Мери“.

Водката бе притъпила болката в главата му, но не и бунтуващия се стомах. Докато колата подскачаше към Калико Род по неравните селски пътища, Адам с ужас чувстваше, че му прилошава.

Въпреки че Летнър бе заспал пръв снощи, тази сутрин бе забележително свеж. Никакви следи от махмурлук. Изяде пълна чиния с бекон, после хапна бисквити и изпи само едно „Блъди Мери“. Прочете усърдно вестника, коментирайки разни неща, и Адам реши, че той е от ония алкохолици, които се гипсират всяка вечер, но после лесно изтрезняват.

Появи се селото. Пътят изведнъж стана по-равен и стомахът на Адам спря да се бунтува.

— Съжалявам за снощи — каза Летнър.

— За какво? — попита Адам.

— За Сам. Бях много груб. Знам, че ти е дядо и че се тревожиш. Излъгах те за нещо. Всъщност не искам да екзекутират Сам. Той не е лош човек.

— Ще му предам.

— Да. Сигурен съм, че ще бъде очарован.

Влязоха в града и завиха към моста.

— И нещо друго — каза Летнър. — Винаги сме подозирали, че Сам е имал съучастник.

Адам се усмихна и погледна през прозореца от своята страна. Минаха покрай малка църква. Добре облечени възрастни хора седяха на сянка под едно дърво.

— Защо? — попита Сам.

— Поради същите причини. За Сам няма никакви данни да се е занимавал с бомби. Не е бил замесен в акциите на Клана. Показанията на двамата свидетели, особено на шофьора на камиона в Кливланд, не ни даваха мира. Шофьорът нямаше причина да лъже и изглеждаше ужасно сигурен в себе си. Просто Сам не прилича на ония клановци, дето ще започнат своя собствена бомбена кампания.

— Та кой е другият?

— Честно казано, не знам. — Спряха до реката и Адам отвори вратата за всеки случай. Летнър се облегна на кормилото и обърна глава към Адам. — След третата или четвъртата бомба — мисля, че беше синагогата в Джаксън — няколко известни евреи в Ню Йорк и Вашингтон се срещнаха с президента, който на свой ред повика мистър Хувър, а пък той повика мен. Отидох във Вашингтон, за да се срещна с тях, и те здравата ме драха. Върнах се в Мисисипи, решен да се боря докрай. Изкарахме си го на нашите информатори. Искам да кажа, че някои дори пострадаха. Опитвахме всичко, но напразно. Източниците ни просто не знаеха кой поставя бомбите. Само Доугън знаеше, но очевидно не казваше на никого. След петата бомба, обаче, мисля, че беше кантората за недвижими имоти в Джаксън, направихме пробив.

Летнър отвори вратата от своята страна и отиде пред джипа, Адам го последва и двамата се загледаха в реката, която се виеше към Калико Рок.

— Искаш ли бира? Изстудявам я в магазина.

— Не, моля те. Повръща ми се.

— Само се пошегувах. Значи Доугън държеше оня огромен паркинг за коли втора употреба, а един от работниците му беше неграмотен стар чернокож, който миеше и метеше колите. Преди това

се бяхме опитали да говорим с него, но той беше твърде враждебно настроен. И не щеш ли, веднъж взел, че казал на един от нашите агенти как преди няколко дни видял Доугън и някакъв друг мъж да слагат нещо в багажника на зелен понтиак. Казал, че изчакал малко, после отворил багажника и видял динамита. На следващия ден научил за поредния взрив. Той знаеше, че обръчът на ФБР се затяга около Доугън, и явно бе решил, че си струва да ни каже. Помощникът на Доугън, клановец на име Върджил, също работеше там. И така, отидох да видя Върджил. Почуках на вратата му една нощ в три часа. Просто заудрях силно, нали знаеш как го правехме тогава, и скоро той излезе на верандата. С мен бяха седем-осем агенти, и всички тикнахме значките си в лицето му. Беше изплашен до смърт. Казах му, че знам, дето е доставил динамита в Джаксън предишната вечер, и че го чакат трийсет години затвор. Чухме, че жена му плаче зад вратата. Върджил трепереше и самият той сякаш щеше да се разплаче. Оставих му визитната си картичка и му наредих да ми се обади на сутринта, като го заплаших да не казва нищо на Доугън или на другиго. Казах му, че ще го следим денонощно. Съмнявам се, че Върджил е могъл отново да заспи. Няколко часа по-късно, когато дойде при мен, очите му бяха червени и подути. Станахме приятели. Той каза, че бомбите не са работа на обичайната банда на Доугън. Не знаеше много, но бе чул достатъчно от него, за да разбере, че бомбаджията е съвсем млад човек от друг щат. Това момче изникнало изневиделица и се предполагало, че е много добър по експлозивите. Доугън избирал обектите, съставял плана и викал момчето, което се промъквало в града, поставяло бомбите и после изчезвало.

— Ти повярва ли му?

— За повечето неща да. Просто имаше логика. Трябваше да е някой нов, защото дотогава бяхме напълнили Клана с информатори. Знаехме буквално за всеки техен ход.

— Какво стана с Върджил?

— Прекарах известно време с него, дадох му малко пари, нали разбираш, обичайната практика. Те винаги искат пари. Убедих се, че той няма представа кой поставя бомбите. Никога нямаше да признае, че е бил замесен, че е доставил колите и динамита, затова не го притиснахме повече. Той не ни трябваше.

— Беше ли замесен в случая Крамер?

— Не. Тогава Доугън бе използвал някой друг. Изглежда, имаше шесто чувство кога да смени тактиката.

— Човекът, заподозрян от Върджил, няма нищо общо със Сам Кейхол, нали? — попита Адам.

— Не.

— И ти не подозираш никого?

— Не.

— Хайде, Уин. Сигурно във ФБР сте имали нещо предвид.

— Кълна ти се, че нямахме никаква представа. Скоро след срещата ми с Върджил кантората на Крамер хвъркна във въздуха и всичко свърши. Ако Сам е имал съучастник, онзи го е изоставил.

— И във ФБР не са научили нищо след това, така ли?

— Абсолютно нищо. Разполагахме със Сам, който изглеждаше напълно виновен.

— И, разбира се, вие искахте да приключите случая.

— Естествено. А нали помниш, че и атентатите спряха? След арестуването на Сам нямаше повече бомби, не забравяй това. Пипнахме нашия човек. Мистър Хувър беше доволен. Евреите бяха доволни. Президентът — също. После не можах да го осъдят в продължение на тринайсет години, но това е друга история. Всички си отдъхнаха, когато експлозиите спряха.

— Тогава защо Доугън не е издал и действителния бомбаджия, след като е проговорил за Сам?

Слязоха до брега на няколко крачки от водата. Колата на Адам бе наблизо.

— Ти би ли дал показания за някой терорист, който е арестуван?

Адам се замисли за миг. Никога не му бяха задавали този въпрос, поне той не си спомняше. Летнър се усмихна, показва големите си жълти зъби, после продължи да се подсмива, когато се запътиха към понтона.

— Хайде да пийнем по една бира.

— Не, моля те. Трябва да тръгвам.

Летнър спря, ръкуваха се и си обещаха да се видят отново. Адам го покани в Мемфис, а Летнър — в Калико Рок, на риба и пиене. Точно в този момент поканата му не бе приета с ентусиазъм. Адам прати поздрав на Айрини, извини се отново, че е заспал в пералнята, и благодари за разговора.

Малкият градец остана зад него. Той караше предпазливо на завоите и внимаваше да не се разбунтува стомахът му.

Лий се мъчеше да приготви някакво италианско ястие, когато той влезе в апартамента ѝ. Масата бе подредена с чинии, прибори и свежи цветя. Рецептата беше за някакъв вид макарони на фурна и явно нещо не се получаваше. Миналата седмица тя му бе признала няколко пъти, че не може да готви, и сега го доказваше. Навсякъде се виждаха тенджери и тигани. Рядко използваната ѝ престилка бе изцапана с доматиен сос. Тя се засмя, след като се разцелуваха, и каза, че има замразена пица в случай, че не излезе нищо.

— Изглеждаш ужасно — взря се в очите му тя.

— Прекарах тежка нощ.

— Миришеш на алкохол.

— Изпих две „Блъди Мери“ на закуска. И сега имам нужда от още едно.

— Барът е затворен. — Тя взе нож и пристъпи към купчина зеленчуци. Тиквичките бяха следващата жертва.

— Какво си правил там?

— Напих се с един от ФБР. Спах на пода в пералнята.

— Чудесно. — Тя за малко не се поряза. Остави дъската и огледа пръста си. — Чете ли вестника?

— Не. Трябва ли?

— Да. Ей там е. — Лий кимна към единия ъгъл на бара.

— Нещо лошо ли?

— Прочети го.

Адам взе неделното издание на „Мемфис Прес“ и седна на един стол до масата. На първата страница той изведнъж зърна собственото си усмихнато лице. Беше позната снимка, направена неотдавна, когато бе втора година студент по право в Мичиган. Материалът се простираше на половин страница, а освен неговата снимка бяха поместени и много други — на Сам, Марвин Крамер, Джош и Джон Крамер, Рут Крамер, Дейвид Макалистър, главния прокурор, Стийв Роксбър, Найфе, Джеремая Доугън и мистър Елиът Крамер, бащата на Марвин.

Тод Маркс не си беше губил времето. Започваше с кратката история на случая, която заемаше цяла колона, после бързо преминаваше към настоящето и повтаряше материала отпреди два дни. Беше открил още биографични подробности за Адам — колежа в Пепърдайн, Юридическия факултет в Мичиган, редакторството в правно списание, работата при „Кравиц и Бейн“. Найфе не бе казал почти нищо, освен че екзекуцията ще се извърши според закона. От друга страна, Макалистър се правеше на много умен. Бил живял с кошмара „Крамер“ двайсет и три години, казваше той мрачно, и не бил преставал да мисли за това. За него било въпрос на чест и привилегия да възбуди дело срещу Сам Кейхол и да осъди убиеца, тъй като само екзекуцията можела да затвори тази ужасна страница от историята на Мисисипи. Не можело да става и дума за снизхождение, продължаваше той, въпреки че дълго бил обмислял подобна възможност. Просто нямало да бъде честно спрямо момченцата на Крамер. И така нататък.

Очевидно интервюто се бе поправило и на Стийв Роксбър. Бил готов да се съпротивлява на последните усилия на Кейхол и неговия адвокат да осуетят екзекуцията. Той и екипът му били решени да работят по осемнайсет часа дневно, за да изпълнят желанието на хората. Това дело се протака прекалено дълго, цитираха го да казва неведнъж, и е дошло времето справедливостта да възтържествува. Не, той не се тревожел за последните предизвикателства на мистър Кейхол към закона. Уверен бил в умението си на адвокат, на адвокат на народа.

Сам Кейхол отказва да коментира, обясняваше Маркс, а Адам Хол не може да бъде намерен, сякаш Адам гореше от желание да говори, но просто не го откриваха.

Коментарите на семейство Крамер бяха едновременно интересни и отчайващи. Елиът Крамер, който бе на седемдесет и седем и все още работеше, бе описан като жизнен и здрав човек, макар да имаше проблеми със сърцето. Освен това той бе и много язвителен. Обвиняваше Клана и Сам Кейхол не само за убийството на двамата си внуци, но и за смъртта на Марвин. Той чакал двайсет и три години екзекуцията на Сам и искал това да стане колкото се може по-скоро. Критикуваше съдебната система, че е позволила на един престъпник да живее десет години, след като съдебните заседатели са го осъдили на смърт. Не беше сигурен дали ще присъства на екзекуцията,

лекарите му трябвало да решат това, но самият той искаше да е там и да гледа Сам Кейхол в очите, когато го връзват за стола.

Рут Крамер бе малко по-умерена. Времето е излекувало повечето рани, казваше тя, така че не е сигурна как ще се чувства след екзекуцията. Нищо не би върнало синовете ѝ. Почти няма какво да каже на Тод Маркс.

Адам сгъна вестника и го сложи до стола. Изведнъж усети, че стомахът му се сви на топка. Причината бяха Стийв Роксбър и Дейвид Макалистър. Като адвокат той очакваше да спаси живота на Сам и бе ужасен от страстта, с която враговете му се стремяха към последната, битка. Той беше новак. А те бяха ветерани. Особено Роксбър бе преживял и други екзекуции, имаше опитен екип, който включваше прочут специалист, известен като Доктор Смърт, който бе способен адвокат и страстен привърженик на екзекуциите. Адам не разполагаше с нищо друго, освен с едно почти изчерпано досие, пълно с безрезултатни обжалвания, и с молитвите си за чудо. Превъзхождаха го и по брой, и по оръжия. В този момент той се почувства беззащитен и отчаян.

Лий седна до него с чаша еспreso.

— Изглеждаш разтревожен — каза тя и го погали по ръката.

— Приятелят ми на риболовния пристан не ми помогна.

— Изглежда, че семейство Крамер твърдо искат екзекуция.

Адам разтри слепоочието си, опитвайки се да облекчи главоболието.

— Имам нужда от някакво хапче.

— Искаш ли валиум?

— Чудесно.

— Гладен ли си?

— Не. Стомахът ми не е в ред.

— Добре. Вечерята се отлага. Има малък проблем с рецептата. Остава замразена пица.

— Нищо не искам, само валиум.

Адам пусна ключовете си в червената кофа и я гледа как се изкачва на шест метра над земята, след което спира и бавно се завърта. Той тръгна към първата врата, която се разтресе, преди да се отвори. Отиде до втората и зачака. Пакър се появи на входа на около трийсет метра от него, като се протягаше и прозяваше, сякаш беше спал в Отделението.

Втората врата се затвори зад Адам. Пакър го чакаше.

— Добър ден — каза той. Наближаваше два часът, най-горещото време на деня. В сутрешната програма на радиото един метеоролог весело бе обявил, че това ще бъде първият ден на годината с температура над трийсет и седем градуса.

— Здравейте, сержант — каза Адам, сякаш бяха стари приятели. Тръгнаха по черния път към малката врата с плевели пред нея. Пакър отключи и Адам влезе вътре.

— Ще доведе Сам — каза Пакър, без да бърза, и изчезна.

Столовете от неговата страна на металната преграда бяха разхвърляни. Два от тях бяха обърнати наопаки, като че ли адвокатите и посетителите се бяха карали. Адам премести един стол до гишетото, колкото се може по-далеч от вентилатора.

Извади копие от петицията, която бе подал в девет сутринта. Според закона никакъв иск или жалба не можеше да се подаде във Федералния съд, преди да бъде представен или отхвърлен от щатско съдилище. Според Щатския закон за помилване след произнасяне на присъдата петицията срещу газовата камера бе подадена във Върховния съд на Мисисипи. Адам, както и Гарнър Гудман смятаха, че това е чиста формалност. Гудман бе работил по иска през целия уикенд. Всъщност той бе работил цял ден в събота, докато Адам бе пил бира и ловил пъстърва с Уин Летнър.

Сам пристигна както обикновено, с ръце в белезници зад гърба, безизразно лице и червен гащеризон, разкопчан почти до кръста. Белите косми по гърдите му бяха залепнали от пот. Като добре

тренирано животно той обърна гръб на Пакър, който бързо му свали белезниците и после излезе от стаята. Сам веднага извади цигарите и запали една, преди да седне. После каза:

— Добре дошъл.

— Подадох това в девет часа тази сутрин — каза Адам и пхна петицията през тесния процеп на преградата. — Говорих с чиновничката от Върховния съд в Джаксън. Тя, изглежда, смята, че съдът ще вземе решение веднага.

Сам взе документите и погледна към Адам.

— Можеш дори да се обзаложиш за това. Ще я отхвърлят с голямо удоволствие.

— Щатът ще трябва да отговори незабавно. В момента главният прокурор сигурно се труди по този въпрос.

— Чудесно. Можем да гледаме последните новини.

Вероятно е поканил телевизията в кабинета си, докато подготвят отговора.

Адам свали сакото и разхлаби вратовръзката си. В стаята бе влажно и той вече се бе изпотил.

— Името Уин Летнър говори ли ти нещо?

Сам хвърли петицията върху един празен стол и силно дръпна от цигарата. Издуха плътна струя дим към тавана.

— Да. Защо питаш?

— Срещали ли сте се някога?

Сам помисли за миг и както обикновено отговори, като си мереше думите.

— Може би. Не съм сигурен. Навремето знаех какъв е. Защо?

— Срегнах се с него през уикенда. Сега е пенсионер и стопанисва риболовна база на река Уайт. Дълго си говорихме.

— Чудесно. И какъв по-точно беше резултатът?

— Казва, че все още смята, че си действал заедно с някой друг.

— Спомена ли някакви имена?

— Не. Не са подозирали никого или поне така ми каза. Но са имали информатор, един от хората на Доугън, който е казал на Летнър, че другият бил нов, а не някой от обичайния екип. Тогава смятали, че е от друг щат и е съвсем млад. Това е всичко, което знае Летнър.

— Ти вярваш ли на тия приказки?

— Не знам на какво да вярвам.

— Какво значение има това сега?

— Не знам. Би могло да ми даде нещо, което да използвам, за да спася живота ти. Нищо повече. Мисля, че съм отчаян.

— А аз не съм ли?

— Хващам се за сламки, Сам. Ловя се за сламки и се опитвам да попълня някои празнини.

— Значи в моя разказ има празнини.

— Така мисля. Летнър каза, че винаги се е съмнявал, тъй като не са намерили никакви следи от експлозиви, докато претърсвали у вас. А и за теб няма регистрирани данни, че си използвал експлозиви. Той каза, че май не си от онези, които започват своя собствена бомбена кампания.

— И ти вярваш на всичко, което казва Летнър?

— Да. Защото има смисъл.

— Нека да те попитам следното. Какво ще стане ако ти кажа, че е имало и някой друг? Ако ти дам името му, адреса, телефонния номер, кръвната група и проба на урината? Какво ще правиш с всичко това?

— Ще вдигна шум до небето. Ще подам куп възражения и молби за обжалване. Ще раздвижа пресата и ще те изкарам жертва. Ще се опитам да направя сензация от твоята невинност и ще се надявам някой да обърне внимание. Някой съдия от Апелативния съд например.

Сам бавно кимна, сякаш това бе твърде нелепо, макар и не неочаквано.

— Няма да има ефект, Адам — каза той внимателно, сякаш обясняваше на дете. — Остават ми три седмици и половина. Ти познаваш закона. Не е възможно да започнеш да крещиш, че е виновно лицето Хикс, след като неговото име никога не е било споменато.

— Знам. Но ще го направя, така или иначе.

— Безполезно е. Престани да се опитваш да намериш лицето Хикс.

— Кой е той?

— Не съществува.

— Напротив, съществува.

— Защо си толкова сигурен?

— Защото искам да повярвам, че си невинен, Сам. Това е много важно за мен.

— Казах ти, че съм невинен. Аз поставих бомбата, но нямах намерение да убивам никого.

— Но защо си поставил бомбата? Защо си взривил дома на Пиндър, синагогата и кантората за недвижими имоти? Защо си унищожил невинни хора?

Сам продължаваше да пуши и да гледа към пода.

— Защо мразиш, Сам? Като че ли омразата е нещо естествено за теб. Защо са те учили да мразиш чернокожите, евреите, католиците и всеки, който е малко по-различен от теб? Задавал ли си си някога този въпрос?

— Не. И нямам никакво намерение.

— Значи ти си си такъв. Такъв ти е характерът, същността ти, както ръста и сините ти очи. Нещо, с което си се родил и не можеш да промениш. Предадено ти е чрез гените от баща ти и дядо ти, всичките закleti клановци, и е нещо, което ще отнесеш в гроба, нали?

— Това беше начин на живот. Единственото, което знаех.

— Ами тогава какво се случи с баща ми? Защо не можа да заразиш и Еди?

Сам стъпка цигарата на пода и се облегна на лакти. Бръчките в ъгълчетата на очите и по челото му се присвиха. Лицето на Адам се намираше точно в процепа, но той не го гледаше. Беше се вторачил в долната част на преградната стена.

— Значи това било. Време е да говорим за Еди — прошепна той още по-тихо и по-бавно.

— Къде сгреши с него?

— Това, разбира се, няма нищо общо с малкото увеселение с отровен газ, което ще ми устроят. Нали? Няма нищо общо с молби, предложения, адвокати и съдии, петиции и спиране на изпълнението на присъдата. Това е губене на време.

— Не бъде страхливец. Сам. Кажи ми къде сбърка с Еди, Научи ли го на думата „чернилка“? Научи ли го да мрази малките чернокожи? Опита ли се да го научиш да гори кръстове или да прави бомби? Заведе ли го да види линч? Какво направи с него. Сам? В какво сгреши?

— Еди не знаеше, че съм в Клана, докато не постъпи в гимназията.

— Защо? Ти, естествено, не си се срамувал от това. Било е източник на семейна гордост, нали?

— Не сме го обсъждали никога.

— Защо не? Ти си бил четвърто поколение Кейхол, член на Клана с корени още от Гражданската война или някъде тогава. Нали ми разказа точно това?

— Да.

— Тогава защо не седна заедно с малкия Еди, за да му покажеш снимки от семейния албум? Защо вечер не си му разправял приказки за героите от фамилия Кейхол, как са кръстосвали нощем с маски на смелите си лица и са подпалвали негърски колиби? За бойни подвизи. Като баща на син.

— Повтарям ти, че не говорехме за това.

— Ами когато порасна, ти не се ли опита да го привлечеш?

— Не, той беше различен.

— Искаш да кажеш, че в него нямаше омраза?

Сам трепна и се закашля с дълбоката, раздираща кашлица на заклет пушач. Лицето му се зачерви, докато се мъчеше да си поеме дъх. Кашлицата се влоши и той се изхрани на пода. Стана и се облегна с две ръце на преградата, като се опитваше да потуши хриповете.

Най-накрая пристъпът отмина. Стоеше изправен и дишаше учестено. Червенината на лицето му избледня. Седна срещу Адам и продължи да пуши със страст, все едно нищо не се е случило.

— Еди беше нежно дете — започна той с дрезгав глас. — Наследство от майка му. Не беше никакъв слабак. Всъщност беше точно толкова жилав, колкото и другите момчета. — Последва дълга пауза. — Недалеч от нашата къща живееха ония скапани негри...

— Не може ли да ги наричаме просто чернокожи, Сам? Вече те помолих за това.

— Извинявай. До нас живееше африканско семейство. Мъжът се казваше Джо Линкълн и беше наш работник много години. Имаше законна съпруга и десетина законни деца. Едно от момчетата бе на възрастта на Еди и те бяха неразделни. Това не беше необичайно в онези дни. Децата играеха със съседските деца. Дори и аз имах приятели африканчета, ако щеш, вярвай. Когато Еди тръгна на училище, истински се разстрои, защото пътуваше с един автобус, а чернокожият му приятел — с друг. Момчето се казваше Куинс. Куинс Линкълн. Щом се върнеха вкъщи от училище, веднага излизаха да играят. Помня, че Еди винаги ме питаше защо не могат да ходят заедно

на училище. Куинс не можеше да ношува у нас, нито пък Еди у тях. Той винаги ме питаше защо африканците в окръг Форд са толкова бедни, защо живеят в порутени къщи и нямат хубави дрехи, а пък имат толкова много деца. Наистина се измъчваше от това и се промени. Когато порасна, започна да съчувства още повече на черните. Опитах се да говоря с него.

— Дума да няма. Опитал си се да го вкараш в правия път, нали?

— Помъчих се да му обясня нещата.

— Като например?

— Като например необходимостта от разделено съществуване на расите. Няма нищо нередно в съществуването на отделни, равноправни училища, в приемането на закони, забраняващи смесените бракове, в това африканците да си знаят мястото.

— Къде по-точно?

— Да са под контрол. Отпусни им юздите, и гледай какво става. Престъпления, наркотици, СПИН, незаконни деца, пълно разпадане на морала в обществото.

— Ами какво ще кажеш за разпространението на ядреното оръжие и бактериологичната война?

— Много добре разбираш какво искам да кажа.

— А основните човешки права, радикалните принципи като правото на глас, правото да се ползват обществени тоалетни, да се посещават ресторанти и хотели, да не бъдеш дискриминиран по отношение на жилище, работа и образование?

— Говориш като Еди.

— Чудесно.

— В последните класове на гимназия той ораторстваше по този начин за това колко зле се отнасяме с африканците. Напусна ни, когато стана на седемнайсет.

— Липсваше ли ти?

— Отначалото, май че не. Много се карахме. Той знаеше, че съм в Клана, и не можеше да ме понася. Поне така казваше.

— Значи те е било повече грижа за Клана, отколкото за сина ти?

Сам впери поглед в пода. Адам драскаше нещо в бележника си. Климатичната инсталация бръмчеше, после утихваше, сякаш щеше да спре.

— Беше симпатично дете — каза тихо Сам. — Често ходехме на риба, това ни беше любимото занимание. Имах стара лодка и прекарвахме часове на езерото; ловяхме платика и понякога костур. После той порасна и престана да ме харесва. Срамуваше се от мен и, естествено, това ме обиждаше. Очакваше да се променя, а аз смятах, че ще разбере истината, както другите момчета на неговата възраст. Но това не стана. Отчуждихме се, когато беше в гимназията, после започнаха ония глупости с движението за граждански права, а след това надеждата отново да се сбlijим съвсем изчезна.

— Той участваше ли в движението?

— Не. Не беше глупав. Може би им е симпатизирал, но не го показваше. Тукашните не излизаха навън да говорят публично ония глупости. Имаше достатъчно евреи от Север и радикали, които го правеха. Те нямаха нужда от помощ.

— Какво направи той, след като ви напусна?

— Отиде войник. Това беше най-лесният начин да се напусне града и Мисисипи. Нямахме го три години, а когато се върна, доведе със себе си жена. Живееха в Клантън и почти не ги виждахме. От време на време говореше с майка си, но не и с мен. Беше в началото на шейсетте и движението на африканците се разрастваше. Провеждаха се много сборища на Клана, имаше и активна дейност, най-вече на юг от нас. Еди се държеше все така отчуждено. Мълчеше, почти никога не говореше.

— После съм се родил аз.

— Ти се роди тъкмо когато изчезнаха ония трима активисти за граждански права. Еди има смелостта да ме попита дали не съм бил замесен.

— А ти беше ли?

— Ей богу, не. Почти година не знаех кой го е направил.

— Били са клановци, нали?

— Да, бяха.

— Доволен ли беше, че са убили ония момчета?

— Каква връзка има това, по дяволите, с мен и газовата камера през деветдесета година?

— Еди знаеше ли, че си замесен в бомбения атентат?

— Никой в окръг Форд не знаеше. Не бяхме много активни тук. Вече ти казах, че повечето акции бяха на юг от нас, около Меридиън.

— И ти умираше да участваш в тях, нали?

— Имаха нужда от помощ. Ония от ФБР бяха вкарали толкова много свои хора в Клана, че почти на никого не можеше да се вярва. Движението за граждански права набираше скорост. Трябваше да се направи нещо. Не се срамувам от това.

Адам се усмихна и поклати глава.

— Но Еди се е срамувал, нали?

— Еди не знаеше нищо преди взрива у Крамер.

— Защо си го замесил?

— Не съм.

— Напротив. Казал си на жена си да отидат с Еди до Кливланд и да вземат колата ти. Направил си го съучастник.

— Бях в затвора. Бях уплашен. И никой не разбра. На никого не навреди.

— Сигурно Еди е мислел другояче.

— Не знам какво е мислел Еди, разбра ли? Когато излязох от затвора, той беше вече изчезнал. Вие бяхте заминали. Не го видях до погребението на майка му, а после се промъкваше тайно и напускаше града, без да говори с никого. — Той разтри бръчките на челото си с лявата ръка, после я прокара през мазната си коса. Лицето му бе тъжно и когато погледна през процепа, Адам съзря влага в очите му. — За последен път видях Еди, когато се качваше в колата си пред църквата след погребението. Бързаше. Нещо ми подсказа, че никога повече няма да го видя. Беше дошъл, защото майка му бе умряла, и знаех, че това е последното му идване у дома. Нямахме друга причина, която би могла да го накара да се върне отново. Заедно с Лий стояхме на стъпалата на църквата и го гледахме, докато се отдалечаваше. Щях да погребя жена си и в същото време гледах как синът ми си отива завинаги.

— Опита ли се да го откриеш?

— Не. Не, наистина. Лий каза, че имала телефонния му номер, но не ми се щеше да му се моля. Очевидно той не искаше да има нищо общо с мен, затова го оставих на мира. Често си мислех за теб и помня, че казвах на баба ти колко хубаво би било да те видя. Но не смятах да правя сериозни опити да ви откроя.

— Трудно щеше да ни намериш.

— Точно това чух и аз. Лий разговаряше от време на време с Еди и после ми съобщаваше. Изглежда, сте се местили из цяла

Калифорния.

— Смених осем училища за дванайсет години.

— Но защо? С какво се занимаваше той?

— С много неща. Щом загубеше работа си, и се премествахме, защото не можехме да си плащаме наема. После майка ми си намираще някаква работа и отново се местехме. После татко изведнъж се ядосваше за нещо на училището, в което учех, и ме преместваше.

— Какво работеше?

— Веднъж постъпи в пощите, но го уволниха. Заплашваше да ги даде под съд и доста дълго време води война с тях. Не можа да намери адвокат, който да поеме делото, затова ги нападнаше писмено. Никога не се разделяше с бюрото си, с малката пишеща машина и кутиите с документацията. Това бе най-ценното нещо, което притежаваше. Всеки път, когато се, местехме, той полагаше най-много грижи за своя „кабинет“, както го наричаше. Не го интересуваше нищо друго, а то и нямаше много, но за кабинета си даваше живота. Помня колко често нощем лежах в леглото си и се мъчех да заспя, слушайки тракането на проклетата машина. Той мразеше федералното правителство.

— На мен се е метнал.

— Но май е било поради различни причини. Една година данъчните власти го подгониха, което ми се струваше странно, тъй като той печелеше толкова, че данъци те му не надвишаваха три долара. Затова обяви война и на „пъклените данъчни власти“, която продължи с години. Една година щатът Калифорния му отне шофьорската книжка, защото не я бе подновил, а това според него бе нарушение на всякакъв вид граждански и човешки права. Майка ми кара колата две години, докато накрая той отстъпи пред бюрокрацията. Не преставаше да пише писма до губернатора, президента, сенатори, конгресмени, до всички, които имаха канцеларии и служители. Вдигаше ужасна врява за какво ли не, а когато му изпращаха отговор, за него това бе малка победа. Пазеше всички писма. Веднъж се скара с един съсед за някакво непознато куче, което пикаело пред вратата ни. Започнаха да си крещят през оградата. Колкото повече се разгорещяваха, толкова по-влиятелни ставаха приятелите им и двамата се готвеха да позвънят на всякакви знаменитости, които незабавно щели да постановят някакво наказание за другия. Татко изтича вкъщи и след секунди се върна с тринайсет писма от губернатора на щата

Калифорния. Той ги преброи на глас, размаха ги под носа на съседа и нещастникът бе съкрушен. Това сложи край на спора и на кучешката пикня пред нашата врата. Разбира се, във всяко от тези писма учтиво го молеха да върви по дяволите.

Без да го съзнават, към края на разказа и двамата се усмихваха.

— Ако не е могъл да се задържи на работа, как сте се справяли?
— попита Сам, взирайки се през процепа.

— Не знам. Мама винаги е работела. Беше много изобретателна и понякога работеше на две места. Касиерка в магазин. Помощничка в аптека. Умееше да прави всичко и помня, че на два пъти заемаше доста добри секретарски места. Веднъж татко получи разрешение да работи като застрахователен агент и това се превърна в стабилна работа на хонорар. Мисля, че я е вършел добре, защото нещата у нас потръгнаха, когато бях вече по-голям. Той си определяше работното време и нямаше началник. Това го устройваше, макар да казваше, че мрази застрахователните компании. Дори даде една от тях под съд заради отменянето на полица или нещо подобно, всъщност не разбрах защо точно, но загуби делото. Естествено, обвини за всичко адвоката си, който направи грешката да прати на Еди дълго писмо, пълно със силни аргументи. Татко писа на машина цели три дни и когато завърши шедьовъра си, гордо го показва на мама. Двайсет и една страници за грешките и лъжите на адвоката. Тя само поклати глава. Разправяха се с нещастния адвокат години наред.

— Какъв беше като баща?

— Не знам. Това е труден въпрос, Сам.

— Защо?

— Заради начина, по който умря. Яд ме беше на него дълго време след смъртта му и не успях да разбера как е могъл да реши, че трябва да ни напусне, че нямаме повече нужда от него и че е време да си отиде. А след като научих истината, побеснях, че ме е лъгал през всичките тези години, че е сменил името ми и че е избягал. Беше много объркващо за едно малко момче. И все още е така.

— Още ли му се сърдиш?

— Всъщност не. Склонен съм да си спомням хубавото за Еди. Той е единственият баща, който съм имал, и затова не знам как да го оценявам. Не пушеше, не пиеше, не играеше покер, не се занимаваше с наркотици и жени и не биеше децата си. Трудно се задържаше на

работа, пък никога не сме оставали без храна и подслон. Той мама говореха непрекъснато за развод, въпреки че не направиха. Тя се изнесе на няколко пъти, а после и той. Беше разстройващо, но Кармен и аз постепенно свикнахме. Когато преживяваше своите черни дни, „лошите периоди“, както им казвахме, Еди се оттегляше в стаята си, заключваше вратата и спускаше щорите. Мама ни викаше, за да ни обясни, че той не се чувства добре и че трябва да пазим тишина. Никаква телевизия, никакво радио. Тя беше много внимателна с него в такива периоди. Той прекарваше в стаята си с дни, после изведнъж се появяваше, сякаш нищо не се е случило. Свикнахме да преживяваме лошите периоди на Еди. Иначе изглеждаше нормално и се обличаше прилично. Винаги беше насреща, когато имахме нужда от него. Играехме бейзбол в задния двор и се возехме на въртележките на лунапарка. Два пъти ни води до Дисниленд. Мисля, че беше добър човек и добър баща, който просто си имаше своята тъмна, непозната страна. И тя се проявяваше от време на време.

— Но не сте били близки.

— Не, не бяхме. Той ми помагаше за домашните и искаше от мен отлични бележки. Разговаряхме за слънчевата система и за околната среда, но никога за момичета, секс и коли. Нито за семейството и прадедите ни. Между нас не съществуваше интимност. Еди не беше сърдечен човек. В някои моменти имах нужда от него, но той си седеше заключен в стаята.

Сам разтри ъгълчетата на очите си и отново се облегна на лакти, с лице до преградата. Впери поглед в Адам.

— Ами смъртта му? — попита той.

— Какво по-точно?

— Как се случи?

Адам мълча дълго, преди да отговори. Можеше да разкаже тази история по няколко начина. Можеше да бъде жесток, отвратителен и безпощадно искрен и да съсипе стареца. Силно се изкушаваше да постъпи така. Трябваше да го направи, беше си казвал много пъти преди, Сам трябваше да страда; трябваше да получи плесница, да понесе вината за самоубийството на Еди. Адам наистина искаше да нарани стария негодник и да го разплаче.

Но в същото време му се искаше да разкаже всичко бързо, да заглади болезнените места и да премине към нещо друго. Нещастният

старец седеше от другата страна на преградата и без това страдаше достатъчно. Правителството възнамеряваше да го убие след по-малко от четири седмици. Адам подозираше, че той знае повече за смъртта на Еди, отколкото показваше.

— Той преживяваше тежък период — каза Адам, като гледаше към преградата, но избягваше да среща очите на Сам. — Стоя в стаята си две седмици, което бе по-дълго от обикновено. Мама ни повтаряше, че той се подобрява и само след няколко дни ще излезе. Повярвахме й, защото Еди винаги излизаше от това състояние. Той избра деня, в който тя беше на работа, а Кармен отиде на гости при приятелка. Деня, в който знаеше, че аз първи ще се прибера вкъщи. Намерих го да лежи на пода в моята стая, с трийсет и осем милиметров пистолет в ръка. Един изстрел в дясното слепоочие. Кръвта бе образувала правилен кръг около главата му. Седнах на ръба на леглото.

— На колко години беше?

— Почти на седемнайсет. Първа година в колежа. Отличник. Видях, че е сложил шест кърпи на пода и после е легнал отгоре. Проверих пулса му, но той вече бе започнал да се вкочанява. Съдебният лекар каза, че се е застрелял три часа по-рано. До него лежеше бележка, напечатана прегледно на бял лист. Беше адресирана „До скъпия Адам“. Пишеше, че ме обича, че съжалява, че иска да се грижа за жените и че може би един ден ще го разбере. После споменаваше за найлоновия чувал за боклук, който бе оставил на пода, и ми нареждаше да сложа изцапаните кърпи в него, да почистя всичко и след това да повикам полицията. „Не пипай пистолета — пишеше в бележката. — И побързай да свършиш, преди да са се прибрали жените.“

Адам се прокашля и се загледа в пода.

— И така, направих точно това, което искаше, и зачаках полицията. Бяхме сами петнайсет минути, само двамата. Той лежеше на пода, а аз лежах на леглото си и го гледах. Разплаках се и го попитах защо, как и какво е станало и стотици други въпроси. Там лежеше баща ми, единственият баща, който някога съм имал, в избелели джинси и мръсни чорапи и любимата си фланелка с надпис UCLA^[1]. От врата надолу изглеждаше като заспал но в главата му имаше дупка и кръвта бе сплъстила косата му. Мразех го, че се е самоубил, и ми беше много мъчно, че е мъртъв. Помня, че го попитах защо не е

разговарял с мен за това. Зададох му много въпроси. После чух гласове и изведнъж стаята се напълни с ченгета. Заведоха ме в кабинета и ме завиха с одеяло. Такъв беше краят на баща ми.

Сам все още седеше, опрян на лакти, но сега бе закрил очи с едната си ръка. Адам искаше да каже само още две неща.

— След погребението Лий остана за малко при нас. Разказа ми за теб и за семейство Кейхол. Тя попълни много празнини. Бях обсебен от теб и атентата срещу Крамер и започнах да чета статии в стари списания и вестници. Трябваше ми една година, за да разбера защо Еди се самоуби точно тогава. Той се беше крил в стаята си по време на твоя процес и се самоуби, когато приключи.

Сам свали ръка от лицето си и погледна Адам с просълзени очи.

— Значи ме обвиняваш за смъртта му, Адам? Това искаш да кажеш, нали?

— Не. Не виня изцяло теб.

— Тогава доколко? Осемдесет на сто? Деветдесет на сто? Имал си време да изчислиш. Какъв процент е моята вина?

— Не знам, Сам. Защо ти не ми кажеш?

Сам изтри очите си и повиши глас.

— О, по дяволите! Поемам цялата вина, сто на сто. Поемам пълната отговорност за неговата смърт, ясно ли ти е? Това ли искаш?

— Поеми каквато част искаш.

— Не бъди снизходителен! Просто добави и името на сина ми към списъка, нали точно това искаш? Близнаците на Крамер, баща им, после Еди. Убитите от мен стават четирима, нали така? Ако искаш, добави и някой друг накрая. Хайде, побързай, драги, защото времето тече.

— Колко има още?

— Мъртви ли?

— Да. Мъртви. Дочух слуховете.

— И, естествено, повярва, нали? Изглежда, ти се ще да повярваш на всичко лошо за мен.

— Не казах, че съм повярвал.

Сам стана и тръгна към другия край на стаята.

— Дотегна ми този разговор — изкрещя той от ъгъла. — И ти ми омръзна! Май предпочитам вместо теб да ме тормозят отново ония проклети евреи от фирмата ти.

— Можем да го уредим — не му остана дължен Адам.

Сам бавно се върна на стола.

— Ето, аз тук треперя за кожата си, остават ми двайсет и три дни до камерата, а ти искаш да си приказваме само за мъртвите. Продължавай, драги, но трябва да поговорим и за мен в най-скоро време. Искам от теб някакви действия.

— Подадох петиция тази сутрин.

— Чудесно! А сега си тръгвай, по дяволите! Махай се и престани да ме измъчваш!

[1] Съкратено от University of California, Los Angeles. — Б.пр. ↑

Вратата откъм страната на Адам се отвори. Влезе Пакър с двама господа след него. Очевидно бяха адвокати: тъмни костюми, недоволни физиономии, издути куфарчета. Пакър посочи към столовете под вентилатора и те седнаха. Той погледна Адам, после обърна глава към Сам, който все още стоеше прав от другата страна.

— Всичко наред ли е? — попита той Адам.

Адам кимна и Сам се отпусна на стола. Пакър излезе, а двамата нови адвокати се заловиха за работа и заизваждаха документи от дебели папки. След минута и двамата свалиха саката си.

Минаха пет минути, без Сам да проговори. Адам улови отправените към него погледи от адвокатите в другия край. Те бяха в една и съща стая с най-известния затворник в Отделението, чийто ред за газовата камера приближаваше, и не можеха да се въздържат да не хвърлят крадешком любопитни погледи към Сам Кейхол и неговия адвокат.

После вратата зад Сам се отвори. Влязоха двама надзиратели с дребен, но жилав чернокож, окован от глава до пети, сякаш всеки момент можеше да побеснее и да убие десетина души с голи ръце. Заведоха го до един стол срещу неговите адвокати и се заеха да освободят краката му от оковите. Ръцете му останаха приковани в белезници зад гърба. Единият от охраната излезе от стаята, а другият застана между Сам и чернокожия затворник.

Сам погледна към другаря си, които бе нервен и очевидно никак не беше доволен от адвокатите си. И те не изглеждаха въодушевени. Адам ги наблюдаваше от своята страна на преградата. След няколко минути те доближиха глави и заговориха едновременно през процепа докато клиентът им се взираше в тях с войнствено изражение. Тихите им гласове се чуваха, но думите не се различаваха.

Сам отново се облегна напред на лакти и направи знак към Адам да стори същото. Лицата им бяха на двайсет и пет сантиметра едно от друго, от двете страни на процепа.

— Този е Стокхолм Търнър — каза Сам, почти шепнейки.

— Стокхолм ли?

— Да, но му викат Сток. Тези африкански селяни си падат по необичайните имена. Казва, че има брат, който се казва Копенхаген, а друг — Мексико. Вярвам му.

— Какво е направил? — изведнъж прояви любопитство Адам.

— Мисля, че е обрал магазин за напитки. Застрелял собственика. Преди около две години получи смъртна присъда, но я спряха в последния момент, два часа преди да го откарат в газовата камера.

— Какво е станало?

— Адвокатите му успяха да издействат отлагане и не са престанали да се борят оттогава. Човек не знае, но вероятно ще бъде следващият след мен.

И двамата погледнаха към другия край на стаята, където съвещанието бе в пълна сила. Сток седеше на ръба на стола и явно създаваше проблеми на адвокатите си.

Сам се ухили, после се изкиска и се приближи още повече до преградата.

— Семейството на Сток е страшно бедно и почти нищо не правят за него. Не е за чудене, наистина, особено при африканците. Той рядко получава писма и почти никой не го посещава. Роден е на петдесет мили оттук, но свободният свят го е забравил. Щом молбите му за обжалване престанаха да дават резултати, Сток се разтревожи за живота и смъртта и за нещата изобщо. Ако никой не предяви права за тялото ти, държавата те погребва като просяк в някой евтин гроб. Сток се тревожеше какво ще стане с тялото му и започна да задава всякакви въпроси. Пакър и някои от охраната разбраха това и убедиха Сток, че тялото му ще бъде изпратено в крематориум и изгорено. Прахът ще бъде разпръснат над Парчман. Казаха му, че тъй като и без това ще бъде наситен с газ, когато му драснат клечката, ще хвъркне като бомба. Сток беше съкрушен. Не можеше да спи и отслабна. После започна да пише писма до семейството и приятелите си, като ги молеше за няколко долара, да може да си устрои християнско погребение, както той го наричаше. Парите започнаха да пристигат и той продължи да пише писма. Пишеше на министри и групи от движението за граждански права. Дори адвокатите му изпратиха пари. Когато

отмениха отлагането на присъдата, Сток вече бе събрал почти четиристотин долара и беше готов да умре. Или поне така си мислеше.

Очите на Сам шареха наоколо. Разказваше историята бавно и тихо и се наслаждаваше на подробностите. Адам се забавляваше повече от начина на разказване, отколкото от съдържанието.

— Едно негласно правило тук разрешава почти неограничени посещения седемдесет и два часа преди екзекуцията. Доколкото сигурността не е застрашена, осъденият може да прави почти всичко. В предната част има малка канцелария с бюро и телефон, която използват за посещения. Обикновено идват всякакви хора — баби, племенници, племеннички, братовчеди, лели, особено ако осъденият е чернокож. Ей богу, идват на цели тумби. Роднини, които преди не са се сещали за затворника, изведнъж се изтърсват тук да прекарат с него последните му мигове. Превръща се почти в светско събитие. Съществува и друго неписано правило, което позволява последна съпругеска среща. Ако осъденият няма съпруга, тогава директорът в безграничната си милост разрешава кратка среща с приятелка. Последна кратка любовна среща, преди любовникът да си иде от този свят.

Сам погледна към Сток и се наведе още по-напред.

— Старият Сток е един от най-известните обитатели на Отделението и някак успял да убеди директора, че има и жена, и приятелка и че и двете ще се съгласят да прекарат с него няколко мига, преди да умре. Директорът се усъмнил, но всички тук обичат Сток, а и без това щели да го убият, та нямало нищо лошо. И така, ей този същият Сток седял в малката стая с майка си, сестрите, братовчедите и племенниците си, цяла тайфа чернокожи, повечето от които сигурно не са го споменавали с години ядял последната си пържола с картофи, докато всички останали ревели, оплаквали го и се молели за него. Оставали още четири часа, когато ги накарали да опразнят стаята и ги пратили на църква. Сток почакал няколко минути, докато друг микробус докарал жена му и приятелката му в Отделението. Пристигнали с охрана, веднага ги завели горе, в канцеларията, където Сток тръпнел в очакване. Нещастникът бил в Отделението от дванайсет години.

Та значи донесли в стаята малко легло и Сток и момичетата му пристъпили към действие. По-късно надзирателите разправяха, че

жените на Сток били доста хубавички и изглеждали много млади. Сток точно се готвел да започне или с жена си или с приятелката си, което всъщност било без значение, когато телефонът иззвънял. Бил адвокатът му, който задъхано изкрещял в слушалката голямата новина, че Пети областен съд спира изпълнението на присъдата. Сток му затворил телефона. В този момент имал по-важна работа. Минали няколко минути, после телефонът отново иззвънял. Сток го сграбчил. Отново бил адвокатът, който този път много по-спокойно обяснил на Сток юридическите маневри, които спасили живота му за момента. Сток му благодарил и го помолил да не го разгласява още един час.

Адам отново погледна надясно, чудейки се кой от двамата адвокати е звънял на Сток, докато той е упражнявал конституционното си право на последна съпругеска среща.

— Дотогава обаче от канцеларията на главния прокурор вече били уведомили директора и екзекуцията била отменена. Неуспешна, както те обичат да казват. За Сток това било без значение. Той продължавал, сякаш нямало повече никога да види жена. Вратата на стаята не се заключва отвътре по обясними причини, така че Найфе, след като почакал търпеливо, леко почукал на вратата и помолил Сток да излезе. „Време е да се връщаш в килията си, Сток“, казал той. Сток отвърнал, че му трябват само още пет минути. „Не“, казал Найфе. „Моля те“, продължавал Сток и после отвътре се чул особен шум. Директорът се ухилил на надзирателите, които се ухилили в отговор и в продължение на пет минути гледали към пода, докато креватът скърцал и се трясал в малката стая. Най-накрая Сток отворил вратата, наперен като световен шампион по вдигане на тежести. Ония от охраната казаха, че бил по-доволен от това преживяване отколкото от отлагането на присъдата. Бързо отпратили жените. Както се оказало после, изобщо не били жена му и приятелката му.

— А кои били?

— Две проститутки.

— Проститутки ли?! — Адам неволно повиши глас и единият от адвокатите го погледна.

Сам се приближи толкова, че носът му бе почти в процепа.

— Да, тукашни проститутки. Брат му уредил работата. Помниш ли парите за погребението, които той събра с такъв труд.

— Майтапиш се.

— Точно така е. Четиристотин долара за проститутки, което на пръв поглед е доста много, особено за тукашни черни проститутки, но те сигурно са били уплашени до смърт, че ще идват в Отделението, и това е логично. Взели всичките пари на Сток. Той по-късно ми каза, че въобще не му пука как ще го погребат. Каза, че си е струвало всеки цент. Найфе изпадна в неловко положение и заплаши, че ще забрани подобни срещи. Но адвокатът на Сток, оня ниският, с черната коса, заведе дело и получи решение, което дава право на последна любовна среща.

Сам се облегна на стола и усмивката бавно изчезна от лицето му.

— Лично аз не съм мислил много за своята съпружеска среща. Тя е определена само за съпрузи, нали разбираш, това е смисълът на този термин. Но директорът вероятно ще наруши правилата заради мен. Ти как мислиш?

— Всъщност не съм мислил за това.

— Не разбираш ли, че се шегувам. Аз съм стар човек. Ще помоля за разтриване на гърба и едно силно питие.

— Ами последното ти ядене? — попита Адам, все още съвсем тихо.

— Не е смешно.

— Мислех, че се шегуваме.

— Ами вероятно ще бъде нещо отвратително като варено свинско с грах. Някаква гадост, с която ме хранят вече десет години. Може би допълнителна филийка препечен хляб. Не ми се ще да давам възможност на готвача да приготви ядене, подходящо за човек от свободния свят.

— Звучи страхотно.

— О, ще го поделя с теб. Често се питам защо те хранят, преди да те убият. Водят и лекар, който те преглежда преди екзекуцията. Представяш ли си? Искат да се уверят, че си здрав, за да умреш. Тук има и психиатър, който също те преглежда преди екзекуцията, след което писмено докладва на директора, че си психически здрав, за да умреш в газовата камера. Има и щатен свещеник, който се моли и размишлява заедно с теб, за да се увери, че душата ти се е отправила във вярната посока. Всичко това се заплаща от данъкоплатците в щата Мисисипи и се осъществява от тези обичливи хора тук. Не забравяй и за съпружеската среща. Можеш да умреш доволен. За всичко са

помислили. Много са съобразителни. Наистина са загрижени за апетита, здравето и душевното ти състояние. Точно преди екзекуцията ти поставят катетър в пениса и ти запущват ануса, за да не оплескаш около себе си. Това е за тяхно, а не за твое удобство. За да не се налага да чистят после. Значи нахранват те добре, каквото си поискаш, а после те запущват. Не е ли отвратително? Гадно е, гадно, гадно.

— Хайде да говорим за нещо друго.

Сам допуши последната цигара и я стъпка на пода пред охраната.

— Не. Да свършваме. Дойде ми много за един ден.

— Добре.

— И повече няма да говорим за Еди, чуваш ли? Наистина не е честно да идваш тук и да ме мъчиш с такива неща.

— Съжалявам. Няма да говоря повече за Еди.

— Хайде да опитаме да се съсредоточим върху моите проблеми през следващите три седмици, става ли? Има ме много работа.

— Дадено, Сам.

От изток започваше Гринвил с верига търговски центрове с видео клубове, най-вече за филми под наем, малки магазинчета за алкохол, безброй заведения за аламинутни и мотели с безплатна кабелна телевизия и закуска. Реката блокираше достъпа откъм запад, така че шосе 82, като главен коридор на града, бе очевидно любима територия за предприемачите.

От заспало крайречно градче с петнайсет хиляди жители преди двайсет и пет години Гринвил се бе превърнал в оживен петдесетхиляден град. Той процъфтяваше. През деветдесета година бе петият най-голям град в щата.

Улиците към централната част бяха сенчести, с величествени едновременно къщи. Центърът на града бе хубав, старинен, добре запазен и очевидно непроменен, помисли си Адам, за разлика от безумния хаос покрай шосе 32. Паркира на Уошингтън Стрийт в пет и нещо, когато търговците и клиентите им приключваха деня. Свали връзката си и я остави заедно със сакото в колата, тъй като температурата все още бе над трийсет градуса и нямаше изгледи да спадне.

Той отмина три къщи и намери парка с бронзовата скулптура с две малки момчета в центъра. Бяха еднакви, с еднакви усмивки и еднакви очи. И в естествена големина. Едното тичаше, а другото скачаше и скулпторът майсторски бе хванал този миг. Джош и Джон Крамер, останали завинаги на пет години, застинали във времето, направени от мед и калай. На месингова плочка под тях бе изписано само:

ДЖОШ И ДЖОН КРАМЕР
ЗАГИНАЛИ ТУК НА 21.IV.1967 Г.
(2.III.1962–21.IV.1967)

Паркът заемаше мястото, където някога се намирал адвокатската кантора на Марвин и сградата до него. Земята от години бе собственост на семейство Крамер и бащата на Марвин я бе дал на града, за да се превърне в мемориал. Сам бе свършил добра работа, изравнявайки кантората със земята, а после градската управа бе съборила съседната сграда. За парка Крамер отидоха доста пари и много тъжни мисли. Бе ограден с декоративна ограда от ковано желязо, а от всяка страна имаше вход към алеите. Равни редици от дъбове и кленове растяха покрай оградата. Добре подрязани храсти се пресичаха под прав ъгъл и обточваха цветни лехи с азалии и лалета. Под дърветата се гушеше малък амфитеатър, а отсреща група чернокожи деца се люлееха на дървени люлки.

Живописна и приятна градина сред шумните улици и сгради. Момче и момиче спореха, седнали на една пейка. Хлапета на коледа обикаляха около една чешма. Възрастен полицаи мина покрай Адам и докосна шапката си за поздрав.

Адам седна на една пейка и се загледа в Джош и Джон, изправени на десетина метра от него. „Не забравяй жертвите — бе казала Лий. — Те имат право на възмездие. Заслужават го.“

Той си спомни всички мрачни подробности от процесите — експерта от ФБР, който бе дал показания за бомбата, разрушила сградата; медицинското лице, което деликатно описа разкъсаните телца; пожарникарите, които се бяха притекли на помощ, но твърде късно. Бяха показали снимки на разрушенията и на труповете, а съдиите на процеса трябваше да упражнят голям натиск, за да се наложат и да предоставят само няколко от тези снимки на съдебните

заседатели. Макалистър, разбира се, искаше да се покажат големи увеличени копия на обезобразените тела. И двамата съдии отказаха.

Сега Адам седеше върху земята, където някога се бе намирала кантората на Марвин Крамер. Затвори очи и се опита да си представи експлозията. На кадрите от видеофилма бе видял димящите развалини и облака от прах, надвиснал отгоре. Бе усетил паниката в гласа на репортера, бе чул воя на сирените отзад.

Момчетата от бронз не са били много по-големи от него, когато дядо му ги бе убил. Били са на пет, а той на три. Кой знае защо, винаги се сравняваше с тях. Днес той бе на дваисет и шест, а те щяха да са на дваисет и осем.

Усети вината болезнено и остро ниско в стомаха си. Това го разтърси и той започна да се поти. Слънцето се скри зад два големи дъба на запад и проблясъците през клоните осветяваха лицата на момчетата.

Как е могъл Сам да извърши такова нещо? Защо Сам Кейхол е негов, а не нечий друг дядо? Кога е решил да се включи в свещената война на Клана срещу евреите? Какво го е накарало да се превърне от безобиден подпалвач на кръстове в завършен терорист?

Адам седеше на пейката, взираше се в статуята и мразеше дядо си. Почувства се виновен, че е тук, в Мисисипи, и се опитва да помогне на стария негодник.

Намери хотел и си взе стая. Позвъни на Лий, за да ѝ каже къде се намира, после гледа вечерните новини. Очевидно още един ленив летен ден в Мисисипи с малко събития. Сам Кейхол и последните му усилия да остане жив бяха горещата тема. Всеки канал предаваше мрачните коментари на губернатора и главния прокурор за последната петиция за отсрочка, подадена от защитата тази сутрин. И на двамата им дошло до гуша от безкрайните молби за обжалване. Всеки от тях щял да се бори смело, докато не се въздаде справедливост. Една от програмите започна собствено броене на оставащите до екзекуцията дни. Дваисет и три, преброи водещият, сякаш изреждаше дните, които остават за пазаруване преди Коледа. Виждаше се цифрата 23, залепена под същата стара снимка на Сам Кейхол.

Адам вечеря в едно малко кафене в търговската част на града. Седеше сам в сепарето, бодеше в чинията с печено говеждо и грах и слушаше безобидните разговори наоколо. Никой не споменаваше Сам.

По здрач той се разходи, мислейки за дядо си, който бе вървял по същите улици, по същия бетон в очакване на взрива и се бе чудил защо не избухва. Адам спря пред телефонна кабина, може би същата, от която Сам се бе опитвал да позвъни на Крамер, за да го предупреди. Паркът бе пуст и тъмен. Единствената светлина идваше от две улични лампи до входа. Адам седна в основата на статуята, под момчетата, под месинговата плочка с имената им. На нея пишеше, че точно тук, на това място, са намерили смъртта си.

Седя дълго, без да забелязва мрака, и размишляваше за невъзможното. Мъчеха го безплодни догадки за станалото. Бомбата бе променила живота му. Това той знаеше със сигурност. Беше го прогонила от Мисисипи и го бе поставила в друг свят с друго име. Бе превърнала родителите му в бежанци, които бягаха от миналото и се криеха от настоящето. Беше убила баща му по всяка вероятност, въпреки че никой не би могъл да предвиди какво би могло да стане с Еди Кейхол. Бомбата бе изиграла основна роля за решението на Адам да стане адвокат, призвание, което никога не бе чувствал, преди да научи за Сам. Преди това мечтаеше да стане летец.

А сега бомбата го бе върнала в Мисисипи за едно начинание, изпълнено с агония и незначителна надежда. Доста големи бяха шансовете бомбата да поиска последната си жертва след двайсет и три дни и Адам се питаше какво ли ще му се случи след това.

Колко ли още имаше да пати заради бомбата?

Разглеждането на повечето обжалвания на смъртни присъди се протека с години. Придвижва се със скоростта на охлюв, и то много стар охлюв. Никой не бърза. Въпросите са сложни. Резюметата, молбите и петициите са заплетени и трудни. Съдилищата са претрупани с по-спешни дела.

Понякога обаче решението пристига с поразителна бързина. Съдопроизводството може да бъде и ужасно експедитивно. Особено на края, когато датата на екзекуцията е определена и съдилищата са отегчени от молби и обжалвания. Адам получи първата доза експедитивно съдопроизводство, докато се скиташе из улиците на Гринвил в понеделник следобед.

Върховният съд на Мисисипи разгледа бегло петицията му за помилване след произнасяне на присъдата и я отхвърли около пет следобед в понеделник. Адам току-що бе пристигнал в Гринвил и не знаеше още нищо. Решението за отказ не бе никаква изненада за разлика от скоростта, с което бе взето. Петицията бе подадена преди по-малко от осем часа. Всъщност съдът се занимаваше с делото Сам Кейхол повече от десет години.

През последните дни преди изпълнението на присъдата съдилищата се следят зорко едни други. По факса се препращат молби и решения, за да бъдат върховните съдилища в течение на събитията. Отказът на Върховния съд в Мисисипи бе надлежно изпратен по факса до Федералния окръжен съд в Джаксън, следващата инстанция за Адам. Бе адресиран до почитаемия Ф. Флин Слатъри, млад федерален съдия, който не бе участвал в разглеждането на молбите на Кейхол.

От кабинета на съдия Слатъри се опитаха да намерят Адам Хол между пет и шест следобед в понеделник, но тогава той седеше в парка на Крамер. Слатъри позвъни на главния прокурор Стийв Роксбър и в осем и трийсет се преведе кратко заседание в кабинета на съдията. Съдията се случи амбициозен и работлив, а това бе първото му дело с

осъден на смърт. Той и помощникът му изучаваха петицията до полунощ.

Ако Адам бе гледал късните новини в понеделник, щеше да научи, че петицията му вече е отхвърлена. По това време обаче той спеше дълбоко.

В шест часа сутринта във вторник, той взе небрежно вестника от Джаксън и прочете, че съдът в Мисисипи е отхвърлил петицията му и че сега въпросът е отнесен до Федералния съд, по-специално до съдия Слатъри, и че и главният прокурор, и губернаторът очакват още една победа. Странно, помисли си той, тъй като още не бе подавал нищо във Федералния съд. Скочи в колата и запраши към Джаксън, на два часа път. В девет той влезе във Федералния съд на Капитол Стрийт в центъра на града и се срещна за малко с Брек Джеферсън, млад човек с каменна физиономия, току-що завършил юридически факултет, който заемаше важната длъжност помощник на Слатъри. Казаха на Адам да се върне в единайсет за среща със съдията.

Пристигна в кабинета на Слатъри точно в единайсет, но се оказа, че някаква важна среща продължава от дълго време. В средата на просторния кабинет имаше огромна заседателна маса от махагон, с осем кожени стола от всяка страна. В единия край бе тронът на Слатъри, а пред него на писалището се виждаха купища хартия, бележници и папки. От дясната му страна се бяха струпали млади бели мъже в тъмносини костюми, а зад тях седяха още една редица нетърпеливи воини. Тази страна бе определена за щата, като негова светлост губернаторът мистър Дейвид Макалисгър седеше най-близо до Слатъри. Негова светлост главният прокурор Стийв Роксбър бе изолиран в средата на масата в една очевидно губеща битка за територии. Всеки изтъкнат държавен служител бе довел най-доверените си адвокати и съветници. Дискусията на този ескадрон от стратегии със съдията очевидно бе започнала много преди идването на Адам.

Помощникът Брек отвори вратата и поздрави учтиво Адам, после го помоли да влезе. В стаята мигновено настъпи тишина, когато Адам се приближи бавно до масата. Слатъри стана и се представи на Адам. Ръкуваха се бегло и хладно.

— Седнете — каза той зловещо, посочвайки с лявата ръка към осемте кожени стола от страната на масата, предназначена за защитата. Адам се поколеба, после си избра стола точно срещу едно познато лице — Роксбър. Сложи куфарчето си на масата и седна. Отдясно имаше четири празни стола, отляво — три. Почувства се като самотен нарушител.

— Предполагам, че познавате губернатора и главния прокурор — каза Слатъри, сякаш всички се бяха запознавали лично с двамата господа.

— Не — отвърна Адам и поклати леко глава.

— Аз съм Дейвид Макалистър, мистър Хол, приятно ми е да се запознаем — намеси се губернаторът бързо, вечно загриженият, сърдечен политик със светкавична усмивка, разкриваща безупречни зъби.

— Приятно ми е — каза Адам почти без да си отваря устата.

— А аз съм Стийв Роксбър — представи се главният прокурор.

Адам само кимна към познатото лице насреща. Беше го виждал във вестниците.

Роксбър пое инициативата. Започна да говори и да посочва към присъстващите.

— Това са адвокати от моя отдел. Обжалване на присъди за криминални престъпления. Кевин Леърд, Барт Муди, Морис Хенри, Хю Симс и Джоузеф Ели. Те се занимават с делата на осъдените на смърт. — Всички кимнаха послушно, без да свалят от лицата си подозрителните гримаси. Адам преброи единайсет души от другата страна на масата.

Макалистър предпочете да не представя своя екип от помощници, които явно страдаха или от мигрена, или от хемороиди. Лицата им бяха изкривени от болка или може би от твърде сериозното обсъждане на текущите юридически въпроси.

— Надявам се, че не сме избързали, мистър Хол — каза Слатъри и надяна чифт очила на носа си. Беше малко над четирийсет, един от младите избраници на Рейгън. — Кога смятате да подадете официално петицията си тук, във Федералния съд?

— Днес — обяви нервно Адам, все още изумен от скоростта, с която се развиваха събитията. Въпреки всичко това беше положителен резултат, бе решил той още докато пътуваше към Джаксън. Ако Сам

получеше някаква отсрочка, това щеше да стане във Федералния, а не в Щатския съд.

— Кога може да отговори съдът? — попита Роксбър.

— Утре сутрин. Ако приемем, че в петицията се повдигат същите въпроси, както в подадената в Щатския съд.

— Същите са — каза Адам на Роксбър, после се обърна към Слатъри. — Казаха ми да бъда тук в единайсет. В колко часа започна заседанието?

— Заседанието започна, когато аз реших това, мистър Хол — отвърна ледено съдията. — Какъв е проблемът?

— Очевидно заседанието е започнало отдавна, и то без мен.

— Какво лошо има в това? Намираме се в моя кабинет, където аз решавам кога да започнат заседанията.

— Да, но петицията е моя и бях поканен тук, за да я обсъдим. Струва ми се, че би трябвало да присъствам през цялото време.

— Не ми ли вярвате, мистър Хол? — Слатъри се облегна напред на лакти. Очевидно се забавляваше.

— Не вярвам на никого — отвърна Адам, без да откъсва поглед от негова светлост.

— Мъчим се да ви помогнем, мистър Хол. Клиентът ви не разполага с много време и аз само се опитвам да придвижа нещата. Мислех, че ще останете доволен, че успяхме да организираме това заседание толкова бързо.

— Благодаря ви — каза Адам и погледна в бележника си. Настъпи кратко мълчание и напрежението поспадна.

Слатъри взе лист хартия.

— Подайте петицията днес. Щатът ще депозира отговора си утре. Ще го прегледам през уикенда и ще издам решение в понеделник. В случай че реша да се проведе заседание, двете страни трябва да ме уведомят колко време ще отнеме подготовката за това. Какво ще кажете, мистър Хол? Колко време ви е необходимо, за да се подготвите?

На Сам му оставаха двацет и два дни живот. Всяко заседание трябваше да бъде експедитивно и стегнато, макар и със свидетели, и той се надяваше на бързо съдебно решение. Напрежението в този момент се усилваше от факта, че Адам нямаше представа колко време ще му отнеме подготовката, защото никога не му се бе случвало да се

занимава с подобен въпрос. Бе участвал в няколко дребни схватки в Чикаго, но винаги Емит Уайкоф бе наблизо. Та той бе новак, дявол да го вземе! Дори не знаеше къде се намира съдът.

А и нещо му подсказваше, че единайсетте лешояди, които го гледаха изпитателно, усетиха мигновено объркването му.

— Ще бъда готов след седмица — каза той с безизразно лице и колкото се може по-уверено.

— Много добре — каза Слатъри, сякаш това бе чудесно, — добър отговор, Адам, браво, момчето ми. Една седмица бе разумен срок. После Роксбър зашепна нещо на един от своите магьосници, което се стори смешно на всички.

Адам не им обърна внимание.

Съдията надраска нещо с писалката си, после го разгледа. Даде го на помощника си Брек, който изчезна с листчето. Негова светлост огледа стената от юридически пехотинци отдясно и после насочи погледа си към младия Адам.

— А сега, мистър Хол, искам да обсъдим още нещо. Както казахте, екзекуцията е насрочена за след двайсет и два дни и аз бих искал да знам дали този съд може да очаква някакви допълнителни молби от страна на мистър Кейхол. Съзнавам, че искането им е необичайно, но ние тук действаме в необичайна обстановка. Честно казано, това е първото ми участие в дело със смъртна присъда в такава напреднала фаза и смятам, че би било най-добре, ако всички работим заедно.

С други думи, ваша светлост, искате да се уверите, че няма да има повече отсрочки. Адам помисли за секунда. Беше необикновено искане й при това доста нелоялно. Но според конституцията Сам имаше право да подава всякакви молби по всякакво време и Адам няма да се обвързва с никакви обещания. Реши да бъде учтив.

— Наистина не мога да кажа, ваша светлост. Не сега. Може би следващата седмица.

— Вие, разбира се, ще подадете обичайните последни молби — каза Роксбър, а самодоволните негодници около него погледнаха Адам с въпросително учудване.

— Честно казано, мистър Роксбър, не съм длъжен да обсъждам намеренията си с вас. Или със съда.

— Разбира се — намеси се Макалистър по някаква причина, вероятно просто поради неспособността си да мълчи повече от пет минути.

Адам бе забелязал адвоката, който седеше отдясно на Роксбър. Бе млад, но посивял, гладко избръснат и много спретнат, със стоманен поглед, който не сваляше от Адам. Макалистър явно го фаворизираше и се накланяше към него няколко пъти, сякаш търсеше съвет. Другите помощници на главния прокурор, изглежда, се съобразяваха с неговите мисли и движения. В една от стотиците статии, които Адам бе изрязал и запазил, се споменаваха за един скандален юрист от кабинета на главния прокурор, известен като Доктор Смърт, умен особняк чиято страст била да ускорява изпълнението на смъртните присъди. Името или фамилията му бе Морис и Адам смътно си спомняше, че Морис еди-кой си бе споменат от Макалистър по време на обърканото представяне на екипа му.

Адам предполагаше, че това е ужасяващият Доктор Смърт. Казваше се Морис Хенри.

— Ами добре, побързайте тогава и ги подайте — каза Слатъри с голяма доза смущение. — Не ми се ще да работя денонощно в последния момент.

— Няма да се наложи, сър — каза Адам с иронично съчувствие.

Слатъри го погледна сърдито и после отново се зае с книгата пред себе си.

— Много добре, господа, препоръчвам ви да стоите близо до телефоните си в неделя вечер и понеделник сутрин. Ще ви позвъня веднага щом взема решение. Закривам заседанието.

Сред конспираторите от отсрещната страна на масата настана суетня. Те заприбираха от масата книга и папки и замънкаха откъслечни реплики. Адам бе най-близо до вратата. Той кимна на Слатъри, измърмори едва чуто „Довиждане, ваша светлост“ и излезе от кабинета. Усмихна се учтиво на секретарката и вече бе в коридора, когато чу името си. Беше губернаторът, с двама от свитата му.

— Можем ли да поговорим за минута? — попита Макалистър и протегна десница. Ръкуваха се бегло.

— За какво?

— Само пет минути, става ли?

Адам погледна телохранителите на губернатора, които чакаха на няколко крачки от тях.

— Сами. На четири очи. И неофициално.

— Разбира се — каза Макалистър и посочи към двойна врата. Влязоха в малка съдебна зала с изключено осветление. Ръцете на губернатора бяха свободни. Някой друг носеше вместо него куфарчето и чантите му. Той се облегна на перилата. Беше слаб и добре облечен, с хубав костюм, модерна копринена връзка и задължителната бяла памучна риза. Нямаше четирийсет и много младееше. Само бакенбардите му бяха посивели.

— Как е Сам? — попита той, преструвайки се на много загрижен.

Адам изсумтя нещо, погледна настрани и после постави куфарчето си на пода.

— О, прекрасно. Ще му кажа, че сте се интересували за него. Ще бъде очарован.

— Чух, че не бил добре със здравето.

— Здравето ли? Та вие се опитвате да го убиете. Как може да се безпокоите за здравето му?

— Просто чух някои слухове.

— Той ви мрази ужасно, разбирате ли? Зле е със здравето, но може да изкара още три седмици.

— Омразата не е нещо ново за Сам, нали?

— За какво точно искате да говорим?

— Просто исках да се запознаем. Сигурен съм, че скоро ще се разбираме добре.

— Вижте, губернаторе, подписал съм споразумение с моя клиент, в което изрично ми се забраняват разговорите с вас. Повтарям, той ви мрази. Вие сте причината да се намира в Отделението за осъдени на смърт. Той ви обвинява за всичко и ако знае, че сега разговаряме, ще ме изхвърли.

— Собственият ви дядо ли ще ви изхвърли?

— Да. Сигурен съм. Затова, ако прочета в утрешния вестник, че днес сте се срещали с мен и сме обсъждали Сам Кейхол, тогава хващам пътя за Чикаго, което вероятно ще обърка екзекуцията ви, тъй като Сам няма да има адвокат. Не можете да убиете човек, ако той няма адвокат.

— Кой казва това?

— Просто не говорете, ясно ли е?

— Обещавам ви. Но ако не можем да разговаряме, как тогава можем да обсъдим въпроса за помилването?

— Не знам. Още не съм стигнал дотам.

Приятното изражение никога не слизаше от лицето на Макалистър, сякаш дежурната усмивка щеше да се появи всеки момент.

— Мислили сте за помилване, нали?

— Да. След като остават само три седмици, мислих и за помилване. Всеки осъден на смърт затворник мечтае за помилване, губернаторе, и затова не можете да го дадете. Помилвате ли един от тях, мигновено ще започнат да ви преследват и останалите петдесет. Петдесет семейства ще ви пишат писма и ще ви звънят денонощно по телефона. Петдесет адвокати ще търсят връзки, за да влязат в кабинета ви. И двамата знаем, че това е невъзможно.

— Не съм сигурен, че той трябва да умре.

При тези думи Макалистър погледна настрани, сякаш бе започнал да променя мнението си, защото с годините е помъдрял и пламенното желание да накаже Сам е отслабнало. Адам се готвеше да каже нещо, после осъзна значението на последните думи. Загледа се за миг в пода и насочи вниманието си към мокасините на губернатора, който се бе замислил дълбоко.

— И аз не съм убеден, че той трябва да умре.

— Много неща ли ви разказа?

— За кое?

— За атентата срещу Крамер.

— Твърди, че ми е разказал всичко.

— Но вие се съмнявате?

— Да.

— И аз. Винаги съм се съмнявал.

— Защо?

— Поради много причини. Джеремайя Доугън бе известен лъжец. Умираще от страх, че ще го пратят в затвора. Данъчните го свариха неподготвен и той бе убеден, че ако попадне зад решетките, ще бъде изнасилен, изтезаван и убит от чернокожите. Той беше имперският маг, нали знаете. Освен това не разбираше много други неща. Беше хитър и

неуловим, когато ставаше дума за тероризъм, но не разбираше системата на наказателното право. Винаги съм мислел, че някой, вероятно ФБР, са внушили на Доугън, че Сам трябва да бъде осъден, иначе ще натикат него в затвора. Осъждането на Сам щеше да го спаси. Доугън прекалено се горещеше на процеса. Отчаяно искаше съдебните заседатели да осъдят Сам.

— Значи е лъгал?

— Не знам. Може би.

— За какво?

— Питали ли сте Сам дали е имал съучастник?

Адам замълча за секунда, анализирайки въпроса.

— Всъщност не мога да обсъждам нещо, за което сме говорили със Сам. Поверително е.

— Естествено. Много хора в този щат тайно не желаят екзекуцията на Сам. — Сега Макалистър наблюдаваше внимателно Адам.

— И вие ли?

— Не знам. Ами ако Сам не е имал намерение да убива нито Марвин Крамер, нито синовете му? Разбира се Сам е бил там, участвал е пряко. Но ако някой друг е имал намерението да убива, а не той?

— Тогава Сам не е толкова виновен, колкото си мислим.

— Така е. Разбира се, той не е невинен, но не е и толкова виновен, за да бъде екзекутиран. Тази мисъл не ми дава покой, мистър Хол. Мога ли да ви наричам Адам?

— Разбира се.

— Предполагам, че Сам не е споменал нищо за съучастник.

— Наистина не мога да говоря за това. Не и сега.

Губернаторът измъкна едната си ръка от джоба и подаде на Адам визитната си картичка.

— На гърба има два номера. Единият е личният ми номер в кабинета. Другият е домашният ми телефон. Всички телефонни разговори са поверителни, къдна ви се. Понякога играя пред камерите, Адам, това е част от работата ми, но човек може да ми има доверие. Адам взе картичката и погледна номерата, написани на ръка.

— Не бих могъл да живея спокойно, ако не успея да помилвам човек, който не е трябвало да умре — каза Макалистър и се запъти към

вратата. — Обадете ми се, но не чакайте да стане прекалено късно. Нещата вече набират скорост. Звънят ми по двайсет пъти на ден.

Той намигна на Адам, отново му показва блестящите си зъби и излезе от стаята.

Адам седна на един метален стол до стената и погледна визитната картичка отпред. Беше с гравирани официален позлатен печат. Двайсет обаждания дневно. Какво означаваше това? Дали обажданията се искаха смъртта или помилването на Сам?

Много хора в този щат не искат екзекуцията на Сам, бе казал той, сякаш вече броеше гласовете, които щеше да изгуби срещу тези, които можеше да спечели.

На пропуска във фоайето не го посрещнаха с обичайната непринудена усмивка и Адам почувства мрачното настроение на служителите и адвокатите, които срещна на път към кабинета си. Разговорите се водеха с една октава по-ниско. Работата се вършеше по-експедитивно.

Имаха посещение от Чикаго. Това се случваше понякога не толкова с цел контрол, колкото за да се обслужи тукашен клиент или да се проведе някакво събрание на фирмата. Никой не бе уволнен след посещение от Чикаго. Никой не бе руган или обиждай. Но винаги се създаваше тревожна атмосфера, докато хората от „Кравиц и Бейн“ не си тръгнаха обратно на север.

Адам отвори вратата на кабинета си и за малко не се сблъска с разтревоженото лице на Е. Гарнър Гудман, в комплект със зелената шарена папийонка, бялата колосана риза и буйната сива коса. Той обикаляше из стаята и се случи точно до вратата, когато Адам я отвори. Адам го погледна и му подаде вяло ръка.

— Влизай, влизай — каза Гудман и затвори вратата, сякаш Адам бе влязъл в неговия собствен кабинет. Още не се беше усмихнал.

— Какво правиш тук? — попита Адам, захвърли куфарчето си на пода и се отправи към бюрото си. Бяха един срещу друг.

Гудман поглади добре поддържаната си сива брада, после оправи папийонката си.

— Боя се, че случаят е спешен. Лоши новини.

— Какво има?

— Седни, седни де. Ще ни отнеме известно време.

— Не. И така съм си добре. Какво е станало? — Сигурно беше нещо ужасно, щом трябваше да го чуе седнал.

Гудман си поигра с папийонката, поглади брадата си и после каза:

— Ами случи се в девет сутринта. Знаеш, че Комисията по кадрите е съставена от петнайсет партньори и почти всички са от по-

младите. Пълната комисия се състои от няколко подкомисии, една за наемане на служители, друга за дисциплината, трета за споровете и така нататък. Както се досещаш, има и подкомисия за прекратяване на трудовите договори. Тя се събра тази сутрин и познай кой бе вдъхновителят на всичко.

— Даниъл Роузен.

— Даниъл Роузен. Очевидно той е подработвал подкомисията от десет дни, като се е опитвал да си осигури достатъчно гласове за уволнението ти.

Адам седна на един стол до масата, а Гудман се настани срещу него.

— Подкомисията има седем членове и те се събраха тази сутрин по искане на Роузен. Присъстваха петима, така че имаха кворум. Роузен, разбира се, не уведоми нито мен, нито някой друг. Заседанията за обсъждане на уволнения са строго поверителни по разбираеми причини, затова той не е длъжен да уведомява когото и да било.

— Дори и мен?

— Дори и теб. Ти си бил единствената точка от дневния ред на заседанието, което е продължило по-малко от час. Роузен е подготвил всичко предварително, но също така е изложил тезата си много убедително. Не забравяй, че той има трийсетгодишна практика в съда. Заседанията за уволнения се протоколират в случай, че възникне съдебен спор. Затова Роузен е направил пълен протокол. Той, разбира се, твърди, че си излъгал, когато си кандидатствал за работа при „Кравиц и Бейн“; че това въвлеча фирмата в нежелан конфликт и така нататък. Носел е и копия от десетина статии от вестници за теб и Сам и за отношенията между дядо и внук. Аргументът му е бил, че ти си поставил фирмата в неудобно положение. Бил е много добре подготвен. Май го подценихме миналия понеделник.

— Значи са гласували.

— Четири срещу един за прекратяване на договора ти.

— Негодници!

— Така е. И преди съм виждал Роузен в трудни ситуации и знам, че може да бъде безскрупулно убедителен. Обикновено постига своето. Не влиза повече в съда и затова се захваща със спорове в кантората. След шест месеца няма да го има.

— Сега това никак не ме успокоява.

— Все пак има надежда. Към единайсет часа слуховете най-сетне стигнаха до кабинета ми и за щастие Емит Уайкоф беше при мен. Отидохме в кабинета на Роузен и му вдигнахме ужасен скандал, а после се хванахме за телефона. И най-важното — пълният състав на Комисията се събира утре в осем сутринта, за да разгледа уволнението ти. Трябва да присъстваш.

— В осем сутринта!

— Да. Членовете на комисията са заети хора. Повечето имат насрочени дела в съда за девет часа. Някои имат дела цял ден. Ще имаме късмет, ако се получи кворум.

— Какъв е кворумът?

— Две трети, значи десет души. А ако няма кворум, ще си имаме неприятности.

— Неприятности ли?! Какво имаш предвид?

— Може да стане още по-лошо. Ако сутринта не се получи кворум, тогава имаш правото да поискаш преразглеждане след трийсет дни.

— Сам ще бъде мъртъв след трийсет дни.

— Може и да не бъде. Във всеки случай утре сутрин заседанието ще се състои. Емит и аз получихме обещание от девет от членовете, че ще бъдат там.

— Ами четиримата, които са гласували против мен тази сутрин?

Гудман се ухили смутено и отклони погледа си.

— Познай. Роузен се подсигури неговите хора да присъстват утре.

Адам изведнъж удари по масата с двете си ръце.

— Напускам, по дяволите!

— Не можеш да напуснеш. Току-що са те уволнили.

— Тогава няма да се боря. Мръсници!

— Чуй ме, Адам...

— Гадове!

Гудман замълча за момент, за да даде възможност на Адам да се поуспокои. Той оправи папийонката и опипа брадата си. Почука с пръсти по масата. После каза:

— Виж какво, Адам. Утре сутрин имаме шансове, разбираш ли? Емит мисли, че сме в добра форма. Аз също. Фирмата стои зад теб. Вярваме в това, което правиш, и, честно казано, се радваме на

обществения отзвук. Във вестниците в Чикаго излязоха някои хубави статии.

— Фирмата очевидно ме подкрепя.

— Изслушай ме. Можем да свършим работа утре. Аз ще говоря през повечето време. В този момент Уайкоф работи по въпроса. Впрегнахме и други хора.

— Роузен не е глупав. Той иска да спечели и това е всичко. Не го е грижа за мен, за Сам, за теб или за когото и да било друг. Той просто иска да спечели. Това състезание и аз се обзалагам, че сега той е на телефона и се опитва да си осигури гласове.

— Ами тогава хайде да обявим дуел на този проклетник, съгласен ли си? Да влезем на заседанието утре сутрин с желание за борба. Нека Роузен да излезе лошият. Честно казано, Адам, този човек няма много приятели.

Адам отиде до прозореца и надникна през щорите. Търговският комплекс долу бе пълен с пешеходци. Наближаваше пет часът. Имаше почти пет хиляди долара в банката и ако беше пестелив и променеше малко начина си на живот, тези пари можеха да му стигнат за шест месеца. Заплатата му беше шейсет и две хиляди годишно и в близко бъдеще щеше да му бъде трудно без нея. Но той никога не се беше тревожил за пари. Много повече го безпокояха следващите три седмици. След десет дни кариера като адвокат на осъден на смърт той разбра, че се нуждае от помощ.

— Какво ни очаква на финалната права? — попита той след напрегнато мълчание.

Гудман се изправи бавно и се запъти към другия прозорец.

— Пълна лудница. Няма да имаш много време за сън през последните четири дни. Ще тичаш във всички посоки. Съдилищата са непредвидими. Системата е непредвидима. Ще подаваш петиции и молби, съзнавайки напълно, че те няма да имат ефект. Пресата ще те тормози. И най-важното, ще трябва да прекарваш колкото се може повече време с клиента си. Луда работа, и то напълно безплатна.

— Значи ще имам нужда от помощ.

— О, да. Не можеш да се справиш сам. Когато екскутираха Мейнард Тоул, бяхме определили по един адвокат от Джаксън за кабинета на губернатора, един за канцеларията на Върховния съд в Джаксън, един за Вашингтон и двама за Отделението. Затова трябва да

дойдеш утре и да се бориш, Адам. Ще имаш нужда от фирмата и от нейните ресурси. Сам не можеш да се справиш. Тази работа изисква цял екип.

— Това е истински удар под кръста.

— Така е. Преди една година ти още си учил в университета, а сега те уволняват. Знам, че е обидно. Но, повярвай ми, Адам, всичко е късмет и няма да продължи дълго. След десет години ти ще бъдеш съдружник в тази фирма и ще тероризираш младите сътрудници.

— Не бъди толкова сигурен.

— Да тръгваме за Чикаго. Имам два билета за самолета в седем и петнайсет. В осем и трийсет ще пристигнем и ще отидем в някой хубав ресторант.

— Трябва да си взема някои неща.

— Добре. Ще се срещнем на летището в шест и трийсет.

Въпросът бе решен по същество още преди началото на заседанието. Присъстваха единайсет членове на Комисията, което бе достатъчен кворум. Събраха се в една заключена библиотека на шестнайсетия етаж около дълга маса с кани кафе в средата и носеха със себе си дебели папки, диктофони и запълнени графици за деня. Един от тях бе довел секретарката си, която седеше в коридора и работеше бясно. Това бяха твърде заети хора, които след по-малко от час щяха да се впуснат в поредния рунд от безкрайни конференции, заседания, брифинги, срещи с клиенти, процеси, телефонни разговори и важни обеда. Десет мъже и една жена, всички към и малко над четирийсет, всички съдружници в „Кравиц и Бейн“, нетърпеливи да се върнат към отрупаните си с работа писалища.

Проблемът с Адам Хол бе истинска досада. Комисията по кадрите беше бремене за тях, но те бяха избрани по съответния ред и никой не се осмеляваше да откаже участие. Всичко за фирмата. На работа!

Адам бе пристигнал в кантората в седем и трийсет. Бе отсъствал осем дни, най-дългото му отлъчване до този момент. Емит Уайкоф бе прехвърлил работата му на друг млад сътрудник. В „Кравиц и Бейн“ винаги имаше достатъчно новаци.

До осем часа той се кри в малка, неизползвана заседателна зала близо до библиотеката на шестнайсетия етаж. Беше нервен, но правеше всичко възможно да не го показва. Пиеше кафе и четеше сутрешните вестници. Парчман бе останал в друг свят. А той разглеждаше списъка с петнайсетте имена на членовете на комисията, от които не познаваше нито един. Петнайсет непознати, които щяха да си играят с бъдещето му през следващия час, после щяха бързо да гласуват и да продължат с разглеждането на по-важни въпроси. Няколко минути преди осем Уайкоф влезе и поздрави. Адам му благодари за всичко, извини се, че е предизвикал толкова проблеми, и Емит, който му обеща бърз и задоволителен изход.

Гарнър Гудман отвори вратата в осем и пет.

— Изглежда доста добре — каза той почти шепнешком в момента присъстват единайсет. Обещали са ни да дойдат поне още пет. Трима от гласувалите за Роузен от подкомисията са тук, но май няма да му стигнат един-два гласа.

— Роузен тук ли е? — попита Адам. Знаеше отговора, но се надяваше, че старият негодник може би е умрял през нощта.

— Да, разбира се. Но мисля, че е разтревожен. Емит въртя телефона снощи до десет часа. Разполагаме с нужните гласове и Роузен го знае.

В осем и петнайсет председателят призова към внимание и обяви, че има кворум. Прекратяването на договора на Адам Хол бе единствената точка в дневния ред и всъщност единствената причина за провеждането на това извънредно заседание. Емит Уайкоф взе думата първи и в продължение на десет минути свърши добра работа, разказвайки каква прекрасна личност е Адам. Той стоеше в единия края на масата пред редицата рафтове с книги и говореше непринудено, сякаш се опитваше да убеди състав от съдебни заседатели. Поне половината от единайсетте не чуха нито дума. Те разглеждаха разни книжа и прелистваха календарите си.

След него думата взе Гарнър Гудман. Той разказа накратко случая на Сам Кейхол и изказа честното мнение, че по всяка вероятност Сам ще бъде екзекутиран след три седмици. После започна да хвали Адам, каза, че той може да е сгрешил, като не е разкрил роднинството си със Сам, но какво от това. Било е отдавна, сегашният

момент е много по-важен, та нали на неговия клиент му остават само три седмици живот.

Не бяха зададени въпроси нито на Уайкоф, нито на Гудман. Очевидно въпросите бяха запазени за Роузен.

Адвокатите имат силна памет. Съсипеш ли някого, той ще чака търпеливо с години, докато му се предостави възможност да ти върне „услугата“. В „Кравиц и Бейн“ на Даниъл Роузен имаха да му връщат много услуги и като шеф на съдружниците той вече бе започнал да събира „дивиденди“. Беше мачкал хората, и то собствените си хора с години. Беше мръсник, лъжец, кръвопиец. А едно време се водеше за сърцето и душата на фирмата. Никой не смееше да го предизвика. Обиждаше млади стажанти и тормозеше колегите си. Грубо се намесваше в работата на комисиите, пренебрегваше политиката на фирмата, отмъкваше клиенти от другите адвокати на „Кравиц и Бейн“. Сега, в залеза на кариерата си събираше „дивиденди“.

Две минути след като започна, той бе прекъснат за пръв път от един млад съдружник, който караше мотоциклет заедно с Емит Уайкоф. Роузен крачеше из стаята сякаш се намираше в претъпкана съдебна зала, както някога, когато бе на върха на славата си. В този момент въпросът го застигна и го застави да млъкне. Преди да може да измисли саркастичен отговор, му бе отправен още един въпрос. Още не бе отговорил на нито един, когато му зададоха трети. Разправията започна.

Тримата, които зададоха въпроси, действаха като екип. Беше очевидно, че са се наговорили. Редуваха се и обстрелваха Роузен с безмилостни въпроси. Скоро той започна да ругае и да обижда. Но те запазиха хладнокръвие. Всеки от тях държеше бележник, който, изглежда, съдържаеше дълги списъци с въпроси.

— Къде виждате конфликт на интереси, мистър Роузен?

— Един адвокат може да представлява член от семейството си, нали мистър Роузен?

— Във формулярите за постъпване на работа имаше ли изрично въпрос дали фирмата е поела защитата на член от неговото семейство?

— Имате ли нещо против гласността, мистър Роузен?

— Защо смятате, че гласността е нещо отрицателно?

— Бихте ли се опитали да помогнете на осъден на смърт, ако е от вашето семейство?

— Какво е мнението ви за смъртното наказание, мистър Роузен?

— Не искате ли тайно Сам Кей хол да бъде екзекутиран, защото е убивал евреи?

— Не мислители, че нападате мистър Хол в гръб?

Не беше приятно зрелище. Някои от най-големите победи в съдебната зала в близката история на Чикаго принадлежаха на Даниъл Роузен, а сега му нанасяха удари в една безсмислена битка пред комисия. Не пред съдебни заседатели, нито пред съдия. Пред някаква си комисия.

Идеята за отстъпление никога не му бе минавала през ум. Той продължи да упорства, все по-високо и по-язвително. Отговорите и злобните му забележки придобиха личен характер и той каза някои много обидни неща за Адам.

Това бе грешка. И други се присъединиха към разправията и скоро Роузен се люшкаше като ранено диво животно, което има само няколко стъпки преднина пред глутницата вълци. Когато стана ясно, че никога няма да спечели мнозинството гласове в комисията, той снижи глас и си възвърна самообладанието.

Окопити се и завърши спокойно с етически съображения, избягвайки неприличните прояви. Тези правила на поведение адвокатите научаваха в Юридическия факултет и ги цитираха редовно, когато се караха, но избягваха да спазват, когато това им беше угодно.

Роузен свърши и изхвъркна от стаята, като си повтаряше имената на онези, които се бяха осмелили да го съсипят с въпроси. Щом стигнеше до писалището си, щеше да ги запише и един ден щеше да им го върне тъпкано.

Документи, бележници и електронни приспособления изчезнаха от масата, на която останаха само кафето и празните чаши. Председателят призова към гласуване. Роузен получи пет гласа, а Адам — шест и комисията веднага прекрати заседанието, след което всички се разотидоха.

— Шест на пет — повтори Адам и погледна облекчените, но сериозни лица на Гудман и Уайкоф.

— Съкрушителна победа — пошегува се Уайкоф.

— Можеше да бъде и по-лошо — каза Гудман. — Например сега можеше да си без работа.

— Защо не съм луд от щастие? Ами още един глас, и щях вече да бъда история.

— Не съвсем — обясни Уайкоф. — Гласовете бяха преброени преди заседанието. Роузен може би имаше два сигурни гласа, а другите го подкрепяха, защото знаеха, че ще спечелиш. Нямах представа каква битка се разрази тук снощи. Това довърши Роузен. След три месеца няма да го има.

— Може би дори още по-скоро — добави Гудман. — Той е бита карта. И е дотегнал на всички.

— Включително и на мен.

Уайкоф погледна часовника си. Беше осем и четирийсет и пет, а в девет трябваше да е в съда.

— Виж какво, Адам, трябва да вървя — каза той и закопча сакото си. — Кога се връщаш в Мемфис?

— Би трябвало днес.

— Можем ли да обядваме заедно? Бих искал да поговорим.

— Разбира се.

Той отвори вратата и каза:

— Чудесно. Секретарката ми ще ти позвъни. Трябва да бягам. Довиждане. — И изчезна.

Гудман изведнъж също погледна часовника си. Той бе много по-малко натоварен, отколкото другите адвокати във фирмата, но все пак имаше някакви ангажменти.

— Имам среща в кабинета си. И аз ще дойда на този обяд.

— Един жалък глас — повтори Адам, като гледаше в стената.

— Хайде, Адам. Не беше толкова безнадеждно.

— Така го почувствах.

— Виж какво, трябва да прекараме няколко часа заедно, преди да заминеш. Искам да ми разкажеш за Сам, чу ли? Ще започнем още на обед. — Той отвори вратата и излезе.

Адам седна до масата, клатейки глава.

Ако Бейкър Кули и другите адвокати в мемфиската кантора знаеха нещо за внезапното уволнение на Адам и за отменянето му покъсно, те не го показаха. Държаха се с него по същия начин, тоест стояха си в кабинетите и избягваха да се доближават до неговия кабинет. Не бяха груби, защото в Края на краищата той бе от Чикаго. Усмиваха се, когато се налагаше, и можеха дори да се насилят да поговорят в коридора, ако Адам имаше настроение. Но те бяха юристи с колосани ризи и изнежени ръце, несвикнали с мръсотията, с която се сблъскваше защитата на криминалните престъпници. Не ходеха по затворите да се срещат с клиенти. Работеха главно седнали зад бюрата и около махагоновите заседателни маси. Времето им отиваше в разговори с клиенти, които можеха да си позволят да им платят по неколкостотин долара час за съвет. В останалите свободни минути, когато не разговаряха с клиенти, говореха по телефона или обядваха с други адвокати, банкери и шефове на застрахователни компании.

Вестниците вече бяха публикували достатъчно материали, за да възбудят недоволство. Повечето адвокати се почувстваха неловко, като видяха името на тяхната фирма да се свързва с тип като Сам Кейхол. Не бяха имали никаква представа, че в продължение на много години той е бил представляван от фирмата в Чикаго. Сега приятелите им задаваха въпроси. Други адвокати подмятаха обидни шеги. На чай в градинските клубове съпругите им се чувстваха унижени. Роднините проявяваха внезапен интерес към кариерата им на юристи.

Сам Кейхол и внукът му бързо бяха създали неприятности на хората в мемфиската кантора, но нищо не можеше да се направи.

Адам го чувстваше, но това не го безпокоеше. Работното място беше временно, за още три седмици и нито ден повече. В петък сутринта той слезе от асансьора, без да поздрави служителката на пропуска, която изведнъж се зае да подрежда списания. Заговори секретарката си, млада жена на име Дарлийн, а тя му предаде съобщение от Тод Маркс от „Мемфис Прес“.

Взе розовото листче и го хвърли в кошчето в кабинета си. Остави палтото си на закачалката и започна да покрива масата с бележките, които си бе водил по време на полета до Чикаго и обратно, с пледоарии от архивите на Гудман и десетки копия от неотдавнашни решения на Федералния съд.

Скоро потъна в света на правните теории и стратегии.

Споменът за Чикаго избледня.

Роли Уедж влезе в сградата на Бринкли Плаза през входа откъм центъра. Бе чакал търпеливо на една маса в улично кафене, докато се появи черният сааб. Колата зави и спря на близкия паркинг. Роли беше облечен в бяла риза с вратовръзка, раирани панталони и мокасини. Пиеше чай с лед. Адам мина по тротоара покрай него и влезе в сградата.

Фоайето бе празно, докато Уедж разглеждаше указателя. „Кравиц и Бейн“ държаха трети и четвърти етаж. Имаше четири еднакви асансьора и той взе един до осмия етаж. Слезе в тясно фоайе. На вратата отдясно се виждаше табелка с името на финансова компания, изписано с бронз, а по коридора вляво имаше офиси на всякакви фирми. Вратата за стълбището бе до една чешмичка. Той бавно слезе четири етажа надолу, оглеждайки вратите по пътя си. Никой не мина покрай него с асансьора. Отиде на площадката на четвъртия етаж и взе асансьора до третия. Усмихна се на жената на пропуска, която още подреждаше списания, и точно се готвеше да я попита къде се намира финансовата компания, когато телефонът иззвъня и тя посегна към него. Двойна стъклена врата разделяше пропуска от коридора към асансьорите. Роли се качи на четвъртия етаж и видя подобна врата, този път без човек до нея. Беше заключена. На стената вдясно имаше табло с девет номерирани бутона. Но трябваше да се знае кодът.

Той чу гласове и излезе на площадката. Вратата беше без ключалки и от двете страни. Почака малко, после мина през вратата и пи вода. Асансьорът се отвори и отвътре изскочи млад човек в белезникави панталони и син блейзър, с картонена кутия под едната мишница и дебела книга в дясната ръка. Той се отправи към вратата на „Кравиц и Бейн“. Тананикаше си някаква мелодия и не забеляза Уедж, който бе зад него. Спря и внимателно постави книгата върху кутията, освобождавайки дясната си ръка, за да натисне кода. Седем, седем, три

и таблото писукаше при всяка цифра. Уедж бе на няколко сантиметра и надничаше над рамото му, за да види цифрите.

Младият човек бързо грабна книгата и точно щеше да се обърне, когато Уедж леко се блъсна в него и каза:

— Ама че работа! Извинявайте! Не исках... — Уедж отстъпи една крачка и погледна надписа над вратата. — Но това не е „Ривърбенд Тръст“ — почти извика той, смаян и озадачен.

— Не е. Тук е „Кравиц и Бейн“.

— На кой етаж сме? — попита Уедж. Нещо щракна и вратата се отключи.

— На четвъртия. „Ривърбенд Тръст“ е на осмия.

— Извинявайте — каза отново Уедж, вече притеснено и някак жално. — Объркал съм се.

Младежът направи гримаса и поклати глава, после отвори вратата.

— Извинявайте — каза за трети път Уедж и отстъпи назад. Вратата се затвори зад момчето, а Уедж слезе с асансьора до главното фоайе и напусна сградата.

Той се отдалечи от центъра на града и пое на североизток. След десетина минути стигна до район с държавни жилища. Влезе в алеята за коли до Обърн Хауз и бе спрял от униформен надзирател. Точно завивал обратно, обясни той, заблудил се и много съжалява. Когато излезе на заден ход на улицата, той видя червения ягуар на Лий Бут, паркиран между две малки коли.

Отправи се към реката, после отново към центъра и след двайсет минути спря край изоставен тухлен склад на брега. В колата се преоблече в жълтеникавокафява риза със син кант около късите ръкави и с името „Ръсти“, избродирано на джоба. После забърза пеша, гледайки да не прави впечатление, зави зад ъгъла на сградата и пое надолу по склона. Спря да си поеме дъх и да се скрие от палещите лъчи на слънцето под сянката на едно дръвче. Пред него се простираше спретната морава, а зад нея се виждаше редица от двайсет луксозни апартамента, кацнали на ръба на скалистия бряг. Оградата от камък и желязо представляваше досаден проблем и той търпеливо я разгледа от скривалището си под дървото.

Едната страна на блока бе паркинг със затворена врата към единствения вход и изход. Униформен надзирател обитаваше малка

кабинка с климатична инсталация. Виждаха се няколко коли. Наближаваше десет сутринта. През оцветеното стъкло прозираше силуетът на надзирателя.

Уедж се отказа от оградата и реши да влезе откъм скалите. Промъкна се през един ред чимшири, вкопчвайки се в тревата, за да не се плъзне надолу от височина двайсет и четири метра до Ривърсайд Драйв. Шмугна се под дървените тераси, някои от които стърчаха три метра напред във въздуха, тъй като скалата рязко се спускаше под тях. Спря пред седмия апартамент и се прехвърли на верандата.

Отдъхна си за миг в плетения стол и опипа с ръка някакъв кабел, сякаш бе дошъл след повикване за услуги. Наоколо не се виждаше никой. Уединението бе много важно за тези богаташи и те плащаха скъпо за него. Всяка малка тераса бе изолирана от следващата с декоративни прегради и пълзящи растения. Ризата му вече бе мокра и залепнала за гърба.

Плъзгащата се стъклена врата от терасата към кухнята бе, разбира се, заключена. Ключалката бе съвсем проста и му отне една минута. Отвори, без да повреди нещо и без да остави следи, после хвърли още един поглед наоколо, преди да влезе. Точно сега идваше трудната част. Предполагаше, че има алармена система на всяка врата и прозорец. Тъй като в апартамента нямаше никой, твърде голяма бе вероятността системата да се задейства. Въпросът бе какъв шум щеше да предизвика отварянето на вратата. Мълчалива тревога ли щеше да има, или щеше да го стресне оглушителният вой на сирена?

Пое въздух и внимателно отвори вратата. Нямаше вой на сирени. Бързо хвърли поглед към монитора над вратата и влезе вътре.

Релето веднага алармира Уилис, надзирателя на входа, който чу остро, но не много силно писукане от екрана на своя монитор. Погледна примигващата червена лампичка на номер седем, апартамента на Лий Бут, и зачака да спре. При мисис Бут алармената инсталация се обаждаше поне два пъти месечно. Също толкова често го правеха и останалите, които охраняваше. Провери в бележника си и видя, че мисис Бут е излязла в девет и петнайсет. Тук обаче понякога оставаха гости, обикновено мъже, а сега племенникът ѝ живееше при нея. Затова Уилис изчака около четирийсет и пет секунди, докато червената лампичка сирия да мига, и се установи на степен „включен“.

Това не бе нормално, но нямаше повод за паника. Тези хора живеяха зад ограда и плащаха на денонощна охрана. Затова не се отнасяха сериозно към алармените системи. Той бързо набра номера на мисис Бут, но никой не отговори. Натисна един бутон и включи автоматичното набиране на полицията на номер 911. Отвори чекмеджето с ключовете и взе ключа за номер седем, излезе от кабината и забърза през паркинга към апартамента на мисис Бут. Разкопча кобура си, за да може да грабне пистолета, ако се наложи.

Роли Уедж влезе в кабината и видя отвореното чекмедже. Взе един комплект, надписан „апартамент № 7“, с картонче за кода на алармената инсталация и с инструкции. Взе ключовете и картончетата за апартамент №8 и №13, за да заблуди стария Уилис и ченгетата.

Първо отидоха до гробището, за да отдадат почит на мъртвите. То бе разположено върху две хълмчета в покрайнините на Клантън. Едното бе осеяно с тежки надгробни плочи и паметници, където почиваха в мир цели семейства, а имената им бяха издълбани в гранита. На второто хълмче бяха по-новите гробове. С времето сякаш и надгробните паметници в Мисисипи се бяха смалили. Величествени дъбове и брястове засенчваха по-голямата част от гробището. Ниско подрязаната трева и храстите бяха грижливо поддържани. Във всеки ъгъл растяха азалии. Клантън почиташе паметта на мъртвите.

Беше прелестен съботен ден с безоблачно небе и лек бриз, който се бе появил през нощта и бе прогонил влагата. Дъждовете бяха спрели за известно време, а по хълмовете бе избуяла тучна зеленина и дивни цветя. Лий коленичи до гроба на майка си и постави малко букетче цветя под надписа с името ѝ. Затвори очи, а Адам стоеше зад нея, впил поглед в гроба. *Ана Гейтс Кейхол, 3.IX.1922–18.IX.1977*. Умряла е на петдесет и пет, пресметна Адам, а той е бил на тринайсет и все още е живеел в блажено неведение в Южна Калифорния.

Тя бе погребана под единична надгробна плоча и това бе предизвикало известни проблеми. Съпрузите, прекарвали целия си живот заедно, се погребваха един до друг, поне в Юга, като първият покойник биваше полаган в едната част под двойната надгробна плоча. При всяко посещение на гроба оцелелият виждаше своето име, предварително издълбано на плочата.

— Татко беше на петдесет и шест, когато мама умря — обясни Лий, хванала Адам за ръка, докато се отдалечаваха от гроба. — Искях да я погребам в гроба, където някой ден ще легне и мъжът ѝ, но той отказа. Сигурно е смятал, че му остават още доста години и че може да се ожени повторно.

— Веднъж ти ми спомена, че тя не е харесвала Сам.

— Сигурна съм, че го е обичала по своему, та те са живели заедно почти четирийсет години. Но никога не са били близки. Когато

пораснах, разбрах, че тя не обичаше да е близо до него. Понякога ми се доверяваше. Беше обикновено селско момиче, омъжила се млада, родила деца и останала вкъщи да ги гледа. От нея се очаквало да се подчинява на мъжа си. Нещо обичайно за онова време. Мисля, че тя беше много объркан човек.

— Може би не е искала да прекара цял живот със Сам.

— И за това съм си мислила. Всъщност Еди искаше да бъдат погребани в срещуположните краища на гробището.

— Е, Еди е прекалил.

— И съвсем не се шегуваше.

— Знаела ли е за Сам и за Клана?

— Нямам представа. Не сме говорили за това. Помня, че се чувстваше много унижена след арестуването му. Дори живя известно време у вас, защото репортерите не я оставяха на мира.

— Не е присъствала на нито един от съдебните процеси.

— Не е. Той не искаше тя да идва. Имаше високо кръвно и Сам го използва като претекст да я държи настрана.

Върнаха се и повървяха по тясна алея през старата част на гробището. Държаха се за ръце и разглеждаха надгробните плочи край тях. Лий посочи към една редица дървета през улицата на другия хълм.

— Там е гробището на чернокожите — каза тя. — Под онези дървета. Малко е.

— Шегуваш ли се? Дори и днес?

— Естествено, всеки да си знае мястото, нали разбираш? Хората тук не биха могли да приемат негър да лежи сред техните прадеди.

Адам поклати недоверчиво глава. Изкачиха се на хълма и спряха да си починат под един дъб. Редиците гробове се простираха безмълвно под тях. Кубето на съдебната палата на окръг Форд блестеше на слънцето.

— Тук си играех като малка — каза тя тихо. Посочи надясно, на север. — На всеки четвърти юли градът празнува с фойерверки, които се виждат най-добре оттук. Долу има парк, от който стрелят. Яхвахме колелата си и идвахме в града да гледаме парада, да плуваме в градския басейн и да играем с приятели. А когато се мръкнеше, всички се събирахме тук, сред мъртвите, сядяхме върху надгробните плочи и наблюдавахме фойерверките. Мъжете оставаха до камионите си, където криеха бира и уиски, а жените лежаха на одеяла и си гледаха

бебетата. Ние, по-големите деца, тичахме, скачахме и карахме колела наоколо.

— И Еди ли?

— Разбира се. Еди бе просто едно нормално малко братче, дяволски досадно понякога, но иначе си беше типично момче. Знаеш ли, че много ми липсва? Години наред бяхме чужди един на друг, но когато се връщам в този град, винаги мисля за малкото си братче.

— И на мен ми липсва.

— С него дойдохме тук, точно на това място вечерта, когато той получи дипломата си от гимназията. Аз бях в Нашвил от две години и се бях върнала, защото той искаше да присъствам на дипломирането му. Изпихме бутилка евтино вино. Той май за първи път опитваше. Никога няма да го забравя. Седяхме върху надгробния камък на Емил Джейкъб и пихме вино, докато изпразнихме шишето.

— Коя година е било това?

— Мисля, че беше през шейсета. Той искаше да постъпи в армията, за да се махне от Клантън и от Сам. Не исках малкия ми брат да отива в армията. Обсъждахме това, докато изгря слънцето.

— Бил е доста объркан, нали?

— Беше на осемнайсет и вероятно е бил объркан, както и всички на тази възраст. Еди се ужасяваше от мисълта, че ако остане в Клантън, може да му се случи нещо непоправимо, да се прояви някакво тайнствено генетично увреждане и той да стане като Сам. Още един Кейхол с качулка. Отчаяно искаше да избяга оттук.

— Но и ти си избягала при първата възможност.

— Знам, но аз бях по-жилава от Еди, поне когато бях на осемнайсет. Не можех да понеса, че ще напусне дома си толкова млад. Значи ние си пиехме виното и се опитвахме да разберем как да живеем по-нататък.

— Татко някога разбра ли как трябва да живее?

— Съмнявам се, Адам. И двамата се тормозехме от това, което представляваше баща ни и от омразата в неговото семейство. Има неща, които се надявам, че никога няма да узнаеш, събития, които се моля да останат неизвестни. Мисля, че успях да се дистанцирам от тях, докато Еди не можа.

Тя отново взе ръката му в своята и те повървяха на слънце надолу по черния път към по-новата част на гробището. Тя спря и

посочи към една редица малки надгробни плочи.

— Тук се погребани предците ти — лели, чичовци и от семейство Кейхол.

Адам преброи осем гроба. Разгледа имената и датите и прочете на глас стиховете, цитатите от Евангелието, и прощалните слова, издълбани в гранита.

— Има още много в окръга — каза Лий. — Повечето от семейство Кейхол са се родили в Карауей, на петнайсет мили оттук. Били са селяни и са погребани зад селските църкви.

— Идвала ли си тук за тези погребения?

— За няколко, да. Хората от това семейство не са поддържали връзки помежду си. Адам. Някои от тях са били покойници от години, когато научавах за тях.

— Защо майка ти не е погребана тук?

— Защото не искаше. Когато разбра, че скоро ще умре, тя определи мястото. Никога не се бе смятала за член на семейство Кейхол. Тя си остана от семейство Гейтс.

— Умна жена.

Лий отскубна шепа плевели от гроба на баба си и погали с пръсти името Лидия Нюсъм Кейхол, която бе умряла през шейсет и първа на седемдесет и две години.

— Спомням си я добре — каза Лий и коленичи в тревата. — Беше добра християнка. Щеше да се обърне в гроба, ако знаеше, че третият ѝ син е в Отделението за осъдени на смърт.

— Ами той? — попита Адам и посочи към гроба на съпруга на Лидия, Натаниъл Лукас Кейхол, умрял през петдесет и втора на шейсет и четири години. Изражение то на обич изчезна от лицето на Лий.

— Лош старец — каза тя. — Сигурна съм, че щеше да се гордее със Сам. Нат, както го наричаха, бе убит на едно погребение.

— На погребение ли?

— Да. По традиция погребенията бяха важно събитие тук. Предшестваха се от дълги бдения, много посещения, ядене и пиене. Селският живот на юг е труден и погребенията често се превръщат в пиански свадни. Нат бил много свадлив и след погребението започнал разправия точно с когото не трябвало. Пребили го до смърт с дървена тояга.

— А Сам къде е бил?

— И той е участвал. И него го били, но оживял. Бях малка, ала си спомням погребението на Нат. Сам беше в болница и не можа да дойде.

— Последва ли отмъщение?

— Разбира се.

— Как?

— Нищо не можа да се докаже, но няколко години по-късно двамата мъже, които бяха пребили Нат, излязоха от затвора. Появиха се за малко тук и изчезнаха. Тялото на единия бе намерено след няколко месеца в съседна къща в окръг Милбърн. Пребит, разбира се, другият така и не бе открит. Полицаяте разпитваха Сам и братята му, но нямаше никакви доказателства.

— Мислиш ли, че той го е направил?

— Естествено. По онова време никой не се забъркваше с хора от семейство Кейхол. Знаеха ги като смахнати и много проклети.

Излязоха от семейното гробище и продължиха надолу по пътеката.

— Така че, Адам, пред нас стои въпросът къде да погребем Сам.

— Мисля, че би трябвало да го погребем ей там, при чернокожите. Точно това заслужава.

— А защо мислиш, че те ще се съгласят?

— Уместен въпрос.

— Не, сериозно.

— Със Сам не сме стигнали още до това.

— Мислиш ли, че ще иска да бъде погребан тук? В окръг Форд?

— Не знам. Не сме го обсъждали по понятни причини. Все още има надежда.

— Колко?

— Съвсем малка, но достатъчна, за да се борим.

Излязоха от гробището и тръгнаха по една спокойна улица с разнебитени тротоари и стари дъбове. Къщите бяха стари и добре боядисани, с дълги веранди и котки, налягали на предните стълби. Наоколо профучаваха деца на колела и скейтбордове, старци се люлееха на люлките на верандите и им помахваха за поздрав.

— Тук съм играла като малка, Адам — каза Лий. Докато вървяха напосоки, ръцете ѝ бяха пъхнати дълбоко в джобовете, а очите ѝ се пълнеха с влага от едновременно тъжните и приятни спомени. Гледаше

всяка къща, сякаш бе живяла там като дете, помнеше малките си приятелки, веселия кикот, глупавите игри и сериозните кавги на десетгодишните.

— Бяха ли щастливи ония години? — попита Адам.

— Не знам. Никога не сме живели в града и затова ни знаеха като селските деца. Винаги съм мечтала да живея в една от тези къщи, с приятели наоколо и магазини през няколко къщи. Градските деца се смятаха за нещо повече от нас, но това не беше проблем. Най-добрите ми приятелки живееха тук, така че доста време съм прекарала в игри и катерене по дърветата из тези улици. Мисля, че беше хубаво време. Но спомените от нашата къща не са приятни.

— Заради Сам ли?

Възрастна жена с рокля на цветя и голяма сламена шапка метеше стълбите пред къщата си. Тя ги попоглеждаше, после се изправи и впери очи в тях. Лий забави ход и спря близо до алеята пред къщата. Гледаше старата жена, а тя пък нея.

— Добро утро, мисис Лангстън — провлече глас любезно Лий.

Мисис Лангстън стисна дръжката на метлата, изправи гръб и продължи да гледа мълчаливо. — Аз съм Лий Кейхол. Помните ли ме? — продължи леля му.

При произнасянето на името Кейхол Адам се озърна да не би някой друг да го е чул. Щеше да се смути, ако това име стигне до други уши. Дори мисис Лангстън да помнеше Лий, тя не го показва. Кимна учтиво, съвсем бегло, доста странно, сякаш казваше: „Добро утро, а сега си продължавайте по пътя.“

— Радвам се, че ви виждам отново — каза Лий и се отдалечи.

Мисис Лангстън изприпка нагоре по стълбите и изчезна вътре.

— Ходех със сина й в гимназията — каза Лий и недоумяващо поклати глава.

— Беше очарована, че те вижда.

— Винаги си е била малко смахната — каза Лий неубедително.

— Или може би се страхува да говори с някой от семейство Кейхол. От това какво ще кажат съседите.

— Мисля, че е по-добре да се движим инкогнито през останалата част от деня. Какво ще кажеш?

— Съгласна съм.

Минаха, този път мълчаливо, и покрай други хора, които чоплеха лехите с цветя и чакаха пощаджията. Лий прикри очи зад черни очила. Вървяха към централния площад и разговаряха за старите приятелки на Лий и за това къде ли са сега. Тя поддържаше връзка с две от тях, едната в Клантън, а другата в Тексас. Избягваха да говорят за историята на семейството, докато стигнаха до една улица с по-малки, нагъсто струпани дървени къщи. Спряха на ъгъла и Лий кимна към долния край на улицата.

— Виждаш ли третата къща отдясно, онази малката кафява къща ей там?

— Да.

— В нея си живял. Можем да идем дотам, но гледам, че има хора.

Две малки деца си играеха с играчки пистолети в предния двор, а на тясната предна веранда някой се люлееше на люлката. Къщата бе квадратна, малка, спретната и много удобна за младо семейство с малки деца.

Адам наближаваше три години, които Еди и Евелин заминаха. Сега стоеше на ъгъла и се мъчеше отчаяно да си спомни нещо. Не можа.

— Тогава беше боядисана в бяло и дърветата, разбира се, бяха по-малки. Еди я нае от тукашен предприемач.

— Хубава ли беше?

— Доста. Бяха женени отскоро. Самите те бяха още деца с бебе на ръце. Еди работеше в магазин за автомобилни части, а после в някаква строителна фирма. След това постъпи на друга работа.

— Звучи ми познато.

— Евелин работеше на половин ден в бижутериен магазин на площада. Мисля, че бяха щастливи. Тя не беше тукашна и не познаваше много хора. Живееха самотно.

Минаха покрай къщата и едно от децата насочи оранжев автомат към Адам. В този момент в паметта му не изникваха никакви спомени. Той се усмихна на детето и отмести поглед. Скоро излязоха на друга улица, от която се виждаше площадът.

Лий влезе в ролята си на екскурзовод и историк. Янките опожарили Клантън през 1863 г., проклетниците, а след войната генерал Клантън, герой на Конфедерацията, чието семейство притежавало окръга, се завърнал с един крак. Другият загубил на

бойното поле в Шило. Проектирал новата сграда на съда и улиците около нея. Искал да има много сянка и затова засадил дъбове в прави редици около съда. Бил човек с въображение, който успял да си представи издигането на малкия градец от пепелта и процъфтяването му. Така той проектирал улиците в квадрат около съда.

Току-що бяха минали покрай гроба му, каза тя. По-късно щяла да му го покаже отново.

На север от града израстваше нов търговски комплекс, а на изток — редица от супермаркети, но хората от окръг Форд все още обичали да пазаруват около площада в събота сутрин, обясни тя, докато се разхождаха покрай тротоара близо до Уошингтън Стрийт. Колите пъплеха мудно, а пешеходците се движеха още по-бавно. Сградите бяха стари, нагъсто застроени, пълни с адвокатски и застрахователни кантори, банки и кафенета, магазини за железарски стоки и облекло. Тротоарът бе изпъстрен с навеси и веранди на канцеларии и магазини. Навсякъде лениво бръмчаха вентилатори. Спряха пред стара аптека и Лий свали черните очила.

— Тук беше нашето заведение — обясни тя. — Отзад продаваха газирани напитки, имаше джубокс и купища комикси. Купувахме си огромни черешови мелби само за пет цента и ги ядохме с часове, особено ако и момчетата бяха тук.

Като на кино, помисли си Адам. Спряха пред железарски магазин и се зазяпаха в греблата, мотиките и лопатите, опрени на витрината. Лий погледна паянтовата двойна врата, подпряна с тухли, за да стои отворена, и се замисли за нещо от детството си. Но не го сподели с Адам.

Пресякоха улицата, хванати за ръка, и минаха покрай група старци, които дялкаха дървени пръчки и дъвчеха тютюн край паметника на ветераните от войната. Тя посочи статуята и тихо му прошепна, че това е генерал Клантън. Съдът бе отворен и в събота. Взеха си кока-кола от автомата отвън и я изпиха в една беседка на моравата отпред. Тя му разказа за най-известния процес в историята на окръг Форд, за убийството, извършено от Карл Лий Хейли през осемдесет и четвърта. Той бил чернокож, убил двама негодници, изнасилили малката му дъщеря. Имало шествия и протести на чернокожи, от една страна, и на клановци, от друга, а националната гвардия лагерувала направо пред съда, за да поддържа спокойствието.

Един ден тя пристигнала от Мемфис, за да наблюдава този спектакъл. Карл Лий бил оправдан от изцяло бял състав съдебни заседатели.

Адам помнеше процеса. Беше първа година студент в Пепърдайн и го бе следил в пресата, тъй като се провеждаше в родния му град.

Когато Лий била дете, нямало много забавления и съдебната зала винаги била претъпкана по време на съдебни процеси. Веднъж Сам ги довел с Еди на процес на човек, обвинен в убийството на ловджийско куче. Осъдили го на една година затвор. Окръгът се разделил на две — градските жители били против наказателната присъда за такова незначително престъпление, докато за селяните, които много ценели ловните кучета, тя се сторила лека. Сам бил доволен, че все пак онзи бил осъден.

Сега Лий искаше да покаже нещо на племенника си. Заобиколиха сградата на съда и се приближиха към задната врата, където имаше две чешми на трийсетина метра една от друга. И двете не се използваха от години. Едната бе за бели, а другата за чернокожи. Тя помнеше историята на Роузия Алфи Гейтуд, известна като мис Али, която бе първата чернокожа, пила вода от чешмата за бели и отървала се, без да й сторят нищо. Скоро след това чешмите бяха спрени.

Намериха маса в едно претъпкано кафене в западния край на площада. Тя му разказа много приятни и повечето смешни случки, докато ядяха сандвичи и пържени картофи. Не сваляше черните очила, а Адам забеляза, че непрекъснато наблюдава хората наоколо.

След като обядваха, отново се разходиха из гробището и после напуснаха Клантън. Адам караше, а Лий му показваше пътя, докато излязоха на по-широко шосе и минаха покрай малки, спретнати ферми и крави, които пасяха край хълмовете. От време на време срещаха захвърлени ремаркета и коли. Минаха и покрай порутени бараки, в които все още живееха бедни чернокожи. Въпреки това в по-голямата си част хълмистата местност бе красива, а денят — прекрасен.

Лий му посочи да свърне по един по-тесен, павиран Път, който навлизаше в горска местност. Най-накрая спряха пред изоставена бяла дървена къща с прераснали плевели на верандата. Бръшлянът скриваше прозорците. Беше на около петдесет метра от пътя, а покритата с чакъл алея към нея бе наводнена и непроходима. Моравата

отпред бе обрасла с магарешки тръни и висока трева. Пощенската кутия едва се виждаше от канавката до пътя.

— Имението на семейство Кейхол — промълви тя. Дълго седяха в колата и гледаха към малката тъжна къща.

— Какво стана с нея? — попита най-накрая Адам.

— О, беше хубава къща, въпреки че не й провървя много. Не случи с добри хора. — Тя бавно свали очилата и изтри очите си. — Живях тук осемнайсет години и горях от нетърпение да я напусна.

— Защо е изоставена?

Тя пое дълбоко въздух и се опита да възстанови историята.

— Мисля, че бе изплатена отдавна, но татко я ипотекира, за да плати на адвокатите за последното дело. Той, разбира се, никога не се завърна тук и в един момент банката я взе. Към нея има земя, около осемдесет акра, и всичко отиде на вятъра. Не съм се връщала, откакто му я отнеха. Помолих Фелпс да я купи, но той отказа. Не можех да го виня. Всъщност аз самата не исках да я притежавам. По-късно научих от приятели, че различни хора са я наемали няколко пъти, но явно най-накрая е била изоставена. Дори не знаех, че още съществува.

— Какво стана с личните вещи?

— В деня преди запечатването от банката ми позволиха да вляза и да прибера всичко в кашони. Запазих някои неща — фотоалбуми, годишници, една Библия, някои от нещата на мама. В Мемфис са.

— Бих искал да ги видя.

— От мебелите нямаше нищо свястно. Майка ми беше мъртва, брат ми току-що се бе самоубил, а баща ми бе изпратен в Отделението за осъдени на смърт. Нямах никакво настроение да пазя много неща за спомен. Беше ужасно — обикалях из мръсната малка къща и да се опитвах да събера предмети, които някой ден можеха да ме накарат да се усмихна. Ей богу, искаше ми се да изгоря всичко. И почти го направих.

— Шегуваш се.

— Напротив. След като прекарах няколко часа тук, реших просто да подпаля проклетата къща и всичко в нея. Това не е рядко явление тук, нали? Намерих един стар фенер с малко останал керосин, поставих го върху кухненската маса и разговарях с него, докато тъпчех нещата в кашоните. Щеше да стане много лесно.

— Защо не го направи?

— Не знам. Искаше ми се да събера смелост да го сторя, но помня, че се уплаших заради запечатването от банката, а и подпалването е престъпление, нали? Спомням си, че се смях при мисълта да попадна в затвора, където ще бъда заедно със Сам. Затова не драснах клечката. Изплаших се, че ще си имам неприятности и ще ме приберат.

В колата стана горещо и Адам отвори вратата.

— Искам да поразгледам наоколо — каза той и слезе. Избираха внимателно къде да стъпят по чакълестата алея, осеяна с дълбоки, пълни с вода дупки. Те спряха на предната веранда и хвърлиха поглед към прогнилите дъски.

— Няма да влизам там — каза твърдо тя и пусна ръката му. Адам погледна разпадащата се веранда и реши да не се качва на нея. Заобиколи покрай предната част на къщата с изпочупени прозорци и пълзящи вътре лози. Продължи по пътеката, която заобикаляше къщата, а Лий го следваше отзад.

Задният двор бе в сянката на огромни дъбове и клен, а там, където не достигаше слънчев лъч, земята бе гола. Следваха около двеста метра лек наклон до една горичка. В далечината се виждаха огромни дървета.

Тя го хвана отново за ръка. Стигнаха до барака, която бе в много по-добро състояние, отколкото самата къща. До нея се издигаше високо дърво.

— Това беше моето дърво — каза тя, като погледна към клоните.
— Моят орех. — Гласът ѝ леко потрепера.

— Колко е голям!

— Чудесен е за катерене. Прекарвах часове на него, люлеех крака, подпряла брадичка в някой клон. През пролетта и лятото се катерех почти до половината и никой не можеше да ме види. Там горе бе моят малък свят.

Тя изведнъж затвори очи и закри уста с ръка. Раменете ѝ се тресяха. Адам я прегърна и се помъчи да измисли какво да каже.

— Ето тук се случи — каза тя след малко. Прехапа устни и преглътна сълзите си. Адам мълчеше.

— Веднъж ме помоли да ти разкажа някаква семейна история — каза тя глухо и изтри лицето си с длани. — Ето, ще ти разкажа как

татко уби един чернокож. — Кимна към къщата. Ръцете ѝ трепереха и тя ги пхна в джобовете си.

Гледаха къщата и мълчаха. Единствената врата отзад водеше към малка правоъгълна веранда с перила. Наоколо бе тихо, само лекият бриз шумолеше в листата над а тях. Нямаше никакви други звуци.

Тя си пое дълбоко дъх и каза:

— Казваше се Джо Линкълн и живееше със семейството си ей там, долу, в края на пътя. — Посочи към черния път, виещ се покрай полето и изчезващ в гората.

— Имаше около десетина деца.

— Куинс Линкълн ли? — попита Адам.

— Да. Откъде знаеш за него?

— Сам го спомена онзи ден, когато говорехме за Еди. Каза, че Куинс и Еди са били добри приятели като деца.

— Не е споменал за бащата на Куинс, нали?

— Не.

— Знаех си. Джо беше наш работник, а семейството му живееше в една барака, също наша собственост. Той беше добър човек с голямо семейство и подобно на повечето чернокожи по онова време едва свързваше двата края. Познавах две от дъщерите му, но не бяхме приятелки както Куинс и Еди. Един ден момчетата си играеха на двора, беше лято и бяхме във ваканция. За почнаха да се карат за някаква малка играчка, май че беше някакъв оловен войник, и Еди обвини Куинс, че го е откраднал. Момчешка работа, нали разбираш? Мисля, че бяха осем-деветгодишни. Татко случайно мина покрай тях, а Еди изтича и му каза, че Куинс му е откраднал играчката. Куинс категорично отрече. И двете момчета бяха ядосани и готови да се разплачат. Сам, както можеше да се очаква, побесня, започна да ругае Куинс, да го нарича с всякакви обидни имена — „крадлив малък черньо“, „жалко черно копеле“, какво ли не. Сам поиска играчката и Куинс се разплака. Продължаваше да повтаря, че не я е взел, а Еди твърдеше обратното. Сам сграбчи момчето, разтърси го силно и започна да го налага отзад. Крещеше, викаше и ругаеше, а Куинс плачеше и го молеше да спре. Така те обиколиха няколко пъти двора. Сам все го разтърсваше и удряше. Най-накрая Куинс се отскубна и избяга. Еди се втурна в нашата къща, а татко го последва вътре. Миг по-късно Сам излезе ей от онази врата там, с бастун в ръка, който

внимателно положи на верандата. Седна на стъпалата и зачака търпеливо. Пушеше цигара и наблюдаваше черния път. Къщата на семейство Линкълн не беше далеч, и, разбира се, след няколко минути иззад дърветата изскочи тичащият Джо с Куинс след него. Когато се приближи до къщата, той видя, че татко го чака, и забави ход. Татко изкрещя през рамо: „Еди, ела тук да гледаш как ще наложа този негър!“

Лий тръгна бавно към къщата, после спря на около метър от верандата.

— Щом Джо стигна ей тук, той спря и погледна Сам. Каза нещо от рода на „Куинс вика, че си го ударил, мистър Сам“. При което баща ми отвърна: „Куинс е малък крадлив негър, Джо. Трябва да научиш децата си да не крадат.“ Започнаха да спорят и стана ясно, че ще има бой. Сам скочи долу и го удари пръв. Паднаха и се затъркаляха по земята, точно тук. Джо беше с няколко години по-млад и по-силен, но татко беше толкова вбесен и озлобен, че боят стана почти равностоеен. Удряха се по лицата, ругаеха и се ритаха като животни. — Тя млъкна и огледа двора, после посочи към задната врата. — По някое време Еди излезе на верандата да гледа. Куинс стоеше наблизко и викаше нещо на баща си. Сам се хвърли към верандата, сграбчи бастуна и нещата излязоха от контрол. Удряше Джо по лицето и по главата, докато Джо падна на колене. Тогава започна да го удря в стомаха и слабините. Джо се обърна към Куинс и му изкрещя да изтича да му донесе пушката. Куинс хукна. Сам спря да го удря, обърна се към Еди и изкрещя да му донесе пушката. Еди се вцепени на мястото си, а татко отново му извика. Джо бе на земята на четири крака и се опитваше да се изправи, но Сам отново го удари и го повали. Еди влезе вътре, а Сам се качи на верандата. Еди се върна след секунди с пушката, а татко го накара да влезе вътре. Вратата се затвори.

Лий отиде до верандата и седна на ръба. Зарови лице в ръцете си и дълго време плака. Адам стоеше на няколко стъпки от нея, навел глава, и слушаше риданията ѝ. Питаше се откъде ли знае тези подробности. Когато най-сетне тя го погледна, очите ѝ блестяха, гримът бе размазан и носът ѝ течеше. Изтри лице с длани и после ги избърса в джинсите си.

— Съжалявам — прошепна тя.

— Разкажи ми края, моля те — настоя той бързо.

Тя пое дълбоко въздух няколко пъти, а после още веднъж изтри очи.

— Джо бе ей там. — Лий посочи към едно място в тревата недалеч от Адам. — Бе успял да се изправи, обърна се и видя татко с пушката. Погледна към своята барака, но от Куинс и пушката му нямаше и следа. Той се обърна отново към татко, който бе застанал точно тук в края на верандата. После скъпият ми сладък баща бавно вдигна пушката, поколеба се за секунда, озърна се да види дали не го гледа някой и дръпна спусъка. Ей така. Джо падна и не стана.

— Видяла си това, нали?

— Да.

— Къде си била?

— Ей там — кимна тя, без да посочва. — В моя орех. Скрита от света.

— Сам не те ли видя?

— Никой не можеше да ме види. Но аз видях всичко. — Тя отново покри очи и се помъчи да сдържи сълзите си. Адам седна до нея на верандата.

Тя се покашля и отвърна поглед.

— Сам почака Джо известно време, готов да стреля отново, ако се наложи. Но Джо не шавна. Беше мъртъв. Тревата около главата му почервения от кръв, видях я от дървото. Помня, че впих нокти в кората, за да не падна, помня, че исках да заплача, но бях ужасно изплашена. Не исках той да ме чуе. Куинс се появи след няколко минути. Беше чул изстрела и когато го видях, вече плачеше. Тичаше като луд и плачеше, а когато зърна баща си на земята, запищя както би направило всяко дете. Баща ми вдигна пушката отново и за секунда разбрах, че ще застреля момчето. Но Куинс хвърли пушката на Джо на земята и изтича към баща си. Плачеше и виеше. Носеше светла риза, която скоро се изцапа с кръв. Сам взе пушката на Джо, после влезе вътре с двете пушки.

Тя стана бавно и направи няколко отмерени крачки.

— Джо лежеше някъде тук — каза тя и посочи мястото с пета. — Куинс държеше главата на баща си в скута, всичко бе в кръв, а той стенеше като умиращо животно. — Тя се извърна и погледна към ореха. — Аз бях там, седях в клоните като малка птичка и също плачех. Толкова много мразех баща си в онзи момент.

— Еди къде беше?

— Вътре в къщата, заключил се беше в стаята си. — Тя посочи към един прозорец с изпотрошени черчевета и без капацци. — Там беше неговата стая. По-късно ми каза, че е погледнал навън, след като е чул изстрела, и е видял Куинс, вкопчен в баща си. След няколко минутидотича Руби Линкълн с върволица деца след нея. Всички се скупчиха около Куинс и Джо. Боже мой, беше ужасно. Пищяха, плачеха и молеха Джо да стане, да не умира. Сам влезе вътре и повика линейка. Позвъни на един от братята си Албърт и на двама съседни. Скоро в задния двор се събра тълпа. Сам и бандата му стояха на верандата с пушки в ръце и наблюдаваха оплакващите, които завлякоха тялото под онова дърво ей там. — Тя посочи към големия дъб. — Линейката пристигна след цяла вечност и отнесе тялото. Отведоха Руби и децата ѝ обратно в тяхната къща, а баща ми и приятелите му се посмяха на верандата.

— Ти колко време прекара на дървото?

— Не знам. Когато всички си отидоха, слязох долу и избягах в гората. Еди и аз си имахме любимо място до един поток. Знаех, че ще дойде да ме потърси. Така и стана. Беше уплашен и задъхан. Разказа ми за стрелбата, а аз му казах, че съм видяла всичко. Отначало не ми повярва, но после му разказах подробностите. И двамата бяхме уплашени до смърт. Той бръкна в джоба си и извади нещо. Беше малкия войник, заради който се бяха сбили с Куинс. Намерил го под леглото си и решил, че за всичко е виновен той. Заклехме се да го запазим в тайна. Еди обеща да не казва на никого, че съм видяла убийството, а аз обещах никога да не споменавам, че е намерил войника. Той го хвърли в потока.

— И никой от вас ли не разказа истината? Никога?

Тя дълго клати глава.

— Сам не узна ли, че си била на дървото? — попита Адам.

— Не. Не казах и на мама. С Еди рядко говорехме за това през следващите години и някак постепенно го заровихме дълбоко в паметта си. Когато се върнахме вкъщи, заварихме родителите си в разгара на ужасен скандал. Тя беше изпаднала в истерия, а той беснееше. Мисля, че я беше ударил няколко пъти. Тя се хвърли към нас и ни каза да се качим в колата. Докато потегляхме на заден ход, пристигна шерифът. Пътувахме известно време, мама отпред, аз и Еди

отзад, твърде уплашени, за да говорим. Тя не знаеше какво да каже. Предполагахме, че ще го затворят, но когато спряхме на пътеката, го видяхме да седи на предната веранда, сякаш нищо не се е случило.

— Какво направи шерифът?

— Всъщност нищо. Той и Сам си поговорили малко. Сам му показал пушката на Джо и обяснил, че е било при самозащита. Просто още един мъртъв негър. Някаква чернилка.

— Не го ли арестуваха?

— Не, Адам. Това беше Мисисипи през петдесета година. Сигурна съм, че шерифът се е посмял здравата потупал е Сам по гърба, казал му е да кротува и си е отишъл. Той дори позволи на Сам да задържи пушката на Джо.

— Това е невероятно.

— Смятахме, че ще го пратят в затвора за няколко години.

— А какво направиха семейство Линкълн?

— Какво можеха да сторят? Кой щеше да ги изслуша?

Сам забрани на Еди да се среща с Куинс и за да бъде сигурен, че момчетата не се виждат, той ги изхвърли от бараката им.

— Боже господи!

— Даде им една седмица да се изнесат, а шерифът пристигна, за да изпълни служебните си задължения, като ги изкара насила от къщата. Изгонването било законно и в реда на нещата, обясни Сам на мама. Това май беше единствения път, когато мама наистина щеше да го напусне. По-добре да го беше направила.

— Еди видя ли се отново с Куинс?

— След години. Щом взе шофьорска книжка, Еди потърси семейство Линкълн. Бяха се преместили в малък квартал в другия край на Клантън. Той им се извинил и казал, че ужасно съжалява. Но повече никога не се сприятелиха. Руби го помолила да си иде. Каза ми, че живеят в порутена колиба без електричество.

Лий отиде до своя орех и седна, облягайки гръб на стъблото. Адам я последва. Погледна я и си помисли за дългите години, през които бе носила товара на тайната си. Мислеше и за баща си, за страданията и угризенията му, за неизличимите белези, които е носил до смъртта си. Сега Адам бе открил първата следа към причината за рухването му. Дали някога щеше да успее да сглоби късчетата на мозайката? Помисли си за Сам и си представи един млад мъж,

застанал на верандата с пушка в ръка и с изкривено от омраза лице. Лий тихо хлипаше.

— Какво направи после Сам?

Тя се помъчи да се овладее.

— Една седмица, а може би и месец, не знам, вкъщи беше ужасно тихо. Струваше ми се, че минаха години, преди някой отново да заговори по време на вечеря. Еди и стоеше заключен в стаята. Чувах го да плаче нощем и той не преставаше да ми повтаря колко много мрази баща ни. Желаше смъртта му. Искаше да избяга от къщи. Обвиняваше се за всичко. Мама се тревожеше и започна да прекарва много време с него. Колкото до мен, мислех, че по време на нещастieto съм била в гората да си играя. Скоро след като се омъжих за Фелпс, започнах тайно да ходя при психиатър. Опитах се да се оправя чрез терапия и исках и Еди да стори същото. Но той не искаше и да чуе. Последния път, когато говорих с него, преди да умре, Еди спомена за убийството. Не можеше да го преодолее.

— А ти успя, така ли?

— Не съм казала това. Терапията ми помогна, но все още се питам какво щеше да се случи, ако бях изкрещяла на татко, преди да дръпне спусъка. Щеше ли да убие Джо в присъствието на дъщеря си? Мисля, че нямаше да го направи.

— Стига, Лий. Било е преди четирийсет години. Не можеш да се обвиняваш.

— Еди ме обвиняваше. Обвиняваше и себе си, обвинявахме се взаимно, докато пораснахме. Бяхме деца, когато се случи, а не можехме да изтичаме при родителите си, за да потърсим утеха. Бяхме безпомощни.

Адам имаше стотици въпроси за убийството на Джо Линкълн. Сигурно нямаше отново да говорят за това, а той искаше да знае всичко, всяка малка подробност. Къде е погребан Джо? Какво е станало с пушката му? Публикувал ли е местният вестник съобщение за убийството? Представен ли е бил случаят пред разширен състав съдебни заседатели? Сам споменавал ли е някога за това пред децата си? Къде е била майка им по време на боя? Чула ли е разправията и изстрела? Какво е станало със семейството на Джо Линкълн? Все още ли живеела в окръг Форд?

— Хайде да я подпалим, Адам — каза Лий изведнъж, изтри сълзите от лицето си и го погледна решително.

— Шегуваш се, нали?

— Не! Нека да изгорим проклетата къща, бараката, Дървото, тревата и плевелите. Няма да ни отнеме много време. Само няколко клечки кибрит. Хайде, ела.

— Не, Лий.

— Хайде.

Адам се наведе нежно към нея и я хвана за ръката.

— Да тръгваме, Лий. За днес научих достатъчно.

Тя не се противи. И на нея ѝ бе дошло твърде много. Той я поведе през плевелите към колата.

Напуснаха мълчаливо имението на семейство Кейхол. Излязоха на магистралата. Лий посочи наляво, после затвори очи, опитвайки се да дремне. Отминаха Клантън и спряха при един магазин близо до Хол и Спрингз. Лий каза, че ѝ се пие кола, и настоя тя да отиде да я купи. Върна се при колата с шест бири и предложи една на Адам.

— Какво е това? — попита той.

— За мене само две — отвърна тя. — Нервите ми са разбити. Но не ме оставяй да изпия повече от две, чуваш ли? Само две.

— Мисля, че не трябва да пиеш, Лий.

— Всичко е наред — тръсна глава тя. После надигна бутилката.

Адам отказа да пие и подкара колата. Тя пресуши двете бутилки за петнайсет минути и заспа. Адам остави другите бири на задната седалка и се съсредоточи върху пътя.

Изведнъж му се прииска да напусне Мисисипи. Къде бяха светлините на Мемфис?

Точно преди една седмица се бе събудил с ужасно главоболие и гадене и му се бе наложило да гледа мазния бекон и яйца на Айрини Летнър. През последните седем дни бе ходил в кабинета на съдия Слатъри, до Чикаго, Гринвил, окръг Форд, и в Парчман. Срещал се бе с губернатора и с главния прокурор. Не бе разговарял с клиента си цели шест дни.

Да върви по дяволите този клиент. Адам седна на терасата да наблюдава движението по реката и пи кафе без кофеин до два часа сутринта. Би комари и се мъчи да прогони натрапчивата картина — Куинс Линкълн пищи, вкопчен в тялото на баща си, а Сам Кейхол стои на верандата и се любовува на деянието си. Чувахе приглушения смях на Сам и приятелите му, докато Руби Линкълн и децата ѝ коленичат около трупа, а после го отнасят през двора до дървото. Виждаше Сам на моравата пред къщата с двете пушки в ръце да обяснява на шерифа точно как откаченият негър се е готвел да го убие и как той е действал разумно и при самозащита. Естествено, шерифът бързо е схванал гледната точка на Сам. Чувахе шепота на изтерзаните деца, Еди и Лий, които се самообвиняват и мъчат да преодолеят ужаса. И проклинаше обществото, което с такава лекота оставяше ненаказано насилието срещу една презряна класа.

Спа неспокойно. В един момент седна на края на леглото и си каза, че Сам ще си намери друг адвокат, че смъртното наказание всъщност може би е подходящо за някои хора и особено за дядо му и че той ще се върне веднага в Чикаго и отново ще си промени името. Но и този полусън отмина и когато се събуди за последен път, слънчевите лъчи се процеждаха през щорите и хвърляха прави светли линии върху леглото му. В продължение на половин час разглеждаше тавана и гипсовите корнизид, мислейки за пътуването до Клантън. Днес щеше да стане късно и щеше да прегледа дебелия неделен вестник, пийейки силното кафе при леля си. Щеше да отиде в кантората по-късно следобед. Клиентът му имаше пред себе си седемнайсет дни живот.

У дома Лий бе пресушила трета бира и носле си бе легнала. Адам я бе наблюдавал внимателно, почти сигурен, че ще се отдаде на запой или ще изпадне в алкохолно вцепенение. Но тя бе много мълчалива и кротка и през нощта той не бе чул нищо.

Адам взе душ, не се избърсна и отиде в кухнята, където го очакваше изстинало кафе. Лий отдавна бе станала. Той я извика, после отиде до спалнята ѝ. Бързо провери на терасата, после в целия апартамент. Нямаше я. Неделният вестник бе сгънат прегледно върху малката масичка в кабинета.

Той си приготи ново кафе и препечен хляб и занесе закуската си на терасата. Наближаваше девет и трийсет. За щастие небето бе облачно и горещината не бе непоносима. Денят се очертаваше подходящ за работа. Той зачете първата страница на вестника.

Може да е изтичала до магазина. Или е на църква. Още не бяха започнали да си оставят бележки. Но Лий не бе споменала, че ще излиза тази сутрин.

Изяде едно парче препечен хляб, намазан с ягодов конфитюр, и изведнъж загуби апетит. На първата страница на вестника отново бе публикувана статия за Сам Кейхол със същата снимка от преди десет години. Беше клюкарско резюме на събитията през изминалата седмица с хронологична таблица на по-важните дати от историята на делото. Красноречива въпросителна се мъдреше до датата 8 август, 1990 г. Ще се състои ли екзекуцията тогава? Очевидно редакторите на вестника бяха осигурили неограничено място за материалите на Тод Маркс, тъй като в този нямаше почти нищо ново. Обезпокоителни бяха само няколко цитати от професор по право в университета Оул Мис, експерт по конституционни въпроси, който бе работил по много дела със смъртни присъди. Ученият професор щедро предлагаше мнението си, подтекстът на което беше, че Сам няма шанс. Бе проучил подробно делото, а и всъщност го бе следил от много години. Смяташе, че Сам няма никакви шансове. Обясняваше, че при много смъртни присъди понякога могат да се извършат чудеса в последния момент, тъй като обикновено затворникът страда от посредствеността на защитника дори по време на обжалванията. В такива случаи някой експерт, като него например, често може да направи фокуси, просто защото е умен и способен да развие аргументи, които остават незабелязани за победните юридически умове. За съжаление случая на Сам бил различен,

тъй като той бил защитаван компетентно от някои много добри адвокати от Чикаго.

Обжалванията на Сам се водели умело, но вече били изчерпани. Професорът, който очевидно обичаше хазарта, залагаше пет към едно, че екзекуцията ще се проведе на осми август. Затова снимката му бе публикувана във вестника.

Адам изведнъж се изнерви. Бе чел десетки дела на осъдени на смърт, в които адвокатите в последната минута се хващаха за нещо ново и убеждаваха съдиите да изслушат новите аргументи. Съдебната практика на дела със смъртни присъди изобилства със случаи на невероятни решения, открити едва когато нов, необременен с подробности по делото адвокат се заемеше с него и се стигаше до отлагане на изпълнението на присъдата. Но професорът бе прав. Сам бе имал късмет досега. Въпреки че презираше адвокатите от „Кравиц и Бейн“, те му бяха осигурили блестяща защита. Сега не оставаше нищо друго освен подаването на няколко отчаяни молби.

Той захвърли вестника на дървения перваз и влезе вътре за още кафе. Плъзгащата се врата избръмча с новия звук на алармената инсталация, която монтираха миналия петък, след като старата се повреди и няколко ключа тайнствено изчезнаха. Нямаше следи от влизане с взлом. Охраната в комплекса бе добра. А Уилис всъщност не знаеше точно колко комплекта ключове държи за всеки апартамент. Полицията реши, че плъзгащата се врата не е била заключена и че се е отворила сама по някакъв начин. Адам и Лий никак не се бяха разтревожили.

Без да иска, той бутна една стъклена чаша и тя се разби на пода. Парчетата стъкло се пръснаха около босите му крака и той отиде на пръсти до килера за метла и лопата. Внимателно събра стъкълцата на куп и ги изсипа в кошчето под мивката. Нещо привлече вниманието му. Бавно бръкна в черната пластмасова торба в кошчето с остатъци от кафе и счупени стъкла, напипа бутилката и я извади. Беше празна половинлитрова бутилка от водка.

Адам изтръска остатъците от кафе от нея и разгледа етикета. Кошчето за боклук бе малко и обикновено го изхвърляха през ден, а понякога и всеки ден. Сега бе пълно до половината. Бутилката бе изхвърлена скоро. Той отвори хладилника и потърси останалите от вчера три бутилки. Тя бе изпила две по пътя обратно към Мемфис и

после още една у дома. Той не си спомняше къде точно ги бе сложила, но сега не ги виждаше в хладилника. Нямаше ги и в кошчето за боклук в кухнята, в кабинета, в баните и в спалните. Колкото повече търсеше, толкова повече се амбицираше да ги намери. Огледа килера, мястото за метлата, шкафа за бельо, кухненските шкафове. Прегледа и нейните шкафове и чекмеджета, чувствайки се като крадец и измамник, но не се отказваше, тъй като бе уплашен.

Намери ги под леглото ѝ, празни естествено, грижливо скрити в празна кутия от маратонки. Три празни бутилки от бира „Хайнекен“, една до друга, сякаш приготвени за подарък. Той седна на пода и ги разгледа. Бяха изпразнени скоро, на дъното имаше няколко капки.

Лий тежеше петдесет и седем-осем килограма, а бе висока около метър и седемдесет. Бе слаба, но не кльощава. С тази конструкция не можеше да носи много пиене. Легнала си бе рано, към девет, и в някакъв момент се бе промъкнала и бе взела водката и бирите. Адам се облегна на стената, мислейки трескаво. Доста време се е чудила къде да скрие зелените бутилки, но е знаела, че той ще ги намери. Би трябвало да знае, че Адам ще ги потърси. Защо не е била по-предпазлива с празната бутилка от водка? Защо я е изхвърлила на боклука, а зелените бутилки — в кутията за обувки?

Той осъзна, че се опитва да разбере трезв, а не пиян мозък. Затвори очи и заудря тила си в стената. Той я бе завел в окръг Форд, където разглеждаха гробове и отново преживяха кошмара, а тя си бе сложила черните очила, за да скрие лицето си. Вече две седмици той искаше от нея да му разказва семейни тайни, а вчера бе неприятно изненадан от доста от тях. Трябваше да ги узнае, беше си повтарял той. Не бе сигурен защо, но просто искаше да разбере причините, поради които семейството му бе странно, отвратително, пропито с насилие.

Сега за първи път му хрумна, че всичко е може би по-сложно. Вероятно е било болезнено за тях. Може би егоистичният му интерес към неразкритите тайни бе твърде маловажен в сравнение със здравето на Лий.

Пъхна кутията за обувки обратно на мястото ѝ, после отново изхвърли бутилката от водка на боклука. Облече се бързо и излезе. Попита пазача за Лий. Той бе записал в бележника си, че е излязла преди около два часа, в осем и десет.

За адвокатите от „Кравиц и Бейн“ в Чикаго бе обичайна практика да работят в кантората си в неделя, но очевидно тя не важеше за Мемфис. Адам бе сам в сградата. Въпреки това той заключи вратата и скоро потъна в мрачния свят на федералната съдебна практика.

Трудно успяваше да се съсредоточи за дълго. Безпокоеше се за Лий и мразеше Сам. Щеше да му бъде трудно да го погледне отново в очите, вероятно утре, през металната преграда в Отделението за осъдени на смърт. Дядо му беше немощен, блед и сбръчкан и, разбира се, имаше право на малко съчувствие. Последният път разговаряха за Еди и накрая Сам го бе помолил да не обсъждат семейни въпроси в Отделението, тъй като в момента го безпокояха съвсем други проблеми. Не беше честно да се напомнят на един умиращ миналите му грехове.

Адам не пишеше биографии, нито изучаваше генеалогия. Не разбираше нищо от социология или психиатрия и, честно казано, в момента се чувстваше твърде изморен, за да продължи експедициите в мрачната история на семейство Кейхол. Беше само един адвокат, макар и доста неопитен, и клиентът му имаше нужда от него.

Време беше да се заеме с правото и да забрави историята.

В единайсет и трийсет той набра номера на Лий. Остави съобщение на телефонния автомат, че е в кантората. Нека тя му се обади. В един позвъни отново, после в два. Нямахме никой. Подготвяше молбата, когато телефонът иззвъня.

Вместо приятния глас на Лий той чу накъсаната реч на негова светлост Ф. Флин Слатъри.

— Да, мистър Хол, обажда се съдия Слатъри. Внимателно обмислих въпроса и отхвърлям всякакви искания, включително и иска ви за отлагане на екзекуцията — каза той почти весело. — Причините за това са много и няма да ви ги изреждам сега. Помощникът ми ще ви изпрати по факса становището ми, така че след минута ще го имате.

— Да, сър — отвърна Адам.

— Ще трябва да обжалвате колкото се може по-скоро, нали знаете? Съветвам ви да го направите още утре сутрин.

— Точно сега подготвям молбата, ваша светлост. Всъщност вече привършвам.

— Добре. Значи не сте изненадан.

— Не, сър. Започнах да работя върху молбата за обжалване веднага след като напуснах кабинета ви във вторник. — Изкушаваше се да отправи една-две стрели към Слатъри. В края на краищата той се намираше на двеста мили оттук. Но също така беше и федерален съдия. Адам ясно съзнаваше, че много скоро може да има нужда от негова светлост.

— Довиждане, мистър Хол. — И Слатъри затвори.

Адам обиколи десетина пъти масата, после се загледа в слабия дъжд долу в търговския комплекс. Тихо изруга федералните съдии като цяло и особено Слатъри, сетне отново се върна при компютъра и втренчи поглед в екрана, очаквайки да го обземе вдъхновението.

Писа и чете, прави справки и разпечатки на принтера гледа през прозорците и мечта за чудеса, докато се стъмни. Бе убил няколко часа с незначителни неща, но една от причините, поради които работи до осем, бе да даде на Лий достатъчно време да се върне вкъщи.

От нея обаче нямаше и следа. Пазачът от охраната каза, че не се е връщала. В телефонния сектор нямаше друго съобщение освен неговото. Адам отвори пакет пуканки и изгледа два филма на видеото. Идеята да позвъни на Фелпс Бут бе толкова противна, че самата мисъл за това го накара да потръпне от отвращение.

Помисли си дали да не легне на дивана в кабинета, за да я чуе, когато се прибере, но след последния филм се качи в стаята си и затвори вратата.

Обяснението за вчерашното изчезване не бе дадено веднага, но прозвуча правдоподобно. Цял ден била в болницата, каза Лий, докато се движеше бавно из кухнята, с едно от момичетата от Обърн Хауз. Нещастното дете е едва тринайсетгодишно, първо раждане, но не последно, разбира се. Болките започнали един месец по-рано. Майка ѝ била в затвора, а лелята търгувала с наркотици. Нямала друг близък, към когото да се обърне. Лий ѝ държала ръката по време на трудното раждане. Момичето и бебето били добре. Появило се още едно нежелано дете в мемфиското гето.

Гласът на Лий бе дрезгав, а очите — подути и зачервени. Каза, че се е прибрала малко след един часа, че щяла да се обади по-рано, но била в предродилното шест часа и още два в родилното. Благотворителната болница „Сейнт Питър“ била истински зверилник, особено родилното, и тя просто не успяла да се добере до телефон.

Адам седеше по пижама до масата, пиеше кафе и гледаше вестника, докато тя говореше. Той не я бе молил за обяснение. Опитал с всички сили да не показва загриженост. Тя настоя да приготви закуска: бъркани яйца и бисквити. Търсеше си някаква работа из кухнята, та докато говори, да не го гледа в очите.

— Как се казва момичето? — попита той сериозно, сякаш бе силно заинтригуван от разказа на Лий.

— Ами Наташа. Наташа Пъркинс.

И е само на тринайсет?

— Да. Майка ѝ е на двасет и девет. Представяш ли си? Баба на двасет и девет години.

Адам поклати недоверчиво глава. Погледът му попадна на рубриката със съобщения за сватби, разводи, раждания, арести и смърт. Прегледа списъка на родилите вчера и не срещна името Наташа Пъркинс.

Лий успя най-сетне да отвори кутията с бисквити. Постави ги в малка чиния заедно с яйцата и я поднесе на Адам, а после седна

колкото се може по-далеч от него.

— Добър апетит — каза тя с пресилена усмивка.

Готварските ѝ способности бяха богат източник на шеги и за двамата.

Адам се усмихна, сякаш всичко бе наред. Чувството за хумор им бе особено нужно точно в този момент. Но нещо не се получаваше.

— „Къбз“ отново са загубили — каза той, опита яйцата и погледна сгънатия вестник.

— „Къбз“ винаги губят, нали?

— Незинаги. Интересуваш ли се от бейзбол?

— Мразя го. Фелпс ме отврати от всички известни спортове.

Адам се усмихна и се зачете във вестника. Ядоха мълчаливо няколко минути, после тишината натежа от напрежение. Лий включи телевизора с дистанционното. И двамата изведнъж проявиха интерес към прогнозата за времето. Отново горещо и сухо. Тя безцелно бодеше с вилица яйцата в чинията си и едва отхапваше от глетавата бисквита. Адам подозираше, че ѝ се гади в този момент.

Той бързо привърши и отнесе чинията си на мивката. Седна отново, за да си дочете вестника. Тя не отместваше поглед от телевизора просто за да не гледа племенника си в очите.

— Вероятно ще ида при Сам днес — каза той. — Не съм ходил цяла седмица.

Погледът ѝ се насочи някъде към центъра на масата.

— По-добре да не бяхме ходили в Клантън в събота — каза тя.

— Знам.

— Не беше добра идея.

— Съжалявам, Лий. Аз настоявах да отидем, а не трябваше. Настоявах за много неща и може би съм сбъркал.

— Не е честно...

— Знам, че не е честно. Сега разбирам, че да се узнае историята на семейството съвсем не е лесно.

— Не е честно спрямо него, Адам. Жестоко е да му се припомнят тези неща, когато му остават само две седмици живот.

— Права си. А и не е правилно до те карам отново да преживяваш всичко.

— Ще се оправя. — В тона ѝ се чувстваше несигурност, че това е възможно точно сега, но навярно имаше малка надежда за бъдещето.

— Съжалявам, Лий. Наистина.

— Няма нищо. Какво ще правите днес със Сам?

— Главно ще говорим. Тукашният Федерален съд взе решение против нас вчера и затова тази сутрин ще обжалваме. Сам обича да обсъжда юридически стратегии.

— Кажи му, че мисля за него.

— Добре.

Тя бутна чинията си настрана и обхвана с две ръце чашата си.

— Попитай го дали иска да ида да го видя.

— А ти самата искаш ли? — попита Адам, без да може да скрие изненадата си.

— Нещо ми подсказва, че трябва да го направя. Не съм го виждала от много години.

— Ще го попитам.

— И не споменавай за Джо Линкълн, чу ли, Адам? Никога не съм признавала на баща ми какво съм видяла и сега той ще ме намрази, че съм ти казала.

— Никога ли не си говорила със Сам за убийствата?

— Никога. Наоколо всички знаеха. С Еди растяхме и го носехме като товар вътре в себе си, но, честно казано, Адам, за съседите това не беше нещо важно. Баща ми бе убил един чернокож. Беше през петдесета година, и то в Мисисипи. Никога не сме говорили за това вкъщи.

— Значи Сам ще си иде в гроба, без да му се припомни за убийството?

— Какво ще постигнеш, ако го направиш? Минали са четири десетилетия.

— Не знам. Може би ще каже, че съжалява.

— На теб ли? Ще ти се извини и нещата ще се оправят, така ли? Хайде, Адам, ти си млад и не разбираш. Остави нещата както са. Не причинявай повече болка на стареца. Точно сега ти си единственият светъл лъч в нещастния му живот.

— Добре, добре.

— Нямах право да го притискаш с историята на Джо Линкълн.

— Вярно. Няма да го направя, обещавам ти.

Тя впери в него кръвясалите си очи, докато той не извърна поглед към телевизора. После се извини набързо и изчезна. Адам чу

вратата на банята да се затваря и заключва. Той мина по килима и застана в антрето. Чу я да кашля и повръща. После пусна водата, а той изтича горе в стаята си да вземе душ и да се облече.

В десет сутринта Адам вече бе написал обжалването до Апелативния съд в Пета област в Ню Орлиънс. Съдия Слатъри бе изпратил по факса копие от своето решение до секретаря в Пети областен съд, а Адам изпрати своята молба веднага след като пристигна в кантората.

Той проведе и първия си разговор със съдебния секретар по делата със смъртни присъди — щатен служител във Върховния съд на САЩ, който се занимаваше само с последните обжалвания на осъдените на смърт. С приближаването на датата на екзекуцията този служител обикновено работеше денонощно. Е. Гарнър Гудман бе информирал Адам за машинациите на съдебния секретар и неговата канцелария. Затова Адам му позвъни доста неохотно.

Секретарят се казваше Ричард Оландър и бе от хората, които си вършат съвестно работата. Рано в понеделник сутринта гласът му прозвуча уморено.

— Очаквахме я — каза той на Адам, сякаш отдавна е трябвало да подаде проклетата молба. Попита Адам дали това е първата му екзекуция.

— Боя се, че да — каза Адам. — И се надявам да е последната.

— Ами вие съвсем сигурно сте си избрали губещо дело — каза мистър Оландър и после обясни с отегчителни подробности точния порядък, в който Върховният съд очаква да се процедира с последните молби. Всяка молба оттук наметне трябва да се изпрати и в неговата канцелария независимо от мястото на подаване и характера ѝ — каза той безизразно, сякаш четеше готов текст.

Всъщност той незабавно ще изпрати на Адам по факса копие от съдебния правилник, който трябва да се спазва точно до самия край. В канцеларията му може да се звъни по всяко време на денонощието, повтори той няколко пъти, и за тях е много важно да получават копия от всички молби. Това е задължително, разбира се, ако Адам държи съдът да разгледа съвестно искането на клиента му. Ако обаче не го е

грижа, тогава просто трябва да следва безразборно правилата, но клиентът му ще си плати за това.

Адам обеща да следва правилата. Върховният съд се бе уморил от безкрайните искове на осъдените на смърт и искаше да разполага с всички документи по делото, за да ускори нещата. Молбата на Адам до Пети областен съд щеше да се проучи от съдиите и техните секретари много преди да се получи делото от Ню Орлиънс. Същото щеше да се случи и с останалите последни обжалвания. Тогава съдът можеше да постанови незабавно помилване или веднага да отхвърли молбата.

Секретарят по делата на осъдените на смърт работеше толкова бързо и ефективно, че неотдавна съдът бе изпаднал в неловкото положение да отхвърли молба, която още не бе подадена.

После мистър Оландър обясни, че в канцеларията му има списък с всички възможни молби и искове преди изпълнението на смъртната присъда. Той и сътрудниците му следят всяко дело, за да се убедят, че са използвани всички възможности. И ако някой адвокат пропусне някоя, те ще го уведомят за това. Адам желае ли копие от този списък?

Адам му обясни, че вече разполага с такова копие. Е. Гарнър Гудман бе написал книга за молбите, които се подават в последния момент преди изпълнението на присъдата.

Много добре, отвърна мистър Оландър. На мистър Кейхол му остават шестнайсет дни и, разбира се, през това време могат да се случат много неща. Но мистър Кейхол е имал много добра защита и по неговото скромно мнение юридическите възможности са почти изчерпани. Би се изненадал, осмели се да вметне той, ако се получи още едно отлагане.

Няма за какво да ти благодаря, помисли си Адам.

Той и сътрудниците му следят отблизо едно дело в Тексас, обясни мистър Оландър. Екзекуцията е насрочена един ден преди тази на Сам, но по негово мнение има шанс за отлагане. Във Флорида е насрочена екзекуция два дни след датата на Сам. В Джорджия има още две, една седмица по-късно, но не може да се предвиди точно. Той или някой друг от екипа му ще бъдат на разположение по всяко време, а самият той ще стои до телефона последните дванайсет часа преди екзекуцията.

— Просто звънете по всяко време — приключи разговора мистър Оландър и обеща да улесни колкото се може повече нещата за Адам и

клиента му.

Адам тресна телефона и закри нервно из кабинета си. Вратата бе заключена както обикновено, а от коридора долиташе обичайният за понеделник сутрин шум. Вчера снимката му отново се бе появила във вестника, но той не искаше да вижда никого. Позвъни в Обърн Хауз и поиска да говори с Лий Бут, но тя не беше там. Позвъни в дома ѝ, но я нямаше. Обади се в Парчман и уведоми охраната на входа, че ще бъде там към един часа.

Върна се при компютъра и намери една от разработките си — сбита, хронологична история на делото на Сам.

Съдебните заседатели на окръг Лейкхед обявиха Сам за виновен на дванайсети февруари осемдесет и първа и два дни по-късно му връчиха смъртната присъда. Той обжалва директно във Върховния съд на Мисисипи, обосновавайки се с всякакъв род оплаквания по отношение на процеса и обвинението и особено на факта, че процесът се е провел почти четиринайсет години след атентата. Адвокатът му, Бенджамин Кийз, яростно пледира в съда, че на Сам му е отказан бърз процес и че е подложен на двойно нарушение, тъй като е съден три пъти за едно и също престъпление. Кийз направи много силно впечатление. Върховният съд на Мисисипи бе силно раздвоен и на двайсет и трети юли осемдесет и втора не можа да стигне до единодушно решение за потвърждаване вината на Сам. Петима съдии гласуваха „за“ трима „против“ и един се въздържа. — Тогава Кийз подаде петиция за преразглеждане във Върховния съд на САЩ. Тъй като Върховният съд по принцип преразглежда твърде малък брой дела, бе доста изненадващо, когато на четвърти март осемдесет и трета се взе решение да бъде преразгледана присъдата на Сам.

Върховният съд на САЩ бе раздвоен почти по същия начин както съда в Мисисипи по довода за опасността от двойно осъждане, но въпреки това стигна до същото заключение. Съдебните заседатели от първите два процеса бяха изпаднали в безизходица в резултат на триковете на Кловис Брейзълтън и така Сам не бе защитен от клаузата за двойно осъждане, фигурираща в Петата поправка. Той не бе оправдан от съдебните заседатели и на двата процеса. Не бяха успели да постигнат единодушие за присъдата. За това новото гледане на

делото бе съвсем конституционно. На двадесет и първи септември осемдесет и трета, Върховният съд на САЩ реши с шест на три гласа, че няма да отмени присъдата на Сам. Кийз обжалва, но без успех.

Сам бе наел Кийз да го представлява по време на процеса и ако се наложи, при обжалването пред Върховния съд на Мисисипи. По времето, когато Върховният съд на САЩ потвърди присъдата, Кийз работеше вече безплатно. Договорът му бе изтекъл и той написа на Сам дълго писмо, в което му обясни, че се налага да уредят нещата. Сам разбра.

Кийз написа писмо и до свой приятел адвокат във Вашингтон, който на свой ред писа на Е. Гарнър Гудман във фирмата „Кравиц и Бейн“ в Чикаго. Писмото пристигна на бюрото на Гудман в най-подходящия момент. Сам не разполагаше с никакво време и бе отчаян. Гудман си търсеше интересно дело. Размениха си писма и на осемнайсети декември осемдесет и трета Уолъс Тайнър, съдружник в „Кравиц и Бейн“ в отдела за защита на злоупотребили със служебното си положение граждани подаде петиция до Върховния съд на Мисисипи за отмяна на вече произнесената присъда.

Тайнър твърдеше, че има много грешки в провеждането на процеса срещу Сам, включително представянето като доказателство на снимките с окървавените тела на Джош и Джон Крамер. Той нападна и състава от съдебни заседатели, като твърдеше, че Макалистър редовно е избирал повече чернокожи, отколкото бели. Твърдеше също, че не е бил възможен справедлив процес, тъй като социалната среда през осемдесет и първа е била много по-различна, отколкото пред шейсет и седма. Посочваше, че мястото, избрано от съдията за провеждане на процеса, не е било подходящо. Отново повдигна въпроса за двойното осъждане и бързия процес. Уолъс Тайнър и Гудман приведоха осем отделни довода в петицията. Те обаче не поддържаха тезата, че Сам е пострадал от неефективна защита на процеса — основния иск на всички осъдени на смърт. Искаха да го направят, но Сам не им позволи. Отначало дори отказа да подпише петицията, защото тя нападателно Бенджамин Кийз, когото Сам харесваше.

На първи юни осемдесет и пета Върховният съд на Мисисипи отхвърли петицията, Тайнър обжалва пред Върховния съд на САЩ, но отново получи отказ. Тогава подаде във Федералния съд на Мисисипи първата петиция за противоконституционност на присъдата и молба за

отлагане на екзекуцията. Естествено, петицията бе пространна и съдържаше всички аргументи, вече повдигани пред Щатския съд.

Две години по-късно, на трети май осемдесет и седма Окръжният съд отхвърли всички искания за помилване и Тайнър обжалва пред Пети областен съд в Ню Орлиънс, който на свой ред потвърди отказа на по-нисшата инстанция. На двайсети май осемдесет и осма Тайнър подаде петиция за преразглеждане до Пети областен съд, която също бе отхвърлена. На трети септември осемдесет и осма Тайнър и Гудман отново се обърнаха към Върховния съд и поискаха преразглеждане.

На четиринайсети май осемдесет и девета Върховният съд на САЩ постанови отлагане на изпълнението на присъдата на Сам, след като бе отсъдил преразглеждане на присъдата по едно дело във Флорида. Тайнър успешно пледира, че в делото във Флорида се повдигат подобни въпроси, и Върховният съд постанови отлагане на смъртните присъди по няколко десетки дела в страната.

Нищо не бе добавено към делото на Сам, докато Върховният съд преразглеждаше делото във Флорида. Сам обаче бе започнал самостоятелни опити да се отърве от „Кравиц и Бейн“. Подаде няколко молби, които бързо получиха отказ. Той обаче успя да получи решение на Пети областен съд, което прекратяваше безвъзмездните услуги на неговите адвокати. На дваiset и девети юни деветдесета година Пети областен съд му разреши сам да защитава и Гарнър Гудман затвори папката с делото на Сам Кейхол. Но не за дълго.

На девети юли деветдесета година Върховният съд решението за отлагане на присъдата на Сам. В същия ден Върховният съд на Мисисипи определи датата за екзекуцията за осми август, след четири седмици.

След деветгодишна игра на обжалвания на Сам му оставаха шестнайсет дни живот.

В Отделението бе тихо и спокойно, а времето бавно се точеше към пладне. Различните вентилатори бръмчаха и тракаха в малките килии, опитвайки се да раздвижат все по-лепкавия въздух.

Ранните телевизионни новини изобилстваха с възбудени съобщения, че Сам Кейхол е изгубил последната си битка със съда. Тръбяха решението на Слатъри из целия щат, сякаш това наистина бе последният гвоздей в ковчега. Един телевизионен канал в Джаксън продължаваше да брои — оставаха само петнайсет дни. ПЕТНАЙСЕТ ДНИ! — бе написано с главни букви под снимката на Сам. Репортерки с блеснали очи, силен грим и без никакви юридически познания правеха безстрашни прогнози пред камерите: „Според наши източници юридическите възможности за Сам Кейхол са буквално изчерпани. Много хора смятат, че екзекуцията ще се състои на определената дата — осми август.“ После даваха прогнозата за времето и спорт.

В Отделението имаше много по-малко разговори и викове. Много по-малко хвърчила се носеха покрай килиите. Очакваше се екзекуция.

Сержант Пакър се усмихна вътрешно, докато се тътреше по коридора на сектор А. Оплакванията и мърморенето, които бяха част от ежедневната му работа, бяха почти изчезнали. Сега затворниците се занимаваха с писане на молби и с адвокатите си. През последните две седмици най-честите искания бяха за ползване на телефона. Искаха да се свържат с адвокатите си.

Пакър не очакваше с нетърпение поредната екзекуция, но се наслаждаваше на тишината. Знаеше, че това е само временно. Ако Сам получише отлагане на присъдата утре, шумът щеше незабавно да се увеличи.

Той спря пред килията на Сам.

— Време е за разходка.

Старецът седеше на леглото, пишеше на машина и както обикновено пушеше.

— Колко е часът? — попита той, като побутна машината и се изправи.

— Единайсет.

Сам се обърна с гръб към Пакър и протегна ръце през отвора на вратата. Пакър внимателно му сложи белезниците.

— Самичък ли ще излизаш — попита той.

Старецът се обърна с ръце на гърба.

— Не. Хеншоу също иска да се разходи.

— Ще го взема — каза Пакър, кимвайки към Сам и после към дъното на коридора. Вратата се отвори и Сам бавно го последва. Затворниците се облягаха на решетките с увиснали навън ръце и напрегнато наблюдаваха Сам.

Минаха покрай още решетки и коридори и Пакър отключи една небоядисана метална врата. Тя се отвори към двора и слънчевата светлина нахлу вътре. Сам мразеше тази част от разходката. Той стъпи на тревата, затвори очи, докато Пакър му сваляше белезниците, после бавно ги отвори, за да свикне с болезнения блясък на слънцето. Пакър изчезна вътре мълчаливо, а Сам остана неподвижен на ярката светлина. Главата му бучеше. Горещината не му пречеше, защото живееше с нея, но слънчевата светлина го прерязваше като острие на нож и му причиняваше силно главоболие всеки път, когато излезеше от тъмнината. Можеше да си позволи да си купи чифт евтини слънчеви очила, подобни на тези на Пакър, но това, разбира се, щеше да бъде прекалено. Слънчевите очила не фигурираха в списъка с вещи, които затворникът имаше право да притежава.

Тръгна несигурно през подрязаната трева, гледайки през оградата към памуковите поля. Дворът за разходка бе просто една оградена тревна площ, с две дървени пейки и баскетболен кош за африканците. И затворниците, и охраната го наричаха „кошарата“. Сам го бе мерил с крачки хиляди пъти и бе сравнявал изчисленията си с Другите затворници. Дворът бе дълъг петнайсет метра и широк единайсет. Оградата бе висока три метра и завършваше с още половин метър бодлива тел. Зад нея се виждаше ивица трева, която продължаваше около трийсетина метра до главната ограда. А тя се наблюдаваше От охраната в кулите.

Сам вървеше по права линия покрай оградата и когато стигнеше до края, завиваше на деветдесет градуса и продължаваше малката си

разходка, като броеше всяка стъпка. Петдесет и една на трийсет и шест стъпки. Килията му бе шест на девет стъпки. Юридическата библиотека бе осемнайсет на петнайсет. Неговата страна на стаята за посещения бе шест на дваайсет. Казваха, че „оная стая“ е петнайсет на дванайсет, а самата газова камера е просто кутийка, широка едва четири стъпки.

През първата година в затвора той обикаляше двора с тичане, старейки се да се изпоти и да натовари сърцето си. Целеше се и в баскетболния кош, но се отказа, след като с дни не можа да вкара топката. Но най-накрая заряза упражненията и от години не правеше нищо през този час, освен да се наслаждава на свободата извън килията. По едно време бе придобил навика да застава на оградата и да гледа през полето към дърветата, въобразявайки си всякакви неща. Свобода. Магистрали. Риболов. Храна. Понякога секс. Във въображението си успяваше да види малката си ферма в окръг Форд, ей там, между две малки горички. Представяше си, че е в Бразилия или Аржентина, или в някое друго спокойно кътче, където живее под чуждо име.

После бе спрял да мечтае. Престана да се взира през оградата и да чака някакво чудо да го измъкне оттук. Вървеше и пушеше, почти винаги сам. Най-постоянното му занимание, макар и рядко, бе играта на дама.

Вратата се отвори отново и се появи Хенк Хеншоу. Пакър му свали белезниците, докато той мигаше учестено, вперил поглед към земята. Разтри китките си, щом се освободи от белезниците, после разкърши гърба и краката си. Пакър отиде до една от пейките и постави отгоре овехтяла картонена кутия.

Двамата затворници наблюдаваха Пакър, докато излезе от двора, после се приближиха до пейката и я възседнаха, а кутията остана между тях. Сам внимателно разгъна таблото, а Хеншоу преброи пуловете.

— Мой ред е с червените — каза Сам.

— Ти беше с червените миналия път — каза Хеншоу, гледайки го в очите.

— Миналия път играх с черните.

— Не, аз бях с черните. Сега е мой ред с червените.

— Слушай, Хенк. Остават ми петнайсет дни и искам да играя с червените.

Хеншоу вдигна рамене и отстъпи. Подредиха старателно пуловете.

— И ще играеш пръв, така ли? — запита Хеншоу.

— Естествено. — Сам плъзна един пул на празно квадратче и играта започна. Обедното слънце нагорещяваше земята около тях и след минути червените дрехи залепнаха към гърбовете им. И двамата носеха гумени сандали за баня на бос крак.

Хенк Хеншоу бе четирийсет и една годишен, от единайсет години в Отделението, но се надяваше никога да не види газовата камера. На процеса му бяха допуснати две съществени грешки и имаше доста голям шанс присъдата на Хенк да бъде отменена и да бъде освободен от Отделението.

— Вчерашните новини са лоши — каза той, докато Сам обмисляше следващия ход.

— Да, нещата изглеждат доста мрачни, нали?

— Да. Какво казва адвокатът ти? — Нито един от двамата не вдигаше поглед от таблото.

— Казва, че имаме шанс за битка.

— Какво значи това, по дяволите? — попита Хеншоу и направи следващия ход.

— Това според мен значи, че ще ми пуснат оня газ, но че ще загубя битката с усмивка.

— Момчето знае ли какво върши?

— О, да. Той е умен. Това ни е в кръвта.

— Но е ужасно млад.

— Умно момче е. Има стабилно образование. Знаеш ли, че е втори по успех в Юридическия в Мичиган? Бил е редактор и на правно списание.

— Какво значи това?

— Че има ум като бръснач. Все ще измисли нещо.

— Сериозно ли говориш, Сам? Мислиш ли, че е възможно?

Изведнъж Сам прескочи два черни пула и Хеншоу изруга.

— Ти си за окайване, бе — каза Сам и се ухили. — Кога ме би за последен път?

— Преди две седмици.

— Лъжец. Не си ме бил от три години.

Хеншоу направи колеблив ход и Сам отново го прескочи. Пет минути по-късно играта свърши и победителят отново бе Сам. Започнаха нова игра.

След час Пакър и един надзирател се появиха с белезниците и сложиха край на забавлението. Отведоха ги в килиите, където другите вече обядваха. Зелен фасул, грах пюре от картофи и няколко филии изсъхнал хляб. Сам хапна съвсем малко от този буламач и зачака търпеливо да дойдат да го вземат. Държеше в ръце чифт чисти къси гащета и парче сапун. Беше време за къпане.

Охраната пристигна и заведе Сам до малък душ в дъното на сектора. Според едно съдебно разпореждане осъдените на смърт имаха право на пет бързи душа седмично, независимо дали се нуждаят от тях, или не, както обичаха да казват надзирателите.

Сам пусна душа и насапуниса два пъти косата си. Наоколо бе чисто, но тъй като кабинката се използваше от всичките четиринайсет затворници в сектора, гумените обувки за баня не се събуваха. След пет минути водата спря и Сам остана така още малко, вперил поглед в мухлясалите стени. Някои неща в Отделението нямаше да му липсват.

Двайсет минути по-късно го качиха в затворническия микробус и го закараха до юридическата библиотека на половин миля от Отделението.

Адам го чакаше вътре. Той си съблече самото и нави ръкавите на ризата. Пазачите свалиха белезниците на Сам и излязоха от стаята. Дядо и внук се ръкуваха. Сам бързо седна и запали цигара.

— Къде се губиш? — попита той.

— Бях зает — отвърна Адам и седна от другата страна на масата. — Неочаквано ми се наложи да пътувам до Чикаго миналата сряда и четвъртък.

— Нещо свързано с мен ли?

— Може и така да се каже. Гудман искаше да прегледаме делото, а имаше и още няколко други неща.

— Значи Гудман все още участва?

— В момента Гудман ми е шеф, Сам. Трябва да му докладвам за всичко, ако искам да си запазя работата. Знам, че го мразиш, но той е много загрижен за теб и делото. Няма да повярваш, но не иска да отидеш в газовата камера.

— Вече не го мразя.

— Как така се промениха чувствата ти?

— Не знам. Когато си толкова близо до смъртта, започваш много да мислиш.

На Адам много му се искаше да чуе още нещо, но Сам млъкна. Адам го гледаше как пуши и се помъчи да е мисли повече за Джо Линкълн. Опита се да не мисли бащата на Сам, пребит в пьянська свада на едно погребение и за всички останали жалки истории в окръг Форд, които Лий му бе разказала. Опита да изхвърли от мислите си всичко това, но не успя.

Беше й обещал да не споменава повече кошмарите от миналото.

— Предполагам, че вече си научил за последното ни поражение — каза той и извади документите от куфарчето си.

— Не отне много време, нали?

— Не. Доста бързо стана, но вече обжалвах в Пети областен съд.

— Никога не съм печелил в Пети областен.

— Знам. Но точно сега не можем да избираме съда, в който да обжалваме.

— Какво можем да направим точно сега?

— Няколко неща. Сблъсках се с губернатора миналия вторник на излизане от заседание при федералния съдия. Искан да говори с мен на четири очи. Даде ми личните си телефонни номера и ме покани да му позвъня, за да поговорим за твоя случай. Каза, че има някои съмнения относно степента на вината ти.

Сам го изгледа сърдито.

— Съмнения ли? Та той е единственият човек, заради когото съм тук. Умира от нетърпение да види екзекуцията ми.

— Може би си прав, но...

— Обеща ми да не говориш с него. Подписа договор, който изрично забранява всякакъв контакт с онзи глупак.

— Успокой се, Сам. Хвана ме точно когато излизахме от съда.

— Учудвам се, че не е свикал пресконференция по този повод.

— Е добре, аз го заплаших. Накарах го да обещае да мълчи.

— Тогава ти си първият, дето ще затвори устата на този негодник.

— Не му е чужда идеята за помилване.

— Той ли ти каза това?

— Да.

— Защо? Не го вярвам.

— Не знам защо, Сам. И всъщност не ме интересува. Но как би могло това да ни навреди? Какво страшно има да поискаме помилване? Ще публикуват снимката му във вестниците. Ще бъде известно време пред телевизионните камери. А ако има някакъв шанс да се вслуша в молбите ни, какво те интересува дали и той ще извлече някаква полза?

— Не. Отговорът ми е не. Няма да ги позволя да искаш помилване. Не, по дяволите. Хиляди пъти не. Познавам го, Адам. Той отново се опитва да те хване в примката си. Всичко е фалш, представление за публиката. Ще се преструва на загрижен до самия край, за да има максимална полза. Може да привлече към себе си повече внимание, отколкото аз, а това все пак е моята екзекуция.

— И какво лошо има в това?

Сам удари по масата с длан.

— Защото е безсмислено, Адам! Той няма да промени решението си.

Адам надраска нещо в бележника и замълча, за да даде възможност на Сам да се успокои. Старецът се облегна назад в стола и запали нова цигара. Косата му бе още влажна и той я разресваше назад с нокти.

Адам остави писалката на масата и погледна клиента си.

— Какво искаш да направим, Сам? Да се откажеш? Да се признаеш за победен? Нали твърдиш, че знаеш твърде много за законите. Хайде тогава кажи ми какво искаш.

— Ами мислих за това.

— Сигурен съм.

— Прехвърлянето на делото в Пети областен съд има смисъл, но положително не изглежда розово. Според мен не ни остават много възможности.

— Освен Бенджамин Кийз.

— Така е. Освен Кийз. Той свърши добра работа на процеса и при обжалването. Станахме почти приятели. — Неприятно ми е да го използвам по този начин.

— Но това е обичайната практика при делата на осъдени на смърт, Сам. Винаги се хващаш за адвоката, който те е защитава на процеса, и твърдиш, че защитата е била неефективна. Гудман ми каза,

че е искал да го направи, но ти си отказал. Трябвало е да го направиш преди много години.

— За това е прав. Той ме молеше да се съглася, но аз отказах. Май че сгреших тогава.

Адам седеше на ръба на стола и драскаше в бележника си.

— Прегледах протоколите. Кийз е сгрешил, че не те е накарал да дадеш показания.

— Аз исках да говоря пред съдебните заседатели, нали знаеш. Май вече ти го казах. След като Доугън даде показания, разбрах, че за мен е много важно да обясня пред съда, че съм поставил бомбата, но не съм имал намерение да убивам някого. Това е истината, Адам. Не съм го искал.

— Значи ти си искал да дадеш показания, но адвокатът ти не е разрешил?

Сам се усмихна и погледна към пода.

— Това ли искаш да ти кажа?

— Да.

— Нямам избор, нали?

— Така е.

— Добре. Ето как беше. Аз исках да дам показания, но адвокатът не ми позволи.

— Ще подам молбата още утре сутринта.

— Не е ли твърде късно?

— Късно е, разбира се, тъй като този въпрос е трябвало да се повдигне много отдавна. Но от друга страна, какво ще загубим?

— Ще позвъниш ли на Кийз, за да му кажеш?

— Ако ми остане време. В този момент чувствата му не ме интересуват много.

— Тогава и мен не ме е грижа. Да върви по дяволите. Кой друг можем да нападнем?

— Списъкът е много къс.

Сам скочи на крака. Стаята бе дълга осемнайсет стъпки. Той обиколи масата с отмерена крачка, мина зад Адам и тръгна покрай четирите стени, като през цялото време броеше. После се облегна на един рафт с книги.

Адам спря да пише и го погледна внимателно.

— Лий пита дали може да дойде да те види — каза той.

Сам го погледна, после бавно се върна на мястото си от другата страна на масата.

— Искан ли?

— Струва ми се, че да.

— Ще трябва да реша.

— Побързай.

— Как е тя?

— Ами добре е. Изпраща ти поздрав, моли се за теб. Напоследък много мисли за баща си.

— В Мемфис знаят ли, че ми е дъщеря?

— Май не. Вестниците още не са писали за това.

— Надявам се да не разберат.

— Миналата събота ходихме в Клантън.

Сам го погледна тъжно и после вдигна поглед към тавана.

— Какво видяхте там? — попита той.

— Много неща. Тя ми показва гроба на баба и гробовете на другите от семейство Кейхол.

— Баба ти не искаше да я погребват при останалите от семейство Кейхол, Лий каза ли ти?

— Да. Помоли ме да те попитам къде искаш да те погребем.

— Не съм решил още.

— Сигурно. Просто ми кажи, когато решиш. Разходихме се из града и тя ми показва къщата, в която сме живели. Ходихме до площада и поседяхме в беседката на моравата пред съда. В града беше доста оживено. Площадът бе пълен с хора.

— Обикновено наблюдавахме фейерверките от гробището.

— Лий ми разказа. Обядвахме в чайната и обиколихме окръга с колата. Тя ме заведе в къщата, където е живяла като малка.

— Още ли е там?

— Да, но изоставена. Порутена и обрасла с плевели. Разгледахме наоколо. Тя ми разказа много случки от детството си. Говорихме и за Еди.

— Спомня ли си нещо с умиление?

— Не много.

Сам скръсти ръце и погледна към масата. Една минута седяха мълчаливо. Най-накрая Сам попита:

— Тя каза ли ти за малкия черен приятел на Еди, Куинс Линкълн?

Адам бавно кимна и очите им се срещнаха.

— Да, каза ми.

— А за баща му, Джо?

— Разказа ми цялата история.

— Вярваш ли й?

— Да. Не трябва ли?

— Вярно е. Всичко е вярно.

— И аз така си помислих.

— Ти как се почувства, след като тя ти разказа? Как реагира на това?

— Мразех те в червата.

— А сега?

— Сега е друго.

Сам стана бавно от стола и отиде до края на масата, където спря и застана с гръб към Адам.

— Беше преди четирийсет години — измънка той едва чуто.

— Не съм дошъл тук да говорим за това — каза Адам гузно.

Сам се извърна и се облегна на същия рафт. Кръстоса ръце и погледна към стената.

— Хиляди пъти съм се молил да не се бе случвало.

— Обещах на Лий, че няма да говоря за това, Сам. Съжалявам.

— Джо Линкълн беше добър човек. Често съм се питал какво е станало с Руби, с Куинс и останалите деца.

— Забрави го, Сам. Хайде да говорим за нещо друго.

— Надявам се, че ще се зарадват, когато умра.

Адам мина с колата покрай пропуска при главния вход и пазачът му махна като на редовен посетител. Той отвърна на поздрава, намали скоростта и натисна бутона, за да отвори багажника. На тръгване посетителите не трябваше да попълват никакви документи, освен да отворят багажника на колите си, за да провери охраната да не би някой затворник да се е скрил вътре. Той зави по шосето на юг от Мемфис и пресметна, че това е петото му посещение в Парчман. Пет посещения за две седмици. Подозираше, че през следващите петнайсет дни тук щеше да бъде вторият му дом. Каква противна мисъл.

Тази вечер нямаше настроение да се занимава с Лий. Чувстваше известна вина за връщането ѝ към алкохола, но по нейно собствено признание това бе начинът ѝ на живот от много години. Беше алкохоличка и ако искаше Да пие, той не можеше да направи нищо, за да я спре. Щеше да отиде при нея утре вечер, за да пият кафе и да поговорят. Но тази вечер имаше нужда от почивка.

Беше следобед, от асфалта лъхаше горещина, полето бе прашно и сухо, машините работеха бавно и лениво, а по шосето нямаше голямо движение. Адам свърна встрани и вдигна гюрука на колата. Спря до един китайски магазин в Рулвил и си купи чай с лед, после пое по едно самотно шосе към Гринвил. Трябваше да изпълни една поръчка, вероятно неприятна, но чувстваше, че е длъжен да го стори. Надяваше се, че ще му стигне смелост да се справи.

Избираше странични павирани шосета и обикаляше почти безцелно из делтата. На два пъти се изгуби, но после отново намери посоката. Пристигна в Гринвил в пет без няколко минути и обиколи центъра, за да намери онова, което търсеше. Два пъти мина покрай парка Крамер. Намери синагогата — беше точно срещу баптистката църква. Паркира в края на Мейн Стрийт, до защитния насип на реката. Оправи вратовръзката си, после мина три преки по Уошингтън Стрийт и стигна до стара тухлена сграда с надпис „Продажби на едро — Крамер“, който висеше от една веранда над тротоара. Тежката

стъклена врата се отвори навътре и старите дървени стъпала изскърцаха под стъпките му. Предната част на сградата бе запазена във вид на старомодна бакалница, със стъклени витрини пред широки рафтове, които стигаха до тавана. Рафтовете бяха пълни с кутии и пакети с хранителни продукти, които се бяха продавали преди години. Имаше и стар касов апарат. Малкият музей преминаваше в съвременен търговски обект. Останалата част от огромната сграда бе модернизирана и изглеждаше доста функционална. Стъклена стена отделяше предната част, а широк, застлан с килим коридор явно водеше от средата на сградата към канцелариите и секретарките, някъде в задната част, където сигурно се намираше и складът.

Адам се загледа одобрително в изложените на предните рафтове стоки. Отзад се появи млад мъж в джинси и попита:

— Мога ли да ви помогна с нещо?

Адам се усмихна и изведнъж се почувства притеснен.

— Да. Бих искал да видя мистър Елиът Крамер.

— Търговец ли сте?

— Не.

— Ще купувате ли?

— Не.

Младият мъж държеше молив в ръка и явно мислите му бяха заети с нещо друго.

— Тогава мога ли да ви попитам какво желаете?

— Трябва да видя мистър Елиът Крамер. Той тук ли е?

— Прекарва по-голямата част от времето си в главния склад в южната част на града.

Адам се приближи и му подаде визитната си картичка.

— Казвам се Адам Хол. Адвокат съм от Чикаго. Наистина трябва да видя мистър Крамер.

Той взе визитната картичка, взря се в нея няколко секунди, после изгледа Адам доста подозрително.

— Почакайте за момент — каза той и изчезна.

Адам се облегна на тезгяха и се полюбува на касовия апарат. Някъде из обемистите папки бе чел, че в семейството на Марвин Крамер е имало няколко поколения преуспяващи търговци. Един от прадедите им бе слязъл от парахода в Гринвил и решил да се установи в делтата. Бе отворил малка бакалница и търговията потръгнала. В

папките с делото на Сам неколkokратно се споменавахе, че семейство Крамер са богати хора.

След два̀сет минути Адам вече се готвеше с облекчение да си тръгне. Беше направил усилието да дойде. Ако мистър Крамер не искаше да се срещне с него, той не можеше да стори нищо повече.

Чу стъпки по дървения йод и се обърна. Зад него стоеше възрастен господин с визитната му картичка в ръка. Беше висок и слаб, с къдрава сива коса, тъмнокафяви очи под гъстите вежди и слабо волево лице, което в момента не се усмихваше. Стоеше изправен, без бастун, на който да се подпира, и без очила, които да му помагат да вижда по-добре. Направи кисела гримаса към Адам, но не каза нищо.

За миг Адам съжали, че не си е тръгнал преди пет минути. После се запита какво търси тук. След това все пак реши да продължи.

— Добър ден — каза той, макар да беше ясно, че господинът няма да му отговори. — Мистър Елиът Крамер?

Мистър Крамер кимна утвърдително, но толкова бавно, сякаш въпросът бе едва ли не обиден.

— Казвам се Адам Хол. Адвокат съм от Чикаго. Сам Кейхол ми е дядо и аз го представлявам. — Очевидно Мистър Крамер вече бе разбрал това, тъй като думите на Адам въобще не го смутиха. — Бих искал да поговоря с вас.

— За какво? — попита мистър Крамер, леко провлачвайки думите.

— За Сам.

— Дано изгние в ада — каза старецът, сякаш вече бе сигурен в съдбата на Сам. Очите му бяха тъмни, почти черни.

Адам заби поглед в пода и се опита да измисли нещо неутрално.

— Да, сър — каза той, съзнавайки, че се намира в дълбокия Юг, където учтивостта дълго време е била нещо непознато. — Разбирам чувствата ви. Не ви се сърдя, но просто искам да поговорим няколко минути.

— Сам изпраща ли някакви извинения? — попита мистър Крамер. На Адам му се стори странно, че го нарече Сам. Не Кейхол, а просто Сам, сякаш двамата бяха стари приятели, които са се скарали, а сега е време да се сдобрят. Само кажи, че съжаляваш, Сам, и всичко ще бъде наред.

Мина му през ум да излъже. Можеше да преувеличи и да каже колко ужасно се чувства Сам през последните дни, които му остават, и колко много иска да получи прошка. Но Адам не го направи.

— Има ли някакво значение? — попита той.

Мистър Крамер внимателно постави визитната картичка в джоба на ризата си и плъзна поглед покрай Адам.

— Не — отвърна той. — Няма никакво значение. Това трябваше да стане много отдавна. — Думите му, в които се чувстваше южняшкият акцент, звучаха успокоително, въпреки че значението им не бе приятно. Бяха произнесени бавно и замислено, сякаш времето не означаваше нищо. Загатваха за дългогодишното страдание и за това, че животът отдавна е спрял.

— Не, мистър Крамер. Сам не знае, че съм тук, затова не ви изпраща извиненията си. Но аз ви ги поднасям от свое име.

Погледът, насочен назад в миналото, не трепна. Но той слушаше. Адам продължи.

— Чувствам се длъжен най-малкото да кажа, от мое име и от името на дъщерята на Сам, че ужасно съжаляваме за всичко.

— Защо Сам не го каза преди години?

— Не мога да ви отговоря.

— Знам. Вие сте новак.

А, отново пресата. Мистър Крамер, разбира се, както и всички останали, четеше вестници.

— Да, сър. Опитвам се да му спася живота.

— Защо?

— Поради много причини. Неговата смърт няма да ви върне нито внуците, нито сина. Той е сгрешил, но и правителството няма да постъпи правилно, ако го убие.

— Разбирам. Нима мислите, че не съм чувал вече това?

— Не, сър. Сигурен съм, че сте го чували. Видели сте го. Почувствали сте го. Трудно ми е да си представя какво сте преживели. Просто се опитвам да предотвратя това да се случи и с мен.

— Какво искате още?

— Можете ли да ми отделите пет минути?

— Разговаряме вече три минути. Остават ви още две. — Погледна си часовника, сякаш да засече времето, после пхна ръце в

джобовете на панталоните. Обърна поглед, към прозореца и улицата зад него.

— Вестникът в Мемфис ви цитира, че искате да присъствате, когато връзват Сам Кейхол за стола в газовата камера. И искате да го гледате в очите.

— Съвсем точен цитат. Но не вярвам някога да стане.

— Защо?

— Защото нашата система на правосъдие е прогнила. Глезят го и го пазят в затвора вече близо десет години. Непрекъснато обжалва. И точно в този момент вие също обжалвате и търсите връзки, за да го спасите. Системата е порочна. Не очаквам справедливост.

— Уверявам ви, че не го глезят. Отделението за осъдени на смърт е ужасно място. Току-що идвам оттам.

— Да, но той е жив. Живее и диша, гледа телевизия и чете книги. Разговаря с вас. Води дела. А когато смъртта наближи, ще има много време да се подготви. Може да се сбогува. Да си каже молитвите. А внуците ми нямаха време да се сбогуват, мистър Хол. Те не можаха да прегърнат родителите си и да ги целунат преди смъртта. Бяха просто разкъсани на парчета, докато си играеха.

— Разбирам ви, мистър Крамер. Но убийството на Сам няма да ги върне.

— Не, няма. Но ще ни накара да се почувстваме много по-добре. Ще облекчи болката ни. Молил съм се милион пъти да доживея смъртта му. Преди пет години преживях сърдечен удар. Лежах с някакви прикачени апарати две седмици и единственото нещо, което ме спаси бе желанието ми да надживея Сам Кейхол. Ще бъда там, мистър Хол, ако лекарите ми позволят. Ще бъда там, за да гледам как умира, после ще се върна у дома и ще чакам своя час.

— Съжалявам, че се чувствате така.

— И аз съжалявам. Съжалявам, че трябваше да науча името Сам Кейхол.

Адам отстъпи една крачка и се облегна на тезгяха близо до касовия апарат. Той гледаше към пода, а мистър Крамер бе вперил поглед през прозореца. Слънцето се спускаше на запад зад сградата и в чудноватия малък музей притъмня.

— Загубих баща си заради всичко това — каза тихо Адам.

— Съжалявам. Четох, че се е самоубил малко след последния процес.

— И Сам е страдал, мистър Крамер. Той съсипа семейството си, съсипа и вашето, Носи в себе си повече вина, отколкото ние с вас можем да си представим.

— Може би няма да е така, когато умре.

— Вероятно. Но защо да не спрем това убийство?

— Как очаквате, че мога да го направя?

— Четох някъде, че вие и губернаторът сте стари приятели.

— Какво ви влиза в работата?

— Но е вярно, нали?

— Той е тукашен. Познаваме се отдавна.

— Запознах се с него миналата седмица. Той притежава властта да помилва, сам знаете.

— Не разчитайте на това.

— Не разчитам, но съм отчаян, мистър Крамер. В този момент няма какво да губя. Освен дядо си. Ако вие и семейството ви твърдо сте решили да настоявате за екзекуция, губернаторът сигурно ще ви послуша.

— Прав сте.

— А ако решите, че не искате екзекуция, мисля, че губернаторът може и в това да се вслуша.

— Значи всичко зависи от мен — възкликна Крамер и най-накрая се раздвижи. Мина пред Адам и спря близо по прозореца. — Вие не само сте отчаян, но сте и наивен, мистър Хол.

— Не отричам.

— Приятно ми е да узная, че имам такава власт. Ако го знаех по-рано, дядо ви щеше да е мъртъв преди много години.

— Той не заслужава да умре, мистър Крамер — каза Адам и се отправи към вратата. Не бе очаквал, че ще срещне съчувствие. Важното бе мистър Крамер само да го види и да знае, че е помрачен и животът на други хора.

— Нито внуците ми, нито синът ми го заслужаваха.

Адам отвори вратата и каза:

— Извинете ме за дързостта и ви благодаря, че ми отделихте от времето си. Имам сестра, братовчед и леля, дъщерята на Сам. Искането просто да знаете, че Сам има семейство, каквото и да е то. Ние ще

страдаме, ако той умре. И да не го екзекутират, никога няма да излезе от затвора. Просто ще гасне там и доста скоро ще умре от естествена смърт.

— Ще страдате ли?

— Да, сър. Семейството ни е страдало много. Преживяло е много трагедии, мистър Крамер. Опитвам се да предотвратя още една.

Старецът се обърна и го погледна. Лицето му бе безизразно.

— В такъв случай ми е жал за вас.

— Още веднъж ви благодаря — наведе глава Адам.

— Довиждане — каза мистър Крамер, без да се усмихне.

Адам напусна сградата и тръгна по една сенчеста улица към центъра на града. Намери мемориалния парк и седна на същата пейка, недалеч от бронзовата статуя на малките момчета. След няколко минути обаче усети умора от чувството на вина и от спомените и си тръгна.

Отиде в същото пълно кафене на една пряка от парка, пи кафе и се помъчи да изяде един сандвич със сирене. Дочу да говорят за Сам Кейхол през няколко маси, но не можа да различи точно думите.

Взе си стая в един мотел и позвъни на Лий. Стори му се, че е трезва, но усети в гласа ѝ облекчение, че няма да Се връща тази вечер. Обеща ѝ да се прибере утре. Когато се стъмни, Адам вече спеше дълбоко.

Адам пристигна в Мемфис преди изгрев слънце и в седем часа вече се бе заключил в кабинета си. До осем бе говорил три пъти с Е. Гарнър Гудман. Гудман изглеждаше изнервен и също имаше проблеми със съня. Обсъдиха подробно въпроса със защитата, проведена от Кийз. Делото Кейхол бе пълно с бележки и проучвания за грешки, в провеждането на процеса, но в тях не се съдържаха почти нищо срещу Бенджамин Кийз. Той бе великолепен адвокат и даваше малък повод за критика.

Но това бе станало преди много години, когато газовата камера изглеждаше много далеч. Гудман бе доволен, задето Сам смята, че е трябвало да даде показания на процеса и че Кийз му е попречил. Бе настроен скептично по отношение на истината в този момент, но приемаше твърдението на Сам.

И Гудман, и Адам знаеха, че този въпрос е трябвало да се повдигне преди много години и че сега шансовете им са малки. С всяка седмица към учебниците по право се добавяха решения на Върховния съд, които забраняваха законни искове, защото не са били подадени навреме. Но това бе реална възможност — този въпрос винаги се бе разглеждал от съдилищата и затова Адам се оживи, докато съставяше и преработваше иска и си разменяше факсове с Гудман.

Според закона искът трябваше първо да се подаде в Щатския съд. Адам се надяваше на бърз отказ там, за да може веднага да го подаде във Федералния съд.

В десет часа той пусна по факса окончателния вариант на иска до секретаря на Върховния съд на Мисисипи и едно копие на вниманието на Брек Джеферсън в канцеларията на Слатъри. Изпрати факсове и до секретаря на Пети областен съд в Ню Орлиънс. После позвъни на мистър Оландър, секретаря по делата със смъртни присъди във Върховния съд, и му съобщи как е процедирал. Мистър Оландър го инструктира незабавно да прати копие до Вашингтон.

Дарлийн почука на вратата и Адам отключи. Имаше посетител, който чакаше на пропуска, някой си мистър Уин Летнър. Адам ѝ благодари и няколко минути по-късно стисна ръката на Летнър. Уин бе сам и бе облечен като собственик на риболовен пристан. Рибарски ботуши, рибарска шапка. Размениха си обичайните любезности: рибата кълве, Айрини е добре, кога се връща обратно в Калико Рок.

— Тук съм по работа и исках да те видя за няколко минути — каза той шепнешком, с гръб към пропуска.

— Разбира се — отвърна също шепнешком Адам. — Кабинетът ми е в края на коридора.

— Не. Хайде да се разходим навън.

Слязоха с асансьора до фоайето и напуснаха сградата. Летнър купи пакетче фъстъци от уличен търговец и предложи на Адам. Той отказа. Тръгнаха бавно на север към кметството. Летнър ядеше фъстъци. Хвърляше и на гълъбите.

— Как е Сам? — попита той най-накрая.

— Остават му четиринайсет дни. Ти как би се чувствал на негово място?

— Мисля, че щях да се моля. Горещо.

— Той още не е стигнал дотам, но и това ще стане скоро.

— Ще го екзекутират ли?

— Запланувано е да стане. Засега няма решение, което да го отмени.

Летнър изсипа шепа фъстъци в устата си.

— Ами дано да имате късмет. След посещението ти се хванах, че мисля за вас със Сам.

— Благодаря ти. Значи си дошъл до Мемфис, за да ми пожелаеш късмет.

— Не само затова. След като си отиде, мислих много за Сам и за бомбения атентат срещу Крамер. Прегледах личния си архив, който не бях отварял от години. Спомних си много неща. Позвъних на някои стари приятели и си разказахме истории от войната срещу Клана. Такова беше времето тогава.

— Съжалявам, че не съм бил свидетел на това време.

— Така или иначе, помислих си, че трябва да ти кажа още някои работи.

— Като например?

— Нещо свързано с Доугън. Нали знаеш, че той умря една година, след като даде показания.

— Сам ми каза.

— Той и жена му загинали от взрив в къщата. Печката изпускала газ и нещо я подпалило. Къщата хвъркнала във въздуха като бомба, огромно огнено кълбо. Погребаха ги в чували, тъй като от тях не останало почти нищо.

— Тъжна история, но какво от това?

— Ние не повярвахме, че е било случайност. Момчетата от лабораторията се опитаха да възстановят печката. Въпреки че беше почти напълно унищожена, сметнаха, че е била повредена нарочно.

— Какво общо има това със Сам?

— Няма.

— Тогава защо го обсъждаме?

— Може би засяга теб.

— Наистина не разбирам.

— Доугън имал син, който постъпил в армията през седемдесет и девета и го изпратили в Германия. По някое време през лятото на осемдесета Областният съд в Гринвил отново предявил обвинение на Доугън и Сам и скоро сред това се разбра, че Доугън се е съгласил да свидетелства срещу Сам. Вдигна се голям шум. През октомври осемдесета синът на Доугън избягал от армията в Германия. Изчезнал. — Той сдъвка няколко фъстъка и хвърли люспите към гълъбите наблизо. — Не го откриха. Армията претърси навсякъде. Минаха месеци. После година. Доугън умря, без да разбере какво се е случило със сина му.

— А какво се е случило?

— Не знам. До ден-днешен не се е появил.

— Умрял ли е?

— Възможно е. Ни вест, ни кост от него.

— Кой го е убил?

— Може би същият, който е убил и родителите му.

— И кой може да е той?

— Ние си имаме своя теория, без да подозираме определена личност. Навремето смятахме, че синът е бил отвлечен преди процеса, като предупреждение към Доугън. Вероятно Доугън е знаел някои тайни.

— Тогава защо са убили Доугън след процеса?

Спряха под едно сенчесто дърво и седнаха на пейката.

Най-накрая и Адам си взе няколко фъстъка.

— Кой е знаел подробностите за атентата? — попита Летнър. — Всичките подробности.

— Сам. И Джеремая Доугън.

— Правилно. И кой е бил техният адвокат на първите два процеса?

— Кловис Брейзълтън.

— Да допуснем ли, че Брейзълтън е знаел подробностите?

— Мисля, че да. Той е бил активен член на Клана, нали?

— Да, бил е. Така стават трима — Сам, Доугън и Брейзълтън. Някой друг?

Адам помисли за секунда.

— Може би тайнственият съучастник.

— Вероятно. Доугън е мъртъв. Сам не иска да проговори. А Брейзълтън е умрял отдавна.

— Как е умрял?

— При самолетна катастрофа. Случаят Крамер го превърна в герой и той успя да използва славата си да развие много успешно адвокатската си практика. Обичал да лети, затова си купил самолет, с който летял навсякъде, където се гледали негови дела. Истински тузар. Връщал се от крайбрежието една вечер, когато радарът изгубил самолета. Открили тялото му в клоните на едно дърво. Времето било ясно. От авиацията казали, че причината била някаква повреда в мотора.

— Още една мистериозна смърт.

— Да. Значи всички освен Сам са мъртви, но и той вече е близо до смъртта.

— Има ли някаква връзка между смъртта на Доугън и Брейзълтън?

— Не. Делят ги много години. Но теоретически и двата случая са дело на една и съща ръка.

— И кой по-точно?

— Някой много загрижен да не се разкрият тайните. Би могъл да бъде тайнственият съучастник на Сам. Лицето Хикс.

— Това е доста безумна теория.

— Така е. Освен това не съществува нито едно доказателство в нейна подкрепа. Но аз вече ти казах в Калико Рок — винаги сме подозирали, че Сам е имал съучастник. Или може би Сам е бил просто помощник на лицето Хикс. Във всеки случай, когато Сам се забърка и го хванаха, лицето Хикс изчезна. Може би се е погрижил да отстрани свидетелите.

— Защо е трябвало да убива жената на Доугън?

— Защото е била с него в леглото, когато къщата е хвъркнала във въздуха.

— Защо му е било нужно да убива сина на Доугън?

— За да затвори устата на Доугън. Не забравяй, че когато той давал показания, синът му е бил в неизвестност от два месеца.

— Никога не съм чел нищо за сина.

— Не се разчу. Станало е в Германия. Посъветвахме Доугън да го запази в тайна.

— Не разбирам. Доугън не е споменал друго име на процеса, освен Сам. Защо след това е трябвало лицето Хикс да го убива?

— Защото той все още е знаел някои тайни. И защото е свидетелствал срещу друг клановец.

Адам счупи две черупки и пусна фъстъците пред един тлъст гълъб. Летнър изпразни кесийката и хвърли шепа обелки на тротоара, близо до една чешма. Беше почти обед и десетки чиновници бързаха през парка, устремени към дългоочаквания трийсетминутен обяд.

— Гладен ли си? — попита Летнър, поглеждайки часовника си.

— Не.

— Жаден ли си? На мен ми се пие бира.

— Не. Каква е връзката между лицето Хикс и мен?

— Сам е единственият жив свидетел и трябва да замлъкне завинаги след две седмици. Ако умре, без да проговори, тогава лицето Хикс може да живее спокойно. Но ако това не стане, лицето Хикс ще продължи да се тревожи. И ако Сам започне да приказва, някой може да пострада.

— Аз ли?

— Ти си единственият, който се опитва да открие истината.

— Мислиш, че е някъде наблизо ли?

— Вероятно. А може би е далеч или никога не е съществувал.

Адам погледна през рамо с пресилен израз на уплаха.

— Знам, че звучи налудничаво — каза Летнър.

— Лицето Хикс е в безопасност. Сам няма да проговори.

— Съществува потенциална опасност, Адам. Искях просто да го знаеш.

— Не се плаша. Ако Сам ми каже името на лицето Хикс сега, ще го изкрещя по улиците и ще подам тонове жалби. Но за съжаление няма да има никаква полза. Твърде късно е да се търси нова вина.

— Ами губернаторът?

— Съмнявам се, че ще направи нещо.

— Добре, но искам да внимаваш.

— Благодаря, ще го направя.

Хайде да пийнем по една бира. Трябва да го държа далече от Лий, помисли си Адам. — Дванайсет без пет е. Ти, разбира се, не почваш толкова рано.

— О, понякога почвам още на закуска.

Лицето Хикс седеше на една пейка в парка с вестник пред лицето и гълъби около краката. Беше на около трийсетина метра от тях и не можеше да чуе какво си говорят. В стареца до Адам той разпозна агента от ФБР, чието лице се бе появило във вестниците преди години. Щеше да го проследи и да разбере кой е и къде живее.

На Уедж това му идваше добре, тъй като Мемфис му бе омръзнал. Момчето работеше в кантората, пътуваше до Парчман, спеше в апартамента и, изглежда, работеше на празни обороти. Уедж следеше внимателно всички новини. Името му не се споменаваше никъде. Никой не знаеше за неговото съществуване.

Бележката върху плота бе с точната дата. Бе определила и времето — седем и петнайсет вечерта. Почеркът на Лий, който по принцип бе нечетлив, сега бе още по-разкритен. Съобщаваше му, че си ляга, тъй като може би има грип. Ако обича, да не я безпокои. Ходила на лекар и той й казал, че ще й мине с повече сън. За да бъде още по-убедителна, бе поставила шишенце с лекарство до наполовина пълна чаша с вода. На етикетчето бе написана днешната дата.

Адам бързо провери кошчето за боклук под мивката — нямаше остатъци от пиене.

Тихо сложи замразената пица в микровълновата печка и излезе на терасата да наблюдава корабите по реката.

Първото хвърчило сутринта пристигна скоро след закуска докато Сам, обут в широките си шорти, се облягаше На решетките с цигара в уста. Беше от Проповедника и носеше лоши новини. В него се казваше:

Скъпи Сам,

Сънят свърши. Бог ми се яви снощи и най-накрая ми показва останалата част от пътя. По-добре да не го беше правил. Подсказа много неща и ще ти ги обясня, ако искаш. Смисълът е, че скоро ще идеш при него. Каза ми да ти съобща да се справиш с него. Той те чака. Пътуването ще бъде трудно, но наградата ще си струва труда.

Обичам те.

Брат Ранди

Приятно пътуване, промърмори на себе си Сам, смачка листчето и го хвърли на пода. Състоянието на момчето се влошаваше и нямаше начин да му помогне. Сам вече бе подготвил няколко молби, които да се попълнят в подходящия момент в бъдеще, когато брат Ранди съвсем откачи.

Той видя Гулит да протяга ръце през решетките на съседната килия.

— Как си, Сам? — попита най-накрая Гулит.

— Бог ми е сърдит — каза Сам.

— Наистина ли?

— Да. Проповедника видял края на съня си снощи.

— Слава богу.

— Повече е приличало на кошмар.

— Не бих се тревожил много за това. Смахнатият негодник сънува дори буден. Казаха вчера, че не е престанал да плаче от една

седмица.

— Твоят. Кажи му, че може да поеме моето дело. — Сам се усмихна, после се изкиска и накрая се разсмя на идеята да събере безнадеждните дела на приятелите си от Отделението и да ги възложи на Адам.

— Какво ти е толкова смешно, по дяволите? — попита Гулит.

— Ти. Какво те кара да мислиш, че той ще иска да се заеме с твоето дело?

— Хайде, Сам. Поговори с момчето за мен. Сигурно е умно, щом ти е внук.

— Ами ако ме вкарат в газовата камера? Искаш ли да вземеш адвокат, който току-що е изгубил първия си осъден на смърт клиент?

— Ей богу, точно сега не мога да бъда претенциозен.

— Успокой се, приятел. Остават ти още много години.

— Колко?

— Най-малко пет, а може би и повече.

— Заклевах ли се?

— Давам ти дума. Ще го направя писмено. Ако греша, можеш да ме съдиш.

— Наистина е смешно, Сам. Наистина.

Една врата щракна и се отвори в края на коридора. Звукът от тежки стъпки приближи към тях. Беше Пакър, който спря пред №6.

— Добро утро, Сам — каза той.

— Добро утро, Пакър.

— Облечи си червените дрехи. Имаш посетител.

— Кой е?

— Някой, който иска да говори с теб.

— Кой е той? — повтори Сам, докато бързо навличаше гащеризона. Грабна цигарите си. Не му пукаше кой е посетителят и какво иска. Всяко посещение бе приятен повод да излезе от килията.

— Побързай, Сам — каза Пакър.

— Да не е адвокатът ми? — попита Сам и нахлузи гумените сандали за баня.

— Не е. — Пакър му сложи белезниците през решетките и вратата на килията се отвори. Излязоха от етаж А и се запътиха към същата малка стая, където винаги чакаха адвокатите.

Пакър свали белезниците и затръшна вратата след Сам, който се вторачи в пълната жена, седнала от другата страна на преградата. Той разтри китките си и направи няколко крачки към мястото срещу нея. Не я познаваше. Седна, запали цигара и я погледна сърдито.

Тя се наведе напред в стола си и каза нервно:

— Мистър Кейхол, казвам се доктор Стигал. — Тя пъкна визитната си картичка през отвора. — Аз съм психиатърът на щатските затвори.

Сам разгледа картичката на гишето пред него. Взе я и я погледна подозрително.

— Тук пише, че името ти е Н. Стигал. Доктор Н. Стигал.

— Точно така.

— Странно име, Н. Никога досега не съм познавал жена, която се казва Н.

Леката нервна усмивка изчезна от лицето ѝ и тя се вцепени на мястото си.

— Това е само инициал, разбирате ли. Има си причини за това.

— И какво стои зад тоз инициал?

— Това наистина не е ваша работа.

— Нанси? Нелда? Нона?

— Ако исках да го научите, щях да го напиша върху картичката, нали?

— Не знам. Каквато и да е причината, сигурно е ужасна. Ники? Нед? Не мога да си представя, че някой ще се крие зад инициали.

— Аз не се крия, мистър Кейхол.

— Наричай ме само С., става ли?

Тя стисна зъби и се смръщи зад преградата.

— Дошла съм да ви помогна.

— Закъсняла си, Н.

— Моля ви, наричайте ме доктор Стигал.

— Добре, но ако ти ме наричаш адвокат Кейхол.

— Адвокат Кейхол ли?

— Да. Знам повече за законите, отколкото почти всички некадърници, които седат на твоето място.

Тя успя да се усмихне снизходително и каза:

— Трябва да се консултирам с вас за настоящия етап на процедурите и да ви помогна с нещо, ако мога. Не сте задължен да

приемате това.

— Благодаря много.

— Ако искате да разговаряме или имате нужда от някакво лекарство сега или по-късно, просто ме уведомете.

— Ами уиски може ли?

— Не мога да го предписвам.

— А защо не?

— Сигурно заради разпоредбите в затвора.

— А какво можеш да предписващ?

— Успокоителни, валиум, хапчета за сън, такива неща.

— За какво?

— За нервите ви.

— Нервите ми са в ред.

— Спите ли добре?

Сам мисли дълго.

— Ами да ти кажа право, имам малък проблем. Вчера спях не повече от дванайсет часа. А обикновено си спя по петнайсет-шестнайсет.

— Дванайсет часа?

— Да. Идваш ли често тук в Отделението?

— Не много често.

— Така си и мислех. Ако си вършеше съвестно работата, щеше да знаеш, че спим средно около шестнайсет часа в денонощието.

— Разбирам. Какво друго бих могла да науча?

— О, много неща. Щеше да узнаеш, че Ранди Дюпре бавно полудява и никой тук не го е грижа за него. Защо не си идвала при него?

— Тук има пет хиляди затворници, мистър Кейхол. Аз...

— Тогава си иди. Върви си. Погрижи се за останалите. Тук съм от девет години, а никога не съм те виждал. Сега, като наближи времето да ме напъхат в газовата камера, ти дотича с пълна чанта хапчета да ми успокоиш нервите, така че да бъда мил и учтив, когато ме убиват. Защо си се загрижила за нервите и съня ми? Работиш за щата, а той прави всичко възможно, за да ме екзекутира.

— Аз само си върша работата, мистър Кейхол.

— Работата ти е гадна, Нед. Намери си истинска служба в помощ на хората. Сега си дошла само защото ми остават тринайсет дни и

искаш да умра спокойно. Ти си просто още една от слугините на щата.

— Не съм дошла, за да ме обиждате.

— Тогава си вдигни дебелия задник и си върви. Върви си и не върши повече грехове.

Тя скочи и грабна куфарчето си.

— Имате картичката ми. Ако ви е необходимо нещо, уведомете ме.

— Разбира се, Нед. Но не чакай до телефона. — Сам стана и се запъти към вратата от неговата страна на стаята. Удари с дланта си два пъти и зачака, опрял гръб На касата, докато Пакър отвори.

Адам си приготвяше куфарчето, за да отскочи до Парчман, когато телефонът иззвъня. Дарлийн каза, че е спешно. Права беше.

Представи му се секретарят на Пети областен апелативен съд в Ню Орлиънс, който се държа твърде приятелски. Каза, че петицията на Кейхол срещу конституционността на газовата камера е била получена в понеделник и е предадена на комисия от трима съдии, които искат да чуят устно аргументите на двете страни. Възможно ли му е да дойде в Ню Орлиънс в един часа на обед утре, петък?

Адам едва не изпусна телефона. Утре? Разбира се, каза той след кратко колебание. Точно в един, повтори секретарят, после обясни, че обикновено съдът не изслушва устни аргументи следобед. Но поради спешността на въпроса е насрочено специално заседание. Попита Адам дали някога е пледирал пред Пети областен съд.

Майтапиш ли се, помисли си Адам. Преди една година учех за промоцията. Той отговори — не, всъщност не го е правил, а секретарят каза, че веднага ще му прати по факса копие на съдебните правила за процедиране. Адам му благодари много и затвори телефона.

Седна на ръба на масата и се опита да си събере мислите. Дарлийн му донесе факса и той я помоли да провери в колко часа има самолет за Ню Орлиънс.

Дали бе привлякъл вниманието на съда с аргументите си? Беше ли това добра новина или чиста формалност? В кратката си кариера на адвокат той се бе изправял сам пред съда, за да защитава свой клиент, само веднъж. Но наблизко седеше Емит Уайкоф, за всеки случай. А и съдията му беше познат. Това стана в центъра на Чикаго, близо до

кантората. Утре щеше да влезе в непознат съд, в чужд град, за да се опита да защити молба, направена в последната минута, пред съдийски състав, който никога не бе виждал.

Позвъни на Е. Гарнър Гудман, за да го информира. Гудман бе ходил в Областния съд много пъти и докато разговаряха, Адам се успокои. Не било нито лоша, нито добра новина по мнението на Гудман. Съдът явно се интересува от подобни иски, но са чували всичко това и преди. През последните години и Тексас, и Луизиана са изпращали подобни конституционни иски до Пети областен съд.

Гудман го увери, че ще се справи с представянето на аргументите.

— Просто трябва да се подготвиш — добави той. — И да се опиташ да си спокоен. — Той може би ще успее да се освободи и да дойде до Ню Орлиънс.

Тогава Адам каза, че не е необходимо и че може да се справи и сам.

— Дръж ме в течение — приключи разговора Гудман.

Адам взе факса от Дарлийн, после се заключи в кабинета си. Научи наизуст правилата, изпратени от Пети областен съд. Проучи съдебните иски срещу газовата камера. Прочете куп резюмета и протоколи. Позвъни в Парчман да предадат на Сам, че няма да го посети днес.

Работи, докато се стъмни, после с нежелание пое към апартамента на Лий. Бележката, в която тя му съобщаваше, че е болна и лежи, си стоеше недокосната върху плота. Той обиколи апартамента и не забеляза никакви признаци на раздвижване или живот през деня.

Вратата на спалнята ѝ бе откритата. Той почука и я отвори.

— Лий? — повика я той тихо в мрака. — Лий, добре ли си?

Почувства, че тя се раздвижи в леглото, въпреки че не виждаше нищо.

— Да, скъпи — каза тя. — Влез.

Адам бавно седна на ръба на леглото и се опита да я различи в тъмнината. Единствената светлина бе тънък лъч от коридора. Тя седна и се облегна на възглавниците.

— По-добре съм. — Гласът ѝ беше дрезгав. — Ти как си, скъпи?

— Аз съм добре, Лий. Тревожа се за теб.

— Ще се оправя. Някакъв проклет малък вирус.

От завивките го лъхна остър мирис на алкохол. Доплака му се. Вонеше гадно на водка или джин, на вкиснало или на комбинация от всичко това. В неясните сенки не можеше да види очите, а само смътните очертания на лицето ѝ. Бе облякла някаква тъмна риза.

— Какво е лекарството? — попита той.

— Не знам. Някакви хапчета. Лекарят каза, че ще продължи няколко дни и после бързо ще се оправя. Вече се чувствам по-добре.

Адам понечи да каже, че е странна появата на грипен вирус в средата на юли, но се отказа.

— В състояние ли си да хапнеш нещо?

— Всъщност нямам никакъв апетит.

— Какво мога да направя за теб?

— Нищо, скъпи. Ти как си? Какъв ден е днес?

— Четвъртък.

— Чувствам се тъй, сякаш цяла седмица съм била в някаква пещера.

Адам имаше две възможности. Можеше да продължи играта с малкия лош вирус с надеждата, че тя ще спре да пие, преди да е станало по-лошо. Или да ѝ каже още сега да не го прави на глупак. Вероятно щяха да се скарат, а може би точно това бе нужно за алкохоличка, която отново бе започнала да пие. Как да разбере кое е правилно?

— Лекарят ти знае ли, че пиеш? — попита той, сдържайки дъха си.

Настъпи дълга пауза.

— Не пия — каза тя едва чуто.

— Хайде, Лий. Намерих бутилка от водка в боклука. Знам, че и останалите три бутилки с бира изчезнаха миналата събота. А сега вониш на бъчва. Не можеш никого да заблудиш, Лий. Пиеш много и аз искам да ти помогна.

Тя се поизправи и притисна колене към гърдите си. После мълча дълго. Минутите минаваха. В апартамента цареше пълна тишина.

— Как е скъпият ми баща? — измънка тя. Говореше бавно, но с горчивина.

— Не съм ходил днес при него.

— Не мислиш ли, че ще бъдем по-добре, когато той умре?

Адам погледна силуета ѝ.

— Не, Лий, не мисля. А ти?

Тя мълча най-малко една минута.

— Съжаляваш го, нали? — попита тя накрая.

— Да, съжалявам го.

— А той предизвиква ли съжаление?

— Да.

— Как изглежда?

— Много стар, с посивяла коса, винаги мазна и опъната назад. С къса сива брада. Лицето му е цялото в бръчки. Кожата му е много бледа.

— С какво е облечен?

— С червен гащеризон. Всички затворници от Отделението за осъдени на смърт носят еднакво облекло.

Последва още една дълга пауза, докато тя размишляваше върху казаното.

— Предполагам, че човек може лесно да го съжали — каза тя най-сетне.

— За мен е така.

— Но, Адам, ти си го видял такъв, какъвто аз никога не съм го виждала. За мен той беше съвсем различен.

— По-точно?

Тя зави краката си с одеялото, после отново замълча.

— Баща ми беше човек, когото презирах.

— Все още ли го презираш?

— Да. Много. Мисля, че той трябва да следва съдбата си и да умре. Бог знае, че го заслужава.

— Защо да го заслужава?

Тези думи предизвикаха нова пауза. Тя леко се премести наляво и взе една чаша от нощното шкафче. Отпи бавно, а Адам наблюдаваше сянката ѝ. Не я попита какво пие.

— Разговаряте ли за миналото?

— Само когато го питам. Говорихме за Еди, но му обещах да не го правим отново.

— Еди умря заради него. Той съзнава ли го?

— Може би.

— Ти каза ли му? Обвини ли го заради Еди?

— Не.

— Трябваше да го направиш. Прекалено снизходителен си към него. Той трябва да разбере какво е направил.

— Мисля, че го разбира. Но самата ти каза, че не е честно да го измъчваме точно в този момент от живота му.

— Ами Джо Линкълн? Разговаряхте ли за Джо Линкълн?

— Казах на Сам, че ти и аз сме ходили до старата къща. Той ме попита дали знам за Джо Линкълн. Казах му, че знам.

— Той отрече ли?

— Не. Изглежда, че се разкайва.

— Той е лъжец.

— Не е. Мисля, че беше искрен.

Последва още една дълга пауза, през която тя седя неподвижно. После попита:

— Каза ли ти за линча?

Адам затвори очи и постави лакти на коленете си.

— Не — промърмори той.

— Знаех си.

— Не искам да го чуя, Лий.

— Не е вярно. Ти дойде тук с безброй въпроси за семейството и за миналото ти. Преди две седмици просто не можеше да се наситиш да слушаш за жалката история на семейство Кейхол. Искаше да узнаеш за всички кръвопролития и за цялата мръсотия.

— Научих достатъчно — каза той.

— Какъв ден сме днес? — попита тя.

— Четвъртък, Лий. Вече ме пита веднъж.

— Едно от моите момичета трябваше да роди днес. Второ дете. Не съм се обаждала. Предполагам, че е от лекарството.

— И алкохола.

— Добре, по дяволите. Аз съм алкохоличка. Кой може да ме вини за това? Понякога ми се иска да имах кураж и да постъпя като Еди.

— Остави това, Лий. Нека да ти помогна.

— О, ти вече ми помогна много, Адам Чувствах се отлично и бях трезва, преди ти да пристигнеш тук.

— Добре де. Сбърках. Съжалявам. Просто не разбрах... — Не можа да довърши.

Тя леко се раздвижи и Адам я гледаше, докато отпива поредната глътка. Обгърна ги тежка тишина, а минутите минаваха. От нейния край на леглото го лъхна кисела миризма.

— Мама ми разказа тази история — започна тя тихо, почти шепнешком. — Била слушала за това с години. Много преди да се оженият узнала, че той е участвал в линчуването на млад чернокож.

— Моля те, Лий.

— Никога не съм го питала, но Еди го направи. Шепнехме си много години за това, докато най-накрая един ден Еди просто го попитал. Скарали се ужасно, но Сам признал, че е истина. Това никак не го тревожело, казал той. Твърдяло се, че чернокожият изнасилил бяло момиче, но тя била голям парцал и много хора се съмнявали, че всъщност е било изнасилване. Такава е версията на мама. Сам бил на около петнайсет по онова време. Група мъже отишли до затвора, измъкнали чернокожият и го завели в гората. Бащата на Сам, разбира се, бил начело на всичко, а и братята му участвали.

— Достатъчно, Лий.

— Били го с камшик, после го обесили на едно дърво. Баща ми е бил в центъра на всичко това. Всъщност той не можа да отрече, разбираш ли, защото някой бе направил снимка.

— Снимка ли?

— Да. Няколко години по-късно се появила в една книга за тежкото положение на негрите в дълбокия Юг. Излезе през четирийсет и седма. Майка ми пазеше един екземпляр. Еди го намери на тавана.

— И на снимката е Сам.

— Естествено. Засмян до ушите. Стоят под дървото, а краката на момчето висят точно над главите им. Всички се забавляват. Просто още един линч на някаква си чернилка. Под снимката няма никакъв текст, нито имена. Но и така тя е достатъчно красноречива. Описва се като линч в селските райони на Мисисипи през трийсет и шеста година.

— Къде е книгата?

— Ей там в чекмеджето. Пазя я заедно с други семейни реликви, след като ни отнеха къщата. Онзи ден я извадих. Помислих си, че може би ще искаш да я видиш.

— Не. Не искам да я виждам.

— Хайде, ти искаше да узнаеш всичко за семейството си. Ами там са всички. Дядо, прапрадядо и всякакви хора от семейство Кейхол в най-добрата им светлина. Уловени от обектива в момент на деяние, с което се гордеят.

— Лий, престани.

— Имало е и други линчове, знаеш ли?

— Млъкни, Лий. Чуваш ли? Не желая да слушам повече.

Тя се облегна настрани и се протегна към нощното шкафче.

— Какво пиеш, Лий?

— Сироп за кашлица.

— Глупости! — Адам скочи и се приближи в тъмнината до нощното шкафче. Лий бързо изгълта остатъка от чашата. Той я грабна от ръката ѝ и я помириша. — Това е уиски.

— Има още в килера. Ще ми донесеш ли?

— Не! Пила си предостатъчно.

— Ако искам да пия, ще пия.

— Не, няма да стане, Лий. Тази вечер няма да пиеш повече. Утре ще те заведе на лекар и ще потърсим помощ.

— Нямам нужда от помощ. Нуждая се от пистолет.

Адам постави чашата върху шкафа и светна лампата.

Тя закри очите си за няколко секунди и после го погледна. Клепачите ѝ бяха подути и червени. Косата ѝ бе рошава, мръсна и занемарена.

— Не съм за гледане, а? — каза тя, като заваляте думите.

— Не. Но ще потърсим помощ, Лий. Ще го направим утре.

— Донеси ме нещо за пиене, Адам. Моля те.

— Не.

— Тогава ме остави сама. За всичко си виновен само ти, разбра ли? А сега ме остави, моля те. Лягай си.

Адам грабна една възглавница от средата на леглото и я захвърли до вратата.

— Тази нощ ще спя тук — каза той и посочи към възглавницата.

— Ще заключи вратата и ти няма да излезеш от тази стая.

Тя го погледна сърдито, но нищо не каза. Той угаси лампата и стаята потъна в мрак. Заключи вратата и се просна на килима до вратата.

— А сега заспивай, Лий.

— Иди да си легнеш, Адам. Обещавам ти, че няма да напускам стаята.

— Не. Ти си пияна, а аз няма да мръдна оттук. Ако се опиташ да отвориш вратата, насила ще те накарам отново да си легнеш.

— Звучи някак романтично.

— Млъквай, Лий. И заспивай.

— Не мога да заспя.

— Опитай.

— Нека да си разказваме истории за семейство Кейхол, искаш ли, Адам? Знам за още няколко линча.

— Млъкни, Лий! — изкрещя Адам и тя изведнъж утихна.

Леглото изскърца, докато се наместваше. След петнайсет минути тя заспа. След половин час Адам вече се чувстваше много неудобно на твърдия под. Започна да се върти ту на една, ту на друга страна. Унасяше се за малко, после се взираше в тавана и мислеше за нея и за Пети областен съд. По едно време през нощта той седна с гръб, опрян на вратата, и се загледа в тъмнината към шкафа. Наистина ли книгата бе вътре? Изкушаваше се да се промъкне и да я вземе, после да отиде в банята и да я разгледа. Но не можеше рискува да я събуди. А и не искаше да вижда снимката.

Той намери половинлитрова бутилка с уиски, скрита зад кутия бисквити в килера, и я изля в умивалника. Навън бе тъмно. Имаше още час до изгрев слънце. Направи силно кафе и докато го пиеше, седнал на дивана, си повтаряше аргументите, които щеше да представи след няколко часа в Ню Орлиънс.

Прегледа още веднъж бележките си на терасата. В седем часа вече бе в кухнята и препичаше хляб. От Лий нямаше и следа. Не искаше да се карат, но се налагаше да поговорят. Имаше да ѝ каже някои неща, а тя трябваше да му се извини. Започна да трака с чинии и вилици по кухненския плот. Увеличи звука на телевизора за сутрешните новини.

От нейната част на апартамента не се чуваше никакъв звук. След като взе душ и се облече, той леко завъртя топката на вратата ѝ. Беше заключено. Тя се бе затворила в пещерата си, за да се предпази от болезнения разговор сутринта. Той написа бележка, обяснявайки ѝ, че ще бъде в Ню Орлиънс днес и довечера и че ще се видят утре. Добави, че съжалява за сегашното положение и че ще говорят за това по-късно. Помоли я да не пие.

Остави бележката върху плота, където тя не можеше да не я забележи, после напусна апартамента и пое към летището.

Полетът до Ню Орлиънс траеше петдесет и пет минути. Адам пиеше плодов сок и се опитваше да се намести удобно, за да облекчи схванатия си гръб. Беше спал по-малко от три часа на пода до вратата и се закле да не го прави никога повече. Тя му бе признала, че се е подлагала на терапия три пъти досега и ако сама не се откажеше от пиенето, той разбира се не можеше да направи нищо, за да ѝ помогне. Трябваше да остане в Мемфис, докато приключи това нещастно дело и ако леля му Не можеше да остане трезва, щеше да се премести на хотел.

Наложи си да не мисли за нея през следващите няколко часа. Трябваше да съсредоточи вниманието си върху юридически въпроси, а

не върху линчове, фотографии и ужасни истории от миналото; не трябваше да мисли и за любимата си леля и нейните проблеми.

Кацнаха в Ню Орлиънс и изведнъж главата му Се проясни. Той си припомни наум всички дела със смъртни присъди от Пети областен съд и Върховния съд на САЩ.

Колата под наем, която Дарлийн бе уредила, бе кадилак седан, а сметката щеше да плати фирмата „Кравиц и Бейн“. Имаше и шофьор, и докато Адам си почиваше на задната седалка, си призна вътрешно, че животът в голямата фирма си има своите преимущества. Адам никога не бе идвал в Ню Орлиънс и пътуването от летището не се отличаваше с нищо от който и да е друг град — натоварено движение и магистрали. Шофьорът зави по Пойдрас Стрийт и изведнъж се озоваха в центъра на града. Той обясни на клиента си, че Френският квартал се намира през няколко преки, недалеч от хотела на Адам. Колата спря на Кемп Стрийт и Адам слезе пред сградата на Пети областен апелативен съд. Беше внушителна постройка с гръцки колони и много стъпала към входа.

Намери канцеларията на съдебния секретар на първия етаж и попита за господина, с когото бе разговарял, мистър Феридей. Мистър Феридей бе искрен и учтив, точно както му се бе сторило по телефона. Той регистрира Адам и му обясни някои от съдебните правила. Попита го дали иска да разгледа набързо сградата. Наближаваше обед, не се виждаха много хора наоколо, така че бе най-подходящото време за такъв оглед. На път за съдебните зали минаха покрай различни канцеларии на съдии и служители.

— Пети областен съд има петнайсет съдии — обясни мистър Феридей, докато вървяха бавно по мраморния коридор. — Канцелариите им се намират тук, от двете страни. В момента има три вакантни места, но за назначенията трябва да се получи одобрение от Вашингтон.

Коридорите бяха тъмни и тихи, сякаш големите умове бяха потънали в работа зад широките дървени врати.

Мистър Феридей му показва първо внушителната заседателна съдебна зала с петнайсет стола, спретнато подредени в полукръг в предната част.

— Повечето от работата тук се възлага на комисии от трима съдии. Но понякога на заседание се събира целият състав — обясни

той тихо, сякаш залата му внушаваше страхопочитание. Съдийските места бяха издигнати доста над останалата част от стаята, така че докато произнасяха пледоариите си, адвокатите трябваше да гледат нагоре. Залата бе облицована в мрамор и тъмно дърво, на прозорците висяха тежки завеси, а от тавана — огромен полилей. Бе едновременно пищна и скромна, стара, но запазена и след като Адам я разгледа, бе обзет от страх. Рядко се събира целият съдебен състав, обясни мистър Феридей отново, сякаш обучаваше студент първокурсник. Големите решения за граждански права през шейсетте и седемдесетте години са били взети точно тук, каза той с немалка доза гордост. По стените висяха портретите на съдии, вече покойници.

Колкото красива и внушителна да бе залата, Адам се надяваше да не я види никога повече, най-малкото не и като адвокат, представляващ клиент. Продължиха по коридора до друга зала, по-малка от първата, но също толкова внушителна. Именно тук действа комисията от трима съдии, обясни мистър Феридей докато минаваха покрай местата за публиката, скамейката за подсъдимите и стигнат до подиума. Местата за съдиите също бяха издигнати, но не толкова високо, колкото в голямата зала.

— Всички устни аргументи обикновено се изслушват сутрин, от девет часа — каза мистър Феридей. — Вашият случай е малко различен, тъй като става дума за дело със смъртна присъда, която скоро ще бъде изпълнена. — Той посочи със свития си пръст местата отзад. — Ще трябва да седнете ей там няколко минути преди един часа и после ще открият заседанието. Вие ще минете покрай скамейката за подсъдимите и ще седнете на масата на защитата. Ще започнете пръв и ще имате дващесет минути.

Адам знаеше всичко това. Разбира се, беше чудесно, че му го казват отново.

Мистър Феридей посочи към някакъв уред на подиума, който приличаше на светофар.

— С това тук се отчита времето — каза той сериозно. — Много строго. Дващесет минути и толкова. Известни са Ужасни истории за многословни адвокати, които не се съобразяват с времето. Грозна гледка. Когато говорите, свети зелено. Жълтото светва, за да ви предупреди — две минути, пет минути, трийсет секунди и т.н. Когато

светне червеното, спирате по средата на изречението и седате Съвсем просто е. Някакви въпроси?

— Кои са съдиите?

— Макнийли, Робишо и Джуди. — Каза го, сякаш Адам познава лично и тримата. — Отсреща има чакалня, а библиотеката е на третия етаж. Просто бъдете там в един без десет. Други въпроси?

— Нямам, сър. Благодаря ви.

— Ще бъда в канцеларията си, ако имате нужда от мен. Желая ви късмет. — Ръкуваха се. Мистър Феридей излезе, а Адам остана на подиума.

В един без десет Адам влезе за втори път през масивната дъбова врата на съдебната зала. Вътре имаше и други адвокати, които се готвеха за битката. На първия ред зад подсъдимата скамейка се бяха скупчили главният прокурор Стийв Роксбър и рояк помощници. Те обсъждаха тактиката си. Млъкнаха, когато Адам влезе, а някои кимнаха и се опитаха да се усмихнат. Адам седна до пътеката и не им обърна внимание.

Лукас Ман седеше от тяхната страна на залата, но все пак няколко реда зад Роксбър и хората му. Той спокойно си четеше вестник и махна с ръка на Адам, когато очите им се срещнаха. Хубаво бе, че е тук. Дрехите му бяха колосани от глава до пети, дори безупречните му панталони в защитен цвят и ярката вратовръзка. Очевидно Ман не се стряскаше от Пети областен съд и неговата помпозност. Също толкова очевидно бе, че спазва дистанция спрямо Роксбър. Бе само адвокатът на затвора, който си гледаше работата. Ако съдът отложи изпълнението на присъдата и Сам не умре, Лукас Ман ще е доволен. Адам кимна й му се усмихна.

Роксбър и бандата му отново се скупчиха. Морис Хенри — доктор Смърт, бе във вихъра си, обяснявайки нещата на по-низшите умове.

Адам пое дълбоко въздух и се опита да се отпусне. Беше доста трудно. Стомахът му гореше, а краката му трепереха. Непрекъснато си повтаряше, че всичко ще продължи само двајсет минути. Тримата съдии не можеха да го убият, а само да го притеснят, но дори и това щеше да трае само двајсет минути. Можеше да издържи на всичко за

двайсет минути. Погледна бележките си и за да се успокои, се опита да мисли за Сам — не за расиста, убиеца и главореза, а за клиента Сам, за стареца, който спеше в Отделението на смъртта и който имаше право да умре спокойно и достойно. Сам щеше да получи дваайсет минути от ценното време на този съд и неговият адвокат трябваше да извлече максимална полза от това.

Отнякъде се чу звук от затварянето на тежка врата и Адам подскочи на мястото си. Появи се съдебният разпоредител и обяви, че заседанието на почитаемия съд е открито. Последваха го три фигури в развети черни тоги — Макнийли, Робишо и Джуди, с папки в ръце, напълно лишени от чувство за хумор и добронамереност. Седнаха в масивните кожени столове високо на облицованата с тъмен дъб платформа и погледнаха надолу към залата. Делото на Сам Кейхол срещу щата Мисисипи бе обявено и адвокатите бяха призовани да излязат напред. Адам нервно застана на мястото, определено за адвокати. Стийв Роксбър го последва. Помощниците на главния прокурор, Лукас Ман и малцината зрители останаха на скамейките. Адам щеше да узнае по-късно, че те са репортери.

Председател бе Джуди, почитаемата Т. Айлийн Джуди, млада жена от Тексас. Робишо бе от Луизиана и наближаваше шейсетте. Макнийли изглеждаше на сто и дваайсет и също бе от Тексас. Джуди направи кратко изявление по делото, после попита мистър Адам Хол от Чикаго дали е готов да започне. Той се изправи нервно с омекнали колене и свит стомах. С висок и нервен глас каза да, готов е да започне. Отправи се към подиума в средата на стаята и погледна нагоре, стори му се доста нагоре, към комисията.

Зад него светна зелена светлина и той правилно предположи, че това е знак да започне. В залата бе тихо. Съдиите го гледаха строго. Той се покашля, погледна потретите на почитаемите покойници на стената и се хвърли в злостна атака срещу газовата камера като средство за екзекуция.

Избягваше да гледа тримата в очите и за около пет минути успя да повтори това, което вече бе написал в своето изложение. Времето за обяд бе минало, лятото бе в Разгара си. Затова на съдиите им бяха необходими няколко минути, за да се съвземат от задуха.

— Мистър Хол, мисля, че вие просто повтаряте писменото си изявление — каза Джуди раздражено. — Ние можем да четем, мистър

Хол.

Адам не се ядоса, а си помисли, че двайсетте минути са си негови и че ако иска да си бърка в носа или изрецитира азбуката, има право да го върши в продължение на двайсет минути. Въпреки че нямаше опит, вече бе чувал тази забележка от съдия в апелативния съд. Още докато учеше право, и бе присъствал на оспорване на присъда. Съвсем стандартна реакция.

— Да, ваша светлост — каза Адам, като внимателно избягваше всякакви обръщения в женски род. После премина към ефекта на отровния газ върху опитни плъхове. Това проучване не бе включено в изявлението му. Опитите бяха проведени преди една година от химици в Швеция, за да се докаже, че и при човека смъртта не настъпва мигновено след вдишването на отровата. Финансирани бяха от европейска организация, бореща се за премахване на смъртното наказание в Америка. Плъховете изпаднали в конвулсии. Дробовете и сърцата им спирани за миг и отново започвали да функционират на тласъци в продължение на няколко минути. От отровния газ кръвоносните съдове дори в мозъка се пръскали. Мускулите им треперели неконтролируемо. От устите им течала слюнка. Пищели неистово. Заключение бе, че плъховете не умират бързо, а всъщност страдат ужасно. Опитите били проведени с научна последователност. На животинчетата били давани съответни за размерите им дози газ. Средно умирали след около десет минути. Адам се увлече в подробности и докато се горещеше, нервите му се поуспокоиха. Съдиите не само го слушаха, но изглежда се забавляваха от описваните страдания на умиращите плъхове.

Адам бе намерил тези данни в неотдавнашно дело в Северна Каролина. Бяха написани със ситен шрифт и не бяха широко разгласени.

— Добре, нека изясним нещата — прекъсна го Робишо с писклив глас. — Вие не искате клиента ви да умре в газовата камера, защото е жестоко, но нямате нищо против да бъде екзекутиран със смъртоносна инжекция, така ли?

— Не, ваша светлост. Не искам да кажа това. Не искам клиента ми да бъде екзекутиран по какъвто и да е начин.

— Но най-малко отвратителна е смъртоносната инжекция, така ли?

— Всички средства за умъртвяване са отвратителни, смъртоносната инжекция не изглежда толкова жестока Няма никакво съмнение, че газовата камера е ужасен начин за умъртвяване.

— По-лош дори от бомбения взрив? От динамита!

В залата настъпи тежко мълчание. Бе поставил ударението върху „динамит“ и Адам се помъчи да измисли нещо подходящо за отговор. Макнийли стрелна злобен поглед към колегата си в другия край.

Бе евтин трик и Адам се ядоса. Овладея се и каза решително:

— Обсъждаме методите на екзекутиране, а не престъпленията, за които се отсъжда смъртно наказание.

— Защо не искате да говорим за престъплението?

— Защото престъплението не е на дневен ред. Защото разполагам само с двайсет минути, а клиентът ми — с дванайсет дни.

— Може би вашият клиент не е трябвало да поставя бомби?

— Разбира се. Но той е бил осъден за престъплението си и сега го очаква смърт в газовата камера. Твърдя, че камерата е жестоко средство за умъртвяване.

— Ами електрическият стол?

— И за него важи същият аргумент. Известни са няколко отвратителни случаи на ужасни страдания върху електрическият стол.

— Ами разстрела?

— И това ми се струва жестоко.

— А бесилката?

— Не знам много за нея, но също ми звучи страшно безмилостно.

— Но ви харесва идеята за смъртоносна инжекция?

— Не съм казал такова нещо. Но май вече казах, че тя не е толкова жестока, колкото останалите средства.

Съдия Макнийли го прекъсна.

— Мистър Хол, защо щатът Мисисипи замени газовата камера със смъртоносна инжекция?

Този въпрос бе пространно засегнат и в делото и в изявлението. Адам веднага почувства, че Макнийли е добронамерен.

— Синтезирах цялата история на законодателството в изявлението си, ваша светлост. Това е било направено главно, за да се улеснят екзекуциите. Законодателната власт призна, че инжекцията е

по-лек начин за умъртвяване, а за да избегне подобни конституционни затруднения, промени метода.

— Значи Щатът официално е признал, че съществува по-добър начин за екзекутиране на хора?

— Да, сър. Но законът влиза в сила през осемдесет и четвърта и се прилага за затворници, осъдени след това. За Сам Кейхол това не важи.

— Това ми е ясно. Искате от нас да отменим газовата камера като средство за умъртвяване. Какво ще стане ако го направим? Какво ще стане с вашия клиент и с онези като него, които са осъдени преди осемдесет и четвърта? Във въздуха ли увисват? В закона няма параграф, според който могат да бъдат екзекутирани чрез смъртоносна инжекция.

Адам очакваше този неизбежен въпрос. Сам вече го бе задал.

— Не мога да отговоря на този въпрос, ваша светлост. Мога само да кажа, че имам голямо доверие в законодателната власт на Мисисипи и в готовността ѝ да одобри нов закон, който да реши казуса на моя клиент и на останалите в неговото положение.

Тук се намеси съдия Джуди.

— Да приемем, че това стане, мистър Хол, за какво ще пледирате, когато се явите тук след три години?

Слава богу, светна жълтата светлина и Адам разполагаше само с още една минута.

— Ще измисля нещо — каза той с усмивка. — Само ми дайте време.

— Вече съществува подобен казус, мистър Хол — каза Робишо. — Всъщност вие сте го споменали в изявлението си. Делото в Тексас.

— Да, ваша светлост. Моля съда да преразгледа решението си по този въпрос. Буквално всеки щат, в който са съществували газовата камера и електрическият стол, са ги заменили със смъртоносната инжекция. Причината е очевидна.

Разполагаше с още няколко секунди, но реши, че е добре да спре дотук. Не искаше да му зададат още някой въпрос.

— Благодаря ви — каза той и уверено се запъти към мястото си. Свърши се. За новак се бе представил много добре. Следващият път щеше да му бъде по-лесно.

Роксбър бе сух, методичен и много добре подготвен. Той се опита да пробута няколко безсолни забележки за лъховете и престъпленията, които те вършат. Макнийли го атакува с въпроси защо различните щати масово са възприели смъртоносната инжекция. Роксбър не отстъпи и изрецитира много дела, за които различните федерални областни съдилища са определяли смърт в газовата камера, електрическият стол и разстрел. Съществуващият закон бе на негова страна и той го използва максимално. Двайсетте минути бързо отлетяха и той се върна на мястото си също толкова бързо, колкото и Адам.

Съдия Джуди говори накратко за неотложността на въпроса и обеща решението да излезе след няколко дни. Всички станаха едновременно и тримата съдии напуснаха залата. Съдът се оттегли до понеделник сутринта.

Адам се ръкува с Роксбър и се запъти към вратата, но го спря един журналист. Беше от един вестник в Джаксън и искаше да му зададе само няколко въпроса. Адам бе учтив, но отказа да коментира. Направи същото и с още двама репортери. Роксбър, както обикновено, имаше какво да им каже и докато Адам се отдалечаваше, онези заобиколиха главния прокурор и бутнаха касетофоните си в лицето му.

Адам искаше да излезе навън. Потопи се в тропическата жегата и бързо скри очите си зад слънчевите очила.

— Обядвахте ли? — попита един глас наблизо зад него. Беше Лукас Ман с големи слънчеви очила. Ръкуваха се между колоните.

— Не мога нищо да преглътна — призна Адам.

— Справихте се много добре. Голямо напрежение, нали?

— Да. Вие защо сте тук?

— Част от работата ми е. Директорът ме помоли да дойда и да присъствам на заседанието. Ще изчакаме, докато излезе решението, и тогава ще започнем подготовката. Хайде да идем да хапнем.

Шофьорът на Адам приближи колата до бордюра и те се качиха.

— Познавате ли града? — попита Ман.

— Не. За първи път идвам тук.

— Кафене „Бон Тон“ — каза Ман на шофьора. — Едно чудесно старо заведение зад ъгъла. Хубава кола имате.

— Привилегията да работиш в богатата фирма.

Започнаха обяда с нещо ново — сурови стриди в половин черупка. Адам бе чувал за тях, но не се бе изкушил да опита. Ман изкусно демонстрира как трябва да се смесят хрян, лимонов сок, лют мексикански сос и сос коктейл и после пусна първата стрида в сместа. След това внимателно я постави върху солена бисквита и изяде на една хапка. Първата стрида на Адам се плъзна от бисквитата и падна на масата, но втората попадна в гърлото му.

— Не я дъвчете — посъветва го Ман. — Просто я оставете да се плъзне надолу. — Следващите десет се плъзнаха, но не достатъчно бързо. Адам бе доволен, когато изпразни дузината черупки в чинията си. Пиеха бира Дикси и чакаха да им донесат скариди с майонеза.

— Видях молбата, в която твърдите, че защитата е била неефективна — каза Ман и захапа една бисквита.

— Сигурен съм, че от сега нататък ще подаваме всякакви жалби.

— Върховният съд не си губи много времето с тази молба.

— Не, наистина. Изглежда, че Сам Кейхол им е омръзнал. Утре ще я подам в окръжния съд, но не очаквам от Слатъри да отсъди отлагане.

— Аз също.

— Какви са шансовете ми в оставащите дванайсет дни?

— Все по-нищожни с всеки изминал ден, но нещата до голяма степен са непредвидими. Може би все още са петдесет на петдесет. Преди няколко години Стокхолм Търнър бе на косъм от екзекуцията. Оставаха само две седмици и изглеждаше съвсем сигурно. След още една седмица просто нямаше вече за какво да се подават молби. Адвокатът му бе доста свестен, но обжалванията се бяха изчерпили. Поднесоха му последното ядене и...

— И съпружеско посещение на две проститутки.

— Откъде знаете?

— Сам ми разказа всичко.

— Вярно е. Получи отлагане в последната минута и сега от камерата го делят много години. Човек никога не знае.

— А какво е вътрешното ви чувство?

Ман отпи голяма глътка бира и се облегна назад. Донесоха две чинии със скариди в майонеза.

— Нямам вътрешно чувство, когато става въпрос за екзекуции. Всичко може да се случи. Просто продължавайте да подавате молби и

да обжалвате. Получава се нещо като маратон. Не може да се откажете. Адвокатът на Джъмбо Парис припадна дванайсет часа преди екзекуцията и се намираше в болницата, когато клиентът му умря.

Адам сдъвка една варена скарида и я преглътна с бира.

— Губернаторът иска да говори с мен. Какво да правя?

— Какво е желанието на клиента ви?

— А вие как мислите? Той мрази губернатора. Забрани ми да говоря с него.

— Трябва да поискате помилване. Такава е практиката.

— Познавате ли добре Макалистър?

— Не много. Той е политически звяр с големи амбиции и не бих му вярвал нито за миг. Обаче има властта да помилва. Може да отмени смъртната присъда. Може да наложи доживотна присъда или да го освободи. Статутът на губернатор му осигурява неограничена власт. Вероятно той ще бъде последната ви надежда.

— Бог да ни е на помощ.

— Как е сосът? — попита Ман с пълна уста.

— Много е вкусен.

Известно време ядоса мълчаливо. Адам бе благодарен за компанията и разговора, но реши да внимава с приказките. За разлика от своя клиент, той харесваше Лукас Ман. Сам би казал, че Ман работи за щата, а щатът работеше за неговата екзекуция.

С късен следобеден полет Адам щеше да бъде обратно в Мемфис в шест и трийсет, много преди да се мръкне. Можеше да убие около час в кабинета си, преди да отиде у Лий. Но не му се искаше. Имаше хубава стая в модерен хотел до реката, платена безропотно от „Кравиц и Бейн“. Всички разходи бяха за сметка на фирмата. А той не бе виждал Френския квартал.

И така, той спа три часа след трите бири на обяд и неспокойната нощ. Събуди се в шест часа. Бе легнал направо на леглото, както си беше с обувките. Половин Час гледа вентилатора на тавана, без да помръдне. Беше спал дълбоко.

Лий не вдигна телефона. Той остави съобщение, като се надяваше, че тя е спряла да пие. Ако ли не, то дано се е заключила в стаята си, където не може да навреди никому. Той си изми зъбите и се

среса, после слезе с асансьора в просторното фоайе, където свиреше джазов оркестър. В този час в бара на ъгъла се предлагаха стриди за по пет цента.

Той тръгна в жегата по Канал Стрийт и стигна до Роял, зави надясно и скоро се изгуби в тълпата от туристи. Във Френския квартал настъпваше оживлението на петъчната вечер. Той зяпаше по клубовете за стриптийз и се опитваше отчаяно да надзърне вътре. Застина пред една отворена врата, която разкриваше редица от мъже стриптийзъори на сцената. Мъжете изглеждаха като красиви жени. Адам си взе сандвич от китайски павилион. Заобиколи един пияница, който повръщаше на улицата. Поседя около час на малка маса в един джаз клуб, послуша приятна музика и пи бира за четири долара. Когато се стъмни отиде до Джаксън Скуеър и погледа как художниците прибират стативите си. Уличните музиканти и танцьори бяха в стихията си пред една стара катедрала и той изръкопляска на изпълнението на чудесен струнен квартет. Бяха студенти. Навсякъде се виждаха хора, които пиеха, ядяха, танцуваха и се наслаждаваха на празничното настроение във Френския квартал.

Той си купи ванилов сладолед и се отправи към Канал Стрийт. Още една вечер, прекарана тук при съвсем други обстоятелства, и той може би щеше да се изкуши да отиде да гледа стриптийз, щеше да седна някъде отзад разбира се, където никой не може да го види или щеше да отиде в някой лъскав бар и да потърси самотна красавица.

Но не и тази вечер. Пияниците му напомниха за Лий и той съжали, че не се върна при нея в Мемфис. Музиката и смехът го подсетиха за Сам, който в този момент седеше във влажната горещина на килията, вперил поглед в решетките, броейки дните, с надежда и може би молитви адвокатът му да направи някакво чудо. Сам никога нямаше да види Ню Орлиънс, нямаше да яде стриди или червен боб и ориз, нямаше да пие студена бира и хубаво кафе. Никога нямаше да слуша джаз и да наблюдава художниците как рисуват. Никога нямаше да пътува със самолет и да отседне в хубав хотел. Никога нямаше да иде за риба, да кара кола и да прави хилядите неща, на които свободните хора дори не обръщат внимание.

Дори да прескочи датата осми август, Сам просто щеше да удължи процеса на бавно умиране.

Адам излезе от Френския квартал и забърза към хотела. Имаше нужда от почивка. Маратонът щеше да започне всеки момент.

Надзирателят на име Тайни сложи белезниците на го изведе от сектор А. Сам носеше найлонова пълна с писма от съмишленици. През повечето което бе прекарал в Отделението, всеки месец бе получавал връзка писма от доброжелатели — клановци и техни симпатизанти, расисти, антисемити и всякакви други фанатици. В продължение на две години им отговаряше после му омръзна. Каква полза имаше? За някои герой, но колкото повече пишеше на почитателите си толкова по-смахнати ставаха. Сред тях имаше доста откачени. Беше му минавала мисълта, че в Отделението може би се намира в по-голяма безопасност, отколкото свободния свят.

Федералният съд бе постановил, че получаването на поща е право, а не привилегия. Затова писмата не можеха да се отнемат. Но можеха да се следят. Всяко се отваряше от инспектор, освен ако не беше видно, че е от адвокат. Но ако върху пощата на затворника не бе наложена цензура, писмата му не се отваряха. Те се доставяха и се раздаваха в Отделението без закъснение. Колетите също се отваряха в проверяваха.

Мисълта за смъртта на Сам плашеше много фанатици и писмата до него нарастваше лавинообразно, след като Пети областен съд отмени отлагането на присъдата. Предлагаха му силната си подкрепа и молитвите си. Някои му предлагаха и пари. Писмата бяха дълги особено когато в тях се обвиняваха евреите, черните, либералите и другите конспиратори. Някои се оплакваха от данъците, контрола върху притежаването на оръжие и националния дълг. Други му пишяха цели проповеди.

Сам се бе уморил да чете писмата. Получаваше по пет-шест на ден. Постави ги на гишето, когато му свалиха белезниците, и помоли охраната да отключи една вратичка в преградата. Надзирателят пхна през нея найлоновата торбичка и Адам я взе от другата страна. Надзирателят си отиде и заключи след себе си.

— Какво е това? — попита Адам, държейки торбичката.

— Писма от почитатели — отвърна Сам и като зае обичайното си място, запали цигара.

— Какво да правя с тях?

— Прочети ги. Изгори ги. Не ме интересува. Тази сутрин си почиствах килията. Пречат ми писмата. Разбрах, че си бил в Ню Орлиънс вчера. Разказвай.

Адам постави писмата върху един стол и седна срещу Сам. Вън температурата бе трийсет и осем градуса, а вътре не бе по-хладно. Беше събота и Адам бе с джинси, мокасини и тънко памучно поло.

— Позвъниха ми от Областния съд в четвъртък и казаха, че искат да ме изслушат в петък. Отидох, омаях ги с блестящата си пледоария и долетях обратно в Мемфис тази сутрин.

— Кога ще излезе решението?

— Скоро.

— Комисия от трима съдии ли беше?

— Да.

— Кой?

— Джуди, Робишо и Макнийли.

Сам се замисли за миг.

— Макнийли е печен и ще ни помогне. Джуди е консервативна кучка, ох, извинявай, исках да кажа консервативна американка, назначена от републиканците. Съмнявам се, че ще е на наша страна. Робишо не го познавам. Откъде е?

— От Южна Луизиана.

— А, значи американец, кейджун де.

— Май че да. Той е непреклонен. Няма да ни помогне.

— Значи ще изгубим с два на един. Доколкото си спомням, каза, че си ги омаял с пледоарията си.

— Все още не сме загубили. — Адам бе изненадан от фамилиарността, с която Сам говореше за отделните съдии. Какво пък, нали той изучаваше съдебната система от девет години.

— Къде е искът срещу неефективната защита? — попита Сам.

— Все още е в Окръжния съд тук. Подадена е няколко дни след първата.

— Хайде да подадем още нещо, става ли?

— Работя по това.

— Работи по-бързо. Остават ми единайсет дни. На стената имам календар и го гледам най-малко по три часа дневно. Щом се събудя сутрин, зачерквам с главно Х изминалия ден. Заградил съм с кръгче осми август. Хиксовете се доближават до кръгчето. Направи нещо.

— Нали работя. Всъщност разработвам нова теория за атака.

— Браво, момче.

— Смятам, че можем да те изкараме невменяем.

— Мислил съм за това.

— Стар си. Изкуфял си. Твърде спокойно приемаш екзекуцията. Нещо не е наред. Неспособен си да разбереш причината за съществуването си.

— Чел съм за подобни случаи.

— Гудман познава един експерт, който ще каже всичко срещу заплащане. Смятаме да го доведем тук, за да те прегледа.

— Чудесно. Ще си скубя косата и ще гоня пеперуди из стаята.

— Мисля, че можем да опитаме с иск за невменяемост.

— Съгласен съм. Направи го. Нека да подадем всякакви искове.

— Ще го направя в понеделник.

Известно време Сам пуши и размишлява мълчаливо. И двамата се потяха, а Адам се нуждаеше от свеж въздух. Копнееше да се качи в колата си, да затвори прозорците и да включи на последна степен климатичната инсталация.

— Кога ще се върнеш? — попита Сам.

— В понеделник. Слушай, Сам, това не е приятна тема, но не можем да я избегнем. Все някога ще умреш. Може да е на осми август, а може да бъде и след пет години. Както пушиш, няма да изкараш много.

— Пушенето не е най-големият проблем за здравето ми.

— Знам. Но твоето семейство, Лий и аз, трябва да уредим някои неща, свързани с погребението. Не можем да го направим за двайсет и четири часа.

Сам впери поглед в редиците от малки триъгълници в преградата. Адам драскаше нещо в бележника си. Климатичната инсталация съскаше и плюеше, без да върши много работа.

— Баба ти беше много добра жена, Адам. Съжалявам, че не я познаваш. Тя заслужаваше по-добър живот от този с мен.

— Лий ме заведе на гроба ѝ.

— Причиних й много страдания, а тя ги понесе твърдо. Погребете ме до нея, може би ще мога да й кажа, че съжалявам.

— Ще се погрижа за това.

— Направи го. Как ще платиш за гроба?

— Мога да се оправя с това, Сам.

— Аз нямам никакви пари, Адам. Загубих ги отдавна по известни причини. Изгубих земята и къщата, така че нямам никакъв имот.

— Направил ли си завещание?

— Да. Сам го написах.

— Ще го прегледаме следващата седмица.

— Обещаваш ли, че ще дойдеш в понеделник?

— Да, Сам. Обещавам. Какво да ти донеса?

Сам се поколеба за секунда и изглеждаше почти смутен.

— Знаеш ли какво ми се иска наистина? — попита той с детинска усмивка.

— Какво? Всичко, което поискаш, Сам.

— Като дете най-обичах сладолед ескимо.

— Сладолед ескимо ли?

— Да, на клечка. Ванилов сладолед, покрит с шоколад. Не съм ял такъв сладолед, откакто съм тук. Но мисля, че все още го произвеждат.

— Сладолед ескимо? — повтори Адам.

— Да, още помня вкуса му. Най-хубавият сладолед на света. Представяш ли си как ще ми хареса сега в тая пещ?

— Добре, Сам, ще ядеш сладолед.

— Донеси повечко.

— Ще донеса една дузина. Ще ги ядем тук, докато се потим.

Второто посещение при Сам в събота бе неочаквано. Мъжът спря при караулката до входа и показва шофьорска книжка от Северна Каролина със снимка. Обясни на надзирателката, че е брат на Сам Кейхол и че са му казали за възможността да го посети в Отделението когато пожелае преди екзекуцията. Вчера разговарял с мис Холанд, който го уверил, че за Сам Кейхол има правила за посещения. Можел да дойде по яко време през седмицата между осем сутринта и пет следобед. Жената вътре позвъни по телефона.

Минаха пет минути. Надзирателката проведе още два разговора, после записа номера на колата в бележника и Тя обясни на посетителя да паркира колата няколко метра по надолу, да я заключи и да почака отвън. Той се подчини и след няколко минути се появи бял затворнически микробус. Зад кормилото седеше въоръжен неуниформен мъж от охраната, който направи знак на посетителя да се качи.

Микробусът мина през двойната врата на затвора, където ги очакваха други двама надзиратели. Претърсиха мъжа на стълбите. Той не носеше нищо.

— Къде искате да се видите със Сам? — попита единият от охраната.

— Не разбирам — учуди се посетителят.

— Ами обикновено всички влизат тук, в стаята за посетители, но сега Сам може да приема гости в стаята вътре. Малка канцелария, която използваме, като наближи екзекуцията.

Посетителят бе изненадан.

— В коя стая има преграда, дето отделя затворниците? — попита той нервно.

— Ами обичайната стая за гости.

— Тогава да идем там.

Двамата надзиратели се спогледаха. Странно бе член от семейството на затворник да има такова изискване. Но пък нищо, свързано със Сам, не бе неочаквано.

Поведоха го към ъгъла и влязоха в празната стая за посетители. Той седна някъде по средата на преградата.

— Сега ще доведем Сам — каза единият надзирател. — След около пет минути.

Сам пишеше писмо на машината, когато двамата надзиратели спряха пред килията му.

— Хайде, Сам. Имаш посетител.

Той спря да пише и ги погледна. Вентилаторът му бръмчеше силно, а по телевизията предаваха бейзболен мач.

— Кой е? — попита той рязко.

— Брат ти.

Сам постави внимателно машината върху полицата За книги и нахлузи гащеризона.

— Кой брат?

— Не сме го питали, Сам. Каза само, че ти е брат. Хайде, тръгвай.

Сложиха му белезниците и той ги последва по коридора. Сам имаше трима братя, но най-големият бе умрял от сърдечен удар още като млад, преди Сам да попадне в затвора. Дони, най-малкият, сега на шейсет и една, живееше близо до Дъръм, Северна Каролина. Албърт, на шейсет и седем, бе зле със здравето и живееше някъде в горите на окръг Форд. Дони му пращеше цигари всеки месец заедно с няколко долара и рядко по някоя бележка. Албърт не му бе писал от седем години. Една негова леля, стара мома, му пишеше, докато почина през осемдесет и пета. Останалите от фамилия Кейхол го бяха забравили.

Сигурно е Дони, помисли си той. Дони бе единственият, който би си направил труда да го посети. Не го бе виждал от две години и сега ускори крачка, когато наближиха вратата на стаята за посетители. Каква приятна изненада.

Сам влезе и погледна към мъжа, който седеше от другата страна на преградата. Лицето му беше непознато. Озърна се и се убеди, че няма друг. Непознатият бе вперил в Сам студен и безизразен поглед. Надзирателите наблюдаваха внимателно, докато му сваляха белезниците, затова Сам се усмихна и кимна към мъжа. После изчака, докато излязат и затворят вратата, седна срещу своя гост, запали цигара, но не каза нищо.

Имаше нещо познато в лицето му, но въпреки това не можеше да се сети кой е. Наблюдаваха се през отвора на преградата.

— Познавам ли те? — попита най-сетне Сам.

— Да — отвърна мъжът.

— Откъде?

— От миналото, Сам. От Гринвил, Джаксън и Висксбърг. От синагогата, от канцеларията за недвижими имоти, от дома на Пиндър и от кантората на Марвин Крамер.

— Уедж?

Мъжът кимна бавно, а Сам затвори очи и издиха тютюневия дим към тавана. Изпусна цигарата си и се сниши в стола.

— Господи, надявах се, че си умрял.

— Това не е хубаво.

Сам го погледна като обезумял.

— Кучи сине — каза той през стиснати зъби. — Мръсно копеле, от двайсет и три години се моля и мечтая за твоята смърт. Самият аз мислено съм те убивал милион пъти, с голи ръце, с тояги, с ножове и с всякакво друго оръжие. Гледах как кръвта ти изтича, чувах виковете ти за милост.

— Съжалявам. Ето ме тук, Сам.

— Мразя те колкото не можеш да си представиш! Ако имах сега оръжие, тутакси щях да те гръмна. Щях да натъпча главата ти с олово и да се смея до сълзи. Боже, как те мразя!

— Така ли се отнасяш с всичките си посетители, Сам?

— Какво искаш, Уедж?

— Могат ли да ни чуят?

— Пет пари не дават какво си говорим.

— Но може би има подслушвателна уредба.

— Върви си тогава, глупако.

— След малко. Но първо исках да ти кажа, че съм тук, следя всичко отблизо и съм доволен, че името ми не се споменава. Искрено се надявам, че това ще продължи. Досега винаги съм успявал да накарам другите да мълчат.

— Много си деликатен.

— Понеси го мъжки, Сам. Умри с достойнство. Ти беше с мен. Беше ми съучастник и според закона си толкова виновен, колкото и аз. Е, аз съм на свобода, но пък в живота няма справедливост. Просто продължавай така и отнеси малката си тайна в гроба, така че никой да не пострада, разбра ли?

— Къде беше през всичкото време?

— Навсякъде. Истинското ми име не е Уедж, Сам, затова не си въобразявай нищо. Никога не съм се казвал Уедж. Дори Доугън не знаеше истинското ми име. Мобилизирах ме през шейсет и шеста, но не отидох във Виетнам. Заминах за Канада и се върнах нелегално. Аз не съществувам, Сам.

— Би трябвало да седиш от моята страна.

— Не, грешиш. Не би трябвало, а и ти също. Като пълен идиот ти се върна в Гринвил. Във ФБР не разполагаха с никакви следи. Никога нямаше да ни хванат. Аз бях достатъчно умен, Доугън също. Ти обаче се оказа слабото място. Това щеше да бъде последният бомбен атентат, последни жертви, и край. Време беше да изчезна. Напусках

страната и никога нямаше да се върна на това злощастно място. Ти трябваше да си идещ вкъщи при билетата и кравите си. Кой знае какво би направил Доугън. Но причината, поради която сега седиш тук Сам, е, че си кръгъл тъпак.

— Но и ти си тъпак, че дойде днес тук.

— Не съвсем. Никой няма да ти повярва, ако пропееш. Ей богу, те и без това те смятат за луд. Но, тъй или иначе, предпочитам нещата да си останат такива каквито са. Не ми трябва излишен шум. Просто се примири, Сам, и недей да шукваш.

Сам внимателно запали нова цигара и изтръска пепелта на пода.

— Изчезвай оттук, Уедж. И не се връщай повече.

— Естествено. Не ми е приятно да ти го кажа, Сам, но се надявам да те вкарат в камерата.

Сам стана и отиде до вратата. Надзирателят отвори и го отведе.

Седнаха на последния ред в киното и задъвчиха пуканки като двама тийнейджъри. Киното бе идея на Адам. Тя остана три дни в стаята си, с вируса, но до събота сутрин запоят свърши. Той бе избрал ресторанта за обяд, с аламинут и без алкохол в менюто. Тя се натъпка с палачинки, полети с орехов крем и сметана.

Филмът бе уестърн, в който индианците бяха добрите, а каубоите — лошите. Всички белолики бяха лоши и накрая намериха смъртта си. Лий изпи две големи кока-коли. Косата ѝ беше чиста и опъната зад ушите. Очите ѝ отново бяха хубави, с прояснен поглед. Лицето ѝ бе гримирано, а белезите от изминалата седмица — прикрити. Изглеждаше чудесно, както винаги с джинси и памучна риза. И беше трезва.

Почти нищо не споменаха за миналия четвъртък, когато Адам бе спал до вратата. Решиха да го обсъдят по-късно, в някой момент в бъдещето, когато тя ще може спокойно да говори за това. Той нямаше нищо против. Тя ходеше по въже, люлееше се на ръба на тъмната бездна на алкохолизма. Адам щеше да я предпази от терзанията и отчаянието. Щеше да направи живота ѝ приятен и радостен. Никакви разговори за Сам и извършените от него убийства. Никакви разговори за Еди и за историята на семейство Кейхол.

Тя беше негова леля и той много я обичаше. Тя бе крехка, болна и се нуждаеше от неговата подкрепа.

В неделя призори Филип Найфе се събуди с остри болки гърдите и бе откаран в болницата в Кливланд. Живееше в модерна къща, недалеч от Парчман, с жена си, която бе на четирийсет и една години. Пътуваха с линейката двайсетина минути и когато го вкараха на носилка в отделението за спешни случаи, вече му беше поразминало.

Жена му чакаше неспокойно в коридора, докато сестрите се суетяха наоколо. Тя бе чакала там и друг път, преди три години, когато той получи първия сърдечен удар.

Млад лекар с мрачно изражение и обясни, че ударът е бил лек, че състоянието му се е стабилизирало и сега си почива под въздействието на лекарствата. Ще го следят внимателно през следващите двайсет и четири часа и ако всичко върви добре, ще си бъде вкъщи след по-малко от седмица.

Абсолютно му забраниха всякакъв контакт с Парчман и с екзекуцията на Сам Кейхол. И никакви телефонни разговори.

Сънят идваше все по-трудно. Обикновено Адам четеше около час в леглото. Още докато учеше, бе установил, че юридическите публикации са чудесно приспивателно. Сега обаче, колкото повече четеше, толкова повече го обземаше тревога. Съзнанието му бе обременено със събитията от последните две седмици, със срещите, които бе имал, с нещата, които бе научил, и с местата, които бе посетил. А това, което предстоеше, не му даваше мира.

В събота през нощта спа неспокойно, будеше се често и дълго не можеше отново да заспи. Последния път, когато се събуди, слънцето вече бе изгряло. Наближаваше осем часът. Вечерта Лий бе обещала кулинарни подвизи. Някога правела много добре наденица с яйца, каза му тя, а с пържените филийки можел да се Справи всеки. Но след като си obu джинсите и навлече някаква фланелка, Адам не усети никаква миризма от кухнята.

Беше тихо. Той я повика и погледна кафеарката — беше наполовина пълна. Вратата на спалнята ѝ бе отворена, а лампата — угасена. Той бързо провери във всички стаи. Нямаше я и на терасата. Примал я му. Изтича на паркинга, но от колата ѝ нямаше и следа. Мина бос по нагорещения асфалт и попита портиера кога е излязла. Той провери в бележника си и каза, че е било преди близо два часа. Изглеждаше добре, добави той.

Намери го на канапето в кабинета. Дебелото неделно издание на „Мемфис Прес“, пълно с новини и реклами. Най-отгоре се виждаше снимка на Лий, направена на благотворителен бал преди една година. Бе обща снимка на мистър и мисис Фелпс Бут, застанали пред обектива на камерата. Лий бе ослепителна, в черна рокля с голи рамене, а Фелпс бе във фрак. Имаха вид на чудесна щастлива двойка.

Историята бе последното откритие на Тод Маркс, свързано с Кейхол. Всеки материал ставаше все по-жълт. Започваше почти добронамерено със седмично обобщение на събитията около екзекуцията. Отново бяха споменати Макалистър, Роксбър, Лукас Ман и Найфе, които решително отказваха всякакви коментари. После тонът бързо ставаше злонамерен, когато описваше Лий Кейхол Бут; известна светска дама в Мемфис, съпруга на прочутия banker Фелпс Бут от старо богато семейство, общественичка, леля на Адам Хол и представите си, дъщеря на небезизвестния Сам Кейхол!

Материалът бе написан така, сякаш обвиняваше Лий в някакво ужасно престъпление. Цитираха се уж приятели — разбира се, неназовани, — които били шокирани, щом узнали истинската ѝ самоличност. Споменаваха се семейство Бут и парите им и се изразяваше учудване как един аристократ като Фелпс е могъл да се ожени за жена от семейство Кейхол. Споменаваха се и синът им Уолт и отново се цитираха анонимни източници, които красноречиво намекваха за отказа му да се върне в Мемфис. Уолт не се бе оженил, добавяше Маркс, и живееше в Амстердам.

А после, което беше най-лошо, се цитираше друг неназован източник с историята за неотдавнашна благотворителна вечеря, на която присъствали Лий и Фелпс Бут и седели на една маса с Рут Крамер. Източникът също присъствал на вечерята и ясно помнел разположението на местата около масата. Бил близък приятел на Рут и познат на Лий. Просто се смаял, като разбрал, че Лий има такъв баща.

Поместена бе и малка снимка на Рут Крамер. На петдесет години тя все още си оставаше привлекателна жена.

След сензационното разкритие за Лий материалът продължаваше с резюме на пледоарията на Адам в Ню Орлиънс и последните ходове на защитата на Кейхол.

Доста евтино писание като цяло. Адам захвърли вестника на пода и отпи от кафето. Събудила се е в топлата неделна утрин, чиста и трезва за първи път от много дни, а и вероятно в много по-добре настроение. Седнала е на канапето с чаша кафе и с вестника в ръка. След миг е получила шамар в лицето и удар в стомаха и отново е хукнала навън. Къде ли ходеше в такива моменти? Къде ли бе нейното убежище? Разбира се, едва ли при Фелпс. Може би имаше приятел, който я приютява и успокоява, но и това бе съмнително. Дано не кара безцелно из улиците с бутилка до себе си.

Тази сутрин облаците се сгъстяваха около семейство Бут. Ужасната им малка тайна бе разкрита на първа страница на вестника. Как щяха да се справят о това унижение? Представете си, член на семейство Бут се жени и има наследник от някаква бяла отрепка — факт, който сега всички узнават. Семейството може никога да не се съвземе от удара. Мадам Бут сигурно е отчаяна и вероятно вече е на легло.

Така им се пада, помисли си Адам. Взе душ и се преоблече, после свали гюрука на сааба. Не очакваше да срещне кафявия ягуар на Лий из пустите улици на Мемфис, но въпреки това пообиколи из града. Започна с Фронт Стрийт близо до реката. Дрезгавият глас на Брус Спрингстийн бе единственият му спътник. Адам безцелно се отправи на изток, покрай болниците на Юниън Стрийт, покрай внушителните къщи в средната част на града и после обратно до общежитията близо до Обърн Хауз. Естествено, не я намери, но разходката го ободри. До обяд движението по улиците се възобнови и Адам отиде в кантората.

Единственият посетител при Сам в неделя отново бе неочакван гост. Той разтри китките си, след като мл свалиха белезниците, и седна срещу среброкосия мъж с весело изражение и сърдечна усмивка.

— Мистър Кейхол, казвам се Ралф Грифин и съм свещеник тук, в Парчман. Нов съм и затова не се познаваме.

— Приятно ми е да се запознаем — кимна Сам.
— И на мен. Сигурно познавате моя предшественик.
— О, да, преподобния Тъкър. Той къде е сега?
— Пенсионира се.
— Добре е сторил. Не ми допадаше тоя човек. Съмнявам се, че ще си намери място в рая.
— Да, чух че не бил много обичан тук.
— Обичан ли? Тук всички го презират. Нямахме му доверие. Не знам защо. Може би защото подкрепяше смъртното наказание. Представяте ли си? Бе призван от Бога да ни служи, но въпреки това бе убеден, че трябва да умрем. Каза, че го имало в Евангелието. Нали знаете, око за око.
— Чувал съм го.
— Сигурно. Вие каква религия проповядвате?
— Ръкоположен съм в баптистка църква, но сега не се придържам към нищо строго определено. Мисля, че Бог е объркан от толкова много религии.
— Той е объркан и спрямо мен, разбирате ли?
— Как така?
— Знаете сигурно за Ранди Дюпре, един затворник тук. Близко до моята килия. Осъден за изнасилване и убийство.
— Да. Четох делото му. Бил е проповедник някога.
— Наричаме го Проповедника, а наскоро той придоби духовната дарба да разгадава сънища. Освен това пее и лекува. Сигурно щеше да танцува и със змии, ако му разрешат. Нали помните онова „змии ще хващат“ — от апостол Марк, шестнайсета глава, осемнайсети стих. Както и да е, той току-що завърши дългия си сън, продължил повече от месец като някакъв сериал, и най-накрая разбрал, че всъщност ще ме екзекутират и че Бог очаква да се приготвя както се полага.
— Идеята не е лоша. Да се поставят нещата в ред.
— За какво е това бързане? Имам още десет дни.
— Значи вярвате в Бога?
— Да, вярвам. А вие подкрепяте ли смъртното наказание?
— Не.
Сам го изглежда изпитателно.
— Сериозно ли говорите?

— Грешно е да се убива, мистър Кейхол. Ако вие сте виновен за престъплението, значи сте сгрешили, като сте извършили убийство. И правителството също ще извърши грях, ако убие.

— Алилуя, братко.

— Никога не съм вярвал, че Христос иска от нас да убиваме за наказание. Не е проповядвал това. Проповядвал е любов и опрощение.

— Затова чета Библията. Как, за бога, си намерихте работа тук?

— Имам братовчед в Щатския сенат.

Сам се усмихна и дори изхихика след този отговор.

— Едва ли ще издържите дълго. Прекалено честен сте.

— Няма страшно. Братовчед ми е председател на Комисията за затворите и е доста влиятелен.

— Тогава по-добре се молете да го преизберат.

— Всяка сутрин го правя. Искях само да се отбия, за да се запознаем. Ще ми се да поговорим през следващите няколко дни. Ще ми се да се помоля заедно с вас, ако желаете. Досега не съм имал опит с екзекуции.

— Нито аз.

— Плашите ли се?

— Аз съм един стар човек, ваше преподобие. След четири месеца ще навърша седемдесет, ако имам тоя късмет. Но понякога мисълта за смъртта е доста приятна. Да се отърва от това забравено от бога място би било истинско спасение.

— Но вие все още се борите.

— Естествено, въпреки че на моменти се питам защо го правя. Прилича на продължителна битка с рака. Постепенно отслабваш. Умиращ по малко всеки ден и достигаш момента, когато смъртта ти изглежда избавление. Ама никой не иска да умре наистина. Дори и аз.

— Четох за внука ви. Сигурно ви е стоплил сърцето. Знам, че се гордеете с него.

Сам се усмихна и погледна към пода.

— Да оставим това — продължи негово преподобие. — Аз ще бъда наблизко. Искате ли да дойда утре?

— Ще е чудесно. Нека да помисля малко, бива ли?

— Разбира се. Знаете процедурите тук, нали? През последните часове ви е позволено да имате двама души при себе си. Адвокатът и свещеникът. За мен ще бъде чест да остана с вас.

— Благодаря ви. А ще намерите ли време да поговорите с Ранди Дюпре? Бедното момче започва да откача в наистина има нужда от помощ.

— Ще дойда още утре.

— Благодаря.

Адам гледаше някакъв филм на видеото. Седеше близо до телефона. От Лий нямаше вест. В десет той позвъни два пъти до Калифорния. Първо се обади на майка си в Портланд. Била потисната, каза тя, но се радвала, че го чува. Не попита за Сам, а и Адам не й каза нищо. Само сподели, че работи много, че е оптимист и че по всяка вероятност ще се върне в Чикаго след две седмици. Тя чела няколко статии във вестниците и мислела за него. Лий е добре, каза Адам.

Втория път позвъни на сестра си Кармен в Бъркли. Обади се мъжки глас, някой си Кевин. Доколкото Адам си спомняше, това бе постоянният приятел на Кармен от няколко години. Тя веднага взе слушалката. Нямаше търпение да чуе новините от Мисисипи. Бе следила внимателно развитието на събитията. Адам ѝ представи нещата в оптимистична светлина. Тя се тревожела за него, тъй като се намира сред ужасните клановци и расисти. Адам заяви, че е в безопасност и че всъщност всичко е много спокойно. Хората са изненадващо мили и приятни. Отседнал е при Лий и се разбират много добре. За изненада на Адам сестра му искаше да узнае подробности за Сам, какъв е, как изглежда, как се отнася му към Адам, желае ли да разговаря за Еди. Попита дали трябва да дойде и да види Сам преди осми август — нещо, за което Адам не се бе сещал. Той каза, че ще помисли и ще пита Сам.

Заспа на дивана при включен телевизор.

В три и трийсет в понеделник сутрин го събуди звънът на телефона. Плътен глас, който не бе чувал преди, отчетливо се представи като Фелпс Бут.

— Вие сигурно сте Адам — каза той.

Адам седна и разтри очи.

— Да, аз съм.

— Знаете ли къде е Лий? — попита Фелпс с равен глас.

Адам погледна часовника на стената над телевизора.

— Не. Какво се е случило?

— Ами загазила е нещо. Полицията ми позвъни преди около час. Хванали са я, че кара пияна в осем и двајсет снощи и са я арестували.

— О, не — простена Адам.

— Не ѝ е за първи път. Когато я хванали, разбира се, отказала да се подложи на проба за алкохол и я затворили в изтрезвителното за пет часа. Във формулярите написала моето име и ченгетата ми позвъниха. Отидох до затвора, а тя вече беше платила гаранция и си беше отишла. Мислех, че може би ви е позвънила.

— Не. Не беше тук, когато се събудих вчера сутринта, а вие сте първият, който ми съобщава нещо за нея. На кого може да се е обадила?

— Знам ли. Неприятно ми е да звъня на нейните приятели и да ги будя. Може би трябва просто да изчакаме.

Адам се почувства неловко от внезапното му включване във вземането на решения. За добро или зло, тези хора бяха женени почти трийсет години и очевидно бяха имали вече подобни неприятности. Откъде да знае точно той какво трябва да се направи?

— Тя не си е отишла с колата, нали? — попита той плахо, сигурен в отговора.

— Не, разбира се. Някой я е взел. Кое то повдига друг проблем. Трябва да приберем колата ѝ. Тя е на паркинга до затвора. Вече платих таксата за тегленето.

— Имате ли ключ?

— Да. Ще ми помогнете ли да я прибера?

Адам изведнъж си спомни снимката във вестника с усмихнатите лица на Фелпс и Лий, както и своите предположения за реакцията на семейство Бут. Беше сигурен, че повечето обвинения и жлъч са насочени към него. Ако бе останал в Чикаго, това нямаше да се случи.

— Разбира се. Само ми кажете какво...

— Слезте долу и ме чакайте при портиера. Ще дойда след десет минути.

Адам изми зъбите си, завърза връзките на маратонките си и прекара петнайсет минути, бърбейки за разни неща с портиера Уилис до външната врата. Черен мерцедес — най-дългият модел в историята, се приближи и спря. Адам се сбогува с Уилис и се качи в колата.

Ръкуваха се, както изискваше доброто възпитание. Фелпс бе в бял спортен екип, със спортна шапка. Караше бавно по пустата улица.

— Предполагам, че Лий ви е споменала някои неща за мен — каза той без следа от загриженост или съжаление.

— Съвсем малко — отвърна внимателно Адам.

— Ами има много за разправяне, затова няма да питам какво ви е казала.

Чудесна идея, помисли си Адам.

— Най-добре да поговорим за бейзбол или нещо друго. Виждам по шапката ви, че сте запалялко.

— Винаги съм обичал бейзбола. А вие?

— Естествено. Това е първият ми сезон в Чикаго, а съм ходил на стадиона в Ригли десетина пъти. Живея близо до парка.

— Наистина ли? Аз ходя три-четири пъти в годината. Имам приятел, който играе от години. Кой е любимият ви играч?

— Мисля, че Сандбърг. А вашият?

— Харесвам по-старите. Ърни Бенкс и Рон Санто. Доброто време за бейзбола беше, когато играчите бяха лоялни и се знаеше кой ще играе в отбора през цялата година. Сега обаче не е така. Обичам играта, но алчност та я разврати.

На Адам му се стори странно, че Фелпс Бут заклемява алчността.

— Може би, но собствениците написаха учебник по алчност през първите сто години на бейзбола. Какво лошо има в това играчите да си искат парите, които им се полагат?

— Кой струва пет милиона годишно?

— Никой. Но ако рок звездите печелят по петдесет, какво лошо има, ако бейзболните играчи печелят по няколко милиона? Това е забавление. Правят го играчите, не собствениците. Ходя до Ригли, за да гледам играчите, а не защото „Трибюн“ е сегашният собственик.

— Да, но вижте цените на билетите. Петнайсет долара, за да гледате мача.

— Но публиката расте. Запалянковците нямат нищо против цените на билетите.

Минаха през центъра на града, който бе пуст в четири сутринта, и след няколко минути се приближиха до затвора.

— Слушайте, Адам, не знам какво ви е казала Лий за нейния проблем с пиенето.

— Каза ми, че е алкохоличка.

— Така е. За втори път я хващат да кара кола в пияно състояние. Първия път успях да попреча да го съобщят във вестниците, но сега не знам дали ще мога. Изведнъж всички заговориха за нея. Слава богу, че не е прегазила никого. — Фелпс спря колата до бордюра близо до оградения паркинг. — Лекувала се е вече шест пъти.

— Шест пъти ли? На мен ми каза, че се е лекувала два пъти.

— Не можеш да вярваш на алкохолици. Аз знам със сигурност, че се е лекувала поне пет пъти през последните петнайсет години. Любимото ѝ място е един малък център за работа с алкохолици, наричат го Сиринг Крийк. Намира се на реката, на няколко мили северно от града. Там наистина е хубаво и спокойно и се лекуват само богати хора. Спират им алкохола и ги гледат. Добра храна, физически упражнения, сауни и всичко останало. Толкова е приятно, че ми се струва, че някои нарочно ходят там. Затова нещо ми подсказва, че тя ще отиде още днес. Има приятели, които ще ѝ помогнат да постъпи там. Всички в центъра я познават добре. Той ѝ е нещо като втори дом.

— Колко време ще остане?

— Зависи. Най-малко една седмица. Оставала е и по цял месец. Струва две хиляди долара на ден и, разбира се, сметките изпращат на мен. Но аз нямам нищо против. Ще платя каквато и да е сума, за да ѝ помогна.

— Аз какво трябва да направя?

— Първо, ще се опитаме да я намерим. След няколко часа секретарките ми ще бъдат до телефоните и ще я открием. В такъв момент е лесно да се предвиди какво ще направи. Сигурен съм, че ще отиде в Спринг Крийк. Ще потърся връзки след няколко часа, за да не излезе нищо във вестниците. Няма да е лесно на фона на всичко, което публикувах напоследък.

— Съжалявам.

— Щом я намерим, трябва да отидете да я видите. Занесете ѝ цветя и бонбони. Знам, че сте зает, знам и какво ви чака през следващите, тъъ...

— Девет дни.

— Девет дни. Точно така. Но намерете време да идете при нея. А щом всичко свърши в Парчман, предлагам ви да се върнете в Чикаго и да я оставите на мира.

— Да я оставя на мира ли?

— Да. Звучи грубо, но е необходимо. Съществуват много причини за проблемите ѝ. Признавам, че една от тях съм аз, но има и много неща, които вие не знаете. Другата причина е семейството ѝ. Тя ви обожаваше, но всъщност ѝ причинявате кошмари и много страдания. Не ми се сърдете, че ви го казвам. Знам, че не е приятно, но това е истината.

Адам гледаше оградата от железни халки срещу тротоара до неговата врата.

— Веднъж Лий не пи цели пет години — продължи Фелпс. — Помислихме, че се е излекувала. После осъдиха Сам и Еди умря. След като се върна от погребението му, тя отново падна в черната дупка и си мислех, че няма да се измъкне. За нея ще бъде най-добре, ако останете настрана.

— Но аз обичам Лий.

— И тя ви обича. Но трябва да я обичате от разстояние. Пишете ѝ писма и картички от Чикаго. Цветя за рождения ден. Обаждайте се по телефона веднъж месечно и разговаряйте за филми и книги, но не засягайте семейни въпроси.

— Кой ще се грижи за нея?

— Тя е на петдесет години, Адам, и повечето време е напълно самостоятелна. Вече почти двамадесет години е алкохоличка и нито аз, нито вие можем да направим нещо, за да ѝ помогнем. Тя познава болестта. Ще изтрезнее, когато сама реши. А вие не ѝ влияете добре. Нито аз. Съжалявам.

Адам пое дълбоко въздух и сграбчи резето на вратата.

— Фелпс, съжалявам, ако съм причинил неудобство на вас и семейството ви. Не го направих нарочно.

Фелпс се усмихна и постави ръка на рамото му.

— Може би няма да ми повярвате, но семейството ми в много отношения е по-ненормално от вашето. Преживели сме доста тежки моменти.

— Трудно ми е да повярвам на това, сър.

— Но е истина. — Фелпс му подаде връзка ключове и посочи към малка постройка зад оградата. — Обадете се там и те ще ви покажат колата.

Адам отвори вратата и излезе. Мерцедесът се отдалечи и изчезна. А Адам не можеше да се отърси от чувството — и то не го лъжеше, — че Фелпс Бут всъщност все още обича жена си.

О.з. полковник Джордж Наджънт почти не се развълнува от новината за сърдечния удар на Найфе. Старецът се чувстваше доста добре в понеделник сутрин, почиваше си и бе вън от опасност, а на всичко отгоре само месеци го деляха от пенсионирането. Найфе бе добър човек, но вече не бе полезен и стоеше само за да получи по-голяма пенсия. Наджънт смяташе, че може да се кандидатира за директорската длъжност, ако подготвеше правилно стратегията си.

Сега обаче му предстояха по-важни въпроси. Оставаха девет дни до екзекуцията на Кейхол, всъщност осем, тъй като бе насрочена за нула часа и една минута в сряда следващата седмица, което означаваше, че от срядата щеше да изтече само минута. Всъщност вторникът от следващата седмица бе последният ден.

На бюрото му лежеше лъскава тетрадка с кожена подвързия. Отгоре бе изписано най-професионално „Протокол от Мисисипи“. Това бе неговият шедьовър, резултатът от две седмици отегчителна организация. Той бе ужасен от безразборните указания, инструкции и списъци, нахвърляни от Найфе за предишните екзекуции. Беше направо чудо как всъщност са успели да екзекутират някого. Но сега вече имаше план, подробен и внимателно изготвен проект, в който според него не бе пропуснато нищо. Обхващаше сто и осемдесет страници и, разбира се, на всяка страница фигурираше неговото име.

В понеделник сутринта Лукас Ман влезе в канцеларията му в осем и петнайсет.

— Закъсняваш — сряза го Наджънт, който сега ръководеше нещата. Ман беше само обикновен адвокат. Наджънт оглавяваше екипа за екзекуцията. Ман бе доволен от работата си. Амбициите на Наджънт бяха пораснали значително през последните двайсет и четири часа.

— И какво от това? — попита Ман и застана до един стол с лице към писалището. Наджънт бе облечен в обичайните си тъмнозелени панталони без гънки и силно колосана тъмнозелена риза със сива

фланелка отдолу. Ботушите му блестяха от жълтеникавокафявата боя. Измарширува зад писалището. Ман го мразеше.

— Остават ни осем дни — каза Наджънт, сякаш само той го знаеше.

— Мисля, че са девет — каза Ман. И двамата стояха прави.

— Следващата сряда не се брои. Остават ни осем работни дни.

— Все едно.

Наджънт седна вдървено на стола си.

— Имам да ти кажа две неща. Първо, ето правилника за екзекуциите, който съставих. Протокол. От А до Я. Съвършено организиран и индексирани.

Прегледай го, за да се уверим, че е актуален.

Ман погледна към черната папка, без да я докосва.

— И второ, бих искал да получавам всеки ден рапорт за всички обжалвания. Доколкото разбирам, до тази сутрин не са се явили никакви юридически пречки.

— Така е, сър — отвърна Ман.

— Държа да получавам всяка сутрин писмена информация за новоподадените молби.

— В такъв случай си вземете адвокат, сър. Не сте ми началник и за нищо на света няма да пиша нищо, с което да разнообразявам сутрешното ви кафе. Ще ви уведомя, ако се случи нещо, но няма да се превръщам в писар.

О, тази анархия на цивилния живот. Наджънт мечтаеше за военна дисциплина. Проклети адвокати.

— Добре. Ще прегледаш ли протокола?

Ман го отвори и прелисти няколко страници.

— Знаете ли, че сме се справили с четири екзекуции без всичко това?

— Честно казано, много съм изненадан.

— Аз пък, честно казано, не съм. Неприятно ми е да го кажа, но сме доста добри в тая работа.

— Виж какво, Лукас, и аз не изпитвам удоволствие от всичко това — каза замислено Наджънт. — Филип ме помоли да го направя. Надявам се, че екзекуцията ще се отложи. Наистина. Но ако това не стане, трябва да сме подготвени. Искам да мине гладко.

Разбирайки, че това е явна лъжа. Ман взе ръководството. Наджънт трябваше да присъства на екзекуция и вече броеше часовете, а не дните, които оставаха. Нямаше търпение да види как връзват Сам за стола.

Лукас кимна и излезе. В коридора се размина с Бил Мънди, палача на щата. Очевидно се бе запътил към кабинета на Наджънт, за да си поговорят спокойно за екзекуцията.

Адам пристигна в библиотеката на затвора в три и ето следобед. Денят бе започнал с кашата, забъркана от пияната Лий, и бе продължил само с ядове.

Бе седнал зад бюрото си и пиеше кафе, опитвайки се да се пребори с главоболието и да поработи, когато в разстояние на десет минути Дарлийн му донесе един факс от Ню Орлиънс и друг от Окръжния съд. Беше изгубил и на двете места. Пети областен съд поддържаше решението на Федералния съд относно иска на Сам, че газовата камера противоречи на конституцията, защото е отживяла времето си и е жесток начин за умъртвяване, а Окръжният съд отхвърляше иска, с който се твърдеше, че Бенджамин Кийз е защитавал Сам неефективно. Адам изведнъж забрави главоболието си. След един час от Вашингтон му позвъни секретарят по делата със смъртни присъди мистър Ричард Оландър, който се интересуваше от плановете на Адам за обжалване и за евентуални бъдещи молби на защитата. Той каза на Адам, че остават още само осем работни дни, сякаш Адам имаше нужда от напомняне. Трийсет минути след обаждането на Оландър позвъни съдебният секретар на Пета област, за да нита Адам кога смята да обжалва решението на Окръжния съд.

Адам обясни и на двамата, че ще подготви обжалванията колкото се може по-бързо и ще се опита да ги подаде до края на деня. Помисли си, че при подобна публика е доста обезкуражаващо да се занимаваш с право. На този етап съдилища и съдии го наблюдаваха, за да видят следващия му ход. Звъняха му съдебни секретари и го питаха за бъдещите му планове. Причината бе очевидна и съвсем не насърчителна. Интересуваха се дали Адам ще успее да открие магическия аргумент, с който ще предотврати екзекуцията. Загрижени бяха само За техническите подробности. Секретарите по делата със

смъртни присъди бяха получили нареждане от началниците си да следят зорко работата в малкото дни преди екзекуцията, за да могат съдилищата бързо да издават Решения, обикновено в ущърб на ищеца. Съдиите не обичаха да четат информации в три сутринта. Искаха да имат на писалищата си копията от последните молби много преди официалното им получаване.

Фелпс му позвъни в кантората предобед с новината че не е открил Лий. Бе проверил всички изтрезвителни и възстановителни заведения на разстояние сто мили, но Лий Бут не бе постъпила в нито едно от тях. Продължавал да търси, въпреки че бил много зает със заседания и други подобни.

Сам пристигна в затворническата библиотека с трийсет минути закъснение и в мрачно настроение. Бе узнал лошата новина от телевизията, по канала на Джаксън. Точно по него брояха оставащите му дни. Само още девет. Той седна до масата и впери празен поглед в Адам.

— Къде са сладоледите? — попита той тъжно като някое малко дете, което иска бонбон.

Адам се пресегна под масата и извади някаква охлаждателна кутия. Сложи я на масата и я отвори.

— За малко да ми ги вземат на входа. После охраната се рови из тях и заплаши, че ще ги изхвърли. Хайде, яж.

Сам грабна един сладолед, огледа го за миг с възхищение и после внимателно разкъса опаковката. Облиза шоколадовата глазура и отхапа голямо парче. Дъвчеше бавно, със затворени очи.

Няколко минути по-късно първият сладолед бе изяден и Сам начена втория.

— Днес не е добър ден — каза той, облизвайки върха.

Адам му подаде няколко листа хартия.

— Ето ги и двете, решения. Кратки, по същество и силно настроени срещу нас. Нямах много приятели в тия съдилища, Сам.

— Знам. Поне останалата част от света ме обича. Не искам да чета глупостите им. Какво ще правим по-нататък?

— Ще докажем, че си много откачен, за да те екзекутират, че поради напреднала възраст не съзнаваш напълно характера на наказанието.

— Няма да има ефект.

— В събота тази идея ти хареса. Какво е станало оттогава?

— Няма да мине.

— Защо?

— Защото не съм луд. Съзнавам напълно защо ме екзекутират. Ти вършиш това, което адвокатите умеят най-добре — измисляш някакви абсурдни теории, после намираш побъркани експерти, които ги потвърждават. — Той отхапа от сладоледа и облиза устни.

— Да се откажа ли искаш? — сръза го Адам.

Сам разглеждаше пожълтелите си нокти.

— Може би — каза той и бързо облиза един от пръстите си.

Адам седна на стола до него вместо на обичайното за адвокатите място срещу масата и го изгледа изпитателно. — Какво има, Сам?

— Не знам. Мислех си...

— Слушам те.

— Когато бях съвсем млад, най-добрият ми приятел загина при автомобилна катастрофа. Той беше на двайсет и шест, имаше съпруга, дете, нова къща и целият живот беше пред него. И изведнъж умря. Надживях го с четирийсет и три години. Най-големият ми брат умря на петдесет и шест. Надживях го с тринайсет години. Аз съм стар човек, Адам. Много стар. Уморен съм. Иска ми се да се откажа.

— Недей, Сам.

— Знаеш ли колко ще спечелиш? Ще се спасиш от напрежението. Няма да бъдеш принуден да прекараш следващата седмица в лудо тичане и подаване на безполезни молби. Няма да се чувстваш победен, когато всичко свърши. А аз няма да прекарам последните си дни в молитви за някакво чудо. Вместо това мога да си сложа нещата в ред. Можем да прекараме още известно време заедно. Ще ощастливя много хора — семейство Крамер, Макалистър, Роксбър, осемдесет на сто от американците, които подкрепят смъртното наказание. Още един светъл момент за закона и реда. Мога да си ида с малко достойнство, а не като някой нещастник, който се страхува от смъртта. Наистина е твърде примамливо.

— Какво е станало с теб, Сам? Миналата събота ти все още беше готов да се бориш.

— Уморен съм да се боря. Аз съм стар човек. Живях дълго. И какво ще стане, ако успееш да ми спасиш кожата? Какво ще стане с мен? Ще си остана тук, Адам. Ти ще се върнеш в Чикаго и ще се

заловиш с кариерата си. Сигурен съм, че ще идваш когато можеш. Ще си пишем писма и картички. Но аз за разлика от теб трябва да живея в Отделението. Ти нямаш никаква представа за това.

— Не бива да се отказваме, Сам. Все още имаме шанс.

— Ти няма да решаващ. — Той довърши втория сладолед и изтри с ръкав устата си.

— Не те харесвам такъв, Сам. Харесвам те, когато си бесен, лош и с хъс за борба.

— Уморих се, разбра ли?

— Не можеш просто да ги оставиш да те убият. Трябва да се борим до последно, Сам.

— Защо?

— Защото не е редно. От морална гледна точка не е редно щатът да ти отнеме живота, затова не можем да се откажем.

— Но тъй и тъй ще загубим.

— Може би. А може и да не загубим. Та ти се бориш вече десет години. Защо да се откажеш сега, когато остава само една седмица?

— Защото всичко свърши, Адам. Това е краят.

— Може би. Но не можем да се откажем. Моля те, не се предавай. Ами че аз вече напредвам. Размърдах ония негодници.

Сам се усмихна любезно и го погледна покровителствено. Адам се примъкна по-близо и сложи ръка върху рамото му.

— Измислих няколко нови стратегии — каза той сериозно. — Всъщност утре ще дойде да те прегледа един експерт.

Сам го погледна озадачено.

— Какъв експерт?

— Психиатър.

— Психиатър ли?

— Да. От Чикаго.

— Веднъж разговарях с психиатър. Не мина добре.

— Този е различен. Работи за нас и ще каже, че си загубил разсъдъка си.

— Ти твърдиш, че съм го имал, когато съм попаднал тук.

— Да, точно така. Психиатърът ще те прегледа утре, после бързо ще изготви доклад, че си изкуфял, откачен, истински идиот и тъй нататък.

— Откъде знаеш, че ще каже всичко това?

— Защото му плащаме, за да го прави.

— Кой му плаща?

— „Кравиц и Бейн“, ония ревностни евреи в Чикаго, които ти толкова мразиш, а те се блъскат да ти спасят живота. Всъщност това беше идея на Гудман.

— Сигурно е добър специалист.

— Не можем да твърдим с точност. Използвали са го някои от другите адвокати във фирмата. Ще каже всичко, което поискаме. Просто се дръж странно, като говориш с него.

— Няма да е много трудно.

— Разкажи му всички ужасни случки тук. Дано му се сторят брутални и жалки.

— Няма проблем.

— Кажи му, че с годините състоянието ти се е влошило и колко трудно е тук за човек на твоята възраст. Ти си най-старият в Отделението, Сам, затова му разкажи как ти понася животът тук. Сгъсти краските. Той ще подготви покъртителен доклад и аз мигом ще го отнеса във Федералния съд.

— Няма да има ефект.

— Струва си да опитаме.

— Върховният съд разреши на щата Тексас да екзекутира едно ненормално момче.

— Тук не е Тексас, Сам. Всеки случай е различен. Само ни помогни, става ли?

— Да ви помогна ли? Кои сте вие?

— Аз и Гудман. Каза, че вече не го мразиш, затова реших да му позволя да се намеси в играта. Наистина имам нужда от помощ. Работата е твърде много за сам човек.

Старецът отмести стола от масата и се изправи. Разкърши ръце и крака и започна да обикаля наоколо, броейки стъпките си.

— Утре сутрин ще подам във Върховния съд петиция за освидетелстване — каза Адам, докато разглеждаше списъка в бележника си. — Може би няма да се съгласят да я разгледат, но въпреки това ще го направя. Ще довърша и едно обжалване до Пети областен по иска за неефективна защита. Психиатърът ще дойде тук утре следобед. Ще подам иска за частична невменяемост в сряда сутринта.

— Предпочитам да си умра спокойно, Адам.

— Няма да стане, Сам. Няма да се отказваме. Чух се с Кармен снощи и тя иска да дойде да те види.

Сам седна на ръба на масата и заби поглед в пода. Очите му бяха присвити и тъжни. Дръпна от цигарата и издуха дима в краката си.

— Защо иска това?

— Не съм се интересуval. Нито съм я карал. Тя предложи. Казах й, че ще те попитам.

— Никога не съм я виждал.

— Знам. Тя ти е единствената внучка, Сам, и иска да дойде.

— Не ща да ме вижда в тоя вид — посочи червените си дрехи Сам.

— Няма да й направи впечатление.

Сам бръкна в кутията и извади още един сладолед.

— Искаш ли? — предложи той на Адам.

— Не. Та какво ще кажеш за Кармен?

— Нека да помисля. Лий още ли настоява да дойде?

— О, да. Не съм говорил с нея от два дни, но съм сигурен, че иска.

— Мислех, че си отседнал при нея.

— Така е. Но тя замина за малко.

— Нека да помисля. Точно сега не ми се ще. Не съм я виждал от десет години и не желая да ме запомни такъв. Кажи й, че ще помисля, но точно сега не искам да идва.

— Ще й кажа — обеща Адам. Не беше никак сигурен дали скоро ще може да я види. Ако действително бе потърсила медицинска помощ, щеше да остане там поне няколко седмици.

— Ще се радвам, когато дойде края, Адам. Наистина всичко това ми омръзна. — Той отхапа голямо парче сладолед.

— Разбирам те. Но нека го отложим за малко.

— Защо?

— Защо ли? Ами то е ясно. Не искам да прекарам цялата си адвокатска кариера с обремененото съзнание, че съм изгубил първото си дело.

— Доста важна причина.

— Чудесно. Значи не се отказваме?

— Май че не. Доведи психиатъра. Ще се правя на колкото се може по-откачен.

— Така те искам.

Лукас Ман чакаше Адам до входа на затвора. Наближаваше пет, температурата бе все така висока, а въздухът — лепкав.

— Можете ли да ми отделите една минута? — попита той през прозореца на колата.

— Надявам се. Какво има?

— Паркирайте там. Ще седнем на сянка.

Отидоха при дървена маса до сградата за посещения. Беше под огромен дъб с изглед към магистралата.

— Има няколко неща — каза Ман. — Как е Сам? Държи ли се?

— Доколкото може да се очаква. Защо?

— Просто ме интересува. Днес получихме общо петнайсет молби за интервюта. Напрежението нараства. Журналистите са тръгнали.

— Сам няма да каже нито дума.

— Някои от тях искат да говорят с вас.

— И аз няма да давам интервюта.

— Чудесно. Сам ще трябва да подпише един формуляр, с който ни упълномощава да кажем на репортерите да се измитат. Научихте ли за Найфе?

— Сутринта прочетох във вестника.

— Ще се оправи, но няма да може да надзирава екзекуцията. Има един откачен, казва се Джордж Наджънт, помощник главен надзирател, който ще координира всичко. Той е комендант. Полковник от запаса, направо побъркан.

— Всъщност за мен това няма значение. Той не може да изпълни смъртната присъда без разрешението на съда.

— Така е. Просто исках да знаете що за човек е.

— Нямам търпение да се запозная с него.

— И още нещо. Имам приятел, състудент от Юридическия факултет, който сега работи в екипа на губернатора. Позвъни ми тази сутрин. Изглежда, че губернаторът е загрижен за екзекуцията на Сам. Според приятеля ми, който несъмнено е бил инструктиран от

губернатора да ме посъветва да говоря с вас, те биха искали да проведат заседание с цел помилване може би след два дни.

— Близки ли сте с губернатора?

— Не. Презирам го.

— И аз. И клиентът ми.

— Ето защо губернаторът е наредил на моя приятел да ми позвъни. Изглежда, че храни сериозни съмнения дали Сам трябва да бъде екзекутиран.

— Вярвате ли в това?

— Не съвсем. Губернаторът изгради авторитета си за сметка на Сам Кейхол и съм сигурен, че в момента разработва план за интервютата, които ще даде на средствата за масова информация през следващите осем Но какво ще загубим?

— Нищо.

— Идеята не е лоша.

— Напълно я подкрепям. Клиентът ми обаче изрично ми нареди да не настоявам за такова заседание.

Ман вдигна рамене, сякаш действително не го бе грижа какво прави Сам.

— Значи всичко зависи от Сам. Направил ли е завещание?

— Да.

— А за погребението?

— В момента го обсъждаме. Искане да бъде погребан в Клангън.

Тръгнаха към изхода.

— Тялото се пренася в дом на покойника в Индианола, недалеч оттук. Оттам ще бъде предадено на семейството. Всички посещения приключват четири часа преди екзекуцията. Оттам нататък Сам може да приеме само двама души — адвоката си и свещеника. Ако желае, може да избере и двамата си свидетели.

— Ще говоря с него.

— Трябва ни списъкът на посетителите до края. Обикновено са членове на семейството и близки приятели.

— Списъкът ще бъде много кратък.

— Знам.

Всеки обитател на Отделението познаваше процедурата, въпреки че никога не беше издавана в писмен вид. Ветераните, включително и Сам, бяха преживели четири екзекуции през последните осем години и при всяка една от тях процедурата бе спазена до най-малки подробности. Старите разговаряха шепнешком помежду си и обикновено бързо предаваха описанията за последните часове на новите, повечето от които пристигаха в Отделението с немия въпрос: Как се прави? А надзорителите обичаха да говорят за това.

Последното ядене се сервираше в малка стая близо до входа, наричана просто предната канцелария. В нея имаше бюро, няколко стола, телефон и климатична инсталация и именно в тази стая осъденият прекарваше по-голямата част от последните четирийсет и осем часа. Там приемаше последните си посетители, седеше и слушаше, окато адвокатите му се опитваха да му обяснят защо нещата не се развиват според плана. Беше обикновена стая с решетки на прозорците. Последното съпругеско посещение се провеждаше там, ако затворникът беше готов за него. Охраната и служители на затвора обикаляха отвън по коридора.

Стаята не бе предвидена за последните часове преди екзекуцията, но през осемдесет и втора, при екзекуцията на Теди Доил Мийкс — първата от много години насам, изведнъж се появи необходимостта от такава стая. За всякакви цели. Нямаше друго име, освен предната канцелария. Телефонът на бюрото бе последният, използван от адвоката на осъдения. По него се получаваше последното съобщение, че няма да има повече отлагания и обжалвания. Тогава той поемаше по дългия път до сектор А, до далечния му край, където клиентът му чакаше в наблюдаваната стая.

Не бе нищо повече от обикновена килия, през осем врати от килията на Сам. Два на три метра, с легло, мивка и тоалетна. Копие на килията на Сам. Беше последната по коридора и най-близката до изолационната, която се намираше до газовата камера. В деня преди

екзекуцията извеждаха осъдения за последен път от килията му и го настаняваха в наблюдаваната килия. Преместваха и личните му вещи, което ставаше бързо. Там той чакаше. Обикновено гледаше собствената си лична драма по телевизията, докато местните телевизионни канали предаваха новини за последните обжалвания.

Адвокатът му чакаше с него, седнал на паянтовото легло, и гледаше последните новини. Адвокатът често притичваше до предната канцелария. В килията можеше да влиза и свещеник или духовен наставник.

С падането на мрака в Отделението настъпваше пълна тишина. Някои от затворниците гледаха телевизия. Други се молеха. Трети лежаха в леглата си и се питаха кога ли ще дойде и техният час. Всички външни прозорци на коридора бяха затворени и залостени. Отделението бе заключено. Но през стените се чуваха гласове и отвън проникваше светлина. За хора, които седят с часове в тесни килии, виждат и чуват всичко, суетнята около някаква нова дейност съсипваше нервите.

В единайсет часа директорът на затвора и неговият екип идваха в сектор А и спираха пред наблюдаваната стая. В този момент надеждата за отлагане бе вече изчезнала. Осъденият седеше на леглото си и държеше ръцете на адвоката и свещеника. Директорът съобщаваше, че е време за изолационната. Вратата на килията щракваше и се отваряше, а затворникът излизаше в коридора. Другите затворници, повечето от които плачеха, викаха в знак на подкрепа. Изолационната бе на пет-шест метра от наблюдаваната стая. Осъденият преминаваше по средата между две редици въоръжени и яки надзиратели — най-яките, които директорът можеше да намери. Почти никога не се оказваше съпротива, тъй като от нея нямаше никаква полза.

Директорът въвеждаше осъдения в малка стая три на три метра, в която нямаше нищо освен едно сгъваемо легло. Осъденият сядаше на леглото, отново с адвоката си от едната страна и свещеника от другата. В този момент директорът, незнайно защо, чувстваше необходимост да прекара няколко минути с осъдения, сякаш бе последният човек, с когото осъденият искаше да си по-бъбри. Най-накрая директорът си отиваше. В стаята настъпваше тишина. Обикновено молитвите се довършваха в този момент. Оставаха само минути.

До изолационната се намираше газовата камера. Цялото помещение беше четири и половина на три и половина метра, а самата камера бе по средата. Палачът имаше доста работа, докато осъденият се молеше в изолационната. Директорът, адвокатът на затвора, лекарят и няколко надзиратели извършваха подготовката. На стената се поставяха два телефона, в случай че се отсъдеше отлагане в последната минута. Отляво се намираше малко помещение, където палачът смесваше своите разтвори. Зад камерата имаше три прозореца, четирийсет и пет на осемдесет сантиметра, закрити с черни завеси. От другата страна на прозорците се намираше помещението за очевидци.

В дванайсет без десет лекарят влизаше в изолационната и допираше слушалката си до гърдите на затворника. После си отиваше и влизаше директорът, за да заведе осъдения до камерата.

Зад прозорците бе винаги пълно с хора, които желаеха да помогнат или да наблюдават как умира човек. Вкарваха го, завързваха го, затваряха вратата и го убиваха.

Бе доста проста процедура със съвсем малки разлики при отделните случаи. Например когато поставили Бъстър Моук на стола и затегнали половината каиши, телефонът в камерата иззвънял. Отвели го обратно в изолационната, където прекарал шест часа в мъчително очакване, докато дойдат отново да го вземат. Най-хитър от всичките четирима се оказал Джъмбо Парис. Дългогодишен наркоман, преди да влезе в затвора, той започнал да иска валиум от психиатъра много време преди екзекуцията. Поискал да прекара последните часове сам, без адвокат или свещеник, а когато дошли да го вземат от наблюдаваната стая, той се бил дрогирал. Очевидно си събирал валиума дълго време. Наложило се да го пренесат в изолационната, където поспал спокойно. После го завлекли в камерата и му дали последната доза. Беше хуманна и обмислена процедура. До самия край осъденият оставаше в килията си, до другарите. В Луизиана ги преместват от Отделението в малка сграда наречена Дом на смъртта. Там прекарват последните три дни под непрекъснато наблюдение. Във Вирджиния ги местят в друг град.

Килията на Сам се намираше през осем врати или на около петнайсет метра от наблюдаваната стая. Още шест метра до изолационната и други четири до камерата. Сам много пъти бе

пресмятал, че от средата на леглото се намира приблизително на около двайсет и пет метра от газовата камера.

Във вторник сутринта той отново пресметна разстоянието и внимателно отбеляза поредното X на календара си. Осем дни. Беше тъмно и горещо. Спа лошо и прекара по-голямата част от нощта седнал пред вентилатора.

Оставаше около час до закуската и кафето. Днес щеше да бъде три хиляди четиристотин четирийсет и деветият му ден в Отделението, като в тази цифра не се включваше времето, прекарано в окръжния затвор в Гринвил при първите два процеса. Оставаха му само осем дни.

Чаршафите му бяха подгизнали от пот и докато лежеше на леглото и гледаше към тавана, за сетен път се замисли за смъртта. Самият акт нямаше да бъде толкова ужасен. По обясними причини никой не знаеше как точно действа смъртоносният газ, но беше сигурно, че е бързо. Може да му дадат увеличена доза, та да умре много преди тялото му да спре да се гърчи и подскача. Може би след първото вдишване щеше да изгуби съзнание. Във всеки случай нямаше да продължи дълго. Бе наблюдавал жена си как се топи и страда от рака, как роднините му остаряват и креят. Разбира се, че бе по-добре да си отиде по този начин.

— Сам — прошепна Дж. Б. Гулит. — Станал ли си вече?

Сам отиде до вратата и се облегна на решетките.

— Да. Станал съм. Май не ще мога да заспя повече. — Запали първата цигара за деня.

— И аз. Кажи ми, че няма да се случи, Сам.

— Няма да се случи.

— Сериозно ли говориш?

— Да. Съвсем сериозно. Моят адвокат ще пусне тежката артилерия. Може би ще ме изведе оттук след няколко седмици.

— Тогава защо не можеш да заспиш?

— Много се вълнувам, че ще изляза оттук.

— Говори ли с него за мен?

— Не още. Сега си има достатъчно проблеми. Щом изляза, ще се заловим с твоето дело. Само се успокой. Опитай се да поспиш.

Гулит бавно прибра ръцете си вътре и леглото му изскърца. Сам поклати глава, чудейки се на невежеството на момчето. Допуши

цигарата си и я хвърли в коридора. С това нарушение на реда щеше да си навлече рапорт. Като че ли имаше някакво значение.

Внимателно свали машината от полицата. Имаше да казва някои неща и да напише няколко писма.

Джордж Наджънт влезе в Отделението с походката на генералисимус и погледна неодобрително и сърдито косата и нелъснатите ботуши на русия надзирател.

— Подстрижи се или ще напиша рапорт. И си лъсни ботушите.

— Да, сър — каза момчето и за малко не отдаде чест.

Наджънт тръсна глава и кимна към Пакър, който го поведе към сектор А.

— Номер шест — каза Пакър и отвори вратата.

— Остани тук — заповяда Наджънт. Ботушите му скърцаха, докато маршируваше по коридора и поглеждаше с отвращение във всяка килия. Спря пред килията на Сам и надникна вътре.

Сам бе по гащета, а слабото му и сбръчкано тяло лъщеше от пот. Тракаше на машината. Мярна непознатия, който го гледаше втренчено през решетките, и продължи да пише.

— Сам, аз съм Джордж Наджънт.

Сам удари няколко клавиша. Името му бе непознато, но предположи, че е някой от началниците, след като има достъп до секторите на Отделението.

— Какво искаш? — попита Сам, без да отделя поглед от машината.

— Ами исках да се запознаем.

— Приятно ми е, а сега изчезвай.

Гулит отдясно и Хеншоу отляво се залепиха за решетките на няколко крачки от Наджънт и се изкикотиха след отговора на Сам.

Наджънт ги изгледа сърдито и се прокашля.

— Аз съм помощник главен надзирател и Филип Найфе ми възложи да отговарям за твоята екзекуция. Трябва да обсъдим някои неща.

Сам се съсредоточи върху писането и изруга, когато натисна погрешен клавиш. Наджънт чакаше.

— Ще ми отделиш ли няколко минути от ценното си време, Сам?

— По-добре го наричай мистър Кейхол — добави услужливо Хенк Хеншоу. — Той е с няколко години по-възрастен от теб, а това означава много за него.

— Откъде ковна тия ботуши? — попита Гулит, втренчил поглед в краката на Наджънт.

— Вие двамата се прибирайте — каза строго Наджънт. — Трябва да поговоря със Сам.

— Точно сега мистър Кейхол е зает — рече Хеншоу. — Май е по-добре да дойдеш по-късно. За мен ще бъде удоволствие да ти уредя среща.

— Да не си някой от ония военни тъпанари? — попита Гулит.

Наджънт застина, после завъртя глава надясно и наляво.

— Заповядвам ви да се приберете, разбрахте ли? Трябва да говоря със Сам.

— Не се подчиняваме на заповеди — каза Хеншоу.

— Е, и какво ще направиш? — попита Гулит. — Ще и хвърлиш в карцера ли? Ще ни оставиш на корени и шикалки ли? Ще ни приковеш към стената? Абе що просто не се гръмнеш?

Сам остави пишещата машина на леглото и отиде до решетките. Дръпна силно от цигарата и издуха дима към Наджънт.

— Какво искаш? — попита той.

— Трябва да изясним някои неща.

— Като например?

— Направи ли си завещанието?

— Това не е твоя работа. Завещанието е личен документ и може да се види само след като се легализира това става след смъртта на съставителя. Такъв е законът.

— Ама че тъпанар! — изкрещя Хеншоу.

— Не мога да повярвам — намеси се Гулит. — Откъде ли е изкопал Найфе тоя кретен?

— Има ли друго?

Лицето на Наджънт няколко пъти смени цвета си.

— Трябва да знаем какво да направим с вещите ти.

— Написал съм го в завещанието.

— Надявам се, че няма да ни създаваш проблеми Сам.

— Мистър Кейхол — пак го поправи Хеншоу.

— Проблеми ли? — попита Сам. — Защо да създавам проблеми? Смятам дори да сътруднича на щата в подготовката на убийството ми. Добър патриот съм. Щях да гласувам и да плащам данъците си, ако можех. Горд съм, че съм американец, ирландски американец, и в този момент все още съм силно влюбен в свидния ми щат, нищо че той иска да ме вкара в газовата камера. Аз съм образцов затворник, Джордж. Няма да имаш проблеми с мен.

Пакър се забавляваше от всичко това, докато чакаше в края на сектора. Наджънт продължи да упорства.

— Необходим ми е списък на хората, които искаш да присъстват на екзекуцията ти — каза той. — Имаш право на двама.

— Още не се предавам, Джордж. Нека да поизчакаме няколко дни.

— Добре. Трябва ми и списък на хората, които ще те посетят през следващите дни.

— Ами днес следобед ще идва един лекар от Чикаго. Психиатър е и ще говори с мен, за да види колко откачен съм в действителност, после адвокатите ми ще изтичат до съда и ще кажат, че ти, Джордж, не можеш да ме екзекутираш, защото съм луд. Ще има време и теб да прегледа, ако искаш. Няма да отнеме много време. — Хеншоу и Гулит зацвилиха от смях и след миг към тях с присъединиха затворниците от целия сектор. Наджънт отстъпи една крачка назад и тръгна намръщен по коридора.

— Млъкнете! — извика той, но смехът се усили още повече. Сам продължи да пуши и да издухва дима през решетките. Сред врявата се чува обиди и подсвирквания.

— Пак ще дойда — подвижна сърдито Наджънт към Сам.

— Той ще се върне — изрева Хеншоу и смехът гръмна още по-силно.

Комендантът си тръгна бързо и докато маршируваше към края на коридора, секторът се раздираше от викове „Хайл Хитлер“.

Сам се усмихна за миг, след като шумът утихна, после се настани отново на ръба на леглото. Отхапа от изсъхналия препечен хляб, отпи от студеното кафе и отново се зае с писането.

Следобедното пътуване до Парчман не бе особено приятно. Гарнър Гудман седеше на предната седалка до Адам. Обсъждаха стратегията и последните процедури. Гудман смяташе да се върне в Мемфис за уикенда, да бъде наблизко през последните три дни. Психиатърът д-р Суин бе студен и намръщен в черния си костюм. Имаше буйна рошава коса, черните очи бяха скрити зад дебелия стъкла на очилата и бе напълно неспособен да води непринуден разговор. Присъствието му на задната седалка бе смущаващо. През целия път от Мемфис до Парчман той не промълви нито дума.

Адам и Лукас Ман бяха уредили прегледът да се проведе в болницата на затвора — едно доста модерно съоръжение. Д-р Суин бе обяснил ясно на Адам, че нито той, нито Гудман могат да присъстват на прегледа на Сам. Това бе добре дошло за Адам и Гудман. Затворнически микробус ги пресрещна на входната врата и откара Д-р Суин до болницата.

Гудман не бе виждал Лукас Ман няколко години. Те се ръкуваха като стари приятели и веднага се впуснаха в истории за екзекуции. Адам им беше благодарен, че не го включиха в разговора.

Тръгнаха от канцеларията на Ман през паркинга към малка сграда зад административния комплекс. Сградата бе ресторант, проектиран като квартална кръчма. Казваше се „Мястото“ и там се сервираше обикновена храна за чиновниците и служителите на затвора. Без алкохол. Построено бе върху щатска собственост.

Пиха чай с лед и разговаряха за бъдещето на смъртното наказание. И Гудман, и Ман се съгласиха, че екзекуциите скоро ще станат едва ли не нещо обикновено. Върховният съд на САЩ продължаваше завоя си надясно, а безкрайните обжалвания бяха отегчителни. Същото важеше и за по-ниските равнища на федерално съдопроизводство. Плюс това американските съдебни заседатели все повече се замисляха за нетърпимостта на обществото към жестоките престъпления. Към осъдените на смърт затворници се проявяваше много по-малко съчувствие и много по-силно бе желанието да се поставят тези негодници на електрическия стол. Все по-малко средства се отделяха за финансиране на групи, които се противопоставят на смъртното наказание, и все по-малко адвокати и техните фирми проявяваха готовност да поемат огромните разходи по безвъзмездната защита. Броят на осъдените на смърт в Отделението растеше по-бързо,

отколкото броят на адвокатите, които желаеха да поемат дела със смъртни присъди.

Адам се отегчи от разговора. Бе чел и слушал всичко това стотици пъти. Извини се и отиде до телефонния автомат в ъгъла. Фелпс го няма, каза младата секретарка, но бе оставил съобщение за Адам: от Лий нямало никаква вест. Трябвало да се яви в съда след две седмици. Може би дотогава щяла да се върне.

Колкото и да ѝ беше неприятно, Дарлийн трябваше да остане след работа и да напише на машина доклада на д-р Суин, докато Адам и Гарнър Гудман работеха върху петицията, която щяха да прикрепят към него. Докладът бе двайсетина страници и звучеше като приятна музика. Суин бе наемник, проститутка, която продаваше мнението си на купувача, който предлагаше най-високата цена. Адам се отвращаваше от него и от себеподобните му. Обикаляше страната, за да дава професионалното си мнение, бе способен да каже едно, а на следващия ден — съвсем друго, в зависимост от това чии джобове са по-дълбоки. Но за момента той бе тяхната проститутка, и то твърде добра. Сам е в напреднала фаза на старческо оглупяване. Умствените му способности са намалели дотолкова, че не разбира и не оценява характера на наказанието. Липсва му необходимата компетентност, за да бъде екзекутиран. Следователно екзекуцията ще бъде безполезна. Докладът на Суин не беше уникален юридически документ, приеман безрезервно от съдилищата. Но Адам си казваше всеки ден, че няма какво да губят. Гудман, изглежда, бе по-голям оптимист, главно заради възрастта на Сам. Не можеше да си спомни екзекуция на човек по-възрастен от петдесет.

Всички, включително и Дарлийн, работиха докъм единайсет.

Гарнър Гудман не се върна в Чикаго в сряда сутринта, а се качи на самолета за Джаксън, Мисисипи. Полетът продължи трийсет минути, които едва стигнаха за чаша кафе и студена кифла. Той взе кола под наем на летището и пое право към щатския Капитолий. В момента законодателите не заседаваха и имаше много места за паркиране. Подобно на много съдилища, построени отново след Гражданската война, сградата бе обърната предизвикателно на юг. Той спря да се полюбува на паметника на жените южнячки, но прекара повече време да разглежда великолепните японски магнолии около постаментата.

Преди четири години, в дните и часовете преди екзекуцията на Мейнард Тоул, Гудман също бе дошъл дотук. Тогава имаше друг губернатор, друг клиент и друго престъпление. Тоул бе убил няколко души за два дни и бе твърде трудно да се предизвика съчувствие към него. Надяваше се, че със Сам Кейхол ще бъде различно. Старецът вероятно и без това щеше да умре до пет години. За много от жителите на Мисисипи неговото престъпление бе едва ли не история от миналото. И така нататък.

Гудман бе репетирал цяла сутрин. Влезе в сградата и отново се възхити на красотата ѝ. Беше умалено копие на Капитолия във Вашингтон, без да се жаят средства. Бе построен от затворници през деветстотин и десета, а Щатът бе използвал постъпленията от едно успешно дело срещу железниците.

Влезе в кабинета на губернатора на втория етаж и подаде визитната си картичка на една прелестна служителка. Губернаторът не е идвал тази сутрин, каза тя, а той има ли определена среща? Не, обясни любезно Удман, но е много важно. Възможно ли е да се срещне с мистър Анди Ларамор, главния съветник на губернатора?

Той почака, докато тя набра няколко телефонни номера, и след половин час се появи мистър Ларамор. Двамата се ръкуваха и тръгнаха през тесен коридор, който се виеше през лабиринт от малки

канцеларии. Кабинетът на съветника бе разхвърлян и безреден като него самия. Ларамор бе нисък, прегърбен, почти без врат. Дългата му брадичка опираше в гърдите, а когато говореше, очите, носът и устата му почти се сливаха. Гледката бе ужасна. Гудман не можеше да определи дали е на трийсет или на петдесет години. Сигурно беше гений.

— Губернаторът ще говори пред събрание на застрахователни агенти тази сутрин — каза Ларамор, държейки в ръка програмата, сякаш бе някаква скъпоценност. — А после ще посети държавно училище в центъра на града.

— Ще почакам — каза Гудман. — Много е важно и нямам нищо против да се повъртя наоколо.

Ларамор остави настрана листа хартия и скръсти ръце върху масата.

— Какво стана с онзи млад човек, внука на Сам?

— О, той е все още главният защитник. Аз завеждам делата про бопо в „Кравиц и Бейн“ и съм тук, за да му помагам.

— Следим всичко отблизо — заяви Ларамор. Лицето му се сбръчкваше ужасно по средата и се отпускате в края на всяко изречение. — Изглежда, че ще стигне до края.

— Така става с всички подобни дела — каза Гудман.

— Губернаторът сериозно ли възприема идеята за помилване?

— Сигурен съм, че ще помисли по това. Но самият акт на помилване е съвсем различен въпрос. Знам, че сте наясно със статута на губернатора. Той може да отмени смъртната присъда и веднага да пусне условно затворника. Може да я замени с доживотен затвор, а дори и с нещо по-леко.

Гудман кимна и опипа папийонката си.

— Възможно ли е да се срещна с него?

— Трябва да се върне тук в единайсет. Ще го питам. Вероятно ще обядва в кабинета си, затова може да има малко време около един. Можете ли да бъдете тук тогава?

— Да. Но трябва да го запазим в тайна. Клиентът ни е твърдо против тази среща.

— А противопоставя ли се и на идеята за помилване?

— Остават ни още седем дни, мистър Ларамор. Ние не се противопоставяме на нищо.

Ларамор сбърчи нос, оголи горните си зъби и отново взе програмата.

— Елате тук в един. Ще видя какво мога да направя.

— Благодаря. — Поговориха още пет минути, а после зазвъня телефонът.

Гудман се извини и побърза да излезе навън. Отново се спря при японските магнолии и свали сакото си. Беше девет и трийсет, а ризата под мишниците му бе мокра и залепнала на гърба.

Той се запъти на юг към Капитол Стрийт, главната улица в Джаксън. Сред сградите и движението в центъра, на града, върху спретната морава, обърната към Капитолия, бе кацнала величествената резиденция на губернатора — голяма старинна къща, заобиколена от порти и огради. Няколко противници на смъртното наказание се бяха събрали на тротоара в нощта на екзекуцията на Тоул и призоваваха губернатора с виковете си. Очевидно той не ги беше чул. Гудман спря на тротоара и си спомни за оная последна вечер. Заедно с Питър Вайзенберг бяха влезли бързо през една порта вляво от главния вход с последната молба, часове преди да вкарат Тоул в газовата камера. По това време губернаторът вечеряше с важни личности и се подразни, че го прекъсват. Отхвърли последната им молба за помилване и според най-изисканата южняшка традиция ги покани да останат на вечеря.

Те отказаха учтиво. Гудман обясни на негова светлост, че трябва да бързат обратно за Парчман, за да бъдат с клиента си, докато умре. Внимавайте, каза им тогава губернаторът и се върна при сътрапезниците си. Гудман се питаше колко хора ще протестират на това място след няколко дни, ще скандират, ще се молят и ще палят свещи, ще размахват плакати и ще крещят на Макалистър да пощади Сам. Може би нямаше да бъдат много.

В централния административен район на Джаксън рядко имаше недостиг от място за нови фирми. Затова Удман намери лесно това, което търсеше. Един надпис насочи вниманието му към свободната площ на третия етаж на една грозна постройка. Той попита на гишето на партера и след един час собственикът на сградата дойде и му показва свободния двустаен апартамент с износен килим и дупки в мазилката по стените. Гудман се приближи към единствения прозорец и погледна към фасадата на Капитолия през три преки.

— Отлично — каза той.

— Триста долара на месец плюс сметката за тока. Тоалетната е надолу по коридора. Шест месеца пред платата.

— Трябва ми само за два месеца — каза Гудман, бръкна в джоба си и извади прилежно сгънати банкноти.

Собственикът погледна към парите и попита:

— С какъв бизнес се занимавате?

— С пазарни проучвания.

— Откъде сте?

— От Детройт. Смятаме да разкрием клон в този щат и се нуждаем от това място като начало. Но само за два месеца. В брой. Никакви чекове. Ще се изнесем, преди да усетите. Безшумно.

Собственикът взе парите и даде на Гудман два ключа, един от канцеларията, а другият от входа. Ръкуваха се и сделката бе сключена.

Гудман се върна при колата. По пътя се подсмиваше при мисълта за плана, който преследваше. Това бе идея на Адам, още един от отчаяните опити за спасяването на Сам. В него нямаше нищо незаконно. Разходите щяха да бъдат незначителни, а и кой го бе грижа за няколко долара на този етап? В края на краищата той бе мистър Про Вопо във фирмата, източник на голяма гордост и образец на честност сред колегите си. Никой, дори и Даниъл Роузен, нямаше да оспори разходите за малък наем и няколко телефонни разговора.

След като бе работил три седмици като адвокат на осъден на смърт, Адам започваше да мечтае за яснотата, която цареше в кантората му в Чикаго, ако все още имаше такава. Преди десет часа сутринта в сряда бе подготвил иска за отменяне на присъдата и го бе подал във Върховния съд на Мисисипи. Бе разговарял четири пъти с различни съдебни чиновници и с административния директор на съда. Два пъти говори с Ричард Оландър във Вашингтон по повод иска срещу газовата камера и един път със секретаря по смъртните присъди в Пети областен съд в Ню Орлиънс за иска срещу неефективна защита.

Искът за признаване на невменяемост у Сам сега бе в Джаксън, изпратен по факс, а оригиналът щеше да пристигне по-късно. Адам бе принуден да помоли учтиво административния директор на съда да ускори нещата. Побързайте и го отхвърлете, каза той, но с други думи.

Ако щеше да има отлагане на екзекуцията, то по всяка вероятност щеше да се присъди от федерален съдия.

Всеки нов иск носеше със себе си слаб лъч надежда и както Адам вече бе разбрал, потенциалната възможност за нова загуба. Преди вземането на окончателно решение искът трябваше да премине четири препятствия: Върховния съд на Мисисипи, Федералния окръжен съд, Пети областен съд и Върховния съд на САЩ. Затова шансовете не предричаха успех, особено на тази фаза на обжалванията. Основните молби бяха подадени от Уолъс Тайнър и Гарнър Гудман преди много години. За Адам бяха останали трохите.

Секретарят на Пети областен се съмняваше дали съдът ще се събере още веднъж, за да го изслуша, особено след като бе ясно, че Адам ще подава нови искове всеки ден. Тричленната съдийска комисия вероятно щеше да обсъжда само писмените изявления. Щяха да му се обадят по време на заседанието, ако искаха да го чуят.

Ричард Оландър позвъни отново, за да му съобщи, че Върховният съд е получил петицията за преразглеждане на присъдата и че тя вече е възложена за обсъждане. Не, той не смята, че съдът ще иска да го изслуша. Не кг на такъв късен етап. Той съобщи на Адам, че е получил по факса копие от новия иск за невменяемост и че ще го препрати към местните съдилища.

Интересен ход, каза той. Отново попита какви други молби обмисля Адам, но не получи отговор.

Секретарят на съдията Слатъри, вечно намръщеният Брек Джеферсън, позвъни на Адам, за да му съобщи, че негова светлост е получил по факса новия иск, подаден до Върховния съд на Мисисипи, и, честно казано, не го смята за нещо особено, но въпреки това ще му отдели нужното внимание, щом пристигне в техния съд.

Адам получи малко удовлетворение от факта, че е успял да раздвижи едновременно четири различни съдебни институции.

В единайсет часа Морис Хенри, известният с печална слава д-р Смърт от канцеларията на главния прокурор позвъни, за да съобщи на Адам, че са получили последните молби — сламки, както той обичаше да ги нарича, а мистър Роксбър бе наредил на десетина адвокати да свършат канцеларската работа. Хенри бе учтив по телефона, но смисълът на обаждането му бе ясен: ние имаме много адвокати, Адам, докато ти си сам.

Изписаната хартия растеше с всяка изминала минута и малката заседателна маса бе покрита с прегледни купчини. Дарлийн непрекъснато влизаше и излизаше — правеше копия, предаваше телефонни съобщения, носеше кафе, проверяваше изявленията и петициите за правописни грешки. Тя имаше опит във финансовото деловодство и затова подробната и дебела документация не я плашеше. Признавала бе неколккратно, че това е вълнуваща промяна в сравнение с нормалното ѝ скучно ежедневие.

— Има ли нещо по-вълнуващо от приближаваща екзекуция? — питаше Адам.

Дори самият Бейкър Кули успя да се откъсне от последната актуализация на банковите разпоредби и надникна за миг.

Фелпс позвъни около единайсет, за да попита дали Адам иска да се срещнат за обяд. Отклони поканата, като се извини с краткото време, което остава до екзекуцията, и със съдийската мудност. Нито един от двамата не бе чувал нищо за Лий. Фелпс каза, че тя и преди е изчезвала, но никога за повече от два дни. Той се тревожеше и смяташе да наеме детектив. Обеща да го държи в течение.

— Една журналистка иска да се срещне с вас — каза Дарлийн и му подаде визитна картичка, която обявяваше за присъствието на Ан Л. Пиаза, кореспондент на „Нюзуик“. Беше третата за деня.

— Кажи ѝ, че съжалявам — рече Адам без съжаление.

— Вече го направих, но мислех, че тъй като става въпрос за „Нюзуик“, може да искате да знаете.

— Не ме интересува коя е. Кажи ѝ, че и клиентът ми няма да разговаря с нея.

Тя излезе бързо, тъй като телефонът звънеше. Беше Гудман, който събщи, че ще се срещне с губернатора в един часа. Адам го уведоми за суматохата и за телефонните обаждания.

В дванайсет и половина Дарлийн му донесе сандвич. Адам бързо го изяде, после дремна в един стол, докато компютърът му бълваше поредното изявление.

Гудман прелистваше списание за коли, докато чакаше сам в приемната до кабинета на губернатора. Същата хубава секретарка се занимаваше с маникюра си в интервалите между телефонните

обаждания. Стана един часът. Нямаше никой. Стана един и трийсет. В два секретарката, вече с блестящи розови нокти, му се извини. Няма проблем, каза Гудман със сърдечна усмивка. Хубавото при делата за безвъзмездна защита беше, че трудът не се измерваше с време. Успехът означаваше, че хората са получили помощ без оглед отделените за това часове.

В два и петнайсет отнякъде изникна енергична млада жена в тъмен костюм и се запъти към Гудман.

— Мистър Гудман, аз съм Мона Старк, завеждащ личен състав на канцеларията на губернатора. Губернаторът ще ви приеме сега. — Тя се усмихна учтиво, а Гудман я последва през двойната врата в дълга, официална стая с писалище в единия край и заседателна маса в другия.

Макалистър стоеше до прозореца без сако, с разхлабена вратовръзка и навити ръкави, с вид на измъчен и изтощен от работа слуга на народа.

— Здравейте мистър Гудман — каза той с протегната ръка и сияйна усмивка.

— Приятно ми е, губернаторе — усмихна се на свой ред Гудман. Не носеше куфарче, нито обичайните адвокатски атрибути. Изглеждаше така, сякаш просто е минавал по улицата и е решил да се отбие, за да се види с губернатора.

— Нали се запознахте с мистър Ларамор и мис Старк? — каза Макалистър и махна с ръка към двамата.

— Да, запознахме се. Благодаря ви, че ме приехте без предварително уговорена среща. — Гудман се опита да подражава на ослепителната усмивка, но безуспешно. В момента бе все пак благодарен, че е в този голям кабинет.

— Хайде да седнем тук — каза губернаторът, посочи към заседателната маса и тръгна пръв към нея. Четиримата се настаниха, всеки на една страна на масата. Ларамор и Мона извадиха писалки и се приготвиха да си бележки.

Гудман нямаше нищо пред себе си.

— Разбрах, че са били подадени много молби през последните няколко дни — каза Макалистър.

— Да, сър. Любопитен съм да разбера дали сте имали в кариерата си екзекуция? — попита Гудман.

— Не, и слава богу.

— Ами това е обичайна практика. Сигурен съм, че ще подаваме петиции до последния момент.

— Мога ли да ви задам един въпрос, мистър Гудман? — попита искрено губернаторът.

— Разбира се.

— Знам, че сте се занимавали с много подобни случаи. Каква е вашата прогноза в този момент? Докъде ще се стигне?

— Човек никога не знае. Положението на Сам е малко по-различно от това на повечето осъдени на смърт, защото е имал добри адвокати — добра защита в съда после превъзходна апелативна работа.

— Извършена от вас сигурно.

Гудман се усмихна, после Макалистър се усмихна, после Мона едва-едва разтегли устни. Ларамор остана приведен над бележника си, с изкривено от яростно съсредоточаване лице.

— Така е. Значи основните иски на Сам вече са били отхвърлени. Това, което виждате сега, са отчаяни ходове, но често пъти и те имат ефект.

Днес, седем дни преди екзекуцията, мога да кажа, че шансовете са петдесет на сто.

Мона бързо записа това, сякаш в него се криеше огромно юридическо значение. Ларамор бе записал всяка дума досега.

Макалистър се замисли няколко секунди.

— Малко съм смутен, мистър Гудман. Клиентът ви не знае за нашата среща. Той е против идеята за помилване. Искате да запазим в тайна тази среща. Тогава защо сме тук?

— Нещата се променят, губернаторе. А съм бил тук много пъти преди. Наблюдавал съм затворници, които броят последните си дни. Това оказва странно въздействие върху мозъка. Хората се променят. Като адвокат не трябва да оставям нито една неизползвана възможност.

— Заседание ли искате?

— Да, сър. Закрито.

— Кога?

— Какво ще кажете за петък?

— След два дни — каза Макалистър и погледна през прозореца.

Ларамор се прокашля и попита:

— Какви свидетели очаквате?

— Добър въпрос. Ако разполагах с имена, щях да ви дам, но аз нямам такива. Ще направим кратко изявление.

— Кой ще свидетелства от страна на щата? — попита Макалистър Ларамор, чиито влажни зъби блестяха, докато той размишляваше. Гудман извърна глава.

— Сигурен съм, че семейството на жертвите ще иска да каже нещо. Обикновено се обсъжда престъплението. Някой от затвора може би ще трябва да говори какво е било поведението на Сам. Тези заседания протичат твърде различно.

— Знам повече за престъплението, отколкото всеки друг — каза Макалистър почти на себе си.

— Ситуацията е странна — призна Гудман. — Присъствал съм на доста заседания за помилване и обикновено прокурорът е първият свидетел, който дава показания против обвиняемия. В този случай вие бяхте прокурор.

— Защо искате закрито заседание?

— Губернаторът отдавна е привърженик на откритите заседания — добави Мона.

— Наистина така е най-добре за всички — каза Гудман с тон на всезнаещ професор. — При закрито заседание върху вас ще се оказва много по-малък натиск, губернаторе, а и ще получавате много по-малко нежелани съвети. Ние, разбира се, бихме искали заседанието да бъде закрито.

— Защо? — попита Макалистър.

— Честно казано, сър, не искаме обществеността да види как Рут Крамер разказва за малките си момчета. — Гудман ги наблюдаваше, докато произнасяше тези думи, и те се хванаха. Действителната причина бе съвсем различна. Адам бе убеден, че единственият начин да накара Сам да се съгласи на заседание за помилване, бе да му обещае, че няма да бъде пред публика. Ако заседанието е закрито, Адам може би щеше да убеди Сам, че Макалистър няма да може да приема овации.

Гудман познаваше десетки хора в провинцията, които с готовност биха дошли в Джаксън веднага, за да свидетелстват в полза на Сам. Беше чувал такива хора да дават убедителни аргументи срещу смъртта в последната минута. Монахини, свещеници, министри, психолози, социални работници, писатели, преподаватели и двама

бивши затворници от Отделението. Д-р Суин щеше да свидетелства колко ужасно се чувства Сам през тези дни и да свърши отлична работа, като се опита да убеди губернатора, че щатът се готви да убие един невменяем. В повечето щати осъденият има право на заседание за помилване в последната минута, обикновено пред губернатора. В Мисисипи обаче това не бе задължително.

— Мисля, че звучи разумно — каза накрая губернаторът.

— Вече има достатъчно голям интерес — каза Гудман, тъй като знаеше, че Макалистър е замаян от мечти за надигащата се трескава възбуда в средствата за масова информация. — Няма да има полза за никого, ако заседанието е открито.

Мона, твърдата привърженичка на откритите заседания, се намръщи още повече и написа нещо с печатни букви. Макалистър бе потънал в мисли.

— Независимо дали е открито или закрито — заяви той, — не съществува реална причина за такова заседание, освен ако вие и клиентът ви не добавите нещо ново. Познавам това дело, мистър Гудман. Помирисах пушека. Видях труповете. Не мога да променя решението си, освен ако не възникнат нови факти.

— Какво например?

— Например някакво име. Дайте ми името на съучастника на Сам, и аз ще се съглася. Разбирате, че не мога да обещаю помилване, а само обикновено заседание за помилване. Иначе това е губене на време.

— Вярвате ли, че е имало съучастник? — попита Гудман.

— Винаги сме го подозирали. Вие какво мислите?

— Какво значение има?

— Важно е, защото аз вземам окончателното решение, мистър Гудман. След като съдилищата свършат с този случай и часовникът отброи времето следващия вторник вечерта, аз ще бъда единственият човек в света, който може да го спре. Ако Сам заслужава смъртно наказание, няма да има никакъв проблем да почакам спокойно, докато това стане. Но ако не заслужава, тогава екзекуцията трябва да бъде спряна. Аз съм млад. Не искам да ме мъчи съвестта през останалата част от живота ми. Искам да взема правилното решение.

— Но ако смятате, че има съучастник, а вие очевидно вярвате в това, тогава защо не спрете екзекуцията?

— Защото искам да бъда сигурен. Вие сте били негов адвокат от много години. Мислите ли, че е имал съучастник?

— Да. Винаги съм смятал, че са били двама. Не знам кой е бил шефът и кой изпълнителят, но Сам е имал помощник.

Макалистър се наведе към Гудман и впери поглед в очите му.

— Мистър Гудман, ако Сам ми каже истината, ще проведе закрито заседание и ще помисля за помилване. Не обещавам нищо, нали разбирате, а само че ще има заседание. Иначе няма какво повече да се добави към този случай.

Мона и Ларамор драскаха по-бързо от съдебните репортери.

— Сам твърди, че е казал истината.

— Тогава забравете за заседанието. аз съм зает човек.

Гудман въздъхна объркано, но усмивката не слезе от лицето му.

— Добре, тогава ще говорим пак с него. Можем ли отново да се срещнем тук утре?

Губернаторът погледна към Мона, която провери в джобния си календар и започна да клати глава, сякаш утрешният ден бе изпълнен с неотложни речи, посещения и срещи.

— Утре сте зает — каза тя с началнически тон.

— Ами на обяд?

— Не може. Няма да стане. Ще говорите пред събрание на данъчните инспектори.

— Защо не позвъните на мен? — предложи Ларамор.

— Добра идея — каза губернаторът, който бе вече станал и закопчаваше ръкавите си.

Гудман се изправи и се ръкува с тримата.

— Ще позвъня, ако се появи нещо. Въпреки това молим за заседание колкото се може по-скоро.

— Молбата се отхвърля, освен ако Сам не проговори — каза губернаторът.

— Направете молбата в писмен вид, сър, ако нямате нищо против — помоли Ларамор.

— Естествено.

Изпратиха Гудман до вратата и след като той излезе Макалистър седна зад писалището. Отново разкопча ръкавите си. Ларамор се извини и отиде в малката си канцелария надолу по коридора.

Мис Старк разглеждаше една разпечатка, докато губернаторът наблюдаваше как копчетата на телефона му светват едно след друго.

— Колко ли от тези обаждания са за Сам Кейхол? — попита той. Тя премести пръста си по колоната.

— Вчера сте имали двайсет и едно обаждания за екзекуцията на Кейхол. Четиринайсет в полза за екзекутирането му в газовата камера, а пет за помилването му. Двама нямаха мнение.

— Увеличават се.

— Да, но във вестника излезе онази статия за последните усилия на Сам. Споменава се възможността за помилване.

— Ами анкетата?

— Няма промяна. Деветдесет на сто от белите и половината от чернокожите в този щат са за смъртното наказание. Общо около осемдесет и четири на сто.

— А моят рейтинг?

— Шейсет и две. Но ако помилвате Сам Кейхол, сигурна съм, че ще намалее до едноцифрено число.

— Значи ти си против тази идея.

— Няма да спечелите почти нищо, а ще загубите много. Забравете анкетите и цифрите, но ако помилвате един от онези главорези в затвора, останалите петдесет веднага ще изпратят при вас адвокатите, бабите и проповедниците си да молят за същото. Имате си достатъчно проблеми. Глупаво е.

— Да, права си. Къде е програмата за срещи с журналистите?

— Ще ми я донесат след един час.

— Трябва да я видя.

— Нейджъл я довършва в момента. Мисля, че и без това ще трябва да удовлетворите молбата за заседание. Но го проведете в понеделник. Обявете го утре. Нека да отлежи през уикенда.

— Не трябва да е закрито.

— Не, по дяволите! Искаме Рут Крамер да плаче камерите.

— Това е моето заседание. Сам и адвокатите му няма да диктуват условията. Ако го желаят, ще стане така, като аз искам.

— Добре. Но имайте предвид, че и вие го искате. Това е страхотна реклама.

Гудман подписа разписка за вземане под наем на четири безжични телефона. Той използваше кредитна карта на „Кравиц и Бейн“ и ловко отклони канонадата от въпроси на енергичния млад продавач. Отиде в обществената библиотека на Стейт Стрийт и намери масата, отрупана с телефонни указатели. Като ги избираше по дебелината, той взе два за по-големите градове в Щата Мисисипи като Морел, Хатисбърг, Тулело, Висксбърг, Билокси и Меридиън. После избра по-тънки — на Тъника, Калхун Сити, Буд, Лонг Бийч, Уест Пойнт. На информацията развали банкноти на монети от двацет и пет цента прекара два часа в копиране на страници от телефонния указатели. Работеше с искрена наслада. Никой не би повярвал, че спретнатият нисък мъж с рошава сива коса и папийонка е всъщност съдружник в голяма чикагска фирма и има на разположение секретарки и помощници. Никой не би повярвал че печели повече от четиристотин хиляди годишно А него това го интересуваше още помалко. Е. Гарнър Гудман бе доволен от работата си. Правеше всичко възможно да спаси една душа от разрешено със закон.

Излез от библиотеката и подкара към юридическия колеж. Един професор на име Джон Брайън Глас, преподавател по наказателен процес, също бе започнал да публикува научни статии за смъртното наказание. Гудман искаше да се запознае с него и да разбере дали професорът има някои умни студенти, които се интересуват от изследователски проект.

Професорът щеше да отсъства през деня, но имаше лекции в четвъртък в девет сутринта. Гудман надникна в библиотеката на колежа и излезе навън. Отиде с колата до стария съд и за да убие времето, започна бавна обиколка из сградата. Тя продължи трийсет минути, половината от които прекара в изложбата на Движението за граждански права на партера. Попита продавачката в магазина за сувенири къде може да намери квартира със закуска и той му посочи адрес на около миля надолу по улицата. Намери лесно прекрасната викторианска къща и нае последната останала свободна стая. Къщата бе чудесно реставрирана със старинни мебели. Икономът му наля чаша скоч с вода и той я отнесе в стаята си.

Работното време в Обърн Хауз започваше в осем. Слаб и унил пазач в неугледна униформа отключи вратата. Колата на Адам се оказа първата на паркинга. Той почака десетина минути, докато наблизко спря още една. Разпозна юристката, с която се бе запознал в канцеларията на Лий преди две седмици. Застигна я, когато влизаше през една странична врата.

— Извинете — каза ѝ. — Запознахме се наскоро. Аз съм Адам Хол. Племенник на Лий. Съжалявам, че не помня вашето име.

Жената носеше поожулено куфарче в едната ръка и плик с обяда си в другата. Тя се усмихна и каза:

— Джойс Коб. Помня ви. Къде е Лий?

— Не знам. Надявах се, че вие може да знаете нещо.

— Не се ли е обаждала?

— Не е. От вторник.

— От вторник ли? Не съм говорил с нея от събота. Вие чухте ли се с нея във вторник?

— Тя позвъни, но аз не разговарях с нея. Беше в деня, когато публикувах във вестника историята с шофирането ѝ в пияно състояние.

— Откъде се обаждаше?

— Не е казала. Потърсила администратора и заявила, че няма да идва известно време, че самата тя се нуждае от помощ и такива неща. Не е казала нито къде се намира, нищо кога ще се върне.

— Ами пациентките ѝ?

— Поемаме ги ние. Трудно е, знаете ли. Но ще се справим.

— Лий няма да забрави тези момичета. Смятате ли, че е разговаряла с тях тази седмица?

— Вижте какво, Адам, повече от момичетата нямат телефон, разбирате ли? А Лий сигурно няма да отиде в общежитията. Ние се срещаме с нейните момичета и знам, че те не са говорили с нея.

Адам отстъпи и погледна към вратата.

— Знам. Трябва да я намеря. Много се безпокоя за нея.

— Ще се оправи. Веднъж пак се случи, но после всичко беше наред. — Джойс изведнъж се разбърза. — Ако разбере нещо, ще ви се обадя.

— Моля ви. Аз съм отседнал при нея.

— Знам.

Адам ѝ благодари и си тръгна. В девет вече бе в кантората, потънал в работа.

Полковник Наджънт седеше на края на дълга маса. Стаята бе пълна с надзиратели. Масата бе поставена върху платформа, издигната на трийсет сантиметра над нивото на пода, а на стената висеше голяма черна дъска. В ъгъла се виждаше подвижна катедра. Столовете от дясната страна на масата бяха празни, за да могат присъстващите, които седят на сгъваемите столове, да виждат лицата на важните личности от лявата страна на Наджънт. Тук беше Морис Хенри от канцеларията на главния прокурор, с дебело тесте досиета пред него. Лукас Ман седеше в далечния край и си водеше бележки. Двама помощник главни надзиратели седяха до Хенри. Един стажант от канцеларията на губернатора седеше до Лукас.

Наджънт погледна часовника си, после започна краткото си встъпително слово. Позова се на бележките си и после се обърна към пазачите и служителите.

— От днес, втори август, всички обжалвания са отхвърлени от различните съдилища и нищо не може да спре екзекуцията. Ще действаме с убеждението, че тя ще се проведе според плана следващата сряда една минута след полунощ. Разполагаме с цели шест дни, за да се подготвим, и съм решил това да стане гладко и без засечки. Осъденият е подал най-малко три петиции и жалби, които сега се придвижват в различните съдилища и Разбира се, не е възможно да се предвидят последствията. Поддържаме непрекъсната връзка с канцеларията на главния прокурор. Всъщност днес тук с нас е мистър Морис Хенри. По негово мнение, което споделя и мистър Лукас Ман, ще се стигне до края. Екзекуцията би могла да се спре във всеки един момент, но изглежда съмнително. Независимо от това трябва да сме готови. Очаква се също осъденият да поиска помилване от

губернатора, но, честно казано, и това едва ли ще има успех. Отсега до следващата сряда ще бъдем в състояние на подготовка.

Думите на Наджънт бяха силни и ясни. Той бе в центъра на вниманието и очевидно се наслаждаваше на всеки миг. Погледна бележките си и продължи:

— Подготвя се и самата газова камера. Тя е стара и не е била използвана от две години и половина, затова трябва да сме много внимателни. Представител на производителя пристига тази сутрин, за да проведе изпитания днес през деня и вечерта. Ще направим пълна репетиция на екзекуцията през уикенда, вероятно в неделя вечер, като допуснем, че няма да има отлагане. Събрах списъците с доброволци за екипа, който ще участва в провеждането ѝ, и ще го определя днес следобед.

Сега средствата за масова информация ни обсипват с молби за всякакви неща. Искат да интервюират мистър Кейхол, неговия адвокат, нашия адвокат, директора, охраната, другите затворници от Отделението и палача. Искат снимки от килията му и от камерата. Типичната глупост на вестникарите. Но ние трябва да се справим с това. Няма да има никакви контакти с представители на пресата, преди аз да дам одобрението си. Това важи за всички служители тук. Без изключения. Повечето журналисти не са оттук и се забавляват да ни представят като шепа неграмотни селяци. Затова не говорете с тях. Никакви изключения. Ще издам съответното разрешение, когато сметна за необходимо. Внимавайте с тези хора. Те са лешояди.

Очакваме неприятности и отвън. Преди десет минути първата група от членове на Ку Клукс Клан пристигна пред входната врата. Отпратиха ги към обичайното място между магистралата и административната сграда, където се провеждат протестите. Узнахме, че и други такива групи ще пристигнат скоро. Изглежда, се готвят да протестират, докато всичко свърши. Ще ги следим зорко. Имат право на протест, стига да е мирен. Въпреки че не съм бил тук при последните четири екзекуции, казаха ми, че се събират и поддръжници на смъртното наказание и създават ужасни безредици. По разбираеми причини смятаме да държим тези две групи на разстояние една от друга.

Наджънт не можеше да седи повече и се изправи вдървено в края на масата.

Всички погледи бяха насочени към него. Той погледна бележките си за секунда.

— Тази екзекуция ще бъде различна поради известността на мистър Кейхол. Ще предизвика голям интерес, ще привлече пресата и всякакви побъркани типове. Трябва да действаме професионално във всеки един момент. Няма да позволя никакво нарушение на правилника за реда. Мистър Кейхол и семейството му имат право на почтително отношение през последните няколко дни. Няма да търпя никакви подмятания за газовата камера или за екзекуцията. Имате ли някакви въпроси?

Наджънт огледа стаята. Бе много доволен от себе си. Засегна всичко. Въпроси нямаше.

— Отлично. Ще се срещнем отново утре сутринта в девет. — Той ги освободи и стаята бързо се опразни.

Гарнър Гудман хвана професор Джон Брайън Глас, когато излизаше от кабинета си за лекция. Лекцията бързо бе забравена, докато двамата стояха в коридора и си разменяха комплименти. Глас бе чел всички книги на Гудман, а Гудман бе чел повечето от неотдавна публикуваните статии на Глас против смъртното наказание. Разговорът се насочи към делото Кейхол и по-специално към спешната нужда от няколко проверени студенти, които да помогнат на Гудман при едно проучване през уикенда. Глас предложи и своята помощ и двамата се уговориха да обядват след няколко часа и да обсъдят въпроса.

На три преки от юридическия колеж Гудман откри малките и неугледни канцеларии на групата за защита на извършителите на тежки престъпления, една квазифедерална агенция с малки, неудобни офиси във всеки щат, където съществуваше смъртното наказание. Директорът бе млад чернокож адвокат, завършил университета в Йейл. Казваше се Хез Кери и бе обърнал гръб на богатството на големите фирми, посвещавайки живота си на премахването на смъртното наказание. Гудман го бе срещал на конференции при два предишни повода. Въпреки че Групата на Кери, както официално се наричаше, не представляваше пряко всеки затворник в Отделението, тя носеше отговорността да следи развитието на всяко дело. Хез бе на трийсет и една и остаряваше бързо. Посивялата му коса бе доказателство за

напрежението при работата с четирийсет и седемте мъже в Отделението.

На стената над бюрото на секретарката висеше малък календар, а най-отгоре върху него някой бе напечатал РОЖДЕНИ ДНИ В ОТДЕЛЕНИЕТО. Рожденикът получаваше само една поздравителна картичка. Бюджетът беше ограничен, а картичките обикновено се купуваха с джобни пари на служителите.

В групата имаше двама адвокати, които работеха под ръководството на Кери, и само една щатна секретарка. Неколцина студенти от колежа помагаха доброволно по няколко часа седмично.

Гудман и Хез Кери говориха повече от един час. Уточниха действията си за следващия вторник. Кери ще заседаше пред канцеларията на секретаря на Върховния съд на Мисисипи. Гудман ще стои в кабинета на губернатора. Джон Брайън Глас ще бъде в канцеларията на Пети областен съд в сградата на Федералния съд в Джаксън, Един от бившите сътрудници на Гудман в „Кравиц и Бейн“ работеше във Вашингтон и вече се бе съгласил да чака пред канцеларията на секретаря по делата със смъртни присъди. За Адам оставаше да стои в Отделението с клиента си и да координира последните обаждания.

Кери се съгласи да участва в проекта за пазарно проучване, организирано от Гудман през уикенда.

В единайсет часа Гудман се върна в кабинета на губернатора и връчи на адвокат Ларамор писмена молба за заседание за помилване. Губернаторът не бе в кабинета си и Ларамор щеше да го види едва следобед. Гудман остави телефонния номер в квартирата си и каза, че ще се обаждат периодично.

После подкара колата към новата си кантора, снабдена с най-добрите мебели, които можа да намери под наем за два месеца, като плати, разбира се, в брой. Сгъваемите столове бяха от някаква църква, ако се съдеше по надписите под седалките. Паянтовите маси също бяха видели доста непретенциозни вечери и сватбени приеми.

Гудман харесваше набързо стъкменото си убежище. Той седна и позвъни по новия безжичен телефон на секретарката си в Чикаго, в кантората на Адам в Мемфис и на жена си вкъщи. Обади се и на губернатора по пряката телефонна линия.

В четири часа следобед в четвъртък Върховният съд в Мисисипи все още не бе отхвърлил иска за помилване на основание частична невменяемост. Бяха минали почти трийсет часа, откакто Адам го бе подал. Вече бе досадил с обажданията си на съдебния секретар. Беше изморен да обяснява очевидното, нуждаеше се от отговор. Нямаше и най-малка следа от оптимизъм, че съдът всъщност обмисля доводите на иска. Според Адам съдът действаше МУДНО и отлагаше изпращането на молбата във Федералния съд. В този момент той чувстваше, че е невъзможно да се надява на отлагане на присъдата във Върховния съд на щата.

Той всъщност изобщо не бе популярен във федералните съдилища. Върховният съд на САЩ не бе издал решение по молбата му за разглеждане на иска за неконституционността на газовата камера. Пети областен съд още разглеждаше иска му за неефективна защита.

В четвъртък нямаше никаква промяна. Съдилищата заседаваха, сякаш това бяха обикновени иски, които трябваше да се заведат, възложат и насрочат и след това да се отлагат с години. Необходима му беше съдебна процедура, за предпочитане спиране на екзекуцията на някакво равнище, а ако не спиране, то поне пледираме или изслушване на доводите или дори отказ, за да може да продължи със следващото съдилище.

Той обикаляше около масата в кабинета си и се ослушваше за телефона. Беше се уморил да снове наоколо, телефонните обаждания му бяха втръснали.

Кабинетът му бе осеян с остатъци от десетина съдебни досиета. Масата бе отрупана с разхвърляни купища хартия. Розови и жълти листчета с телефонни съобщения бяха залепени по протежение на цял един рафт с книги.

Изведнъж изпита омраза към това място. Имаше нужда от свеж въздух. Каза на Дарлийн, че излиза да се поразходи. Наближаваше пет часът и все още бе светло и много топло. Отиде до хотел „Пийбоди“ на Юниън и си поръча алкохол в ъгъла на фойето, близо до пианото. Беше първото му питие след петъка в Ню Орлиънс и въпреки че му достави удоволствие, му напомни за Лий. Потърси я сред тълпата новопристигнали, струпали се около регистрацията. Наблюдаваше как

масите във фоайето се заемат от добре облечени хора и незначайно защо се надяваше, че тя ще се появи. Къде ли обикновено се крие човек, когато е на петдесет и бяга от живота?

Един мъж с вързана на опашка коса и туристически обувки се спря, загледа го и после приближи.

— Извинете, сър, вие не сте ли Адам Хол, адвокатът на Сам Кейхол?

Адам кимна.

Мъжът се усмихна, очевидно доволен, че е познал Адам, и застана до масата му.

— Аз съм Кърк Клекнър от „Ню Йорк Таймс“. Той постави визитната си картичка пред Адам. — Тук съм, за да отразявам екзекуцията на Кейхол. Всъщност току-що пристигам. Мога ли да седна?

Адам посочи към празния стол на отсрещната страна на кръглата масичка. Клекнър седна.

— Имам късмет, че ви намерих тук — каза той, ухилен до ушите. Беше малко над четирийсет, с вид на недодялан, вечно пътуващ журналист — небръснат, с памучно елече върху дънкова риза и джинси. — Познах ви по снимките, които видях във вестниците в самолета.

— Приятно ми е да се запознаем — каза сухо Адам.

— Можем ли да поговорим?

— За какво?

— О, за много неща. Разбрах, че клиентът ви няма да дава интервюта.

— Така е.

— Ами вие?

— Също. Можем да си побъбрим, но нищо няма да публикувате.

— Това ме затруднява.

— Честно казано, не ми пука. Изобщо не ме е грижа за трудностите във вашата работа.

— Поне сте честен. — Грациозна млада келнерка в къса поличка застана до масата, за да приеме поръчката му. Едно кафе. — Кога за последен път видяхте дядо си?

— Във вторник.

— Кога ще го видите отново?

— Утре.

— Той как се държи?

— Справя се. Напрежението расте, но той го понася добре засега.

— Ами вие?

— Забавлявам се.

— Без майтап. Страдате ли от безсъние и други подобни?

— Изморен съм. Спя недостатъчно. Работя много, тичам до затвора и обратно. Ще се стигне до края, затова следващите няколко дни ще бъде същинска лудница.

— Аз отразявах екзекуцията на Бънди във Флорида. Беше истински цирк. Адвокатите му не бяха мигнали дни наред. Трудно е да се отпусне човек.

— Ще го направите ли отново? Знам, че не ви е специалност, но ще помислите ли да поемете и друго дело на осъден на смърт?

— Само ако открия някой друг роднина в Отделението. Защо се занимавате с такива неща?

— Пиша от години за смъртното наказание. Вълнуващо е. Бих искал да взема интервю от мистър Кейхол.

Адам поклати глава и допи чашата си.

— Не, невъзможно е. Той няма да разговаря с никого.

— Защо не го помолите заради мен?

— Не.

Кафето пристигна. Клекнър го разбърка с лъжичка. Адам наблюдаваше тълпата.

— Интервюирах Бенджамин Кийз вчера във Вашингтон — заяви Клекнър. — Не е изненадан от вашите твърдения, че е направил грешки на процеса. Каза, че е очаквал да го направите.

В този момент Адам никак не се интересуваше от Бенджамин Кийз и мнението му.

— Това е рутинна процедура. Трябва да бързам. Приятно ми беше, че се запознахме.

— Но, аз исках да поговорим за...

— Слушайте, имахте късмет, че ме хванахте — каза Адам и рязко се изправи.

— Само още две неща — каза Клекнър, но Адам бързо се отдалечи.

Той излезе от „Пийбоди“ и тръгна покрай реката. По пътя се размина с добре облечени млади хора, които бързаха да се приберат вкъщи. Завиждаше им; каквото и да бе призиванието им, в каквото и напрежение да се намираха в момента, те не носеха толкова тежък товар като неговия.

Хапна един сандвич в закусвалня и в седем бе отново в кантората.

Заекът бе хванат в капан в горите на Парчман от двама надзиратели, които го нарекоха Сам заради конкретния случай. Беше кафяв, най-едрият от четирите уловени досега. Другите три бяха вече изядени.

Късно в четвъртък вечерта заекът Сам, заедно с ловците, полковник Наджънт и екипът за екзекуцията влязоха в Отделението с микробуси и пикапи. Караха бавно през двора за разходки към западния край. Паркираха до червена тухлена правоъгълна сграда, долепена за югозападния ъгъл на СТЗ.

Две бели метални врати без прозорци водеха към вътрешността на червената сграда. Едната, обърната на юг, водеше към тясна стая, два и половина на четири и половина метра, където стояха очевидците по време на екзекуцията. Пред тях имаше черни завеси, зад които се разкриваше задният край на самата газова камера.

Другата врата беше за Камерата — стая четири и половина на три и половина метра с боядисан бетонен под. Самата газова камера във формата на осмоъгълник се намираше в средата. Бе прясно боядисана със сребрист лак, който още не бе изсъхнал напълно. Наджънт бе разгледал всичко преди една седмица и бе наредил да се пребоядиса. Стаята на смъртта бе лъсната до блясък. Черните завеси на прозорците зад камерата бяха спуснати.

Заекът Сам бе оставен в пикапа, докато един нисък надзирател, на ръст и тегло почти колкото Сам, бе въведен от свои колеги в Камерата. Наджънт се перчеше и надзираше всички като генерал, сочеше, кимаше и се мръщеше.

Ниският човек бе бутнат пръв в камерата, след него влязоха двамата надзиратели, които го обърнаха и настаниха в дървения стол. Безмълвно и сериозно, без усмивки и шеги те вързаха първо китките

му с кожените ленти за облегалките на стола. После коленете му, после глезените. След това един от пазачите повдигна главата му няколко сантиметра и я държа неподвижно, докато другият закопча кожената лента за главата.

Връзването на главата бе добавено след екзекуциите на Уийкс и Тоул, тъй като техните глави се бяха люлели, клатушкали, и удряли най-отвратително в дървената колона точно зад стола. Адам бе писал доста за това в обвинението си срещу газовата камера като средство за екзекуция.

Двамата надзиратели се отдръпнаха, а Наджънт посочи към друг член на екипа, който пристъпи напред сякаш за да каже нещо на осъдения.

— Точно тук Лукас Ман ще прочете смъртната присъда на мистър Кейхол — обясни Наджънт като някой начеващ филмов режисьор. — После аз ще го попитам дали иска да каже нещо преди края. — Той отново направи знак и определеният пазач затвори тежката врата към камерата и я заключи.

— Отвори я — излая Наджънт и вратата се отвори. Ниският надзирател бе освободен.

— Донесете заека — заповяда Наджънт. Един от надзирателите донесе заека Сам от пикапа. Той си седеше невинно в желязната клетка, която бе предадена на същите двама надзиратели, които току-що бяха излезли от камерата. Те внимателно го поставиха на дървения стол, после продължиха с работата по завързването на въображаемия осъден на смърт. Китки, колене, глезени, глава и заекът бе готов за смъртоносния газ. Двамата надзиратели излязоха от камерата.

— Цианидните таблетки — нареди Наджънт и друг член на екипа влезе в камерата с голям пластмасов буркан. Той изсипа цианидните таблетки в купата под стола. После бързо излезе от камерата. Вратата бе затворена и заключена, а Наджънт даде знак на палача, който постави банка със сярна киселина в тръба, отиваща към пода на камерата. Дръпна един лост, чу се щракване и банката тръгна към купата под стола.

Наджънт пристъпи към един от прозорците и загледа напрегнато. Същото направиха и останалите членове на екипа. Прозорците бяха специално уплътнени, за да не пропускат.

Отровният газ се образува бавно, изпод стола се издигна лека мъгла от видими пари и се насочи нагоре. Отначало заекът не реагира на парите, които проникнаха в малката му клетка, но смъртоносният газ много бързо го порази. Той се вдърви, подскочи няколко пъти, удари се в решетките на клетката си, после настъпиха силни гърчове, ужасно подскачане, треперене. Умря за по-малко от минута.

Наджънт се усмихна и погледна часовника си.

— Отворете — нареди той и капакът на тавана на камерата се отвори, за да изпусне зловецния газ.

Външната врата на камерата се отвори и повечето членове на екипа излязоха на чист въздух или за да пушат. Трябваше да минат най-малко петнайсет минути отварянето на камерата и изнасянето на заека. После трябваше да го промият с маркуч и да почистят. Наджънт остана вътре, за да наблюдава всичко. Надзирателите отвън пушеха и се смееха.

На по-малко от осемнайсет метра над тях прозорците на сектор А бяха отворени. Сам чуваше гласовете им. Минаваше десет и лампите бяха угасени, но във всяка килия на сектора две ръце се протягаха през решетките. Четиринайсетте мъже слушаха в тъмнината.

Затворникът в Отделението за осъдени на смърт живее два и три часа на ден в килия два на три метра. Той чува всичко: странното почукване на нови ботуши в коридора, непознатия звук и акцент на различен глас, далечното бръмчене на косачка или машина за плевене. А, разбира се, винаги се чуваше и отварянето и затварянето на вратата към газовата камера. Той можа да долови и доволното многозначително хихикане на екипа, приготвящ екзекуцията.

Сам се облегна на лакти и се загледа в прозорците над коридора. Репетираха неговата екзекуция.

Между западния банкет на шосе 49 и ливадата пред административните сгради на Парчман на разстояние от петдесетина метра се простираше тревна ивица. Някога там бе минавала железопътна линия. Сега това бе мястото за протести от страна на противниците на смъртното наказание преди всяка екзекуция. Обикновено пристигаха на малки групи, носеха си сгъваеми столове и саморъчно направени плакати. Палеха свещи през нощта и пееха химни в последните часове преди екзекуцията. След обявяването на смъртта, пееха химни, четяха молитви и плачеха.

Часове преди екзекуцията на Теди Доил Мийкс, изнасилвач на деца и убиец, се случило нещо различно. Мрачното свещенодействие на протеста било нарушено от внезапното пристигане на коли, пълни с буйни студенти, дошли да се забавляват, жадни за кръв. Пиели бира и пуснали силна музика. Скандирали лозунги и дразнели стреснатите демонстранти. Положението се влошило, когато двете групи започнали да си разменят обиди. Тогава се намесили служителите на затвора и възстановили реда.

Следващият бил Мейнард Тоул и при подготовката на неговата екзекуция издигнали още един насип от другата страна на пътя, определена за поддръжниците на смъртното наказание. Охраната била подсилена, за да се предотвратят безредиците.

Когато Адам пристигна в петък сутринта, той преброи седем клановци в бели роби. Трима от тях правеха опит за синхронизиран протест, като вървяха по тревната ивица близо до шосето с плакати на раменете. Останалите четирима опъваха голям, шарен навес. По земята бяха разпръснати метални пръти и въжета. Два хладилни шкафа бяха поставени до няколко шезлонги. Тези момчета явно не смятаха скоро да си ходят.

Адам спря пред входа на Парчман и се загледа в тях. Забрави за времето, докато ги наблюдаваше. Значи това бе неговото наследство, корените му. Това бяха братята, роднините и прадедите на дядо му.

Дали някои от тях не бяха същите лица от неговия видеофилм за Сам Кейхол? Виждал ли ги беше преди?

Адам несъзнателно отвори вратата на колата и слезе. Сакото и куфарчето му бяха на задната седалка. Запъти се бавно към тях и спря близо до хладилните шкафове. Надписите на плакатите настояваха за освобождаването на политическия затворник Сам Кейхол. Пуснете малко газ на истинските престъпници, но освободете Сам. Адам не знаеше защо, но тези искания не го успокоиха.

— Какво търсиш? — попита един от тях. На гърдите му висеше огнен знак. Другите шестима зарязаха онова, което правеха, и също се загледаха в него.

— Не знам — призна си искрено Адам.

— Тогава какво гледаш?

— Не съм сигурен.

Още трима се приближиха и пристъпиха към Адам. Робите им бяха еднакви — бели, от някаква много лека материя, с червени кръстове и други знаци. Наближаваше девет и те вече се потяха обилно.

— Кой си ти, по дяволите?

— Внукът на Сам.

Другите трима също се присъединиха и всичките седем впиха погледи в Адам от два метра разстояние.

— Тогава значи си на наша страна — каза с облекчете един от тях.

— Не, не съм.

— Така е. Той е с ония евреи от Чикаго — заяви един мъжага за сведение на останалите и това, изглежда, леко ги развълнува.

— Защо сте дошли тук? — попита Адам.

— Опитваме се да спасим Сам. Ти май няма да успееш да го направиш.

— Той е тук заради вас.

Младок със зачервено лице и капчици пот на челото пристъпи още по-близо до Адам.

— Не е така. Ние сме тук заради него. Още не съм бил роден, когато Сам е убил ония евреи, затова не можеш да ме обвиняваш. Тук сме, за да протестираме срещу екзекуцията му. Осъдили са го по политически причини.

— Той нямаше да е тук, ако не беше Кланът. Къде са ви качулките? Смятах, че винаги си криете лицата.

Те се засуетиха, тъй като не бяха сигурни какво да правят по-нататък. В крайна сметка той бе внук на техния идол и кумир Сам Кейхол. Той бе адвокатът, който се опитваше да спаси един ценен символ.

— Защо не си тръгнете? — попита Адам. — Сам не ви иска тук.

— Върви по дяволите — озъби се младият.

— Много красноречиво. Просто си идете, ясно ли е? Сам ще бъде за вас много по-ценен мъртъв, отколкото жив. Оставете го да умре спокойно и така ще си имате един чудесен мъченик.

— Няма да си идем. Ще стоим тук до края.

— Ами ако Сам ви помоли да си идете? Ще го направите ли?

— Не — озъби се младежът презрително, после погледна през рамо към останалите, които, изглежда, бяха съгласни. Няма да си ходят. — Смятаме да вдигнем доста шум.

— Чудесно. Така и снимките ви ще се появят във вестниците. Но вие искате точно това, нали? Циркови клоуни в шантави костюми винаги привличат вниманието.

Някъде зад Адам се затръшнаха врати на кола. Той се огледа и видя телевизионен екип, който бързо слизаше от микробус, паркиран близо до неговия сааб.

— Хайде, хайде — подкани той групата. — Усмихнете се, момчета. Вашето време дойде.

— Върви по дяволите! — сръза го сърдито младият.

Адам им обърна гръб и се запъти към колата си.

Забързана журналистка с оператор зад нея се втурна към Адам.

— Вие ли сте Адам Хол? — попита тя задъхано. — Адвокатът на Кейхол?

— Да — потвърди той, без да спира.

— Можем ли да поговорим?

— Не. Но онези момчета горят от нетърпение да разговарят с вас — посочи клановците той. Тя вървеше до него, докато операторът нагласяваше камерата. Адам скочи в колата и потегли.

На входа Луиз му подаде номерче за колата и му направи знак да мине. Вече влизаше като редовен посетител.

Пакър извърши задължителния преглед пред вратата на Отделението.

— Какво има тук? — посочи той малката кутия в лявата ръка на Адам.

— Сладолед ескимо, сержант. Искате ли?

— Дайте да видя. — Адам му подаде кутията, той отвори капака и преброи шест сладоледа ескимо, все още покрити с тънък слой скреж. Върна кутията на Адам и посочи към вратата на предната канцелария.

— Отсега нататък ще се срещате тук — обясни той. Влязоха в стаята.

— Защо? — попита Адам и се огледа. Видя метално бюро с телефон, три стола и две заключени кантонерки.

— Такава е практиката. Облекчаваме малко режима с приближаването на екзекуцията. Сам трябва да приема посетителите си тук без ограничение на времето.

— Колко мило. — Адам постави куфарчето си върху бюрото и взе телефона. Пакър отиде да доведе Сам.

Любезната дама в съдебната канцелария в Джаксън бе съобщила на Адам, че Върховният съд на Мисисипи само преди минути е отхвърлил петицията на клиента му за отменяне на присъдата на основание невменяемост. Той й благодари, каза нещо в смисъл, че не е изненадан, но че това е можело да стане и един ден по-рано, после я помоли да изпрати по факса копие с решението на съда до кантората му в Мемфис и до канцеларията на Лукас Ман в Парчман. Позвъни на Дарлийн в Мемфис и й каза прати по факса нова петиция до Федералния окръжен с копия до Пети областен съд и до претоварената с работа канцелария на мистър Ричард Оландър във Върховния съд във Вашингтон. Позвъни на мистър Оландър за да му съобщи, че е изпратил петицията, и получи информацията, че Върховният съд на САЩ току-що е отхвърлил иска на Адам за неконституционността на газовата камера.

Сам влезе без белезници, докато Адам говореше по телефона. Ръкуваха се набързо и Сам седна. Вместо да запали цигара, той отвори кутията и извади един сладолед. Започна да го яде бавно, слушайки разговора на Адам с Оландър.

— Върховният съд на САЩ току-що е отхвърлил иска ни — прошепна Адам на Сам, като закри с ръка слушалката.

Сам се усмихна странно и се загледа в няколкото плика, които бе донесъл.

— Върховният съд на Мисисипи също е отхвърлил молбата ни — обясни Адам на клиента си, докато набираше друг номер. — Но това се очакваше. Сега ще подадем във Федералния съд. — Набра номера на Пети областен съд, за да провери какво става с иска за неефективна защита. Чиновникът в Ню Орлиънс му съобщи, че днес не е вземано решение. Адам затвори и седна на ръба на бюрото.

— Пети областен още заседава по иска за неефективност — съобщи той на клиента си, който познаваше закона и процедурата и разбираше всичко като опитен адвокат.

— Тази сутрин по телевизионния канал в Джаксън съобщиха, че съм поискал заседание за помилване от губернатора — каза Сам, докато ближеше сладоледа. — Разбира се, това не може да е вярно. Не съм давал съгласието си.

— Успокой се, Сам. Такава е обичайната практика.

— Практика, дрън-дрън. Смятах, че сме постигнали споразумение. Дори показах Макалистър по телевизията. Говореше колко му е трудно да вземе решение за помилване. Предупредих те.

— Макалистър е нашият най-малък проблем, Сам. Молбата беше формалност. Не е необходимо да участваме.

Сам поклати объркано глава. Адам не го изпускаше от поглед. Не беше истински ядосан, нито всъщност му пукаше за това, което бе направил Адам. Беше примирен, почти победен. Моментното избухване бе естествено. Само преди една седмица той щеше да побеснее от ярост.

— Знаеш ли, че снощи репетирах. Пуснах газ в камерата, убиха плъх или друго животно. Действаше безупречно и сега всички се вълнуват за моята екзекуция. Представяш ли си? Направиха генерална репетиция за мен. Мръсници.

— Съжалявам, Сам.

— Знаеш ли как мирише оня газ?

— Не.

— На канела. Снощи се чувстваше във въздуха. Онези идиоти дори не си дадоха труд да затворят прозорците и аз го усетих.

Адам не знаеше дали това е истина. Знаеше, че камерата се отваря няколко минути след екзекуцията и смъртоносният газ отива в атмосферата.

Естествено, не би могъл да проникне в секторите. Може би Сам бе чувал разказите на надзирателите. Може би това просто бе част от традиционните легенди. Той седеше на бюрото и небрежно люлееше крака, вперил поглед в жалкия старец с кльоцави ръце и мазна коса. Беше ужасен грях да се убие толкова възрастен човек като Сам Кейхол. Престъпленията бяха извършени преди цяло поколение. Бе страдал и умираше многократно в килията с размери два на три метра. Каква бе сега ползата за щата от убийството му?

Адам се тревожеше за много неща и най-вече за тяхното последно мъчително усилие.

— Съжалявам, Сам — повтори той съчувствено. — Но трябва да поговорим по някои въпроси.

— Тази сутрин имаше ли клановци навън? Телевизията ги показва вчера.

— Да, преброих седем преди няколко минути. В пълна униформа са, но без качулки.

— И аз носех такава роба, знаеш ли? — заяви Сам с тон на ветеран от войната, който се хвали пред хлапета.

— Знам, Сам. Именно защото си носил такава униформа, сега седиш тук в Отделението на смъртта заедно адвоката си и броиш часовете, които ти остават, преди да те вържат за стола. Би трябвало да ненавиждаш тези тъпанари долу.

— Не ги мразя. Но нямат право да стоят тук. Те ме изоставиха. Доугън ме прати тук. Когато даде показания срещу мен, той беше имперският маг на Клана в Мисисипи. Не ми отпуснаха нито цент за адвокат. Забравиха ме.

— Какво очакваш от банда негодници? Лоялност ли?

— Аз бях лоялен към тях.

— И виж докъде я докара. Би трябвало да заклея миш Клана и да ги помолиш да си вървят.

Сам повъртя пликите в ръце, после внимателно ги постави върху един стол.

— Казах им да си вървят — рече Адам.

— Кога?

— Само преди няколко минути. Разменихме по няколко думи. Не дават пет пари за теб, Сам, просто използват екзекуцията, защото от теб става чудесен мъченик. Ще могат да се събират и говорят години наред.

Ще скандират името ти, когато палят кръстове, и ще ходят на поклонение на гроба ти. Трябваш им мъртъв, Сам.

— Озъби ли им се? — попита Сам с нотка на изумление и гордост.

— Да. Не беше нищо особено. Какво реши за Кармен? Ако ще идва, трябва да си уреди пътуването.

Сам пушеше замислено.

— Бих искал да я видя, но трябва да я предупредиш за вида ми. Не искам да получи шок.

— Но ти изглеждаш страхотно, Сам.

— О, боже, благодаря ти. Ами Лий?

— Какво Лий?

— Как е? Тук получаваме вестници. Видях снимката ѝ във вестника на Мемфис миналата събота и после прочетох, че са я глобили за шофиране в пияно състояние във вторник. Не са я арестували, нали?

— Не. Тя е на лечение — каза Адам, сякаш знаеше точно къде се намира.

— Може ли да дойде да ме види?

— Искаш ли?

— Май че да. Може би в понеделник. Да изчакаме дотогава.

— Няма проблем — каза Адам, питайки се как би могъл да я намери. — Ще говоря с нея през уикенда.

Сам му подаде един от пликовете, който не бе запечатан.

— Дай това на хората от охраната. Това е списък на посетителите отсега до края. Хайде, отвори го.

Адам погледна списъка. Имаше четири имена. Адам, Лий, Кармен и Дони Кейхол.

— Списъкът не е много дълъг.

— Имам много роднини, но не искам да идват. Не са ме посещавали от девет години, така че да пукна, ако позволя да се влачат тук в последната минута, за да се сбогуват. Могат да го направят и на погребението.

— Получавам всякакви молби от репортери и журналисти за интервюта.

— Зарежи тая работа.

— Точно това им казах. Има обаче една молба, която може да те заинтересува. Един човек на име Уендал Шърман, небезизвестен писател, издал е четири-пет книги и е спечелил няколко награди. Не съм чел нищо от него, но той е сериозен. Говорихме вчера по телефона. Иска да дойде и да запише историята ти. Изглежда много честен и каза, че записът ще отнеме часове. Ще долети в Мемфис днес, ако се съгласиш.

— Защо иска да ме записва?

— За да напише книга за теб.

— Любовен роман ли?

— Съмнявам се. Готов е да плати петдесет хиляди долара в аванс и по-късно процент от печалбата.

— Страхотно. Ще получа петдесет хиляди няколко дни преди да умра. Какво да правя с тях?

— Само ти предавам предложението му.

— Кажи му да върви по дяволите. Не ме интересува.

— Добре.

— Искам да съставиш договор, с който ти предавам всички права върху историята на моя живот и след смъртта ми прави каквото искаш.

— Идеята за записа не е лоша.

— Искаш да кажеш...

— Говориш пред малка машинка с малки касетки. Мога да ти я донеса. Седиш си в килията и разказваш живота си.

— Колко скучно — Сам свърши ескимото и хвърли пръчката в кошчето за боклук.

— Зависи от гледната точка. Нещата изглеждат доста вълнуващи в този момент.

— Да, прав си. Доста скучен живот, но крайт му е сензационен.

— Прилича ми на бестселър.

— Ще помисля.

Изведнъж Сам скочи на крака, оставяйки гумените сандали под стола. Той заподскача из канцеларията, измервайки разстоянието, без да спира да пуши.

— Четири на пет и половина — промърмори той на себе си, после продължи да мери.

Адам записа нещо в бележника си и се опита да не гледа облечената в червено фигура, подскачаща покрай стените. Най-накрая Сам спря и се облегна на едната кантонерка.

— Искам да ми направиш една услуга — каза той, вперил поглед в отсрещната стена на стаята. Гласът му беше съвсем тих. Дишаше бавно.

— Слушам те — каза Адам.

Сам пристъпи към стола и взе един плик. Подаде го на Адам и отново се облегна на кантонерката. Пликът бе обърнат така, че Адам не можеше да види написаното върху него.

— Искам да го предадеш — каза Сам.

— На кого?

— На Куинс Линкълн.

Адам го постави до себе си на бюрото и се взря изненадано в Сам. Старецът обаче бе потънал в друг свят. Бе вперил празен поглед в нещо на отсрещната стена на стаята.

— Пиша го от една седмица — каза той с почти прегракнал глас, — но го мисля от четирийсет години.

— Какво пише вътре? — попита бавно Адам.

— Извинение. Нося вината в себе си от много години, Адам. Джо Линкълн беше добър и почтен човек, а и добър баща. Изгубих си ума и го убих без причина. Още преди да го застрелям, знаех, че ще ми се размине. Но винаги съм се чувствал зле след това. Твърде зле. Сега не мога да направя нищо друго, освен да кажа, че съжалявам.

— Сигурен съм, че това ще означава нещо за семейство Линкълн.

— Може би. В писмото ги моля за прошка, както смятам, че е редно по християнски. Искам да умра със съзнанието, че съм се опитал да се извиня.

— Имаш ли някаква представа къде мога да го намеря.

— Точно тук е проблемът. Чух, че семейство Линкълн все още са в окръг Форд. Вдовицата му Руби вероятно е още жива. Боя се, че ще трябва да идеш до Клантън и да ги потърсиш. Там имат чернокож шериф и аз бих започнал от него. Той вероятно познава всички чернокожи в окръга.

— А ако намеря Куинс?

— Кажи му кой си. Дай му писмото. Кажи му, че съм умрял с чувството за голяма вина. Можеш ли да го направиш?

— Ще ми бъде приятно. Но не съм сигурен кога ще имам време.

— Изчакай, докато умра. Ще имаш много време, след като всичко свърши.

Сам отново пристъпи към стола и този път взе два плика. Подаде ги на Адам и започна да крачи бавно напред-назад из стаята. На един от тях бе напечатано името Рут Крамер, а на другото — Елиът Крамер.

— Тези са за семейство Крамер. Предай им ги, но след екзекуцията.

— Защо да чакам?

— Защото мотивите ми са чисти. Не искам да мислят, че го правя, за да предизвикам съчувствие в предсмъртните си часове.

Адам постави писмата за семейство Крамер до писмото за Куинс Линкълн. Три писма, три трупа. Още колко писма щеше да напише Сам през уикенда? Колко ли жертви имаше още?

— Ти си сигурен, че ще умреш, нали, Сам?

Той спря до вратата и помисли за момент.

— Шансовете са против нас. Започвам да се подготвям.

— Все още има надежда.

— Разбира се. Но въпреки това се подготвям, за всеки случай. Наранил съм много хора, Адам, но не съм преставал да мисля за това. А когато имаш среща със смъртта, започваш да мислиш за лошото, което си сторил.

Адам взе трите плика и ги погледна.

— Има ли още?

Сам се намръщи и погледна към пода.

— Това е всичко засега.

В петък вестникът в Джаксън публикува на първа страница материал относно молбата за помилване на Сам Кейхол до губернатора. Имаше и лъскава снимка на губернатора Дейвид Макалистър, една лоша снимка на Сам и много самоцелни коментари на Мона Старк, завеждаща канцеларията на губернатора, в смисъл, че губернаторът се бори с решението.

Тъй като беше истински човек от народа и слуга на всички жители на Мисисипи, Макалистър бе монтирал скъпа телефонна „гореща линия“ скоро след избирането му. Безплатният пряк номер бе разпространен в целия щат, а избирателите му бяха непрекъснато обстрелвани с реклами да използват откритата линия. Позвънете на губернатора. Той се интересува от вашето мнение. Демокрация в най-чист вид. Телефонистките бяха насреща.

И тъй като имаше повече амбиция, отколкото кураж, Макалистър и екипът му следяха телефонните обаждания всеки ден. Той бе изпълнител, а не лидер. Харчеше много пари за анкети и бе доказал способността си да открива проблемите на хората, а после да се изпъчи отпред и да води парада.

И Гудман, и Адам подозираха това. Макалистър изглеждаше твърде обсебен от съдбата си да се впуска в нови инициативи. Човекът се интересуваеше най-безсрамно от повече гласове, затова те бяха решили да му предоставят тази възможност.

Гудман прочете рано материала, докато си пиеше кафето и ядеше плодове, и до седем и трийсет вече бе говорил по телефона с професор Джон Брайън Глас и Хез Кери. До осем часа трима от студентите на Глас вече пиеха кафе в картонени чаши в неугледната временна канцелария. „Проучването на пазара“ щеше да започне всеки момент.

Гудман обясни плана и необходимостта от секретност. Те не нарушаваха никакви закони, увери ги той, просто манипулираха общественото мнение. Безжичните телефони бяха на масите заедно със страниците телефонни номера, които Гудман бе преснимал в сряда. Студентите бяха малко неспокойни, но въпреки това нямаха търпение да започнат. Щяха да им платят добре, а професор Глас им бе обещал допълнително възнаграждение.

Гудман демонстрира техниката с първото обаждане. Той набра номера.

— Открита линия за обществеността — обади се приятен глас.

— Обаждам се във връзка с днешната статия за Сам Кейхол — каза бавно Гудман с най-добрата си имитация на привлечен говор, въпреки че имаше какво да се желае на студентите им беше много забавно.

— Вашето име?

— Казвам се Ред Ланкастър от Билокси, Мисисипи — отвърна Гудман, прочитайки името от списъка с телефонните номера. — Гласувах за губернатора, много свестен човек — подхвърли той, за да направи добро впечатление.

— И какво чувствате спрямо Сам Кейхол?

— Не смятам, че трябва да го екзекутират. Той е един старец, който много е страдал, и аз искам губернаторът да го помилва. Да го оставят да си умре спокойно в Парчман.

— Добре. Ще направя всичко възможно губернаторът да научи за вашето обаждање.

— Благодаря ви.

Гудман натисна един бутон на телефона и се поклони пред публиката си.

— Проста работа. Да започваме.

Младежът, който попадаше в графата „мъж, бял“, избра един номер от списъка. Разговорът му протече горе-долу така:

— Ало, обаждат се Лестър Кросби от Буд, Мисисипи, по повод екзекуцията на Сам Кейхол. Да, госпожо. Номерът ми ли? 227-9084. Да, точно така, Буд, Мисисипи, окръг Франклин. Точно така. Ами не смятам, че трябва да вкарат Сам Кейхол в газовата камера. Против това съм. Мисля, че губернаторът трябва да се намеси и да спре екзекуцията. Да, госпожо, точно така. Благодаря ви. — Той се усмихна на Гудман, който избираше друг номер.

Бялата жена бе студентка от малък град в земеделската част на щата и акцентът ѝ бе естествено носов.

— Ало, канцеларията на губернатора ли е? Добре. Обаждам се за историята на Сам Кейхол в днешния вестник. Съюзн Барнс. Декатър, Мисисипи. Да. Ами че той е старец, който и без това сигурно ще умре след няколко години. Какво ще спечели щатът, ако го убие сега. Я оставете човека на мира. Какво? Да, искам губернаторът да спре екзекуцията. Гласувах за губернатора и смятам, че той е почтен човек. Да. И аз ви благодаря.

Представителят на афроамериканците наближаваше трийсетте. Той просто каза на телефонистката на откритата линия, че е чернокож жител на щата Мисисипи, твърд противник на идеите на Сам Кейхол и на Клана, въпреки това е против екзекуцията му.

— Правителството няма право да решава дали някой трябва да живее, или да умре — каза той. Не подкрепя смъртното наказание при никакви обстоятелства.

И така колелото се завъртя. Обажданията валиха едно след друго от всички части на щата, от различни хора с различна мотивация за спиране на екзекуцията. Студентите станаха изобретателни, пробваха най-различни акценти и предлагаха нови доводи. Понякога горещата линия даваше заето и тогава им беше забавно да мислят че са я блокирали. Поради ясната си дикция Гудман прие ролята на аутсайдер, на странстващ противник на смъртното наказание, който се появяваше от всевъзможни краища на страната със смайващо разнообразие от етнически имена и непознати местности. По едно време се уплаши, че Макалистър може да прояви подозрителност и да провери обажданията на откритата линия, но после реши, че телефонистките ще бъдат прекалено заети за това.

А те наистина имаха много работа. В друга част на града Джон Брайън Глас отложи лекциите си и заключи вратата на кабинета, за да прекара няколко приятни часа в телефонни обаждания под всякакви имена. Недалеч от него Хез Кери и един от адвокатите в екипа му също атакуваха откритата линия.

Адам изхвърча до Мемфис. Дарлийн бе в канцеларията му и напразно се опитваше да внесе ред в планината от хартия. Посочи към една купчина до компютъра.

— Решението за отхвърляне на молбата за преразглеждане на присъдата е най-отгоре, после решението на Върховния съд на Мисисипи. До него е петицията срещу законността на присъдата, която трябва да се подаде във Федералния съд. Всичко предадох по факса.

Адам свали сакото си и го захвърли на един стол. Погледна към редицата розови листчета с телефонни съобщения, залепени на етажерката.

— От кого са?

— Журналисти, писатели, мошеници, двама адвокати, които предлагат помощта си. Едното е от Гарнър Гудман в Джаксън. Каза, че проучването на пазара върви добре, да не звъните. Какво е това проучване?

— Не питай. От Пети областен нищо ли няма? — Адам пое дълбоко дъх и се отпусна в стола си.

— Нещо за обяд? — попита тя.

— Само сандвич, ако обичаш. Можеш ли да работиш утре и в неделя?

— Разбира се.

— Ще имам нужда от теб през целия уикенд, за да стоиш до телефона и до факса. Съжалявам.

— Няма нищо. Ще отида за сандвич.

Тя излезе и затвори вратата след себе си. Адам позвъни в апартамента на Лий, но никой не му отговори. Позвъни в Обърн Хауз, но и там никой не знаеше нищо за нея. Обади се на Фелпс Бут, който бе на заседание. Позвъни на Кармен в Бъркли и ѝ каза да си купи билет за неделния полет до Мемфис.

Погледна бележките с телефонните съобщения и реши, че нито едно не заслужава отговор.

В един часа Мона Старк говори пред представителите на пресата, които обикаляха около канцеларията на губернатора в Капитолия. Тя каза, че след задълбочено обсъждане губернаторът е решил да проведе заседание за помилване в понеделник в десет сутринта, когато губернаторът ще изслуша доводите и молбата и ще вземе справедливо решение. Това бе огромна отговорност, обясни тя, да отсъдиш живот или смърт. Но Дейвид Макалистър ще направи това, което е справедливо и правилно.

Пакър влезе в килията в пет и трийсет в събота сутринта. Не си бе направил труда да носи белезниците. Сам го чакаше и те тихо тръгнаха през сектор А. Минаха през кухнята, където работниците бъркаха яйца и пържеха бекон. Сам никога не бе виждал кухнята и затова вървеше бавно, броеше стъпките си и измерваше разстоянието. Пакър отвори една врата и направи знак на Сам да побърза. Излязоха навън в мрака. Сам спря и погледна правоъгълната тухлена сграда отдясно, в която се намираше газовата камера. Пакър го дръпна за лакътя и се запътиха заедно към източния край на Отделението, където ги чакаше друг надзирател. Той подаде на Сам а чаша кафе и го преведе през една порта в двор, подобен на този за разходки в западния край на Отделението. Беше ограден с бодлива тел, имаше баскетболен кош и две пейки. Пакър каза, че ще се върне след един час, и излезе с надзирателя.

Сам стоя неподвижно дълго време, пиеше горещото кафе и поглъщаше с очи гледката наоколо. Първата му килия бе в сектор Д, в западното крило, и той бе идвал тук много пъти. Знаеше точните размери — петнайсет на десет метра. Видя надзирателя в кулата, който го наблюдаваше, седнал под лампата. През оградата и над редовете с памук се виждаха светлините на други сгради. Бавно се запъти към една от пейките и седна.

Какво внимание бяха проявили към него тези хора, като удовлетвори молябата му да види за последен път изгрева на слънцето! Не беше го виждал от девет години и отначало Наджънт му отказа. После се намеси Пакър и обясни на полковника, че няма нищо лошо и никакъв риск за сигурността, ей богу, та човекът ще умре след пет дни. Пакър поема цялата отговорност.

Сам се загледа в небето на изток, където една оранжева ивица вече надничаше иззад разкъсаните облаци. В първите му дни в Отделението, когато току-що бе обжалвал и още нямаше решение, прекарваше часове в спомени за славното еднообразие на свободния

живот, за незначителни неща като топъл душ всеки ден, радостта на кучето му, меда върху бисквитите на закуска. Всъщност тогава той все още вярваше, че един ден отново ще може да ходи на лов за катерици и пъдпъдъци, да лови риба, да седи на верандата и да наблюдава изгрева, да пие кафе в града и да кара на воля стария си пикап. През първите дни в Отделението мечтаеше да отлети до Калифорния и да намери внуците си. Не можа да го направи.

Мечтите за свобода бяха отдавна забравени, прогонени от отегчителната монотонност на живота в килията и унищожени от суровото решение на много съдии.

Това щеше да бъде последният му изгрев, той вече бе убеден, че е така. Твърде много хора искаха да умре в газовата камера не се използваше достатъчно често. Време беше за екзекуция, дявол да го вземе, и той бе на ред.

Небето просветля и облаците се разпръснаха. Въпреки че бе принуден да наблюдава великолепието на природата през ограда от железни халки, той бе доволен. Още няколко дни, и няма да има повече огради. Решетките, бодливата тел и затворническите килии ще останат за някой друг.

Рано в събота сутрин двама журналисти пушеха цигари и пиеха кафе от автомат до южния вход на Капитолия. Бяха дочули, че губернаторът ще прекара този ден в канцеларията си, посветен на делото Кейхол.

В седем и трийсет черният му линкълн спря наблизо и той слезе. Двама добре облечени телохранители го придружиха до входа, а на няколко крачки отзад ги следваше Мона Старк.

— Губернаторе, смятате ли да присъствате на екзекуцията? — забързано попита първият журналист.

Макалистър се усмихна и вдигна ръце, сякаш искаше да каже, че гори от желание да спре и да си побъбри с тях, но има много по-важна работа. После видя камерата, която висеше на рамото на другия репортер.

— Още не съм решил — отвърна той, спирайки за секунда.

— Рут Крамер ще даде ли показания на заседанието за помилване в понеделник?

Камерата бе насочена към него.

— Точно сега не мога да кажа — каза той с усмивка към обектива. — Съжалявам, момчета, но сега не мога да говоря.

Той влезе в сградата и взе асансьора до кабинета си на втория етаж.

Телохранителите заеха позиция във фоайето, скрити зад сутрешните вестници.

Адвокат Ларамор чакаше с последната информация. Обясни на губернатора и на мис Старк, че от пет следобед вчера няма промяна в различните петиции и молби по делото Кейхол. Нищо не се бе променило от предишния ден. Молбите ставаха все по-отчаяни и според него съдилищата щяха да ги отхвърлят бързо. Вече бе говорил с Морис Хенри от канцеларията на главния прокурор и според компетентното мнение на доктор Смърт в момента съществуваше осемдесет на сто шанс за провеждане на екзекуцията.

— Нещо за заседанието в понеделник? Някаква вест от адвокатите на Кейхол? — попита Макалистър.

— Не. Помолих Гарнър Гудман да се отбие в девет тази сутрин. Мисля, че трябва да поговорим с него. Ще си бъда в кабинета, ако имате нужда от мен.

Ларамор се извини и си тръгна. Мис Старк извършваше сутрешния ритуал по преглеждане на всекидневниците от всички краища на щата и сортирането им на заседателната маса. От деветте вестника, които тя следеше, осем публикуваха историята на Кейхол на първата си страница. Обявяването на заседание за помилване бе предизвикало специален интерес в събота сутрин. Три от вестниците поместваха една и съща снимка на клановците, които се пържеха на жестокото юлско слънце пред Парчман.

Макалистър си съблече самото, нави ръкавите на ризата и започна да преглежда пресата.

— Донеси ми списъка с обажданията — каза той рязко.

Мона излезе от кабинета и се върна след по-малко от минута. Носеше компютърна разпечатка, която очевидно съдържаше неприятни новини.

— Слушам те — каза той.

— Обажданията са спрели около девет снощи, последното е било в девет и десет. Общо за деня са позвънили четиристотин и осемдесет

и шест души, като поне деветдесет на сто силно са се противопоставили на екзекуцията.

— Деветдесет на сто — възкликна недоверчиво Макалистър. Вече не се стряскаше. Вчера до обяд, телефонистките на откритата линия бяха съобщили за необикновено големия брой обаждания, а до един часа Мона анализираше разпечатките. По-голямата част от вчерашния следобед прекараха в разглеждане на телефонните обаждания и в обмисляне на следващия ход. Губернаторът бе спал малко.

— Кои са тези хора? — попита той, гледайки през прозореца.

— Вашите избиратели. Обаждаха се от целия щат. Номерата и имената изглеждат истински.

— Какво показват старите данни?

— Не знам. Май че имаме около сто обаждания в един ден, когато законодателите си увеличиха заплатите. Но никога не са били толкова много.

— Деветдесет на сто — промърмори отново той.

— А и още нещо. Имаше много други обаждания на различни телефонни номера в канцеларията. Само моята секретарка е записала около десетина.

— И всичките за Сам, така ли?

— Да, всички против екзекуцията. Говорих с някои от колегите. При тях положението е било същото. А Роксбър ми позвъни снощи вкъщи и каза, че са ги проглушили с обаждания против екзекуцията.

— Добре. Искам и той да се поизпоти малко.

— Ще затворим ли откритата линия?

— Колко телефонистки работят в събота и неделя?

— Само една.

— Не. Нека я оставим и днес. Да видим какво ще се получи днес и утре. — Той отиде към другия прозорец и разхлаби вратовръзката си.

— Кога започва анкетата?

— В три следобед.

— Нямам търпение да видя резултатите.

— Може да се окажат също толкова лоши.

— Деветдесет на сто — каза той, клатейки глава.

— Над деветдесет на сто — поправи го Мона.

Командният пункт бе отрупан с празни кутии от пица и бира — доказателство за дългия ден на пазарно проучване. Поднос с пресни понички и редица високи картонени чаши с кафе очакваха проучващите пазара. Двама току-що бяха влезли с вестниците. Гарнър Гудман стоеше до прозореца с нов бинокъл в ръце и наблюдаваше Капитолия през четири преки, като отделяше особено внимание на прозорците на кабинета на губернатора. В един момент на досада вчера бе отишъл до търговския комплекс да потърси книжарница. Бе видял бинокъла на витрината на магазин за кожи и целия следобед се забавляваха много, докато се опитваха да зърнат губернатора, потънал в мисли до прозореца на канцеларията си, очевидно питайки се откъде ли идват всички тези проклети обаждания.

Студентите изгълтаха поничките и прегледаха вестниците. Имаше кратка, но сериозна дискусия за някои очевидни процедурни недостатъци в закона за помилване на Щата Мисисипи. Третият член на екипа, студент първокурсник от Ню Орлиънс, пристигна в осем и отново започнаха да звънят.

Веднага стана ясно, че откритата линия не действа безупречно, както предния ден. Връзката се осъществяваше трудно. Но това не бе проблем за тях. Използваха други номера — на централата в резиденцията на губернатора, на уютните малки регионални канцеларии които бе открил с много шум в целия щат, за да може той, обикновеният човек, да бъде близо до народа.

Хората звъняха.

Гудман излезе от канцеларията и тръгна по Конгрес Стрийт към Капитолия. Чу високоговорител и после видя клановците. Вече се събираха, бяха най-малко десетина в пълна парадна униформа около паметника на жените от Конфедерацията. Гудман мина покрай тях и дори поздрави един, за да може, когато се върне в Чикаго, да каже, че е говорил с истински клановци.

Двамата журналисти, които чакаха губернатора, сега стояха на стъпалата и наблюдаваха сцената. Когато Гудман влизаше в Капитолия, пристигна местен телевизионен екип.

Губернаторът е твърде зает и няма да може да го приеме, мрачно му обясни Мона Старк, но мистър Ларамор ще му отдели няколко минути. Тя изглеждаше изтощена и това достави голямо удоволствие на Гудман. Той я последва до кабинета на Ларамор, който говореше по

телефона. Гудман се надяваше, че се обажда един от неговите хора. Той седна смирено. Мона затвори вратата и ги остави сами.

— Добро утро — каза Ларамор, след като затвори телефона.

Гудман кимна учтиво и каза:

— Благодаря ви, че насрочихте заседанието. Не очаквахме, че губернаторът ще се съгласи. След изявлението му в сряда.

— Той е подложен на голям натиск. А и всички ние. Клиентът ви желае ли да говори за съучастника си?

— Не. По този въпрос няма промяна.

Ларамор прокара пръсти през сплъстената си коса и недоумяващо поклати глава.

— Тогава какъв е смисълът на това заседание? Губернаторът няма да отстъпи по този въпрос, мистър Гудман.

— Обработваме Сам. Убеждаваме го. Нека да проведем заседанието в понеделник. Може би Сам ще промени решението си.

Телефонът иззвъня и Ларамор сърдито грабна слушалката.

— Не, не е кабинетът на губернатора. Кой се обажда? — Той надраска някакво име и телефонен номер. — Тук е правният отдел на губернатора. — Затвори очи и поклати глава. — Да, да, сигурен съм, че сте гласували за губернатора. — Послуша още малко. — Благодаря ви, мистър Хърт. Ще предам на губернатора за вашето обаждане. Да, благодаря.

Постави обратно слушалката.

— Значи мистър Джилбърт Хърт от Дъмъс, Мисисипи е против екзекуцията — каза той, втренчил смаян поглед в телефона. — Линиите прегряха.

— Много обаждания, а? — попита Гудман съчувствено.

— Няма да повярвате колко са много.

— За или против?

— Бих казал, че са петдесет на петдесет — каза Ларамор. Отново вдигна телефона и набра номера на мистър Джилбърт Хърт от Дъмъс, Мисисипи. Нямаше никой. — Странно — каза той и отново затвори. — Човекът току-що ми се обади, остави истински номер, а сега не отговаря.

— Вероятно веднага е излязъл. Опитайте отново по-късно. — Гудман се надяваше, че по-късно няма да има време. През първия час от проучването на пазара вчера Гудман бе променил малко метода. Бе

инструктирал хората от екипа си да проверяват първо телефонните номера, за да се уверят, че на отсрещната страна на жицата няма никой. Това щеше да попречи на някой любопитен като Ларамор да позвъни и да открие действителния притежател на номера, който сигурно щеше да одобри смъртното наказание. Новата стратегия забавяше малко проучването на пазара, но така Гудман се чувстваше по-сигурен.

— Работя върху процедурата на заседанието — каза Ларамор. — За всеки случай. Може би ще го проведем в залата в края на коридора.

— Закрито ли ще бъде?

— Не. Това представлява ли някакъв проблем?

— Остават ни четири дни, мистър Ларамор. Всичко вече е проблем. Но решението принадлежи на губернатора. Благодарни сме, че се съгласи да го проведе.

— Имам телефоните ви. И вие се обаждайте.

— Няма да напускам Джаксън, докато всичко не приключи.

Те набързо се ръкуваха и Гудман излезе. Седна на стълбите долу и половин час наблюдава как клановците се събират и привличат любопитните минувачи.

Въпреки че като млад бе носил бяла роба и остро върха качулка, сега Дони Кейхол стоеше на разстояние от клановците, които кръстосваха по затревената ивица близо до входа на Парчман. Охраната бе подсилена, войници наблюдаваха демонстрантите. Близо до навеса, под който се бяха събрали клановците, имаше и малка група скинхеди в кафяви ризи. Те държаха плакати, с които настояваха за освобождаването на Сам Кейхол.

Дони погледа спектакъла, сетне последва указанията на охраната и паркира до шосето. Провериха името му в караулката и няколко минути по-късно дойде да го вземе затворническото микробусче. Брат му се намираше в Парчман от девет години и Дони се стараяше да го посещава поне веднъж в годината. Последното посещение обаче, за негов срам, бе преди две години. Дони Кейхол бе на шейсет и една, най-малкият от четиримата братя Кейхол. Всички те бяха последвали баща си и се бяха присъединили към Клана в юношеска възраст. Решението бе взето лесно, без много мислене, тъй като цялото семейство го желаяше. По-късно той постъпи в армията, участва във войната в Корея и пътува из целия свят. Междувременно изгуби интерес към робите, качулките, горящите кръстове. Напусна Мисисипи през шейсет и първа и започна работа в една мебелна компания в Северна Каролина. Сега живееше в Дъръм.

От девет години насам всеки месец той изпращаше на Сам кашонче с цигари и малко пари. Беше му писал няколко пъти, но той, както и Сам, не обичаше да пише писма. В Дъръм малцина знаеха, че има брат, осъден на смърт.

След като го претърсиха, го въведоха в предната канцелария. Доведоха Сам няколко минути по-късно и ги оставиха сами. Дони го прегръща дълго и когато го пусна, очите и на двамата бяха насълзени. Бяха почти с еднакъв ръст и телосложение, но Сам изглеждаше двайсет години по-стар. Той седна на ръба на бюрото, а Дони си взе един стол.

И двамата запалиха цигара и се загледаха пред себе си.

— Има ли някакви добри новини? — попита най-сетне Дони, сигурен в отговора.

— Не. Никакви. Съдилищата отхвърлят всички молби. Ще го направят, Дони. Ще ме затрият. Ще ме вкарат в газовата камера и ще ме убият като животно.

Главата на Дони клюмна към гърдите му.

— Съжалявам, Сам.

— И аз съжалявам, но, ей богу, ще бъда доволен, като се свърши.

— Не говори така.

— Истина е. Уморих се да живея в кафез. Стар съм и вече ми е време.

— Но ти не заслужаваш да те убият, Сам.

— Това е най-тежкото, знаеш ли. Няма значение, че ще умра, всички ще умрем рано или късно. Но не мога да понеса мисълта, че тези тъпаци ще ме победят. Ще спечелят. И наградата им ще бъде да ме вържат и да наблюдават как се задушavam. Гади ми се.

— Не може ли адвокатът ти да направи нещо?

— Опитва всичко, но изглежда безнадеждно. Искam да се запознаеш с него.

— Видях снимката му във вестника. Не прилича на нашия род.

— Извадил е късмет. Прилича повече на майка си.

— Сече ли му акълът?

Сам се помъчи да се усмихне.

— Да бе, страхотен е. И наистина се тормози за цялата тая история.

— Ще идва ли днес?

— Сигурно. Не ми се е обаждал. Отседнал е при Лий в Мемфис — каза Сам с нотка на гордост в гласа. Той беше причината дъщеря му и внукът му да се сближат и да заживеят заедно.

— Говорих с Албърт тази сутрин — рече Дони. — Казва, че е много болен и не може да дойде.

— Добре. Не искам да идва. Не желая нито децата, нито внуците му да идват.

— Искa да те зачете, но не е в състояние.

— Кажи му да го направи на погребението.

— Стига, Сам.

— Виж какво, никой няма да плаче за мен, като умра, затова не желая престорено съжаление преди това. Сега искам нещо от теб, Дони. Ще струва малко пари.

— Разбира се. Каквото поискаш.

Сам дръпна червения си гащеризон.

— Виждаш ли тия проклети дрипи? Наричат се „черите“ и ги нося всеки божи ден от десет години насам. Щатът Мисисипи очаква и в камерата да вляза с тях. Но знаеш ли, имам право да нося каквото си поискам. За мен ще е много важно да умра облечен в някакви хубави дрехи.

Нещо стисна Дони за гърлото. Опита се да говори, но не можа да произнесе нито дума. Очите му се насълзиха а устните му се разтрепериха. Той кимна и успя да каже:

— Дадено, Сам.

— Нали ги знаеш ония работни панталони, дето им викат „дики“. Носих ги сума ти години. От плата за военни униформи.

Дони продължаваше да кима.

— Един чифт от тях ще ми свърши работа, с някаква бяла риза, с копчета отпред. Риза и панталони малък размер. Чифт бели чорапи и някакви евтини обувки. По дяволите, ще ги обуя само веднъж, нали? Иди в някой евтин универсален магазин, където ще купиш всичко за по-малко от трийсет долара. Имаш ли нещо против?

Дони изтри очи и опита да се усмихне.

— Не, Сам.

— Ще се издокарам като истинско конте, нали?

— Къде ще те погребат?

— В Клантън, до Ана. Сигурен съм, че ще наруша покоя й. Адам има грижата за това.

— Какво друго да направя за теб?

— Нищо. Ако можеш, само ми осигури един кат дрехи.

— Ще го направя още днес.

— Ти си единственият човек на света, който е мислил за мен през всичките тия години, знаеш ли това? Леля Барб ми писа в продължение на години, преди да умре, но писмата й винаги бяха сухи и безчувствени. Мисля, че го правеше, за да се похвали пред съседите си.

— Коя, по дяволите, беше леля Барб?

— Майката на Хубърт Кейн. Дори не съм сигурен, че ни е роднина. Почти не я познавах, преди да попадна тук. После тя започна тая ужасна кореспонденция. Тормозеше я мисълта, че някой от роднините ѝ е изпратен в Парчман.

— Нека почива в мир.

Сам се изкиска, спомняйки си една случка от детството. Разказа я с голям ентузиазъм и миг след това двамата братя се смееха на глас. Дони се сети за друга история и така мина един час.

Когато Адам пристигна в късния съботен следобед, Дони отдавна си беше отишъл. Заведоха го до предната канцелария и той разпротря някакви листове хартия по бюрото. Доведоха Сам без белезници и затвориха вратата.

Той носеше още пликове и Адам веднага ги забеляза.

— Оте поръчки ли имаш? — попита той подозрително.

— Да, но те могат да почакаат, докато всичко свърши.

— За кого са?

— Едното е за семейство Пиндър, на които поставих бомба във Виксбърг. Още едно до еврейската синагога, която взривих в Джаксън. Трето за еврейски предприемач също от Джаксън. Може да има и други. Не е спешно, знам, че точно сега си много зает. Но след като умра, ще ти бъда много благодарен, ако ги изпратиш.

— Какво пише в писмата?

— А ти как мислиш?

— Не знам. Може би, че съжаляваш.

— Браво. Извинявам се за делата си, разкайвам се за греховете си и ги моля за прошка.

— Защо го правиш?

Сам спря и се облегна на кантонерката.

— Защото седя в малка клетка по цял ден. Защото имам пишеща машина и много хартия. Отегчен съм до смърт, разбираш ли, затова може би искам да пиша. Защото имам съвест, не голяма, но все пак някаква, и колкото повече се доближавам до смъртта, толкова по-виновен се чувствам. За онова, което съм сторил.

— Съжалявам. Ще ги предам. — Адам ограда нещо с кръгче в списъка си. — Остават ни още две жалби. Пети областен заседава по иска за неефективна защита. Досега очаквах някакво решение, но няма нищо от два дни. Окръжният съд обсъжда иска за невменяемост.

— Всичко е безнадеждно, Адам.

— Може би, но няма да се откажа. Ще подам още десетина петиции, ако трябва.

— Повече няма да подпиша нищо. Не можеш да ги подадеш без подписа ми.

— Мога. Съществуват начини за това.

— Тогава се отказвам от защитата ти.

— Не можеш да го направиш, Сам. Аз съм твой внук.

— Сключихме договор, в който се казва, че мога да се откажа от теб, когато пожелая. В писмена форма.

— Документът е твърде несъвършен. Съставен е от свестен адвокат, наистина, но независимо от това е твърде несъвършен.

Сам пухтеше и пушеше. Започна отново да мери стаята. Мина шест пъти пред Адам, негов адвокат сега, утре и през остатъка от живота му. Знаеше, че не може да го изхвърли.

— За понеделник е насрочено заседание за помилване — каза Адам, поглеждайки в бележника си. Очакваше избухване. Но Сам го прие спокойно и продължи да крачи, без да спира.

— Каква е целта на това заседание? — попита той.

— Да молим за снизхождение.

— Да молим кого?

— Губернатора.

— И ти смяташ, че губернаторът ще реши да ме помилва?

— Какво ще загубим?

— Отговори на въпроса ми, умнико. При цялото ти образование, опит и юридическа гениалност, сериозно ли очакваш, че губернаторът ще реши да прояви снизхождение към мен?

— Може би.

— Може би, вятър. Ти си глупак.

— Благодаря ти, Сам.

— Няма защо. — Той спря точно пред Адам и насочи кривия си пръст към него. — Казах ти от самото начало, че аз като твой клиент, с когото все пак трябва да се съобразяваш, не искам да имам нищо общо с Дейвид Макалистър. Няма да моля тоя глупак за снизхождение. Няма да го моля за помилване. Не ща да имам нищо общо с него. Това е желанието ми и ти дадох ясно да го разбереш, млади човече, още първия ден. А ти пренебрегна желанието ми и си правиш каквото ти

скимне. Ти си мой адвокат и нищо повече. Аз, от друга страна, съм твоят клиент и не знам какво са те учили в префърцунения ти юридически факултет, но аз вземам решенията.

Сам отиде до един празен стол и взе още един плик. Подаде го на Адам и каза:

— Това писмо е за губернатора, с което го моля да отмени заседанието за помилване в понеделник. Ако от кажеш, ще направя копия от писмото и ще го дам за публикуване във вестниците. Ще поставя в неловко положение теб, Гарнър Гудман и губернатора. Разбираш ли.

— Съвсем ясно.

Сам върна плика на стола и запали нова цигара. Адам загради още едно кръгче в списъка си.

— Кармен ще дойде в понеделник. За Лий не съм сигурен.

Сам се приближи до един стол и седна. Не поглеждате към Адам.

— Още ли е на лечение?

— Да, но не знам кога ще излезе оттам. Искаш ли да те посети?

— Нека да си помисля.

— Мисли по-бързо, чуваш ли.

— Странно, наистина е странно. Брат ми Дони беше тук днес порано. Знаеш ли, той е най-малкият ми брат. Искан да се запознае с теб.

— Бил ли е в Клана?

— Що за въпрос?

— Въпрос, който изисква прост отговор — да или не.

— Да. Беше.

— Тогава не искам да се запознавам с него.

— Не е лош човек.

— Вярвам ти.

— Той ми е брат, Адам. Искан да се запознаеш с брат ми.

— Нямам никакво желание да се запознавам с други от семейство Кейхол, Сам, особено ако са носили роби и качулки.

— Така значи. А преди три седмици искаше да узнаеш всичко за семейството. И все не ти стигаше.

— Предавам се, чуваш ли? Научих достатъчно.

— О, има още много.

— Достатъчно, моля те. Спести ми го.

Сам изсумтя и се усмихна мрачно на себе си. Адам погледна бележника си и каза:

— Ще ти бъде приятно да научиш, че към клановците вън се присъединиха нацисти, арийци, скинхедс и други подобни групи. Подредили са се покрай шосето и размахват плакати към минаващите коли. Плакатите, разбира се, искат свобода за Сам Кейхол, техния герой. Истински цирк.

— Видях ги по телевизията.

— Те маршируват и в Джаксън, около щатския Капитолий.

— Аз ли съм виновен за това?

— Не. Това е твоята екзекуция. Сега си символ. И скоро ще се превърнеш в мъченик.

— Какво трябва да направя?

— Нищо. Просто давай нататък, умри и всички те ще бъдат щастливи.

— Знаеш ли, че днес си истински гадняр?

— Извинявай, Сам. От напрежението е.

— Откажи се. Аз вече го направих и те съветвам и ти да го сториш.

— Я стига. Накарах ония негодници да се размърдат Сам. Още не съм започнал битката.

— Да, подал си три петиции и общо седем съдилища са ти отказали. Седем на нула. Не ми се ще да гледам какво ще се случи, когато действително загубиш. — Сам каза това със зла усмивка и шегата му попадна в целта.

Адам се засмя и двамата се поотпуснаха.

— Имам страхотната идея да заведа дело, след като те няма — каза той с престорено вълнение.

— След като ме няма ли?

— Да. Ще ги съдим за неправомерна смърт. Ще споменем Макалистър, Наджънт, Роксбър, щата Мисисипи. Ще съдим всички.

— Никога не са го правили досега — каза Сам, поглаждайки брадата си, сякаш се бе замислил дълбоко.

— Да, знам. Сам го измислих. Може да не спечелим нищо, но представи си как ще се забавлявам да тормозя тия негодници през следващите пет години.

— Имаш разрешението ми да заведаш дело. Осъди ги!

Усмивките бавно изчезнаха. Шегите също. Адам откри още нещо в списъка си.

— И още няколко думи. Лукас Ман ме помоли да те питам за свидетелите. Имаш право двама души да присъстват в стаята за очевидци, ако се стигне дотам.

— Дони не иска. На теб няма да позволя. А не мога да си представя кой друг ще иска да гледа. Дай тази възможност на пресата. Знам, че тия лешояди вече кръжат наоколо.

— Добре. Като заговори за тях, получих вече трийсет молби за интервюта. Буквално от всички големи вестници и списания.

— Не.

— Добре. Помниш ли онзи писател, за когото говорихме последния път, Уендал Шърман? Онзи, който иска да запише твоята история на касетофон и...

— Да, помня. За петдесет хиляди долара.

— Сега вече са сто хиляди. Издателят му ще събере парите. Иска всичко на запис, иска да наблюдава екзекуцията, да проучи подробно всичко и после да напише голяма книга за теб.

— Не.

— Добре.

— Не искам да прекарам следващите три дни в разказване на живота си. Не искам някой непознат да си пъха носа в окръг Форд. А точно в този момент от живота ми не са ми нужни сто хиляди долара.

— Нямам нищо против. Ти спомена за дрехите, които искаш да облечеш...

— Дони ще се погрижи за това.

— Добре. Да вървим нататък. Ако не отложат екзекуцията, имаш право с теб да бъдат двама души, докато те закарат в камерата. Затворът има формуляр, в който трябва да посочиш имената на тези хора.

— Това винаги са адвокатът и свещеникът, нали?

— Така е.

— Значи трябва да си ти и Ралф Грифин.

Адам попълни имената във формуляра.

— Кой е Ралф Грифин?

— Новият свещеник. Противник е на смъртното наказание, представяш ли си? Предшественикът му смяташе, че всички трябва да

умрем в името на Христос, разбира се.

Адам подаде формуляра на Сам.

— Подпиши тук.

Сам надраска името си и му го върна.

— Имаш право на последна визита от жена.

Сам се разсмя на глас.

— Я стига, синко. Аз съм твърде стар.

— Има го в списъка, какво да правя. Лукас Ман ми прошепна онзи ден, че трябва да ти го кажа.

— Добре, каза ми го.

— Нося още един формуляр за личните ти вещи. Кой ще ги получи?

— За нещата ми ли става дума?

— Ами да.

— Страшно болезнено е, Адам. Защо го правим точно сега?

— Аз съм адвокат, Сам. Плащат ни, за да изпълним всички подробности. Това е просто канцеларска работа.

— Искаш ли нещата ми?

Адам помисли за миг. Не искаше да нарани чувствата на Сам, но в същото време не можеше да си представи какво ще прави с няколкото стари дрипи, вехти книги портативния телевизор и гумените сандали за баня.

— Естествено — каза той.

— Тогава те са твои. Вземи ги и ги изгори.

— Подпиши тук — каза Адам и бутна формуляра под носа му. Сам подписа, после скочи на крака и отново започна да крачи из стаята.

— Наистина искам да се запознаеш с Дони.

— Добре. Както кажеш — съгласи се Адам и напъха бележника и формулярите в куфарчето си. Досадните подробности бяха изчерпани. Куфарчето му се стори много по-тежко.

— Ще дойда утре сутрин — каза той на Сам.

— Да ми донесеш малко добри новини, чу ли?

Полковник Наджънт крачеше наперено покрай шосето. Десетина надзиратели вървяха след него. Той погледна сърдито клановците,

общо двайсет и шест, и се намръщи на нацистите в кафяви ризи, общо десет души. Спря и се загледа в групата скинхедс до нацистите. Премина важно покрай ивицата трева, определена за протестиращите, спря за миг да поговори с две монахини католички, които седяха под огромен чадър, колкото се може по-далеч от другите демонстранти. Температурата бе почти трийсет и осем градуса и те пиеха вода с лед. На коленете си държаха плакати, обърнати към шосето.

Монахините го попитаха кой е и какво иска. Той им обясни, че е изпълняващ длъжността директор на затвора и просто желае да се убеди, че демонстрацията е порядъчна.

Помолиха го да си върви.

Може би защото бе неделя, а сигурно и заради дъжда Адам се почувства необичайно спокоен, докато пиеше сутрешното си кафе. Вън бе все още тъмно, а лекото почукване на топлия летен дъжд по терасата просто го унасяше. Той стоеше на отворената врата и се вслушваше в долитащите отвън звуци. Ривърсайд Драйв пустееше. Не се чуваше и шумът на влекачите по реката. Беше тихо и спокойно.

Днес, ден трети преди екзекуцията, му предстоеше огромна работа. Първо щеше да отиде в кантората, за да подготви още една петиция. Доводът бе толкова нелеп, че Адам почти се срамуваше да я подаде. После щеше да отиде в Парчман и да поседи със Сам.

Малко вероятно бе да има някакво раздвижване в което и да е съдилище в неделя. Но все пак бе възможно, тъй като отделите по делата със смъртни присъди и техните екипи стояха на повикване, когато предстоеше екзекуция. Петък и събота бяха минали без никакви съдебни решения. Той очакваше същото бездействие и днес. По неговото неопитно и непроверено мнение утрешният ден щеше да бъде пълна лудница. А вторник, който бе определен за последния ден на Сам като живо същество, щеше да бъде кошмарно напрегнат.

Но тази неделна утрин бе забележително спокойна. Беше спал почти седем часа — истински рекорд напоследък. Мисълта му бе ясна, пулсът нормален, дишането спокойно. Съзнанието му бе необременено и ясно.

Той прелисти неделния вестник, но погледът му само пробягваше по заглавията. Имаше най-малко два материала за екзекуцията на Кейхол, придружени с още снимки от разигравания се цирк пред входа на затвора.

Дъждът спря, когато слънцето изгря, и той поседя в мокрия люлеещ се стол около час, разглеждайки архитектурните списания на Лий. След двата часа спокойствие Адам бе готов за действие.

Имаше да довършва нещо в спалнята на Лий. Безуспешно се бе опитал да забрави, но от десет дни е душата му бушуваше мълчалива

борба дали да вземе книгата от шкафа ѝ. Тя беше пияна, когато му каза за снимката на линча, но това не беше безумното бълнуване на наркомана. Адам знаеше, че книгата съществува. Имаше истинска книга с истинска снимка на млад чернокож, увиснал на въжето, а някъде под краката му стои група горди бели мъже, ухилени пред камерата, недосегаеми за съдебно преследване. Адам бе пресъздал снимката в съзнанието си, бе подредил лицата, скицирал дървото, въжето и Добавил имената в празното място. Но имаше някои неща, които той не знаеше и не можеше да си представи, виждаше ли се лицето на мъртвеца? С обувки ли беше ли бос? Можеше ли лесно да разпознае младия Сам? Колко бели лица имаше на снимката? И на каква възраст бяха те? Имаше ли и жени? Оръжие? Кръв? Лий каза, че са го били с камшик. Виждаше ли се камшикът на снимката? Дни наред си я бе представял и сега най-накрая трябваше да я види. Не можеше да чака повече. Току-виж, Лий се върнала тържествуващо. Той смяташе да прекара следващите две или три нощи тук, но и това можеше да се промени от някое телефонно обаждане. Можеше да се наложи да хукне към Джаксън или да спи в колата си в Парчман. Нещата от ежедневието като обяд, вечеря и сън изведнъж стават непредвидими, когато на твоя клиент му остава по-малко от седмица живот.

Това бе най-подходящото време и той реши, че е готов да види тълпата, извършила линча. Отиде до входната врата и огледа паркинга само за да се увери, че тя не е решила да се отбие. После заключи вратата на спалнята и отвори горното чекмедже на шкафа. Бе пълно с бельо и той се смути.

Книгата бе в третото чекмедже, върху някаква избеляла блуза. Беше дебела и подвързана със зелен плат — „Негрите на юг и голямата депресия“. Издадена през четирийсет и седма от „Тофлър Прес“, Питсбърг. Адам я взе и седна на ръба на леглото. Страниците бяха гладки, сякаш книгата никога не бе докосвана. Но кой ли в дълбокия Юг би чел такава книга? А ако тя е била у семейство Кейхол няколко десетилетия, Адам бе убеден, че никой не я е чел. Той разгледа подвързията и се запита при какви обстоятелства е станала собственост на семейството на Сам Кейхол.

Имаше три раздела със снимки. Първият съдържаеше няколко снимки на разнебитени къщи и паянтови колиби, където чернокожите

били принудени да живеят в плантациите. Имаше снимки на веранди с по десетина деца и неизменните фотографии с полски работници, приведени ниско над редовете с памук.

Вторият раздел се намираше в средата на книгата и заемаше двайсет страници. Всъщност имаше две снимки на линч. Първата бе ужасно отвратителна сцена с двама клановци в роби и качулки, с пушки в ръце, позиращи за снимката. Зад тях бе увиснал на въжето пребит чернокож, с полуотворени очи и премазано, окървавено лице. *Линч на Ку Клукс Клан, вътрешността на Мисисипи, 1939*, обясняваше надписът отдолу, сякаш бе достатъчно само да се спомене времето и мястото на тези ритуали.

Адам поглъщаше безмълвно с очи ужаса, после обърна страницата и видя втората сцена на линч, която в сравнение с първата бе почти невинна. Безжизненото тяло на въжето се виждаше само от гърдите надолу. Ризата изглеждаше разкъсана, вероятно от ударите с камшик. Чернокожият бе много слаб, широките му панталони бяха здраво привързани за кръста. Беше бос. Не се виждаше кръв.

Въжето, на което висеше тялото му, бе вързано за един клон. Дървото бе голямо, с дебели клони и широк дънер.

На сантиметри под висящите крака на обесения се бе събрала празнична тълпа. Мъже, жени и момчета кривяха лица пред обектива, някои с пресилени пози на гняв и мъжественост — сурови гримаси, яростни погледи, стиснати устни, сякаш притежаваха неограничена сила за да защитят жените си от нападенията на негрите; други се усмихваха и дори кикотеха, особено жените, две от които бяха доста хубавички; едно малко момче държеше пистолет, насочен заплашително към обектива; млад мъж държеше бутилка с алкохол, обърната така, че да се вижда етикетът. Повечето изглеждаха доста весели. Адам преброи седемнайсет души и всички без изключение гледаха в обектива без срам или съжаление, че е извършено нещо лошо. Бяха неприкосновени за правосъдието. Току-що бяха убили друго човешко същество, но беше болезнено ясно, че са го направили без страх от никакви последствия.

Истинско малко увеселение. Беше нощ, времето бе топло, имаше алкохол и хубави жени. Със сигурност бяха донесли кошници с храна и се готвеха да прострат одеяла на земята и да си организират хубав

пикник под дървото. *Линч в земеделската част на Мисисипи, 1936*, гласеше надписът.

Сам бе в първата редица, клекнал на едно коляно между двама други млади мъже. Той бе на петнайсет-шестнайсет, със слабо лице, което отчаяно се опитваше да изглежда опасно — стиснати устни, свъсени вежди, вирната брадичка. Дързък самохвалко, който се опитваше да подражава на възрастните негодници около него.

Лесно го откри, тъй като някой бе драснал с избеляло мастило стрелка през снимката до полето, където с печатни букви бе изписано името Сам Кейхол. Стрелката минаваше през телата и лицата на другите и спираше в лявото ухо на Сам. Еди. Сигурно го е направил Еди. Лий му каза, че Еди намерил книгата на тавана. Адам си представяше как баща му плаче в тъмното над снимката и насочва обвинителната стрелка към главата на Сам.

Лий бе казала също така, че бащата на Сам е бил водачът на тази измет, но Адам не можа да го разпознае. Сигурно и Еди не е могъл, защото нямаше никакви означения. Имаше най-малко още седем мъже, достатъчно възрастни, за да бъдат бащи на Сам. Колко от тях носеха фамилията Кейхол? Тя също бе споменала, че и братята му бяха замесени. Един от по-младите мъже приличаше на Сам, но не бе възможно да се каже със сигурност.

Той гледаше ясните хубави очи на дядо си и сърцето го заболя. Едно момче, родено и отгледано в дом, където омразата към чернокожите и всички различни от тях хора просто е била начин на живот. До каква степен вината бе негова? Ами тези до него — баща му, семейството, приятели и съседи, всички вероятно честни, бедни, отрудени хора, снимани в края на една жестока церемония, нещо съвсем обикновено в тяхното общество? Сам не е имал друг шанс. Това е бил неговият свят.

Как въобще бе възможно да примири миналото с настоящето? Как би могъл Адам да съди справедливо тези хора и ужасното им деяние, когато по ирония на съдбата би могъл да бъде сред тях, ако се бе родил четирийсет години по-рано?

Обзе го странно спокойствие, докато наблюдаваше лицата им. Макар да бе очевидно съучастник, Сам бе просто един от тълпата. Явно по-възрастните мъже със суровите лица бяха вдъхновителите за линча, а останалите се бяха събрали по този повод. Като гледаше

снимката, бе невъзможно да приеме, че Сам и по-младите му приятели бяха инициаторите на тази жестокост. Той не бе направил нищо, за да я спре. Но може би не бе сторил и нищо, за да я окуражи.

Сцената повдигаше стотици въпроси. Кой е бил фотографът и как се е озовал там с фотоапарата си? Кой е бил младият чернокож? Къде е било неговото семейство, майка му? Как са го хванали? Властите ли са го освободили от затвора и са го предали на тълпата? Какво са направили с тялото, когато всичко е свършило? Дали жертвата на изнасилването бе една от младите усмихнати жени? Баща ѝ бе ли сред останалите мъже? А братята ѝ?

Ако Сам е участвал в линч толкова малък, какво можеше да се очаква от него като възрастен? Колко често са се събирали тези хора и са празнували по този начин в Мисисипи?

Как, за бога, би могъл да бъде различен Сам Кейхол? Невъзможно.

Сам чакаше търпеливо в предната канцелария и пиеше кафе, което бе силно и ароматно за разлика от кафеникавата вода, която получаваха затворниците всяка сутрин. Бе седнал върху бюрото, а краката му бяха вдигнати върху стола.

Вратата се отвори и полковник Наджънт влезе с маршова стъпка, следван от Пакър. Вратата се затвори. Сам се изпъна и козирува енергично.

— Добро утро, Сам — каза мрачно Наджънт. — Как си?

— Страхотно. А ти?

— Горе-долу.

— Да, знам, че имаш много проблеми. Трудно ти е, трябва да организираш екзекуцията ми и да си сигурен, че ще мине гладко. Не е лесна работа. Свалям ти шапка.

Наджънт не обърна внимание на сарказма.

— Трябва да поговорим за някои неща. Адвокатите ти казват, че си луд, а аз просто исках сам да се уверя как си.

— Свеж като краставичка.

— Ама наистина изглеждаш добре.

— О, благодаря ти. А ти си страшно издокаран. Имаш хубави ботуши.

Черните военни ботуши блестяха както обикновено. Пакър погледна надолу и се ухили.

— Да — каза Наджънт, седна на един стол и се загледа в лист хартия. — Психиатърът каза, че си некомуникативен.

— Кой?

— Доктор Стигал.

— Да не е онова момиче с големия задник, дето няма малко име? Говорих с нея само веднъж.

— Беше ли некомуникативен?

— Горещо се надявам да е било така. Тук съм от девет години, а тя едва сега довлече дебелия си задник, когато съм с единия крак в гроба. И то защо? За да ми даде някакъв опиат, та да се вдървя, когато вие, негодници дойдете да ме изведете. Да ви улесни работата, нали?

— Искала е само да ти помогне.

— Тогава Бог да я благослови. Кажи й, че съжалявам. Няма да се повтори. Пишете ми черна точка в досието.

— Трябва да поговорим за последното ти ядене.

— Защо е тук Пакър?

Наджънт погледна към Пакър, после към Сам.

— Такава е процедурата.

— Той е тук, за да те пази, нали? Страх те е от мен. Боиш се да останеш сам с мен в тая стая, нали Наджънт? Стегни се бе, на седемдесет години съм, едва се тътря, едва дишам от тия пусти цигари, а ти се плашиш от мен, осъдения убиец.

— Ни най-малко.

— Ама прав си, ако река, ще ти строша главата, Наджънт.

— Умирам от страх. Виж какво, Сам, хайде да пристъпим към работата. Какво искаш да бъде последното ти ядене?

— Днес е неделя, а последното ми ядене ще бъде във вторник вечер. Защо ме тормозиш отсега с това?

— Трябва да подготвим нещата. Можеш да си поръчаш всичко, в разумни граници, разбира се.

— Кой ще готви храната?

— Ще я готвят в нашата кухня.

— О, чудесно! От същите майстори, които ме тровеха с буламачи цели девет години. Хубав начин да си ида, няма що!

— Какво ще искаш, Сам? Опитвам се да бъда търпелив.

— Ами ако си поръчам препечен хляб и варени мор кови? Не ми се ще да ги мъча с нещо ново.

— Добре, Сам. Когато решиш, кажи на Пакър и той ще съобщи в кухнята.

— Няма да се стигне до последно ядене, Наджънт. Адвокатът ми ще пусне утре тежката артилерия. Вие, негодници, няма и да разберете откъде ще ви дойде ударът.

— Надявам се да се окажеш прав.

— Лъжеш, негодник такъв! Нямаш търпение да ме отведеш там и да ме вържеш. Опиваш се от мисълта, че ще дойде моментът да ме попиташ дали имам да кажа някакви последни думи, после да кимнеш на един от слугите си да заключи вратата. А когато всичко свърши ще се изправиш пред репортерите с тъжна физиономия и ще съобщиш, че в дванайсет и петнайсет тая сутрин, осми август, Сам Кейхол е екзекутиран в газовата камера тук, в Парчман, в изпълнение на заповед на Областния съд в Лейкхед, Мисисипи. Това ще бъде най-хубавият миг в живота ти, Наджънт. Не ме лъжи.

Полковникът въобще не вдигна поглед от листа.

— Трябва ни твоя списък със свидетелите.

— Говори с адвоката ми.

— И кажи какво да правим с вещите ти.

— Говори с адвоката ми.

— Добре. Получихме много молби от пресата за интервюта.

— Говори с адвоката ми.

Наджънт скочи на крака и изхвърча от канцеларията. Пакър хвана вратата да не се тресне, изчака няколко секунди и после каза спокойно:

— Почакай малко, Сам, имаш още един посетител.

Сам се усмихна и намигна на Пакър.

— Тогава донеси ми още кафе, а, Пакър?

Пакър взе чашата и се върна след няколко минути. Донесе му и неделния вестник от Джаксън. Сам се зачете в материалите за неговата екзекуция. Ралф Грифин почука и влезе.

Сам остави вестника и изгледа свещеника. Грифин бе с бели гуменки, избелели джинси и черна риза с бяла свещеническа яка.

— Добрутро, отче — каза Сам, отпивайки от кафето.

— Как си, Сам? — попита Грифин, примъкна един стол много близо до бюрото и седна.

— Точно в този момент сърцето ми е изпълнено с омраза — каза мрачно Сам.

— Съжалявам. Към кого е насочена?

— Към полковник Наджънт, Но ще ми мине.

— Молиш ли се, Сам?

— Всъщност не.

— Защо?

— Защо да бързам? Разполагам с днешния ден, с утрешния и с вторник. Мисля, че с теб ще се молим доста във вторник вечерта.

— Стига да искаш. От теб зависи. Аз ще бъда тук.

— Искам да бъдеш с мен до края, отче, ако нямаш против. Ти и адвокатът ми. Вие двамата имате право да бъдете с мен през последните часове и минути.

— Това ще бъде чест за мен.

— Благодаря.

— За какво точно искаш да се молиш, Сам?

Сам отпи голяма глътка кафе.

— Ами, първо, бих искал да знам, че като напусна този свят, всички лоши неща, дето съм направил, ще ми бъдат опростени.

— Греховете ти ли?

— Да.

— Бог очаква от нас да му признаем греховете си и да го помолим за прошка.

— Всичките ли? Или един по един?

— Тези, за които можем да си спомним.

— Тогава по-добре да започнем сега. Ще ни отнеме доста време.

— Както желаеш. За какво друго искаш да се молиш?

— За семейството ми — такова, каквото е. Ще бъде тежко за внука и за брат ми, а може би и за дъщеря ми. Няма да се пролеят много сълзи за мен, нали разбираш, но бих искал те да намерят успокоение. А също бих искал да се помоля и за приятелите ми тук, в Отделение то. Те ще го понесат тежко.

— Някой друг?

— Да. Искам да кажа една хубава молитва за семейство Крамер, особено за Рут.

— Семейството на жертвите ли?

— Да. А също и за семейство Линкълн.

— Кои са те?

— Дълго е за разправяне. Други жертви.

— Това е хубаво, Сам. Трябва да свалиш този товар от сърцето си и да пречистиш душата си.

— За да пречистя душата си, ще ми трябват много години, преподобни отче.

— И други жертви ли има?

Сам остави чашата на бюрото и леко разтри ръце. Погледна изпитателно топлите, доверчиви очи на Ралф Грифин.

— И какво, ако има и други жертви? — попита той.

— Мъртви ли?

Сам кимна много бавно.

— Хора, които си убил?

Сам продължаваше да кима.

Грифин пое дълбоко дъх и за миг се замисли.

— Честно да ти кажа, Сам, не бих искал да умра, без да се изповядам за тези грехове и да помоля Бог за прошка.

Сам продължаваше да кима.

— Колко са? — попита Грифин.

Сам слезе от бюрото и obu любимите си гумени сандали. Запаля бавно цигара и закрачи напред-назад зад стола на Грифин. Свещеникът се обърна, за да може да го вижда.

— Имаше един Джо Линкълн, но аз вече написах писмо до семейството му, в което им признах, че съжалявам.

— Уби ли го?

— Да. Той беше африканец. Живееше в наша къща. Винаги съм съжалявал за това. Случи се някъде около петдесета година.

Сам млъкна и се облегна на кантонерката. Заговори с поглед към пода, като в транс.

— Имаше и двама други бели мъже, които убиха баща ми на едно погребение, преди много години. Лежах известно време в затвора, а когато излязоха, аз и братята ми зачакахме търпеливо. Убихме ги и двамата, но да си кажа честно, никога не съм съжалявал много. Бяха боклук, а и бяха убили баща ми.

— Убийството винаги е лошо нещо, Сам. Ти самият сега се бориш срещу собственото си законно убийство.

— Знам.

— Хванаха ли ви тогава, теб и братята ти?

— Не. Стариат шериф ни подозираше, но не можа да докаже нищо. Бяхме много предпазливи. А и те бяха истински нищожества, от които никой не се интересувахе.

— Това не те оправдава.

— Знам. Винаги съм смятал, че са си получили заслуженото, а после попаднах тук. Животът придобива различен смисъл, когато си в Отделението на смъртта. Оценяващ истинската му стойност. Сега съжалявам, че убих ония мъже. Искрено съжалявам.

— Някой друг?

Сам обходи стаята по дължина, броейки всяка стъпка, и се върна при кантонерката. Свещеникът чакаше. В този момент времето нямаше значение.

— Преди години имаше няколко линча — каза Сам, неспособен да погледне Грифин в очите.

— Два ли?

— Май че да. А може би три. Да, три бяха, но при първия аз бях дете, малко момче. Наблюдавах, скрит в храстите. Беше линч на Клана, в който участваше баща ми, а аз и брат ми Албърт се промъкнахме в гората и само гледахме. Значи това не се брои, нали?

— Не.

Сам отново опря рамене в стената. Той затвори очи и наведе глава.

— Втория път си беше истинско престъпление. Мисля че бях на около петнайсет и взех дейно участие. Едно момиче беше изнасилено от африканец, поне тя така твърдеше. Вярно, че не беше много стока, защото две години по-късно роди мургавичко бебе. Та кой знае? Но както и да е, тя го посочи с пръст, ние хванахме момчето, завлякохме го навън и го линчувахме. Бях виновен, колкото и останалите.

— Бог ще ти прости, Сам.

— Сигурен ли си?

— Абсолютно.

— Колко убийства ще ми прости?

— Всичките. Ако искрено помолиш за прошка, той ще ти прости.
Пише го в Евангелието.

— Прекалено хубаво е, за да е вярно.

— Ами другият линч?

Сам започна да клати глава, напред-назад, със затворени очи.

— Не мога да говоря за него, отче — каза той, дишайки тежко.

— Не трябва да разправяш за това на мен, Сам. Просто го кажи на Бога.

— Не знам дали мога да говоря с когото и да било.

— Разбира се, че можеш. Просто затвори очи през една от оставащите нощи, до вторник, докато си в килията, и изповядай всичките си грехове пред Бога. Той мигновено ще ти прости.

— Знаеш ли, че не изглежда много справедливо? Убиваш някого, после е въпрос на минути Бог да ти прости. За един миг. Прекалено лесно е.

— Трябва истински да съжаляваш.

— О, съжалявам. Кълна се.

— Бог забравя за това Сам, но не и човек. Ние отговаряме пред Бога, но и пред човешките закони. Бог е ти прости, но ти ще понесеш последиците според държавните закони.

— Зарежи държавата. Готов съм да умра тук, така или иначе.

— Добре, нека да бъдем сигурни, че си готов, става ли?

Сам отиде до бюрото и седна на ъгъла, до Грифин.

— Ти ще бъдеш наблизо, нали, отче? Ще ми бъде необходима помощ. Дълбоко в душата ми са скрити някои лоши неща. Може да ми отнеме известно време докато ги извадя наяве.

— Няма да бъде трудно, Сам, ако наистина си готов.

Старецът го потупа по коляното.

— Само стой наблизо, чу ли?

Когато Адам влезе, предната канцелария бе изпълнена със синкав дим. Седнал на бюрото, Сам пушеше и четеше за себе си в неделния вестник. До него се виждаха три празни чаши кафе и няколко бонбонени хартийки.

— Чувстваш се като у дома си, а? — каза Адам, забелязвайки боклука.

— Да, това е една от привилегиите на екзекуциите тук. Преместват те в тази шикозна стаичка, за да приемаш последните си гости. Цял ден съм тук.

— Имаше ли много гости?

— Не бих ги нарекъл гости. Денят започна с Наджънт и това до голяма степен развали всичко. Свещеникът се отби да види дали се моля. Мисля, че бе доста потиснат, когато си тръгна. После идва лекарят да се убеди, че съм достатъчно здрав, за да ме убият. След това намина и брат ми Дони. Наистина искам да се запознаеш с него. Кажете ми, че идваш с добри новини.

Адам поклати глава и седна.

— Не. От вчера нищо не се е променило. Съдилищата почиваха през уикенда.

— Те не разбират ли, че и съботите, и неделите се броят? Че през уикенда стрелките на часовника не спират да отмерват времето, което ми остава?

— Може да се окаже и добра новина. Може би обмислят моите блестящи молби.

— Може би, но подозирам, че е по — вероятно почитаемите приятелчета да са във вилите си някъде из провинцията, да пият бира и да пекат месо на скара. Ти не мислиш ли същото?

— Да, може би си прав. Какво пишат във вестника?

— Старите истории за мен и жестокото ми престъпление, снимки на онези демонстранти пред затвора, коментарите на Макалистър. Нищо ново. Никога не съм виж дал подобна възбуда.

— Ти си човекът на деня, Сам. Уендал Шърман и издателят му вече предлагат сто и петдесет хиляди долара, но крайният срок, който дават, е шест довечера. Той е в Мемфис с касетофоните си и просто гори от нетърпение да дойде тук. Казва, че му трябва поне два цели дни, за да запише разказа ти.

— Страхотно. Какво точно се предполага, че мога да направя с парите?

— Да ги оставиш на скъпите си внуци.

— Сериозно ли говориш? Ще ги похарчиш ли? Ще се съглася, ако ти ги изхарчиш.

— Не. Шегувам се. Не ми трябва парите, а и Кармен няма нужда от тях. Не бих могъл да ги похарча с чиста съвест.

— Добре. Защото последното, което искам да правя до вторник вечер, е да седя тук с някой непознат и да говоря за миналото. Не ме интересува колко пари има. Предпочитам да не пише книга за живота ми.

— Вече му казах да се откаже.

— Браво, момче. — Сам се изправи и закрачи напред-назад из стаята. Адам зае мястото си в края на бюрото и прочете спортната страница на вестника.

— Ще бъда доволен, когато всичко свърши, Адам — каза Сам, без да спира да крачи и да жестикулира. — Не издържам повече на това чакане. Кълна ти се, че ми се ще да беше тази вечер. — Изведнъж стана нервен и раздразнителен, а гласът му се усили.

Адам остави вестника настрана.

— Ще спечелим, Сам. Повярвай ми.

— Какво ще спечелим! — отсече сърдито Сам. — Отлагане на присъдата? Голяма работа! Каква е ползата. Още шест месеца? Или година? Знаеш ли какво означава това? Че някой ден отново ще стигнем дотук. Отново ще трябва да мина през същия проклет ритуал — да броя дните, да изгубя съня си, да измислям последните с ходове, да слушам Наджънт или някой друг глупак, да разговарям с психиатъра, да си шепна със свещеника, да ме тупат по задника и да ме водят тук в тази дупка защото съм по-специален. — Той спря пред Адам погледна сърдито. Лицето му бе гневно, а в очите имаше влага и горчивина.

— Писна ми всичко това, Адам. Слушай! Ами че то е по-лошо от смъртта.

— Не можем да се откажем, Сам.

— Ние ли? Кой, по дяволите, сме ние? Става въпрос за моята глава, а не за твоята. Ако спрат изпълнението на присъдата, ти ще се върнеш в хубавата си канторка в Чикаго и ще заживееш както преди. Ще станеш герой, защото си спасил живота на клиента си. Ще поместят снимката ти в адвокатското списание или в някое друго. Умната, млада звезда, наложила се на правосъдието в Мисисипи. Спасил дядо си, жалък клановец между другото. А, от друга страна, твоят клиент го връщат обрат но в малката му клетка, където той отново започва да брои дните. — Сам хвърли цигарата на пода и хвана Адам за раменете.

— Погледни ме, синко. Не мога да преживея отново всичко това. Искам да спреш всичко. Откажи се. Позвъни на съдилищата и им кажи, че се отказваме от всички петиции и молби. Аз съм стар човек. Моля те, позволи ми да умра достойно.

Ръцете му трепереха. Дишаше тежко. Адам се вгледа в блестящите сини очи, обкръжени с тъмни бръчици, и видя как една сълза бавно се плъзва по бузата и изчезва в сивата брада.

За първи път Адам усети мириса на дядо си. Силният аромат на никотин се смесваше с миризмата на изсъхнала пот и резултатът не бе много приятен. Нямаше да бъде отблъскващ, ако се излъчваше от човек, който има достъп до много сапун и гореща вода, до климатична инсталация и дезодорант. След второто вдишване на Адам вече не му правеше впечатление. — Не искам да умираш, Сам. Сам стисна още по-силно раменете му. — Защо не? — попита той.

— Защото съвсем отскоро те намерих. Ти си ми дядо. Сам го гледа мълчаливо още една секунда, после отпусна ръце и отстъпи назад.

— Съжалявам, че ме откри едва сега, в този вид — каза той, изтривайки сълзите от очите си.

— Не се извинявай.

— Но трябва да го направя. Съжалявам, че не съм по-добър дядо. Погледни ме — каза той и наведе очи краката си. — Един жалък старец в маймунски червен костюм. Осъден убиец, който ще бъде ликвидиран в газовата камера като животно. И погледни себе си. Хубав

младеж с добро образование и блестящо бъдеще Къде, за бога, сбърках? Какво стана с мен? Прекарах живота си в омраза към хората и виж докъде стигнах. А ти не мразиш никого. И виж накъде си тръгнал. В жилите ни тече една и съща кръв. Защо се намирам тук?

Сам бавно седна на един стол, сложи лакти на коленете си и закри очи. И двамата мълчаха дълго. От време на време чуваха гласа на някой от охраната в коридора, но в стаята бе тихо.

— Знаеш ли, Адам, предпочитам да не умирам по такъв ужасен начин — каза Сам с прегракнал глас, стисна с юмруци слепоочията си, отправил празен поглед към пода. — Но самата смърт не ме плаши сега. Знам отдавна, че ще умра тук и най-много се страхувах, че това ще стане, без някой да го е грижа за мен. Знаеш ли, ужасно е. Да умреш, без никой да помисли за теб. Без никой да плаче, да потъжи и да те изпрати както трябва. Много пъти съм сънувал собственото си тяло в евтин дървен ковчег в дома на покойника в Клантън, без жива душа в стаята. В същия сън съм виждал как свещеникът хихика по време на опелото, тъй като сме само двамата, съвсем сами в черквата, с редици от празни пейки. Но сега е различно. Знам, че някой го е грижа за мен. Знам, че ще ти е мъчно, когато умра, защото не съм ти безразличен. Знам също, че ще присъстваш на погребението ми, за да се увериш, че е както трябва. Наистина съм готов да си ида, Адам. Готов съм.

— Хубаво, Сам, уважавам това. И ти обещавам, че ще бъда тук до самия край, че ще тъгувам за теб и след като всичко свърши, ще се погрижа да те погребат както е редно. Докато съм тук, Сам, аз ще се грижа за теб. Но моля те, погледни на всичко и с моите очи. Трябва да се представя по най-добрия възможен начин, тъй като съм млад и целият живот е пред мен. Не ме карай да се отказвам сега, когато знам, че мога да направя още нещо.

Сам скръсти ръце на гърдите си и погледна Адам. Бледото му лице бе спокойно, а в очите му още имате сълзи.

— Да направим така — каза той, а гласът му бе тих изпълнен с болка. — Готов съм да умра. Утре и в вторник ще направя последните приготовления. Смятам, че ще стане във вторник в полунощ, и ще бъда готов. Ти, от друга страна го приеми като игра. Ако можеш да я спечелиш, браво. Ако изгубиш, ще бъда готов за последствията.

— Значи си съгласен?

— Не, никакво заседание за помилване. Повече никакви петиции и обжалвания. Подал си достатъчно и ще си имаш работа по тях. На две молби още нямаш отговор. Няма да подписвам повече петиции.

Сам се изправи, а немощните му колене изпукаха и се разтрепериха. Отиде до вратата и се облегна на нея.

— Какво става с Лий? — попита тихо той и посегна за цигарите си.

— Още е в болница — излъга Адам. Изкушаваше се да каже истината. Изглеждаше детинско да лъже Сам в последните часове от живота му, но все още хранеше силна надежда да я открие до вторник. — Искаш ли да я видиш?

— Май че да. Не може ли да излезе?

— Може да се окаже трудно, но ще опитам. Тя е по-болна, отколкото мислех отначало.

— Алкохоличка ли е?

— Да.

— Само това ли е? А наркотици?

— Не, само алкохол. Каза ми, че има този проблем от години. Не се лекува за първи път.

— Бог да я благослови. Децата ми нямаха късмет.

— Тя е добър човек. Имала е тежки моменти в брака си. Синът ѝ избягал от къщи като много млад и никога не се завърнал.

— Уолт му беше името, нали?

— Да — отвърна Адам. Какви нещастници бяха тези хора. Сам, дядото, дори не бе сигурен в името на третия си внук.

— На колко години е?

— Нямам представа. Може би горе-долу колкото мен.

— Той знае ли за мен?

— Не знам. Заминал е преди много години. Живее в Амстердам.

Сам взе една чаша от бюрото и отпи глътка студено кафе.

— Ами Кармен? — попита той.

Адам несъзнателно погледна часовника си.

— Ще я взема от летището след три часа. Ще дойде тук утре сутрин.

— Тази мисъл ужасно ме плаши.

— Успокой се, Сам. Тя е страхотна. Умна, амбициозна, хубава и съм ѝ казал всичко за теб.

— Защо го направи?

— Защото тя иска да знае.

— Бедното дете. Каза ли ѝ как изглеждам?

— Не се тревожи за това, Сам. Тя не се интересува от външния ти вид.

— Каза ли ѝ, че не съм някакъв див звяр?

— Казах ѝ, че си много миличък, слабичък, нисък човечец, с обица на ухото, с опашка, тънка талия и чудни малки гумени обувчици, в които сякаш плъзгаш крачката си.

— Я не се майтапи.

— И че, изглежда, си любимецът на момчетата тук, в затвора.

— Лъжеш! Не си ѝ наприказвал всичко това! — ухили се Сам, полусериозно, но тревогата му развесели Адам. Той се засмя, малко по-дълго и по-високо, отколкото трябваше, но това им дойде добре. И двамата се кискаха и се мъчеха да се забавляват от собственото си остроумие. Опитаха се да продължат шегите, но скоро веселостта им премина и отново ги обзе мрачното настроение. Седяха на бюрото един до друг, с крака, вдигнати върху два различни стола, и гледаха пода, докато гъсти те облаци тютюнев дим се виеха над тях в неподвижния въздух.

Имаха толкова много да си кажат, а думите идваха трудно. Правните теории и маневри бяха използвани до край. Темата за семейството бе почти изчерпана. За времето можеха да говорят не повече от пет минути. И двамата знаеха, че ще прекарат заедно голяма част от следващите два дни и половина. Сериозните проблеми можеха да почакат. Неприятните теми — също. Адам погледна два пъти часовника си и каза, че е по-добре да си тръгва, но и двата пъти Сам настоя да остане. Защото, когато Адам си отидеше, те щяха да дойдат и да го отведат обратно в килията му, малката клетка, където температурата бе над трийсет и седем градуса.

— Хайде, останни — молеше го той.

Късно през нощта, след като бе разказал на Кармен за Лий и нейните проблеми, за Фелпс и Уолт, за Макалистър и Уин Летнър и за теорията за съучастника, часове, след като бяха изяли цигарата и бяха обсъдили майка си баща си и дядо си, и цялото трогателно семейство, Адам заяви, че никога няма да забрави мига, когато двамата седели

безмълвно на бюрото, а невидимият часовник отмервал времето и Сам го потупвал по коляното.

— Сякаш искаше да ме погали с обич — обясни той на Кармен, — както един добър дядо гали малкото си обично внуче.

Кармен бе научила твърде много за една нощ. Бе стояла на терасата четири часа и измъчвана от влагата, бе слушала тъжната история за семейството на своя баща.

Адам обаче бе много внимателен. Разказа хубавото, мрачното пропусна — изобщо не спомена за Джо Линкълн или за линchoвете и не намекна за другите престъпления. Описа Сам като буен човек, направил ужасни грешки, който сега бе обладан от угризения. Мина му през ума да ѝ покаже видеофилма с процесите на Сам, но после се отказа. Щеше да го направи по-късно. За тази вечер ѝ стигаше. Понякога самият той просто не можеше да повярва на нещата, които бе научил през последните четири седмици. Щеше да бъде жестоко да я сломи с всичко това изведнъж. Много обичаше сестра си. Трябваша им години, за да обсъдят останалата част от историята.

Понеделник, шести август, шест часът сутринта Оставаха четирийсет и два часа. Адам влезе в канцеларията си и позвъни на Слатъри в Джаксън. Никой не вдигна телефона, разбира се, но се надяваше на съобщение от автомат, което да го насочи към друг номер на някой, който би могъл да му каже нещо. Слатъри бавеше решението за признаване на невменяемост; просто не му обръщаше внимание, сякаш бе съвсем обикновен иск.

Обади се на справки и получи домашния телефонен номер на Ф. Флин Слагъри, но реши да не го безпокои. Можеше да почака до девет.

Адам бе спал по-малко от три часа. Пулсът му биеше силно, адреналинът му се покачваше. На клиентът му оставаха още само четирийсет и два часа, и дявол да го вземе, Върховният съд на Мисисипи трябваше да вземе някакво решение. Не беше честно да се бавят с проклетите петиции, когато можеше вече да тича с тях до други съдилища. Повиши глас и заговори по-остро, ясно съзнавайки, че помощникът няма никакъв контрол върху деветте съдии. Тресна слушалката, руга стените няколко минути, после подскочи, когато телефонът отново иззвъня. Хвърли се към него.

Секретарят на Пети областен го информира, че съдът е отхвърлил иска на Сам за неефективна защита. Съдът бил на мнение, че процедурата изключва разглеждането на подобен иск. Трябвало е да бъде подаден преди много години. Съдът не смятал, че доводът е основателен.

— Тогава защо се разтакава цяла седмица? — попита Адам. — Можеха да стигнат до това дребнаво решение още преди десет дни.

— Веднага ще ви изпратя копие по факса — каза чиновникът.

— Благодаря. И ме извинете.

— Дръжте връзка с нас, мистър Хол. Ще ви чакаме на телефона.

Адам затвори слушалката и отиде да намери кафе. Дарлийн пристигна рано, в седем и трийсет, с уморен и съсипан вид. Донесе факса от Пети областен съд и една кифла със стафиди. Адам я помоли

да изпрати по факса петицията за решение по иска за неефективна защита до Върховния съд на САЩ. Бе подготвяна три дни и мистър Оландър от Вашингтон бе казал на Дарлийн, че Съдът вече я разглежда.

Телефонът иззвъня в осем. Съдебният секретар в Джаксън уведоми Адам, че Върховният съд на Мисисипи току-що е отхвърлил последната петиция и че вече може да подаде до Федералния съд. Факсовете били вече изпратени.

Още преди девет сутринта бе претърпял вече две загуби. Беше понеделник.

Дарлийн донесе два аспирина и чаша вода. Адам прегледа петициите, които трябваше да се подадат по последния иск — невменяемост. Изглеждаше напълно безнадеждно.

Главата му се пръскаше, докато прибираще огромните папки с делото Кейхол в голям куфар и картонен кашон. Даде на Дарлийн списък с инструкции. После напусна клоната на „Кравиц и Бейн“ в Мемфис, за да не се върне там никога повече.

Полковник Наджънт чакаше нетърпеливо да се отвори вратата, после се втурна по коридора, следван от осем члена от подбрания за екзекуцията екип. Нахлуха в тишината на сектор А с деликатността на гестаповски отряд — осем едри мъже, половината от тях — униформени, предвождани от дребен наперен петел. Той спря пред килия № 6, където Сам лежеше на леглото. Другите затворници мигновено скочиха и се залепиха за решетките. Ръцете им висяха навън.

— Време е да отидем в наблюдаваната килия, Сам — заяви притеснено Наджънт, сякаш това наистина го безпокоеше. Хората му се наредиха покрай стената зад него.

Сам бавно се смъкна от леглото и отиде до решетките. Погледна сърдито към Наджънт и попита:

— Защо?

— Защото аз казвам.

— Но защо да се местя през осем врати на сектора? Какъв е смисълът?

— Процедурата е такава, Сам. Пише го в правилника.

— Значи няма никаква смислена причина, така ли?

— Не е необходимо. Обърни се.

Сам отиде до мивката и дълго си ми зъбите. После отиде до тоалетната и се изпика с ръце на хълбоците. След това си изми ръцете. Наджънт и неговите момчета го наблюдаваха и беснееха. Сам запали цигара, пъкна я между зъбите си и протегна ръце зад гърба си през тесните пролуки. Наджънт щракна белезниците върху китките на ръцете му и кимна да отворят вратата в края на сектора. Сам пристъпи в коридора. Кимна на Дж. Б. Гулит, който гледаше ужасен и готов да се разплаче, намигна на Хенк Хеншоу.

Наджънт го хвана за ръката и го поведе към края на коридора, покрай Гулит, Лойд Итън, Сток Търнър, Хари Рос Скот и Бъди Лий Харис и най-накрая покрай Проповедника, който лежеше на леглото по лице и плачеше.

Продължиха покрай стена от железни решетки, същите като тези пред килиите. В средата имаше тежка врата. От другата страна стоеше още една група от горилите на Наджънт, които наблюдаваха мълчаливо и се наслаждаваха на всеки миг. Зад тях се виждаше къс, тесен коридор, който водеше към изолационната. И после към камерата.

Сам се приближи с четирийсет и осем стъпки към смъртта. Той се облегна на стената. Пушеше и наблюдаваше развоя на събитията със стоическо мълчание. Не бе нищо лично, просто част от процедурата.

Наджънт отиде обратно при килия № 6 и излая заповедите си. Четирима надзиратели влязоха вътре и започнаха да прибират вещите на Сам. Книги, пишеща машина, вентилатор, телевизор, тоалетни принадлежности и дрехи. Пипаха едва-едва, сякаш бяха заразени, и внимателно ги отнесоха до наблюдаваната стая. Дюшекът и чаршафите бяха навити на руло и отнесени от намусен цивилен надзирател, който случайно стъпи върху влачещия се по пода чаршаф и го скъса.

Затворниците наблюдаваха внезапното раздвижване в сектора с тъжно любопитство. Неудобните им килийки бяха сякаш част от самите тях, а гледката на подобна безмилостна намеса бе болезнена. Можеше да се случи и с тях. Възможността за екзекуция ставаше реалност; усещаха я в тропота на тежките ботуши по коридора и в суровите приглушени гласове на хората отвън. Далечното затръшване на врата едва ли щеше да се забележи преди една седмица. Сега неочакваният трясък късаше нервите.

Надзирателите патрулираха напред-назад с вещите на Сам, докато килия № 6 се опразни. Бързо свършиха работата. Подредиха нещата в новия му дом, без да се престарават.

Нито един от осмината не работеше в Отделението. Наджънт бе чел някъде из обърканите записки на Найфе, че членовете на екипа за екзекуцията трябва да бъдат съвсем непознати за осъдения. Трябваше да бъдат изтеглени от другите лагери. Трийсет и един офицери и надзиратели бяха пожелали доброволно да участват. Наджънт бе избрал само най-добрите.

— Вкарахте ли всичко вътре? — попита той рязко един от хората си.

— Да, сър.

— Много добре. Разполагай се, Сам.

— О, благодаря ви, сър — отвърна подигравателно Сам и влезе в килията.

Наджънт кимна към далечния край на коридора и вратата се затвори. Той пристъпи напред и сграбчи решетките с двете си ръце.

— Сега слушай, Сам — каза той мрачно.

Сам стоеше облегнат с гръб към стената и гледаше встрани от Наджънт.

— Веднага ще дойдем, ако имаш нужда от нещо, разбра ли? Преместихме те тук, в края, за да можем да те наблюдаваме по-добре. Чу ли? Искаш ли да направя още нещо за теб?

Сам продължаваше да гледа настрани и не му обръщаше никакво внимание.

— Много добре. — Наджънт отстъпи назад и поглед на към хората си.

— Да тръгваме — каза той. Вратата се отвори на десетина стъпки разстояние от Сам и екипът за екзекуцията излезе. Сам зачака. Наджънт огледа коридора и последва хората си.

— Хей, Наджънт! — изкрещя изведнъж Сам. — Няма ли да ми сваляш белезниците!

Наджънт застина на мястото си, а екипът му спря.

— Тъпак такъв! — изкрещя отново Сам, докато Наджънт се засуе обратно, търсейки ключовете. Издаваше някакви несвързани заповеди. Из сектора избухна смях, силен кикот и шумни обиди. — Не можеш да ме оставиш с белезници! — крещеше старецът.

Наджънт застана пред вратата на Сам, скърцайки със зъби. Най-накрая намери ключа.

— Обърни се — заповяда той.

— Ама че копеле невежо! — изкрещя отново Сам през решетките право в червеното лице на полковника, на две-три стъпки от него. Смахът екна отново, този път още по-високо.

— И ти отговаряш за екзекуцията ми! — извика гневно Сам, за да чуят и другите. — Като нищо ще пуснеш по погрешка малко газ и на себе си!

— Не бъди толкова сигурен — озъби се Наджънт. — А сега се обърни.

Сам стоеше с лице към коридора и гледаше сърдито към двамата надзиратели, които го наблюдаваха откъм Ритата. Той отдели няколко минути, за да подреди килията — включи вентилатора и телевизора, нареди грижливо книгите си, сякаш щеше да ги чете, провери дали работи казанчето на тоалетната, както и крановете на чешмата. После седна на леглото и се загледа в скъсания чаршаф.

Това бе четвъртата му килия в Отделението и без съмнение в нея щеше да прекара най-кратко време. Спомни си за първите две, особено за втората, в сектор Г, където добрият му приятел Бъстър Моук обитаваше съседната килия. Един ден дойдоха при Бъстър и го преместиха тук, където го наблюдаваха денонощно, да не би да се самоубие. Сам плака, когато отведоха Бъстър. Буквално всеки затворник, който бе стигнал дотук, отиваше и до следващата килия. И после до последната.

Гарнър Гудман бе първият гост за деня във великолепно фойе пред кабинета на губернатора. Той се разписа в книгата за гости и побъбри приятелски с хубавата секретарка. Просто искаше губернаторът да знае, че той е тук. Момичето се готвеше да каже нещо, когато телефонът иззвъня. Тя натисна един бутон, направи гримаса, слуша известно време, намръщи се към Гудман, който гледаше настрани, после благодари.

— Пак онези хора — въздъхна тя.

— Моля? — попита невинно Гудман.

— Побъркаха ни с обаждания за екзекуцията на вашия клиент.

— Да, случаят предизвика много емоции. Изглежда, че повечето хора тук одобряват смъртното наказание.

— Не и в този случай — каза тя и записа обаждането върху розов формуляр. — Почти всички, които звънят, са против тази екзекуция.

— Наистина ли? Каква изненада.

— Ще съобщя на мис Старк, че сте тук.

— Благодаря ви. — Гудман седна на вече познатия му стол във фоайето. Отново прегледа сутрешните вестници. В събота всекидневникът в Тулело направи грешката да започне телефонно проучване на общественото мнение за екзекуцията на Кейхол. Телефонният номер бе даден на първа страница, заедно с инструкциите и, разбира е Гудман и екипът му бяха бомбардирани редакцията уикенда. В броя в понеделник бяха публикувани смайващи резултати. От триста и двайсет обаждания, триста и две бяха против екзекуцията. Гудман се усмихна вътрешно.

Съвсем близо до него губернаторът седеше до дългата маса в кабинета си и преглеждаше същите вестници. На лицето му се четеше безпокойство. Очите му бяха тъжни и тревожни.

Мона Старк прекоси мраморния под с чаша кафе в ръка.

— Гарнър Гудман е тук. Чака във фоайето.

— Нека чака.

— Откритата линия вече се нагорещи.

Макалистър спокойно погледна часовника си. Девет без единайсет минути. Поглади брадичката си с кокалчетата на едната ръка. От три следобед в събота до осем вечерта в неделя негов служител бе звънил на повече от двеста жители на Мисисипи. Седемдесет и осем на сто одобряваха смъртното наказание, което не бе изненадващо. От същия брой обаче петдесет и един на сто смятаха, че Сам Кейхол не трябва да бъде екзекутиран. Доводите им бяха различни. Мнозина твърдяха, че той просто е прекалено възрастен за това. Извършил бе престъплението преди двайсет и три години по времето на едно поколение, съвсем различно от сегашното. И без това щеше скоро да умре в Парчман, затова по-добре да го оставят на мира. Осъдили го бяха по политически причини. Плюс това бе бял, а Макалистър и неговите анкетъори знаеха, че макар и скрит, това е много важен фактор.

Това бе добрата новина. Лошата се съдържаше в разпечатката, която лежеше редом с вестниците. Само при една телефонистка на откритата линия бяха получени двеста трийсет и едно обаждания в събота и сто и осемдесет в неделя. Общо четиристотин и единайсет. Над деветдесет и пет на сто бяха против екзекуцията. От петък сутринта по откритата линия официално бяха регистрирани осемстотин деветдесет и седем обаждания за Сам, като твърдо над деветдесет на сто бяха против неговата екзекуция. А сега продължаваха да звънят.

И не беше само това. От регионалните отдели съобщаваха за лавина от обаждания, почти всички против смъртта на Сам. Служителите идваха на работа с разкази за многобройните протести през уикенда. Роксбър се обади, за да каже, че телефоните му не са сирели да звънят.

Губернаторът бе вече уморен.

— Имаше нещо в десет тази сутрин — каза той на Мона, без да я гледа.

— Да, среща с група скаути.

— Отложи я. Предай извиненията ми. Насрочи я за друг ден. Нямам никакво настроение за снимки тази сутрин. Най-добре е да си остана тук. Има ли някакъв обяд?

— Със сенатор Пресгроув. Ще обсъждате делото срещу университетите.

— Не мога да понасям Пресгроув. Отложи го и поръчай да ми донесат малко пилешко. И размислих, нека влезе Гудман.

Тя се запъти към вратата, изчезна за миг и се върна с Гарнър Гудман.

Макалистър стоеше до прозореца и рееше поглед към сградите в центъра на града. Обърна се и го дари с уморена усмивка.

— Добро утро, мистър Гудман.

Ръкуваха се и седнаха. Късно в неделя следобед Гудман бе предал на Ларамор писмена молба да отложи заседанието за помилване съобразно с категоричното искане на техния клиент.

— Все още не желае заседание, а? — каза губернаторът с нова уморена усмивка.

— Клиентът ни отказва. Няма какво да добави повече. Опитавме всичко. — Мона поднесе на Гудман чаша силно кафе.

— Много е твърдоглав. И май винаги си е бил такъв. Докъде стигнахте с обжалванията? — Макалистър бе съвсем искрен.

— Нещата се развиват според очакванията.

— Вие имате опит с екзекуциите, мистър Гудман. А аз нямам. Каква е вашата прогноза оттук нататък?

Гудман разбърка кафето си и се замисли. Нямаше нищо лошо, ако бъде искрен с губернатора точно в този момент.

— Аз съм един от неговите адвокати, затова съм склонен към оптимизъм. Шансът за екзекуция е седемдесет на сто.

Губернаторът помисли за миг. Струваше му се, че чува звъна на телефоните през стените. Дори собствените му служители започваха да стават раздразнителни.

— Знаете ли какво искам, мистър Гудман? — попи той искрено.

Да, знам, искаш проклетите телефони да спрат да звънят, помисли си Гудман.

— Какво?

— Наистина ми се ще да поговоря с Адам Хол. Къде е той?

— Вероятно в Парчман. Говорих с него преди час.

— Може ли днес да дойде тук?

— Да, всъщност смяташе да идва тук в Джаксън следобед.

— Добре. Ще го чакам.

Гудман потисна усмивката си. Може би направиха малък пробив.

Макар и странно, първият признак за обрат се бе появил на друг, твърде неочакван фронт.

През шест преки, в сградата на Федералния съд Брек Джеферсън влезе в кабинета на шефа си, почитаемия Ф. Флин Слатъри, който ядосано говореше по телефона с някакъв адвокат. Брек носеше дебела петиция срещу законността на присъдата, получена по факса преди един час. Миналата сряда Адам Хол бе изпратил копие от петицията на Брек като жест на учтивост, след като бе подал оригинала във Върховния съд на Мисисипи. Съдът бе отхвърлил молбата и сега тя бе пристигнала при съдията Слатъри.

— Какво има? — попита заповеднически Слатъри, след като тресна слушалката.

— Върховният съд на Мисисипи е отхвърлил последната петиция на Кейхол. Сега идва при вас.

— Да я отхвърлим и да я махаме. Бързо. Нека Кейхол да я отнесе към Пети областен. Не искам проклетата молба да се мотае тук.

Брек изглеждаше разтревожен и заговори по-бавно.

— Има нещо, което все пак трябва да погледнете.

— О, стига, Брек. Какво е то?

— Може би искът е валиден.

Слатъри помръкна и раменете му се отпуснаха.

— Я не се шегувай. За какво става дума? След трийсет минути имаме процес. Съдебните заседатели ни очакват.

Брек Джеферсън бе на второ място по успех от студентите му в Амъри. Слатъри му вярваше безрезервно.

— Твърдят, че Сам е невменяем и не може да бъде екзекутиран в съответствие с доста разтегливия закон на щата Мисисипи.

— Всички знаят, че е смахнат.

— Имат един експерт, който е готов да удостовери невменяемост. Не можем да го пренебрегнем.

— Не вярвам на това.

— По-добре го погледнете.

Негова светлост разтри чело с върховете на пръстите си.

— Сядай. Дай да го видя.

— Само още две мили — каза Адам, докато пътуваха към затвора. — Как се чувстваш?

Кармен бе мълчала почти през цялото време, откакто бяха напуснали Мемфис. Пътуваше за първи път из Мисисипи и не спираше да гледа огромните пространства на делтата, да се възхищава на пищните памукови поля, да наблюдава смаяно как пръскачките с пестициди се въртят из нивите. Клатеше тъжно глава към скупчените мизерни колиби.

— Нервно ми е — призна тя не за първи път. Бяха говорили накратко за Бъркли и Чикаго и за евентуалните събития през следващите няколко години. Днес не бяха споменали нищо за майка си или за баща си. Сам и неговото семейство също не бяха тема на разговора.

— И на него му е нервно.

— Не е ли странно, Адам. Препускам по това шосе, из тази пустош и бързам да се срещна с един дядо, който ще бъде екзекутиран. Той я потупа по коляното.

— Постъпваш правилно. — Беше облечена в широки памучни панталони, избеляла червена риза и кубинки. Съвсем като студентка, завършваща психология.

— Ето го — изведнъж каза той и посочи напред. От двете страни на шосето бе спряла дълга редица коли. Движението бе бавно, тъй като имаше хора, които вървяха към затвора.

— Какво е всичко това? — попита тя.

— Цирк.

Отминаха трима клановци, които вървяха покрай банкетата. Кармен ги загледа, после невярващо поклати глава. Запъплиха напред, малко по-бързо от хората, които отиваха пеша на демонстрацията. По средата на шосето пред входа двама войници контролираха движението. Махнаха на Адам да завие надясно. Един от охраната на Парчман му посочи място за паркиране до плитка канавка край пътя.

Хванати за ръце, те минаха през входната врата и спряха за миг да погледат десетината клановци в роби, които се шляеха пред затвора. По мегафон, който заглъхваше на всеки няколко секунди, звучеше пламенна реч. Група демонстранти с кафяви ризи стояха рамо до рамо, с вдигнати към шосето плакати. Най-малко пет коли с телевизионни екипи бяха паркирали от другата страна на шосето. Навсякъде се виждаха камери. Над шосето кръжеше хеликоптер.

На входа Адам представи Кармен на новата си приятелка Луиз от охраната, която се грижеше за канцеларската работа. Беше нервна и изтощена след няколкото сблъсъка между клановците, репортерите и охраната. По нейно мнение положението в момента бе нестабилно и нямаше изгледи да се оправи. Един надзирател ги поведе към затворническото микробусче и те бързо минаха през първия вход.

— Невероятно — каза Кармен.

— Всеки ден става все по-лошо. Чакай да видиш какво ще бъде утре.

Микробусът забави ход, когато минаха по главния път под големите сенчести дървета, покрай спретнатите бели къщи. Кармен наблюдаваше всичко.

— Не прилича на затвор — каза Кармен.

— Това е ферма. Седемнайсет хиляди акра. В онези къщи живеят служителите на затвора.

— С децата си — каза тя, гледайки към колелетата и мотопедите, захвърлени в предните дворове. — Толкова е спокойно. Къде са затворниците?

— Имай търпение.

Микробусът зави наляво. Павираният път свърши и започна черният. Пред тях беше Отделението.

— Виждаш ли онези кули? — посочи Адам. — Оградите и бодливата тел? — Тя кимна.

— Това е Строгийт тъмничен затвор. Домът на Сам последните девет години.

— Къде е газовата камера?

— Вътре.

Двама надзиратели надникнаха в микробусчето, после им махнаха да минават. Спряха пред първата врата където ги чакаше Пакър. Адам го представи на Кармен която в този момент нямаше сили да говори. Влязоха вътре и Пакър ги претърси учтиво. Наблюдаваха ги още трима от охраната.

— Сам вече ви чака — каза Пакър и кимна към предната канцелария. — Влизайте.

Адам стисна ръката ѝ. Тя кимна. Тръгнаха към вратата.

Сам седеше на бюрото както обикновено. Краката му висяха. Не беше пушил. Въздухът в стаята бе чист и хладен. Той погледна Адам, после Кармен, Пакър затвори вратата след тях.

Тя пусна ръката на Адам, приближи се до бюрото и погледна Сам право в очите.

— Аз съм Кармен — каза тя тихо. Сам стъпи на пода.

— Аз съм Сам, Кармен. Изкуфелият ти дядо. — Той я привлече към себе си и те се прегърнаха.

На Адам му трябваха една-две секунди, за да разбере, че Сам е обръснал брадата си. Косата му бе по-къса и изглеждаше много почиста. Ципът на гащеризона му бе вдигнат до врата. Беше обул чифт чисти бели чорапи и други сандали.

Сам я стискаше за раменете и разглеждаше лицето.

— Хубава си като майка си — каза той с прегракнал глас. В очите му имаше влага. Кармен също се бореше със сълзите.

Тя прехапа устни и опита да се усмихне.

— Благодаря ти, че дойде — каза той и също понечи да се усмихне. — Съжалявам, че ме виждаш такъв.

— Изглеждаш страхотно — каза тя.

— Не лъжи, Кармен — каза Адам, да поразведри обстановката. — И хайде да спрем да хленчим, преди да сме излезли от релсите.

— Сядай. — Сам ѝ посочи един стол. Той се настаня до нея и я хвана за ръката.

— Първо работата, Сам — каза Адам и се облегна на бюрото. — Пети областен отхвърли молбата ни рано тази сутрин. Също и известният Върховен съд на Мисисипи. Така че продължаваме нататък.

— Брат ти е типичен адвокат — каза Сам на Кармен. Всеки ден ми носи едни и същи новини.

— Естествено, нямам много работа — каза Адам.

— Как е майка ти? — попита я Сам.

— Добре е.

— Кажй ѝ, че съм питал за нея. Помня, че беше добра жена.

— Ще и кажа.

— Има ли някаква вест от Лий? — го попита Сам.

— Не. Искаш ли да я видиш?

— Май че да. Но ако не може, ще я разбера.

— Ще видя какво мога да направя — каза уверено Адам. Фелпс не бе отговорил на неговите две последни обаждания. Честно казано, в момента нямаше време да търси Лий.

Сам се наклони по-близо към нея.

— Адам казва, че учиш психология.

— Така е. Последна година в Бъркли, Калифорния. Ще...

Рязкото чукане на вратата прекъсна разговора им. Адам леко я отвори и видя възбуденото лице на Лукас Ман.

— Извинете ме за момент — каза Адам на Сам и Кармен и излезе в коридора.

— Какво има? — попита той.

— Гарнър Гудман ви търси — почти шепнешком каза Ман. — Искате да отидете веднага в Джаксън.

— Защо? Какво е станало?

— Май една от жалбите ви е попаднала в целта.

Сърцето на Адам спря.

— Коя?

— Съдията Слатъри иска да говорите за иска за признаване на невменяемост. Насрочил е заседание днес в пет следобед. Не ми казвай нищо, защото може да бъде свидетел от страна на щата.

Адам затвори очи и леко удари главата си в стената. Хиляди мисли се въртяха бясно в главата му.

— В пет следобед. При Слатъри.

— Не е за вярване. Виж какво, трябва да побързаш.

— Трябва ми телефон.

— Вътре има — каза Ман и кимна към вратата зад Адам. — Слушай Адам, не е моя работа, но ако бях на твое място, нямаше да кажа на Сам. Все още нищо не е ясно и няма смисъл да се подхранват надеждите му. Аз бих изчакал до края на заседанието.

— Прав си. Благодаря, Лукас.

— Няма за какво. Ще се видим в Джаксън.

Адам се върна в стаята, където разговорът бе преминал към живота в Калифорния.

— Няма нищо — каза Адам като се намръщи и се приближи небрежно към телефона. Така и не чуваше тихия им разговор, докато набираще номера.

— Гарнър, обаждат се Адам. При Сам съм. Какво става?

— Тръгвай за насам, момко — каза спокойно Гудман. — Нещата се задвижват.

— Слушам те.

Сам описваше първото си и единствено пътешествие до Сан Франциско преди десетилетия.

— Първо, губернаторът иска да говори лично с теб. Изглежда, че страда. Подлудихме го с телефонни обаждания и вече му става горещо. Но по-важното е, че не друг, а Слатъри се хвана за иска за невменяемост. Аз не съм се месил. Той настоява за заседание в пет следобед. Вече говорих с доктор Суин, който е на разположение, нали знаеш, срещу сто долара на час. Ще кацне в Джаксън в три и трийсет и ще бъде готов да даде показания.

— Тръгвам — каза Адам с гръб към Сам и Кармен.

— Ще се видим в кабинета на губернатора.

Адам затвори.

— Просто придвижвам молбите — обясни той на Сам, който в момента бе напълно безразличен. — Трябва да отида до Джаксън.

— Какво е това бързане? — попита Сам, сякаш имаше пред себе си години живот и никаква работа.

— Бързане ли? Ти ли каза бързане? Десет часът е, Сам, понеделник. Разполагаме точно с трийсет и осем часа, за да направим чудото.

— Няма да има никакви чудеса, Адам. — Той се обърна към Кармен, без да пуска ръката ѝ. — Не се надявай напразно, скъпа.

— Може би...

— Не. Дошло ми е времето, разбираш ли. Готов съм. Не искам да тъжиш, след като всичко свърши.

— Трябва да тръгваме, Сам — каза Адам и го докосна по рамото. — Ще се върна късно довечера или рано сутринта.

Кармен се наведе и целуна Сам по бузата.

— Сърцето ми е с теб, Сам — прошепна тя.

Той я прегърна за секунда, после застана до бюрото.

— Пази се, дете. Учи упорито и всичко останало. И не мисли лошо за мен, а? Има причина, за да съм тук. Вината за това е само моя. Е, като си замина, ме чака по-добър живот.

Кармен стана и отново го прегърна. Тя плачеше, когато излизаха от стаята.

До обяд съдия Слатъри бе осъзнал напълно сериозността на положението и макар упорито да се опитваше да го прикрие, страхотно се забавляваше, че се е озовал за кратко в центъра на бурята. Първо, бе разпуснал съдебните заседатели и адвокатите по гражданското дело, което му предстоеше да гледа. Два пъти бе разговарял със секретаря на Пети областен съд в Ню Орлиънс, а после и със самия съдия Макнийли. Големият момент настъпи в единайсет и няколко минути, когато съдията от Върховния съд Едуардф. Олбрайт позвъни от Вашингтон, за да се информира за последните събития. Заяви, че следи внимателно развитието на събитията. Разговаряха за закони и теория. Нито един от тях не бе против смъртното наказание и двамата имаха проблеми с въпросния статут на Мисисипи. Бояха се, че той може да бъде нарушен от всеки осъден на смърт, който се престори на луд и намери някой доктор шарлатанин да го потвърди.

Журналистите бързо научиха, че е насрочено заседание, и не само засипаха с телефонни обаждания кабинета на Слатъри, но и се настаниха в приемната му. Шефът на полицията бе призован да разпръсне досадниците. Секретарката носеше съобщения всяка минута. Брек Джеферсън се ровеше в безброй юридически книги и бе отрупал с бележки дългата заседателна маса. Слатъри разговаря с губернатора, с главния прокурор, с Гарнър Гудман и с още десетина други. Бе събул обувките си под масивното писалище. Обикаляше покрай него, държейки слушалката на телефона с дълъг кабел и цялата тази лудост му бе ужасно забавна.

Ако в кабинета на Слатъри цареше възбуда, то при главния прокурор бе истински хаос. Роксбър беше побеснял от новината, че един от изстрелите на Кейхол в тъмното е улучил целта. Бе водил битка в продължение на десет години из апелативните съдилища, от една съдебна зала в друга, бе воювал срещу изобретателните

юридически умове от Американския съюз за граждански свободи и други подобни организации. Похабената хартия бе унищожила поне една тропическа гора. И точно когато го е взел вече на мерник, този главорез подава тонове жалби и една от тях привлича вниманието на някои разнежил се в момента съдия.

Той бе изтичал по коридора до кабинета на Морис Хенри, самия д-р Смърт, и двамата бяха сформирали набързо екип от най-добрите криминалисти. Събраха се в една голяма библиотека, в която бяха натрупани всички правни писания, излезли напоследък. Отново разгледаха петицията на Кейхол и действащия закон и после разработиха стратегия за действие. Трябваша им свидетели. Кой бе виждал Кейхол през последния месец? Кой можеше да даде показания за думите и действията му? Нямаше време за преглед от техни лекари. Той имаше лекар, но те нямаша. Това представляваше значителен проблем. За да го притиснат с някой уважаван лекар, щатът щеше да бъде принуден да поиска още време. А това означаваше спиране на изпълнението на присъдата, което бе изключено.

Надзирателите го виждаха ежедневно. Кой друг? Роксбър позвъни на Лукас Ман, който предложи да разговарят с полковник Наджънт. Наджънт каза, че е видял Сам само преди няколко часа и да, разбира се, ще се радва да даде показания. Кучият му син не беше луд. Беше просто проклет. Сержант Пакър също го виждаше всеки ден. Психиатърът на затвора д-р Р. Стигал също се бе срещала със Сам и можеше да даде показания. Наджънт гореше от желание да помогне. Спомена и свещеника на затвора. Щеше да си помисли и за други.

Морис Хенри организира ударен отряд от четирима адвокати, чиято единствена задача бе да изровят някаква мръсотия за д-р Ансон Суин. Да издирят другите дела, в които е свидетелствал. Да разговарят с други адвокати в страната. Да намерят протоколи с неговите показания. Той не бе нищо друго освен платен, професионален свидетел. Да открият компрометиращи факти.

След като разработиха стратегията и екипът се залови за работа, Роксбър слезе с асансьора до фоайето, за да побъбри с представителите на пресата.

Адам паркира колата на празно място на територията на щатския Капитолий. Гудман го чакаше под сянката на едно дърво, със свалено

сако, навити ръкави и безупречно вързана шарена папийонка. Адам набързо представи Кармен на мистър Гудман.

— Губернаторът иска да се срещнете в два часа. Току-що излизам от кабинета му, за трети път тази сутрин. Хайде да идем до нашата канцеларийка — каза той и махна към центъра. — На няколко преки е.

— Срещнахте ли се със Сам? — попита той Кармен.

— Да. Тази сутрин.

— Радвам се, че сте го направили.

— Какво ли е намислил губернаторът? — попита Адам. Според него вървяха прекалено бавно. Успокой се, каза си той. Само се успокой.

— Знам ли? Искат да се срещнете насаме. Може би му е повлияло пазарното проучване. Може би крои планове за някакъв удар чрез средствата за масова информация. Не мога да прочета мислите му. Но определено изглежда уморен.

— Значи телефонните обаждания имат успех?

— Страхотен.

— Никой ли не подозира нищо?

— Още не. Често казано, атаката е толкова светкавична и масирана, че се съмнявам дали ще имат време да засичат обажданията.

Кармен стрелна празен поглед към брат си, който не го забеляза, тъй като бе твърде погълнат от разговора.

— Какви са последните новини от Слатъри? — по нита Адам, докато пресичаха една улица и спряха за миг да погледат мълчаливо демонстрацията пред Капитолия.

— Нищо ново след десет часа тази сутрин. Секретарят му ти е звънил в Мемфис и твоята секретарка му е дала тукашния ми номер. Така ме откриха. Той ми каза за заседанието и че Слатъри иска адвокатите да се съберат при него в три часа, за да обсъдят процедурата.

— Какво означава това? — попита Адам, молейки се отчаяно неговият наставник да каже, че са на прага на голяма победа.

Гудман почувства напрежението на Адам. — Честно казано, не знам. Новината е добра, но Никой не може да предвиди дали ще продължи дълго, заседание на този етап не е нещо необикновено.

Пресякоха още една улица и влязоха в сградата. Във временната канцелария горе бе твърде шумно. Четиримата студенти по право водеха безкрайни разговори по безжичните телефони. Двама седяха с крака на масата. Третият стоеше до прозореца и говореше сериозно. Четвъртият крачеше в далечния край на стаята с телефон на ухото. Адам застана на вратата и се опита да възприеме спокойно сцената. Кармен бе ужасно объркана.

Гудман обясни обстановката със силен шепот.

— Правим около шейсет обаждания на час. Набираме повече номера, но очевидно линиите блокират. Явно ние предизвикваме претоварването, но така пречим на други хора да се свържат. През уикенда работата вървеше много по-бавно. Тогава горещата линия се обслужваше само от една телефонистка. — Той им даде тази информация, както някой горд директор на завод се хвали с последните технически нововъведения.

— На кого звънят? — попита Кармен. Един от студентите се приближи и се представи на Адам, после и на Кармен.

— Забавлявам се страхотно — каза той.

— Искате ли да хапнете нещо? — попита Гудман.

— Имаме някакви сандвичи — каза Адам.

— На кого звънят? — отново попита Кармен.

— На откритата линия на губернатора — отвърна Адам без по-нататъшни обяснения.

Заслушаха се в разговора на стоящия най-близо до тях, който преправи гласа си и прочете някакво име от списъка с телефонни номера. Сега той бе Бени Чейс от Хикъри Флат, Мисисипи, бе гласувал за губернатора и смяташе, че Сам Кейхол не бива да бъде екзекутиран. Време беше губернаторът да се намеси и да направи нещо.

Кармен отново стрелна с поглед брат си, но той не ѝ обърна внимание.

— Тези четиримата са студенти по право в колежа на Мисисипи — продължи да обяснява Гудман. — От петък досега сме ползвали услугите на десетина студенти на различна възраст, бели и чернокожи, мъже и жени. Професор Глас много ни помогна в това отношение. Той самият също участва в обажданията, както и Хез Кери неговите хора. Най-малко двайсет души участват в кампанията.

Дръпнаха три стола в края на масата и седнаха. Гудман извади газирани напитки от пластмасов охладител и ги постави на масата. После продължи шепнешком.

— Джон Брайън Глас в момента прави проучване. Ще подготви информацията до четири часа. Хез Кери също работа. Проверява чрез колегите си в други щати, където съществува смъртното наказание, дали наскоро е използвано подобно средство за екзекуция.

— Чернокожият ли е Кери? — попита Адам.

— Да, той е шеф на група за защита на извършители те на тежки престъпления в Юга. Много е умен.

— Чернокож адвокат се трепе, за да спаси Сам.

— За Хез няма значение. За него това е просто още едно дело със смъртно наказание.

— Бих искал да се запознаем.

— Ще се запознаете. Всички те ще бъдат на заседанието.

— Безплатно ли работят? — попита Кармен.

— Може и така да се каже. Кери е на заплата. Част от работата му е да следи всяко дело със смъртна присъда в щата, но тъй като Сам има частни адвокати, Кери е излишен. Вярно, че отделя от времето си, но той иска да го прави. Професор Глас е на заплата в Юридическия факултет и работата му тук определено е извън обсега на задълженията му там. На студентите плащаме по пет долара на час.

— Кой им плаща? — попита тя.

— Милата стара фирма „Кравиц и Бейн“.

Адам грабна най-близкия до него телефонен указател.

— Кармен трябва да хване някакъв самолет днес следобед — каза той, прелиствайки жълтите страници.

— Аз ще имам грижата за това — каза Гудман и взе указателя. — За къде?

— За Сан Франциско.

— Ще видя дали има билети. Вижте какво, точно зад ъгъла има малка закусвалня. Защо не прескочите да хапнете нещо? Ще отидем пеша до канцеларията на губернатора в два часа.

— Трябва да мина през библиотеката — каза Адам и погледна часовника си. Наближаваше един.

— Иди да хапнеш, Адам. И се опитай да се отпуснеш, по-късно ще имаме време да седнем с другите умници и да поговорим за

следващите ни ходове. Точно сега имаш нужда да се отпуснеш и да хапнеш.

— Гладна съм — обади се Кармен, която нямаше търпение да остане насаме с брат си няколко минути. Излязоха от стаята и затвориха вратата след себе си. Тя спря на занемарената площадка пред стълбите.

— Моля те, обясни ми — хвана го за ръката тя.

— Какво?

— Тази малка стаичка.

— Съвсем очевидно е, нали?

— Законно ли е?

— Не е незаконно.

— Етично ли е?

Адам пое дълбоко дъх и впери поглед към стената.

— Какво смятат да направят със Сам?

— Да го екзекутират.

— Да го екзекутират, да го вкарат в газовата камера, да го унищожат, да го убият, наречи го както искаш. Но това е убийство, Кармен. Узаконено убийство. Грешно е, а аз се опитвам да го спра. Мръсна работа, така че, ако и аз наруша някои етични норми, хич не ми пука.

— Отвратително е.

— Също и газовата камера.

Тя поклати глава, но се сдържа и не каза нищо повече. Преди двайсет и четири часа бе обядвала с приятеля си в едно улично кафене в Сан Франциско. Сега не беше сигурна къде точно се намира.

— Не ме съди за това, Кармен. Преживявам ужасни часове.

— Добре — каза тя и тръгна надолу по стълбите.

Губернаторът и младият адвокат бяха сами в огромния кабинет, седнали в удобни кожени столове и кръстосали крака, които почти се докосваха.

Гудман бе хукнал с Кармен към летището. Мона Старк не се виждаше никаква.

— Знаете ли, странно е, че сте му внук, а го познавате от помалко от един месец. — Макалистър говореше бавно, почти уморено.

— Но аз го познавам от много години. Всъщност той е част от живота ми от дълго време насам. И винаги съм смятал, че с нетърпение очаквам този ден. Искал съм да умре, нали разбирате, за да бъде наказан за убийството на двете момчета. — Губернаторът оправи перчема си и леко разтри очи. Думите му бяха толкова непосредствени, сякаш двамата бяха стари приятели, които си разправят стари клюки. — Но сега не съм толкова сигурен. Трябва да ви призная, Адам, че натискът започва да ми оказва влияние.

Или беше брутално искрен, или беше талантлив актьор — Адам не беше сигурен.

— Какво ще докаже щатът, ако Сам умре? — попита Адам. — Ще стане ли животът тук по-добър, когато в сряда слънцето изгрее, а той е мъртъв?

— Не. Но това значи, че вие не вярвате в смъртното наказание. А аз вярвам.

— Защо?

— Защото трябва да има някакво върховно наказание за убийство. Поставете се в положението на Рут Крамер и ще започнете да мислите другояче. Проблемът при вас, Адам — а и при хората като вас — е, че забравяте за жертвите.

— Можем да спорим с часове за смъртното наказание.

— Прав сте. Да оставим това. Сам каза ли ви нещо ново за атентата?

— Не мога да разгласявам това, което ми е казал Сам. Но отговорът е не.

— Може да е действал и сам, не знам.

— Какво значение има това днес, един ден преди екзекуцията?

— Право да ви кажа, не съм сигурен. Но ако знаех, че Сам е само съучастник, че някой друг също е отговорен за убийствата, тогава би ми било невъзможно да позволя да бъде екзекутиран. Знаете, че мога да го спра. Да, мога да го направя. Ще си навлека големи неприятности. Ще ми навреди и по политическа линия. Вредата би била непоправима, но това за мен няма значение. Започвам да се уморявам от политиката. А и не ми доставя удоволствие да ме поставят в тази роля, да дарявам или да отнемам човешки живот. Но бих могъл да помилвам Сам, ако знаех истината.

— Вие смятате, че е имал помощник. Вече ми го казахте веднъж. Агентът на ФБР, който е водел разследването, също смята така. Защо не действате според убежденията си и не проявите снизхождение?

— Защото не съм сигурен.

— Значи една дума от Сам, само едно име, подхвърлено тук в последните часове, и хоп, вие ще вземете писалката и ще спасите живота му?

— Не, но мога да отложа изпълнението на присъдата за да се установи истината с името на съучастника.

— Това няма да стане, губернаторе. Опитах вече. Толкова често му задавах този въпрос и той толкова пъти отрече, че дори вече не го обсъждаме.

— Кого прикрива той?

— Ей богу, не знам.

— Може би грешим. Той разказвал ли ви е някога подробности за атентата?

— Пак ви казвам, че не мога да изнасям навън нашите разговори. Но той поема цялата отговорност за бомбата.

— Тогава защо трябва да мисля за снизхождение?

Ако самият престъпник твърди, че е извършил престъплението и че е действал сам, от къде на къде трябва да му помогна?

— Защото той е един старец, който и без това скоро ще умре. Помогнете му, защото това е единственото правилно решение и дълбоко в сърцето си вие искате да го сторите. Затова трябва кураж.

— Той ме мрази, нали?

— Да. Но това може да се промени. Помилвайте го, и той ще стане най-горещият ви почитател.

Макалистър се усмихна и отвори една дъвка.

— Наистина ли е луд?

— Нашият експерт го твърди. Ще направим всичко възможно да убедим в това съдия Слатъри.

— Знам, но така ли е наистина? Вие сте прекарвали много часове с него. Той съзнава ли какво става?

В този момент Адам реши да не бъде честен. Макалистър не му беше приятел, а и въобще не можеше да му се вярва.

— Много е тъжен — призна Адам. — Честно казано, чудя се дали някой изобщо би могъл да запази разсъдък си след няколко

месеца, прекарани в Отделението на смъртта. Сам вече е бил стар, когато е попаднал там, и е започнал бавно да гасне. Това е една от причините, поради които отказа всякакви интервюта. Представлява жалка гледка.

Адам не можеше да каже дали губернаторът повярва на това, но със сигурност го чу.

— Каква е програмата ви за утре? — попита Макалистър.

— Нямам представа. Зависи от заседанието при Слатъри. Бях решил да прекарам по-голямата част от деня със Сам, но може да се наложи да тичам и да подавам последните жалби.

— Дадох ви частния си номер. Нека утре да държим връзка.

Сам хапна три лъжици от фасула и малко От царевичния хляб, а после остави подноса на края На леглото Съшият идиот с безизразно лице го наблюдаваше през решетките на вратата. Животът в тези неудобни кутийки бе и без това твърде лош, но да живееш като животно и на всичкото отгоре да те наблюдават, беше непоносимо.

Стана шест часът, време за вечерните новини Сам нямаше търпение да научи какво говори светът за него. Програмата на канала в Джаксън започна със съобщението за заседанието при федералния съдия Флин Слатъри. Съобщението бе направено от възбуден младок пред федералния съд в Джаксън, който с микрофон в ръка обясни, че заседанието се е забавило малко поради разправията между адвокатите в кабинета на Слатъри Той положи всички усилия да обясни накратко какво става. Защитата твърди, че мистър Кейхол не притежава достатъчно умствени способности, за да осъзнае защо го екзекутират. Той е изкуфял и побъркан, заявява защитата която ще извика като свидетел един известен психиатър. Това е последното и усилие за спиране на екзекуцията. Заседанието се очаква да започне всеки момент и никой не знае кога съдията Слатъри ще вземе някакво решение. Отново се появи водещата, която каза, че междувременно в затвора в Парчман всичко е в бойна готовност, и на екрана се появи друг младеж с микрофон в ръка. Стоеше близо до входа на затвора и описваше мерки за сигурност. Посочи надясно и камерата обходи района близо до шосето където се разиграваше истински карнавал. Полицай контролираше движението и наблюдаваше сборището на

няколко десетки куклуксклановци. Протестиращите включват и различни групи, борещи се за господство на белите, както и обичайните противници на смъртното наказание, каза той.

Камерата се насочи отново към репортера, който сега беше с полковник Джордж Наджънт, временно изпълняващ длъжността главен надзирател на Парчман и отговарящ за екзекуцията. Наджънт мрачно отговори на няколко въпроса. Каза, че нещата са под контрол и че ако съдилищата дадат зелена светлина, екзекуцията ще се извърши според закона.

Сам изключи телевизора. Адам бе позвънил преди два часа и му бе обяснил за заседанието. Затова бе подготвен да чуе, че е изкуфял и откачен и бог знае още какво. И все пак това никак не му хареса. Да очаква собствената си екзекуция беше ужасно, но да лъжат така безотговорно за разума му приличаше на жестоко вмешателство в личния му живот.

В сектор А беше горещо и тихо. Звукът на телевизорите и радиоапаратите бе силно намален. В съседната килия Проповедникът пееше тихо „Старият изпочупен кръст“, което не беше неприятно.

В спретнатата купчинка на пода до стената бяха сгънати новите му дрехи — бяла памучна риза, панталони, бели чорапи, блестящ кожен колан и чифт кафяви мокасини. Следобед Дони прекара един час с него.

Сам угаси лампата и се отпусна на леглото. Оставаха му трийсет часа живот.

Главната зала на Федералния съд бе претърпана, когато Слатъри най-накрая освободи адвокатите от своя кабинет за трети път. Това бе последното от серия разгорещени заседания, продължили почти целия следобед. Наближаваше седем часът.

Отидоха в залата и заеха местата си. Адам седна заедно с Гарнър Гудман. На реда зад тях седяха Хез Кери, Джон Брайън Глас и трима от неговите студенти. Роксбър, Морис Хенри и шестима помощници се бяха струпали около масата, определена за щата. Два реда зад адвокатите седеше губернаторът с Мона Старк от едната страна и Ларамор от другата.

Останалите бяха главно журналисти. В залата не бяха допуснати камери. Присъстваха и любопитни зрители, студенти по право и други адвокати. Заседанието бе открито за обществеността. На последния ред, в спортно сако и вратовръзка, седеше Роли Уедж. Слатъри влезе и всички станаха за миг.

— Седнете — каза той в микрофона. — Да започваме — обърна се Слатъри към водещия съдебния протокол. Направи кратък преглед на петицията и на съответния закон и очерта параметрите на заседанието. Не беше в настроение за дълги аргументи и безсмислени въпроси, затова призова адвокатите към ефективност.

— Защитата готова ли е? — попита той с поглед към Адам.

Адам се изправи нервно и каза:

— Да, сър. Призоваваме доктор Ансон Суин.

Суин стана от първия ред и тръгна към мястото за свидетели, където се закле. Адам отиде до подиума в центъра на съдебната зала, със сноп бележки в ръка, мъчейки се да се владее. Бележките му бяха написани на машина и бяха много педантични, резултат от великолепно проучване и подготовка, извършени от Хез Кери и Джон Брайън Глас. Заедно с екипа на Кери двамата бяха посветили целия ден на Сам Кейхол и заседанието. Бяха готови да работят цяла нощ и целия следващ ден.

Адам започна с няколко основни въпроса към Суин за неговото образование и подготовка. Добре беше, че Суин говореше с безпогрешен акцент от Средния запад. Експертите трябва да говорят по различен начин и да пътуват на големи разстояния, за да се ползват с уважение. С черна коса, черна брада, черни очила и черен костюм, той наистина имаше зловец, вид на майстор в своята област. Предварителните въпроси бяха кратки и конкретни, но само защото Слатъри вече се беше запознал с квалификацията на Суин и бе решил, че всъщност може да свидетелства като експерт. Щатът можеше да атакува неговата правоспособност при кръстосан разпит, но независимо от това показанията му щяха да се протоколират.

Насочван от Адам, Суин разказа за двата часа, които бе прекарал със Сам Кейхол предишния вторник. Той охотно описа физическото състояние на Сам, изкарвайки го едва ли не жив труп. Твърде вероятно било да е невменяем, въпреки че това бил правен, а не медицински термин. Трудно отговарял дори на най-простите въпроси като „Какво

яде на закуска?“, „Кой е в съседната килия?“, „Кога умря жена ти?“, „Кой беше адвокатът ти по време на първия процес?“.

Много внимателно Суин се застрахова като повтори няколко пъти, че два часа просто не са достатъчни, за да се определи диагнозата на мистър Кейхол. Необходимо е повече време.

По негово мнение Сам Кейхол не можеше да осмисли факта, че ще умре, не разбираше защо ще го екзекутират и със сигурност не съзнаваше, че го наказват за извършено престъпление. На моменти Адам стискаше зъби за да не го издаде изразът на лицето му. Но Суин бе съвсем убедителен. Мистър Кейхол бе напълно спокоен и отпуснат, несъзнаващ съдбата си, гаснещ бавно в килията си с размери два на три. Наистина тъжно. Едно от най-тежките дела в неговата практика.

При различни обстоятелства Адам щеше да бъде ужасен от мисълта да постави на мястото за показания един толкова явно блъфиращ свидетел. Но в този момент направо се гордееше с този необикновен нисък мъж. Застрашен бе един човешки живот.

Слатъри нямаше намерение да прекъсва показанията на д-р Суин. Този казус щеше да бъде незабавно разгледан от Пети областен и може би от Върховния съд на САЩ и той не искаше никой по-горе да се усъмни в неговата работа. Гудман подозираше това, а Суин се бе подготвил да говори. Така със съдействието на съда Суин се впусна в обяснения за възможните причини, довели до състоянието на Сам. Описа ужасния живот в килия двайсет и три часа в денонощието; съзнанието, че газовата камера е на две крачки; липсата на приятели, прилична храна, секс, движение, спорт и свеж въздух. Бе работил с много осъдени на смърт в различни затвори и познаваше добре проблемите им. Сам, разбира се, е много по-различен, поради възрастта си. Средната възраст на осъдения на смърт е трийсет и една години при прекарани средно четири години в очакване на смъртта. Сам е бил на шейсет, когато е дошъл в Парчман. Физически и умствено не е могъл да издържи. Влошаването на състоянието му е неизбежно.

Суин бе разпитван от Адам в продължение на четирийсет и пет минути. След като изчерпи въпросите си, Адам седна. Стийв Роксбър наперено отиде до подиума и впери поглед в Суин.

Суин знаеше какво ще последва, но ни най-малко не се уплаши. Роксбър започна с въпроса кой му плаща за услугите и каква е таксата

му. Суин каза, че „Кравиц и Бейн“ му плащат двеста долара на час. Важна клечка. Ложата на съдебните заседатели бе празна. Слатъри знаеше, че на всички експерти се плаща, за да дадат показания. Роксбър се опита да засегне професионалната квалификация на Суин, но не стигна доникъде. Човекът бе добре образован, добре подготвен и опитен психиатър. Какво лошо имаше в това, че преди години бе решил да спечели пари като експерт в съда? Квалификацията му не бе намаляла. А Роксбър не можеше да спори по медицински въпроси с един лекар.

Въпросите станаха още по-странни, когато Роксбър започна да пита за други дела, в които Суин бе давал показания. Имаше процес за едно дете, изгоряло при автомобилна злополука в Охайо, в което Суин изразил мнението, че детето било напълно невменяемо. Доста крайно мнение.

— Какво целите с това? — прекъсна го високо Слатъри.

Роксбър погледна бележките си и каза:

— Ваша светлост, опитваме се да оборим този свидетел.

— Знам. Но няма ефект, мистър Роксбър. Този съд знае, че свидетелят е давал показания на много процеси в страната. Какъв е смисълът на въпросите ви?

— Опитваме се да покажем, че той е готов да даде твърде крайни мнения, ако получи съответната сума.

— Адвокатите често го правят, мистър Роксбър.

Сред публиката се чу лек, приглушен смях.

— Не искам да слушам повече — отсече Слатъри. — Продължавайте нататък.

Роксбър би трябвало да си седне на мястото, но моментът бе твърде неподходящ. Той премина към следващата взривоопасна тема и започна да задава въпроси за прегледа на Сам. Отново не успя да постигне нищо. Суин парираше всеки въпрос с готов отговор, който само допълваше показанията му. Отново повтори тъжното описание на Сам Кейхол. Роксбър не можа да спечели никакви точки и след като бе напълно сразен, си седна на мястото. Суин бе освободен.

Следващият и последен свидетел от страна на защитата бе изненада, въпреки че Слатъри вече го бе одобрил. Адам призова мистър Е. Гарнър Гудман да даде показания.

Гудман положи клетва и зае мястото си. Адам го попита за адвокатската защита, която неговата фирма бе осигурила на Сам Кейхол, и Гудман накратко описа Всичко за протокола. Слатъри вече знаеше по-голямата част От историята. Гудман се усмихна, когато припомни усилията на Сам да се откаже от „Кравиц и Бейн“. — В момента „Кравиц и Бейн“ представляват ли мистър Кейхол? — попита Адам.

— Всъщност да.

— И сега вие сте тук в Джаксън, за да работите по делото?

— Точно така.

— Вие, мистър Гудман, смятате ли, че Сам Кейхол е казал на своите адвокати всичко за бомбения атентат в кантората на Крамер?

— Не, не смятам.

Роли Уедж леко се поизправи на мястото си и се заслуша напрегнато.

— Бихте ли обяснили, моля.

— Разбира се. Винаги са съществували косвени улики, че по време на атентата в кантората на Крамер и при атентатите преди него със Сам Кейхол е имало и друг човек. Мистър Кейхол винаги е отказвал да обсъжда това с мен, а и сега не желае да го стори със своите адвокати. Очевидно на този етап на делото пълните му признания пред защитата му са от решаващо значение. Но той не може да го направи. Съществуват факти, които би трябвало да знаем, но той не иска да ни ги каже.

Уедж бе едновременно изнервен и успокоен. Сам не се даваше, но и адвокатите му опитваха всякакви средства.

Адам зададе още няколко въпроса и седна. Роксбър зададе само един.

— Кога за последен път говорихте с мистър Кейхол?

Гудман се поколеба и за миг се замисли за отговора. Наистина не можеше точно да си спомни.

— Не съм сигурен. Може би преди две-три години.

— Две-три години ли? И вие се наричате негов адвокат?

— Аз съм само един от неговите адвокати. Мистър Хол е главният адвокат по делото и е прекарал безброй часове с клиента ни през последния месец.

Роксбър седна, а Гудман се върна на мястото си до масата.

— Нямаме други свидетели, ваша светлост — каза Адам за протокола.

— Повикайте първия си свидетел, мистър Роксбър — нареди Слатъри.

— Щатът призовава полковник Джордж Наджънт — съобщи Роксбър.

Намериха Наджънт в коридора и го доведоха до мястото за показания.

Масленозелената му риза и панталони бяха безупречно изгладени. Ботушите му блестяха. Той съобщи за протокола кой е и с какво се занимава.

— Бях в Парчман преди един час — каза той, поглеждайки часовника си. — Току-що пристигнах с щатския хеликоптер.

— Кога за последен път видяхте Сам Кейхол? — попита Роксбър.

— Преместихме го в наблюдаваната килия в девет сутринта. Тогава разговарях с него.

— Беше ли умствено адекватен, или се лигавеше в ъгъла като някой идиот?

Адам понечи да скочи и да протестира, но Гудман го сграбчи за ръката.

— Беше изключително адекватен — отговори с готовност Наджънт. — И наблюдателен. Попита ме защо го местим в друга килия. Разбираще какво става. Не му хареса, но сега той от всичко е недоволен.

— Видяхте ли го вчера?

— Да.

— Можеше ли да говори, или просто лежеше безчувствен?

— О, бе доста словоохотлив.

— За какво разговаряхте?

— Носех със себе си списък с нещата, които трябваше да решим с него. Той се държа много враждебно и дори заплаши да ме удари. Много е агресивен и има остър език. След като се поуспокои, говорихме за последното му ядене, за очевидците на екзекуцията и за личните му вещи. Говорихме и за екзекуцията.

— Съзнава ли, че ще го екзекутират?

Наджънт се разсмя.

— Що за въпрос е това?

— Отговорете — каза Слатъри с каменно изражение.

— Разбира се, че съзнава. Знае много добре какво става. Не е луд. Каза ми, че екзекуцията му няма да се състои, защото адвокатите му се готвят да пуснат тежката артилерия, както се изрази той. Те са планирали предварително всичко това. — Наджънт размаха и двете си ръце към съдебната зала.

Роксбър попита за предишните му срещи със Сам и Наджънт не скри никакви подробности. Изглежда, помнеше всяка дума, изречена от Сам през последните две седмици, особено хапливия сарказъм и язвителните забележки.

Адам знаеше, че всичко е истина. Той се наведе към Гарнър Гудман и двамата решиха да се откажат от кръстосан разпит, тъй като едва ли щеше да има някакъв резултат.

Наджънт измарширува по пътеката и излезе от залата. Човекът си имаше задача и в Парчман се нуждаеха от него.

Вторият свидетел на щата бе д-р Н. Стигал, психиатър. Тя се отправи към мястото за показания, докато Роксбър се съвещаваше с Морис Хенри.

— Кажете името си за протокола — каза Слатъри.

— Доктор Ен Стигал.

— Ан ли? — попита негова светлост.

— Не. „Ен“ е инициал, „Н“ имам предвид.

Слатъри я погледна, после погледна Роксбър, който вдигна рамене, сякаш не знаеше какво да каже.

Съдията се наведе и се загледа надолу към мястото за свидетелите.

— Вижте какво, докторе, не ви питам за инициалите ви, а за вашето име. Сега го кажете за протокола и не ни бавете повече.

Тя отвърна поглед от неговия, прокашля се и каза неохотно:

— Нелдийн.

Нищо чудно, че предпочита инициал, помисли си Адам. Защо ли не го бе сменила с нещо друго?

Роксбър използва момента и ѝ зададе серия въпроси за квалификацията и подготовката ѝ. Слатъри вече бе сметнал, че тя може да даде показания.

— А сега, доктор Стигал — започна Роксбър, като внимаваше да не спомене „Нелдийн“. — Кога се срещнахте със Сам Кейхол?

Тя погледна към листчето, което държеше в ръцете си.

— В четвъртък, на двацет и шести юли.

— Каква бе целта на посещението ви?

— Това е част от работата ми, аз обикновено посещавам осъдените на смърт, особено тези, чиято екзекуция наближава. Давам им консултации и лекарства, ако поискат.

— Опишете душевното състояние на мистър Кейхол.

— Изключително адекватен, умен, с остър език, на границата на бруталността. Всъщност се държа доста грубо с мен и ме помоли да не го посещавам повече.

— Той спомена ли нещо за екзекуцията?

— Да. Знаеше, че му остават тринайсет дни и ме обвини, че се опитвам да му дам лекарство, за да не предизвиква никакви проблеми, когато удари неговият час. Той също изрази загриженост за друг осъден на смърт, Ранди Дюпре, чието душевно състояние според него се влошавало. Беше много разтревожен за мистър Дюпре и ме укори, че не съм го прегледала.

— По ваше мнение той страда ли от някаква форма на умствена непълноценност?

— Не. Има много остър ум.

— Нямам повече въпроси — каза Роксбър и седна.

Адам се устреми към подиума.

— Кажете ни, доктор Стигал, как е Ранди Дюпре? — попита той високо.

— Ами, аз не съм имала още възможност да го прегледам.

— Сам ви е казал за него преди тринайсет дни, а вие не сте си направили труда да го посетите?

— Бях заета.

— От колко време сте на сегашната си служба?

— От четири години.

— И колко пъти през тези четири години сте разговаряли със Сам Кейхол?

— Веднъж.

— Не ви интересуват много осъдените на смърт нали, доктор Стигал?

— Напротив.

— Колко мъже има в момента в Отделението за осъдени на смърт?

— Ами не съм много сигурна. Мисля, че са около четирийсет.

— Всъщност с колко от тях сте разговаряли? Кажете ни няколко имена.

Дали беше от страх, яд или незнание, никой не можеше да каже. Но Нелдийн се вцепени на мястото си. Лицето ѝ се изкриви, наклони глава на една страна, очевидно опитвайки се да улови някакво име от въздуха, но безуспешно. Адам я остави да се мъчи така за миг, после каза:

— Благодаря ви, доктор Стигал. — Той се обърна и бавно тръгна към мястото.

— Повикайте следващия свидетел — нареди Слатъри. — Щатът призовава сержант Клайд Пакър.

Пакър бе доведен от коридора. Все още бе облечен в униформа, но бе оставил оръжието си. Закле се да говори истината и зае мястото си.

Адам не бе изненадан от впечатлението, което направиха показанията на Пакър. Той беше честен човек, който просто разказа това, което е видял. Познавал Сам от девет години и днес той бил същият както при пристигането си. Пишел на машина писма и юридически документи по цял ден, четял много книги, особено юридически. Пишел юридически молби за приятелите си от Отделението, както и писма до жените и приятелките на някои от затворниците, които били неграмотни. Пушел много, защото искал да се унищожи, преди щатът да го направи. Заемал пари на приятелите си. По скромното мнение на Пакър, сега Сам бил толкова адекватен, колкото и преди девет години. А и умът му бил много бърз. Слатъри се облегна малко по-напред, когато Пакър описваше ежедневните игри на дама с Хеншоу и Гулит.

— Той печели ли в тези игри? — прекъсна го негова светлост.

— Почти винаги.

Може би обратът в заседанието настъпи, когато Пакър разказа как Сам поискал да види изгрева на слънцето, преди да умре. Станало в края на предишната седмица, когато една сутрин Пакър извършвал редовната си обиколка. Сам тихо го помолил за това. Знаел, че ще умре, казал, че е готов за това и че иска да го изведат тихо някоя

сутрин в двора за разходки в източната част на затвора, за да види изгрева. Пакър уредил въпроса миналата събота и Сам прекарал на двора един час, пийейки кафето си в очакване на изгрева. След това му бил много благодарен.

Адам нямаше въпроси към Пакър. Освободиха го и той напусна залата.

Роксбър съобщи, че следващият свидетел е Ралф Грифин, свещеникът на затвора. Доведоха Грифин до мястото за показания и той се огледа смутено. Каза името си и с какво се занимава, после погледна внимателно Роксбър.

— Познавате ли Сам Кейхол? — попита Роксбър.

— Да.

— Виждали ли сте се с него напоследък?

— Да.

— Кога за последен път бяхте при него?

— Вчера. Неделя.

— Как ще опишете душевното му състояние?

— Не мога да го направя.

— Бихте ли повторили?

— Казах, че не мога да опиша душевното му състояние.

— Защо?

— Защото сега съм негов свещеник и всяка негова дума или действие са строго поверителни. Не мога да дам показания срещу Сам Кейхол.

Роксбър се поколеба за миг, опитвайки се да реши какво да прави по нататък. Явно нито той, нито умните му подчинени бяха помислили за подобно положение. Може би бяха приели, че свещеникът ще им сътрудничи, тъй като работеше на държавна служба. Грифин зачака нова атака от Роксбър.

Слатъри бързо реши проблема.

— Това е добър довод, мистър Роксбър. Свидетелят не е трябвало да идва. Кой е следващият?

— Няма повече свидетели — каза главният прокурор и забърза към мястото си.

Негова светлост дълго драска нещо в бележника си, после погледна претъпканата зала.

— Ще обсъдим казуса и ще дадем становището си, вероятно рано утре сутрин. Щом подготвим решението си, ще уведомим адвокатите. Не е необходимо да чакате тук. Ще ви позвъним. Закривам заседанието.

Всички станаха и забързаха към задната врата. Адам настигна преподобния Ралф Грифин и му благодари, после се върна на масата, където го чакаха Гудман, Хез Кери, професор Глас и студентите. Скупчиха се и си зашепнаха, докато тълпата се разотиде, после напуснаха залата. Някой предложи да отидат да пийнат и хапнат. Наближаваше девет часът.

Журналистите чакаха пред вратата на съдебната зала. Адам няколко пъти учтиво отказа да коментира и продължи да върви напред. Роли Уедж следваше Адам и Гудман, докато си проправяха път сред тълпата в коридора и изчезна, когато те напуснаха сградата.

Вън чакаха две групи с камери. На първите стъпала Роксбър говореше пред група журналисти, а недалеч от него, на тротоара, държеше реч губернаторът. Когато Адам минаваше покрай Макалистър, го чу да казва, че обмисля възможността за помилване и че нощта ще бъде напрегната. Утрешният ден щял да бъде още потруден. Ще присъства ли на екзекуцията, попита някой. Адам не можа да чуе отговора.

Събраха се „При Хал и Мал“, известен и доста посещаван ресторант в центъра на града. Хез намери една голяма маса в ъгъла близо до входа и поръча бира за всички. В задната част свиреше оркестър. Залата и барът бяха претъпкани.

Адам седеше в ъгъла до Хез и се усмихваше за първи път от много време. Бирата му дойде добре, поотпусна го. Поръчаха фасул и ориз и побъбриха за заседанието. Хез му каза, че се е представил чудесно, а и студентите по право го обсипаха с комплименти. Настроението бе оптимистично. Адам им благодари за помощта. Гудман и Глас седяха в далечния край на масата, увлечени в разговор за друго дело на осъден на смърт. Времето течеше бавно и когато донесоха вечерята, Адам съсредоточи вниманието си изцяло върху нея.

— Може би не е най-подходящото време да ви питам за това — каза Хез през зъби. Не искаше никой друг да го чуе. Оркестърът

засвири по-силно. — Предполагам, че ще се върнете в Чикаго, когато всичко свърши. — Той погледна към Гудман, за да се увери, че още разговаря с Глас.

— Сигурно — каза Адам неубедително. Не бе имал време да мисли за нищо друго, освен за утрешния ден.

— Ами искам само да знаете, че в нашата кантора има вакантно място. Един от нашите се захваща с частна практика. Затова търсим адвокат. Занимаваме се само с дела на осъдени на смърт, нали знаете.

— Прав сте — каза тихо Адам. — Наистина е отвратително да говорим за това точно сега.

— Работата е трудна, но благодарна. А също е вълнуваща и необходима — продължи невъзмутимо Хез, после лапна парче наденица и го поля с бира. — Парите са малко в сравнение с това, което получавате сега във фирмата. Бюджетът е малък, работният ден е дълъг, имаме много клиенти.

— Каква е заплата?

— Като начало мога да ви предложи трийсет хиляди.

— В момента получавам шейсет и две хиляди. И предстои увеличение.

— Минал съм по този път. Печелех по седемдесет хиляди в една голяма фирма във Вашингтон, преди да дойда тук. Можех да стана съдружник, но напуснах. Парите не са всичко.

— Харесва ли ви работата тук?

— Постепенно те завладява. Необходими са здрави морални убеждения, за да се бориш срещу такава система. Помислете си.

Гудман гледаше към тях.

— Ще пътуваш ли до Парчман тази вечер? — попита той високо.

Адам допиваше втората си бира. Пиеше му се още, но не биваше. Изтощението постепенно вземаше връх.

— Не. Ще изчакам, докато научим нещо утре сутрин.

Ядоха, пиха и слушаха Гудман, Глас и Кери, които разказваха истории за екзекуции. Лееше се бира и атмосферата се промени от оптимизъм към пълна увереност.

Сам лежеше в мрака и чакаше да мине полунощ. Бе гледал късните новини и научи, че заседанието е приключило и че часовникът

продължава да отмерва времето. Не бе постановено спиране на екзекуцията. Животът му бе в ръцете на някакъв федерален съдия.

В една минута след полунощ той затвори очи и каза една молитва. Помоли Бога да помогне на Лий да се справи с проблема си, да не изоставя Кармен и да даде сили на Адам да посрещне неизбежното.

Оставаха му двацет и четири часа живот. Сам скръсти ръце на гърдите си и заспа.

Наджънт почака да стане точно седем и трийсет, затвори вратата и откри заседанието. Отиде в предната част на стаята и огледа войниците си.

— Идвам от СТЗ — каза той мрачно. — Осъденият е буден и нормален, а не ломотещ малоумник, както го описват във вестника тази сутрин. — Той млъкна и се усмихна, очаквайки всички да реагират на шегата му. Тя обаче мина незабелязано.

— Всъщност той вече е закусил и настоява да излезе на едночасова разходка. Та тук поне нещата са нормални. Няма никакво съобщение от Федералния съд в Джаксън. Затова екзекуцията ще се състои, освен ако не дойде друго нареждане. Нали, мистър Ман?

Лукас седеше на срещуположната страна на масата, четеше вестник и се опитваше да не обръща внимание на полковника.

— Така е.

— Сега има два проблема. Първият е пресата. Наредих на сержант Морланд да се оправя с тия негодници. Ще ги накараме да се преместят в центъра за посетители точно до входа и ще се опитаме да ги задържим там. Ще ги заобиколим с охрана и нека се осмелят да шарят наоколо. В четири следобед ще проведе лотария, за да определим журналистите, които ще присъстват на екзекуцията. От вчера в списъка на желаещите са се записали повече от сто души. А могат да присъстват само петима. Вторият проблем е демонстрацията пред входа на затвора. Губернаторът се съгласи да изпрати трийсет войници за днес и утре. Скоро ще пристигнат. Трябва да се държим на разстояние от онези смахнатите, особено от бръснатите глави, тъй като са наистина откачени, но в същото време трябва да поддържаме реда. Вчера е имало две сбивания и можеше да стане по-лошо, ако не ги бяхме наблюдавали. Ако се проведе екзекуцията, може да имаме напрегнати моменти. Някакви въпроси?

Нямаше.

— Много добре. Днес очаквам от всички вас да действате професионално и да изпълните задълженията си с чувство на отговорност. Свободни сте. — Той отсечено отдаде чест и ги изгледа гордо, докато излизаха от стаята.

Сам възседна пейката, постави таблото за дама пред себе си и зачака търпеливо Дж. Б. Гулит да излезе на двора. Отпиваше от останалото студено кафе.

Гулит се появи на вратата и спря, за да му свалят белезниците. Разтри китките си, заслони очи от слънцето и погледна към приятеля си, който седеше сам на пейката. Приблжи се и зае мястото си от другата страна на таблото.

Сам не го погледна.

— Има ли някакви добри новини, Сам? — попита нервно Гулит.
— Кажи ми, че това няма да се случи.

— Хайде играй — каза Сам, вторачен в пуловете.

— Не може да се случи, Сам — повтори той умолително.

— Твой ред е да си първи. Играй.

Гулит бавно сведе поглед към таблото.

Преобладаващата теория сутринта бе, че колкото по-дълго мисли Слатъри, толкова по-голяма е вероятността за спиране на екзекуцията. Това обаче бе конвенционалната мъдрост на очакващите отмяна на присъдата. До девет часа сутринта нямаше никаква новина, до девет и трийсет също.

Адам чакаше в канцеларията на Хез Кери, която се бе превърнала в оперативен център през последните двацет и четири часа. Гудман бе в града и контролираше безмилостната обсада на откритата телефонна линия на губернатора. Тази задача, изглежда, му харесваше. Джон Брайън Глас се бе паркирал пред кабинета на Слатъри.

Ако Слатъри откажеше да спре изпълнението на присъдата, щяха незабавно да обжалват в Пети областен съд. За всеки случай молбата бе изготвена в девет часа. Кери бе подготвил и петиция до Върховния

съд на САЩ в случай, че получат отказ от Пети областен. Документацията чакаше. Всичко чакаше.

За да се разсейва, Адам позвъни на всички, за които можа да се сети. Потърси Кармен в Бъркли. Тя още не бе станала и му каза, че е добре. Позвъни в апартамента на Лий, но там, естествено, нямаше никой. Обади се в канцеларията на Фелпс и поговори със секретарката. Свърза се с Дарлийн, за да ѝ каже, че няма представа кога ще се върне. Набра личния номер на Макалистър, но даваше заето. Може би Гудман бе блокирал и него.

Позвъни на Сам и поговориха за заседанието предишната вечер. Особено внимание отделиха на Ралф Грифин. Пакър също бе дал показания, каза Адам, и бе говорил истината. Наджънт, както можеше да се очаква, се бе държал гадно. Адам успокои Сам, че ще отиде към обяд. Сам го помоли да побърза.

До единайсет часа по адрес на Слатъри се изсипаха яростни ругатни и проклетия. Адам не можеше повече да чака. Позвъни на Гудман и му каза, че отива в Парчман. Беше се сбогувал с Хез Кери, като отново му бе благодарил.

После излезе извън Джаксън и пое на север, по шосе 49. Парчман бе на два часа път, ако караше с максимална скорост. Нагласи радиото на станция с повече новини, която обещавахе да предава последните събития през половин час. Заслуша се в безкрайна дискусия за хазарта в едно казино в Мисисипи. В новините в единайсет и трийсет не съобщиха нищо ново за екзекуцията на Кейхол.

Караше с осемдесет-деветдесет мили в час, без да се съобразява с пътните знаци. Профуча покрай малки градчета и селца. Не беше сигурен какво го привлича към Парчман толкова силно. Нямаше какво да прави, когато стигнеше там. Юридическите маневри бяха останали в Джаксън. Щеше да поседи със Сам и да брои часовете. Или може би щяха да отпразнуват чудесната новина от Федералния съд.

Той спря до крайпътен магазин до село Флора, за да зареди с бензин и да купи плодов сок. Точно се отдалечаваше от бензиностанцията, когато чу новината. В отегчения и безжизнен глас на водещия се чувстваше възбуда, когато предаде новината за делото Кейхол. Съдия Флин Слатъри от Окръжния съд току-що бе отхвърлил последната петиция на Кейхол, иска за признаване на невменяемост. Решението щеше да се обжалва в Пети областен съд след един час.

Сам Кейхол направи още една гигантска крачка към газовата камера на Мисисипи, съобщи водещият с драматичен глас.

Вместо да натисне педала за газта, Адам намали скоростта и отпи от сока. Изключи радиото и отвори прозореца, за се раздвижи малко топлият въздух в колата. Проклинаше Слатъри в продължение на много мили, говореше си сам и измисляше всякакви обидни имена. Минаваше обяд. Което си е право, Слатъри можеше да вземе решение още преди пет часа. Ей богу, ако имаше кураж, можеше да го вземе още снощи. Вече можеха да са пред Пети областен. Не по-малко проклинаше и Брек Джеферсън.

Сам му бе казал още от самото начало, че Мисисипи иска екзекуция. Щатът изоставаше от Луизиана, Тексас и Флорида. Дори Алабама, Джорджия и Вирджиния извършваха екзекуции при завидни темпове. Нещо трябваше да се направи. Обжалванията бяха безкрайни. Престъпниците се разглезваха. Престъпността нарастваше. Време беше някой да бъде екзекутиран, за да се покаже на останалата част от страната, че този щат е безкомпромисен, когато става въпрос за законността и реда.

Адам най-сетне му повярва.

След малко спря да ругае. Изпи сока и изхвърли шишето през прозореца в канавката в пряко нарушение на законите на Мисисипи срещу замърсяването с отпадъци. Трудно можеше да изрази сегашното си мнение за щата и неговите закони.

Представяше си как Сам седи в килията и научава новината по телевизията. Жал му беше за стареца. Беше се провалил като адвокат. Клиентът му щеше да умре от ръцете на държавата, а той не можеше да направи нищо срещу това.

Новината наелектризира армията от журналисти и снимачни екипи, които се шляеха из малкия център за посетители, точно зад входа. Струпаха се около портативните телевизори, за да гледат предаването от Джаксън и Мемфис. Неколцина снимаха кадри от Парчман, докато безброй други репортери се щураха из района. Малкият им сектор бе ограден с въжета и се наблюдаваше зорко от войниците на Наджънт.

Врявата покрай шосето се усили значително, след като се чу новината. Клановците, вече стотина на брой, започнаха да скандират силно по посока на административната сграда. Бръснатите глави, нацистите и арийците подхвърляха сквернословия към всеки, който ги слушаше. Монахините и другите мълчаливи демонстранти седяха под чадъри и се опитваха да не обръщат внимание на свадливите си съседи.

Сам научи новината, докато държеше купата с листа от ряпа. Предпоследното му ядене. Той впери поглед в телевизора, наблюдавайки как кадрите се сменят от Джаксън към Парчман и обратно. Млад чернокож адвокат, когото не познаваше, говореше с един журналист и му обясняваше следващите ходове на защитата на Кейхол.

Приятелят му Бъстър Моук му беше казал, че толкова много адвокати работели по делото му в последните дни, че вече не знаел кои били на негова страна и кои желали смъртта му. Сам обаче бе сигурен, че Адам държи всичко под контрол.

Довърши яденето и постави купата върху подноса до леглото. Отиде до решетките и се ухили презрително на надзирателя, който го наблюдаваше безизразно зад вратата.

В коридора бе тихо. Телевизорите във всички килии бяха включени, но със силно намален звук и обитателите им гледаха предаването с мрачен интерес. Не се чуваше никакъв глас, а това само по себе си бе изключително рядко явление.

Сам свали червения гащеризон за последен път, нави го на топка и го захвърли в ъгъла. Изрита гумените сандали под леглото, за да не ги види никога повече. Внимателно постави новите си дрехи на леглото, после бавно разкопча ризата с къс ръкав и я облече. Беше му точно по мярка. Напъха краката си в твърдите работни панталони, дръпна ципа и закопча копчето на кръста. Панталоните бяха с около пет сантиметра по-дълги. Затова той седна на леглото и ги нави в прегледни, равни маншети. Памучните чорапи бяха дебели и приятни за кожата. Обувките му бяха малко големи, но все пак ставаха. Коланът му беше малко широк и твърд, но това нямаше никакво значение.

Усещането, че е напълно облечен в истински дрехи, предизвика у него внезапни болезнени спомени за свободния свят. Такива панталони бе носил четирийсет години, преди да го вкарат в затвора. Купуваше си

ги от стария магазин за облекло на площада в Клантън и винаги имаше четири-пет чифта в последното чекмедже на големия гардероб. Жена му не ги колосваше при гладене и след пет-шест изпириания те заприличваха на стара пижама. Носеше ги и за работа, и когато отиваше в града. Слагаше ги, когато с Еди ходеха за риба и когато седеше на верандата и люлееше малката Лий. Носеше ги в кафенето и на сборищата на клановците. Да, беше с тях дори при съдбоносното пътуване до Гринвил, при бомбения атентат в кантората на евреина.

Той седна на леглото и приглади острите ръбове под коленете си. От девет години и пет месеца не бе обличал такива панталони. Мислеше, че е съвсем подходящо да ги обую за газовата камера.

Щяха да ги смъкнат от трупа му, да ги сложат в торба и да ги изгорят.

Адам се отби първо в кабинета на Лукас Ман. На входа Луиз му бе предала бележка от него, че трябва непременно да го види. Ман затвори вратата и го покани да седне. Адам отказа. Искаше да иде по-скоро при Сам.

— Пети областен съд е получил обжалването преди трийсет минути — каза Ман. — Мислех, че може би ще поискаш да ползваш телефона ми, за да позвъниш в Джаксън.

— Благодаря ти. Но ще позвъня от Отделението.

— Добре. Обаждам се в канцеларията на главния прокурор през половин час и ако науча нещо, ще ти се обадя.

— Благодаря. — Адам започваше да нервничи.

— Сам иска ли последно ядене?

— Ще го попитам след минута.

— Добре. Позвъни ми или просто кажи на Пакър. Какво става със свидетелите?

— Сам не иска свидетели.

— Ами ти?

— И аз няма да присъствам. Той няма да позволи. Това отдавна го решихме.

— Добре. Не мога да се сетя за друго. Имам факс и телефон, а и тук обстановката е малко по-спокойна. Винаги можеш да използваш кабинета ми.

— Благодаря — каза Адам и излезе от стаята. Подкара бавно към Отделението и спря за последен път на непавирания паркинг до оградата. Тръгна бавно към кулата на охраната и постави ключовете си в кофата.

Само преди четири седмици бе застанал тук за първи път, бе наблюдавал спускането на червената кофа и си бе помислил колко първобитна, но ефективна е тази система. Само преди четири седмици! А сякаш беше преди години.

Почака на двойната врата и срещна Тайни на стълбите. Сам бе вече в предната канцелария, седнал на ръба на бюрото, и гледаше с възхищение обувките си.

— Виж ми новите дрехи — каза той гордо, когато Адам влезе.

Адам се приближи и го огледа от глава до пети. Сам сияеше. Лицето му бе гладко обръснато.

— Издокарал си се, дума да няма.

— Истински франт, нали?

— Вярно, че изглеждаш много добре, Сам. Дони ли ти донесе всичко това?

— Да. Купил ги в един евтин магазин. Бях тръгнал да си поръчвам някакви модни дрехи от Ню Йорк, но реших, че няма смисъл. Не си струва само заради една екзекуция. Казах ти, че няма да им позволя да ме убият в техните червени затворнически дрешки. Свалих ги преди малко и никога няма да ги облека отново. Трябва да ти призная, Адам, че това е приятно чувство.

— Научи ли най-новото?

— Естествено. Непрекъснато го съобщават по новините. Съжалявам за заседанието.

— Сега молбата е в Пети областен и имам добро предчувствие. Мисля, че имаме шансове там.

Сам се усмихна и отвърна поглед, сякаш малкото момче бе сервирано на дядо си поредната безобидна лъжа.

— По телевизията на обяд показаха чернокож адвокат и рекоха, че работи за мен. Какво значи това, по дяволите?

— Сигурно е бил Хез Кери. — Адам постави куфарче то си върху бюрото и седна.

— И на него ли плащам?

— Да, Сам, плащаш и на него същата сума, каквато и на мен.

— Просто се чудех. А онзи откачен доктор, Суин ли му беше името? Сигурно ми е свил номер.

— Много тъжно беше, Сам. Когато свърши с показанията си, цялата съдебна зала ясно можеше си представи как се въртиш из килията, скърцаш със зъби и пикаеш по пода.

— Е, скоро ще се избавя от нещастната си участ — каза Сам твърдо, почти предизвикателно. В гласа му нямаше и следа от страх. — Виж какво, трябва да те помоля за една малка услуга. — Той се пресегна за още един плик.

— Какво е този път?

Сам му го подаде.

— Искам да го занесеш до шосето пред входа, да разбереш кой е водачът на онази банда клановци и да му го прочетеш. Постарай се да те уловят камерите, защото искам хората да чуят съдържанието му.

Адам го гледаше подозрително.

— Какво пише вътре?

— Кратко и конкретно е. Моля ги да си идат вкъщи. Да ме оставят, за да мога да умра на спокойствие. Не съм чувал и името на някои от тия групи, а те извличат максимална полза от смъртта ми.

— Не можеш да ги накараш да си идат, нали знаеш.

— Знам. И не очаквам да го направят. Но по телевизията изкарват, че те едва ли не са ми приятели. Не познавам нито един от тях.

— Не мисля, че точно сега това е добра идея — каза Адам, разсъждавайки на глас.

— Защо не?

— Защото, докато ние с теб си говорим, Пети областен съд разглежда твърдението ни, че си мекотело, неспособно да изрази такива мисли.

Изведнъж Сам се ядоса.

— Вие, адвокатите — каза той презрително, — никога ли не се отказвате? Свършено е, Адам, престани да играеш игри.

— Не е свършено.

— За мен всичко свърши. А сега вземи проклетото писмо и направи каквото ти казвам.

— Точно сега ли? — попита Адам, поглеждайки часовника си. Беше един и трийсет.

— Да! Веднага. Ще те чакам тук.

Адам спря на входа и обясни на Луиз какво се готви да прави. Беше нервен. Тя погледна злобно към белия плик в ръката му и повика двама униформени надзиратели. Изведоха го през вратата към района за демонстрации. Няколко репортери, които отразяваха протестите, познаха Адам и се завтекоха към него. Той забърза покрай предната ограда, без да отговаря на въпросите им. Бе уплашен, но решен да изпълни обещаното, въпреки че новите му телохранители никак не му вдъхваха увереност.

Запъти се направо към сенника на сини и бели райета, където бе щабът на Клана. Когато се приближи, групата в бели роби вече го очакваше. Вестникарите наобиколиха Адам, охраната и клановците.

— Кой е водачът тук? — попита задъхано Адам.

— Кой се интересува? — пристъпи напред плещест млад мъж с черна брада и загорели страни. Адам видя, че от веждите му се стичат капки пот.

— Нося изявление от Сам Кейхол — каза високо Адам и обръчът около него се стесни още повече. Защракаха камери. Репортерите протегнаха във въздуха микрофони и касетофони.

— Тихо — изкрещя някой.

— Дръпнете се назад — извика един от надзирателите.

Група възбудени клановци, облечени в еднакви роби, но повечето без качулки, се струпаха около Адам. Не разпозна в тях нито един от онези, с които се бе скарал в неделя. Тези момчета не изглеждаха приятелски настроени към него.

Врявата покрай тревната ивица утихна. Тълпата се приближи, за да чуе адвоката на Сам.

Адам извади бележката от плика и я хвана с две ръце.

— Казвам се Адам Хол и съм адвокат на Сам Кейхол. Това е изявление на Сам — повтори той. — Носи днешна дата и е адресирано до всички членове на Ку Клукс Клан и до другите групи, които днес демонстрират тук заради него. Чета: *„Моля ви, идете си. Вашето присъствие тук не ми носи никакво успокоение. Използвайте екзекуцията ми за ваши собствени интереси. Не познавам нито един*

от вас, но и не желая да се запознавам. Моля ви веднага да си идете. Предпочитам да умра без вашите представления тук.“

Адам погледна суровите и разгорещени лица на клановците, от които се стичаше пот.

— Последният абзац е следният: „Вече не членувам в Ку Клукс Клан. Отказвам се от тази организация и от всички нейни принципи. Ако никога не бях чувал за Ку Клукс Клан, днес щях да бъда свободен човек.“ Подписано е „Сам Кейхол“. — Адам го сгъна и го протегна към клановците, които стояха безмълвни и смаяни.

Оня с черната брада и загорелите страни се хвърли към Адам, опитвайки се да грабне писмото.

— Дай ми го! — изкрещя той, но Адам отдръпна ръката си. Пазачът отдясно на Адам бързо излезе напред и прегради пътя на мъжа, който започна да го бута. Пазачът го блъсна назад и за няколко ужасни мига телохранителите на Адам се сборичкаха с няколко клановци. Наблизо имаше и други надзиратели и те бързо се озоваха в центъра на бурята. Редът бе възстановен бързо. Тълпата се отдръпна назад.

Адам се ухили на клановците.

— Отивайте си! — извика им той. — Чухте какво иска Сам! Той се срамува от вас!

— Върви по дяволите! — изкрещя в отговор водачът им.

Двамата от охраната сграбчиха Адам и го поведоха, преди да е предизвикал отново тълпата. Забързаха към входа като по пътя отблъскваха журналистите и операторите. Буквално изтичаха през входа, покрай още един ред надзиратели и тълпа репортери, и накрая стигнаха до колата на Адам.

— Не се връщайте повече тук, чухте ли? — помоли го единият от телохранителите.

Знаеше се, че от канцеларията на Макалистър изтича много информация. Рано следобед във вторник най-голямата клюка в Джаксън бе, че губернаторът сериозно обмисля възможността да помилва Сам Кейхол. Клюката се разпространи бързо от Капитолия до репортерите навън, където бе подета от други репортери и зяпачи и повторена, вече не като клюка, а като основателен слух След час от

изтичането на информацията слухът бе достигнал равнището на почти реален факт.

Мона Старк се срещна в ротондата с представителите на пресата и обеща изявление от губернатора в по-късните часове. Съдилищата не са приключили с делото обясни тя. Да, губернаторът е подложен на огромен натиск.

На Пети областен съд му трябваша по-малко от три часа за да прехвърли последната молба към Върховния съд на САЩ. В три часа бе проведено кратко съвещание по телефона. Хез Кери и Гарнър Гудман се втурнаха към канцеларията на Роксбър на отсрещната страна на улицата. Главният прокурор имаше телефонна система която можеше да свърже едновременно него самия, Гудман, Кери, Адам и Лукас Ман в Парчман, съдия Робишо в Лейк Чарлз, съдията Джуди в Ню Орлиънс и съдията Макнийли в Амарило, Тексас. Тримата съдии позволиха на Адам и Роксбър да представят аргументите си, после заседанието беше закрито. В четири часа съдебният секретар позвъни на всички засегнатите страни, за да им съобщи за отхвърлянето на молбата. Последваха нови факсове. Кери и Гудман веднага изпратиха по факса молбата до върховния съд на САЩ.

Сам беше подложен на последен медицински преглед, докато Адам провеждаше кратък разговор със съдебния секретар. Той бавно постави обратно слушалката. Сам гледаше свъсено младия уплашен лекар, който му мереше кръвното. Пакър и Тайни стояха наблизко по молба на лекаря. С петимата присъстващи предната канцелария изглеждаше претъпкана.

— Пети областен съд току-що е отхвърлил молбата — тържествено съобщи Адам. — Отправляме се към Върховния съд.

— Не е точно обетованата земя — каза Сам, без да откъсва поглед от лекаря.

— Настроен съм оптимистично — каза Адам без ентусиазъм заради Пакър.

Лекарят бързо постави инструментите си в чантата.

— Готово — каза той и се запъти към вратата.

— Значи съм достатъчно здрав, за да умра? — попита Сам.

Лекарят отвори вратата и излезе, следван от Пакър и Тайни. Сам стана и се протегна, после закрачи бавно из стаята. Токовете на обувките му се плъзгаха и това се отразяваше на походката му.

— Нервен ли си? — попита той със зловна усмивка.

— Разбира се. За разлика от теб, предполагам.

— Умирането не може да е по-лошо от чакането. Ей богу, готов съм. Искам вече да се свършва.

Адам за малко не изтърси нещо банално за шансовете им във Върховния съд, но не беше в настроение да понася упреци. Сам крачеше и пушеше. Не му бе до разговори. Адам, както обикновено, се хвана за телефона. Позвъни на Гудман и Кери, но говориха кратко. Нямаше много за казване. Нямаше и оптимизъм.

Полковник Наджънт застана на верандата на центъра за посетители и помоли за тишина. Пред него на моравата се бе събрала малка армия от репортери и журналисти, очакващи с нетърпение лотарията. На масата имаше тенекиена кофа. Всеки представител на пресата носеше оранжево номерирано картонче, раздадено им от затворническата администрация. Тълпата бе необичайно тиха.

— Според наредбите в затвора на представителите на пресата се дават осем места — обясни бавно Наджънт, а думите му достигнаха почти до входа. Опиваше се от факта, че е в центъра на вниманието. — Едно място се дава на Асошиейтед Прес, едно на ЮПИ и едно на осведомителната агенция на Мисисипи. Остава да се изберат още пет. Ще изтегля пет числа от кофата и ако едно от тях съвпадне с номера на картончето ви, това ще бъде щастливият ви ден. Има ли въпроси?

Изведнъж се оказа, че няколкото десетки репортери нямаха никакви въпроси. Много от тях погледнаха оранжевите картончета, за да проверят номерата си. Вълна на възбуда премина през тълпата. Наджънт бръкна в кофата с театрален жест и извади листче хартия.

— Номер четири хиляди осемстотин четирийсет и три — съобщи той с цялото умение на опитен викач на бинго.

— Ето ме — развълнувано извика млад мъж, показвайки картончето с щастливия номер на гърдите си.

— Как се казвате? — извика Наджънт.

— Едуин Кинг от „Арканзас Газет“.

Заместник директорът, който стоеше до Наджънт, записа името на репортера и на вестника. Едуин Кинг бе поздравен от колегите си.

Наджънт бързо извади останалите четири номера и приключи с избора. Видим прилив на отчаяние раздвижи групата, след като бе извикан и последният номер. Останалите бяха разочаровани.

— Точно в единайсет два микробуса ще спрат ей там. — Наджънт посочи към главната алея. — Осемте очевидци трябва да бъдат готови. Ще ви откарат до Отделението за осъдени на смърт, за да наблюдавате екзекуцията. Забранено е внасянето на всякакви камери и касетофони. Ще ви проверят, когато стигнете там. Около дванайсет и петнайсет ще се качите отново на микробусите и ще дойдете тук. След това ще се проведе пресконференция в главната зала на административната сграда, която за ваше удобство ще бъде отворена от девет часа вечерта. Има ли въпроси?

— Колко души ще наблюдават екзекуцията? — попита някой.

— Ще присъстват приблизително тринайсет-четиринайсет души. До самата камера ще бъдат моя милост, свещеникът, лекарят и щатският палач, адвокатът на затвора и двама души от охраната.

— Семейството на жертвите ще присъства ли на екзекуцията?

— Да. Мистър Елиът Крамер, дядото, е определен да присъства.

— Ами губернаторът?

— По закон губернаторът разполага с две места в стаята за очевидци. Едното ще бъде за мистър Крамер. Не са ми съобщили дали губернаторът ще дойде.

— Ами семейството на мистър Кейхол?

— Не. Никой от роднините му няма да присъства на екзекуцията.

Наджънт бе отворил една неприятна тема. Въпросите валяха от всички посоки, а той имаше работа.

— Край на въпросите. Благодаря ви — каза той и се оттегли от верандата.

Дони Кейхол пристигна за последното си посещение малко преди шест часа. Заведоха го направо в предната канцелария, където завари добре облечения си брат да се смее с Адам Хол. Сам ги запозна.

Досега Адам бе избягвал старателно братя на Сам. Оказа се, че Дони е чист, спретнат и прилично облечен. След като Сам се бе обръснал, подстригал и хвърлил червените дрехи, Адам забеляза, че с

Дони си приличат. Бяха еднакви на ръст и макар Дони да не бе пълен, Сам бе много по-слаб от него.

Очевидно Дони не беше простоват селяк, както се боеше Адам. Искрено се радваше да се запознае с Адам и се гордееше, че той е адвокат. Приятен човек с хубав усмивка и зъби, но с много тъжни очи в момента.

— Какво става? — попита той, след като няколко минути говориха за незначителни неща. Имаше предвид обжалването.

— Всичко е във Върховния съд.

— Значи все още има надежда?

При това предположение Сам изсумтя.

— Малка — каза Адам. Почти се беше примирил със съдбата.

Последва дълга пауза, докато Адам и Дони се опитваха да намерят по-малко болезнени теми. На Сам наистина му бе все едно. Той си седеше спокойно на стола, кръстосал крака, и пушеше. Мислите му бяха заети неща, които те не можеха да си представят.

— Днес се отбих кри Албърт — каза Дони.

— Как е простатата му? — попита Сам, без да откъсва поглед от пода.

— Не знам. Той смятал, че вече си мъртъв.

— Типично за него.

— Видях и леля Фини.

— Мислех, че е умряла — каза Сам с усмивка.

— Почти. Вече е на деветдесет и една. Разстроена е, че е станало така с теб. Каза, че винаги си бил любимият ѝ племенник.

— Тя не можеше да ме понася, както и аз нея. Ами че аз не я бях виждал пет години, преди да дойда тук.

— Е, но очевидно е съсипана заради тая история.

— Ще се оправи.

Изведнъж лицето на Сам се разтегна в широка усмивка и той започна да хихика на глас.

— Помниш ли когато я видяхме да отива в клозета зад къщата на баба и после започнахме да хвърляме камъни. Тя се разпищя и хукна навън разплакана.

Дони изведнъж си спомни и се затресе от смях.

— Да, покривът беше от ламарина — закикоти се той. — И всеки удар кънтеше като бомбен взрив.

— Да, бяхме аз, ти и Албърт. Ти май нямаше още четири години.

— Ама го помня.

Припомниха си подробностите и смехът стана заразителен. Адам осъзна, че и той се киска при вида на двамата старци, които се смееха като момчета. След историята за леля Фини и клозета си припомниха друга — за мъжа ѝ, чичо Гарланд, зъл и сакат старец — и продължиха да се смеят.

Последното ядене на Сам бе предумишлена подигравка с некадърните готвачи в кухнята и с жалките дажби, с които го бяха мъчили девет години. Гой поиска нещо, което да е леко, да се носи в кутия и да се намира лесно. Често се беше учудвал на осъдените преди него, които си бяха поръчвали вечери със седем блюда — пържоли, раци и сладкиш с извара. Бъстър Моук бе изгълтал дваисет сурови стриди, после гръцка салата, после грозде и още няколко блюда. Сам не можа да разбере откъде са придобили такъв апетит само няколко часа преди смъртта си.

Изобщо не беше гладен, когато Наджънт почука на вратата в седем и трийсет. Зад него бе Пакър, а зад Пакър един надзирател с поднос. В средата на подноса бе поставена купа с три сладоледа ескимо и един малък термос с любимото кафе на Сам „Френч Маркет“. Поставиха подноса върху писалището.

— Вечерята не е много богата, Сам — каза Наджънт.

— Мога ли да ѝ се насладя на спокойствие, или ще стоиш тук и ще ме тормозиш с идиотски разговори?

Наджънт се изпъна и сърдито погледна към Сам.

— Ще се върнем след един час. Тогава гостът ти трябва да си иде, а теб ще те върнем в килията. Разбра ли?

— Отивай си — каза Сам и седна на писалището.

Щом като си отидоха, Дони каза:

— По дяволите, Сам, защо не поръча нещо, от което и ние бихме опитали с удоволствие? Какво последно ядене е това?

— Това е моето последно ядене. Когато дойде твоят час, поръчай си каквото искаш. — Той взе една вилица и внимателно загреба от ваниловия сладолед с шоколадова глазура. Налапа голяма хапка и

после бавно наля кафе в чашата си. Беше черно и силно, с приятен аромат.

Дони и Адам седнаха на столове до стената и се загледаха в гърба на Сам, който бавно ядеше последната си вечеря.

Започнаха да пристигат след пет часа. Идваха от целия щат в големи коли с четири врати, в различни цветове, със сложни емблеми и знаци по капациите и калниците. Някои имаха сигнални лампи за спешни случаи на покрива. Други бяха монтирали ловджийски пушки над предните седалки. Всички имаха високи антени, които се вееха от вятъра.

Това бяха шерифите, всеки един избран в своя собствен окръг да защитава гражданството от беззаконието. Повечето бяха служили много години и бяха участвали в неотразявания никъде ритуал на вечерята в деня на екзекуцията.

Готвачката мис Мадзола приготвяше пиршеството, а менюто бе винаги едно и също. Тя изпържваше големи пилета в животинска мас. Сготвяше грах с шунка и правеше истински маслени бисквити с размер на малки чинийки. Кухнята ѝ се намираше в задната част на малък ресторант на самообслужване близо до административната сграда на затвора. Яденото винаги се сервираше в седем часа, независимо от броя на шерифите.

Днес броят на присъстващите се очакваше да бъде най-голям след екзекуцията на Теди Доил Мийкс през осемдесет и трета година. Мис Мадзола очакваше същото, тъй като бе чела вестниците, от които ставаше ясно, че всички познават Сам Кейхол. Тя смяташе, че ще пристигнат най-малко петдесет шерифи.

Преминаха през пропуска като високопоставени люде. Спокойно паркираха колите си безразборно около ресторанта. Повечето от тях бяха едри мъже с големи стомаси и вълчи апетит. Бяха изгладнели след дългото пътуване.

След вечеря нямаше много шегички. Ядоха като прасета, после се оттеглиха навън пред сградата, където седнаха върху предните капаци на колите си и гледаха как се смрачава. Чистеха зъбите си от остатъците от пилето и хвалеха майсторството на мис Мадзола. Слушаха прашенето на радиото, сякаш всеки момент очакваха да чуят

новината за смъртта на Кейхол. Разговаряха за други екзекуции, за отвратителните престъпления в техните окръзи и за осъдените на смърт. Проклетата газова камера не се използваше достатъчно. Гледаха смаяно стотиците демонстранти близо до шосето пред тях. Продължиха известно време да си чистят зъбите, а после отново влязоха вътре, за да хапнат шоколадов кейк.

Беше чудесна нощ за прилагане на закона.

След като се стъмни, на шосето пред Парчман настана зловеща тишина.

Клановците, нито един от които не бе помислил да си отиде, след като Сам ги помоли за това, седяха в сгъваемите си столове върху изпотъпканата трева и чакаха. Бръснатите глави и сходно мислещите им събратя, които се бяха пържили на юлското слънце, седяха на малки групи и пиеха ледена вода. Контингент на „Амнести Интърнашънъл“ се присъедини към монахините и активистите на други движения. Запалиха свещи, четяха молитви и тананикаха песни. Опитваха се да стоят на разстояние от групите на омразата. В друг ден, при Друга екзекуция и друг затворник същите тези изпълнени с ненавист хора щяха да крещят, жадни за кръв.

Спокойствието бе нарушено за миг, когато един пикап, натоварен с младежи, още деца, намали скоростта, Докато минаваше покрай главния вход, и хлапациите закрещяха силно:

— Пуснете му малко газ! Пуснете му малко газ! Пуснете му малко газ!

Гумите на пикапа изсвистяха и той отпраши с пълна скорост. Някои от клановците наскочиха, готови за сражение, но децата бяха изчезнали, за да не се върнат никога вече.

Натрапчивото присъствие на пътната полиция държеше нещата под контрол.

Полицаяте стояха на групи, наблюдаваха движението, зорко следяха клановците и нацистите. Над тях кръжеше хеликоптер.

Най-накрая Гудман обяви приключването на кампанията. В продължение на четири дълги дни бяха осъществили над две хиляди обаждания. Той събра безжичните телефони, плати на студентите и сърдечно им благодари. Никой от тях не желаше да признае поражението, затова тръгнаха заедно с него към Капитолия. Бдението

със свещи на първите стъпала бе в разгара си. Губернаторът бе все още в кабинета си на втория етаж.

Един от студентите предложи да занесе телефон на Джон Брайън Глас, който се намираше на отсрещната страна на улицата във Върховния съд на Мисисипи. Гудман му позвъни, после се обади на Кери и на Джошуа Колдуел, негов стар приятел, който се бе съгласил да чака при канцеларията по делата със смъртни присъди във Вашингтон. Гудман бе сложил всичко в ред. Телефоните работеха. Позвъни на Адам. Сам довършва последното си ядене, каза му Адам, и не иска да разговаря с теб. Но ти благодари за всичко.

След като изяде сладоледа и изпи кафето, Сам стана да се поразтъпче. От известно време Дони мълчеше. Той страдаше и бе готов да си върви. Наджънт щеше да дойде скоро и Дони искаше да се сбогуват.

Сам бе накапал новата си риза със сладолед и Дони се опита да махне розовото нетно с платнена салфетка.

— Не е толкова важно — каза Сам, докато наблюдаваше брат си.

Дони продължи да трие петното.

— Да, прав си. По-добре да тръгна сега, Сам. Ще дойдат всяка минута.

Двамата мъже се прегърнаха и постояха така дълго, като се потупваха леко по гърбовете.

— Съжалявам, Сам — каза Дони с разтреперан глас. — Съжалявам.

Те се отдалечиха един от друг, но все още се държаха за раменете. В очите им имаше влага, но не и сълзи. Нямахте да посмеят да заплачат.

— Пази се — каза Сам.

— Ти също. И да кажеш една молитва, чу ли, Сам?

— Добре. Благодаря ти за всичко. Ти си единственият, който го бе грижа за мен.

Дони прехапа долната си устна и извърна очи. Ръкува се с Адам, но не можа да каже нищо. Мина бавно зад Сам и излезе.

— Няма ли вест от Върховния съд? — попита Сам ни в клин, ни в ръкав, сякаш изведнъж бе повярвал, че има някакъв шанс.

— Не — каза унило Адам.

Сам седна на бюрото, а краката му се люлееха под него.

— Наистина искам да се свърши, Адам — каза той, като си мереше думите. — Това е ужасно.

Адам не можа да измисли какво да каже.

— В Китай се промъкват зад теб и ти пускат един куршум в главата. Няма последна купичка с ориз. Нито сбогуване с някого. Никакво чакане. Хич не е лошо.

Адам погледна часовника си — за кой ли път през последния час. От обяд имаше моменти, в които часовете сякаш се топяха, и други, през които времето спираше. То ту летеше, ту пъплеше едва-едва. Някой почука на вратата.

— Влез — каза плахо Сам.

Преподобният Ралф Грифин влезе и затвори вратата. През деня се беше срещал два пъти със Сам и очевидно го понасяше тежко. Това бе първата му екзекуция и вече бе решил, че ще е последната. Братовчедът му в щатския сенат трябваше да му намери друга работа. Той кимна на Адам и седна до Сам на бюрото. Наближаваше девет часът.

— Полковник Наджънт е отвън, Сам. Каза, че те чака.

— Ами тогава няма да излизаме. Хайде да си стоим тук.

— Добре.

— Знаеш ли, отче, през тези няколко дни сърцето ми се трогна от неща, каквито не съм си представял. Но дори животът ми да зависеше от онзи мръсник отвън, пак щях да го мразя. И не мога да го превъзмогна.

— Омразата е ужасно нещо, Сам.

— Знам. Но не мога нищо да направя.

— Честно казано, и на мен не ми харесва особено.

Сам се усмихна на свещеника и го прегърна през рамо. Гласовете вън се усилиха и Наджънт нахлу в стаята.

— Сам, време е да се върнеш в своята килия — заяви той.

Адам стана с омекнали от страх колене. Стомахът му бе свит на топка, сърцето му биеше лудо. Сам обаче бе невъзмутим. Той скочи от бюрото.

— Да тръгваме — рече.

Поеха след Наджънт в тесния коридор, където някои от най-едриите надзиратели в Парчман чакаха покрай стената. Сам хвана Адам за ръка и те тръгнаха бавно, а преподобният отец ги следваше.

Адам стискаше ръката на дядо си и не обръщаше внимание на вперените в тях погледи. Минаха през централната част на Отделението, през две врати и през решетките в края на сектор А. Вратата се затвори зад тях и те последваха Наджънт покрай килиите.

Сам погледна лицата на мъжете, които познаваше толкова добре. Намигна на Хенк Хеншоу, кимна смело на Дж. Б. Гулит, чиито очи бяха пълни със сълзи, и се усмихна на Сток Търнър. Всички те се бяха облегнали на решетките, с наведени глави. Страхът бе наложил своя отпечатък върху лицата им. Сам бе придал възможно най-смелия израз на лицето си.

Наджънт спря пред последната килия и почака да се отвори вратата. Тя силно щракна. Сам, Адам и Ралф влязоха, а Наджънт направи знак на охраната да затворят.

Килията бе тъмна, тъй като единствената крушка и телевизорът бяха изключени. Сам седна на леглото между Адам и Ралф Грифин. Облегна се на лакти и наведе глава.

Наджънт ги гледа за миг, но не можа да измисли какво да каже. Щеше да се върне след два часа, в единайсет, за да заведе Сам в изолационната.

Всички знаеха, че той ще се върне. Точно в този момент изглеждаше твърде жестоко да каже на Сам, че си тръгва и че ще се върне. Затова излезе и отиде до изолационната, където бяха вече донесли съгваемо легло за последния час на осъдения. Той мина през малката стая и влезе в камерата, където се извършваха последните приготовления.

Щатският палач развиваше усилена дейност. Бе дошло неговото време. Беше нисък, жилав мъж и се казваше Бил Мънди. Имаше девет пръста и щеше да спечели петстотин долара, ако се проведе екзекуцията. По закон той бе назначен от губернатора. Сега стоеше в малък килер, известен като химическата лаборатория, на по-малко от два метра от газовата камера, и разглеждаше някакъв списък. Пред него върху плота имаше петстотинграмова кутия с таблетки натриев цианид, трилитрова бутилка със сярна киселина и петстотинграмова банка със сода каустик, двацет и два литрова стоманена бутилка с

анхидриден амоняк и голям контейнер с дестилирана вода. Върху друг, по-малък плот от неговата страна имаше три противогаза, три чифта гумени ръкавици, фуния, сапун за ръце, кърпи за ръце и парцал за миене на пода. Между двата плота бе съдът за смесване на киселината, поставен върху тръба, широка пет сантиметра, която отиваше в пода, минаваше под стената и излизаше на повърхността до камерата близо до лостовете.

Всъщност Мънди имаше три списъка. Единият съдържаше инструкции за смесването на химикалите; сярната киселина и дестилираната вода трябваше да се смесят, за да се получи концентрация от приблизително четирийсет и един процента; разтворът от сода каустик се получаваше чрез разтваряне на четиристотин грама сода каустик в два и половина галона вода; трябваше да се получат и още няколко разтвора за почистване на камерата след екзекуцията. Вторият списък съдържаше всички необходими химикали и материали. Третият описваше процедурата, която трябваше да се следва по време на самата екзекуция.

Наджънт разговаря с Мънди; всичко вървеше по план. Един от помощниците на палача уплътняваше прозорците на камерата. Цивилен член на екипа проверяваше каишите и коланите на дървения стол. Докторът се занимаваше с монитора за ЕКГ. Външната врата бе отворена и се виждаме, че линейката вече е паркирана отпред.

Наджънт погледна още веднъж списъците, въпреки че отдавна ги бе научил наизуст. Всъщност той дори бе написал още един — схема на екзекуцията.

Щеше да се използва от Наджънт, Мънди и помощника на Мънди. Представляваше номериран хронологичен списък на процедурите при екзекуцията: смесване на вода и киселина, затворникът влиза в камерата, вратата на камерата се заключва, натриевият цианид се смесва с киселината газът поразява осъдения, осъденият очевидно е в безсъзнание, осъденият със сигурност е в безсъзнание, конвулсиите на тялото на осъдения, последни видими движения, сърцето спира, дишането спира, изпускателният вентил се отваря, тези за оттичане също се отварят, отваря се въздушната клапа, трупът се изнася от камерата, обявява се смъртта на осъдения. До всяка точка имаше празен ред за записване на времето, изминало след изпълнението на предходната инструкция.

Имаше и друг общ списък за екзекуцията, схема от двайсет и девет точки от началото до края на процедурата. Към него, разбира се, бе прикрепено приложение с петнайсет точки, които трябваше да се изпълнят след екзекуцията, последната от които бе отнасянето на трупа в линейката. Наджънт знаеше всяка точка във всеки списък. Той знаеше как се смесват химикалите, как се отварят клапите, колко време трябва да се държат отворени и как да се затворят. Знаеше всичко.

Излезе навън, за да говори с шофьора на линейката и да подиша малко чист въздух, после се върна през изолационната стая в сектор А. Както всички останали, и той очакваше проклетият Върховен съд да постанови някакво решение.

Нареди на двамата най-високи надзиратели да затворят прозорците на външната стена. Както и самата сграда, прозорците съществуваха от двайсет и пет години и не се затваряха тихо. Надзирателите ги бутнаха нагоре, докато се затвориха с трясък, който отекна из целия сектор. Всичко трийсет и пет прозореца, като всеки от осъдените на смърт знаеше точния им брой и при всяко затваряне секторът ставаше по-тъмен и по-тих.

Най-накрая надзирателите свършиха и си отидоха. Сега Отделението бе непристъпно — всеки затворник в килията си, всички врати заключени и всички прозорци — залостени.

Сам се разтрепери от трясъка на прозорците. Той наведе още пониско глава. Адам обгърна крехките му рамене с ръка.

— Много обичах тия прозорци — каза Сам с тих и прегракнал глас.

Отряд от охраната стоеше на пет-шест метра от тях и надзърташе през вратата на сектора, както деца гледат животните в зоопарка, а Сам не искаше да чуят думите му. Трудно бе да си представи човек, че Сам би могъл да харесва нещо тук.

— Когато валеше силен дъжд, водата се плискаше по прозорците, проникваше през тях и се процеждаше на пода. Винаги съм обичал дъжда. И луната. Понякога, ако нямаше облаци, успявах да зърна късче от луната, ей така, както си стоях в килията. Винаги съм се питал защо няма повече прозорци тук. Искам да кажа, дявол да го вземе... ох, извинявай, отче... ако са решили да те държат в килията цял ден, защо да не можеш да виждаш какво става навън? Това тъй и

не го проумях. Мисля, че не успях да разбера много неща. Е, стига толкоз. — Гласът му утихна и той мълча известно време.

От мрака се чу мекият тенор на Проповедника, който пееше „Само една разходка с теб“. Беше много хубаво.

*Моята молба е само за една разходка,
скъпи мой Исусе,
всеки ден да крачим с теб ръка в ръка.*

— Тишина! — ревна някой от охраната.

— Оставете го на мира! — изкрещя в отговор Сам, стряскайки Адам и Ралф.

— Пей си, Ранди — извика Сам достатъчно силно, за да го чуят в съседната килия. Проповедника мълча известно време, явно обиден, но после отново запя.

Някъде се тресна врата и Сам подскочи. Адам го стисна за рамото и той се успокои. Бе вперил поглед в тъмнината в някаква точка на пода.

— Мисля, че Лий няма да дойде — каза той, като търсеше думите.

Адам помисли за секунда и реши да му каже истината.

— Не знам къде е Лий. Не съм говорил с нея от десет дни.

— Смятах, че е на лечение в някоя клиника.

— И аз така мисля, но просто не знам къде е. Съжалявам. Опитвах всичко, за да я намеря.

— През последните дни често мислех за нея. Моля те, кажи ѝ го.

— Добре. — Ако Адам я видеше отново, трябваше да положи много усилия, за да не я удуши.

— Мислих много и за Еди.

— Виж какво, Сам, не ни остава много време. Хайде да си говорим за приятни неща, става ли?

— Искам да ми простиш за това, което сторих на Еди.

— Вече ти простих, Сам. И двамата с Кармен ти прощаваме.

Ралф наведе глава към Сам и каза:

— Може би има и други, за които също трябва да помислим, Сам.

— Може би по-късно — каза Сам.

Вратата на сектора се отвори в края на коридора и звукът на забързани стъпки се приближи към тях. Лукас Ман спря пред последната килия и погледна трите сенки, скупчени на леглото.

— Адам, търсят те по телефона — каза той нервно. — В предната канцелария.

Трите сенки се вцепениха. Адам скочи и без да каже дума, излезе от килията. Стомахът му се бунтуваше яростно, докато почти тичаше през сектора.

— Побъркай ги, Адам — викна Дж. Б. Гулит, когато Адам профуча край него.

— Кой се обажда? — помита Адам. Лукас Ман бе на една крачка зад него.

— Гарнър Гудман.

Минаха през централната част на Отделението и забързаха към предната канцелария. Слушалката лежеше върху бюрото. Адам я грабна и седна на писалището.

— Гарнър, Адам е на телефона.

— Адам, намирам се в ротондата пред кабинета на губернатора. Върховният съд току-що отхвърли всичките ни петиции. Мисля че бяха четири, подадени на различни етапи. Просто ги отхвърлиха светкавично поред — първа, втора, трета, четвърта. Тук вече нямаме работа.

Адам затвори очи и замълча.

— Ами май че това е краят — каза той и погледна към Лукас Ман. Лукас се намръщи и наведе глава.

— Изчакай малко. Губернаторът се готви да направи изявление. Ще ти позвъня след пет минути. — Гудман затвори.

Адам остави слушалката и се загледа в нея.

— Върховният съд е отхвърлил всичко — съобщи тон на Ман. — Губернаторът ще направи изявление. Гудман ще се обади след малко. Ман седна.

— Съжалявам, Адам. Много съжалявам. Как се държи Сам?

— Мисля, че Сам го понася много по-добре от мен.

— Не е ли странно? Това е петата ми екзекуция и винаги се изненадвам колко спокойно я приемат. Предават се, когато се стъмни. Изяждат последното си ядене, сбогуват се със семействата си и се

отнасят със странно спокойствие към цялата работа. Ако бях аз, щях да ритам, да крещя и да плача. Най-малко двайсет мъже щяха да са необходими, за да могат да ме извлекат от килията.

Адам успя леко да се усмихне, после забеляза една отворена кутия за обувки върху писалището. Беше облепена с алуминиево фолио и на дъното ѝ имаше няколко изпочупени сладки. Не беше тук, когато напуснаха стаята преди един час.

— Какво е това? — попита той, въпреки че почти не го интересува.

— Това са сладки за екзекуцията.

— Сладки за екзекуцията ли?

— Да, една мила, дребна женица, която живее наблизо, ги прави всеки път, когато има екзекуция.

— Защо?

— Не знам. Всъщност нямам представа защо.

— Кой ги яде? — попита Адам, поглеждайки към останалите сладки и трохите, сякаш бяха отрова.

— Охраната и служителите.

Адам поклати глава. Имаше твърде много проблеми, за да анализира смисъла на купчина сладки, приготвени за екзекуцията.

За случая Дейвид Макалистър облече тъмносин костюм, колосана бяла риза и винена вратовръзка. Среса се, изми си зъбите и влезе в кабинета през една странична врата. Мона Старк се занимаваше с някакви цифри.

— Обажданията най-сетне спряха — каза тя с известно облекчение.

— Не ме интересува — каза Макалистър и провери вратовръзката и зъбите си в огледалото. — Да вървим.

Той отвори вратата и излезе във фойето, където го пресрещнаха двама телохранители. Застанаха от двете му страни и той се отправи към ротондата, обляна в ярка светлина. Тълпа репортери с камери напираше напред, за да чуе изявлението. Той пристъпи към временно поставения подиум, опасан с десетина микрофона. Намръщи се от светлината, почака да стихне шумът и после заговори.

— Върховният съд на САЩ току-що отхвърли последните молби на Сам Кейхол — каза той с драматичен глас, сякаш репортерите не го бяха узнали вече.

Последва нова пауза, докато камерите щракаха, а микрофоните чакаха. — И така, след три съдебни процеса, след девет години на обжалване във всеки възможен съд според нашата конституция, след преразглеждане на делото от най-малко четирийсет и седем съдии най-сетне ще бъде раздадено правосъдие за Сам Кейхол. Той е извършил престъплението преди двайсет и три години. Правосъдието може да е бавно, но то все още действа. Много хора ми позвъниха да помилвам мистър Кейхол, но не мога да го направя. Не мога да отхвърля решението на съдебните заседатели, които го осъдиха, нито да наложя своето решение на нашите изявени съдилища. Не искам да действам и против волята на моите приятели, семейство Крамер. — Последва нова пауза. Той говореше без лист в ръката и веднага ставаше ясно, че е работил дълго време по речта си. — Горещо се надявам, ме екзекуцията на Сам Кейхол ще изтрие една болезнена страница от измъчената история на нашия щат. Призовавам всички жители на Мисисипи да излязат сплотени от тази тъжна нощ и да продължат да се борят за равенство. Бог да се смили над душата му.

Той отстъпи назад, а въпросите заваляха отвсякъде. Телохранителите отвориха една странична врата и той изчезна. Втурна се надолу по стълбите и излезе през северния вход, където чакаше кола. На една миля оттам чакаше хеликоптер.

Гудман излезе навън и застана до едно старо оръдие, насочено поради някаква причина към високите сгради в центъра на града. Под него пред стълбите стоеше голяма група демонстранти със свещи в ръце. Той позвъни на Адам, за да му съобщи новината, а после тръгна между хората и свещите. Докато пресичаше улицата, чу, че започнаха да пеят някакъв химн. Две преки по-надолу шумът бавно затихна. Известно време той вървя безцелно, после се запъти към кантората на Хез Кери.

Разстоянието обратно до наблюдаваната килия сега бе много по-дълго. Адам се върна сам, пътят му беше вече познат. Лукас Ман изчезна някъде из лабиринта на Отделението.

Докато чакаше пред тежката залостена врата в средната част на сградата, Адам осъзна две неща. Първо, че сега наоколо се мотаят много повече хора — повече надзиратели, повече непознати с пластмасови значки и оръжие на коланите, повече мъже със сурови лица, ризи с къси ръкави и вратовръзки от изкуствена материя. Беше истинско представление, уникално и твърде вълнуващо събитие, което не трябваше да се пропусне. Адам си мислеше, че всеки честен служител в затвора трябваше да бъде в Отделението при изпълнението на смъртната присъда на Сам.

Второто нещо, което разбра, бе, че ризата му е подгизнала от пот и яката му е залепнала за врата. Той разхлаби вратовръзката си. Вратата изщрака шумно, скритият механизъм избръмча и тя се отвори. Някъде из лабиринта от бетонни стени, прозорци и решетки някой наблюдаваше и натискаше съответните бутони. Адам мина през вратата, като все още дърпаше възела на вратовръзката си и копчето под нея, и се запъти към следващата бариера, стената от решетки към сектор А. Той избърса чело, но по него нямаше капчици пот. Пое дълбоко дъх и дробовете му се изпълниха с лепкав, влажен въздух.

След затварянето на прозорците в сектора беше безумно задушно. Още едно силно щракване, още едно електрическо избръмчаване, и той влезе в тесния коридор — Сам му бе казал, че е широк не по-вече от два метра. Три мътни флуоресцентни лампи хвърляха бледи сенки по тавана и пода. Той повлече натежалите си крака покрай тъмните килии, пълни с жестоки убийци, които сега се молеха или размишляваха, а двама дори плачеха.

— Има ли добри новини, Адам? — попита умолително Дж. Б. Гулит от тъмнината.

Адам не му отговори. Без да спира, той погледна нагоре към прозорците, с наплескани с различен цвят черчевета. Колко ли адвокати преди него бяха изминавали за последен път това разстояние от предната канцелария до наблюдаваната килия, за да съобщят на умиращия, че се е скъсала и последната нишка надежда? Това място имаше богата история и затова той заключи, че много други преди него са изминали мъчителното разстояние. Самият Гарнър Гудман бе отнесъл последната новина на Мейнард Тоул. Тази мисъл даде на Адам толкова необходимия му прилив на сили.

Той не обърна внимание на любопитните погледи на малката тълпа, която стоеше и го зяпаше. Спря при последната килия, почака и вратата покорно се отвори.

Сам и преподобният отец все още седяха приведени на леглото, почти допрели глави в тъмнината, и си шепнеха. Погледнаха към Адам. Той седна до Сам и го прегърна през раменете, които сега изглеждаха още по-крехки.

— Върховният съд току-що е отхвърлил всичките ни молби — каза той много тихо, за да не разберат, че едва владее гласа си. Свещеникът простена. Сам кимна, сякаш го бе очаквал. — А губернаторът отказа помилване.

Сам се опита смело да изправи рамене, но не можа да събере сили. Сниши се още по-ниско.

— Боже, бди милостив — каза Ралф Грифин.

— Значи всичко свърши — каза Сам.

— Не остана нищо повече — прошепна Адам.

От екипа за екзекуцията, скупчен в края на сектора, долетя възбуден шепот. Това нещо щеше да се случи в края на краищата. Някъде зад тях се затръшна врата. Трясъкът идваше откъм камерата и коленете на Сам трепнаха.

Той помълча известно време — една минута или петнайсет, Адам не бе сигурен. Стрелките на часовника пак ту препускаха бясно, ту спираха.

— Мисля, че сега трябва да се помолим, отче — каза Сам.

— Ще трябва. Чакахме доста дълго.

— Как искаш да го направим?

— За какво искаш да се помолиш, Сам?

Сам за миг се замисли и после каза:

— Искам да се уверя, че Бог няма да ми се сърди, когато умра.

— Добра идея. А защо мислиш, че Бог може да ти се сърди?

— Не е ли съвсем очевидно?

Ралф потри ръцете си една в друга.

— Мисля, че най — добрият начин да направиш това, е да помолиш Бог да ти да изповядаш греховете си прости.

— Всичките ли?

— Не трябва да ги изреждаш всичките, просто помоли Господ да ти прости всичко.

— Струва ми се, че това е доста общо разкаяние.

— Да, така е. Но ще има ефект, ако си напълно сериозен.

— Сериозен съм, дявол го взел.

— Вярваш ли в ада, Сам?

— Да.

— Вярваш ли в рая?

— Да.

— Вярваш ли, че всички християни отиват в рая?

Сам помисли по това доста дълго, после кимна леко и на свой ред попита:

— А ти?

— Да, Сам, вярвам.

— Тогава разчитам на твоята дума.

— Добре. За това можеш да ми вярваш, разбра ли?

— Така ми изглежда прекалено лесно. Само казвам бърза молитва, и всичко ми е простено.

— Защо те тревожи това?

— Защото съм извършил някои лоши неща, отче.

— Всички сме вършили лоши неща. Нашият бог ни дарява с безкрайна любов.

— Ти не си вършил такива неща като мен.

— Ще се почувстваш ли по-добре, ако говориш за това?

— Да, никога няма да се почувствам добре, ако не говоря.

— Слушам те, Сам.

— Да изляза ли за малко? — попита Адам. Сам го стисна за коляното.

— Не.

— Нямаме много време, Сам — каза Ралф и погледна през решетките.

Сам пое дълбоко въздух и заговори тихо и монотонно, като се стараеше да го чуят само Адам и Ралф.

— Убих Джо Линкълн хладнокръвно. Вече казах, че съжалявам.

Ралф мърмореше нещо на себе си, докато слушаше, е започнал да се моли.

— И помогнах на братята си да убият ония двама мъже, които утрепаха баща ни. Честно казано, досега никога не бях съжалявал за това. Сега обаче човешкият живот ми се струва много по-ценен. Сгреших. Участвах и в линч, когато бях на петнайсетина години. Бях само част от тълпата и вероятно не съм можел да го спра, дори да бях опитал. Но не го направих и сега се чувствам виновен.

Сам млъкна. Адам спря да диша и се надяваше, че изповедта е свършила.

Ралф почака малко и после каза:

— Това ли е всичко, Сам?

— Не, има още един.

Адам затвори очи и стисна зъби. Виеше му се свят и му се повдигаше.

— Имаше още един линч. Едно момче на име Клитъс. Не мога да си спомня фамилията му. Линч на Клана. Бях на осемнайсет. Това е всичко, което мога да кажа.

Кошмарът никога няма да свърши, помисли си Адам. Сам замълча. Дишаше дълбоко, Ралф се молеше усърдно. Адам просто чакаше.

— И не съм убивал момчетата на Крамер — прошепна накрая Сам с треперещ глас. — Не ми беше работа да бъда там и сгреших, че се забърках в оная каша. Съжалявам за това вече много години. Беше лошо да се членува в Клана, да се мразят всички и да се поставят бомби. Но не съм убил аз ония момчета. Нямах намерение да навреда на никого. Бомбата трябваше да избухне посред нощ, когато там нямаше да има хора. Наистина така смятах. Но бомбата бе заредена от друг, не от мен. Аз бях само пазач, шофьор, слуга. Другият нагласи бомбата да избухне много по-късно, отколкото мислех. Никога не успях да разбера дали е искал да убие някого, но подозирам, че е имал това намерение.

Адам чу думите, прие ги, погълна ги, но бе твърде поразен, за да помръдне.

— Но аз можех да го спра. И това ме кара да се чувствам виновен. Ония малки момченца щяха да са живи днес, ако бях постъпил другояче, след поставянето на бомбата. Ръцете ми са изцапани с кръвта им. Съжалявам за това от много години.

Ралф леко постави ръката си върху тила на Сам.

— Моли се с мен. — Сам закри очи с двете си ръце и опря лакти върху коленете си.

— Вярваш ли, че Исус Христос е син на Бога, че е дошъл на този свят, роден от девица, че е живял безгрешно, че е бил съден и че е умрял на кръста за нашето спасение? Вярваш ли в това, Сам?

— Да — прошепна старецът.

— И че се е вдигнал от гроба и се е възнесъл на небето?

— Да.

— И че чрез него всичките ни грехове се опрощават? Всички ужасни неща, които ти тежат на сърцето, сега ти се опрощават. Вярваш ли в това, Сам?

— Да, да.

Ралф пусна главата на Сам и изтри сълзите от очите си. Сам не помръдна, но раменете му се тресяха. Адам го стисна още по-силно.

Ранди Дюпре започна да свири отново „Само една разходка с теб“. Звуците бяха ясни и чисти и отекваха силно из сектора.

— Отче — каза Сам, когато раменете му престанаха да треперят, — дечицата на Крамер ще бъдат ли на небето?

— Да.

— Но те са евреи.

— Всички деца отиват на небето, Сам.

— Ще ги видя ли горе?

— Не знам. Има много неща за небето, които все още не знаем. Но Библията ни обещава, че когато отидем там, няма да има повече страдания.

— Чудесно. Тогава се надявам да ги видя.

Гласът на полковник Наджънт наруши спокойствието. Вратата на сектора издрънча, изтрака и се отвори. Той измарширува разстоянието от метър и половина до наблюдаваната килия. Зад него вървяха още шестима от охраната.

— Сам, време е да идем в изолационната — каза той. — Единайсет часът е.

Тримата мъже застанаха един до друг. Вратата на килията се отвори и Сам излезе. Той се усмихна на Наджънт, после се обърна и прегърна преподобния отец.

— Благодаря ти — каза той.

— Обичам моя брат! — крещеше Ранди Дюпре от килията си на по-малко от три метра.

Сам погледна Наджънт и попита:

— Мога ли да се сбогувам с приятелите си?

Това бе отклонение от правилата, в които ясно се казваше, че осъденият трябва да бъде отведен направо от килията в изолационната. Не се споменаваха нищо за последна обиколка на сектора. Наджънт онемя, но след няколко секунди се овладя напълно.

— Разбира се, но побързай.

Сам направи няколко крачки и сграбчи ръцете на Ранди през решетките.

После отиде до следващата килия и се ръкува с Хари Рос Скот.

Ралф Грифин мина покрай охраната и излезе от сектора. Скри се в един тъмен ъгъл и заплака като дете. Нямаше да види повече Сам. Адам стоеше на вратата на килията, близо до Наджънт, и двамата заедно наблюдаваха как Сам върви по коридора, спира пред всяка килия и шепне нещо на затворника вътре. Най-много време прекара с Дж. Б. Гулит, чиито ридания достигаха до тях.

После той се обърна и смело тръгна обратно, като броеше стъпките си и се усмихваше на приятелите си. Хвана Адам за ръка.

— Да вървим — каза той на Наджънт.

Толкова много надзиратели се бяха събрали в края на сектора, че едва имаше място да минат покрай тях. Наджънт вървеше пръв, следван от Сам и Адам. Струпването на хора увеличаваше с няколко градуса температурата и задуха. Демонстрацията на сила бе, разбира се, необходима, за да се укроти непокорен затворник или може би дори да се стресне, за да се подчини. Ала изглеждаше ужасно глупаво при дребен старец като Сак Кейхол. Преминаването от едната стая в другата отне само няколко секунди, но Адам трепваше болезнено при всяка стъпка. През тунела от въоръжена охрана, през тежката

стоманена врата, в малката стаичка. Вратата на отсрещната стена бе затворена. Тя водеше към камерата.

Бяха вкарали едно паянтово походно легло за случая. Адам и Сам седнаха на него. Наджънт затвори вратата и коленичи пред тях. Тримата бяха сами. Адам отново прегърна Сам през раменете.

По лицето на Наджънт се четеше ужасно огорчение! Той постави ръка върху коляното на Сам и каза:

— Сам, ще се справим заедно. Как...

— Тъпанар такъв — изпусна се Адам, смаян от нелепостта на изреченото.

— Не го казва нарочно — обясни Сам услужливо. Просто е глупав. Дори не го осъзнава.

Наджънт почувства силния упрек и се опита да измисли нещо по-добро.

— Старая се да се справя някак с всичко това, разбирате ли? — каза той на Адам.

— Защо не ни оставиш на мира? — попита Адам.

— Знаеш ли какво, Наджънт? — попита Сам. — Чел съм тонове юридически книги. А също и много затворнически наредби. Но никъде не срещнах изискване, според което трябва да прекарам последния си час с теб. Няма го в никой закон, статут, наредба, никъде.

— Измитай се оттук — каза Адам, готов да удря, ако трябва.

Наджънт се изправи.

— Лекарят ще влезе през тази врата в единайсет и четирийсет. Ще те преслуша и ще си иде. В единайсет и петдесет и пет ще влезе през същата врата. Тогава ще идем в камерата. Има ли въпроси?

— Не. Изчезвай — викна Адам и посочи към вратата.

Наджънт бързо излезе.

Бяха сами. Оставаше им още един час.

Двата еднакви затворнически микробуси спряха пред центъра за посетители, за да вземат осемте репортери късметлии и един шериф. Законът позволяваше но не изискваше шерифът на окръга, където е било извършено престъплението, да присъства на екзекуцията.

Изпълняващият длъжността шериф на окръг Вашингтон през шейсет и седма отдавна бе умрял, но сегашният шериф не искаше да

изпусне такова събитие. Бе съобщил на Лукас Ман по-рано през деня, че възнамерява да използва законното си право. Чувствал, че го дължи на хората от Гринвил и окръг Вашингтон.

Мистър Елиът Крамер не дойде в Парчман. От години мислеше за това пътуване, но лекарят се бе намесил в последния момент. С неговото слабо сърце подобно вълнение беше твърде рисковано. Рут Крамер никога не бе мислила сериозно да присъства на екзекуцията. Тя си беше у дома в Мемфис и очакваше края със свои приятели.

Никой от семейството на жертвите нямаше да присъства на убийството на Сам Кейхол.

Камерите подробно заснеха как микробусите потеглят и изчезват по главната алея. Пет минути по-късно те спряха пред входа на Отделението. Помолиха всички да слязат, за да бъдат проверени за камери и касетофони.

После те отново се качиха в микробусите, които бяха пропуснати през входа. Минаха през моравата, завиха около дворовете за разходка в западния край и спряха близо до линейката.

Самият Наджънт стоеше там и ги чакаше. Репортерите слязоха от микробусите и несъзнателно започнаха да се оглеждат възбудено, опитвайки се да запомнят всяка подробност. Намираха се пред правоъгълна червена тухлена сграда, долепена до ниска постройка с плосък покрив. Имаше две врати. Едната бе затворена, а другата — отворена, явно за тях.

Наджънт нямаше настроение за любопитни репортери. Той бързо ги поведе през отворената врата. Спряха в малка стая, където ги чакаха две редици сгъваеми столове пред зловещо дръпнати черни завеси.

— Седнете, моля — каза той грубо. Преброи осем репортери и един шериф. Три стола останаха празни.

— Сега е единайсет и десет — заяви Наджънт тържествено. — Осъденият е в изолационната. Тук, пред вас, от другата страна на завесите, е камерата. Ще го доведат в дванайсет без пет, ще го вържат за стола и ще заключат вратата. Завесите ще се дръпнат точно в дванайсет, кога то ще видите камерата и затворникът вътре, на по-малко от един метър от прозорците. Ще виждате само тила му. Не аз определям това, нали разбирате? След по-малко от десет минути той ще бъде обявен за мъртъв, завесите ще се спуснат и вие ще се върнете в микробусите. Ще трябва да почакате доста време. Съжалявам, че в

тази стая няма климатична инсталация. След дръпването на завесите всичко ще стане бързо. Имате ли някакви въпроси?

— Разговаряхте ли с осъдения?

— Да.

— Как се държи?

— Няма да коментирам. В един часа е насрочена пресконференция и тогава ще отговоря на тези въпроси. Сега нямам време. — Наджънт излезе от стаята за очевидци и затръшна вратата след себе си. Бързо зави зад ъгъла и влезе в камерата.

— Остава ни по-малко от час. За какво искаш Да говорим? — попита Сам.

— О, за много неща. Макар повечето от тях да са неприятни.

— Точно в този момент е някак трудно да водим приятен разговор, нали?

— За какво си мислиш сега, Сам? Какво се върти в главата ти?

— За всичко.

— От какво се страхуваш?

— От миризмата на оня газ. Дали ще боли. Не искам да страдам, Адам. Надявам се да свърши бързо. Джъмбо Парис сдържа дъха си две минути. Аз няма да правя така. Искam да поема дълбоко дъх. Може би просто ще се унеса, а? Не се боя от смъртта, Адам, но точно сега ме е страх да умра. Ще ми се да е свършило вече. Това чакане е жестоко.

— Готов ли си?

— Коравото ми малко сърце е спокойно. Извършил съм някои лоши неща, но чувствам, че Бог може да ми даде покой. Разбира се, не го заслужавам.

— Защо не ми каза за мъжа, който е бил с теб?

— То е дълга история. Нямаме много време.

— Но това можеше да ти спаси живота.

— Не, никой нямаше да ми повярва. Помисли си само. След двайсет и три години и изведнъж променям показанията си и обвинявам за всичко някакъв тайнствен човек. Щеше да бъде нелепо.

— Защо ме излъга?

— Имам си причини!

— За да ме защитиш ли?

— Това е една от причините.

— Той е още на свобода, нали?

— Да. Наблизо е. Всъщност вероятно е там отпред с всички други откачени. Само наблюдава. Но никога няма да го видиш.

— Той ли уби Доугън и жена му?

— Да.

— И сина на Доугън?

— Да.

— И Кловис Брейзълтън?

— Може би. Той е много талантлив убиец, Адам. Безмилостен е. Заплаши мен и Доугън по време на първия процес.

— Има ли някакво име?

— Всъщност не. Но и без това няма да ти кажа. Няма да можеш никога да говориш за това.

— Умираш заради престъплението на друг човек.

— Не е така. Можех да спася малките момчета. И, ей богу, аз самият съм убил достатъчно хора. Заслужавам си го, Адам.

— Никой не заслужава това.

— Много по-добре е, отколкото да продължа да живея. Знаеш ли какво бих направил, ако сега ме отведат обратно в килията и ми кажат, че ще остана там, докато умра?

— Какво?

— Щях да се самоубия.

Адам не можеше да спори за това, след като бе прекарал един час в килията. Не можеше да си представи ужаса да живееш в такова нещо двайсет и три часа на ден.

— Забравих си цигарите — каза Сам, опипвайки джоба на ризата си. — Май това е подходящият момент да ги откажа.

— Опитваш се да остроумничиш ли?

— Да.

— Не става.

— Лий показа ли ти книгата със снимката ми от линча?

— Тя не ми я показа. Каза ми къде се намира и аз я открих.

— Видял си снимката?

— Да.

— Истинско забавление, нали?

— Много тъжно.

— Видя ли другата снимка на линча, на следващата страница?

— Да. Двама клановци.

— С роби, качулки и маски.

— Да, видях я.

— Там сме аз и Албърт. Лицето ми е скрито зад маската.

Сетивата на Адам бяха изострени дотолкова, че вече не можеше да изпита шок. Отвратителната снимка се появи в съзнанието му и той се опита да я прогони.

— Защо ми разказваш това, Сам?

— Защото ми олеква. Никога не съм го признавал преди, а истината, естествено, носи някакво облекчение. Ето, вече се чувствам по-добре.

— Не искам да слушам повече.

— Еди така и не научи. Намери книгата на тавана и някак ме позна на едната снимка. Но не знаеше, че съм един от клановците на другата.

— Хайде да не говорим за Еди, чуваш ли?

— Добре. Какво става с Лий?

— Сърдит съм й. Тя просто ни заряза.

— Знаеш ли, щеше да бъде хубаво да я видя. Мъчно ми е. Но толкова се радвам, че Кармен дойде.

Най-сетне една приятна тема.

— Тя е чудесна — каза Адам.

— Добро момиче. Гордея се с вас, Адам — с теб и с Кармен. Сигурно сте получили добрите гени от майка си. Голям късметлия съм, че имам двама чудесни внуци.

Адам слушаше и не се опитваше да отговори. Нещо изтрака в съседната стая и двамата подскочиха.

— Наджънт сигурно пробва машинариите — каза Сам и раменете му отново затрепераха. — Знаеш ли за какво ми е мъчно?

— За какво?

— Много мислих за това и направо се изтормозих през последните два дни. Гледам теб, гледам и Кармен и виждам двама умни млади хора с открити умове и сърца. Не мразите никого. Толерантни сте и с широки възгледи, добре образовани, амбициозни и не носите в себе си товара, с който се родих аз. Ето, гледам теб, моя внук, моя плът и кръв, и се питам защо и от мен не излезе нещо

подобно? Нещо като теб и Кармен? Трудно е да повярва човек, че сме роднини.

— Стига, Сам. Недей.

— Не мога да се въздържа.

— Моля те, Сам.

— Добре, добре. Нещо приятно. — Гласът му заглъхна и той се наведе напред. Главата му бе сведена надолу и почти висеше между краката.

Адам искаше да поговорят по-подробно за тайнствения съучастник. Искаше да знае всичко — истинските подробности за атентата, за изчезването му, за залавянето на Сам. Освен това искаше да знае какво би могло да се случи с онзи човек, след като бе навън, наблюдаваше и чакаше. Но на тези въпроси нямаше да получи отговор, затова не ги зададе. Сам щеше да отнесе в гроба много тайни.

Пристигането на хеликоптера с губернатора предизвика вълнение пред входа на Парчман. Той се приземи от другата страна на шосето, където чакаше друг затворнически микробус. С по един телохранител от двете страни и забързаната Мона Старк отзад, Макалистър скочи в микробуса.

— Това е губернаторът! — изкрещя някой. Химните и молитвите изведнъж секнаха. Операторите се втурнаха с камерите да заснемат микробуса, който запраши с пълна скорост към входа и изчезна вътре.

След няколко минути той спря до линейката зад Отделението.

Телохранителите и мис Старк останаха в микробуса. Наджънт посрещна губернатора и го поведе към стаята за очевидци, където той седна на първата редица. Кимна към другите присъстващи, които вече бяха потънали в пот. В стаята бе истинска пещ. По стените подскачаха черни комари.

Наджънт попита какво би желал губернаторът.

— Пуканки — изтърси губернаторът, но никой не се засмя. Наджънт се намръщи и излезе от стаята.

— Защо сте тук? — попита веднага един репортер.

— Не коментирам — каза самодоволно Макалистър.

Десетимата присъстващи седяха мълчаливо, вперили очи в черните завеси, и току поглеждаха нетърпеливо часовниците си.

Нервното дърдорене заглъхна. Избягваха да се гледат, сякаш се срамуваха, че участват в такова ужасно събитие.

Наджънт спря до вратата на газовата камера и провери списъка си. Беше единайсет и четирийсет. Каза на лекаря да отиде в изолационната, а след това излезе навън и даде знак охраната да се оттегли от четирите кули. Съществуваше съвсем нищожен шанс освободеният след екзекуцията газ да навреди на охраната в кулите и Наджънт обичаше да изпипва всяка подробност.

Потропването на вратата бе съвсем леко, но в момента прозвуча като удар с чук. Разкъса тишината и стресна Адам и Сам. Вратата се отвори. Влезе младият лекар, опита се да се усмихне, клекна на едно коляно и помоли Сам да си разкопчее ризата. Залепи кръгла слушалка на бледата му кожа, а късата жица остана да виси на колана му.

Ръцете на лекаря трепереха. Не каза нищо.

В единайсет и трийсет Хез Кери, Гарнър Гудман, Джон Брайън Глас и двама от неговите студенти прекратиха безсмисления разговор и слепиха длани пред лицата си, наобиколили разхвърляната маса в кабинета на Кери. Всеки от тях се помоли мълчаливо за Сам Кейхол, а после Хез каза една молитва на глас за цялата група. Седяха по столовете, замислени и мълчаливи. Помолиха се и за Адам.

Краят дойде бързо. Стрелките на часовника, които на моменти спираха през последните двайсет и четири часа, изведнъж бясно запрепускаха напред. След като си отиде лекарят, те побъбриха нервно за незначителни неща. Сам обиколи два пъти малката стая, измери я с крачки и после се облегна на стената срещу леглото. Говориха за Чикаго, за „Кравиц и Бейн“, Сам не можеше да си представи как в една сграда работят повече от триста адвокати. Един-два пъти избухваха в нервен смях и си размениха няколко напрегнати усмивки, докато чакаха следващото ужасно почукване на вратата, Чуха го точно в единайсет и петдесет и пет. Три резки почуквания, последвани от дълга пауза. Наджънт изчака малко преди да нахлуе вътре.

Адам веднага скочи на крака. Сам пое дълбоко въздух и стисна зъби. Насочи пръст към Адам.

— Чуй какво ще ти кажа — рече той твърдо. — Можеш да влезеш там с мен, но няма да оставаш.

— Знам. Самият аз не искам да остана, Сам.

— Чудесно. — Кривият пръст се отпусна, челюстите също, а лицето му помръкна. Сам се протегна и хвана Адам за раменете. Адам го привлече към себе си и нежно го притисна.

— Кажи на Лий, че я обичам — изрече Сам с пресекнал от вълнение глас. Той се отдръпна леко и погледна Адам в очите. — Кажи й, че съм мислил за нея до края. И че не й се сърдя, че не дойде. На нейно място и аз нямаше да искам да дойда, ако не се налагаше.

Адам кимна бързо, борейки се със сълзите. Всичко, каквото поискаш, Сам.

— Поздрави и майка си. Винаги съм я харесвал. Предай и на Кармен, че я обичам, тя е добро момиче. Съжалявам за всичко това, Адам. Ужасно наследство ви оставих.

— Ще се оправим, Сам.

— Знам. Ще умра много горд, синко, заради вас.

— Ще ми липсваш — каза Адам и сълзите потекоха по лицето му.

Вратата се отвори и полковникът влезе.

— Време е, Сам — рече той тъжно.

Сам го погледна, усмихвайки се храбро.

— Да тръгваме — каза той твърдо. Пръв беше Наджънт, после Сам и накрая Адам. Влязоха в камерата, която бе пълна с хора. Всички впериха очи в Сам и веднага отвърнаха погледи. Срамуват се, помисли си Адам. Срам ги е, че участват в това отвратително нещо.

Не смееха да погледнат и Адам.

Палачът Мънди и помощникът му стояха до стената. Двама униформени надзиратели се бяха залепили до тях. Лукас Ман и заместник-директорът застанаха близо до вратата. Вдясно лекарят нагласяваше апарата за ЕКГ и се опитваше да изглежда спокоен.

В средата на помещението, заобиколена от всевъзможните участници в събитието, бе самата осмоъгълна камера, която блестеше с новата си сребриста боя. Вратата ѝ бе отворена, фаталният дървен стол стоеше в очакване, а зад него се виждаха покритите със завеси прозорци.

Вратата, която водеше навън от помещението, бе отворена, но въздухът бе неподвижен. Вътре бе като в сауна и всички бяха подгизнали от пот.

Двамата надзиратели хванаха Сам и го въведоха в газовата камера. Той преброи крачките — само пет от вратата до камерата — и изведнъж се озова вътре, седнал на стола. Огледа се, търсейки Адам. Ръцете на надзирателите се движеха бързо.

Адам стоеше точно до вратата. Облегна се на стената, за да почерпи сили, тъй като коленете му бяха омекнали и трепереха. Загледа се в хората в помещението, в камерата, в пода, в апарата за ЕКГ. Всичко бе толкова чисто! Прясно боядисаните стени. Блестящият

бетонен под. Лекарят с неговите апарати. Стерилната, блестяща малка камера. Антисептичната миризма от химическата стая. Всичко бе безупречно чисто и хигиенично. Това би трябвало да е клиника, където хората идват да се лекуват.

Какво ще стане, ако повърна на пода, точно тук, в краката на добрия лекар, какво ще стане с твоята дезинфекцирана стаичка, Наджънт? Какво се казва по този въпрос в ръководството ти, Наджънт, ако аз просто се изповръщам тук, пред камерата? Адам се хвана за стомаха.

Вързаха ръцете на Сам с по два каиша всяка, после още по два за краката, върху чисто новите му панталони, а след това стегнаха отвратителната скоба на главата му, за да не се нарани, когато го поразят смъртоносният газ. Ето го, завързан и готов. Всичко е спретнато и чисто, обеззаразено, безкръвно. Нищо няма да омърси това безупречно, морално убийство.

Надзирателите излязоха през тясната врата, горди от свършеното.

Адам го гледаше как седи там. Погледите им се срещнаха и за секунда Сам затвори очи.

Следващият бе лекарят. Наджънт му каза нещо, но Адам не можа да чуе думите. Той влезе вътре и свърза жицата, която излизаше от слушалката. Бързо свърши работата си.

Лукас Ман пристъпи напред с лист хартия. Застана на прага на камерата.

— Сам, това е смъртната присъда. Законът ми повелява да ти я прочета.

— Само побързай — изсумтя Сам, без да отваря уста.

Лукас вдигна листа и прочете:

— В съответствие с признаването ви за виновен и смъртната присъда, произнесена от Областния съд на Лейкхед на четиринайсети февруари осемдесет в първа година, сте осъден да умрете от смъртоносен газ в газовата камера в щатския затвор Парчман, Мисисипи. Нека бог се смили над душата ви.

Лукас отстъпи назад, после се пресегна към първия от двата телефона, монтирани на стената. Позвъни в канцеларията си, за да провери дали не е пристигнало някакво чудодейно отлагане в последната минута. Нямаше нищо. Вторият телефон бе свързан с

кабинета на главния прокурор в Джаксън. Отново нищо. Бе нула часът и трийсет секунди на осми август, сряда.

— Няма отлагане — каза той на Наджънт. Думите отекнаха във влажната стая и рикошираха от всички посоки. Адам погледна за последен път дядо си. Бе стиснал ръце. Очите му бяха плътно затворени, сякаш не можеше отново да погледне Адам. Устните му се движеха в последна кратка молитва.

— Има ли някаква причина, поради която екзекуцията да не може да се проведе? — попита формално Наджънт, внезапно зажаднял за солидна юридическа подкрепа.

— Никаква — отвърна Лукас с искрено съжаление.

Наджънт застана на вратата на камерата.

— Искаш ли да кажеш нещо, Сам? — попита той.

— На теб, не. Време е Адам да излезе.

— Много добре. — Наджънт бавно затвори вратата.

Гумените уплътнители изолирала шума. Сега Сам бе заключен и завързан за стола. Той затвори плътно очи.

— Само побързайте, моля ей.

Адам последва Наджънт, който бе все още обърнат с лице към вратата на камерата. Лукас Ман отвори външната врата и Адам бързо излезе с него. Погледна за последен път към камерата. Палачът се протягаше към лоста. Помощникът му се приближи, за да може да гледа. Двамата надзиратели се залепиха на прозорците, за да видят как ще умре старият негодник. Наджънт, заместник директорът и лекарят се бяха скупчили до другата стена, като всички се бутаха напред, протегнали вратове от страх да не пропуснат нещо.

Навън бе много по-хладно въпреки трийсет и двата градуса горещина. Адам отиде до линейката и за миг се облегна на нея.

— Добре ли си? — попита Лукас.

— Не.

— Успокой се.

— Ти няма ли да гледаш?

— Не. Видял съм вече четири. Стигат ми. Тази е особено тежка.

Адам се загледа в бялата врата по средата на тухлената стена. Наблизо бяха паркирани три микробуса. Група надзиратели пушеха до микробусите и си шепнеха.

— Искам да тръгвам — каза той, страхувайки се, че може да му прилошее.

— Да вървим. — Лукас го хвана за лакътя и го поведе към първия микробус. Каза нещо на един от охраната, който скочи на предната седалка. Адам и Лукас седнаха на една седалка по средата.

Адам знаеше, че точно в този момент дядо му се задушава в камерата, а изгарящата отрова е изпълнила дробовете му. Ей там, в малката червена тухлена постройка, точно в този момент той поема отровата, опитвайки се да преглътне колкото се може повече с надеждата, че ще отиде в един по-добър свят.

Заплака. Микробусът мина покрай дворовете за разходка и през моравата пред Отделението. Адам закри очи. Плачеше за Сам, за страданието му в този миг, за отвратителния начин, по който бе принуден да умре. Изглеждаше толкова нещастен, облечен в единствените свои дрехи, вързан като животно. Адам плачеше за Сам и за последните му девет години, прекарани зад решетките в опити да зърне крайчеца на луната, измъчван от въпроса дали някой навън мисли за него. Плачеше за цялото злочесто семейство Кей хол и за клетата им участ. Плачеше и за себе си, за собствената ей мъка в този момент, за загубата на човек, когото обича, за това, че не е успял да възпре това безумство.

Лукас го потупваше леко по рамото, а микробусът се движеше, спираше и отново потегляше.

— Съжалявам — повтори той няколко пъти.

Спряха пред входа.

— Това ли е твоята кола? — попита Лукас. Паркингът бе претъпкан. Адам отвори вратата и слезе, без да отговори. По-късно можеше да му благодари.

Потегли по чакълената пътека, между редовете с памук, докато излезе на главната алея. Бързо стигна до главния вход, намалявайки скоростта само за малко, за да заобиколи две бариери, после спря, за да проверят багажника му. Отляво гъмжеше от репортери. Стояха прави и нетърпеливо чакаха вест от Отделението. Камерите вече бяха готови за снимане.

Багажникът бе празен. Пуснаха го да мине и той профуча покрай следващата бариера; за малко не удари надзирателя, който не успя да

се отмести бързо. Спря на шосето, за да погледа шествието със свещи отдясно. Стотици запалени свещи. Някъде по-надолу пееха химни.

Адам прелетя покрай щатските полицаи, които се шляеха наоколо и се наслаждаваха на кратката почивка. Профуча покрай колите, паркирани покрай бордюра в продължение на две мили, и скоро Парчман остана зад него.

Натисна газта и се понесе с деветдесет мили в час.

Кой знае защо, се отправи на север, въпреки че нямаше намерение да отива в Мемфис. Градчетата Татуайлър, Ламберт, Маркс, Следж и Креншоу прелетяха покрай него. Отвори прозорците и топлият въздух се завъртя около седалките. Предното стъкло бе покрито с големи бръмбари и насекоми, които, както бе разбрал, представляваха истинска напаст за делтата.

Продължи да кара напосоки. Не бе планирал това пътуване. Изобщо не бе мислил къде ще отиде след смъртта на Сам, защото така и не повярва, че това ще се случи. Сега трябваше да бъде в Джаксън, да празнуват с Гарнър Гудман и Хез Кери, да се гипсират от пиене, задето са направили чудо, А може би трябваше да е в Отделението, все още на телефона, опитвайки се отчаяно да научи подробностите за временното отлагане на изпълнението на присъдата в последната минута, което по-късно щеше да стане постоянно. Трябваше, трябваше...

Не смееше да отиде у Лий, защото тя можеше да си бъде у дома. Следващата им среща щеше да бъде много неприятна и той предпочиташе да я отложи. Реши да си намери някакъв приличен мотел. Да пренощува там. Да се опита да поспи. Да обмисли нещата утре след изгрев слънце. Мина покрай десетки селца и градчета, но никъде не даваха стаи под наем. Намали значително скоростта. Едно шосе преминаваше в друго. Бе изгубил посоката, но му беше все едно. Как може да се изгубиш, ако не знаеш къде отиваш? Четеше имената на градчетата по табелите и продължаваше нататък. Видя денонощен магазин в предградията на Хернандо, недалеч от Мемфис. Отпред нямаше паркирани коли. Жена на средна възраст с гарвановочерна коса седеше на гишето, пушеше и мляскаше дъвка, докато говореше по телефона. Адам отиде до хладилника с бира и грабна една опаковка с шест кутии.

— Съжалявам, миличък, не продаваме бира след полунощ.

— Какво? — попита Адам, бъркайки в джоба си.

Тя не хареса тона му. Внимателно постави телефона до касовия апарат.

— Не можем да продаваме бира след полунощ. Такъв е законът.

— Законът ли?

— Да. Законът.

— На щата Мисисипи ли?

— Именно — кимна тя енергично.

— Знаете ли какво мисля за законите на този щат точно сега?

— Не, драги. А и, честно казано, не ме интересува.

Адам плесна една десетдоларова банкнота на гишето и понесе бирата към колата си. Тя го съпроводи с поглед, после пъкна парите в джоба си и пак захапа слушалката на телефона. Струваше ли си да занимава ченгетата с една опаковка бира?

Той отново потегли. Излезе на юг, пое по някакво шосе с две платна, като спазваше ограничението на скоростта, и изгълта първата бира. Отново тръгна да търси чиста стая с включена в цената закуска, басейн, кабелна телевизия и специален филмов канал.

Петнайсет минути за смъртта, петнайсет минути за проветрение на камерата, десет минути за измиването ѝ с амоняк. Напръскване на безжизненото тяло, напълно мъртво според показанията на младия лекар и неговото ЕКГ. Наджънт и инструкциите му — дайте противогазите, донесете ръкавиците, заведете проклетите репортери до микробусите и ги разкарайте оттук.

Адам си представяше Сам, с отпусната на една страна глава, все още стегнат с огромните кожени ремъци. Какъв ли цвят бе кожата му сега? Разбира се, не толкова бледа, колкото през последните девет години.

Сигурно отровният газ е оцветил устните му в пурпурночервено, а плътта му — в розово. Сега камерата е чиста, всичко е тип-топ. Влезте в камерата, нарежда Наджънт, и го отвържете. Вземете ножовете. Срежете дрехите. Изпуснал ли се е? Винаги става така. Внимавайте. Ето, ето найлонова торба. Напъхайте дрехите вътре. Напъхайте голото тяло.

Адам си представяше новите дрехи — изгладените панталони, големите обувки, снежнобелите чорапи. Сам бе толкова горд, че може

отново да облече човешки дрехи. Сега те бяха смачкани на дрипа в зелената торба за боклук и скоро щяха да ги изгорят.

Къде са дрехите, сините затворнически панталони и бялата фланелка? Донесете ги. Влезте в камерата. Облечете трупа. Обувки не са необходими. Нито чорапи. По дяволите, той отива в дома на покойника. Нека семейството му се погрижи за облеклото му и за прилично погребение. А сега носилката. Махнете го оттук. Вкарайте го в линейката.

Адам бе стигнал до едно езеро. Мина по някакъв мост и въздухът изведнъж стана влажен и хладен. Отново се беше загубил.

Първият проблясък на изгрева се появи като розов ореол около един хълм над Клантън. Бледите лъчи се мъчеха да пробият през дърветата. Скоро светлината стана жълта, после оранжева. Нямаше никакви облаци, само ярки цветове на тъмното небе. На тревата лежаха две неотворени бири. Три празни кутии бяха захвърлени до близката надгробна плоча. Първата бе още в колата.

Зазоряваше се. Сенките от редиците надгробни паметници се наклониха към него. Скоро слънцето вече надничаше иззад клоните на дърветата.

Бе прекарал тук близо два часа. Всъщност бе загубил представа за времето. Струваше му се, че го делят години от Джаксън, от съдията Слатъри и заседанието в понеделник. А Сам бе умрял преди минути. Беше ли мъртъв? Свършили ли бяха вече мръсното си дело? Времето си правеше шеги с него. Не бе намерил мотел, а и не се бе престарал в търсенето. Озовал се бе близо до Клантън, после нещо го бе привлякло тук, при гроба на Ана Гейтс Кейхол. Сега си почиваше, облегнат на надгробния камък. Бе изпил топлата бира и кутиите бяха захвърлени до най-големия паметник наоколо. Ако го откриеха ченгетата, щяха да го арестуват, но това изобщо не го тревожеше. Вече беше влизал в килия. Ами да, току-що излизам от Парчман, щеше да каже на съкилийниците си. Току-що идвам от Отделението на смъртта. И те щяха да го оставят на мира.

Очевидно ченгетата бяха ангажирани другаде. Гробището бе сигурно място. Четири малки червени знаменца бяха забити до гроба на баба му. Адам ги забеляза, след като изгря слънцето. Щяха да копаят нов гроб.

Някъде зад него се затвори вратата на кола, но той не я чу. Една фигура се приближи към него, но той не я усети. Тя се движеше бавно из гробището, внимателно търсейки нещо.

Изпукването на клон стресна Адам. Лий стоеше до него с ръка върху камъка на майчиния си гроб. Той се взря в нея и отвърна поглед.

— Какво правиш тук? — Беше твърде смазан от мъка, за да се изненада.

Тя приклезна, после седна съвсем близо до него и опря гръб в надгробния камък на майка си. Обви с ръка лакътя си.

— Къде, за бога, беше, Лий?

— На лечение.

— Можеше поне да позвъниш, дявол да го вземе.

— Адам, моля те, не ми се сърди. Имам нужда от приятел. — Тя склони глава на рамото му.

— Не съм сигурен, че мога да ти бъда приятел, Лий. Това, което направи, е ужасно.

— Той искаше да ме види, нали?

— Да. Ти, разбира се, си се затворила в своя собствен малък свят, погълната от себе си както винаги. Без ни каква мисъл за другите.

— Моля те, Адам. Бях на лечение. Знаеш колко съм слаба. Имам нужда от помощ.

— Ами тогава намери я.

Тя забеляза двете кутии с бира и Адам бързо ги захвърли настрана.

— Не пия — каза тя жално. Гласът ѝ бе тъжен и кух.

Хубавото ѝ лице бе уморено и сбръчкано.

— Опитах се да го видя — каза тя.

— Кога?

— Снощи. Ходих до Парчман. Не ме пуснаха. Казаха, че е твърде късно.

Адам наведе глава и ядът му премина. Нямаше да постигне нищо, като я ругае. Тя беше алкохоличка и се бореше с демони, които той се надяваше да не срещне никога. А освен това бе неговата любима леля Лий.

— Той питаше за теб до края. Помоли ме да ти кажа, че те обича и че не ти се сърди, задето не си дошла да го видиш.

Тя заплака тихо и взе да бърше лице с опакото на ръката си. Плака дълго.

— Той си отиде с много кураж и достойнство — каза Адам. — Беше много смел. Каза, че сърцето му се е помирило с Бога и че не мрази никого. Ужасно се разкайваше за извършеното. Той беше шампион, Лий, стар боец, готов да продължи в един друг свят.

— Знаеш ли къде бях? — попита тя, като подсмърчаше, сякаш не бе чула нищо от онова, което ѝ говореше.

— Не. Къде?

— Бях в старата ни къща. Снощи от Парчман отидох направо там.

— Защо?

— Защото исках да я запала. Изгоря красиво. Къщата и плевелите край нея. Огромен огън. С много дим.

— Не се занасяй, Лий.

— Истина ти казвам. За малко да ме хванат. Май минах покрай някаква кола, когато тръгнах. Но не се тревожа, защото купих къщата миналата седмица. Платих тринайсет хиляди долара на банката. Ако е моя, мога да я изгоря, нали? Кажи, ти си адвокат.

— Сериозно ли говориш?

— Иди и виж сам. Паркирах пред църквата на една миля оттам, за да чакам пожарните. Те обаче не дойдоха. Най-близката къща е на две мили. Никой не видя пожара. Иди дотам и виж. Нищо не остана освен комина и купчина пепел.

— Как...

— С бензин. Ето, помириши ми ръцете. — Тя ги бутна под носа му. Той усети острия мирис на бензин, който не можеше да сбърка.

— Но защо?

— Трябваше да го направя много отдавна.

— Това не е отговор. Защо?

— Там се случиха лоши неща. Беше пълно с демони и духове. Сега си отидоха.

— Значи са умрели със Сам?

— Не, не са мъртви. Отишли са да преследват някой друг.

Адам бързо реши, че е безсмислено да продължава този спор. Трябваше да тръгват, да се върнат в Мемфис, където той щеше да ѝ помогне да се възстанови. А може би трябваше да се лекува. Щеше да остане с нея, докато се убеди, че е потърсила помощ.

Мръсен пикап влезе в гробището през железните порти на старата част и бавно се потътри по бетонната пътека между старите паметници. Спря пред малка барака в един ъгъл на гробището. Трима чернокожи мъже бавно се изсипаха от пикапа и се разкършиха.

— Онзи е Хърман — каза тя.

— Кой?

— Хърман. Не му знам фамилията. Гробар е от четирийсет години.

Наблюдаваха Хърман и другите двама над редиците паметници. Гласовете на мъжете, които бавно започнаха да се подготвят, едва достигаха до тях.

Лий спря да подсмърча и да плаче. Слънцето се бе издигнало над върховете на дърветата и лъчите му огряваха лицата им. Вече бе доста топло.

— Радвам се, че дойде — каза тя. — Знам, че това е означавало много за него.

— Изгубих, Лий. Провалих се с моя клиент и сега той е мъртъв.

— Ти направи всичко възможно. Никой не би могъл да го спаси.

— Вероятно.

— Не се обвинявай. Още през първата си вечер в Мемфис ми каза, че шансовете са малки. А ти почти успя. Би се мъжки. Сега е време да се върнеш в Чикаго и да се заемеш с твоя живот.

— Няма да се върна в Чикаго.

— Какво?

— Ще си сменя работата.

— Но ти работиш като адвокат едва от една година.

— Пак ще бъда адвокат. Само че ще се занимавам с нещо по-различно.

— К-какво?

— С дела на осъдени на смърт.

— Звучи ужасно.

— Да, така е. Особено в този момент от живота ми. Но ще се специализирам. Пътят ми към големите фирми не е отрязан.

— Къде ще практикуваш?

— В Джаксън. Ще прекарвам доста време в Парчман.

Лий разтри лицето си и отметна коса назад.

— Предполагам, че съзнаваш какво правиш — каза тя, неспособна да скрие съмнението си.

— Бъди спокойна.

Хърман се въртеше около стар жълт багер, паркиран под сянката на едно дърво до бараката с инструменти. Той го разглеждаше внимателно, докато другият мъж поставяше две лопати в кофата на

багера. Те отново се протегнаха, засмяха се на нещо и подритнаха предните гуми.

— Имам една идея — каза тя. — На север от града има малко кафене. Нарича се „При Ралф“. Сам ме водеше...

— „При Ралф“ ли?

— Да.

— Свещеникът на Сам се казваше Ралф. Той беше с нас снощи.

— Сам е имал свещеник?

— Да. Много добър.

— Сам ни водеше двамата с Еди да ни черпи там на рождените ни дни. Кафенето съществува от сто години. Ядохме огромни пасти и пиехме горещо какао. Хайде да идем и да видим дали е отворено.

— Сега ли?

— Ами да! — Тя възбудено скочи на крака. — Тръгвай, гладна съм.

Адам се хвана за надгробния камък и се изправи. Не беше спал от понеделник и краката му бяха натежали и вдървени. А бирата го бе замаяла. В далечината забръмча мотор. Шумът есна из гробището. Адам замръзна на мястото си. Лий се обърна да види какво става. Хърман бе подкарал багера, а ауспухът бълваше синкав пушек. Двата му помощници бяха седнали в кофата и краката им висяха отвън. Багерът се заклати бавно по пътеката, покрай редиците гробове. После спря и обърна.

Идваше към тях.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.